

Magyar Bálint
A Dunánál

A kötet megjelenését támogatta
Soros Alapítvány
Jelenkutató Alapítvány
Szabó Miklós Alapítvány
Pataji Múzeum
Dunapataj Nagyközség Önkormányzata
Magyar Nemzeti Filmarchívum

A sorozatot alapította és szerkeszti
Marelyn Kiss József, Németh István

Szerkesztőbizottság
Csoba Judit
Juhász Pál
Kovács Katalin
Kuczi Tibor
Marelyn Kiss József
Őrszigethy Erzsébet
Tímár Judit
Váradi Mónika Mária
Závada Pál

TEREPMUNKÁK 4.

© Jelenkutató Alapítvány, 2007
© Új Mandátum Könyvkiadó 2007
© Magyar Bálint, 2007

TEREPMUNKÁK

Magyar Bálint

A Dunánál

DUNAPATAJ 1944–1958

dokumentumszociográfia

II. (1953–1958)

Ú·M·K

JELENKUTATÓ ALAPÍTVÁNY

Budapest, 2007

Szerkesztette
Marelyin Kiss József, Kiss Márta

A bevezető tanulmányt írta
Juhász Pál, Magyar Bálint, Marelyin Kiss József

A krónikát összeállította
Schill Tamás, Toldi Lóránt

A kötet és a melléklet képeit és dokumentumait válogatta, a szövegeket írta
Kiss Márta, Schill Tamás

A fotókat és a dokumentumokat feldolgozta
Dénes Attila, Hirsch Anna

A Dunánál című dokumentumfilm digitalizálását végezte
Kardos István

TEREPMUNKÁK 4.

Falu – élet – képek

JELENKUTATÓ ALAPÍTVÁNY

www.jelal.hu

ÚJ MANDÁTUM KÖNYVKIADÓ

www.ujmandatum.hu

Felelős kiadó M. Kiss József, Németh István
Felelős szerkesztő Székely Beáta
Borítóterv és tördelés Rácz György

Készült a Kánai Nyomdában
Felelős vezető Kánai József

ISBN 978 963 9609 72 3

Tartalom

Ajánló sorok egy újjászületett munkához (<i>Závada Pál</i>)	7
Dunapataj – <i>Egy elsüllyedt mezőváros</i> (<i>Juhász Pál–Magyar Bálint–Marelyin Kiss József</i>)	II
Szerkesztői bevezető (<i>Marelyin Kiss József–Kiss Márta</i>)	37
1944	43
1945	53
1946	83
1947	III
1948	I85
1949	255
1950	295
1951	369
1952	483

Falusias város a századelőn

Ajánló sorok egy újjászületett munkához

Ami legelőször szembeötlik – hogy Dunapataj történetének immár nemcsak a filmje, hanem a könyve is József Attila nagy versének címét viseli.

Kettős időutazásra csábítja e bevezető és ajánló sorok íróját az alkalom, hogy huszonegy év után újra kezébe veheti ezt a méreteiben is tekintélyes munkát.

Egyrészt az ismételt alászállásra a magyar történelemnek abba a másfél évtizedébe – a háború végétől a forradalom utánig –, amilyenhez hasonlót addig senki elképzelni sem tudott, hisz olyan „harcot, amelyet őseink vívtak” ekkor, még az a költő sem jövendölt a maga rémlátomásaiból, akitől ez a szociográfia és ez a film a címét kölcsönzi. De földidéz ez a mű egy másik időmetszetet is – amely saját tárgyának korszakától jól megkülönböztethető –, mégpedig önnön létrejöttének s eredeti megjelenésének idejét, a nyolcvanas évek első felét és derekát. Mert hogy ez sem közömbös évszámokat jelent csupán, hanem valóságos történeteket, munkálkodó, küzdő embereket, eltérő észjárásokat, szembenálló pozíciókat és az élet ezer más aspektusát, hogy belőlük emlékeinkben kirajzolhassuk azt a kort, amely szintűgy markánsan különbözik mai világunktól.

Ha az előszóíró ez utóbbival próbálkozna néhány vázlatos vonal erejéig, csupa megszorításra kényszerül. Be kell látnia, ezért hát belátom, hogy a szóban forgó tárgyhoz és alkalomhoz – Magyar Bálint újjászületett művéhez – kapcsolódva most csak néhány hajdani kutató és szociográfus nevét idézhetem föl. Miközben rá kell döbennem, hogy akikre a régiek közül a legszívesebben gondolok, vagy akiket a legtöbbre tartok, azok többsége nincsen már köztünk. Hadd emlékeztessenek Csalog Zsoltra, aki ebben a dunapataji munkában is részt vett, s aki az önélet-elmondások műfaját és nyelvét csiszolta tökéletesre; Solt Ottiliára és Nagy Andrásra, akiket jogvédő demokrataként és kutatóként is a szolidaritás vezetett; a múltfeltáró kutatások motorjára, a társadalomtörténész Benda Gyulára, a fáradhatatlanul interjúzó, okos cikkíróra, Eörsi Jánosra, a kitűnő szociográfusra, Diósi Ágnesre, valamint Tar Sándorra, aki valaha tényirodalmat is roppant ábrázolóerővel írt.

És szólnom kell az eltávozottak közül Vági Gáborról, aki szociológiai tanulmányain és egyéb szép írásain túl egy kitűnő szociográfiát hagyott ránk *Mezőhegyes* címmel, és munkatársa volt a „*Hol zsarnokság van, ott zsarnokság van*” című, különösen remek dokumentumkötetnek is. A könyv 1945 és 1957 között keletkezett hivatali és magán-dokumentumokat, valamint korabeli fényképeket tartalmaz –

szerkesztője volt még Kardos Sándor, Jávor István, Kováts Albert, Kenedi János és Pető Iván. Ezt a munkát ezért érdemes itt fölidézni, mert noha egyetlen nagy „talált tárgyként” tételezi magát, talán ez folytatja a legközvetlenebb módon az úgynevezett közelmúltra irányuló kutatásnak, illetve publikálásnak-szerkesztésnek azokat a módszereit, amelyekkel Magyar Bálint és munkatársai Dunapatajt illetően kísérleteztek.

Ez a dokumentumszociográfia, amely most már *A Dunánál* címet viseli (eredeti, 1986-os címe szerint *Dunaapáti 1944–1958*), radikálisan szakított a műfaj addig preferált módszereinek javarészával, illetve a narráció ama szokásos hangütésével, miszerint a szociográfus – mégoly derék álláspontból és tisztességes indíték nyomán – sopánkodóan agitatív hangon helytelenítse a föltárt visszaeséseket. Amint belelapozott az ember, máris láthatta, hogy aki itt a vonatkozó kor és hely történéseinek föltárásába belekezd, nem kedélyeskedik, és nem anekdotázik jól értesült krónikás módjára. Nem tréfál, hanem közvetlenül oda közelít, ahol a dolgok sűrűjét sejtji, ahol a lényeg, az igazat véli megtudni, amit rendszerint a legvakosabb hazugságok, tagadások és tiltások szoktak védeni az illetéktelenek elől. Tehát nem adja föl addig, amíg a leginkább árulkodó – akár bizalmas vagy titkos – forrásokhoz nem nyúlhat, és olyan interjúalanyokat szólaltat meg, akik nemcsak távoli, kései tanúk, hanem közvetlenül maguk voltak a cselekvők.

Különösen az '56-os forradalomnak és következményeinek a föltárásakor – vagyis a leginkább vakfoltos kérdést, az utolsó nagy tabut illetően – bizonyult ez az eljárás igazán termékenynek és megrendítőnek. A helyi társadalmak valóságosan kiérdemelt tekintéllyel bíró alakjai például – Dunapatajon és másutt is – demokrata hagyományok szerint kiválasztódó, közmegbecsülésnek örvendő emberek voltak. De őket kell viszontlátnunk az interjúk kutatások és dokumentumfilm-forgatások adatközlőinek mérvadó alakjai közt is, akiknek mondjuk '56-ot illetően is a leginkább adni lehet a szavára. Az persze meglehetősen köztudott volt, hogy aki forradalmárként fegyvert fogott, azon ezt a diktatúra keményen megtorolta. De hogy a forradalom után visszatért apparátus azoktól rettegett leginkább, akiket közösségük a forradalom napjaiban a helyi közigazgatásba – demokratikusan vagy közfelkiáltással – vezetőnek választott, és hogy ezért a megtorló szisztéma éppen őket sújtotta igazán szigorú ítéleteivel, akik gyakran az önbíráskodás radikálisait leszerelő, az atrocitást és fosztogatást megakadályozó tekintélyes vezetőként és demokrataként léptek föl – én ezt nyilvánosan abban a háromkötetes munkában olvastam, és *A Dunánál* című filmben láttam először kimondva, megmutatva.

Amikor tehát két évtizeddel ezelőtt elmélyedtünk azokban a kötetekben, jól láttuk, hogy Dunapataj történelmének dokumentumszociográfusa olyan pártszervezeti és közigazgatási iratokat meg egyéb levéltári archív papírokat tereget ki, a visszaemlékezőktől pedig olyan fokon őszinte, olyan mélységéig föltáró, bátor megszólalásokat idéz, hogy ezekből az elemekből – célszerű dramaturgia szervezése által – létrejöjjön az a kollázs, amely tartalmi elemeit, megformálását és mondandóját tekintve egyaránt gyökeresen új, megvilágító erejű és radikálisan szabad.

Ez a munka leginkább emiatt gyakorolt meglehetősen fölszabadító hatást a párhuzamos falukutatói és múlt-feltárási munkákra, éppen íródo könyvekre. S ezen

a ponton az előszóíró is bevallhatja, szóba kell tehát hoznom, hogy ez a készülő dunapataji szociográfia, a legendás Szövetkezeti Kutató Intézet öntörvényű munkatársainak tanulmányai, Magyar Bálint, Juhász Pál és Havas Gábor kutatásai és publikációi, sőt a közreműködésükkel készülő dokumentumfilmek ezekben az években közvetlen szakmai rokonságot és bátorító közeget jelentettek készülő szociográfiám számára is. Amelynek egyik fejezetét éppen Magyar Bálinthoz vittem el, és ő leközölte a Medvetáncban. Hogy könyvem gépirata pedig pár hónappal később hasonló utat járjon be, mint az övé: Óvatos pártolások és aggályoskodó változtatási javaslatok utáni elutasítás a Magyarország felfedezése sorozattól, majd – Andor Mihálynak köszönhetően – befogadás a Művelődéskutató Intézet Műhelysorozatába, gépelt-stencilezett könyv készül tehát a váci Áfész-sokszorosítóüzemben, terjesztőhálózatba nem kerül ugyan, de lehet osztogatni.

Végezetül hadd pontosítsam azt, amivel kezdtem, hogy ugyanis mi mindenre csábít ezt a megújult munkát ismét kézbe venni. Tudniillik mivel a kötetbe az előszó is beiktatandó, ennek írója értelemszerűen nem veheti kézbe magát a kész könyvet. Ám esetünkben más okból is ajánlatos képletesen érteni ezt a kézbevétele. Ennek a műnek tudniillik digitalizált mellékletei is vannak – amelyek inkább valók letöltésre, semmint fogdosásra –, ezeket azonban e sorok írásakor csak részben ismerem. Hiszen noha élénken emlékszem a korabeli történelmi dokumentumfilmek *A Dunánál* című kitűnő művére, melyet Magyar Bálint saját kutatásai és interjúi nyomán az ugyancsak korán eltávozott Schiffer Pállal együtt készített –, látni régen láttam. Igazán fölcsigázza továbbá érdeklődésemet a háromszázötven archív fényképről, harminc térképről és számos levéltári dokumentum-kópiáról szóló előzetes tájékoztatás – mondhatom, szerencsés az a szerző, aki témájához ilyen bőséges multimédiás melléklet-csomagot csatolhat, nem beszélve persze az olvasó, néző és kattintgató szerencséjéről.

Ezek után elhíhető talán, hogy ezekkel az előljáró szavakkal nemcsak hogy meggyőződéssel ajánlom ezt a munkát az érdeklődők szíves figyelmébe – és tudván tudom, mit miért dicsérek –, hanem bizonyos részeit illetően magam is kíváncsi izgalommal várom, mi hogyan is születik itt éppen újjá.

Závada Pál

Városias falu a századelőn

Dunapataj

Egy elsüllyedt mezőváros

Dunapataj ősi település, a mai Bács-Kiskun megyében, a Duna bal partján terjeszkedő Kalocsai Sárköz északi határán, Solt és Kalocsa közötti tökéletes síkságon fekszik, a fővárostól nagyjából száz kilométerre. Vasúton a Budapest–Kiskunhalas fővonal Kunszentmiklósnál Solt felé elágazó, viszonylag későn, 1902-ben átadott szárnyvonalán való utazással, talán inkább zötykölődéssel érhetjük el. Közúton a Budapeستtől délre, Baja irányába tartó 51-es számú, folyamatosan újuló, egykoron forgalmas országúton közelíthető meg, amely hadseregek gyakori felvonulási útvonala, legutóbb talán 1956-ban. Több utazó megállapította már, hogy a legtöbb Duna-menti településnek van bizonyos városias jellege. Nincs ez másképp a Közép-Duna vidékén sem, a hajdani Solt vármegyére esett részeken haladva reliktum jellegű – túl nagy központtal, messze láthatóan kiemelkedő templomokkal, egykoron díszes középületekkel megrakott – kis mezővárosok láncolata uralja a tájat. A Csepel-szigetet alighogy magunk mögött hagyva és tovább délre haladva sorakozik Dömsöd, Szalkszentmárton, Vecse, Solt, Pataj. E falvak népessége alapvetően és folyamatosan magyar, nemzetségeik az ősi időkig nyúlnak vissza, az utolsó ötszáz évben református hitűek. A reliktum jelleg nem jelent mást, minthogy a fejlődésükben megrekedt mezővárosok – vagy inkább cívis tudatú önrendelkezéshez és önállósághoz, ha kell, perskedő, ha kell, lázadásig elmenő igazságkereséshez szokott lakói – nagy és alávetett falvakként érték meg, ma már mondhatjuk, a 20. század közepét-végét. (Nagyléptékű áttekintésünkben negyven-ötven év nemigen számít, minthogy a történelemben sem mindig, de finomabb elemzésekre is igyekszünk sort keríteni.)

A majdnem összefüggő út menti településsorban két más anyanyelvű, a 18. század első harmadában telepített etnikai sziget is meghúzódik: az evangélikus szlovák telepesek által alapított Dunaegyháza és a protestáns németek utódai által lakott Harta. Pataj valamiféle átmenetet jelent az északi „solti részek” és a déli sárközi területek között, hiszen mindkét történeti-néprajzi kistájhoz rengeteg szálon kötődik. Patajtól délre – a Kalocsai Sárköz falvaiban – aztán valóságos népi kavalkádot találunk: őslakos és jövevény református magyarok találhatók Patajon kívül Ordason, Szentbenedeken, Uszódon, Foktőn, Bogyiszlón, Csanádon és Szeremlén, de Pataj Ordassal és a dunántúli Madocsával tartott fenn különösen élénk néprajzi kapcsolatokat. E három település együtt tekinthető a Duna által

elválasztott, egy „vízközi” kis népcsoportnak. Egy másik, a foktő–uszód–szent-benedeki, valamint a szeremle–csanádi csoport nemzetségei jelentős családi, házassági, gazdasági kapcsolatokat építettek ki az ugyancsak reformátusok lakta Dunajobbparti Tolnai Sárközzel. A jellegzetes magyar református szigetek ellentétét jelenti a katolikus poták népcsoportja által lakott Kalocsai Sárköz, jellegzetes szállásfalvaival. Német eredetű családok laknak Császártöltésen, Hajóson és Nemesnádudvaron, továbbá önmagukat – egyébként helytelenül – rácoknak nevező katolikus déli szlávok Bátyán és Dusenokon. Ami mégis földrajzi-történeti táji egységgé szervezte e néprajzilag sokszínű vidéket, az kétségkívül az „ezer ágra” szakadozó, évezredekig szabadon járó Duna és a nyomába maradt mocsaras, lápos, turjános, nádasokkal, fűzésekkel és kísérő erdővel tagolt vízi világ, melyhez igazodva az itt élő emberek ártéri gazdálkodást folytattak évszázadokig. Az egész, az alföldi homokhátságtól szigetszerűen elkülönülő és hosszan elnyúló Dunavölgyi nagytérségben a 20. század közepén befejeződött lecsapolásokig a víz a legfontosabb természeti és társadalmi tényező.

Pataj az áradásoktól mégis eléggé védett település, ugyanis a Közép-Dunavölgy egy jellegzetes kistáján a száz méter tengerszint feletti magasság körül elterülő, alluviális jellegű Solti-síkságon, vagyis egy kiemeltebb, bár valóban lapályos ártéri térszínen fekszik. Ezen a szakaszon a folyó kanyarogva erodálva bevágta medrét, ezért bő hordalékát le-lerakva igen hajlamos a sziget- és zátonyképzésre, idővel lefűződő mellékágai nemkülönben. Ha ránézünk a térképre, jól láthatjuk az árulkodó földrajzi neveken, hogy a közeli-távoli határban sok a domb, a fok, a hát, a tető, a zátony, melyekkel mind az állandóan vízmentes térszíneket jelölték. Maga a falu is egy szigetszerű szárazulatra települt. Ennek megfelelően eredetében ártéri földjei is mozaikos szerkezetben álltak össze, a fekete, csernozjomosodó szántóiból, a lápos holt medrek agyagos, iszapos talajaiból s az ártéri rétek néhol homokosabb, néhol szikesedett részeiből.

A település belső nagysága és külső területe a történelem folyamán folyamatosan változott, míg elérte mai, kilencezer hektáros kiterjedését. Maga a község halmazos szerkezetű és szálláskertes típusú, ámde ez már csak részben magyarázható a tájalakulással. A történeti Dunapatajhoz számos nagy kiterjedésű, az állandó vízjárásoktól megszabadított puszta tartozott: Szelid, Szentkirály, Örjeg, Míkla, Csepeg, Inám és Bödd. Rövid ideig Vejte és Bojár puszta is odatartozott, de a 20. század elején Hartához került.

Pataj volt a település neve évszázadokon át, egészen a 19. század utolsó harmadáig. Ekkortól, egyes adatok szerint 1886-tól kezdték a Dunapataj nevet egybeírva használni. Egyébként a község nevét többféleképpen írták a hivatalos iratokban és jelölték a térképeken a történelem folyamán: többek közt volt Pathay, Patai, Patay, Duna Pataj. Azért jegyezzük meg, hogy a Duna szó településnévhez való hozzátétele csaknem felesleges, mert a Kárpát-medencében nincs még egy ilyen nevű község. A hivatalos elnevezést tudomásul véve azonban a helyi és környékbeli beszélt nyelvben a mai napig is Patajnak mondják.

Pataj folyamatosan lakott volt, közelebbi és távolabbi környékén már jóval időszámításunk előtt emberek laktak, ezt az előkerült régészeti leletek is mutatják.

A Dunapatajhoz tartozó Parlagon és a Szelidi-tó környékén bronzkori település nyomait fedezték fel. Az egykorú, már írott források szerint az V. század második felében Sárköz területén germán eredetű szkírek éltek. A 7. század utolsó harmadából származó bizánci eredetű arany ékszerek az avarok átmeneti jelenlétére utalnak. A honfoglalás korában a magyar törzsek korán megtelepedtek itt, ezen a mocsarakkal, vizekkel erősen szabdaltságot mutató vidéken. Az akkor még jóval délebbre záródott „nagy”, vagy Csepel-sziget területét Árpád törzse szállta meg. Egyik magyarázat szerint ebből a korból származhat a helységnév is, amely egy akkor élt személy, Pata nevéből ered. A falu neve először egy 1145-ben kelt oklevélben fordult elő, és már igen korán, a 13. század közepe táján a patajiak saját templomot építettek. A 14. században még királyi birtok, amit jelez, hogy Károly Róbert király 1334. augusztus 1-jén innen keltezte egyik levelét. A vízjárások közé zárt település a 15. század elejére jelentős helyé, mezővárossá, majd 1421-ben – királyi adományozás révén – magánföldesúri birtokká vált. A 15. század eleji, később reformátussá vált templom eredetileg gótikus stílusban, torony nélkül épült. Nagy mérete árulkodik a középkori falu népességszámáról, vagyoni helyzetéről, jelentőségéről. 1424-ben a templomot fenntartó plébániát szerveztek. A kis mezőváros 1426-tól vásártartási joggal rendelkezett, nagy forgalmú dunai révet üzemeltetett, Kalocsa után központi helynek számított, városi (közösségi) kiváltságának pontos kelte és tartalma azonban ismeretlen. A kései utódok még a 19. század közepén is úgy tartották, hogy Pataj – a török uralom alatt megsemmisült oklevelekben foglaltak szerint – már a 15. század elején kiváltságos hely volt. Írott források híján, a kollektív emlékezetre támaszkodva elfogadhatjuk, hogy a település 1409-ben mezővárosi rangot kapott. Bizonyítható, hogy egy 1561-ben keltezett – a Paksy család birtokait megerősítő – királyi oklevél már bizonyíthatóan mezővárosként (oppidum) említette. Mint ahogy az 1639. évi Füleken tartott megyegyűlésen is mezővárosnak, tehát kiváltságokkal rendelkező helynek nevezték. 1691-ben még csak fél porta után adózott, négy év múltán, 1695-ben a török hatóság már két egész porta „közösségi adót” vetett ki a város lakóira, vagyis akkor az élet újraindult. 1698-ig, amikor új szerződést kötöttek földesuraikkal, az évi census harminchárom körmőci arany volt, ebben, a maguk mögött hagyott háborús században már biztosan pénzzel adóztak uraiknak. Hogy pedig közösen kellett a terheket viselni, annak egyik oka az volt, hogy a vizek uralta határ egészen 1835-ig nem volt felosztva jobbágytelkekre, földjei nem voltak telkesítve.

Az is biztosnak látszik, hogy Pataj a 16. századot megelőzően a Paksy-uradalomhoz tartozott, s hogy a család férfiága a 17. század közepe táján kihalt; s az is bizonyos, hogy „az itteni lakosok jobbágyképp soha nem robotoltak, sem földesúri dézsmát, sem egyéb tartozmányokat természetben nem adtak, hanem örökös haszonbéres szerződéssel váltották meg magukat...” Különben még az is lehetséges, hogy kiváltságlevelük nem is volt, szerencsés jogi státusuk a kedvező körülmények összjátékszása következtében alakult ki az idők folyamán. A parasztságnak voltak tehát olyan szabadokból álló csoportjai, amelyek nem rendelkeztek földesúri földekkel. „Ezekről az elemekről, amelyek persze a társadalomnak meglehetősen vékony, a parasztságnak a földesúri járadékra kötelezett tömegei és

a nemesség közt megrekedt csoportcskáját alkották, és amelyek, mivel nem csak a költözés tekintetében váltak szabadokká, egyedül tekinthető tulajdonképpeni szabadoknak, [...] nem született jogállásokat szabályozó országgyűlési dekrétum. A szokásjog értelmében ezek nem voltak alávétve a földesúri joghatóságnak...” – írta róluk Varga János.

Pataj korán kiváltságokat szerzett társadalmára ráillik az ország egészére vonatkozó jellemzés. A kiváltságokkal ellátott városfejlődés nem volt teljesen szokatlan jelenség, ezen az újraterleplő vidéken különösen nem. Pataj fejlődése a közép és kora újkorban hasonló lehetett a környező, a Duna mindkét oldali mezővárosainak (Dömsöd, Szalkszentmárton, Paks, Pentele, Solt, Vecse) szabadparaszti, korán polgárosodott útjához. A protestantizmus közép-európai terjedésével a kis mezőváros valószínűleg korán, nagy többségében reformálódott. Legkorábbi ismert adat erre nézve az 1576-ban megtartott Hercegszőlősi Zsinat, amelynek Tatar Mihály pataji prédikátor már résztvevője. A lakosság többségét a modernizálódás kezdetéig a reformátusok adták. A 16–17. század fordulójára a református egyház és vallás meghatározó tényező lett Pataj társadalomtörténetében.

Patajon, noha a katonaság által gyakran járt út mellett feküdt, többnyire nagy hadicselekményekre nem került sor, nagy szerencséjére. A török megszállás korát is viszonylag jól, „megfogyva bár”, de átvészelte, talán mert vizektől, mocsaraktól, nádasoktól védett, gyakorta elöntött belső útjai nehézkessé tették háborús teppé tételét, sarcolását. A török elleni felszabadító hadjárat során veszítette a legtöbbet, 1686-ban átmenetileg még lakatlanná is vált, de már három év múlva elkezdődött az újraterleplés és a visszaköltözés; környezetében azonban több kisebb falu végleg elpusztult, többek között Bödd, Bakod, Szentkirály, Inám, Szelid. A víz- és természeti védelem mellett is csak okos alkalmazkodással lehetett elérni, hogy a folyó mentén igen sok helység maradjon meg épen, s lakott helyként kerülhessen ki a török hódoltság alól. Így a korábban említett mezővárosokon kívül Dab, Tass, Pereg, Ordas mind lakott, mert adót vetettek ki rájuk az 1691-i összeírásakor. A török elleni harcokat nem sokkal követő kuruc–labanc háborúk pusztításai viszont elkerülték Patajt. Rákóczi Ferenc fejedelem 1703-ban oltalomlevelet állított ki a város részére, „melyben megtiltotta hadainak, hogy a patajiakat bántalmazzák, és vagyonukat rongálják”. Az antropológiai-történeti folyamatosság a Duna-melléken fontos tény, s bár nem egyedülálló jelenség, de a valóban pataji társadalomfejlődési sajátosságok megtalálásához mégis részletekbe menő elemzésre érdemes. A modern városi igazgatás megszervezését bizonyítja a Sigillium Oppidi Pataj 1704 feliratú körpecsét és a megújulást és feleledést jelképező címer, amelyet több-kevesebb kihagyással azóta is használnak.

A 18. században Pataj gyors fejlődésnek indult, s ez feltűnt a kortárs krónikásoknak is. Kétségtől már az új világot jelentő korból, 1701-ből való a község első kora újkori, meglehetően idillikus leírása, amely szerint „Solt megyében [...] van egy [...] város, amit Pataynak neveznek. Elég nagy és népes. A természetből el van látva mindennel, ami a megélhetéshez szükséges. Van szőlője, szántóföldje, rétje, legelője. Azonkívül teljesen birtokolja a Zilid nevű praediumot (pusztát) és

egy másikat – melyet Szent Királynak neveznek – felerészben. A földesuraknak négyszáz forint évi cenzust fizetnek, a budai adminisztrációnak pedig gabona- és bortizeddel adóznak.” A leírás egyetlen hibája, hogy szerzője valószínűleg nem járt a helyszínen. Bél Mátyás 1737-ben ugyancsak hízelgő képet festett a pataji társadalom gondolkodásáról, magatartásáról, a népes, Száraz György örökösinek szolgáló mezővárosról. „[...] A talaj minősége és kellemetlenségei tekintetében semmit sem különbözik az előbbiektől, bár a gabonaföld és a legelők terjedelmével azt sok tekintetben felülmúlja. Mezőgazdasága számára mégsem elég a mezővárosnak kimért föld. Tehát szükséges számukra, hogy a szomszédos területet műveljék, melynek használatát a saját pénzükön megveszik. A pesti királyi út mellett fekszik, amely Bajára megy, és nagyon megterhelik a gyakori katonai átvonulások. A polgárok itt is magyarok, akik a régi szokásokhoz ragaszkodnak, és nem egykönnyen tűrnek el valami idegenszerűséget. Egymással szemben szívélyesen viselkednek, és főleg azoknak a hibáknak szigorú gyűlölői, amelyek a becsületet szokták tönkretenni, és a polgárok közösségét szokták semmibe venni. Ezt pedig a magyarok régi és dicséretes szokása szerint teszik.”

Ebben a században a patajiak életében a legkiemelkedőbb szerepet a Daróczy–Száraz–Rudnyánszky családok tagjai játszották, miután Daróczy István 1703-ban megváltotta a két évvel korábban kamarai tulajdonba vett uradalmat. Ily módon a város négyötöd részének tulajdonosaivá váltak, s 1720 körül ezerkétszáz forintra emelték az éves adó összegét. Viszont 1725 októberében három országos vásár tartására kapott jogot a királytól, amit minden további uralkodó megerősített, sőt bővített, s ami jelentős bevételt hozott; az adók jelentős emelkedéséből is következtethetünk a község vagyonosodására. A pataji takács céh szabadalmi 1725-ben, 1755-ben, 1778-ban, 1828-ban és 1836-ban, a csizmadiáké 1779-ben és 1817-ben keltek. Az 1761-es helytartótanácsi rendelet nyomán az egész vármegyében összeírták az összesen majd hatvan céhet. Buda és Pest kivételével általában a mezővárosokra egy–egy céh esett, Patajra kettő. Az 1728. évi összeíráshoz fűzött korabeli megjegyzések első mondata mégis így hangzott: A Duna kiöntései miatt ez a város a saját határában semmi fölművelést nem űz. A megállapítás ennyire határozott formáját a végén maguk az összeírók is restellhették, mert így módosították: „A város határa egészen sík, és árvizek ártalmainak szinte harmadévenként ki van téve.” Negyven évvel később maguk a patajiak panaszkodtak a vármegyéhez írott levelükben a tájon még meglehetősen szabadon kalandozó Dunára: „...gyakorta szántó földeinkből Vetéseinket el hordgya és el veszti, mellyeknek csináltatása annyibul is nagyon terhel bennünket, hogy sok töltéseket és kilenc hidakat sok munkával kelletik csináltatnunk és reparalnunk...” A gyakori panasztevés már az alku része volt, mindenesetre Pataj parasztpolgár előljárói 1745-ben új szerződést (contractus) kötöttek földesuraikkal, amely ötven éven át szabályozta a város életét. Közben az 1767-ben megjelent úrbéri rendelet végrehajtására kirendelt küldöttség megállapította, hogy Pataj mindig szerződés szerint bírta földjeit, az egyik 1770-es királyi rendelet pedig világosan kimondta, hogy a város nem vonható úrbér alá, vagyis a jobbágyi adók növelésének határt szabva, a felek

szabad és méltányos egyezségére bízta az adó megállapítását, mint addig is. A központi hatalom akadályozta meg a földesurak visszajobbágyosítási kísérletét.

A II. József idején készült országleírás sem változtatta meg azonban a természeti társadalom képét: „Az utak, az erdők, az ingoványok és a gödrök miatt nem járhatók. Nyáron szárazak, tavasszal elárasztottak. Az országút Kalocsa felé időnként nagyon mocsaras. A hidak fából vannak. A kocsutak Felső-Örek, Keserűtelek stb. felé csak könnyű járművek számára használhatók.” Abban minden – egykorú és későbbi – forrás (habár teljességgel objektív források nincsenek) megegyezett, hogy a sokáig élelmet, jövedelmet és védelmet nyújtó természetes vízi világ a szántóföldi gazdálkodás számára kedvezőtlen. A patajak azért voltak valamivel kedvezőbb helyzetben, mert akkor már védőtöltéseket építettek, vagyis megindult a rohamosan szaporodó népesség igényeihez igazodó helyi vízszabályozás, a század végére még inkább tudatosodott a természet társadalmasításának szükségessége. A lakosság szám növekedésénél is gyorsabban fogyott a gazdálkodásra alkalmas föld. A 18. század eleji-közepi telepítési akciók csak a város külső határait érintették; déli szomszédai – Hajós (1722), Nádudvar (1724), Császártöltés (1744) – Kalocsa érseke telepítéseivel, az északiak pedig például Harta földbirtokosi szervezéssel jöttek létre. Dunapataj népességét hatvan év alatt – nagyjából 1730 és 1790 között – a spontán bevándorlás és a természetes szaporodás növelte négyszeresére, közel négyezer főre. (1. táblázat)

A nagyon gyors népességnövekedést különböző típusú – származási hely és vagyongagyság szerinti, vallási és térbeli – belső tagozódások kísérték. A város polgárai eredet szempontjából két csoportra oszlottak, már 1728-ban. Az akkor összeírt 213 családból 119 (56%) „öslakos”, 59 család (28%) a szabad költözés jogán bevándorolt, két név után minden rovat üres maradt. A további 33 család (15%) elszármazási helye ismeretlen, pedig érdekes lenne tudnunk, az új telepesek a parasztság mely társadalmi rétegeit reprezentálták. Mindenesetre a modern kor „indulásakor” a döntő többség, 213 összeírt családfő közül 187 (88%) vagyonnal bíró gazda volt huszonnégy holdas birtokáttaggal. Ezek az adatok a jómód beszédes bizonyítékai. Miután a város törzsökös lakossága túlélte a hódoltság korát, és elkerülte a nagyobb telepítéseket, „hivatalos” és persze többségi vallása a református maradt. Az újhítték, a keresztyének gyülekezete lett a régi egyház, hivatalos anyakönyvezésük 1736-tól kezdődött. Az egyháznak két, egy fiú- és egy leányiskolája is volt. A század elején még erősíteni is tudták korán fölvetett reformátusságukat az Erdélyből jött vállalkozó parasztokkal és egy katolizálás elől idemenekült kistalu száz, földjét odahagyó családjával. Hogy a nyolcszáz családos református közösség renoválhassa templomát, a huszonhét katolikus család számára ugyanolyan reprezentatív templomot kellett építeni 1761-ben. Ugyanis a századelőn már éltek itt katolikusok is. A római katolikus plébánia 1727-ben alakult, az egyházközség anyakönyvei 1756-tól vannak, megjelenésük idejére, módjára, népességen belüli arányukra mégsem található pontos adatok.

Azonban a felekezetek közötti érdekellentétek, villongások sem ismeretlenek. A „nyakas” reformátusok úgy érezhették, hogy a nem túl jelentős katolikus közösségért anyagi áldozatot kell hozniuk, a katolikusok pedig valóságos „apartheid”

1. táblázat. Dunapataj összefoglaló adatai (1715–1941)*

Év	Népesség száma	Házak száma	Házak cseréptetővel	Római katolikusok		Reformátusok		Zsidók		Magyar nemzetiségű	Írni és olvasni tud
	(a. sz.)	(db.)	(%)	(a. sz.)	(%)	(a. sz.)	(%)	(a. sz.)	(%)	(%)	(%)
1715	79 **									94	
1720	137 **									96	
1784–87	3935	685									
1851	5590			615	11	4870	87	72	2		
1869	5851										
1880	5909	1414		1313	22	4289	73	189	3	96	72
1890	5892										
1900	5671	1482	4	1608	28	3796	67	188	3	99	75
1907	5892	1442		1453	25	4142	70	183	3	99	
1910	5871	1471	10	1870	32	3718	63	186	3	100	76
1920	6039	1414	16	2187	36	3641	61	130	2	99	78
1930	5967	1534	22	2413	40	3296	56	126	2	100	79
1941	6152	1643	38	2599	42	3200	52	118	2	98	79

* A forrásokat lásd az irodalomjegyzékben. ** Család.

(kirekesztő) politikát láttak a szinte csak kálvinista városvezetés döntéseiben, a nekik járó szolgáltatások elől elzárkózó magatartásában. Mindenesetre a „kisebbségi” katolikusok száma a 18–19. század fordulójától kezdett gyorsabban növekedni –, mivel az uradalommá szerveződött érseki földeken reformátusok munkát nem kaphattak – megnégyszereződött.

A szigorú szabályok szerinti letelepedési eljárás ellenére a bevándorlók zöme a helyi nincstelenek rétegeit duzzasztották fel, hiszen kellett már a külső munkaerő, s végső soron az újabb „jövevények” így váltak a későbbi „benszülött” református agrárproletár társadalomrész magvává, s alakították a mezőváros egykori központját szegénynegyeddé.

De a betelepülések nyomában járó hirtelen növekedés – majdhogynem „népességrobbanás” –, a belső határhasználati és tulajdoni viszonyok átrendezésének híre, az úrbérrendezés királyi, majd földesúri terve társadalmi feszültségekkel, sőt nyílt konfliktusokkal járt. Az 1760-as évek közepének dunántúli és dunamelléki paraszmozgalmaiból ezért nem maradhatott ki a magánföldesúr által birtokolt Pataj sem. 1766 nyarának elején a köznép fellázadt, alaposan megleckéztetve a városi előljárókat. A „Tanács és Bírák ellen való zenebonás támadás és Tanácsbélieknek helytelen megveréseknek” fő oka minden bizonnyal az volt, hogy a nagygazdavezetés a kelleténél is jobban kiszolgált a földesurakat, meglehetősen nagy hatalmát pedig saját vagyonszerzésre, jogtalan előnyök biztosítására és visszaélések elkövetésére használta fel. A népharag lecsendesítését a vármegegyei hatóság végezte, huszonnyolc helybeli hangadó és a zendülést vezető férfiember – sokszori botütéssel és tömlőcbe zárással való – „példás” megbüntetésével. A zendülők követői között valószínűleg ott volt a város népének többsége, a szegényebb csoportok elégedetlen és lázadásra hajlamos tagjai.

Pataj mindig sokat adott szabadságot jelentő városi státusára, amit a hivatalos szóhasználatban is kifejezésre juttattak. A város vezetője nem bíró, hanem „Fő Bíró”. A vezető testület tagjait az állami összeírások készítői esküdteknek nevezték, ők azonban szenátusként emlegették magukat. Egy 1785-ben készült összeírásban az egyes számú városházát „Domus Senatioria”-nak nevezték. A földbirtokoshoz való viszonyukat úgy határozták meg, hogy „Pathay Városa” „Méltóságos Personalis Száraz György Földes Urnak... Szabad Jóságá”. Az összeírásokban kerülték a jobbágy (colonus) megjelölést, helyette a polgár (cívis) kifejezést használták. Ezt a dicalis összeírásban magyarra gazdának fordították. A vagyontalan városlakó nem zsellér, hanem olyan „gazda”, aki „kaszával és kapával” kereste a kenyerét. A lakosok szabad jogállását úgy is érzékeltették, hogy a városkönyvekben a nevek után legtöbbször a megtisztelő „uram” kifejezést is odatették, úgymint „megboldogult Sára Máté uram” vagy „Keserű János uram”. A külső és „magasabb rangú” tárgyaló felek is figyelembe vették, hogy egy város képviselőivel tárgyalnak: „őkegyelméik”-nek szólították a tanácsot, akinek hatásköre elég nagy volt: intézte a fegyelmi, örökösödési ügyeket, a család szétválása esetén felügyelte a vagyon elosztását, ingatlanokat értékesített vagy adományozott. A birtokadományozáshoz közgyűlési határozatot kellett hozni. Ez utóbbi esetekben azonban – úgy látszik már akkor is – érvényesültek bizonyos kapcsolatok. Ki-

emelkedően fontos volt a tanács és a lakosság rendfenntartó tevékenysége. A fegyelmezett magatartásra külön testület, a „Köz Rend” ügyelt. Egy vádaskodási perben a földbirtokos képviselője, a főbíró, a tanács, valamint a közösség nevében a tizenegy tagú „közrend”-testület folytatta le a vizsgálatot. A városvezetés fontos tagja volt az írástudó és tanult jegyző.

A szegénylázadás is jelezte, hogy Pataj, a „derék magyar város” már nem tudott nagy számban újabb jövevényeket fogadni, egyre kevesebb lett a termőföld. Gazdálkodási rendszere megragadt a korábbi század extenzív formái között: közbirtokosságon alapuló juh-, majd rideg marhatartás, valamint a halászat adta létalapját.

A hosszú 19. század egy sok évtizedes, majd az egész századot átívelő perrel vette kezdetét; megjegyezhető, hogy a civisek, tehát a polgárjoggal rendelkezők és családtagjaik, akik a teljes lakosságnak egyre inkább kisebbségét jelentették, sűrűn látogatták a bíróságot, méghozzá többnyire önként. Azt is mondhatjuk, hogy a polgári pereskedés civis virtus volt, ahol érdek állt szemben érdekekkel. Ezúttal viszont a földesurak által kezdeményezett – 1795-től hosszabb-rövidebb szünetekkel, de 82 éven át folytatott – úrbéri pereskedés valódi tétje már nem egyszerűen az uraságoknak fizetendő adó nagysága volt, hanem a majdan szabadon adható-vehető és cserélhető földmagántulajdon megszerzése jogi úton, persze jelentős nagyságú pénzért. Ebben a tulajdonrendezési (valójában szerzési) folyamatban a döntő érdekellentét úr és paraszt (ez esetben a városközösség) között jelen volt ugyan, de Patajon számos egyéb törésvonalat, érdekellentétet is fel lehetett fedezni az úri birtokosok között éppúgy, mint a város erősen tagolódott parasztsága, legfőképp a gazdák és a teljesen nincstelen agrárproletárok között.

A sok-sok szakaszra bontható birtokrendezési per ideje alatt is folyt a mindennapi élet. Az 1836-os nagy tűzvész után sor került a telekilletőségek (belső) szabályozására és kiosztására. Az 1838-as árvíz után a kalocsai térségben megkezdődtek a szabályozási munkák. 1847. február 25-én hetivásárok tartására is nyert engedélyt Pataj, vásárai nagyon látogatottak. Megszerzett privilégiumainak megfelelően 1851-ben már öt országos vásárt is tartottak: február 19-én, április 15-én, június 29-én, október 4-én és december 13-án, mindenkor hétfői napon volt a barom-, kedden a kirakodóvásár. A korábbi földesúri közbirtokosok szép sorjában eladták részeiket, s azokat a város apródonként, 1838-tól kezdve már örök áron megváltotta. 1863-tól pedig a legelőilletőségek, valamint maradványföldek felosztása ment végbe. A század közepén Fényes Elek szerint a várost egyharmad részben bírta a báró Rudnyánszky család, kétharmad részben pedig maga a város. A határ 40 százaléka legelő és rét, ezek jó része is időszakosan elárasztott, 13 százaléka pedig mocsár, mivel – Fényes szerint – a Duna által uralt lapályos rónaságon fekszik, sokat szenved, mert töltések védik ugyan, de ezeket az árvíz nem ritkán átöri, és a várost is elborítja a víz. Határa azonban nagy (15.900 kat. hold), tagolt, de még egyáltalán nem modern: legelő 5.423 hold (34,1%), rét 1.025 hold (6,4%), szántóföld 2.812 hold (17,6%), vízállások, mocsárok 2.000 hold (12,57%), szikes terület 1.000 hold (6,2%), szőlő 500 hold, erdő 550 hold, kert 200 hold, tó 196 hold. Ez mind úrbériség, kivéve 59 hold majorsági erdőt. Népesége 5590 fő:

4870 református (87,1%), 615 r. kat., egy óhitű, 32 ágostai, 72 zsidó. Foglaltságot tekintve van négy lelkész, öt tanító, két orvos, két jegyző; 324 telkes gazda, 812 zsellér, 150 lakó, 120 mesterember, 9 kereskedő. Az itteni református ekklezsia a dunamelléki egyházkerületben a „legjövedelmesebbek” közé tartozott – fejezte be leírását a tudós geográfus.

Közben 1848-ban új helyzet állt elő, megtörtént a jobbágyfelszabadítás is, de önmagában ez az országgyűlési döntés mégsem tette oktalanná az időben elhúzódtott földalkut, de az 1853. évi úrbéri pátenssel együtt kétségkívül hozzájárult a per 1857-es újrakezdéséhez s majd húsz évvel későbbi lezárásához. Az úrbéri peranyag egyébként csak szűkítetten tükrözi a teljes, a paraszti tulajdon felszabadítási folyamatát és végeredményét. A per folyamán az alperes város – a helytartótanács érezhető rokonszenve ellenére – sokszor veszített, még akkor is, amikor a legfelsőbb bíróság a javára döntött. A patajiak nem bírtak az úriszékkal és a megyével. A per végül kilencezer forint örökváltság kifizetése után egyezséggel végződött 1877-ben. Ezzel az utolsó földterület, a Rudnyánszkyak osztatlan állapotú részének megváltása is befejeződött.

2. táblázat. Dunapataj társadalmi struktúrája (1715–1851)*

	1715	1720	1784–1787		1851	
Családok	79	137	Népesség	3935	Népesség	5590
			Ebből: Férfi	1992		
			Ebből: Pap Nemes	2 3	Lelkész	4
			Tisztviselő	–	Tanító	5
			Polgár	31	Orvos	2
Kereskedő		1			Jegyző	2
Jobbágy	79	119	Paraszt és zsellér	833	Mesterember	120
Zsellér	–	18	Egyéb	203	Kereskedő	9
			Szabadságolt katona	4	Telkesgazda	324
			Sarjadék 1–12 év között	717	Zsellér	812
			Sarjadék 13–17 év között	207	Lakó	150

* A forrásokat lásd az irodalomjegyzékben.

A kései vízszabályozásig a város határa s így gazdasága sem tudott intenzifikálódni, az agrárválság tovább súlyosbította helyzetet, ezért fokozatosan elvesztette városi jogállásából fakadó történelmi előnyeit. A sok víz egy korábbi korszak állapotait konzerválta, gátolva ezáltal a belterjes gazdálkodásra való áttérést. Rossz évek, sőt évtizedek ezek Patajon; a lakosságnövekedés előbb (1869–1880 között) lényegében stagnált, majd a századfordulóig – kétszáz év után először –

még csökkent is. Még a törzsökös polgárok fiainak egy részét is más vidékekre kellett engednie. A három rend – a közbirtokossági református gazdák, az állatokat gondozó, őrző és halászatból élő református zsellérek és a többnyire katolikus uradalmi emberek – viszonya két emberöltőre megmerevedett. Az 1863–1877 közötti tanácsülési jegyzőkönyvekből is kiolvasható, hogy a tanács pénzhányra, a nehéz gazdasági helyzetre és a már kivetett súlyos adókra hivatkozva több kezdeményezést is elutasított, illetve nem támogatott. Ilyen volt például ebben az időszakban az óvoda létesítése, felsőbb elemi iskola létesítése, orvosi állomás létesítése, tűzoltó-felszerelés vásárlása. Hasonlóképpen többször is elutasította a terület a Duna menti védgát társulásokba való belépést is.

S ráadásul ekkor már az egyre inkább allodiális gazdálkodásba fogott kalocsai érseki uradalom volt a térség legnagyobb birtokosa, közel 86 ezer kat. holddal. A tulajdonrendezési perekben sok terület jutott az érsekségnek és a káptalannak: ekkor már hozzátartozott Bödbakod, Vejte, Szentkirály, Bojár és Mikla puszta. A korábban bérbe adott puszták lassan allodiumokká váltak, pedig a 19. század elejéig Kalocsa vidékén is ismeretlen fogalom volt a robot- és allodiális gazdálkodás, a földesúrhoz való viszonyt itt is szerződéssel szabályozták. E külterületeken aztán kialakultak a kapitalista értelemben vett uradalmak. A jobbágyfelszabadítás után általánosan előállt földszűkét még az a bizonyos századelős veszteség (Bojár és Vejte puszta) is növelte, mintha a pataji gazdák valamiféle ambíciócsökkenését mutatta volna. Előbbi – Bojár puszta – Kis-Harta mellett feküdt 2.450 holdas határral. Szántóföldje mindent bőven termő fekete agyagos homok, de az áradások különösen rétjeit áztatták. Vejte puszta – Solttal és Bojár pusztával határos – 2.600 hold, csupa jó füvű kaszáló. Felét a paksi közbirtokosok, felét a község bírta, az eladásig. Harta nagyon progresszív, terjeszkedő falu, a környékről sok földet fel tudott vásárolni.

A 19. században Dunapatajt (1882-ig Kalocsát is) elkerülték a vasútépítések, a patajiak még később sem építettek maguknak folyami kikötőt, pedig modern vasút és közút hiányában az egyetlen biztonságos, gyors és olcsó közlekedési és szállítási lehetőséget a Duna kínálta. Védgát társulat létrehozására egyébként többször történt kísérlet. A Duna bal partján lévő községek területeik megvédése céljából már az 1850-es években emeltek védgátakat, ezek azonban nem alkottak összefüggő egészet. Az első nagy, 1871-ben a Pestmegyei Sárközi Dunavédgát és Csatornázási Társulat által szervezett csatornaépítésekben is kimaradt. Az 1876-os nagy árvíz után már kirendelt kormánybiztos foglalkozott a térség védgátjaival, majd 1878-ban a töltéseket Dömsödtől Ordasig ki is építtette. Ugyanebben az évben kísérelték meg az érdekelt községek „cél-társulását” létrehozni, ami csak 1881-ben sikerült. A Dömsöd-Pataji Dunavédgát Társulat aztán 1886-ban „hivatalosan” is megalakulhatott, hogy a Kiskunlacháza és Ordas községek között elterülő 122 ezer kat. holdnyi árterületet vízmentesítse, mivel a hetvenes évekig az állami út töltésén kívül védelmi munkálatokat egyáltalában nem végeztek. A 68 kilométer hosszú töltésekbe a belvizek levezetésére beépítettek tizenegy zsilipet. Az 1881-es társulás alapszabálya a végleges megalakulás kimondását mellőzte, így csak 1886-ban, az alapszabály módosítása után lett tényleges víztársulat. Láttuk, hogy többszöri fel-

szólításra és kérésre Pataj nem volt hajlandó belépni a tőle délre található Sárközi Ármentesítő Társulatba. A dömsöd-pataji védgáttársulat székhelye Budapest volt, az ügyeket egy nyolc tagból álló választmány intézte. A társulás közigazgatásilag Pest vármegyéhez tartozott, műszaki szempontból pedig a budapesti magyar királyi folyammérnöki hivatal felügyelete alatt állt. A megalakulás előtt közmunkával építették a gátakat, azután pedig adó-visszatérítésekből, illetve kölcsönök segítségével. 1891-re az árvizes terület közel a felére esett vissza, a töltésmagasítás után nem öntött ki a folyó. Az ármentesítés folytán felszabadult területek mocsarai eltűntek, s vele a maláriás területek is. A mentesített területeken a közlekedési lehetőségek nagymértékben javultak, a földutakat „jókarba” hozták, megnyílt a lehetőség az állami vasút és a törvényhatósági utak építésére. A lakatlan területek benépesedtek, az addig nem művelhető földek művelés alá kerültek, s a tanya-rendszer – különösen a nagy határral rendelkező községekben, amilyen Pataj is volt – kifejlődött.

A marhatartásban és kereskedésben érdekelt patriciátus hosszú évtizedekig nem mozdult a gabonaszállítókat és a kofákat érdeklő közlekedési modernizáció irányában. Pedig a lecsapolás s ezzel a földművelés – ezen belül a gabonatermelés – részarányának gyors növekedése, a mezőgazdasági konjunktúra a század végére őket is elérte. Ennek megfelelően egy újabb modernizációs hullám során lett már postája, távíró- és vasútállomása. 1882 áprilisában Schreiber János csillagász, a kalocsai Haynald obszervatórium munkatársa és a távírda vezetője telefonvonalat létesített Kalocsa és Dunapataj között. A dunapataji helyi érdekű vasút 1902. október 21-én nyílt meg 50 kilométer pályahosszal, tizenegy közbülső (Kunszentmiklós–Tass, Szalkszentmárton, Csabony, Dunavecse, Apostag, Dunaegyháza, Solt, Dunatétlen, Állampuszta, Harta) és Dunapataj végállomással. (A „végállomás” annyira igaz lett, hogy mind a mai napig nem épült meg a sokáig tervben volt Dunapataj–Kalocsa–Baja szárny.) Újabb tíz évvel később, 1912-ben megkezdődött a villamosítás, s a következő évben folytatódott a közvilágítás kiépítése Dunapatajon. Őri Józsefnek és társainak engedélyezte a képviselő-testület oszlopok felállítását és villamosvezetékek szerelését a pataji utcákon.

Azonban ismét egy érdekes kettősségre figyelhetünk fel Dunapatajon, mivel-hogy a városodás városi jogállás nélkül is tovább tartott; a közel másfélezer házzal, ötezerhatszáz, túlnyomórészt református lakossal rendelkező nagyközségben minden volt, ami a századelős vidéki életet nemcsak hasznossá, hanem érdekesebbé, kényelmesebbé és színesebbé tette. Pedig 1872-ben – a helyi közigazgatás modernizációja során – ténylegesen elvesztette városi jogállását, amit Pataj polgárai sokáig egyszerűen nem vettek tudomásul. Miután az I. községi törvényként ismert jogszabállyal (1871: XVIII. tc.) megszüntették a mezővárosi privilégiumok bonyolult rendszerét, a parasztpolgárság hagyományos önkormányzati fórumait reformálva erős központosítást hajtottak végre. Viszont sok szempontból találó az a megállapítás, hogy ez a fajta közigazgatási reform nem a legfejlettebb nyugat-európai területek demokratikus önkormányzatát, hanem a bürokrácia önkormányzatát eredményezte, miután túlságosan is nagy súlyra tettek szert a főjegyzők, a főszolgabírók, a fő- és az alispánok, egyszóval az „urak”.

Bár Dunapataj elvesztette mezővárosi rangját, a községi képviselő-testület mindvégig magán viselte az egykori városi tanács közösségvezetői öntudatának jegyeit. „A községi elöljáróságba kizárólag vagyonos embereket, ritka kivételtől eltekintve nagygazdákat választottak. Megválasztásukhoz nem volt szükség közvetlen presszióra, mivel e rendszer megfelelni látszott az általános érdekeknek és a „tekintélyes” nagygazdáknak valóban tekintélyük volt, vezetői alkalmasságukat a hatalomból gyakorlatilag kizárt nincstelenek sem vitatták. Ugyanílyen elv irányította a református presbitérium kiválasztását is – így szinte magától értetődő volt, hogy a két testület a konkrét személyi összetételt tekintve úgyszólván azonos volt. [...] A községi elöljáróság és az elöljárók tekintélyét formálisan is kifejezték. Az elöljárót nagyon megtisztelték, kiemelt helyen ült a templomban, és ha elöljárói minőségében mutatkozott a faluban, nem ülhetett ám a kocsis mellett!

A növekvő létszámú katolikus népességnek ténylegesen nem volt képviselete az elöljáróságban. A kilenc – egyes időszakokban tizenegy, tizennégy vagy tizenhat – tagú testületben általában egy katolikus volt: az esküdtek egyikét a kisszámú katolikus gazda közül választották. Egyetlen választási ciklusban volt csak katolikus másodbíró, de a bíró mindig református volt. A katolikuság jelképes képviseletére azonban kínosan ügyeltek, s arra is, hogy az elöljáróság felekezetek fölöttinek tűnjön: „egyik vasárnap a református, másik vasárnap a katolikus templomban vett részt istentiszteleten, illetve misén”.

A községi életnek az önkormányzati képviselő-testületen és az egyházi közösségeken kívüli harmadik s egyre fontosabb területe az egyesületi szervezkedő tevékenység volt. Ahogy az önkormányzat városgazdálkodást és mindennapi életet szervező tevékenysége – a jogrend és a gazdálkodás rendjének megváltozása miatt – háttérbe szorult, az individualizálódó közösség új érintkezési formákat teremtett magának. A református, az írásbeli kultúrát mindig nagyra értékelő (a népoktatás a múlt század folyamán is végig általános volt) hagyományokból következően az olvasó- és gazdakörök voltak az egyesületi szerveződés elsődleges formái. Láttuk, hogy Dunapatajon nagyon régóta tartottak fenn református elemi népiskolát, amely a századelőn hattantermesre bővült, 1886 óta pedig katolikus elemi népiskola is működött, s 1892-ben megszervezték az első „nyári menedékházat”, vagyis az óvodát. Aztán ott voltak azok a bizonyos olvasókörök, mindjárt kettő is: az újabb, az 1896-ban szervezett a kereskedőké és iparosoké, a régiebb, a még 1861-ben alapított, majd 1870-től 48-as Olvasókör néven működött, a református gazdáké, akik egyébként kezdetben terménnyel fizették a működéshez szükséges tagdíjat, s akiktől a politizálás sem esett távol. Mint általában a református mezővárosok, Dunapataj is a Függetlenségi Párt, a Kossuth-kultusz egyik bázisa volt. Hogy mennyire, azt egyebek mellett mutatja, hogy a város patrícus közössége Lőrincz István bíró kezdeményezésére 1861-ben huszonnégy taggal „Olvasó Egylet” néven exkluzív klubot hozott létre, öröklődő tagsággal. Néhány év múlva egy másik egyesület is elindult 48-as Polgári Olvasókör néven. Egyik kör sem rendelkezett hivatalos engedéllyel, ezért feloszlatták őket, de a jelek szerint működésük ekkor sem szűnt meg. A forradalom 15. évfordulóján például gyűlést (értsd: ünnepséget) tartottak, majd néhány év múlva (1873-ban) a két polgári egyesület össze is olvadt.

A századelőn alakult Kereskedők és Iparosok Olvasókörének 1930-ra kétszázötven tagja és hatszáz kötetes könyvtára lett. A századforduló évében alapított gazdakör 1930-ban már 450 taggal és közel ezer kötettel rendelkezett. Az Úri Kaszinó, a hozzátartozó könyvtárral, amely 1903-tól többnyire az urak zártkörű rendezvényeinek, meg a vadásztársaságnak adott otthont. Mindegyik körnek, s ezen kívül a kaszinónak is saját épülete volt. A később szerveződő Katolikus Kör saját iskolájával osztozott a közös épületen, a református és katolikus legény- és leányegyletek egyaránt erősen kötődtek a felekezeti iskolákhoz.

1882-ben alakult meg a Takarékpénztár, a század elején a Hangya és a Hitelszövetkezet. Ezek a szervezetek később, a harmincas évek második felében váltak ismét fontos gazdaságszervező tényezővé, amikor továbbsegítették az újabb modernizációs hullámot. 1880-ban volt már gőzmalom, illetve gőz- és kádfürdő, egy évtizeddel később, 1890-ben önkéntes tűzoltóegylet, 1902-től hitelszövetkezet ötszázkét taggal, 1903-tól tejszövetkezet sok száz üzletrésszel. A község legfontosabb gazdasági egyesülete a Legeltetési Társulat, mely a közbirtokosság révén hozzá tartozó 440 kat. holdnyi legelőn kívül is jelentős vagyont halmozott föl. Az állattartó társulás a község és magánosok földjeit is használta, pásztorokon kívül takarmánytermelő és silókészítő munkaszervezetet létrehozva az egyes gazdák számára is vállalt szolgáltatásokat. Működési módjában rendies regulákat, részvénytársasági és a szövetkezeti szervezetek jegyeit elegyítette. Egyszerre volt eszköze a patríciusok öröklött előjogai továbbvitelének és annak, hogy az eszközhiánnyal küszködő kiscgazdák függetleníthessék magukat a középparasztok familiárisi kötelezettségekkel járó szolgáltatásaitól.

A kulturális, a gazdasági és a nem sokkal később megjelenő politizáló egyesületek egyaránt mutattak rendies jegyeket. A különböző státusú társadalmi csoportok jogi és gazdálkodási regulái helyett a hasonlóak vagy hasonlóknak látszani akarók elkülönült, szimbolikus közösségeket hoztak létre kereteik között. Ezekben nem csupán a gazdasági és társadalmi élet hasznos kapcsolatai szerveződtek, nem csupán a gazdálkodáshoz szükséges új ismeretek terjedtek, hanem olyan magatartási és életmód normák is kialakultak és sulykolódtak, amelyek őket egymás partnereivé tették és elválasztották a többi csoporttal való közvetlen együttműködéstől.

Az egyesületek erősítették tagjaik öntudatát, ám ezt gyakran a többi csoporttal szembeállítva tették. A szegényebb néprétegeknek is jutott alkalom és mód a szervezkedésre a temetkezési egyletekben – mindjárt háromban is –, az 1894-től szövetkezeti formában működött önszegélyező-egyletben, a munkások rokkant- és nyugdíjegyeseületében, de a „szocialista agitátorokat” nem szívelték, s nem túl jóindulatúan fogadták, mondván, hogy a csekély érdeklődés mellett megtartott népgyűlésük után csak halat ettek, bort ittak, de azt jó sokat.

A függetlenségi eszme persze nemcsak a reformátusok, hanem mások számára is fontos volt, például az 1817. október 13-án Dunaföldváron született, eredetileg jogot tanult Sörös Imre katolikus papnak, aki teológiai doktor is volt, aki 1867-től húsz évig Patajon működött, akit 1842-ben Kalocsán szenteltek pappá; s aki négy évi káplánkodás után 1846-tól érseki könyvtáros Kalocsán. 1848-ban a változások lelkes támogatója, a Szabadság Társaság elnöke, a nemzetőri mozgo-

lódások résztvevője, de elsősorban beszédeivel buzdított. Rendszeres beszédeiben kiállt a magyar szabadság ügye mellett, élesen bírálta a Habsburg dinasztiát és általában a királyságot. A császári katonaság már 1849 márciusában felszólította az érseket elfogatására és kiadására. A szónoki hév időnként a szószéken is elragadta, így történt például 1849. június 21-én, amikor az orosz invázió alkalmával elrendelt könyörgésen mondott beszédet. Ez a híressé vált beszéd lett később az ellene felhozott vádak legfőbb bizonyítéka. A szabadságharc leverésével menekülnie kellett. Több mint egy éven át bujdosott, majd 1850 szeptemberében megjelent Kalocsán a szemináriumban. Elfogták és Pestre kísérték. 1852-ben 10 évi várfogságra ítélték. Josephstadtban raboskodott, majd 1856-ban kegyelmet kapott, s folytathatta papi működését. Előbb jankováci káplán, majd 1867-ben adminisztrátor lett Dunapatajon. 1876-ban nyugalmazták, 1887. május 17-én halt meg Dunapatajon. Temetésén rég nem látott tömeg tisztelettel emléke előtt.

A Kossuth-kultusz a „a nemzet szabadsága megteremtőjének” életében megkezdődött. A pataji polgárok 1880-ban levélben fordultak a turini száműzetésben élő volt kormányzóhoz, hogy „kegyeskedjék a Kört néhány becses sorával szerencsételni”, melyet majd a legbecsesebb ereklyeként fognak őrizni. Kossuth Lajos halálának másnapján (1894. március 21.) olvasóköri indítványra már döntöttek egy „emlékkő” és egy szoborbizottság felállításáról. A testület elnöke Bán G. István fiatal függetlenségi párti földbirtokos lett, tagjai között volt Ambrus István városi főbíró, Lesták Ödön városi főjegyző, Szalkai János 48-as körelnök, Bán M. Sándor, Kincses Sándor, Óri József földbirtokosok, Kiss P. Sándor temetkezési társulati elnök, ifj. Dobos János, az első keresztény fogyasztási szövetkezet elnöke, Szilassy József, a református egyház főgondnoka, Halbrohr Gáspár, az izraelita hitközség elnöke, Szalkai István, a római katolikus egyház főgondnoka, Monda Gábor városi műkertész, Filep Endre református rektor. Mondanunk sem kell, hogy ez egy igen széles összefogást tükröző reprezentatív névsor (és Pataj hivatalosan már vagy huszonkét éve nem is város). A szoborállításra megindult a gyűjtés és a közadakozás, a fővárosban megrendelték a bronz mellszobrot, és elkészültek az ünnepség tervei. 1894. december 16-án – Kossuth Lajos fiának, Kossuth Ferenc országgyűlési képviselő és függetlenségi pártelnök jelenlétében – leleplezték az emlékművet. (Az országban ez volt a második emlékmű, amelyet Kossuth halálának évében állítottak; az elsőt egyébként Siómaroson, s jó, ha e nevet a későbbiekre nézve megjegyezzük.)

Az ünnepségen volt lovas bandériumi felvonulás, hivatalos köszöntők, bemutatkozások, hazaszeretettől lelkesült beszédek, szavatok, énekek sora, szoboravatás, kirakodóvásár emléktárgyakkal, az ünnepségre emlékeztető feliratokkal ellátott poharakkal, dísztrölközőkkel, Kossuth-portrékkal, zászlókkal, száznegyven személyes ünnepi ebéd a „Külső Vendéglőben”. A szoborállítás híre az egész országban elterjedt. A félévszázados Kossuth-kultusz ezekben az években érte el csúcspontját, a község főutcáját is a forradalom vezérééről nevezték el. A forgalmas helyre rakott szobor környékének parkosítására már nem került sor, legalábbis egy 1910-ből származó fotó ezt mutatja. (Aztán a szobrot nagyon gyakorlatias – iskolaépítési – okokból 1929-ben áthelyezték, s nem is utoljára.)

A 19–20. század fordulójának Dunapataj-képe még mindig nagyon hízelgő: „Vagyonos magyar város, népe szép, vállalkozó szellemű, politikailag érett és tanulni szerető.” A századfordulón a sajátos kettősségekből, a veszteség–nyereség mérlegekből „kifelé” talán még jóformán nem látszott semmi. A újabb század elejére a szántóföldek részaránya egyötödről háromötödre nőtt, a rendszeres vízjárások csaknem teljesen megszűntek. Miközben a helyi gazdaság gyorsan intenzifikálódott, Pataj elvesztette városi státusát, s szerzett közlekedési hátrányai a vasútépítés ellenére megmaradtak. Északon a vízmentesített pusztai legelőket a hartai sváb szomszédok 1908 és 1911 között megvették, gyorsan feltörték, így a század első évtizedében a határ egyharmaddal csökkent. A tőkés nagyüzemekké alakult érseki pusztákon majorok és hozzájuk kapcsolt cselédtelepek jöttek létre, de kereskedelmi infrastruktúrájukat – érthetően – az érseki központhoz, Kalocsához kötötték. Az 1906-os esztendő virilistáinak (a legtöbb adót fizetőknek) húszas névjegyzékét már a kalocsai uradalom és a pataji református egyház vezette; 3. Bán M. Sándor; 4. F. Kiss József; 5. Róka Lajos; 6. Lőwinger Sándor; 7. Tímár Ignác; 8. Őri József; 9. Módra Pál; 10. Godó Ignác; 11. Stefanovics Mihály; 12. id. Panka Pál; 13. Freund Lajos; 14. Halbrohr Géza; 15. Fa Imre; 16. Becző S. István; 17. Schwarcz Sámuel; 18. V. Kiss István; 19. Kincses Dániel; 20. Polacsek Rudolf.

Pataj református gazdatársadalmának szerkezete megroppant, a földművelés felé forduló polgárok a deklasszálódástól félve részben áttértek a családtervezésre, részben pedig fiaikat – igaz tanítatva – egyre gyakrabban elküldték a városias községből. A reformátusok száma a 20. század utolsó harmadától csökkent, a katolikusoké pedig – s immár bent a faluban – rohamosan nőtt. A paraszti gazdaság intenzív formái – vetésforgó, istállózó állattartás s később a silózás stb. – hamarabb alakultak a tágabb környéken, az érseki tulajdonú földekre telepített szállásfalvakon. S az itt élő katolikus kisparasztok gyermekei mentek tanyásnak az újonnan kialakult szállásokra, és jöttek be a faluba az elköltözők portáira. Hozzájuk csatlakozott az a néhány törekvő cselédember, aki a keresztényszociális elveket követő „felvilágosodott” vezetésű uradalmakon tudott annyit gyűjteni, hogy beköltözhesen a polgárok közé. Ők lettek a legújabb jövevények, s utána a reformátusok (szinte függetlenül vagyoni s korábbi rendi helyzetüktől) magukat tekintették polgároknak. Pedig 1941-ben, amikor a reformátusok aránya a népességben már csak 52 százalék volt, a házaknak csupán egyötöde rendelkezett borospincével. S lehet-e borospince nélkül polgár valaki?

A századelőtől a gazdasági érvényesülés több csatornája nyílt meg, az egyes családok státusa könnyebben változott, lefelé is, fölfelé is, mint a külterjes állattenyésztés uralta korábbi gazdasági állapotban, s ez persze kikényszerítette a magartások megváltozását is. Ekkor vált általános értékke a szorgalom és a lelemény. A legelők feltörésének idején a növénytermelés technikai forradalma is lejátszódott: új növények, művelési módszerek, s legfőképp új eszközök terjedtek el, s így a birtoknagyság vagy a közlegelőn biztosított állattartási jog nagysága megszűnt fő meghatározója lenni a jövedelemnek. Bár a kertészeti kultúrák csak a harmincas évektől terjedtek el, az újfajta takarmánytermelés és a kapásnövények terjedése már lehetőséget adott a gazdák közti minőségi kiválasztódásra is.

Az agrártermelés modernizációs folyamatát erősítette az állattartás átalakulása: legáltalánosabban a ridegtartásról az istállózásra való áttérés; a marhahús- helyett a tej- és disznóhústermelés előtérbe kerülése, a magyartarka egy tájváltozatának térhódítása; az addig elsősorban hízóállatként tartott ökörszámon belül az igába fogott állatok aránynövekedése, a lovak egyre inkább mezei munkába állítása. Az állattartó az állatok őrzője helyett tenyésztővé, ellátóvá és nevelővé vált.

A gazdálkodási lehetőségek bővülése és a versenyhelyzet átalakította a munkakultúrát: a gazda már nem arra várt, hogy mikor jön a következő munka szezonja, hanem állandóan kereste az adott pillanatban elvégezhető; míg korábban egy természetinek tűnő termelési rendszer kiszolgálója volt, ekkortól már különböző termelési eljárásokat kombinált, hogy a lehető legjobban kihasználhassa lehetőségeit. Ugyanakkor egyre univerzálisabb munkássá kellett válnia, mert az eszközök és épületek állandó alakítása termelőmunkája részévé vált. A kisparasztság számára a korábban bőven rendelkezésre álló idő szűkös termelési tényezővé vált. A hagyományostól eltérő tudás jelentősége is ebben az életmódban nőtt meg.

A másfélszáz éve kezdődött birtokaprózódás tovább folytatódott. 1935-ben az összes földbirtok száma 1813. Ezek közül 1–5 kat. hold közötti törpebirtok 721 (39,8%), 5–50 hold közötti középbirtok 525 (29%), 50–100 hold közötti paraszti nagybirtok 17 (0,93%), 100–500 hold közötti úri birtok pedig 11 (0,6%) volt. Ezer holdon felüli birtok csak kettő volt, egyik a kalocsai érseki uradalom, 2800 kat. hold területtel.

Dunapataj lázadásra hajlamos község – mondhatnánk, ha nem telt volna el az előző zendülés óta majd másfélszáz esztendő. Egy olyan politikai eseményről is beszélünk kell tehát, amely nemcsak a megtörténtét követő hónapokban, években, de az elmúlt mintegy nyolcvan–kilencven esztendőben is meghatározó tény a község társadalmi viszonyainak, politikai gondolkodásának megítélésében. A két háború között a fegyveres ellenállásba torkollott 1919. júniusi kommunista uralom elleni lázadás a keresztény-konzervatív–nemzeti ideológiai struktúra mintaközségévé tette Patajt. A „hősies” és a „bűnös” múlt voltaképpen ugyanazt a párnapos eseménysort jelöli: az 1934. március 18-i Kossuth téri, A Nemzet Vértanúinak 1918–1919 emlékműve avatóünnepségére a dunapatajiakat – az események résztvevőit – díszvendégnek hívták.

1945-ben fordult a kocka, a történetek „bűnös községgé” tették Patajt. A járási rendőrkapitány negyven év múltán, 1958. június 5-én összeállította a '19-es ellenforradalomban részt vett személyek nyilvántartását, amelyből kiderült, hogy eredetileg hatvan pataji és nyolcvankét környékbeli, összesen tehát száznegyvenkét lakos kapta meg a nemzetvédelmi kereszt kitüntetését, de közülük akkor már csak huszonhét élő nevet és hét „holt lelket” tudtak jelenteni a helyi tanács illetékesei. S az sem kétséges, hogy Dunapataj az ötvenes években mint a reakciós vidék többszörösen „súlyponti községe” a bosszú terepe is volt (a katolikus érseki székhelyhez, Kalocsához hasonlóan). S a múlttudat zavarodottságának illusztrálására említsünk meg egy még későbbi, az 1986-os dátumot: az *A Dunánál* című dokumentumfilm példaszerű első mondata a legidősebb szereplő, Körmenyi József szájából így hangzott: „Ezt eddig nem volt szabad a gépbe belemondanom. Most

szabad!” (Még érdekesebb, ha tudjuk, az ő apja a direktórium vezetőhelyettese volt, amiért börtönt is szenvedett.) Vagyis megkezdődött az elszenvedett sérelmek „kibeszélése”, aminek közel sem értünk a végére.

Minket most elsősorban nem a községre kívülről rátörő forradalmi események, hanem a fegyveres ellenálláshoz vezető „belső út” érdekel jobban: az a társadalmi megosztottság, ellentétalmaz és elkeseredés, amely nélkül soha nincsen hatalom elleni lázadás és elviselhetőbb életért induló mozgalom. Utaltunk már rá, hogy a nagyszámú nincstelennel együtt Patajon viszonylag korán, az 1890-es évek második felében megjelentek az agrárszocialista és baloldali eszmék iránt vonzódnó, a földműves-, munkás- és szociáldemokrata kongresszusokra járó aktivisták, valamint rokkantakat segítő egyleteik, politizálásra alkalmas vendéglők, kocsmák. Jelentős számú ipari munkás és földmunkáscsoport híján (1910–1920 között a népesség 69–70 százaléka élt a mezőgazdaságból, 12–13 százaléka az iparból) a szervezkedés lassan haladt. A „városias falu” kettős arculatát tehát nem a mezőgazdasági és ipari népesség ellentétei jelentették, hanem a birtokos gazdatársadalom és a kevés földű kisbirtokosok, a nincstelen béresek, cselédek és az ármentesítéseknél kubikoló földmunkások belső küzdelme adta. Az alacsonyabb szervezettség miatt a pártokra való tagolódás is viszonylag későn ment végbe; a Károlyi-féle forradalmat követően alakultak: 1918. november közepén 250 taggal a szociáldemokrata, 1919-ben a Nagyatádi-féle kisgazdapárt. A község irányításáért vívott harcok menetében először a szociáldemokrata–kisbirtokos–földmunkás, egyfajta plebejus szövetség dominált, egészen az áprilisi tanácsválasztásokig. A községi nemzeti tanács volt a politikai döntéseket hozó csúcsszervezet, a birtokos parasztokból álló előljáróság intézte a napi, a hatósági és szociális ügyeket. A háború utáni közállapotok miatt – frontról hazatért vesztes katonák, a jövőjükért aggódó hadirokkantak és elesettek családtagjai, szegénysorú munkások vagy csak a mutatkozó élelem- és áruhiány miatt elégedetlenkedő emberek – kérényáradattal lepték meg a helyi előljáróságot. Sor került négy vegyeskereskedés, valamint a haditermék-raktár kifosztására is, „a közhangulat az intelligencia és az izraeliták ellen irányul...” – állt az egyik, 1918. november 3-án kelt hivatalos jelentésben. A tehetetlenséget konstatálva a nemzeti tanács december végén feloszlott, az előljáróság január végén lemondott. Az újjáalakuláskor megújították a szociáldemokrata–kisbirtokos–földmunkás politikai szövetséget, még mindig Bencze József vezetésével. (Akiről sok jót hallani a községben nemigen lehetett.) A mindig is jelentős gazdasági és politikai erőt képviselő birtokos parasztság, a helyi gazdatársadalom a pártalakítással politikailag aktivizálódva igyekezett immár nagyobb befolyást szerezni az ügyek menetére, ami az április eleji 70 százalékos jogosulttal végrehajtott titkos választások ellenére – vagy éppen azért – jelentős számarányát figyelembe véve sikerült is. Az ellenérdekű felek – a helyi nemzeti tanácsot, majd a direktóriumot majorizálók, illetve a gazdák – két külön listát állítottak, tehát nem is oly nagy meglepetésre a hivatalos lista 709 szavazatot kapott, az ellenzéki gazda-listára 1168 szavazat esett. (Egyes összeverődött csoportok más, vélhetőleg ellenzéki listákat is összeállítottak, de mert nem volt szavazólajstrom formájuk, visszavonatták, mi több elkobozták őket.)

Nem ismerjük pontosan a „vagyonos földbirtokos polgárok” listáját. Valószínűsíthető, hogy Bencze Gáborhoz (közel kétszáz holdas) és Váradai Istvánhoz (százhusz holdas) hasonlóan mások is nevüket adhatták ahhoz, hogy megtorpedózzák a szociáldemokrata vezetésű szegény-blokkot. Az ellenzéki lajstromot s vele együtt az eredményt a tanács hatalom érvénytelenítette. A választások utáni indulatok nyugvópontra kerültek, de a márciusi fővárosi pártegyesülés után alakult tanácskormány szembeli bizalmatlanság egyre nőtt, különösen a földtulajdon és az egyházi iskolák államosításának bejelentett terve után. Egy tradicionális református faluban, ahol nem is volt világi iskola, hiszen még csak a terve született meg, ahol a tulajdonlást, a földhasználatot, az adózást öngazgató módon szabályozták évszázadokon át, nem is lehetett másként. Érlelődött az össze-csapás, s a paraszti ellenforradalmat jelképező fehér zászlók is előkerültek. A proletárdiktatúra elleni cselekvésre példa is akadt a román megszálló csapatok útjába eső nem egy településen. A helyzetet tovább súlyosbította a hátország-sors, a kényszerrekvirálások és a bejelentett sorozások, a községek katonaillesítési kötelezettségének kimondása. A meghasonlott helyi vezetők a szocialista és a polgári világ közötti hatalmas űrről beszélve egymásnak estek, egymást vádolták a bajokért. Június 8-án egy „új szövetség” köttetett, melynek már nem az agrárszocialisták adták a vezetését, hiszen a gazdák nyíltan hirdették: „A tanácskormány [már] csak pár napos lesz az uralma”. A június 17-i gabonafejadag-csökkentés, a 19-i sorozások – a legnagyobb nyári munkák idején – tényleges megkezdése Dunapatajon újabb olaj volt a készülő tűzre. (A 18 és 45 év közötti férfiak többsége már éveket harcolt a fronton, nem akart újra fegyvert fogni, ha mégis, akkor már beállt Vörös Hadseregbe.) Patajon június 18-án késő délután, kora este egy tiltakozó népgyűléssel vette kezdetét a zendülés a hír terjedtével, hogy Úrnapján (csütörtökön, vagyis másnap) sorozás tartandó a község házában. Váradai Sándor – aki egyébként a község tekintélyes, százötven holdas nagygazdája – és Benke Sándor közepes birtokú gazdája volt az, aki a hatalom elleni lázadásból társadalmi támogatottsággal bírt mozgalmat szervezett. Még aznap sor került a helyben állomásozó vöröskatonákkal való első összecsapásra. A tömeg lefegyverezte a sorozás biztosítására küldött vöröskatonákat, sőt a helyi vörösőrséget. A sorozóbizottság még az éjjel elmenekült. A katonaviselt zendülők megtették az előkészületeket a község védelmére: elvágták a hírosszekötetést, felszedték a síneket, átvágták az árvízi töltéseket, lezárták a ki- és bevezető utakat. Június 21-én a lázadás a Dunántúlra is áttért, akkor érte el legnagyobb kiterjedését. A község élére egy birtokos parasztközből álló új elöljáróság került, de szembetűnően egyáltalán nem az októberista nemzeti tanács tagjaiból. A kormány június 20-án Szamuely Tibor oktatási népbiztost bízta meg a felkelés leverésével. A helyi „fehérgárda” két századra oszlott, s csupa katonaviselt helyi lakos parancsnoksága alá került. A váltakozó kimenetelű és a község ellenőrzéséért vívott harc június 23-án késő délután dőlt el. Dunapataj elesett, több mint negyven halottat vettek számba. Ez a Duna melléki ellenforradalom legnagyobb harci vesztesége, s ehhez jöttek még a megtorlás áldozatai. Egyes források szerint Szamuely 12, mások szerint 14 halálos ítéletet hozott, melyeket útmenti fákra való akasztással azonnal végrehajtottak. Ezen túl a község-

re mintegy egymillió koronát kitevő hadisarcot szabtak ki, melyet 161 embernek kellett fizetnie. Ezután egy, a gazdákkal június elején kiegyező új-régi vezetés került átmenetileg az élre, majd augusztus 7-én hosszú időre véglegessé vált a helyi hatalomváltás. R. Nagy István foglalta el a bírói, Gyenizse Antal a jegyzői hivaltalt. Dunapatajra a megelőző forradalmas és mozgalmas időszak után nyugalmasabb periódus köszöntött.

Mintegy ezt igazolandó, a község iskolaépítésbe fogott, mégpedig az 1918. június 30-án nagy egyetértéssel elhatározott s 1919 őszén ténylegesen el is indított négyosztályos polgári iskola számára. Az oktatás eleinte bérhelyiségekben folyt. A hét évig épült polgári iskolában 1927. szeptember 1-jén indult meg a tanítás.

Az eddig sorba vett jövevény társadalmi csoportok között (egy-egy utaláson kívül) még nem esett szó egy régebben, a 19. század elején megtelepedett népcsoportról, a zsidóságról.

Már a 18–19. század fordulóján éltek és dolgoztak zsidó kereskedők Pataj környékén, amit a nagyszámú fennmaradt szerződés is tanúsít, de betelepedésükre még nem került sor. Feltételezhető, hogy a zsidó vállalkozók többször tettek kísérletet a népes mezőváros „meghódítására”, azonban ez viszonylag későn történt meg. (Ebben nem feltétlenül eltérő vallásukat, az itt élőknek különös szokásaikat, öltözködésüket kell látnunk, hanem egyenlőre ismeretlen gazdasági okot, hiszen Patajon már 1737-ben dolgozott görög boltos.) Feltehetőleg az 1810-es években települtek be, 1819-ben már biztosan volt zsidó lakosa a városnak. A hitközség alapítási éve ismeretlen, azonban nem biztos, hogy a kezdet kezdetén volt önálló hitközségük, hiszen zsinagógájuk jóval később, 1879-ben épült, a Chevra Kadisa pedig csak 1886-ban. Az első bevándorló zsidó kereskedők főként Paksról és Hőgyészről jöttek: Frank Áron Hers, Krausz Salamon, Tauszig Izsák, Hauer Salamon és Breuer Farkas. Kezdetben a zsidóság zárt csoportot alkotott, s bár saját rabbijuk nem volt, zsinagógát tartottak fenn elő-imádkozóval és kántorral. Más adatok szerint 1830-ban alapították eleinte önálló ortodox hitközségüket imaházzal, iskolájuk már megvolt. Népiskolájukban kezdettől majdnem pontosan száz évig magyarul folyt az oktatás, ahol néhány református patrícuscsalád gyerekeit is oktatták a húszas évekig. A két – a keresztény-keresztényen, illetve a zsidó – kultúra közötti határok átjárhatóságát községi intézmények és személyek is biztosították. A kultúraközvetítő intézmények között a legjelentősebb az iskola volt. A 18. század végén megkezdődött a zsidó iskolák szekularizációja, másrészt a zsidóság számára lehetőség nyílt keresztény iskolák látogatására. Az iskolák egy része pedig mindkét oldalon nyitottá vált, lehetővé téve a jobb megismerést.

Ha most már megnézzük a statisztikai adatokat is, akkor látható, hogy a zsidó közösség lélekszáma bő egy évszázad alatt a következőképp alakult Patajon: 1825-ben 10; 1834-ben 24; 1841-42-ben 44; 1851-ben 72, 1860-ban 114; 1880-ban 189; 1900-ban 188; 1910-ben 186, s végül 1920-ban 130; 1930-ban 126, s végül, már a vészorszakban, 1941-ben 118 fő; a pusztítás után, 1949-ben 29 fő. A nagy létszámgyarapodás közepette az 1860-as évek elején a városban született Roboz József gyógypedagógus, aki később az Országos Siketnéma Tan-

3. táblázat. Dunapataj társadalmi struktúrája (1900–1941)*

	1900	1910	1920	1930	1941
Összes népesség	5671	5871	6039	5967	6152
kereső	2758	2336	2860	2690	
eltartott	2913	3535	3179	3277	
Mezőgazdaság és kertészet	4018	4086	4238	4180	4204
kereső	2039	1632	2120	1939	
eltartott	1979	2454	2118	2241	
Ipar	682	734	810	702	652
kereső	303	319	356	320	
eltartott	379	415	454	382	
(ebből építőipar)					-114
Kereskedelem és hitel	161	148	148	155	198 (kereskedelem)
kereső	73	66	64	63	
eltartott	88	82	84	92	
Közlekedés	188	323	349	139	185
kereső	36	71	80	28	
eltartott	152	252	269	111	
Közszolgáltatás és szabadfoglalkozás	111	109	135	161	225 (közszolgálat)
kereső	34	39	55	65	
eltartott	77	70	83	96	
Véderő	5	12	25	12	
kereső	5	5	15	7	
eltartott	–	7	10	5	
Napszámosok	204	105	28	106	45
kereső	113	46	23	52	
eltartott	91	59	5	54	
Nyugdíjasok, tőkepénzesek			153	358	385 (nyugdíjasok)
kereső			69	136	
eltartott			84	222	
Házicselédek	75	93	53	63	143
kereső	70	93	51	56	
eltartott	5	–	2	7	
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	225	261	88	91	
kereső	83	65	18	24	
eltartott	142	196	70	67	

* A forrásokat lásd az irodalomjegyzékben.

intézet igazgatója, nagyarányú pedagógiai közirói munkásságot fejtett ki a fogyatékkal élők, a siketnémák, a vakok, gyengetehetségűek oktatása, valamint dádó-gás gyógyítása terén. Ekkor épült a zsinagóga, kizárólag a hitbéli funkciónak alárendelten. A színes ablaküveges nagy építmény a város központjában kapott helyett, rangos helyen, az úgynevezett „Belső” vendéglő (kocsma) mögött (amit

évtizedeken keresztül egy zsidó vállalkozó bérelt a várostól). Visszaemlékezés alapján tudjuk, hogy a zsinagóghoz rituális fürdő is tartozott, de ezt az 1919-es események után bezárták, már nem volt rá szükség. Az első világháború hasonlóképpen érintette a zsidó és nem zsidó lakosságot, a hadköteles férfiaknak be kellett vonulni szolgálatra. A helyi takarékpénztár igazgatóságában és felügyelő bizottságában találunk pataji zsidókat: 1916–1917-ben Halbrohr Gézát és Pollacsek Nándort, a mozit pedig Mahler Mór és Bakonyi Aladár üzemeltette. Az együttélés igazi nagy törését a proletárdiktatúra elleni véres harc jelentette, s ezért különösen érdekes, hogy 1921-ben – talán éppen a megbékélés érdekében – Hahn József vezetése alatt megalakult a kulturális és jótékonyági célokat szolgáló Dunapataji Izraelita Ifjúsági Műkedvelő Egylet. (A kis hitközség lélekszáma 156, a családoké 59, az adófizetőké 56, de ebben más községbeliek is benne voltak. A hitközség javarészt kereskedőkből és iparosokból állt: húsz kereskedőn és tizenkét iparoson kívül volt egy gazdálkodó, egy ügyvéd, két orvos, három magántisztviselő, egy magánzó, két munkás, öt egyéb.)

A református patrícusok egy részéhez hasonlóan a zsidó családok többsége gyerekeit polgári iskolánál magasabb fokra is elküldte. Dunapatajtól távol taníttatta, s így gyakorlatilag eltávolította a helyi társadalomból. Részben ezzel, részben pedig a 1919-es eseményekkel – amikor a vörösök szemében gyanús burzsoának, a keresztény kurzus szemében pedig nemzetietlen elemnek, a lakosság szemében nemegyszer bűnbaknak számítottak – magyarázható, hogy számuk a két világháború között kétharmadára csökkent.

A második világháború előtt alig ötven zsidó családban száznál valamivel többen éltek. Nagy többségük kereskedő volt, köztük számos virilista. Különösen tőkeerősek voltak a gabonakereskedők, akik nemcsak a helyi termést vásárolták fel, hanem a paraszti szállásfalvak is érdekkörükbe tartoztak. Ugyanakkor számos kisegyzisztencia is tartozott közéjük; néhány fuvaros, iparos, sőt egy parasztcsalád is. A valamivel korábban (1929-ben) keletkezett vármegyei címtárból a konkrét foglalkozások rendje is valamelyest áttekinthetővé válhat: két cipőkereskedő közül az egyik Klein Jenő; fűszeres és vegyeskereskedő: Freund Lajos, Krausz Aladárné, Klein Jenő, Maller Mór, Rosenfeld Aladár, Schulhof Mór; gabonakereskedő: Klein Jenő és Hahn Jenő. Kocsmárosként és sörraktárosként Bakonyi Aladár, kötött és szövetáru-kereskedőként Schulhoff Dezső dolgozott. A ruhakereskedők közül: Krausz Mór, Schulhoff Dávid. Öt férfiszabó munkás: Bauer Mór, Csillag Dezső, Friedmann Rezső, Rozenfeld Aladár és Schulhoff Lajos. Végül vaskereskedőként kereste a kenyerét Freund Lajos, a hitközség vezetője, és Schwartz Béla. Az egyetlen nagyobb földbirtokos a címtárban: Halbrohr Gézáné. 1938-tól sorsuk rosszra fordult, közmunkára fogták őket, különböző ürüggyekkel ellenőrizték, pénzbírságokkal sújtották a szabályt sértőket; 1942-ben a fiatal férfiakat munkaszolgálatra vitték, az 1944. márciusi német megszállástól üldözték őket, ahogy a negyedik polgárit éppen elvégzett Schulhof Magdolna, a mindössze huszonöt túlélő egyikének kései emlékező levelében olvashatjuk. „Már a harmadik éjjelen a csendőrök elvittek vagy tíz zsidó férfit, akiket soha többé senki nem látott. Közöttük volt egy Bakonyi Aladár nevezetű volt csendőrőrmester és Pali fia, aki

pár hónappal előtte jött haza Ukrajnából egy zsidó munkásszázad tévedésből életben maradt tagjaként. Egy Herskovits Sándor nevezetű újságkihordó és rikancs felakasztotta magát, mondván »engem Patajról élve el nem visznek«. [...] A német parancsnok kérte az összes zsidó ékszerek összegyűjtését és beszolgáltatását. Egy hónap múlva mindnyájunkat a kalocsai gettóba kísérték. Kalocsán három hétig voltunk a paprikamalomba felállított gettóba. [...] Utána át lettünk szállítva a szegedi nagy gettóba. Ez még rémesebb volt, mert nem volt rendszeres ételosztás, és a hazai már rég elfogyott. A szegedi téglagyár volt a gettó. Egy szép nap vagonírozás. A mi szerelvényünk nem Észak, Kassa-Auswitz felé lett irányítva, hanem Ausztria felé. Strushofba szálltunk ki a vagonokból, ahol romokat takarítottunk a lebombázott vasúti gócpont helyén. Egy heti hiábavaló munka után (minden héten újra jöttek az amerikai gépek, és újra bombázták az előző nap helyreállított síneket, vagonokat. Azután szétesztettek bennünket ausztriai gyárakba vagy magángazdaságokba. Vagy százan egy észak-ausztriai kis iparvárosba Gross-Sieghartsba lettünk küldve Teppich und Möbelstoff Fabrik nevű gyárba. Itt zsákokat szőttünk papírfonalból... Lakóhelyünk a cseréptető alatti padláson volt. Rettentő hideg volt a téli hónapokban. Volt egy vaskályha, de nem volt hozzá elég szén. Fáztunk, éhezünk... Fogalmunk sem volt, hogy mi megy végbe a keleti megsemmisítő táborokba. [...] Mikor az orosz csapatok elfoglalták Bécs városát 1945 tavaszán, a zsidókat összetertették, és vagonokba benyomva útnak indítottak bennünket Theresienstadt felé. Ott még dolgozott egy gázkamra és egy krematórium. De a lebombázott vasúti pályák miatt ez a különben hatórás út, több mint három napig tartott. Mire odaértünk, a »hős« SS-kommandó katonái a konyhát és a raktárt lecsukták, és meglógtak. ... A felszabadulásunk 1945. május hó 9-én történt, április 20-án lettem tizenhat éves. De csak júliusba érkezünk meg Pestre. [...] Pesten egy zsidó segélyszervezet az életbe maradtak támogatását és segélyezését végezte (ételt, ruhaneműt, pénzt osztottak). Pár nap után visszautaztunk D.patajra... Nem találtam a helyemet Patajon.” 1949-ben már csak huszonegy zsidó élt az újabb megpróbáltatások elé néző községben, de egy év múlva a hitközség felbomlott, az ötvenes években a maradottak is elhagyták Dunapatajt. Magára hagyott templomukat – a hitközség megszűnése után nem sokkal – 1958-ban bontásra eladták. Noha a községben nem volt művelődési ház, mégsem kezdeményezték megvételét és átalakítását. A falu vezetői mintha szerették volna eltüntetni a zsidóság nyomait, miközben egykori, valóban polgári házaik a mai napig hirdetik, hogy egy szűk évszázadra a helyi társadalom szerves részét jelentették.

* * *

Dunapataj a Győrffy István, Erdei Ferenc és Hollander, A. N. J. Den által leírt, úgynevezett kertés mezővárosok típusába tartozik, de ezen belül egy torzult formát képvisel. A relatíve sűrűn beépített város körüli első övezetben nem volt jelentős a kertként használt területek aránya, hanem a városi portákon el nem helyezhető állatok téli szállásául szolgáló telkek voltak ott. Az ezt követő szántóföld övezetbe ékelődtek be egykoron a mocsaras területek, és még ezen túl terültek el a legelők. A tanyásodás csupán a lecsapolások után indult meg, s a tanyák

egészen az általános tévesztésig őrizték családi jellegüket. Vagyis nagyobb részüknek nem volt állandó lakója, hanem a városban lakó család munkahelyi szállásaként szolgált, ahol a fiatalabb családtagok láttak el állandó ügyeletet. Ugyanakkor nyilvánvalóvá vált egy állandó tanyasi népesség kialakulásához vezető út is. Néhány patrícuscsalád állandó lakókat telepített tanyájába, és sok középparaszti család osztódásakor a fiatal házaspárok – legalább is egy időre – tanyára költözött. A 20. század elejéig tartó szántóföldbővülés és a gazdacsaládok gyerekeinek községből való nagyarányú elvándorlása miatt nem alakult ki olyan demográfiai nyomás, amely tömegesen kioldotta volna a polgárokból a városban éléshez fűződő értékeket. A tanyára kerülés deklasszálódást jelentett a polgárok gyerekeinek, ellenben megkapaszkodási lehetőséget a városi napszámos családok leszármazottainak. A második világháború kezdetéig a külterületi népesség aránya az összlakosság egyhatodára nőtt, de ennek körülbelül felét uradalmi lakosnak tekinthetjük, s csupán másik felét tanyainak. Bár valószínűleg ekkor már gyorsulóban volt a tanyákon megtelepedés folyamata, amelyet átmenetileg még az 1945-ös földosztás is erősített, aztán meg a parasztelles politika éppenséggel visszajára fordította a kitelepülési törekvéseket.

A 19–20. század fordulójának megrázkódtatásai után a középparaszti gazdálkodás olyan modellje vált általánossá, amelyhez a megváltozott viszonyokhoz alkalmazkodó volt patrícuscsaládok és a rideg állattartó hagyományok miatt fontos szerephez jutó legeltetési társulás jóvoltából a feltörekvő kisparaszti gazdaságok egy része is igazodni tudott. A intenzív istállózó állattartás térhódításával, az igényes tenyészállatok elterjedésével a kertövezetben lévő telkek hagyományos funkciója elveszett, a közelebbieket beépültek – a húszas évekig újjáépült a belterület jelentős része –, a távolabbiak szérűvé degradálódtak, mert a most már állandó odafigyelést, asszonykezet igénylő állatok beköltöztek a „városba”. Ezen árutermelő gazdák vágóállat és állati termékek előállítására rendezkedtek be, növénytermesztésüket és tenyészállat-tartásukat is úgy alakították, hogy a piaci termék előállításához és a család önellátásához szükséges minden gazdasági tevékenységet maguk végezhesenek. Mellettük a növényi árutermelés szinte teljesen a részben napszámra utalt törpebirtokos rétegre maradt. Ők foglalkoztak mákkal, fokhagymával, krumplival, s a harmincas évek végétől fűszerpaprikával.

A 20. század elejétől a nagy gazdasági válságig a megújult gazdálkodási formák mellett újra megmerevedtek a társadalmi viszonyok: a patriciátus megmaradt része kiszélesedett egy új középparaszti társadalommá, amely családi kapcsolatok hálóján keresztül kapcsolódott az iparos társadalomhoz és a kereskedők egy részéhez. A földdel bírók társadalmi részrendszere kirekesztette látóköréből a szegénységet, és az intelligencia kasztszerű elkülönülésére úgy reagált, hogy életformáját és közéletét függetlenítette tőle. Ezért alakulhatott ki sok jó szándékú értelmiségiben is a rátarti, konok paraszt képe. Ráadásul a középparaszti osztály felső, patrícus származású rétegének sok családja nem a munkát, hanem a dolgoztatást tanulta meg, s cívis göggel és természetességgel használta ki a közbirtokosságban, a községvezetésben lévő pozícióit, s a patriarchális viszonyokból adódó előnyöket.

A törpebirtokosok három szálon is függtek a tekintéllyel bírt gazdatársadalomtól. Rájuk voltak utalva, mikor alkalmi munkát kerestek, tőlük tudtak részesben földet kapni, s földjük megműveléséhez az ő szolgáltatásaikra (igájukra, eszközeikre) szorultak. E kapcsolatok ritualizálódtak, kvázi familiáris viszonyokká alakultak. Egy-egy fogattal és mindenféle fölszereléssel rendelkező középparaszti gazdasághoz gyakran három-négy alacsonyabb státusú család kapcsolódott. A középparasztságba feltört családok – nélkülözhető föld és tőke hiánya miatt – a vazalusi rendszer helyett sokgyermekes családdal biztositották az expanzióhoz szükséges munkaerőt. Az ő „familiáriusaikká” önállósult gyermekeik, unokaöccseik váltak. (S hogy gyermekeiket tartósan magukhoz kössék, házasságkötéskor jussuknak csak egy kis részét adva ki, a „házasságkötés” státusában tartották őket.)

A harmincas évek közepétől – a válság hatására a mezőgazdasági szolgáltatások új, gépi és lófogatós formáinak kialakulásával a konjunktúra vonzásában – a kispaszti gazdálkodásnak kertész típusú új modelljei alakultak ki. Az állattartó-takarmanýtermelő gazdaságok egy része csődbe került, s a feltörekvő kispasztság úgy tudott a piacba és a szolgáltatási rendszerbe bekapcsolódni, hogy kikerülte a patricius gyökerű középpasztságot. Ekkor vált igazán új – a tekintélyt már egyértelműen saját sikereivel kiharcoló – elitté a középpasztság e században fölkerült része. A kialakult kispaszti vállalkozói kultúra tette lehetővé, hogy az 1945-ös földosztás után a „városi” földhözjuttatottak tudják hasznosítani a földjüket.

A 19. század közepétől – a vásártartási jogok újabb megerősítése és bővítése óta – az egyre jelentősebb számú iparos és kereskedő társadalom ugyancsak elkülönült a gazdák közösségétől. Ahogy azonban a századforduló után a fogyasztásicikkiparok (csizmadiák, cipőkészítők, szabók, takácsok, asztalosok) helyett a szolgáltató és javító iparok (kőművesek, ácsok, cement- és faáru-készítők, kovácsok, lakatosok, fuvarozók s később a traktoros vállalkozók) kerültek előtérbe, mind a törekvő zsellérgyerekekből, mind a föld elaprózódásától féltő gazdacsaládok gyermekeiből kerültek ki iparosok. Az iparos szolgáltatások személyesebbé válása s az iparos munkák mezőgazdaságba való beépülése miatt a paraszti világ és az iparos világ közti határok elmosódtak. A kereskedők közt a boltosokon, kocsmárosokon, a személytelen piacot képviselő terménykereskedőkön kívül megjelentek azok a vaskereskedők, akik egy-egy háztartás vagy gazdaság személyes szükségleteire szereztek be az eszközöket, s azok, akik – a kofakereskedelmet részben helyettesítve – közvetlen és egymással versenyző hidakat építettek a kisebb-nagyobb termelői csoportok és a nagyvárosi piac között. A hagyományos zsidó kereskedő családok egy része igazodott az új, közvetlenebb személyi kapcsolatokat igénylő kereskedelmi formákhoz (bizományos-kereskedők is lettek közülük), s ugyanakkor a gazdacsaládok tagjai is beléptek a kereskedők közé. (3. táblázat)

Erdeivel mondhatjuk, hogy Dunapataj társadalma a 20. században már nem paraszttársadalom, mert elszakadt a paraszti hagyományoktól, és közösségei sem zártak; nem is polgári társadalom, mert „a polgári társadalomra jellemző szabaddabb mozgás és vállalkozás légköre éppúgy nem alakult itt ki [eléggé – a szerzők], mint a társadalmi osztályhelyzet könnyen változó bizonytalansága”; nem is cívistársadalom már, mert a barokkos kötések szétfeszítette az idő. Félpolgári

társadalom ez, mert minden polgárosodás mellett továbbélnek a korábbi társadalmi rend formái is”. A társadalmi és gazdasági rend makroformái nem engedték, hogy megszabaduljon az atavizmusoktól. A valaha mintaképnek tekintett pataji paraszt-polgári lét sokféle erényéből a 20. század közepére idejét múlt kuriozitás vált.

Juhász Pál-Magyar Bálint-Marelyin Kiss József

Irodalom

1. Csalog Zsolt: *Fejezetek Dunapataj társadalmáról*. Budapest, 1981. (Kézirat.)
2. *Az első magyarországi népszámlálás 1784–1787*. Budapest, KSH, 1960.
3. *Az 1910. évi népszámlálás*. Magyar Statisztikai Közlemények 42., 48. k. Budapest, Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal.
4. *Az 1920. évi népszámlálás*. Magyar Statisztikai Közlemények 69., 71. k. Budapest, Magyar Királyi Statisztikai Hivatal.
5. *Az 1930. évi népszámlálás*. Magyar Statisztikai Közlemények 83., 86. k. Budapest, Magyar Királyi Statisztikai Hivatal.
6. *Az 1941. évi népszámlálás*. 1., 2., 5. k. *Demográfiai adatok községek szerint*. Budapest, Magyar Királyi Statisztikai Hivatal.
7. *Az 1949. évi népszámlálás*. 8., 9. k. Budapest, Központi Statisztikai hivatal.
8. Erdei Ferenc: *Futóhomok*. Budapest, 1977.
9. Erdei Ferenc: *Magyar város*. Budapest, 1974.
10. Erdei Ferenc: A magyar város. In.: *Településpolitika, közigazgatás, urbanizáció*. Budapest, 1977.
11. Fényes Elek: *Magyarország geographiai szótára*. Pest, 1851.
12. *Gazdasági, pénzügyi és tőzsdei kompasz 1939–1940. évre*. Budapest, 1939.
13. Hollander, A. N. J. Den: *Az Alföld települései és lakói*. Budapest, 1980.
14. *A magyar korona országában az 1881. év elején végrehajtott népszámlálás főbb eredményei megyék és községek szerint részletezve*. Budapest, Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal, 1882.
15. *A magyar korona országainak 1900. évi népszámlálása*. Budapest, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal, 1904.
16. Dr. Jekelfalussy József (szerk.): *A magyar korona országainak helységnévtára*. Budapest, Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal, 1907.
17. *Magyarország földbirtokviszonyai 1935*. Magyar Statisztikai Közlemények 99. k. Budapest, Magyar Királyi Statisztikai Hivatal.
18. *Magyarország Községeinek háztartása az 1908. évben*. Magyar-Statisztikai Közlemények 29. k. Budapest, 1913.
19. *Magyarország mezőgazdaságának főbb üzemi adatai, 1935*. Magyar Statisztikai Közlemények 105. k. Budapest, Magyar Királyi Statisztikai Hivatal.
20. *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában 1720–21*. Magyar Statisztikai Közlemények XII. k. Budapest, Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal, 1896.
22. *Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye általános ismertetője és címtára*. Budapest, 1930.
23. Romsics Imre: *A társadalmisított természet. Adatok Kalocsa környékének történeti földrajzához*. (Homokmégyi műhelytanulmányok. 4.) Budapest, 1987.
24. Schill Tamás: *A dunapataji Kossuth-szobor*. Dunapataj, 2007.
25. Toldi Lóránt: *Forradalomból ellenforradalom – egy község politikai evolúciója*. Szeged, 2005. (Egyetemi szakdolgozat. Kézirat.)

Szerkesztői bevezető

2001 nyarán az Új Mandátum Kiadóban merült fel először, hogy igazi könyvként is ki kellene adni Magyar Bálint majdhogynem szamizdatként megjelentetett munkáját. A Művelődéskutató Intézet és a Szövetkezeti Kutató Intézet által tizenöt évvel korábban (kézirat gyanánt) kiadott kötet elején ez állt: *Dunaapáti 1944–1958. Dokumentumszociográfia*. Aki a könyvbe is belelapozott, megtudhatta, hogy Andor Mihály és M. Kiss Sándor által szerkesztett műhelysorozat ötödik darabjáról van szó. A talányos műfajú kiadványt követte a hatodik, Závada Pál Kulákprése. Az első négy, többnyire tiltott témákat tárgyaló kötet nem is kerülhetett könyvárusi forgalomba, az ötödikből is csak az a kilencszáz darab, amelyre árat is nyomtattak, hatszázra ugyanis még csak azt sem. Na és tessék találgatni mennyit? Nos hát százkilencven forint volt az ára, de valószínűleg kézenközön fogyhatott inkább, hiszen a városban mindössze egyetlen könyvesboltban, az Október 6. utcában árusították.

Ámde, s ezt már a korabeli recenzióktól tudhatjuk, mert a félig nyilvános megjelenés dacára egyre-másra jelentek meg az ismertetések és könyvkritikák. Albert Gábor szerint a dokumentumok olvasása az átlagosnál nagyobb figyelmet igényel, a könyvből kibontakozó kép döbbenetes. Azután egy francia mondást idézve „az igaz nem mindig valószínű” – saját kétségeit sorolja, miszerint a korszak dokumentumai is „hazudnak”, a memoárirók is átfestik a múltat, s úgyis minden hiábavaló, „az igazság kideríthetetlen”. Akárhogy is van azzal az „igazsággal”, a sok emberi összevisszaságtól a dokumentumok még végre menően a valóságról, az akkor megtörténtekekről adnak hírt. S végül megjegyzi, hogy – mindenfajta tudományos célon túllépve – a szerző az ötvenes évek meghurcoltjainak, sérültjeinek, halottainak és túlélőinek állított emléket. Jankó Attila – mindenekelőtt a közölt szövegek stílusát emelve ki – a nyilvánosság részleges rehabilitációjaként méltatta a „kilencszáztíz sűrűn írt oldalas” művet. Kiss József figyelmeztette az olvasót, hogy ne keressen a térképen ilyen nevű falut, mert Dunaapáti csupán egy fikció, viszont a forrásbázis kiszélesítése, a történeti és szociológiai szemléletmódok ötvözése, egyfajta helyi társadalomtörténeti látásmód kialakítása, a tabutémák el nem ismerése, végül pedig, ha korlátozott módon is, de a sikeres közlés nagyon is valóságos kutatói teljesítmény. Pelle János szerint hiába a kitálat név, azért könnyen azonosítható „az átlagos történelemmel rendelkező átlagos falu”, ahol a történelmi sztereotípiák meghaladását célul tűző kutatás folyt. Ő egyébként úgy találta, hogy a mű „üdítő olvasmány”, mert célja a prózai valóság

megörökítése, s egyenesen a 20. század második fele magyar parasztregeényének nevezte a művet. Vágvölgyi B. András szerint az úttörőnek számító vállalkozás legfőbb érdeme, hogy a szerző jó érzékkel azzal a tizenöt évvel foglalkozik, amelyik gyökeresen megváltoztatta a társadalmi élet feltételrendszerét. S szerinte az alkalmazott montázstechnika inkább hasonlítja dokumentumfilmhez, mint irodalmi szociográfiához a művet.

S miután a véletlenül ezerkilencszáznyolcvannégyes keltezésű ezeregyszáznegyvenhét oldalas eredeti kézirat a következő két-három évben megfordult a *Magyarország felfedezése* sorozatot szerkesztő rangos szakmabeliek íróasztalain is, érdemes sorra venni – az egyébként nem a nyilvánosságnak szánt – fontosabb megállapításaikat. Márkus István jól tudta, hogy a munka sorozatban való megjelenítése ellen számos politikai, szakmai, továbbá speciális szociográfusi aggály merült fel, s ha addig még nem, akkor majd fog, ezért kisebb tanulmánynak beillő lektori véleményében inkább méltatott, mintsem bírált: „Az utánajárás, a válogatás, a kiemelés és kihagyás jelentékeny munkája érződik az elkészült anyagon.” A dokumentumszociográfia alcím nagyon pontosan fejezi ki a gyűjtemény tartalmát, jellegét. A munka valóban „precedens” (lenne a nagy múltú sorozatban), de dokumentumaival, helyénvaló módon kezelt interjúanyagával többet fedez fel a magyar falu közelmúltjából – az anyag általános érvényű tanulságokkal szolgál, bizonyító erejű, érdekfeszítő, értékes és fontos, gazdag és változatos –, mint egy másik bármilyen jó esszéisztikus szociográfia. Végül pedig annak érdekében tett javaslatokat a szerzőnek, „hogyan kézirataiból könyv legyen”. Így mindenekelőtt arra biztatta őt, hogy változtassa meg a község(ek) nevét, harmadával rövidítse dokumentumanyagát, vágjon be újabb, főleg szegényparaszti interjúkat, tizenötöt legalább, bővítsé az epilógust, s végül írjon alapos bevezető tanulmányt, mert „minden leghetesebb meg kell tenni megjelentetéséért”. Elismerő álláspontjával meglehetősen egyedül maradt a szerkesztőséggel folytatott megjelentetési vitában. Fekete Gyula szerint a kézirat ugyan nem nevezhető irodalmi szociográfiának, terjedelme folytán is nyilván kiadhatatlan a sorozatban, de mivel a szerző első számú erénye a feleselő és többdimenziós szerkesztési mód, miután forrásértékű munkáról van szó, szűkebb közönség, legkivált kutatók számára való hozzáférhetővé tétele nagyon is indokolt. Az agrártörténész Orbán Sándor „a forrásközlés kialakult normáinak maradéktalan érvényesítéséhez kötötte a közreadást, megjegyvezve, hogy a több mint ezer oldalnyi dokumentációt olvasva megint bebizonyosodott, hogy „nincs érdekesebb és izgalmasabb a valóságos életnél”. Talán mondanunk sem kell, hogy a kötet azért jelent meg féllegálisan, mert kiadását a megkeresett hivatalos könyvkiadók egyike sem vállalta. Az egyik (Magvető Könyvkiadó) ezért, a másik (Szépirodalmi Kiadó) azért. A szellemi elit reprezentánsai – Benda Kálmán, Gombár Csaba, Gosztonyi Péter, Hankiss Elemér, Heltai György, Kornai János, Lőcsei Pál, Nádas Péter, Papp Zsolt, Szokolay Katalin – fontosnak tartották egy-egy írott jó szóval jelezni, értik, vagy érzik a némi leegyszerűsítéssel kulákságtörténeti munkának mondott gyűjtemény jelentőségét, ha részleteiben olvasni nem fogják is, használni – tanulni, okulni sőt „lopni” belőle – biztosan.

A Jelenkutató Alapítvány az ezredforduló óta foglalkozik a valaha jobb napokat megért falukutatók „feltámasztásával”, s a kísérletezésnek magától értetődő módon része a nyolcvanas (vagy még korábbi) évek legjava faluirodalmának sorozatszerű kiadása, valamint a paraszti élet megörökítésére szervezett „filmkamerás falukutatók” szélesebb körben való ismertetése. A Németh István kiadóvezetővel való találkozást nevezhetnénk akár szükségszerű véletlennek, hiszen Juhász Pál életműkötetének kiadási munkái közben s az *Emberek és intézmények* című kötet kedvező szakmai fogadtatását követően a 2006-os esztendőben megszületett a TEREPMUNKÁK-sorozat terve. Órszigethy Erzsébet Környe-szociográfiája után harmadik–negyedik kötetét veheti most kézbe tisztelt olvasónk. Falukutató műhelyünkben további öt-hat kötetet készítünk sajtó alá; remélt megjelenésük után a sorozat kifejezés is jobban megállja a helyét.

A szerkesztési munkák kezdetétől világos volt számunkra, hogy az eredeti dokumentumszövegek érintetlenül hagyásával csak olyan helyesírási és tipográfiai változtatásokat javasolunk, amelyek az akkori, a nyolcvanas évek „írógépes” világában még nem voltak lehetségesek, viszont a mai szabályoknak megfelelnek. A szerző az eredetileg közölt dokumentumokat a községi tanács, az általános iskola, a presbitérium, a Pastyik István által vezetett helyi múzeum irattárából, illetve Bács-Kiskun megye pártarchívumából, valamint magánszemélyektől gyűjtött mintegy húszezer oldalnyi anyagból válogatta és rövidítette úgy, hogy egyszerre szolgálja a munka irodalmi olvashatóságát, ugyanakkor őrizze szakmai hitelét. A pártarchívumi anyagok esetében – az engedélyező akarata szerint – a forrás helyet nem is tehette közzé, így az iratok fölött csak a keletkezés időpontját és a „szigorúan titkos” iratminősítést közölte. Ezt a „hiányt” most is csak részben pótoltuk, ugyanis a történettudományban szokásos akkurátus forrásmegjelölésekkel most sem terheltük a szövegeket, csupán tájékoztató betűjeleket használtunk, azt igyekeztünk jelölni, hogy milyen típusú őrzőhelyről származnak a szinte kizárólag részletekben használt dokumentumok. Többször szóba került, hogy a „Dunaapáti” – s megyei szintig bezárólag valamennyi előforduló településnév – a lektorok által ajánlott s a szerző által kitalált elnevezés. Ma már természetesen semmi szükség a majd negyed századdal ezelőtt kötelező óvatosságból jónak tartott „titkosításnak”, ezért az új kiadásban feloldottuk az egykori álneveket, s a könyv végén közöljük is a teljes listát. Néhányat – a gyakoribbak s a szellemesebbek közül – itt is felsorolunk: Dunapataj (*Dunaapáti*); Szelid (Öregtő); Harta (*Németújfalú*); Ordas (*Rogod*); Solt (*Csolna*); Apostag (Nyiroktő); Réztelek (Féltelek); Dunaegyháza (*Dobronca*); Dunavecse (*Dunavendég*); Szalkszentmárton (*Szenk*); Tass (*Tasnád*); Dunatetőtlen (*Dunaramonca*); Foktő (*Dunabagota*); Gátér (Töltés); Géderlak (*Dunaszalók*); Hajós (Ladikháza); Homokmégy (Akácos); Kecskemét (Megyeszék); Kalocsa (Érsekvár); Baja (Hídvár); Kiskunfélegyháza (Mezőváros).

Egy-másfél év óta tehát egy valódi, az ötvenes évek oktatásban is használható könyv készítése lebeg célként előttünk. Munka közben jött az ötlet, hogy megkíséreljük két korábbi tervünk összekapcsolását, vagyis a könyvvel egybeszerkesztve kiadjuk Magyar Bálint és Schiffer Pál *A Dunánál* címmel készített dokumentum-

filmjét. A frissességéből mit sem vettett, feszesen szerkesztett filmszociográfia a nyolcvanas évek harmadik harmadában több fesztiválon jelentős sikereket aratott, díjakat nyert; természetesen erről is lehet részletekbe menően olvasni a kötet mellékletében.

Ezért az egybeszerkesztett kötet és film főcíme is azonos lett, viszont a kétkötetes tagolással megváltoztattuk – az 1944–1952 közötti első, 1953–1958 második kötettel – a törzsszöveg eredeti, ugyancsak logikus időbeli tagolását. Egyik ötlet hozta a másikat, hiszen a Kardos István digitalizáló műhelyében folyt filmírási munkák közben felmerült egy nem egyszerűen illusztrációs célokat szolgáló – további elektronikus melléklet terve. Ugyanis sokan és sokféleképpen megemlékeztek a gyűjtemény dokumentumainak kinézetéről, helyesírásáról, a népi igazgatás irattermelési stílusáról, s hogy a tartalmakat ne is említsük, vagyis ezt látni is, nemcsak olvasni érdemes. Ezért az úgynevezett multimédiás eszközök használatával szeretnénk bővíteni a „hagyományos” könyvhasználati kört, növelni a dokumentálás hitelességét, s a sok-sok valóságos egykori „kínzó” és „kínzott” nevének szerepeltetésével nem titkoljuk a személyes történelemírás szándékát sem. A mellékletként szereplő második számú lemezen közlünk egy Dunaptajról összeállított képtárat, a levéltári iratokból készült kortörténeti válogatást, térképeket a térségről, olvashatjuk a dokumentumfilm szövegekönyvét, s végül felidézünk a korabeli fogadtatásáról szóló cikkeket. A kiválogatott fotókat és hivatalos iratokat eredeti állapotukban közöljük.

A sokféle jelzővel ellátott szociográfia történelmi keretbe helyezése és értelmezésének gazdagítása érdekében a könyvet egy 1944–1945-ben véget érő faluismerető bevezetővel láttuk el, amelyben Dunaptajt az alföldi parasztpolgárosodás egy jellegzetes típusaként mutatjuk be. A keretnek szánt bevezető tanulmányt eredetileg Juhász Pál és Magyar Bálint írta, a mostani, történeti tényekkel való bővítést Kiss József végezte. A többek által hiányolt részletes feldolgozás továbbra is várat magára, a község immár hatvan évének elemzésére most még nem vállalkozhattunk, ellenben közreadunk egy meglehetősen részletes társadalomtörténeti krónikát, a folytatás reményében. A terjedelmes újabb részekkel a kézirat ismét ezer oldal fölé került. Ugyancsak kísérletezünk, amikor szerzőinket nem szokványos módon mutatjuk be, a rendhagyó életrajzban ezúttal arra a provokatív kérdésre helyezve a hangsúlyt, hogy vajon mi dolga lehet egy született városi polgárnak falun.

A terepmunka során az interjúk készítésében rangos munkatársak segítettek a szerzőt, többek között Csalog Zsolt, Havas Gábor, Krokovay Zsolt személyében. Közreműködésük, s Havas Gábor nyelvi szerkesztői munkája lemérhető az interjúk színvonalán. A beszélgetések készítőit negyedszázad multával is fel kell sorolnunk, megérdemlik, ámde azokét is, akik állták a kérdezősködést, nem is mindig jó emlékeikről: *Csalog Zsolt*: Rejtő Emilné, Tóth Sándorné; *Krokovay Zsolt*: Balla Jánosné, Banai András, Gózon János, Heck Julianna, Horváth Júlia, Horváth Imre, Horváth Imréné, Kara Mihályné, Keserü János, Keserü Sándor, Mód Béla, Nagy Gábor, Nagy Gyula, Nikolovics György, Szabó József, Szakács Sándor, Szőke Mihály, Váradi István; *Magyar Bálint*: Bévárdi Erzsébet, Botykai Jenőné, Czár Lajos, Dávid János, Dér László, Fövényesi Sándor, Kasza András,

Kiss István, Kosaras György, Kothencz Béla, Körmendi József, László István, Márfai Mihály, Páliné, Pandúr Antal, Pandúr Antalné, Ranga János, Schmikél József, Taba G. Margit, Taba János, Thikász Mihály, Török Lászlóné; *Nemes Mária*: Körmendi József; *Rácz Péter*: Thiesz Béla.

Az új kiadás könyvbelsője Rácz György munkáját dicséri, az eredeti könyv és a mostani közlés azonosságára Székely Beáta felügyelt, a szöveggondozás az ő feladata volt. Meg kell említenünk Gyürey Vera segítőkészségét, aki nélkül nem tudtuk volna az archívum mélyéről kiszabadítani *A Dunánál* című filmet. Ugyancsak köszönet illeti Schiffer Pál jogörökösét, Schiffer Katát, aki hozzájárult a dokumentumfilm közléséhez. A Kodály Zoltán Általános Művelődési Központ birtokában lévő nagyméretű térképekről a rendelkezésünkre bocsátott fotókat Székács András készítette, köszönet érte.

A Jelenkutató Alapítvány nem szerkesztő munkatársai – Dénes Attila, Hirsch Anna, Nagy Petra, Toldi Lóránt, Nagy Zoltánné – ezúttal is jól dolgoztak együtt. Ezúton is köszönjük Schill Tamás, a Pataji Múzeum fiatal vezetőjének lelkiismeretes segítőkészségét, akinek forrás- és tárgyismerete sokat segített a reméljük érdekes fotó- és térképtár anyagának összeállításában, miközben szerzőtársunk is lett. Végül, de nem utolsósorban köszönetet mondunk Dusnoki Csaba polgármester úrnak, aki – újrakiadási terveinket hallva – csupán annyit mondott: „Igen, értem, »a könyv hazaérkezett.«” Valóban.

Budapest, 2007. szeptember

A szerkesztők

VÉRTANUK EMLÉKOSZLOPA

AZ 1919 ÉVI JUNIUS HÓ 23-ÁN A KOMUNIZMUS ELLENI HARCOKBAN MEGGYILKOLT
VÉRTANUK EMLÉKÉRE EMELTE DUNAPATAJ KÖZSÉG KÖZÖNSÉGE ∞∞∞∞
✿ TERVEZTE: KOVÁCS ERZSÉBET ··· LELEPLEZVE 1921 ÉV OKTÓBER 29 ÉN

1944

Dunapataji zsinagóga, "élt" 1879-1958

Nagy Bálint irataiból: ismertető a beszoigáztatási rendszeről

TIZ VEZÉNYSZÓ

A GAZDAFRONT KATONÁIHOZ

az új beszoigáztatási rendszerrel kapcsolatban.

1. Dolgozz becsülettel, hűséggel, minden erőddel, mert ezt kívánja Tőled hazánk és a hagyományos gazdabecsület!
2. Gazdálkodj tervszerűen, hogy ebből az áldott magyar földből minél többet arathass és beszoigáztatási kötelezettségednek maradéktalanul eleget tehess!
3. A hatóságok rendelkezéseinek pontosan tégy eleget. Az adatokat, melyekre a hatóságoknak szükségük van, pontosan, a valóságnak megfelelően mondd be! Ha valahol téves adatot találsz, kérd ennek kiigazítását még akkor is, ha abból hasznod nincsen, sőt talán kötelességed mértékét növeli!
4. A hatóságokat feleslegesen ne zaklasd! Kérdéseidre a Tanácsadó bőséges feleletet ad. Ha kérdéseiddel állandóan a hatóságokhoz fordulsz, ezzel esetleg éppen a Te érdekedben végzendő fontosabb munkától vonod el idejüket és munkaerejüket!
5. Gazdakönyvedre vigyázz! Ha elvész, nemcsak fizetned kell az új könyvért, de esetleg már beszoigáztatott egységeidet sem tudod igazolni és becsületes munkád egy része kárbavész! A gazdakönyvben ne javíts, mert ehhez csak a hatóságnak van joga!
6. Beszoigáztatási kötelezettségednek pontosan tégy eleget! Figyeld a hatóság hirdetéseit, azokból megtudhatod, hogy mit, hová és mikor kell beszoigáztatnod! Ne légy sohasem az utolsók, hanem mindig az elsők között!
7. Csak jogosított vevőnek add át beszoigáztatandó terményeidet és termékeidet. Nemcsak magad kiméled meg így sok kártól és zaklatástól, de a hazának is csak így használsz, mert csak akkor jut el verejtékes munkád eredménye oda, ahová kell, ha annak adod el, akinek a vásárlásra joga van. Ha nem vagy biztos abban, hogy az, akinek eladni szándékozol, jogosult-e terményedet megvenni, fordulj a hatóságokhoz és kérdezd meg!
8. Ha beszoigáztatási kötelezettségednek eleget tettél és még van felesleged, az államnak add! Megjutalmaz érte saját lelkiismereted, minden jóézésű embertársad megbecsülése, de emellett hazánk bőséges anyagi jutalomban is részesít!

9. Ne "feketézz!" Az, aki bármit nem megengedett úton ad el, vagy vásárol, az ellenségeinknek szolgál! Egy gazda sem tartozhat a "fekete piac" hazaárulói közé!
10. Ne elégedj meg azzal, hogy magad eleget teszel kötelességednek, buzdítsd erre gazdatársaidat is! Akiról azt látod, hogy szándékosan nem teljesíti kötelességét, földjeit nem műveli, bujtogat, lázít, add át az igazságszolgáltatás ítéletének! Ezzel tartozol hazánk, önmagad és gyermekeid jövőjének.

Gazdák! Árulónak nem lehet helye becsületes soraitokban!

**A GAZDA KÉRDEZ,
A TANÁCSADÓ FELEL!**

/.../

2. Mi a beszolgáltatás alapja és mennyit kell a gazdának beszolgáltatnia?

A beszolgáltatás alapja a szántóterület összes kataszteri tiszta jövedelme. Nem kell tehát beszolgáltatást teljesíteni a kert, rét, szőlő, legelő, erdő és nádas után.

A beszolgáltatandó mennyiség: a szántóterület kataszteri tiszta jövedelmének minden koronája után 50 egységet /pontot/ kell beszolgáltatni. Ebből 10 egységet, vagyis 10 kg-ot kenyérgabonában /buza, rozs vagy kétszeres/, 10 egységet zsirban /sertés- vagy baromfiszir, vaj, tejfel, tejszín, étolaj, hizott sertés, hizott liba, hizott kacska, olajos magvak, árpa, kukorica/, 30 egységet pedig szabadon választott terményben vagy termékben adhat be a gazda.

/.../

57. Mit tegyen a gazda a beszolgáltatási kötelezettség teljesítése után megmaradt terményeivel, illetve termékeivel?

Ha beszolgáltatási kötelezettségednek már teljes mértékben eleget tettél és takarékoskodásod folytán még marad felesleged, azt is szolgáltatd be a közellátás céljára. Ne hallgass azokra, akik arra akarnak rávenni, hogy feleslegedet meg nem engedett módon értékesítsd, mert ezzel ellenségeidnek szolgálnál. A becsületes gazda nem tartozhat a "fekete piac" hazaárulói közé!

/.../

61. Mi történik, ha a gazda nem szolgáltatja be az előírt pontszámot? Azt a gazdát, aki beszolgáltatási kötelezettségének nem tett eleget, rendbíróság sujtja. A rendbíróság a hiányzó minden 100 pont után az elszámolás idején métermázsánként érvényes hatósági buzaár háromszorosától nyolcszorosáig terjedhet. A pénzbírságot közadók módjára hajtják be. Késedelmes fizetés esetén kamatot kell fizetni.

GAZDÁK !

A büntetés igen nagy! A mai 30 pengős buzaár mellett a büntetés összege minden 100 egység után 90–240 pengő lehet. Mégsem a büntetés nagysága, hanem saját becsületességtek, hazaszeretetek buzdítson arra benneteket, hogy kötelességeketek hiven és teljes mértékben teljesítsétek!

[MK]

1944. július 29.

Rozsnyai Ernőné levele

Tekintetes Kir. Pénzügyigazgatóság.

Tisztelettel bejelentem, hogy Budapest V. ker. Visegrádi utca 9. szám alatti lakásomból melyet bombakár ért, Dunapataj községbe kellett költözni és itt ismerősömnél ideiglenes lakásom van csak.

Az volna tiszteletteljes kérésem, hogy részemre Dunapataj községben a kitelepitett zsidó lakásokból konyha felszerelést, nevezetesen egy darab konyhaszekrényt, asztal és széket, valamint egy ágyat, ruhaszekrényt, asztalt, székeket kiutaltatni valamint egy konyhatűzhelyet is kiutaltatni szíveskedjék.

Bejelentem, hogy ily felszerelési tárgyak Freund József dunapataji volt lakos kitelepitett zsidó lakásában vannak, miért is a butorok összeköltöztetése alkalmából azokat a pénzügyi közegek által használatra kiadatni kérem.

Végül bejelentem, hogy a fenti felszerelési tárgyak nélkül úgy magam mint gyermekeimet a télen a megfázás veszélyétől megóvni nem tudom, így kénytelen vagyok azt már most igényelni.

Kérésem megújítása mellett vagyok

Tisztelettel:
Rozsnyai Ernőné
dunapataji lakos.

[KI]

1944. szeptember 12.

A „Magyar királyi szegedi 5. honvéd kerületi parancsnokságnak”
a „megyeszéki” magyar királyi pénzügyigazgatósági
kirendeltséghez” intézett leiratának a községi
előjárásának megküldött másolata *

A Püm. Ur f. évi junius hó 26-án kelt 186.797/1944.VI.sz. körrendeletével, valamint a H.M. ur f. évi 27.852/el. 15.-1944.sz. rendeletével meghatározta, hogy a zsidó vagyontárgyakat mily módon és kiknek lehet igénybe venni, illetve használni. A fenti két rendeletet az alárendeltségembe tartozó összes alakulatok részére 17.947 eln. VI.-1944.sz. alatt kiadtam. A kiadott rendeletek határozottan megtiltják az egyes honvéd személyek igénylését. Sem butorok igénylése, sem butorok kicserélése, sem azok kiegészítése nincs megengedve.

Mégis a f. évi 38.sz. bizalmas kerület pság-i pcs.1.pontjában közzétett rendeleteimre felterjesztett jelentések adatai szerint a pság-om alá tartozó néhány honvéd egyén - ugyszólván rendfokozatra való tekintet nélkül - zsidó vagyontárgyakat vett birtokba s van olyan jelentés is, melyből kiérezhető, hogy a tárgyakhoz egyesek önmagukban tulajdonjogi megszerzésre irányuló reményeket is táplálnak.

Minden honvéd egyénnek nemcsak éreznie kell eme nézetük tarthatatlan voltát, mert etikai szempontokon felül azt is kell mérlegelni, hogy súlyos magánjogi felelősségen tulmenően esetleges büntetőjogi következményeket is vonhat maga után az ilyen honvéd egyéneknek a saját ügyben helyesként felismert álláspontja.

[KI]

1944. szeptember 16.

Govrik Ákos földbirtokrendező mérnök
levele a főszolgabíróhoz

/.../ irodámban közérdekű munkánál volt alkalmazva Fekete Lenke, ez év tavaszán igazolványt adtam neki, minek alapján a közérdekű női munkaszolgálat alól mentesült. Mivel nevezett irodámból eltávozott, igazolványom érvénye megszűnt s így ő munkaszolgálatra behívható.

Tekintettel azonban arra, hogy nevezett felmondás és a rábizott munkával való elszámolás és a használatra átadott mérnöki és irodai

* „Bizalmas”.

műszerek átadása nélkül szeptember 8-án munkahelyét elhagyta, tisztelettel kérem őt előállíttatni, hogy ezekről velem számoljon el. Ennek megtörténte után pedig, miután munkahelyét munkaadójának hozzájárulása nélkül önkényesen elhagyta, - közérdekű munkáról lévén szó, - kérem ellene az internálási eljárást megindítani. Tudomásom szerint nevezett Ádandra távozott Dunapatajról.

[KI]

1944. szeptember 19.

A járási főszolgabíró határozata

/.../

Klimberger Zsófia Dunapataj 295.sz. alatti üresen álló lakóházát a 6740/1941. M.E.sz. r. 6. §-ban foglaltakra hivatkozással Rozsnyai Ernőné és családja részére a lakásszükséglet kielégítése céljából közérdekből igénybe veszem.

A lakóház átadásának időpontját f. évi szeptember 22. napjában állapítom meg.

/.../

Véghatározatom 1-1 példányán értesitem:

- 1.Klimberger Zsófia Kalocsa gettói lakost, mint bérbeadót;
- 2.Rozsnyai Ernőné kibombázott dunapataji lakost, mint bérbevevőt,
- 3.Dunapataj község előljáróságát 4635/1944.sz. jelentésére utalással tudomásvétel végett.

[KI]

1944. szeptember 25.

A községi előljáróságon készült jegyzőkönyv melléklete

L e l t á r

A Kecskeméti Kir. pénzügyigazgatósági kirendeltség 43993/I-1944.sz. rendeletével Kátai Béláné dunapataji lakos bombakárosult részére Freund Lajos Dunapataj 905 házszám alatti lakásban hátrahagyott zsidó ingóságaiából kiadott tárgyakról.

2 drb.	ágy
2 "	ágybetét
4 "	párna

2 " dunna
 2 " ruhaszekrény
 1 " asztal
 4 " szék
 1 " fali ingaóra
 1 " fakeretes fali tükör
 1 " konyhai tűzhely 2 méteres csövel 2 könyökcsövel
 1 " konyhaszekrény
 1 " mosoteknő
 1 " mosofazék zománcozott
 1 " lavor
 1 " vizesvödör
 1 " mosogatótál bádogból
 1 " 7 literes zománclábas fedővel
 1 " 3 1/2 literes zománclábas fedővel
 1 " 2 " " " "
 1 " vasaló /faszenes/
 1 " gyuródeszka nyujtófával
 1 " szita rézből
 2 " lepedő
 2 " dunnahuzat
 4 " párnahuzat

A fent felsorolt tárgyakat fentnevezett bombakárosult részére leendő kiadás végett átvettük.

Én Kátai Béláné kijelentem, hogy a fent felsorolt tárgyak a természetes kopáson kívül történő épségben tartásáért büntetőjogi felelősségem tudatában magamat kötelezem.

[KI]

1944. október 5.

Egy tábori főlelkész levele a községi főjegyzőnek

Igen tisztelt Főjegyző Ur!

A mellékelt hősi halotti értesítést sziveskedjék a hősi halott hozzátartozójával kiméletes formában tudatni.

Rédei főlelk.

[KI]

Taba G. Margit (interjú)

'44 október 31-én jöttek be az oroszok. Itt harc nem nagyon volt, mert az a kevés magyar katona vagy megadta magát, vagy elmenekült. Sokan kivetkőztek házaknál. Nálunk is előfordult, másik helyen is, hogy ruhát kértek.

Innen az oroszok aztán már nehezebben jutottak tovább. Hozzánk is beszállásoltak annyit, hogy fiatal lánynak nem volt tanácsos otthon maradni. Az apai nagybátyámnál húztam meg magam. Neki is volt egy lánya, azzal bújtunk hónapokon át egy spájzban. Tapéta ajtaja volt, és elébe húztak egy szekrényt. Néha napokig be se jöhettek hozzánk, mert ott is nagyon sok orosz volt. Persze a háziak közül mindig volt a közelben valaki, nehogy baj érjen bennünket. Sok élelmet, ruhanevét is bepakoltak oda, mert nem lehetett tudni, mi lesz. Hogy mindent mégse vigyenek el, hát bepakoltunk. Mi meg ott feküdtünk a földön, szalmazsákokon, mert szűkös volt a hely.

Ahogy bejöttek az oroszok, azon az éjszakán bizony több helyen erőszakoskodtak. De aztán a városparancsnok igyekezett rendet csinálni. Kijárási tilalmat rendelt el, a legénységre meg szigorúan ráparancsoltak, hogy erőszakoskodni nem szabad. Ha van olyan nő, aki megáll nekik, rendben van, de senkit bántani nem szabad. Az első éjszakák után le is csöndesedtek. Akadtak olyan nők, akikhez elmehettek. A Széles utcába jártak egy helyre. Mondom, elég erőskezű ember volt a városparancsnok.

Persze az oroszok se voltak mind egyformák. Akik az első időben idekerültek a szülői házhoz, azokkal is tűrhetően megvoltak anyámék. Hanem amikor ezek elmentek, jött egy csapat újonc. Ők már jobban megfogták, amit találtak. Utoljára meg, 45 tavaszán, beraktak hozzánk egy orosz tisztet. Lefoglalta a kishobót, és magánál hordta a kulcsot. Magyaráztattuk neki a tolmács segítségével, hogy attól még bejöhet valaki, belökheti az ajtót, és elviheti a holmiját. Akkor kirakott egy írást oroszul, nekünk meg meghagyta, hogyha ez se lenne elég, csak annyit mondjunk: „szapunár”. Azóta rengeteg embert megkérdeztünk, aki tud oroszul, de ilyen szóról egyik se hallott. Valami különleges jelszó lehetett ez, mert amikor aztán tényleg jöttek és ott erőszakoskodtak, meg a papírt is letépték, ahogy kimondtuk, káromkodtak egy nagyot, és már futottak is el.

Ez a tiszt hónapokig nálunk maradt. Sándor napkor apám testvére velünk együtt őt is meghívta, mennénk át Sándor napot tartani. Sándor bácsi még az első háborúból tudott oroszul, így a tiszt örült, hogy van kivel beszélgetnie. Mi délutánra tettük volna az egészset a kijárási tilalom miatt, de ő megnyugtatót, ha vele vagyunk, nincs mitől félni. Sándor bácsi elővette a harmonikát, és elkezdte játszani a „Valahol a Volga mentén”-t, a tiszt meg danolta oroszul. Ahogy ott danol, bejön az őrjárat. Nem szólnak semmit, már mennek is kifelé. Kisvártatva jön a városparancsnok. Mondja a mi tisztünknek, hogy igazolja magát. De az semmibe se vette, danolt nyugodtan tovább. Közben félig kigombolta a zubbonyát, és kihúzott valami könyvfélét. Akkor aztán haptákba vágta magát a városparancsnok, és engedelmet kért a zavarásért.

És mikor már elmenőben volt tőlünk ez a tisz, akkor jött a meglepetés. Mert bizony ugyanúgy tudott magyarul, mint mi. Én meg csak csodálkoztam, hogy soha el nem szólta magát. Akkor azt is megmondta, hogy ő kém. Előtte meg, ugye ő is fiatalember volt, én is fiatal voltam, ott magyaráztatta velem a dolgokat. Én meg, ha már untam, sokszor beszóltam neki: minek magyarázzam, úgyse érted!! Utólag az is eszembe jutott, hogyha süteményt sütöttünk, hiába kínáltuk, nem mert belőle venni soha. A végén aztán megmondta, hogy akármilyen jók is voltunk hozzá, csak ellenségnek számítottunk. Az biztos, hogy nem akárki lehetett, mert monogramos fehérneműje volt. Nem Magyarországon szerzett holmi, hanem kimondott orosz ruha, monogrammal. És olyan monogrammal, amilyen nevet ő mondott.

Rendfenntartó orosz katonák: kilencből kettő...

1945

Szegényporta hátsó udvarában

1945. március 20.

Nagy Bálint irataiból

Dunapataj község előljáróságától

..... Nagy Bálint Szentkirály.....

Felhívjuk, hogy az orosz katonai parancsnokság rendeletére igénybevett 1 db szarvasmarhát elkobzás terhe mellett holnap szerdán reggel 8 órára a mázsaházhoz szállítsa be.

[MK]

1945. április 2.

Községi képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

Községi bíró üdvözli az először egybegyűlt képviselőtestületi tagokat. Arra kéri őket, hogy az előljárósággal karöltve, mindenkor a község, ezen keresztül pedig a nép érdekében dolgozzanak. A képviselőtestületben különbség nincs, egyformán testvérek mindannyian. Mindenki szabadon nyilváníthatja akaratát. Nem egy, vagy két ember intézi a község ügyét, hanem közösen mindannyian, s az egyik embernek jobb gondolata lehet, mint a másoknak. Soha olyan nagy összefogásra nem volt szükség, mint most, arra kéri őket, fogjanak össze és közösen igyekezzenek a község ügyét előbbrebevitelni.

/.../

Képviselőtestület a /.../ testületet a Nemzeti Bizottság tagjaival egészíti ki.

/.../

[KI]

1945. április 6.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Füredy Mihály képviselőtestületi tag: teljes magyar érzéssel fogadtam el megbízatásomat és úgy is fogadtam el, hogy egyedüli célom, hogy meggyötört községemet magyar lélekkel szolgáljam.

/.../

Megtörtént a vizsgálat, melyet a Nemzeti Bizottság rendelt el.
Az eredmény szép, nem rossz.

/.../

Azt kell néznünk, hogy a községünk ki jusson a bajból. /.../ Most arra kérem a képviselőtestületet, hogy hívjuk vissza a főjegyző urat, ha megérdemli. Ha nem dolgozik jól, akkor a képviselőtestülettel egyetemben felmentjük és jogosan mondjuk azt, hogy nem úgy végezte a dolgát mint kellett volna. Mi nem rombolni és nem szétkuszálni akarjuk a községet, hanem építeni. Kérem ezért a Nemzeti bizottságot is, hogy hívjuk vissza főjegyző urat a Lendvai kisasszonnyal együtt, aki 23 éven át itt dolgozott. Ismeri minden embernek a dolgát.

Körmendi József képviselőtestületi tag felszólal: Lendvai kisasszony megérdemli, de a főjegyző ur nem. Ő a nép élén itt maradt. A főjegyző a népet is el akarta menekíteni. Nem érdemli meg, hogy vissza helyezzük.

Füredy Mihály képviselő ismét: Én meg tudom érteni ezt a kitörést, és át is érzem. Azonban /.../ kérem mindannyiójukat ismételten, hogy ideiglenesen hívjuk vissza a főjegyző urat és ha megfelel bocsássunk meg neki, remélve azt, hogy munkáját becsületesen végzi és mert szükség van a munkaerőre. Hogy doboltatta a menekülést? Ezt rossz indulatnak lehet nevezni azt mondják. Felsőbb nyomásra ennek eleget kellett tennie. Hálás köszönetet mondok azért, ha visszahozzuk ezt az embert. Leszögezem, mint a szakszervezet elnöke is, ha nem felel meg, én leszek az első, aki indítványozom az elmozdítását. De engedjük meg neki is, ha a felső nyomásnak nem tesz eleget, lehetetlenné tették volna. Én azt mondom, ha jót akarunk tenni, a községet tekintsük és ne a bosszu vezessen bennünket. Védem a Nemzeti Bizottságot, mert ők nem rossz szándékkal ejtették meg a vizsgálatot, de a G.P.U. nyomására kellett, hogy végezzék. Most fogjunk össze, váll a vállhoz, kéz a kézben dolgozzunk és meg fogja mutatni Hidasi János is, hogy ki ő, mert ha ez nem megy, idehoznak egy ismeretlent, akiről azt sem tudjuk, hogy kicsoda.

Körmendi József közbeszól: Az a baj, nagyon is tudjuk, ki ez.

Füredy Mihály képviselő ismét: Én nem vagyok barátja.

Szemler János képviselő szól: Nem maradt itt, tehát elment.

Nagy Imre képviselő áll fel szólásra: Akkor, amikor doboltatták, hogy mindenkinek el kell menni, én bejöttem hozzá, voltunk vagy harmincan - kérdeztük, hogy muszáj-e elmenni? Azt felelte, őneki kötelessége kidoboltatni, de mindenki tegyen belátása szerint.

Faragó Gábor bíró beszél: Tessék átgondolni, hogyha nekünk ki adják a parancsot, akkor azt végre is kell hajtani.

Körmendi József képviselő szól: Ha a nép mellé áll, akkor egy szavunk sem lenne most.

Faragó Gábor bíró beszél: Tisztelt képviselőtestület. Be vallom, ezt doboltattuk. Jött két ember, hogy a gazdák hajtsák ki a jószágaikat. A főjegyző ur erre megkérdezte tőlük van-e igazolványuk? hogy a jószágot

elvigyék, vagy hogy Dunapatajon vásároljanak. Elmentek s pár nap múlva megjelentek, hogy itt az igazolvány, meghozták. Mi azt mondtuk kidoboltatjuk, de reményük van, hogy egy jószágot sem hajtanak ki. Dunapatajról egy jószágot sem hajtottak el. Igaz ez, vagy se?

Főjegyző ur behivatott, hogy a községet ki kell üríteni, ezt azonban doboltassuk ki. Kidoboltattuk, de megmondtuk, hogy Dunapataj népe, ha meghal is, de a községből kimenni nem fog.

Körmendi József képviselő szól: Tehát akkor elvitte a bőrét, nem érdemli meg, hogy visszahozzuk.

Faragó Gábor bíró szól: Hidasi János v.jző kijelentette, hogy el kell menekülni, de én kijelentettem, hogy inkább itt haljak meg, de akkor sem megyek. Hidasi erre azt felelte, a csendőrséggel lakoltatja ki a községet. Erre én azt feleltem, hogy idehozhat egy század csendőrt, de a lakosok akkor sem mennek el. A rendeletet ki kellett doboltatni, végre kellett hajtani.

Kovács S. Sándor képviselő áll fel szólásra: Én nem akarok pártolni senkit, de le akarom szögezni azt, hogy az összes magyarországi községekből mind elmenekültek. Kivételt képez Kalocsa. Ha az Érsek urunk nem marad itthon, mind elmentek volna azok is. Nincs egy járás sem ahol otthon maradtak volna. A felettes hatóság úgy intézkedett, hogy menjenek el. Én úgy gondolom, ha csonka Magyarországnak az összes jegyzői elhagyták a helyüket, visszatérve nem foglalhatják azt el. /.../ A mi főjegyzőnk még él, ha nem is tud ide visszajönni, ott van az apja, akinek 25 hold földje van. Tehát nincs szüksége arra, hogy ide visszajöjjön.

/.../

Faragó Gábor bíró emelkedik szólásra: Megengedik, hogy az új képviselőtestületi tagokhoz szóljak, akik most lettek felvéve s talán nem olyan jártassak. Majd megfognak ismerni mindent, mert a gyakorlat teszi az embert mesterré. Nem akarom a multat feszegetni, de tessék utána nézni, mi volt itt, mikor Hidasi főjegyzővel ide jöttünk, és mi van most. Nem akarok dicsekedni, de a község nagyon el volt hanyagolva. Mi a községet hátra nem, csak előre vittük. A község pénze nem fogyott, hanem szaporodott. Tehát most szeretném látni, hogy ki az aki azt mondja, hogy nem helyesen gazdálkodtunk. Én nem bánom visszahozzák-e a főjegyzőt vagy nem, de az biztos, hogy olyan szorgalmas, amilyen talán nincs több Magyarországon. Takarékos, mindenkivel azon veszekszik, hogy még 1-2 P-t is mentsen. Most kérem a testületet, hogy kívánja-e elrendelni a szavazást.

Csaba József képviselő szól: /.../ Végezze a munkáját a főjegyző, amit elkezdett, s ha nem tetszik majd elküldjük.

Nagy Imre képviselő áll szólásra: Megállapodtunk abban, hogy visszahozzuk. Elfogadja-e a képviselőtestület ezt a javaslatot?

/.../

A község képviselőtestülete határozottal kimondja, hogy Hidasi János vezetőjegyzőt és Lendvai Ilona községi irodatisztet a Nemzeti Bizottság jelentése alapján, mely megállapította, hogy a község pénz- illetve vagyonkezelése körül semmi hiányok és hibák nem történtek, állásába visszahelyezi.

/.../

[KI]

1945. május 5.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés: jegyzőkönyv

Hatházi Jenő H. jegyző felolvassa a pártok által kijelölt és a Nemzeti bizottság 1945 május -én tartott ülésében is elfogadott községi elöljárók névsorát.

/.../

Füredy Mihály az új bíró röviden megköszöni a beléhelyezett bizalmat és fogadja, hogy a jó Isten kegyelme folytán úgy ő, mint elöljáró társai ezekben a nehéz időkben a község jobb létén igyekeznek dolgozni. A bírói tisztséget ezután átvette.

Bikszegi Sándor képviselőtestületi tag felolvassa azoknak a nyilatkozatoknak a jegyzékét, akiket a Nemzeti Bizottság igazolt, s azokét is, akiket nem igazolt. Bejelenti, hogy az elvitt, de a Nemzeti Bizottság által igazolt nyilatkozatok szabadonbocsátása iránt a lépéseket megtették.

/.../

[KI]

1945. május 9.

A járási főszolgabíró leirata a községi vezetőjegyzőknek*

A járási orosz katonai Parancsnok rendelkezése alapján felhívom v. Jegyző Urat, hogy amennyiben tudomást szerez a község határában valahol bujkáló és garázdálkodó orosz, vagy román katonaszökevényekről, azoknak létszámát és pontos tartózkodási helyét külön futár útján azonnal jelentse hozzám, hogy az orosz katonai Parancsnokságnak jelenthessem és ők a szökevények elfogásáról gondoskodhassanak.

[KI]

* „Szigorúan bizalmas!”

1945. május 11.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főszolgabirónak**

Jelentem, hogy a községbe ez időszereint bujkáló orosz vagy román katonaság nincs. Van ugyan a községbe még kilenc katona, ezeknek azonban parancsnokuk van s a még itt tárolt liszt készlet elszállításánál és ugyan csak a katonaság részére vásárolt szarvasmarhák felügyeleténél működnek közre.

[KI]

1945. május 17.

A „Nemzeti Parasztpárt Országos Vezetősége” által küldött megbízás

A Nemzeti Parasztpárt Országos Központja megbizza Körmendi József dunapataji lakóst, hogy Dunapatajon megalakítsa a Nemzeti Parasztpárt helyi szervezetét.

Kérjük a Nemzeti Bizottságot és a többi hatóságokat, hogy a Párt kiküldöttjeit sziveskedjenek elismerni.

[MK]

1945. május 17.

A „Nemzeti Parasztpárt Országos Vezetőségének” levele a párt községi szervezetének

Leveleteket megkaptuk, köszönjük. Szónokot egyelőre nem tudunk kiküldeni, mert az mind foglalva van pünkösdig. Pünkösds után való vasárnapra, ha lehetséges küldünk szónokot. Előzőleg még értesítünk benneteket.

Üdvözlözeteket köszönjük, átadjuk Péter Bátyánknak és mi is üdvözlünk benneteket.

További jó munkát!

[MK]

* „biz.”

Körmendi József (interjú)

Még az oroszok előtt én ilyen alkalmi policár is voltam. Volt lengyel puskánk, meg mindnyájunknak 10-10 élese. Egyszer a csendőrtiszthelyettes hívat bennünket a levante-otthonba, és adott még 40 darab élest. Tiszthelyettes úr, mondom, hát hova megyünk ezzel? Hartát kilakoltatni – válaszolja. Én aztán nem! – és ledobtam a töltényeket is, meg a puskát is. Erre mindenki letette, és nem mentünk.

Mikor bejöttek az oroszok, az egyik utcán is lövés volt, a másikon is, de nem bántottak senkit. Harmadnap hívatott bennünket Faragó Gábor, a bíró. Könyörgött, hogy menjünk el a felrobbantott solti hídhoz, mert kellett ott a sok munkáskéz. Megígérte, hogy 3 nap múlva levált bennünket. Még birkapörköltet is küldött az előljáróság oda. De azért a végén csak úgy kellett elszöknünk, mert az oroszok nem engedik el az embert ilyen helyről soha, míg ott meg nem halna. Este dolgoztunk, nappal meg repülőök bombáztak. Egy pataji fényképész volt ott, a cimborám.

Mondom neki, idehallgass, én itt nem dolgozom tovább, a kegyelmes istenit! Oszt így jöttünk kilencen haza. Otthonról aztán nem is tudtak többet elvinni.

Akkor azután elsőbben a szakszervezet alakult meg. Azt mondta itt egy orosz kapitány – tolmács által –, hogy valamikor az oroszok vették el tőletek a szabadságot, most meg azok adják vissza, de megőriztétek! Szóval 500 ember volt itt akkor egy rakáson, és engem is megválasztottak vezetőségi tagnak. Később meg a szakszervezetből alakult meg a Kommunista Párt. Tavasszal azonban jött egy fiatalember Pestről a Parasztpártból, és mondja, hogy kit keres. Elkísértem. De én olvasott ember voltam már akkor is. Veres Péter könyveit is olvastam már. Úgyhogy végül én alapítottam meg a Parasztpártot Patajon, és én lettem az elnök is. Először csak olyan tizen voltunk, később se túl sokan, talán vagy százan.

A Kommunista Párttal azért jó volt a viszony, de fájt nekik, hogy mikor megalakult a Nemzeti Bizottság, akkor én lettem az elnök, a titkár meg a Kisgazda Pártból jött. Később az előljáróságon a kisgazda Füredi Mihály lett az első bíró, én meg a másodbíró. Velem meg voltak elégedve, de a Füredi bírót nem szerették. Pedig az is kis ember volt ám, postás, aztán Pesten nyugdíjas. Tudott beszélni, de nem csinált az semmit, szegénykém. Gyöngye ember volt, és így mindenért énhozzám gyűttek. Az égvilágon mindenért. Úgyhogy egy héten kétszer mentem be törvénynapot tartani. Ha hívtam valakit, az bejött.

1945. június 16.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés: jegyzőkönyv

/.../

Bikszegi Sándor nemzeti bizottsági titkár, valamint a képviselőtestület megállapítja, hogy /.../ a demokratikus pártok, valamint a

Szakszervezet részéről az 1030/ 1945. M.E.sz. rendelet értelmében történtek a delegálások a képviselőtestületbe.

/.../

[KI]

Rejtő Emilné (interjú)

Úgy kerültem ide, hogy amikor a férjem elhagyott, lejöttem vidékre. Mert itt volt a nagyanyám, itt volt lehetőség. Lehoztam a két kis gyereket a nagyanyámhoz, én meg jártam vissza Pestre, dolgozni. Hát muszáj voltam vele. Negyvenhárom december huszonnyolcadikán költöztem le végleg, attól kezdve itt vagyok. Aztán meg már jött ugye a fölszabadulás, és akkor bekapcsolódtam a dolgokba, részt vettem a földosztásba, megalakítottam a szakszervezetet, meg hát ami jött, mindenbe benne voltam. Nem is tudom már, hogy hogyan kerültem bele, nem tudom hogy hogyan kezdődött, csak valahogy úgy éreztem én ezt az egészet, mindjárt az elejétől.

Előbb a Kommunista Pártban szervezőtitkár voltam. Utána párttitkár lettem, negyvenhétben. Negyvenhat szeptember tizenhetedike óta itt voltam egészen, otthagytam a pesti munkahelyemet is, mert itt lakást kaptam. Én nagyon ragaszkodtam volna a Párthoz, maradni akartam, de aztán negyvenhét végén mégis átmentem a Défoszhoz. Mert akkor még, ugye, olyan volt a helyzet, hogy a Pártnál fizetésünk nem volt egyáltalán. És azt mondta a Tolnai elvtárs barátilag, hogy térjek észre, gondoljak a kiskorú gyermekeimre. Na, átmentem akkor a Défoszhoz irodavezetőnek, ott mégiscsak kaptam kétszáznyolcvan forintot. Hát, még tanulók voltak a fiaim, ugye meg kellett fogni minden lehetőséget. Hát így hagytam magamat elcsábítani.

Ötvenig voltam a Défosznál, akkor átirányítottak a Tanácshoz vb-titkárnak. Ötvenkettő szeptemberig voltam a Tanácsnál, szóval keresztülmentem pont a javán. Egy nagyon nehéz időszakon mentem keresztül. Mert most már egy álom a Tanácsnál dolgozni, a mostaniaknak aranyéletük van, mert ugye a nehezét már mink elvégeztük. Mi jutott énnekem a mostanihoz képest? És azt tekintve, hogy hat elemim volt, bizony mindent föl köllött kötni, hogy megálljam a helyemet. Hát nem volt könnyű dolgunk, nem volt könnyű!

Legelőször ugye a pártépítés '45–46-ban. Na, építsük föl akkor a Pártot! Na igen. De miből? De kiből?

Mert van itten ugye minékünk nevezetes veteránunk is, a Bikszegi Sándor bácsi. Nagyon híres, nagyon parádés, őt mutogassák mindig, mindenütt, mint a Szent István jobbkezit, úgy hurcolják körbe, meg kapja a plecsniket, kiemelt veteránnyugdíjat, mit tudom én, mit, közbe meg, hogy őszinte legyek...

Én nem szeretek senkire rosszat mondani, meg nem sajnálom én a Bikszegi bácsitól a nyugdíját, hát legyen neki, engemet nem károsít, csak közbe ugye véletlenül olyan dolgokat tudtam meg róla, amik hát...

Mert tizenkilencben kommunista volt az öreg, ez mondjuk igaz. Utána meg börtönben volt, évekig ült, ez is igaz. Csak viszont nem azért volt börtönben, amiért ő mondja!

Mert volt itten egy régi kommunista, Fábián András bácsi, az is be volt csukva tizenkilenc után, Kalocsán. És annak a felesége most is él. És egyszer ez a Fábián néni énnekem kölcsönadta a bírósági jegyzőkönyvet meg a vádiratot, amivel az urát akkor elítélték. Kölcsönadta, és én elolvastam, és – hát én tisztára fejbe voltam verve tőle. Mert akkorát csalódtam akkor én a tagságunkban, hogy utána hetekig azt hittem, hogy fölkötöm magam, vagy lúgkövet iszok, vagy kútba ugrok! Hát abban az iratban szépen végig volt sorakoztatva az egész tagság! És olyanok, mint a Galambos néni – párttagom volt az is –, ki gondolta volna róla, hogy tizenkilenc után az is a kommunista ellen vallott? Hogy ő volt a tárgyaláson a főtanú a kommunisták ellen!

Meg a Bikszegi Sándor! Hogy nem a kommunista elveiért ült a Bikszegi Sándor, hanem marhalopásért! Mert volt Szentkirályon egy Négyesi nevű nagygazda, azt amikor tizenkilencben jöttek ezek a zavaros idők, akkor a Bikszegi Sándor ennek a Négyesinek a nyolc marháját elhajtotta, Kalocsán eladta, a pénzt meg szépen eltette. Ezért ült a Bikszegi Sándor, így lett kommunista mártír! Meg a többi is sorba. Hát én csak hüledeztem, hogy mi minden volt ott leírva! Úgyhogy amit én sokaktól hallottam még előbb, de senkinek nem akartam elhinni, hogy a Bikszegi Sándor negyvenötben is, mikor a szovjetek bejöttek, ment, azt hajtotta el az érseki uradalom marháit, lovait, sertéseit, vitt mindent, amit csak mozdítani lehetett az uradalomban, adta el, hogy egy ház árát tette zsebre érte, na hát így lehetett, biztos, hogy ez is igaz volt! Ugye akkoriban megint párttag volt Bikszegi, úgyhogy nem mert senki rászólni. Negyvenhatban már nem volt érdekes a dolog, akkor már megint nem volt párttag! Ötvenegyben, amikor kezdték toborozni a veteránokat, akkor megint fölcsapott. Hát így ment ez őnála!

– Jaj – mondom a Fábián néninek –, aranyos jó Boriska néni, csak ezt ne mutatta volna nekem, ezeket a papírokat! Mert most ennek a betege leszek én! Égette volna el inkább mindet, hogy senki soha meg ne találja!

– Hát bolond vagy – azt mondja a Fábián néni. – Hát mit akarsz? Jobb neked, ha buta maradsz? Azt szeretnéd?

– Nem, hát azt se szeretném, csak viszont így, hogy most én eztet tudom, hogy fogok itt élni, közöttük? Nem jó, sehogyan se jó!

– Majd élsz, okosan! – azt mondja az öregasszony.

– Jó, jó, könnyű azt mondani!

Szóval ilyen volt a mi tagságunk, sajnos ilyen. Ennyire érdekből ment ez az egész. Mert ugye érdek volt abban az időben is benn lenni. Hát akkor ugye jött mindenki. És nem lett rendesen megnézve, hogy kicsoda vagy micsoda az illető, hanem egyszerűen úgy ment ez, hogy egy valaki javasolta, és akkor arra rá köllött tapsikolni, el köllött fogadni, aztán kész. Na, így lett nekünk ilyen tagságunk! Mert nem azt mondom, vannak azért másmilyenek is, hát van ebben igazi régi kommunista is, valódi szegényember, csak sajnos kevés. Nagyon kevés. És akkor ezáltal lett az, hogy amikor volt nekünk háromszázhatvannyolcas taglétszámunk, a választáskor kaptunk kétszázharmincnégy szavazatot.

Szóval hát nagyon sokan csak megbújtak a Pártban, de nem szívvel-lélekkel voltak velünk, hanem csak érdekből. Ez az őszinteség. Mert ugye akkoriban, a front után, a boltokban nem lehetett semmit se kapni, sót, petróleumot, élesztőt, ilyesmit csak a szovjet hadseregen keresztül bírtunk beszerezni. És ezért volt nekünk elejibe ennyi párttagunk. Úgyhogy aztán amint a boltokban is lett már áru, rögtön széjjelszéledt a tagság! Emlékszek: volt itt egy kőműves mester, Cserháti, párttagom volt, amíg még só meg cukor járt a tagoknak. De negyvenhatban bizony már hiába mentem hozzá a tagsági díjért, akkor már nem köllött neki a Párt! Eleresztette a kutyát, hogy be se tudjak menni a házába! Meg hány, de hány volt még ilyen! Szegényfalu volt különben a miénk, az a proli rész, a Varga utca nádtető környéke. Nem is az összetételben volt itt a hiba, mert így, osztályszempontból minden stimmelt. Hanem, jaj istenem, szégyellek még rágondolni is, hogy háromszázhatvannyolc tag, és bejött összesen kétszázharmincnégy szavazat. Kevesebb, mint ahány tagunk volt. Jóval kevesebb!

Nahát, ilyen nehéz körülmények között építettük itt a Pártot.

Minálunk a nagygazdák, a kulákok mind a Kisgazda Pártban voltak, a kisgazdák meg a Parasztpártba mentek. A Szocdem az olyan vegyes volt, abba került minden fajta. Még olyan is, aki ezelőtt zöld inget, fekete nyakkendőt hordott, meg karszalagot, azután meg még képviselő is lett. Na, ilyenek voltak ottan. De azért a szocdemek eléggé simultak mihozzánk, nemigen volt velük probléma. Se a Parasztpárttal – azok elég rendesek voltak, eléggé tűrhetőek. Körmendi bácsi volt a vezetőjük, egy nagyon becsületes, igazságos ember, máig is nagyon szeretem. Minekünk inkább a kisgazdákkal volt bajunk, de azokkal aztán volt elég.

Az a rengeteg gáncs, amit kaptam tőlük! Hát a negyvenötös választáskor már elég éles harcban voltunk velük. Elkövertünk mindent. A két fiam egész éjszakákon át ragasztotta a plakátot, én alig aludtam, jártam a falut, agitáltam mindenütt. Nem volt könnyű! És akkor olyat megcsináltak velem, hogy amikor Dunavecsére köllött vinni a teli urnákat, képesek voltak előbb elindítani a kocsit, nélkülem, csak hogy a Varga utcai körzet a kommunista szavazatokkal kimaradjon! Úgyhogy fogtam az urnát, le a cipőt, úgy rohantam végig a Templom utcán, ki az állomásra, hogy elérjem a félhármast! De én szólni se tudtam, mert levegőt se kaptam, csak úgy mutogattam a kalauznak, hogy ez itt a választási urna, jegyem az nincsen, de nekem ezekkel a szavazatokkal be kell jutnom Vendégire. Már mozgott a vonat, ahogy fölugrottam, leroskadtam a lépcsőn, aztán csak hápogtam egész Vendégiig. A kisgazdák itteni elnöke tette ezt velem, és éppen most a múltkor hallottam a legnagyobb meglepetéssel, hogy az illető Pesten párttitkár. Igen. Úgyhogy a Kisgazda párt győzött itt negyvenötben, mi meg lemaradtunk.

Smikál József (interjú)

1914-ben születtem Bácsalmáson. Mint fiatal kőművessegéd, Pestre kerültem, de nem tudtam munkát kapni. Az öregebb szaktársak arra biztattak, hogy lépjek be a szakszervezetbe, mert munkát csak szervezett dolgozók kapnak. Így jutottam el az Építők

Szakszervezetének központjába. Majd egy ács kollégámmal, mivel a szakszervezetben működött a Szociáldemokrata Párt is, beléptünk oda is Különböző megbízásokat kaptunk, hogy milyen pártmunkát végezzünk a munkahelyen, meg másutt is. Amikor aztán a MÉMCSZ megszervezte '30–32-ben a nagy tüntetéseket, akkor azokban mi is részt vettünk. Volt, aki több kardlapot kapott, én szerencsére csak egyet.

1932-ben ismerkedtem meg a feleségemmel, aki, bár pataji születésű volt, szintén Pesten dolgozott. '32 augusztusában összeházasodtunk, és leköltöztünk Dunapatajra, mivel ekkor itt már semminemű munkát nem lehetett kapni.

'45 után, amikor a község felszabadult, én rögtön megszerveztem itt a párt-szervezetet. Volt itt egy pár ember, akinek a viselkedése meg a magatartása már a fasiszta időkben arra engedett következtetni, hogy közel állnak a munkásmozgalomhoz és németgyűlölők voltak. Na, ezeket kezdtem megagítani, meggyőzni. Az ő segítségükkel létrehoztunk egy kis vezetőséget, és mindenki a saját szakállára toborzott tovább. Úgyhogy a végén a községben egy 70–80 személyes alapszervezetet hoztunk létre.

A pártok pedig nőttek, mint a gomba. A Kisgazdapárt volt a legerősebb, utána következett a Kommunista Párt. A Kommunista Pártnak helyzeti előnye volt, tudniillik mindenki iparkodott belépni a pártba, mert ugye majd osztják az érseki uradalmat, és ha párttag, akkor hamarabb kap földet. A jó gazdák a Kisgazdapártba, a középparasztok pedig a Nemzeti Parasztpártba léptek be. Akik a Szociáldemokrata Pártba jöttek, azok többségében iparosok voltak. De volt köztük boltos meg vasutas is.

Egy ideig a Nemzeti Bizottságnak is elnöke voltam. Ennek az volt az első dolga, hogy eldöntse, mi történjék a községében lévő hivatalnokokkal. Egy csomót ki is akartak zárni, de – a Kommunista Párt kivételével – nem helyeseltük a régi munkaerők kizárását, mert hát végeredményben új ember nem is igen ért a közigazgatás vezetéséhez.

Elég nagy huzavona volt a régi jegyző körül is. Amikor innen elmenekültek a csendőrök, akkor az összes községi iratokat kocsira rakták, és Simontornyára vitték el. Na most, amikor a Vörös Hadsereg itt már berendezkedett és volt már városparancsnok is, akkor egyszer a városparancsnok megkért engem arra, hogy menjek el Simontornyára és a község iratait hozzam haza, így én, meg egy iparos átmentünk Simontornyára, fölpakoltuk a község iratait, és az iratok tetején eljött a segédjegyző felesége is. Megérkeztünk, az iratokat bevittük a községébe, és ezek a régi tisztviselők, akiket meghagytunk, mindent odaraktak, ahova kell, az adóügy az adóhoz és így tovább. Úgyhogy a község minden irata veszteség nélkül került haza. De hogy őszinte legyek, az akkori Kommunista Párt vezetője egy eléggé gyenge szellemi képességű ember volt, és mindenkit likvidálni akart. Mondom neki, nem az a fő törekvés, hogy likvidáljunk, nincs most ellenforradalom, hanem hazát kell építeni, és mindenkit meg kell fogni. A végén összebarátkoztunk, hallgatott rám, és egész jó viszony alakult ki köztünk.

Az oroszok sem erőltették a likvidálást. Jó, jó, amikor a Vörös Hadsereg megszállta a községet, akkor jöttek az emberek, hogy elvitték ezt, vagy elvitték azt. De ez egy hadsereg, persze, hogy elvitték amire szüksége volt, és amit talált. Ilyenbe

nem nagyon szerettem részt venni, mert végeredményben meg kellett érteni, hogy jött egy hadsereg, aki fölszabadított bennünket, aminek kaját vagy egyebet kell adni. Volt itten 3 gazdának vagy 70 db ridegmarhája, amit zár alá vettünk, mert a városparancsnok kiadta, hogy minden nap vágni kell egy marhát a hadsereg részére. Hát aztán, hogy ne az egytehenes parasztokét vigyék el, inkább ezt foglaltuk le.

A városparancsnoksággal egyébként végtelen jó volt a viszony, nagyon intelligens őrnagy volt, aki nemcsak az irodalmat, hanem a zenét is rendkívül magas színvonalon kultiválta. Elhoztam a katolikus kántorhoz, mert ott volt zongora, és hát a kántor is zenész. Ugye a foglalkozásával jár. És amikor a lányával meghalották ezt játszani, akkor majd elájultak.

Nagyon sokat köszönhattünk neki, amíg ő volt a parancsnok. Volt itt ugyanis két hatalmas raktár gabona. Na most, a gabona nagy részét elvitte a hadsereg, de azért rengeteg maradt még itt is, főleg a raktár oldalán. Azt nekünk adta. Én meg összeszedtem a gabonát, kivitettem a malomba, és megőrlettem. A Csepel Vasútól meg lejöttek a szocdemek egy összeeszkábált teherautóval, és vitték föl Pestre. Úgyhogy több vagon lisztet vittek el innen a Szociáldemokrata Párt közbejöttével. Olyan is előfordult, hogy vadásztöltényt hoztak le, és elcserélték vadnyúlért. Volt, hogy egy egész autó vadnyulat vittek fel.

Gózon János (interjú)

Én mint a Nemzeti Parasztpárt képviselője voltam a Nemzeti Bizottságba delegálva. Átvettük az előttünk lévő elöljáróságtól a községnek az összes ügyeit. Gazdálkodott a község, mert nagy erdei voltak, meg ligetek. Előfordult, hogy valaki a járásnál elrendelte: a helybelieknek is kell helypénzt fizetni a helybeli piacon. De mi ezt nem fogadtuk el. Azt mondtuk, hogy amíg mi, a Parasztpárt itt vagyunk, addig a helybeliek sose fognak helypénzt fizetni! Akkor még a felsőbb járási rendeletekkel is szembeszálltunk, ha kellett!

A többi párttal mi megvoltunk mindig. Békességben voltunk még akkor is, amikor megszüntették. Ez felsőbb utasításra történt. Itt nem volt semmiféle helyi konfliktus. Még a rendőrség is közös volt. A Nemzeti Bizottságban nem is volt baj, csak hát az a nyolc hónap, amit a községházán töltöttem, nem számított bele a nyugdíjamba. De aki a Kommunista Párttól volt delegálva, egyébként jó barátom, annak viszont beszámolták a nyugdíjába.

1945. június 26.

A járási MKP titkár jelentése

1. Pártszervezet taglétszáma Dunavecse és Járásban:
Szalkszentmárton: 102 tag. Dunavecse: 430. Apostag: 30. Dunaegyháza: 110. Solt: 160. Harta: 134. Dunapataj: 344. Ordas: 14.

2. Befolyt tagsági díjak összege: /.../
3. A pártszervezet belső életének jellemzései Szalkszentmárton: javulóban. Dunavecse: kielégítő. Apostag: gyenge. Dunaegyháza: jó. Solt: gyenge. Harta: jó. Dunapataj: jó. Ordas: gyenge.
4. A pártszervezetek szerepe és tevékenysége a földreform végrehajtása során: Szalkszentmárton: pártok egyenlő arányban tevékenykednek. Dunavecse: K.M.P. és kis gazdapárt. Apostag: nincs osztani való föld. Dunaegyháza: K.M.P. egyedül tevékenykedet. Solt: K.M.P. egyedül tevékenykedet. Harta: K.M.P. egyedül tevékenykedet. Dunapataj: K.M.P. egyedül tevékenykedett. Ordas: K.M.P. egyedül tevékenykedet.
- /.../
6. Milyen a pártszervezetek viszonya a többi pártokkal: Szalkszentmárton: javulásban. Dunavecse: javulóban. Apostag: vitás. Dunaegyháza: vitás. Solt: vitás. Harta: kielégítő. Dunapataj: jó. Ordas: egyedül a K.M.P. van ott.
7. Nem fordulnak elő diktatórikus esetek: Szalkszentmárton: nem. Dunavecse: nem. Apostag: nem. Dunaegyháza: nem. Solt: nem. Dunapataj: nem. Ordas: igen, de már utasítás meg adva a mihez tartáshoz.
8. Nem fordulnak elő, hogy elvtársaink az együttműködés örve alatt lényegileg kapitulálnak más pártok előtt: Szalkszentmárton: nem. Dunavecse: nem. Apostag: nem. Dobrorca: nem. Solt: nem. Harta: nem. Dunapataj: nem. Ordas: nem.
9. Hogyan dolgoznak pártunk tagjai a közigazgatási funkcióban, községi önkormányzatokban és a rendőrségen: Szalkszentmárton: jól. Dunavecse: jól. Apostag: gyengén. Hobronca: gyengén. Solt: gyengén. Harta: gyengén. Dunapataj: jól. Ordas: gyengén.
10. Hogyan működik a Kommunista alispán, milyen a viszony közte és a megfelelő pártok között: A Járásban még nem láttuk.
11. Milyenek az erőviszonyok a közigazgatásban és a rendőrségen: Szalkszentmárton: egyenlő arány a szakszervezet előnyben. Dunavecse: paritásos alap a rendőrség 70 %. Apostag: gyengén. Dunaegyháza: 50 %. Solt: gyenge. Harta: rendőrség 100 %, közigazgatás 50 %. Dunapataj: jó. Ordas: gyenge.
12. Hol van Kommunista Polgármester vagy helyettes, rendőrkapitány vagy helyettes, rendőrségi politikai osztály vezetője: Dunavecse: Járási Rendőr kapitány K.M.P.
13. Hasonlóképpen hol van ilyen funkcióban Szociál Demokrata, Paraszt Párti, Kisgazda Párti vagy Demokrata Párti: Dunavecsén Járási főjegyző.
- /.../
16. Hogyan állunk a Járásban különféle tömegszervezetekkel, MDISZ, Magyar Nők Demokratikus Szövetsége: Szalkszentmárton: M.AD.I.Sz. Dunavecse: MADISZ. Apostag: MADISZ. Dunaegyháza: MADISZ. Solt: MADISZ. Harta: MADISZ. Dunapataj: MADISZ. Ordas : MADISZ.
17. Nemzeti Segély: Az egész Járásban van.

/.../

19. Munkás kultur gárdák: Szalkszentmárton: MADISZ. műkedvelő gárda. Dunavecse: MADISZ. műkedvelő gárda. Apostag: nincs. Dunaegyháza: alakulóban. Solt: MADISZ. Van. Harta: nincs. Dunapataj: MADISZ. van. Ordas: nincs.
20. Szövetkezetek: Dunavescén: alakulóban, máshol a Járásban sehol.
21. Milyen állapotban vannak a földigénylő bizottságok: Szalkszentmárton: átalakulóban. Dunavecse: átalakulóban. Apostag: átalakulóban. Dunaegyháza: gyenge. Solt: jól. Harta: javulóban. Dunapataj: átalakulás megtörtént. Ordas: átalakult.
22. A Földigénylő Bizottságot át kell alakítani a Földhöz jutottak Bizottságává: Az egész Járásban alakulóban.
23. Melyek a fő hiányosságok és hibák. Járás megítélés szerint a párt munkájában: A titkárok gyengék. Aktivánk kevés.
24. Milyen nehézségek akadályozzák a pártszervezetek munkájának megjavítását: Közlekedési nehézségek, kapcsolat laza még.
25. Milyen konkrét politikai vagy szervezeti kérdések várnak megoldásra: Párt iskola.
26. Javaslatok: Minél több aktívára van szüksége a vidéknek, különösen Titkárra.

[MPA]

1945. június 26.

A járási főjegyző leirata a községi előjáróságnak*

A népgondozó hivatal kormánybiztosának Alispán Urhoz intézett 204/1945. sz. átiratát tudomás és megfelelő intézkedés végett az alábbiakban közlöm azzal, hogy az abban foglaltakat Alispán Úr és én is személyesen fogom ellenőrizni:

„Tudomásomra jutott, hogy a sváb községekben egyes földbirtokosok - nyilván a nagybirtok rendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhözjuttatásáról szóló - 600/1945. M.E.sz. rendelet kijátszását célzó szándékkal, mezőgazdasági ingatlanait különösen pedig a hozzájuk tartozó élő és holt felszereléseiket részben vagy egészben elidegenítik, amiáltal veszélyeztetik a földreform végrehajtásának nemzeti szempontból életbevágóan fontos sikerét és a földhözjuttatottak gazdasági érdekeit.

Felkérem ennél fogva Alispán Urat, hogy úgy saját személyében, mint törvényhatósága területéhez tartozó községi előjáróságok útján oda hatni sziveskedjék, hogy jövőben a fent említett és nyilván a hivat-

* „Bizalmas”

kozott rendelet kijátszását célzó elidegenítések meggátoltassanak és a földhöz juttatandók érdekei megóvást nyerjenek.”

[KI]

1945. július 7.

A „Nemzeti Parasztpárt központi-kerületi titkárának” leirata a párt helyi szervezetének

Kedves Barátaim!

Június 28-án kelt levelüket és a kitöltött kérdőívet megkaptuk. Végzett munkájukkal nem vagyunk megelégedve. Tudjuk azt, hogy a parasztság mezőgazdasági munkálatokkal teljesen le van kötve, de ezzel szemben mégis csak azt kell mondanunk, hogy ha komoly pártéletet nem is élnek, a parasztpárt taglétszámát ismerniök kellene.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a Központnak az egyes vidéki szervezeteket támogatnia kell, de ugyanakkor be kell látni a vidéki szervezeteknek is, hogy nem várhatnak mindent a Központtól. Nem azt akarjuk mondani, hogy állandóan a pártban üljenek és politizáljanak, csupán azt, hogy szabad idejükben, tehát vásár- és ünnepnapokon jöjjenek össze a párthelyiségben, ott beszéljék meg a felmerült problémákat. Így a pártélet és pártszervezés nem jelent teherterételt, viszont előny az, hogy a Parasztpártnak valóban pártszínezete lesz. Ha ezt megteesszük, nem lesz probléma a taglétszámnak megállapítása.

/.../

[MK]

1945. július 17.

Az MKP járási titkárságának leirata a községi MKP titkárokhoz

/.../

Az alábbi kérdésekre a titkári értekezletre választ kérek.

A szervezet taglétszáma: ... 412 tag ...

Taggyűlés hetenként melyik nap van: Hány órákor? .. Szombat este 8 órákor ..

Vezetőségi ülés hetenként melyik nap van? Hány órákor? .. Kedden délután ..

.. 5 órákor ..

Pártnapot tartanak-e? .. igen ...

Madisz működik e hány tagja van?: .. Igen, 200 ...

Kisiparosok és Kiskereskedők Szabad Szakszervezete működik-e? . . . igen . . .
 Nemzeti Segély van-e? Működik-e? . . . nincs . . .
 Rendőrségen hány elvtárs van? Milyen beosztásban? . . . 7 elvtárs . . .
 . . . rendőrhiztos . . .
 Hány tanyai szervezet van? Mennyi a taglétszámuk?
 3 tanyai szervezet . . . 39 tag . . .
 Községházán hány elvtárs működik? Milyen beosztásban? : . . . 4 elvtárs . . .
 . . . elöljárók . . .
 Mennyi a készpénze a partszervezetnek? : . . . 70,000 pengő . . .
 Egyéb ingóságok /gabonakészlet, stb/? : . . . 40 q gabona . . .
 Kit fizet a pártszervezet? Mennyi a fizetése? . . . Titkár 1.300P. . . propagandav. . .
 . . . 1.200P. . . gazdasági vezető 1.000P. . . titkárnő 600 Pengő . . .

[MPA]

1945. július 22.

Az MKP járási titkári értekezlete; jegyzőkönyv

/.../

Elblinger elvtárs megrójja a titkárokat hogy figyelmetlenek és nem álnak tudásuk és a helyzet magaslatán, a jövőben ha nem végzik a titkárok az előirt munkát, az mennifog és lelesznek váltva. Ha a titkár nincs tisztába valamivel az forduljon a járási titkársághoz, az felvilágosítást ad minden esetben, nehogy valaki rossz munkát végezzen mert azt nehezebb helyrehozni mintha elsem kezdte volna. Jövőbe tartsák be a szervezeti szabályokat. Az összes titkárok havi jelentések mellé külön csatolják a rendőrségről a jelentéseket.

1. /.../

2. Körlevél ismertetése: Tagság szervezés aug. 31-ével mindenki szervezze be a kiadott létszámot.
3. Augusztus 1-én megkezdődik a Párt iskola /nem 18-án/, segítséget kérünk az étellemezés terén. Kérem az alant felsorolt szervezeteket, hogy ígéretükhöz híven július hó 28-án küldjék be. Harta: 50 kg. liszt 3 liter olaj, 100 kg. burgonya, 50 drb. tojás, 10 kg. hagyma, 10 kg. zöldségféle, 5 kg. buza dara, 2 kg. só. Dabronca: 100 kg. bab, 1 liter olaj, 1/4 paprika. Solt: 50 kg. liszt, 100 kg. bab és tojás. Szalkszentmárton 50 kg. liszt, 10 liter olaj, 10 kg. hagyma, 1/4 kg. piros paprika, 1/2 kg. hüvejes piros paprika. Apostag, Dunapataj és Ordas 1 napon belül küldje be írásban, mit ad az iskola étellemezésére.
4. a. Kérünk példákat, a helybeli N.B. működéséről, miben konkrét javaslatokkal támogatják az újjáépítést, jelentést kérek a hétfojamán.

4. b. Hogyan dolgoznak a városi és községi képviselő testületek, az összes kitételek megfelelnek e az előírásnak /paritásos alap/. A Szakszervezet kiküldöttjei /képviselő testületi tagokra szoll/ képviselő testületi ülés előtt beszélje meg a tárgy sorozatot és készüljön fel vagy mellette foglal állást vagy ellene. Hol dolgoztak ki községekbe politikai programot /pl. város építés, út rendezés, stb./
4. c. Hogyan működnek az igazoló bizottságok, befejezték a munkájukat? Ha nem, miért és milyen vizsájak tapasztalhatok, ahol az igazoltatás folyamatbavannak. Kérjük e héten milyen az arány az igazolt és nem igazolt között, /kit állítanak bíróság elé, kit ítélték állás vesztesre, stb./
4. d. Kérjük a listát a következőkről: Fő ispánok, alispánok, Járási kapitányok, Járási főjegyző, Jegyzők, Birok-rol neveket párt állások szerint, név mellé rövid jegyzeteket küldeni, és hogy tudnak együt működni velük.
4. e. Kérünk listát a Közigazgatásban dolgozo de az előbbi kérdésekben nem szereplő Kommunistaokról, valamint azon elvtársokról, akik a képviselő testületekbe kitüntették magukat szakértelmükkel. Figyelemmel kel kísérni a járásba lehelyezett Ipar ügyi miniszteri biztosokat munkájukban a legcsekélyebb panasz azonnal írásba jelenteni.

[MPA]

1945. augusztus 1.

Az MKP járási titkárságának jelentése

/.../

5. Vezetőségek átszervezése:

Szalkszentmárton: Katona Ferenc titkár lemondása, Ifj. Vály Gábor távozása Szalkszentmártonról, Dunavecse a járási titkársághoz. Katona Ferenc helyett titkár Szalkszentmártonon: Kunzer János.

Dunavecse: Az 5 tagu vezetőség kibővítése 7 tagra. Párttitkár: Péter Gyula.

Apostag: A vezetőség összeférhetetlen, baloldali s jobboldali elhajlások. Uj titkár behelyettesítése folyamatban.

Dunaegyháza: Párttitkár: Bánfalvi István. Vezetőségben változás nincs.

Solt: Párttitkár: Böröcz István. Vezetőségben változás nincs. Harta: Párttitkár: Petrovics Ferenc. A vezetőség átszervezés előtt. Vezetőségnél jobb s baloldali elhajlás. Kiküszöbölése folyamatban.

Dunapataj: Párttitkár: Csongrádi István. Baloldali, jobboldali elhajlás. Pártiskola lefolyása után, ha nem javul meg addig kicseréljük.

Ordas: Párttitkár: Csapai Sándor. A pártélet erősen javul. A sikerült párttitkár eltávolítva. Rövidesen jelentékenyen emelkedni fog a taglétszám.

6. Szervezés: Jelenleg összesen: 1584 tag. A 3000 taglétszám, amit a járásnak augusztus 31-ig el kell érnie. Meg lesz! Pártiskola megszervezése.
7. Nemzeti Bizottságok aktivizálása: A járási Nem. Bizottság folyó hó 15-én tartott Nem. Bizottsági ülésén, a Kommunista Párt részéről tett újjáépítési javaslatot egyhangulag elfogadták. Ezen keresztül az egész járás Nem. Bizottságai hozzá kezdtek a vasut építési munkálatok előkészítéséhez. A Nem. Biz. határozata értelmében a vasut építésnél minden munkabíró ember köteles résztvenni.

/.../

[MPA]

1945. augusztus 18.

A községi MKP szervezet összejövetele

/.../ 40-50 párttag /előtt/ Nagy János elvtárs /propaganda vezető/ megnyitja az összejövetelt:

/.../

- 2/ Felolvasta a hét folyamán megtartott pártközi értekezleten felvett jegyzőkönyvet, amelynek egyes pontjait sokan kifogásolják. Nagy János elvtárs átadta a szót Csongrádi István párttitkár elvtársnak.
- 3/ Mivel az elmúlt két héten át Dunavecscén szemináriumi tanfolyamon vett részt tehát beszámolót tart az iskolában észleltekről, de mindenekelőtt sajnálattal megjegyzi, hogy a dunapataji párttagok közül sokan nem tartották kötelességüknek a megjelenést minden szombaton este és figyelmezteti őket ha ez többször előfordul bizony egyesek ki lesznek zárva a pártból. Köszönetet mondott a pártnak, hogy lehetővé tették részére az elmenést Dunavecsére.
Ma más szemmel lássa az iskolában tanultak alapján a párt irányvonalát és közli, hogy a közeli jövőben, Dunapatajon is szemináriumi előadások lesznek tartva. Felsorol a helybeli pártellenségek közül néhányat, u. m. 1. A feketézőről és kívánja ezeknek megbüntetését, 2. a reakciosokrol. Megmagyarázza a reakció

- szó szószerinti értelmét. 3. A Madiszról felteszi a kérdést hogy szabad-e a Madiszba politikát bevinni. Igennel válaszol, de nem pártpolitikát, hanem demokratikus szellemű politikát. Mivel a közelmúltban a helybeli Madisz kebelén belül egy széttülesztő reakciós mozgalom indult el.
- 4/ Igyekszik megértetni a jelenlévő párttagokkal, hogy az a tény, hogy valaki belép a MKP-ba és megkapja a tagsági könyvét az még nem elegendő arra, hogy valaki önkényeskedjék másokkal szemben és ne a közösség érdekeit nézze mindennek előtt. /.../
- 5/ Hosszasan tárgyalta a pártfegyelemre vonatkozó eseteket. Pl. a fegyelem olyan szerves része a párt életének mint a jó erős alap valamely hatalmas gépnél, ezért a párt tagjaitól az eddiginél jóval több fegyelmet kíván a jövőben.
- 6/ Megemlítette a Kisgazda Pártot mondván, hogy vannak olyan csibész egyének akik a párt leple alá bujtak és ezen keresztül az ország irányítói lettek. De később mikor kimutatták a foguk fehéret kivették az irányítást a kezükből.
- 7/ Pár szóval megemlékezett a Szociáldemokrata Pártról és Paraszt Pártról tudniillik mondta ezt utóbbit tekinthetjük mint fiokpártunkat és megmagyarázta miért.
- 8/ Megmagyarázta, hogy miért lett a Polgári Demokrata Párt engedélyezve. Továbbá beszélt Szakasits és Rákosi Mátyás elvtársak találkozásáról. Felhozta a Kelecsényi család hazaérkezését, e név hallatára a tagok közül sokan méltatlankodtak. Csongrádi elvtárs Kelecsényit háborus bűnösnek minősítette, ugyanakkor beszél a helybeli „Futura” vezetőről, aki szintén elmenekült és visszatérte után ismét átvette a bizományi lerakat vezetését annak ellenére, hogy a kecskeméti határozat nyíltan kimondja, hogy aki elmenekült az nem igazolható. A jövőben Csongrádi elvtárs kívánja a szövetkezet megalakulását.
- 9/ A megyeszéki utról beszél és megállapítja, hogy az arra választottak akik hivatta lettek volna a felvonulásról gondoskodni, megbízatásuknak nem tettek eleget, de ehhez az eredménytelenséghez segédkezet nyújtott a helybeli Kisgazda Párt és a Madisz is, akik ugyanakkor, amikor a tömegnek Kecskemétre kellene vonulni, helyben gyűlést illetve ünnepet rendeztek, hogy az elmenni szándékozóknak egy részét elvonják a részvételtől.
- 10/ Beszél Csongrádi elvtárs a nőkről, azok kötelességéről a párttal szemben és megemlíti, hogy demokratikus országban élünk, tehát a nők egyenjogúak a férfiakkal, de ugyanugy a közös munkából is ki kell venni a részüket.
- 11/ Kéri a vezetőséget, hogy kerüljék a hibák elkövetését, mert ezáltal pártunkat alapjában rendithetik meg. Ő maga is megígéri, ha eddig követett is el hibát, de a jövőben jóvá fogja tenni. Felemlíti 1919-et, mondván, akkor más helyzet volt, mint a jelenben,

akkor diktatura volt, most pedig demokrácia. Felhívta a tagok
figyelmét a panasznapra.

/.../

[MPA]

1945. szeptember 3.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Előadó vezetőjegyző ismerteti járási tisztí értekezleten vett sür-
gős közellátási rendelkezéseket, mely szerint bizottságokat kell
alakítani községben levő készletek felkutatására, hogy a magyar
közellátás, valamint az orosz fegyverszüneti egyezmény 11 §-ában
vállalt kötelezettségének a község haladéktalanul eleget tehessen.

/.../

[KI]

1945. szeptember 5.

A „HAHOSZ” levele a Nemzeti Parasztpárt községi szervezetének

Mi a HAHOSZ?

/Hadifoglyok és Hozzátartozók Országos Szövetsége/

A Vörös Hadsereg nagylelkűsége folytán hadifoglyaink visszatérnek.
A Szabad Szó kezdeményezésére hivatott szervek, intézmények a hadi-
foglyok segélyezését kézbe vették. Meleg ételt, néha - ha nehezen
is - még ruhát is kapnak, vonaton nem kell már fizetniök. Ha azonban
hazatérnek, senki tovább nem törődik velük. A hazatérő hadifoglyok-
nak nincs lakása, sokáig tart az igazolása, ezalatt miből éljen?
Hiába van rendelet "hogy a hazatérő hadifoglyoknak nem lehet felmon-
dani" soknak mondtak fel csak azért, mert hadifogly volt. A Hadi-
foglyok és Hozzátartozók Országos Szövetsége összeállítja, mit kö-
vetelnek a hazatérő hadifoglyok és mit követelnek a hozzátartozók.
Egyenlőre ingyen tanácsadó irodát állított fel szövetségünk hivata-
los helyiségünkben VI. Andrassy ut 25. sz. alatt. /.../

[MK]

1945. szeptember 7.

A járási főjegyző leirata a községi előjárásának

Főispán ur rendeletét tudomás és megfelelő eljárás végett közlöm:

„A szabadon bocsájtott hadifoglyok ezrei jönnek vissza hazánk területére s így várható, hogy egy-egy vármegye területére sok-sok ezer hadifogoly érkezik a közeljövőben. Felkérem ezért Főjegyző, Polgármester urat, hogy hatósága területén a lehető legsürgősebben szervezék meg a hadifogoly-szolgálatot, mely szolgálatba vonják be az összes társadalmi szervezeteket és biztosítsák helységgel, pénz, élelmiszer és ruhagyűjtéssel a hadifogoly mielőbbi hazajutását.

/.../

[KI]

1945. szeptember 11.

A községi előjáróság által kiállított „Községi Bizonyítvány”

Dunapataj község előjárósága hivatalosan igazolja, hogy Fa József Dunapataj 182 házszám alatti lakos a Dunapataj Termelő Bizottság engedélyével megy 2 ökrös szekérrel Dunapatajról Kiskőrösre gyümölcs beszerzése végett. Ezzel az uttal nevezett a község mezőgazdasági munkáját nem hátráltatja.

Ezen igazolványt fél kérelmére igazolás céljából állítottuk ki mely érvényes 1945 évi szeptember hó 11-től szeptember hó 14-ig.

[KI]

1945. szeptember 11.

A községi bíró jelentése a járási főjegyzőnek

/.../ községünk vagyoni állapotában a következő változás állott be:

Dunapataj községnek, mint jogi személynek a község határában

464 kat. hold 984 n. öl

A községhez tartozó Inám pusztán 161 - " - 927 - " -

Uszód községhez tartozó Nánapusztán 178 - " - 1213 - " -

így összesen 804 kat. hold 1524 n. öl .. ingatlana volt. Ebből a föld-

birtokreform végrehajtása során a földigénylő bizottságok a községnek mindössze 100 kat. hold szántó ingatlant hagytak meg. A község előljárósága kérte még, hogy a mindenkori községi jegyzők javadalmát képező és határozott rendelkezésű 46 kat. hold 1379 n.ölet kitevő ingatlanokat is hagyják meg. Arra, hogy ezek javadalmi földek, sem a dunapataji, sem pedig a szakmári földigénylőbizottságok tekintettel nem voltak, s erre még döntés nem is érkezett.

A község vadászati joga ez állam tulajdonába ment át, s 1945. július 1-től a községnek az jövedelmet nem hoz. A vadászati jog legutóbbi jövedelme évi 75 q 82 kg buza, illetve ennek mindenkori tőzsdei értéke. Ugyancsak az állam tulajdonába ment át a dunai halászati jog is. Ugyancsak az állam tulajdonába ment át a község tulajdonát képező Uszód község határában levő Nána pusztai erdő, 55 kat. hold. A község úgy a vadászati jövedelemtől, mint a földjeinek 1-2 holdas parcellákban kisbérletszerű haszonbérbeadásából származó jövedelmektől teljesen elesett, csupán nagy háztartási szükségletét 100 hold visszahagyott ingatlana hasznosításából kellene fedeznie.

Hogy ezzel a községet milyen anyagi veszteség érte, azt összegezésre nem is tudjuk, amely jövedelem csökkent és a lakosságot terhelő községi pótdónak lényeges emelését vonja maga után.

A község ingatlanai közül sem egyesületek, sem pártok, vagy más testületek semmit igénybe nem vettek.

[KI]

1945. október 10.

Az MKP járási titkári értekezlete; jegyzőkönyv

/.../

Napirend első pontja a titkárok beszámolója:

1. Dunapataj: A rendezőgárda 20 tagból áll. Az október 21-ig választói népgyűlés előkészítése folyamatban van. A választási iroda 3 hete fenn áll.
2. Dunaegyháza: A taglétszám 290, két hét alatt a taglétszám 60-nal emelkedett. A 7-én tartott választói népgyűlésen kb. 400-an voltak jelen. A gyűlés utáni hangulat jó volt. A 21-i választói népgyűlés előkészítése hólnap kezdődik meg. A választási iroda még nem áll fenn. Utcai bizalmiakat fognak felállítani a választásokra. Helytelen volt, hogy a földigénylő bizottság a pártházban működött, mert az esetleges elkövetett hiba esetén a pártot okolta a nép és így növelte a párt ellen a hangulatot a népek között. A Szocdem Párt magatartása nem komoly.

3. Apostag: A szervezkedés megállt. A taglétszám nem emelkedik. A meglévő tagság nem szervezkedés útján jött be a pártba, hanem önként. 100 tagja van a pártnak de mind aktiv tag. A titkár elmondja, hogy más pártokkal szemben bünyügi feljelentéseket tett. A Nemzeti Bizottság nem ülésezik. A kormánybiztos nem adja vissza a lovat. Az elöljáróság a jóvátételi áruért nem fizet s nem nyugtázza. A rendezőgárda megvan. Bizik abban, hogy a szegény nép e Kommunista Pártra adja a szavazatát.
4. Solt: Taglétszám 240 az új tag 30. A tagság nem aktiv, iszákosan járnak be a pártba. A tanyákkal nem tudják fenntartani a kapcsolatot jármű hiány miatt. A közhangulat jó a határban, azonban tájékozatlannak. A vezetőségi tagok nem jelennek meg. Minden vasárnap pártnapot tartunk. A Kisgazda Pártban csunya propagandát folytatnak a Kommunista Párt ellen. Van olyan tagunk is akire az a gyanu, hogy nem ránk fog szavazni. A rendezőgárda 30 tagból áll. Választási iroda nincs. A választási propaganda elég jó. A taglétszám lassan növekszik. A hangulat jó, bizakodó. A Kisgazda Párt ellen még nem folytattak semmilyen propagandát. A taglétszám az utóbbi jelentés óta 40 taggal emelkedett. A szervezés nagyon elvölt hanyagolva. Az aktívák nem dolgoznak. A titkár majdnem egymagára van hagyva. Rendezőgárda nincs. A 21-i választói népgyűlés előkészítése folyik. A választói ellenőrző bizottság megkezdte az ellenőrző munkáját. Nincs alkalmas ember aki a választási irodában lenne .
5. Szalkszentmárton: Taglétszám 198, új tag 17. A rendező gárda 25 tagból áll. Választási iroda nincs, mert az oroszok raktárnak használják a kijelölt helyiséget. 5 tagból álló vezérkar irányítja a választási munkát. Pesszimista hangulat van. A Kisgazda Párt tisztességtelen eszközökkel dolgozik. Párttagságunk parasztokból áll, nem járnak el a pártnapokra. A választói népgyűlésre haditervet dolgoztak ki, a birtoklevelet a gyűlés után osztják ki. /.../
/.../

A titkári beszámoló után Vadász elvtárs beszélt. Először is a budapesti választásokról adott információt. Megállapítottuk, hogy a Kisgazda Pártot a reakció kezébe kaparintotta. A Burzsoázia támadásba ment át. /.../ Ha Harcimodszert kell változtatni. Tekintet nélkül a reakció szavazó cédulájára az eddigi elért eredményeket nem hagyjuk elpusztítani. Nem engedjük, hogy a demokratikus összetételű állami és egyéb szervezet, intézményeket felborítsák a reakciós elemek szavazatukkal és helyébe antidemokratikus elemekkel megtöltse.

/.../

[MPA]

1945. október 10.

A községi Nemzeti Bizottságon felvett jegyzőkönyv
D. Nagy István igazolása tárgyában

/.../

Idézés nélkül megjelent K a s z t Ö d ö n dunapataji lakós és előadja a következőket.

D. Nagy István jelenleg dunapataji lakós az orosz megszállás után kb. január hó 14-én Dunapatajra költözött, illetve csak ő maga jött haza Dunapatajra, mivel családja már előbb hazaköltözött, tudomásom szerint azonban a butora még jelenleg is Pestszenterzsébeten van Géza utca 22. szám alatt, hol azelőtt birt bejelentett lakással.

Nevezett Pestszenterzsébeti tartózkodása alatt Csepelen a Weis Manfred gyárban dolgozott, hol az élelmezési osztály vezetője volt. Ezen idő alatt, mint nyilas működött s ennek feltüntetésére nyilas karszalagot is hordott, amelyet több ízben is láttam társammal együtt. Nevezett Dunapataji tartózkodása óta munkahelyére visszamenni nem mer a fentemlitett okok miatt s itt Dunapataj községben, mint a Kommunista párt vezetőségi tagja és a Dunapataji Földigénylő bizottságnál, mint elnök működik még jelenleg is.

Kérem a fentemlitett D. Nagy István Pestszenterzsébet Géza utca 22. szám alatti lakós, aki jelenleg Dunapataj községben tartózkodik multjának kinyomozását és leigazolását.

Egyebet előadni nem kívánok.

/.../

[KI]

1945. október 13.

Képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Jovátételi gabona beszolgáltatása.

Előadó vezetőjegyző ismerteti a képviselőtestülettel, hogy az Orosz Hadsereg IV. negyedévi ellátását, melyet a magyar kormány a fegyverszüneti egyezmény 11 pontjában magára vállalt minden rendelkezésre álló eszközzel biztosítani kell. A községre kivetett terménykivetést minden rendelkezésre álló eszközzel össze kell gyűjteni. Kéri a képviselőtestületet, valamint az előljáróságot, hogy ezen nehéz munkában a bizottságokat támogassa.

/.../

Előadó vezetőjegyző ismerteti járási tisztiértekezleten vett azon rendelkezést, hogy Kunszentmiklós-Dunapataj vasutépítéshez lehetőséghez képest Dunapataj község is munkaerőt adjon.

Képviselőtestület előadó jegyző indítványát magáévá teszi és utasítja a község elöljáróságát, hogy előbb önként ajánlkozó munkásokkal próbálja a munkát megkezdeni ha pedig ez nem megy akkor kiírás folytán adjon kézi és iga munkaerőt.

[KI]

1945. október 24.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés: jegyzőkönyv

/.../

Milus Pálné és Madácsi Ferencné fakiutalás iránti kérelme.

Előadó vezetőjegyző ismerteti, hogy az orosz hadsereg Dunapataj község részére szarvasharhákat hagyott vissza. Ezen szarvasmarhákat tartásra Milus Pálné és Madácsi Ferencné kapta, mivel a szarvasmarhák rossz állapotban voltak, a haszon a tartás költségeivel nem áll összhangban így nevezettek a tartásért fát kérnek. Előadja továbbá, hogy nevezettek férjeik fogságban vannak s az itthonmaradottaknak tüzifájuk nincs. Javasolja képviselőtestületnek, hogy nevezetteknek egy-egy lábonálló fát adjon.

/.../

[KI]

1945. november

Az MKP járási titkáranak október havi jelentése az MKP [...] Területi bizottságának

Választói népgyűlések

Október hónapban hét népgyűlést terveztünk be ebből csak hatot tudtunk megtartani, /.../.

21-én de. 11 órakor Dunapatajon tartottunk gyűlést. A gyűlés rosszul volt megrendezve. A gyűlés helyének nem a teret választották ki hanem az ut közepén tartották meg a gyűlést. A gyűlésen kevesen voltak. Beszéltek Rázsó elvtárs a Területi Bizottság kiküldötte és Szaszarán elvtárs a Terület által kiküldött segítő.

A vezérszonok nagyon jól beszélt. Azonban a gyűlés befejezte előtt egy elvtárs beosztás nélkül felugrott az emelvényre és elkezdett szonokolni de úgy, hogy a vezér szonok helyes beszédével ellentétes zűrzavaros mondatokat mondott. Ez azért történhetett meg, mert a vezetőség rosszul szervezte meg az egész gyűlést. A szonoki emelvényt is rosszul csinálták meg, mert a szonok látókörét elzárták. A gyűlést megzavarták harangozással.

21-én du. 4 órakor Hartán tartottunk választói népgyűlést. A gyűlés várakozáson felül elég jól sikerült. Beszéltek Rázsó elvtárs Területi kiküldött és Bartha Balázs járási titkársági tag. Rázsó elvtárs beszéde alatt végig kitűnő hangulat volt a tömeg nem győzte megelégedését kifejezni, Rázsó elvtárs minden szava emelte a hangulatot, még azok ajkáról is megelégedés sugárzott, akik kiscigányok néztek ki. Az emberek egymásnak suttogták sőt hangosan mondták, hogy ez igen igazat mond, ez jól beszél még ilyen beszédet nem hallottam, és az állandó fejlődéssel bizonygatták a szónok igazát. A szónok tudott hatni az érzelmeikre. A gyűlés sikerét igazolta az is, hogy a gyűlés után az uccákon csoportosulva tárgyalták a politikai ügyet melyről a szonok felvilágosította a népet. Tehát a gyűlés alatt és után általános megelégedést tapasztalni. Hartán aznap már két gyűlés volt kiscigány és szocdem de mind a kettő gyengébb volt, mint a kommunista gyűlés.

/.../

28-án Ordason tartottunk választói népgyűlést. A gyűlés rosszul sikerült. Pontosan a gyűlés idejére esett a faluban egy temetés is. A község kicsi és az embereket a temetés jobban érdekelte mint a gyűlés. Igazololta ezt az a tény, hogy a gyűlésről mentek el az emberek a temetésre. A gyűlést kétszeri harangozással is megzavarták. A gyűlés gyengén volt előkészítve. Beszéltek Elblinger Béla járási titkár és Szaszarán elvtárs Dunapataj kisegitője. A gyűlésen kevesen voltak jelen.

[MPA]

1945. november 4.

Az MKP járási titkárának jelentése

A magyar kommunista párt járási titkársága tisztelettel jelenti hogy az isaszegi Orosz Katonai Parancsnokságtól kapott 171 db lovakat a következőképp osztottuk el községenként.

Solt 40 db.

Dunaegyháza 20 db.

Apostag 20 db.

Szalkszentmárton 38 db.

Dunavecse 53 db.

Mind ezek a lovak, ahogy megkaptuk azonnal szántáshoz kezdtek. Napi 75 hold szántást végeznek. A föld művelakosság háláját ezuton köszönöm meg a Szovjet vörös hadsereg katonai parancsnokság jó indulatát.

[MPA]

1945. november 9.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés: jegyzőkönyv

/.../

Széll Jozsef indítványozza, hogy hasson oda a képviselőtestület, hogy soron kívül a községi vezetőjegyzői állás betöltessék. Ezen ügyben kéri a képviselőtestület a felettes hatóság intézkedését.

/.../ Az új demokratikus pártokból alakult képviselőtestület nem fogadja vissza Hidasi János vezetőjegyzőt. /.../

Képviselőtestület egyhangulag kimondja, hogy a múlt, régi képviselőtestületnek Hidasi János vezetőjegyző visszahívásáról hozott határozatát nem fogadja el, azt megsemmisíti. Hidasi János vezetőjegyzőt Dunapataj község vezetőjegyzőjének nem ismeri el, kéri a pályázat kitűzését, hogy az állás mielőbb betöltést nyerjen.

/.../

[KI]

1945. november 20.

Magyar hadifogoly levele szüleihez

Drága jó Szüleim, Nagyszüleim, Valikám!

Pontosan egy éve, hogy a háború kiszámíthatatlan vadsága folytán elszakadtam drága Mindnyájuktól. Most, egy ilyen keserves év után oly kimondhatatlan örömmel tölt el az, hogy életjelt adhatok magamról, hogy szinte megbénult a kezem, alig tudok írni. Legfontosabb, amit írni tudok az, hogy a jó Isten kegyelme révén egészségemmel egész évben nem volt semmi baj, és most is csak az az egyetlen bajom, hogy nem tudom ugyanezt drága Mindnyájukról, és nem lehetek a szeretett otthonban. De buzgón imádkozva a jó Istenhez és türelmesen várva el fog jönni a viszontlátás boldog órája is.

Addig is millió szeretetteljes kézcsókot és csókot küld
szerető fiuk

Laci

[MK]

1945. november 27.

Az MKP járási titkárának jelentése az MKP [...]
Területi Bizottságának

/.../

Szervezési jelentés

Dunapataj: Ez a szervezet járásom leggyengébb szervezetei közé tartozik ahol az egész vezetőséget le kell váltani, lomha munkájukért, s korrupcio gyanus. A járási titkárság a legrövidebb időn belül korigálni fogja a bajokat.

/.../

[MPA]

1945. december

Az MKP választási irodájának tájékoztatója

Bizalmi egyének tudnivalói a szavazatszedőbizottság Minden politikai pártnak, mely a választókerületben a választáson részt vesz, jogában áll minden szavazóhelyiségbe 3-3 bizalmi egyént küldeni. Erről a kiküldetésről megfelelő igazolványt kell adni a bizalmi egyéneknek, nehogy illetéktelenek lépjenek fel pártunk nevében.

A bizalmiak általában ügyeljenek a formai kellékekre is. Ilyenek: a/ A választás napján nem lehet közmunkára senkit kirendelni. b/ Reggel 7 órakor kezdődik a szavazás és este 8 óráig tart. Tehát előbb nem lehet befejezni semmiképpen. De ha este 8 óráig a szavazásra jogosultaknak még nem szavazott volna le 3/4 része, akkor egy órával vagyis este 9 óráig meg kell hosszabbítani a zárórát. Akármennyien szavaztak is le erre az időre, a szavazást ekkor le kell zárni. c/ Minden szavazó helyiségben legalább 2 zárt helyiség, vagy fülke álljon rendelkezésre, asztallal ellátva, hogy a szavazók tudják kiállítani szavazólapjukat. Ajtó hijján a fülke nyílását pokróccal, vagy szőnyeggel kell lefedni. d/ Az urna, melybe a szavazatokat bedobják fedett legyen. A szavazás megkezdése előtt meg kell nézni, hogy teljesen üres-e. Ezután le kell pecsételni. Ezt a tényt a jegyzőkönyvbe is fel kell venni. e/ Agitációt a szavazó helyiségtől 50 m-es körzeten kívül lehet folytatni.

[MPA]

1945. december 5.

Kimutatás a járási választási eredményekről

	M.K.P.		SZ.D.P.		N.P.P.		Kisgazda Párt		Polgári Demokrata Párt	
	tag	leszavazott	tag	leszavazott	tag	leszavazott	tag	leszavazott	tag	leszavazott
Szalkszentnárton		245		222		234	1000	1588		29
Dunavecse	556	604		358		121	780	1519		19
Apostag	332	422	187	133		18	600	935		16
Dunaegyháza	350	433	100	119		21	200	358		7
Solt	290	715	300	499		365	1500	2181		70
Harta	330	296	208	226		49	1080	1740		22
Dunapataj	414	554	271	343	150	243	80	2192		24
Ordas	58	82	60	92	25	45	100	287		2
Összesen*		3362		2092		1099		10796		192
%		19		11,4		6,5		61,5		0,5

Szavazati joggal rendelkezők: 19391
Leszavazott: 17541

[ML]

* Az országos választás eredménye a következőképp alakult:

Magyar Kommunista Párt: 17 %
Szociáldemokrata Párt: 17,4 %
Nemzeti Paraszt Párt: 6,8 %
Független Kisgazdapárt: 57 %
Polgári Demokrata Párt: 1,7 %

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány RENDELETE a nagybirtok-rendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhözjuttatásáról

I. fejezet.

BEVEZETŐ RENDELKEZÉSEK.

1. §.

A rendelet célja, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány Nyilatkozatában lefektetett elvek és a megadott felhatalmazás alapján, a nagybirtok-rendszer megszüntetésével **valóváltva a magyar földműves nép évszázados álmát és birtokába adja ősi jussát, a földet.**

A feudális nagybirtokrendszer megszüntetése biztosítja az ország demokratikus átalakulását és jövő fejlődését, a földesúri birtokok parasztkézre adása megnyitja a politikai, társadalmi, gazdasági és szellemi felemelkedés útját az évszázadok óta elnyomott magyar parasztság előtt.

A földreform végrehajtása életbevágó nemzeti érdek és gazdasági szükségesség. A nagybirtok-rendszer megszüntetése után **Magyarország mezőgazdasága erős, egészséges és termelőképes kisbirtokokon fog nyugodni, melyek a birtokosok telegkönyvileg bejegyzett magántulajdonát képezik.**

2. §.

Az 1. §-ban körvonalazott célt a rendelet a következő módon valósítja meg: az állam földhözjuttatás céljára földalapot létesít, amely e rendelet alapján elkobzott, kártalanítás mellett igénybevett (kiszajátított), továbbá az államkincstár tulajdonát képező földbirtokokból áll.

3. §.

E rendelet végrehajtását a földművelésügyi miniszter irányítása és vezetése alatt, az Országos Földbirtokrendező Tanács, a Megyei Földbirtokrendező Tanácsok és a Községi Földigénylő Bizottságok végzik.

II. fejezet.

FÖLDBIRTOKOK ELKOBZÁSA.

4. §.

Teljes egészében és nagyságra való tekintet nélkül el kell kobozni

a hazaárulók,

a nyilas, nemzeti szocialista és egyéb fasiszta vezetők,

a Volksbund-tagok, továbbá

a háborús és népellenes bűnösök földbirtokait.

5. §.

Hazaáruló, háborús és népellenes bűnös az a magyar állampolgár,

aki a német fasiszmus politikai, gazdasági és katonai érdekeit a magyar nép rovására támogatta,

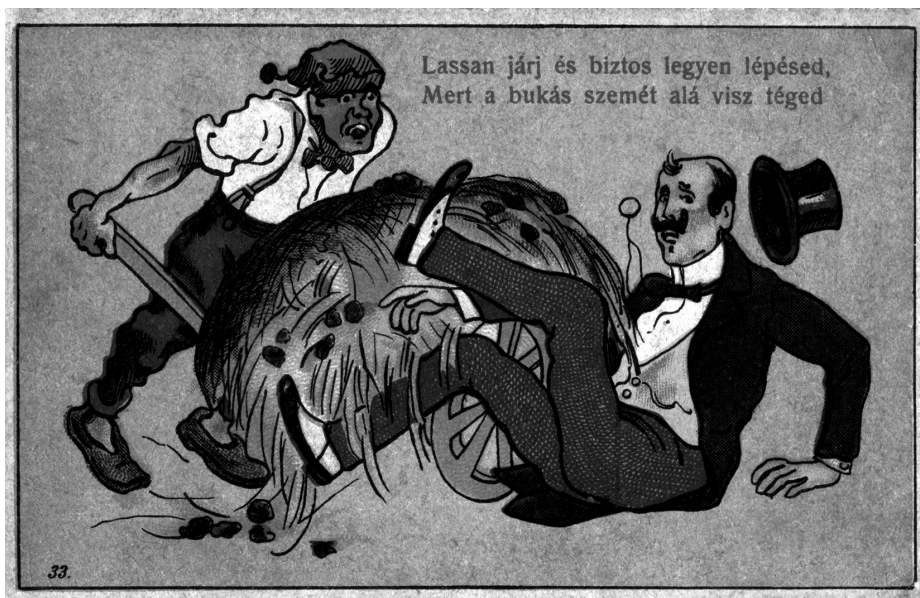
aki önkéntes jelentkezéssel német fasiszta katonai, vagy rendfenntartó alakulatba belépett,

aki valamilyen német katonai, vagy rendfenntartó alakulatnak a magyarság érdekeit sértő adatokat szolgáltatott, vagy mint besúgó működött,

aki ismét felvette német hangzású családnevét.

Földosztó rendelet 1945-ből

1946

Kampány a feketézők, kizsákmányolók, tulajdonosok ellen

1946. január 4.

A községi vezetőjegyző átirata a községi Nemzeti Bizottságnak

Közlöm T. Cimmel, hogy mai nap délután 2 órakor a járási főjegyző urtól telefonon kapott rendelkezés szerint az orosz hadsereg negyed évi ellátására kirótt élelmiszereket 5 nap alatt karhatalommal való igénybevétel útján is Kalocsára kell szállítani. Telefonrendelkezés folytán községünkben Bizottságokat kell alakítanunk a község előljáróságából, képviselőtestületéből, a pártok részéről kiküldött 1-1 tagból, mely bizottsághoz felsőbb utasításra a rendőrbiztosság is ad karhatalmat. Igénybe kell venni bárkinél található és beszolgáltatás alá kerülő terményt és élelmiszert a fejadagon, a szükségleten felül. Igénybe kell venni elsősorban a kereskedők és iparosoknál, a fejadag és szükségleten felüli részt, mert ezen mennyiségek beszolgáltatás tárgyát képezik, miután a törvényes rendelkezés kimondja, hogy cserekereskedelmet csak miniszteri engedéllyel rendelkezőknek szabad folytatni. Községünkhöz intézett felszólítás komoly, kérem tehát az érdekelteket, hogy a beadást a legnagyobb eréllyel, becsülettel és kellő szigorral szorgalmazzák. Aki a felesleget beszolgáltatni nem akarja vagy azt megtagadja azzal a karhatalmat kell érvényesíteni.

Községünknek be kell szolgáltatnia:

480 q	buzát	
494 q	csöves tengerit	
75 q	finomlisztet	
8 q	tarhonyát	Hat bizottság alakításához
250 q	babot	kérünk tagokat
25 q	borsot	
20 q	árpagyöngyöt	
30 q	kölest	
40 q	zabot,	melyből 23 q elszállítást nyert.
400 q	széna	Felszólítandók mindazok, akik
55 q	szalma	a reájuk kivetett mennyiséget
15 q	hagyma	még nem szállították be,
170 q	zöldségféle	azt soronkívül teljesítsék.
30 q	hus élőállatokban	
2 q	zsír	

/.../

A beszolgáltatott illetve beszolgáltatandó terménymennyiségről a Futura megbizottja jegyzéket vezet melyért járó összeget az előljáróság a főispáni hivatal útján való megtérítés után az érdekelteknek ki

fog fizetni. Magam részéről felhívom az érdekeltek figyelmét ismételt-
ten, hogy a bizottságok ezen feladataikat a leglelkiismeretesebben
végezzék el, mert magamrészéről a felelősséget a mulasztokra fogom
áthárítani, továbbá arra is nehogy sor kerüljön arra, hogy a kivetett
mennyiséget az orosz hadsereg maga legyen kénytelen beszedni.

[KI]

1946. január 16.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Füredi Mihály I. bíró eddigi működéséről megtartja beszámolóját, különö-
sen kiemeli azt, hogy ő senkinek rosszat, mindenkinek csak jót akart.
Pártok közötti békeképesség meglételére törekszik és törekedett. De úgy érzi,
hogy bírói tisztségéről le kell mondania, s azt a képviselőtestület előtt
meg is tette Nagy János képviselőtestületi tag azon közbeszólására, hogy
bíró ur úgy adja elő, mintha kényszer hatása alatt mondana le.

Füredi Mihály I. bíró kijelenti, hogy lemondására nem a kényszer
vezeti. Többek hozzászólása után vezetőjegyző közli a képviselőtestü-
lettel, hogy a képviselőtestület a lemondással nem foglalkozik, abban
érvényben nem dönthet, miután a lemondás nem a képviselőtestület elé,
hanem a járási főjegyzőhöz, mint I. fokú hatósághoz tartozik.

/.../

[KI]

1946. január 26.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

Előadó vezetőjegyző ismerteti Bordás László dunapataji lakos kérel-
mét, melyben az illetőségének kilátásban helyezését kéri.

Bordás László, mint román katonaszökevény Magyarország területére
jött át 1942 november havában azóta Dunapataj községben tartózkod-
dik, hogy állampolgárságát megkaphassa, s mivel egyéb akadály annak
megszerzéséhez nem merül fel vezetőjegyző indítványozza fogadja el
a képviselőtestület Bordás László dunapataji lakos kérelmét tekin-
tettel arra, hogy itt tartózkodása ideje alatt úgy erkölcsi, mint
politikai tekintetben ellene kifogás nem merült fel. Helyezze a

község képviselőtestülete illetőségét kilátásba arra az esetre, ha magyar állampolgárságát elnyeri.

/.../

[KI]

1946. január 29.

Képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Vezetőjegyző ismerteti, hogy az 1945 IV. negyedévre az oroszok részére a beszoigáltatást sürgösen végre kell hajtani. A végrehajtás eredményesége végett szükséges bizottságokat alakítani. Bizottságok a pártokból alakultak, s a bizottsági tagok egy melléjük rendelt segéderővel házról-házra járva írják össze a készleteket, mert a beszoigáltatásra a legszigorubb utasítást kapta az előljáróság. Ennek csak úgy tud eleget tenni az előljáróság, ha helyszínen meggyőződést szereznek a készletről.

/.../

[KI]

1946. február 5.

Az MKP járási titkárának jelentése az MKP Megyei Bizottságának

/.../

Dunapataj: taglétszám 366. Itt a titkár egyáltalán nem alkalmas a munkák elvégzésére. Legutóbb január 15-én a járásban végzett utam alkalmából, hanyag nemtörődöm munkát találtam. Talán nem is a rossz indulat, hanem a tudatlanság miatt. Kádereink gyöngék. Még jóformán titkárt sem találunk nem beszélve arról, amit láttam a bizottságok működésénél. Egyébként Romhányi elvtárs lent járt, akinek jelentettem az ott lévő vezetők a Párton keresztül megszedték magukat egyáltalán nem érdekli őket a szegény nép sorsa. Erre vonatkozólag megígérte velem együtt kiszáll a helyszínre. Mert ez nem is olyan egyszerű ügy. A jövőre vonatkozólag tervem a járási pártiskolára beküldött négy tagjuk közül az egyik egész jól végezte a pártiskolát. 11-én Dunapatajon egy kéthetes esti szemináriumot megszervezni akarok. A többi pártok taglétszáma: 170 szoc. Dem., Kisg. 228, Np 137. Szakszervezet 128.

/.../

[MPA]

1946. február 10.

**A Kecskeméti Földbirtokrendező Tanács utasítása
alapján összehívott községi Földosztó bizottsági
elnökválasztási gyűlés; jegyzőkönyv**

/.../

Dobor Gyula a Nemzeti Bizottság elnöke megnyitja a gyűlést, ismerteti a Tanács határozatát és a régi bizottsági tagok elfogadják a tanács leiratát és visszavonul elnököt jelölni. Három jelöltet jelöl. A földhözjuttatottak egyet sem fogadnak így el, hanem titkos szavazást kérnek. A Nemzeti Bizottság a kéréshez hozzájárul és kiadja név szerint a cédulákat. D. Nagy Istvánt felmenti a tisztségből és törli a névsorból. Szavazásra 102 cédula lett kiosztva, amely a névsorral egyezik. A Nemzeti Bizottság felbontja a szavazatokat és megállapítja a szavazatokat. A választás eredménye D. Nagy István 82 szavazat, Bényei II. József 11, Kovács Gábor 5, Hatházi Sándor 2, Hus János 1, Totka István 1, Brezocki András 1 szavazatot kapott. Semmis 8 szavazat. A Nemzeti Bizottság ebben az ügyben állást nem foglal, mert a Tanács utasítása szerint nem járhat el, mert a földhözjuttatottak akarata titkos szavazatokkal D. Nagy István mellett foglal állást. A Tanács többi pontja, melyben egyes dolgok kivizsgálását kéri illetve rendeli el a Nemzeti Bizottság 7 tagu bizottságot állít fel, mely hivatva van az ügyeket kivizsgálni. Nemzeti Bizottság három taggal, földigénylőktől pedig 4 taggal. /.../ [UMKL] [OF 1946, 32711]

1946. február 11.

**D. Nagy István fellebbezése a földigényjogosultságát megszüntető
Vármegyei Földbirtokrendező Tanács határozata ellen**

/.../ édesapám Dunapataj községben földművelő ember volt, ki maga is földművelő embernek családjából származik. Én is mint gazdasági béres és részarató dolgoztam 1925. év. december 31-ig. Majd 1926. január 2-án felkerültem Budapestre és ott az Állam Rendőrségnél nyertem elhelyezést, ebben az alkalmazásban dolgoztam 1941. év december 31-ig. Nyugállományba vonulásom óta mezőgazdasági munkával foglalkozom, illetve foglalkoztam, mint részarató. Megkívánom jegyezni 1. kat.hold 800 négyszögöl ter. nagyságu saját ingatlanom van, négy gyermek eltartásáról gondoskodom. A dunapataji Földigénylő Bizottságnál 1945. év április 2-től április 30-ig bizottsági elnök

voltam - Dunapataj községben én indítottam meg a földmérést és elnökségem alatt történtek meg a juttatások, majd 1945 év. április 30-tól mint földigénylő bizottsági tag kifogástalanul működtem szeptember 12-ig amikor is a földhözjuttatottak közfelkiáltással megválasztottak újból elnöknek. Földigénylő Bizottság által juttatott ingatlant szakszerűen mintaképen munkálom, a Vármegyei Földbirtokrendező Tanács 246/1945. jegyzőkönyvi határozata ellenére a földhözjuttatottak titkos szavazás útján abszolút szótöbbséggel újra megválasztottak elnöknek és kimondták igényjogosultságom a 35.§. szerint. Ezen abszolút szavazattöbbség, mely személyem mellett megnyilvánul, mely szerint a földhözjuttatottak bizalmát ismételten kiderítettem. Tehát a 35.§. minden előfeltétele fennforog és nincs semmi akadály annak, hogy ezen 35.§, melyet a törvény imperative ir elő, ne alkalmaztassék. Én tisztelettel kérem a törvény szigorú rendelkezését és pedig parancsoló rendelkezését kérem betartani annál is inkább, mert semmi féle ok az eltéréshez nincsen. Tisztelettel kérem tehát a Tekintetes Országos Földbirtokrendező Tanácsot, sziveskedjék a Vármegyei Földbirtokrendező Tanács határozatának megváltoztatása mellett kimondani, hogy az R. 35.§.-a szerint igényjogosult vagyok.

/.../

[UMKL]

[OF 1946, 32711]

1946. február 16.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Vezetőjegyző ismerteti, Kolozs Csaba gyógyszerész azon kérelmét, hogy gyógyszerész helyiségét a Magyar Kommunista párt Dunapataj helyi szervezetének párthelyiségétől válassza szét, mert olyan lehetetlen állapotok uralkodnak, a Kommunista párt által birt helyiségekben és udvaron, hogy az a közegészségi követelményeknek egyáltalán nem felel meg.

/.../

Javasolja a képviselőtestület a Kommunista párt helyiségéül a volt Kaszinó helyiséget, melyben jelenleg a Parasztpárt székel. A pártok egyezzenek meg abban, hogy a Parasztpárt átmenjen a községi orvos volt szobájába hol a Szociáldemokratapártnak is székhelye van. Így a Kommunista párt mivel látogatottabb helyiséget kíván itt megfelelő helyiséget találna.

/.../

[KI]

1946. március 11.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Kalauz Bertalan járási főjegyző /.../ meleg szóval üdvözli a képviselőtestületen keresztül Dunapataj népét s kijelenti, hogy becsületes munkaszerető nép lakik ebben a községben, üdvözli főispán urat a járás lakossága nevében, mint vármegyénk legkimagaslóbb egyéniségét, üdvözli főispán urban a becsületes demokratikus magyar embert. Kijelenti, hogy /.../ a magyar ember őszinte s ez jellemzi, annyira őszinte, hogy az igaza mellett kiáll még akkor is, ha ez a nyakába kerül. Az országot újjá kell építenünk és a demokráciát minden erőnkkel meg kell erősítenünk. Főispán ur emelkedik szólásra. Vácsolja röviden munkásságát, kifejti, hogy pártállásáért, melyet Magyarország népéért vallott már a multban is sikraszállt, pártállást nem változtatta. Ma is ammit tisztességnek nevezünk az tisztesség, aki bandita az ma is bandita. Félelem nélküli szabadságért kell sikraszállnunk, aki tiszta és becsületes munkás magyar annak nem kell tartania semmitől sem, s ezért a puritánságig menő tisztességet mindenkor meg kell, hogy védjük. Kijelenti, hogy minden pozícióba kell, hogy megfelelő tisztességes szakemberek üljenek, akik a törvényt betartják, de ez még nem elég, ehhez még szükséges az is, hogy másokkal is betartassák. /.../ Az országot nehéz helyzetéből kivezetni, valamint újjáépíteni csak a pártok összefogásával lehet. Ne vessen senki gáncsot, mert az egyik ember ilyen másik ember másik pártnak a tagja, mert bárki bármely pártnak tagja is az tisztességes magyar ember lehet, kijelenti, hogy előtte csak kétféle ember van az egyik tisztességes a másik gazember.

Rátér a közellátás kérdésére. Itt fontosnak tartja azt, hogy mindenki, ha szükösen is, de megkapja fejadagját. Rátér a közrend kérdésre. Kijelenti, hogy a közbiztonságra nagy szükség van. Ha vannak is hibák azok lassan majd el fognak tűnni. Példának felhozza, hogy az Isten malmai lassan de biztosan örölnek. /.../

Füredi Mihály I. bíró kérdést intéz a közgyűléshez, hogy van-e valakinek valami kérdezni valója? Felvetődik a kérdés, az igásállatkérdésről, iparcikkról, termelvény áráról, dohánytermesztésről, pálinkafőzésről stb. mely kérdésekre főispán úr válaszát külön, külön megadja.

/.../

[KI]

1946. március 13.

Az MKP járási titkárának jelentése

/.../

Dunavecse: taglétszám 580. Hosszu hónapokon keresztül egy ugy nevezett MKP alapító tagokból összetevődő vezetőség aki ugy a központi irányítást, mint a járást, annak titkára utasításait nem tették magukévá, munkát felmutatni egyáltalán nem tudtak, mert az ami van ahhoz nekik semmiféle érdekük nem fűződik. Egyéni célok érdekébe vagyis az egyéni elgondolásukat akarták keresztül vinni. A pártot a többi pártoktól az egyéni bosszujuk által teljesen elszigetelték és a Párt együtt működést teljesen szétbomlasztották. Mai napig is Pártról különböző rémhíreket terjesztenek, amit majd ha kell tanukkal bizonyítunk. A nevezettek Kerti Lajos, aki 19-ben mint ellenforradalmár /ami most jutott tudomásunkra/ és a rendőrségről nyert értesítés szerint oroszok elleni izgatás miatt a járási kapitányság internálta. Péter Gyula aki szintén 1941 körül az Ő saját bevallása szerint mind annak dacára, hogy valamikor részt vett 2 évet a Szoc.Dem. Pártba belépett a nyilaskeresztes pártba. Ezek az egyének tanukkal bizonyítani tudjuk a pártot is széjjel rombolnák hogy céljukat elérhessék. Legutóbbi Koltai Kapitány elvtársunk fegyelmet kért Péter Gyula ellen s erre a nevezett a tagsági könyvét visszaadta. Még sokat lehetne írni ezekről a frakciósokról akik azt hiszik, hogy valaki Őket üldözi. Egyébként egy éve tartózkodom Dunavecsei szervezetnél de még egyetlen egyszer sem tapasztaltam azt, mit legutobb megtartott vezetőségi ülésen tapasztaltam, hogy a vezetőség külön külön beszámolt a vezetőség munkájáról. Idáig csak az lehetett vezetőségi tag a fentnevezett személyek szerint aki forradalmi multtal rendelkezett. Tapasztalom, hogy ezek az új vezetőségi tagok nem is olyan képzett kommunisták s különben beszámolnak az elvégzett munkájukról, mint elődeik. Még sántit egyébként sok minden, de remélem, hogy kiforja magát. /.../ A Tömegszervező most készíti elő az utca bizalmi rendszer kiépítésén keresztül a szervezés most indul. /.../

Dunaegyháza: taglétszáma 351. /.../ Ugy itt mint máshol titkárok megélhetése a fő probléma s ezen keresztül jelentések s egyéb dolgok megküldéséért nem lehet felelőségre vonni Őket a napi nehéz anyagi gondokkal küzdenek. /.../

Solt: taglétszám 310. A titkár jól irányítja a pártéletet. A rendőrségen a rbiztos, aki egyébként M.K.P. tag volt párttal való szembefordulása és korrupció miatt lelett váltva. /.../ A közigazgatásba az elvtársak elég jól működnek megfogták a dolgot. Reakció kisöprésére. /.../

Harta: taglétszám 312. Ez a párt szervezet úgy a sváb kérdés, mint a benti reakcióval nehéz küzdelmet folytat. A szoc. dem. párt és a kommunista párt közt az együtt működés megjavult a közigazgatásba Kommunista legujjabb képviselőtestület elöljáróság választás után jó arányba kerültek be. Amitől a közigazgatásba nagy változásokat várható. /.../

Dunapataj: taglétszám 366. Többi pártokkal az együtt működés jó. A párt belső élete megtakarítva. A megtakarítás után elég jól kezd működni. Ez a Párt szervezetünk új pártházba megy át. A volt urikaszinó helységébe. Ahol még mozi is fog működni. Egyébként ez a párt szervezet is gazdasági pénzhiányba szenved. Ami most a mozin keresztül megfog változni. Itt egy kéthetes pártiskola volt. 7-8 jó elvtárs vált ki közülük. Ugy hogy a pártnapot már ezek közül egy két elvtárs megtudja tartani. Kultur gárda itt is működik. Március 15-e itt is meglesz ünnepeelve jármű hiányába nem tudok lemenni s így Dunavecsén és Apostagon fogom megtartani az ünnepi beszédet. Heti Pártnapokat rendszeresen megtartják. Tagságnak 40 %-a látogatja. A közigazgatásba az elvtársak kicsit járatlanok de majd az iskolából kikérült elvtársakat föl használják. Nagy erőseget nyerhetnek vele.

/.../

Járási titkár észrevételei: 1946 február 25 és március 2-a között járásomba járt Pongrác Főispán. Többek között Solton az egész nemzeti Bizottság tanu rá, az elmondott beszédének egy kitételére ahol a Demokráciát délibábnak jelképezte.

Dunaegyháza: Homokra nem lehet társadalmat építeni. S a rendőrségről úgy nyilatkozott, hogy nem lehet megkülönböztetni a tolvajt a rendőrtől.

Dunapataj: Azok az egyének kik a mai közigazgatásba sütögetik egyéni pecsenyéjüket nem sokára oda kerülnek ahova valók, lakat alá.

Dunavecse: Többek között kijelentette, hogy nem orditozni kell, hanem dolgozni rendszerint azok orditoznak akik nem dolgoznak. Ezekről nem kell megijedni. /tüntetésekre célzott/ /.../

[MPA]

1946. április 17.

A megyei pénzügyigazgatóság leirata a községi elöljáróságnak

A K.K.H.Ö. 1270 §§ /1/ és /4/ bekezdése meghagyom, hogy mindazon község és város visszatartási jogát, amely község vagy város a közadókra teljesített befizetésekéből az államot illető részt törvényellenesen visszatartotta illetőleg azt saját céljaira igénybe

vette a községnél visszatartható adók felerésze erejéig, visszatartási jog felfüggesztése erejéig tegyen javaslatot mindaddig, amíg az államot megillető közhadók teljes kielégítést nem nyernek.

Az államot ért kár összegének térítmenyként leendő előírása iránt is tegyen javaslatot a hivatkozott törvényszakasz alapján.

[KI]

1946. április 22.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főjegyzőnek

/.../

Rendészet.

A közbiztonság, erős szilárd irányt mutat. Magyar rendőrség közmegebecsülése tisztelete állandóan emelkedik. Lakosságunkon észrevehető hogy a demokratikus rendőrségünk erős fellépése folytán a kihágások csökkenőben vannak.

Közhangulat.

Általában kielégítőnek mondható, kivételt képeznek a várható terménybeszolgáltatások, amikor is lakosságunk a megjelenő rendelkezéseket nem hiszi el százszázalékosnak, mert azok sok esetben a termelő gazdákra sérelmesek s szerintük s így azok kiegészítését sürgetik, ezek eredményét várják.

A pénz értéktelen volta bizalmatlanságot kelt így a termelvények legnagyobb része csak csereutján kerül forgalomba, ammi a békés kereskedelmet gátolja.

Községünkben pártvillongás nincs. A pártok az előljáráson keresztül a legnagyobb megértésben működnek és dolgoznak községünk és országunk ujjaépítésén.

[KI]

1946. április 23.

Az alispán leirata a községi előljárásnak

A magyar földművelésügyi miniszter 62.092/1946.sz. alatt az alábbi leiratot intézte hozzám.

A honvédelmi miniszter ur azzal a panasszal fordult hozzám, hogy a honvédségi eredetű lovak felkutatását a termelési bizottságok,

nemzeti bizottságok, közigazgatási szervek és politikai pártok több helyen megnehezítik, sőt meg is akadályozzák.

/.../

[KI]

1946. április 30.

A járási főjegyző leirata a községi elöljáróságnak

A járási orosz katonai parancsnokság 14 drb. villanykörtének a sürgős beszerzését rendelte el.

Tekintettel arra, hogy a villanykörték beszerzéséhez szükséges anyagi fedezettel nem rendelkezem, így felhívom a következőkre:

A község költségvetésének terhére közölt határidőig szerezzen be Szalkszentmárton, Dunavecse, Apostag, Solt, Harta és Dunapataj község 2-2 drb. 40 wattos, Ordas és Dunaegyháza községek pedig 1-1 drb. 60 wattos villanykörtét és ezt hozzám küldje be.

[KI]

1946. május 7.

A Nemzeti Parasztpárt járási szervezeteinek alakuló választmányi ülése; jegyzőkönyv

Baradlai Sándor előadó:

/.../

2/Ugyancsak a szervezési szabályzat szerint a járási vidéki szervezetek, valamint az kalocsai szervezet között semmiféle függő viszony nincs, illetve nem is lehet. Ezzel azonban ha kis mértékben is, de ellentétben van a szervezési szabályzat IV. fejezet, 20 §-a, mely kötelelességeket ró a járási központi szervezetre a járási szervezetekkel szemben. Ha tehát a vidéki szervezetekkel szemben kötelezettsége van, akkor jogának is kell lennie, mert különben már is a központi járási szervezet került függő viszonyba a vidéki szervezetekkel. Ezért javasolom, hogy a jelen esetben a kalocsai szervezet mint központi irányító szervezet is működhessek a járási szervezeteket egyetemesen érintő dolgokban. Természetes, hogy ez nem jelenthet bábáskodást és a vidéki szervezetek önkormányzatának a megsértését.

/.../

Szervezeteink jelenleg a semmivel egyenértékűek. Nincs szoros kapcsolat és együttműködés a szervezetek vezetői és tagjai között. Ezt a szervezés akarja kiküszöbölni a következőképpen:

A várost /községet/ összefüggő egységként kerületekre /körzetekre/ kell osztani. Ezek megfelelhetnek a választási körzeteknek /kerületeknek/. Kalocsai viszonylatban ez 10-12 kerület, vagy körzet lesz. Az eddigiektől eltérőleg a választmányt úgy kell összeállítani, hogy minden kerületből föltétlenül essék egy választmányi tag .

A helyi szervezetek alulról fölfelé a következőképpen épülnek föl. Minden utcában, ahol párttagok vannak, egy arra megfelelő embert maguk közül utcamegbizottnak választanak. Lehet azonban ezt másnak is nevezni. Így csoportmegbizottnak, vagy családvezetőnek stb. tetszés szerint. Ezek szerint az utcamegbizott 5-20 embernek a vezetője lesz. Módja van azonban minden tagnak ezen kis csoporton kívül új tagokat gyűjteni, 5-8-at és ezekkel magát ilyen új utca vagy csoportmegbizottnak megválasztani. Ezek az utca /csoport/ megbizottak alkotják a kerületi/körzeti/ tanácsot s ők választják meg a helyi szervezetbe kerülő választmányi tagot. A választmányi tag /így tagszerző/-ok aztán a szervezetek tisztikarával együtt intézik a szervezetek dolgait.

/.../

Működés: A szervezet a tisztikar vezetésével működik. Lehetőleg hetenként, de minden kéthétben választmányi gyűlést kell tartani. Ezen az időszerű kérdések kerülnek megvitatásra, valamint a választmányi tagok jelentést tesznek a kerületükben történekről, panaszokról s végzett munkájukról. Ugyanakkor a tisztikar utasításokat ad a választmányi tagoknak, hogy kerületükben, embereikkel milyen feladatokat kell megoldaniuk, vagy végrehajtaniuk. Ezekután e választmányi tagok a nekik alkalmas időben összehívják a kerületükben lévő utcamegbizottakat s azoknak elmondják a választmányi gyűlésen hallottakat, meghallgatják a jelentéseket, panaszokat, utasításokat adnak feladatok végrehajtására. Az utcamegbizottak ugyanígy összehívják és értesítik azokat akik utcamegbizottá megválasztották. Tehát így nagy lépéssel jutnánk előre, mert ma csak a választmányi tagoknak mintegy a fele állandó kapcsolatban a párttal s a tagoknak 30 %-a tagdíjat sem fizet, 95 %-a pedig a párt felé sem néz. E módon azonban elérjük, hogy a párttagok legalább minden kéthétben tájékozva lesznek a párt életéről s állandó érintkezésben lesznek annak vezetőivel.

A fentiekben megnevezett szervezési egységek nem képeznek adminisztratív egységet is. Csupán szervezési, összetartási, tájékoztatósi, végrehajtási feladataik vannak s aszerint változtathatók amint azt a helyzet megkívánja.

/.../

Vita: mindannyian szükségesnek látják a megyévé alakulást s a megyei titkár fizetését is vállalják a szervezetek. Gaál tagtárs indítványozza,

hogya a leendő megyei titkárnak a tagdíjak 50 %-át fizessék, hogy az feladatát tökéletesen el tudja látni. Nagy tagtárs helyteleníti az 50 %-ot mert ezenkívül még 30 % jár a járási titkárnak s a fennmaradó 20 % nem fedezi a szervezetek kiadásait. A választmány egyes tagjai a megyei titkár részére 30 %-ot kívánnak juttatni.

/.../

IV. Előadó: Gazdasági életünkkel kapcsolatban úgy látszik, hogy minden reménykedés hiábavaló. Nem tud elindulni azon az uton, amely a dolgozók felemelkedése felé vezet. Különösen nagy veszedelem fenyegeti a mezőgazdasági termelést úgy is mint értékesítést. Termelésünket át kell állítani, mert pár éven belül a buzatermeléssel nem megyünk semmire. Nem elég azonban a modern belterjes és kertgazdálkodás sem, ha az értékesítés nincs megszervezve. Termelvényit többé már nem dobhatja a gazda olcsó pénzen a nagytőkések kezébe, hanem saját szervei útján kell értékesítenie, mert így 3-4 szeres hasznot érhet el. Sajnos ezek az értékesítési szervek ma már nincsenek meg. Ezek a parasztság szövetkezetei lehetnek, melyeket sürgősen meg kell szervezni, mert minden késedelmes nap nehezebbé teszi a munkánkat.

Én, központiasan szervezett járási szövetkezetre gondolok. Ha külön-külön alakít szövetkezetet minden egyes község, kicsiségénél, járatlanságánál, tőkegyengeségénél fogva nem lesz versenyképes. Annál is inkább nem lesz az, mert kénytelenek lesznek egymással versenyezni. A miskei a hajósival s így tovább. Ez feltétlen veszedékre vezet s csak a nagytőke jár jól a levert árak mellett a kicsi szövetkezetek pedig elsorvadnak. Azért is félttem az így megalkult apró szövetkezéseket, mert minden faluban ott van a Hangya, melynek vezetője rendszerint pap, tanító vagy jegyző, akik igen csak szeretnék visszaforgatni a haladás kerekét. Ezzel szemben egy központiasan megszervezett járási szövetkezet már a szövetkezeti tagok létszámánál fogva nagyfokú erkölcsi erőt is képviselne, melylyel nem lehetne még nagyobb viszonylatokban sem ujathuzni. Ilyen szövetkezet tőkeerős is lehetne, épen azért, mert széles alapokon nyugszik. Csak így áll rendelkezésre kellő mennyiségű áru, mely alkalmas jövedelmezőbb nagy ügyletek lebonyolítására is.

A kalocsai járásban, épen elszigeteltsége és rossz közlekedési viszonyai miatt gazdasági téren még korlátlan lehetőségek vannak, mely után már a nagytőke is élénken érdeklődik. Kézenfekvő tehát, hogy ezt megelőzve minél hamarabb meg kell teremtenünk az előbb említett szövetkezetet, hogy a mienk azonnal megindulhasson.

Kérem azért a választmányt, hogy lássa be ennek szükségességét és sürgősségét. Kérem továbbá, hogy adjon nekem felhatalmazást, hogy egy ilyen központiasan megszervezett szövetkezetnek a tervezetét részleteiben kidolgozzam s a választmány elé terjeszthessem.

Vita: A tárgy körül vita nem alakul ki. Mindenkinek egybehangzó a véleménye, mindenki egy emberként kívánja egy ilyen szövetkezet minél előbbi felállítását. Gaál tagtárs emelkedik szólásra, s a következőket mondja: Mindennél fontosabb egy ilyen szövetkezet minél előbbi felállítása, mert a korlátlan gazdasági kizsákmányolás méretei már is kezdenek elnyelni bennünket. Láthatja mindenki, hogy csak a tojással milyen üzletkötések vannak. Ugyanigy lesz az pár hónap mulva a baromfival s gyümölcscsel is. Ezért ezen a téren késedelemnek nincs helye. Szerencsésnek találja a gondolatot és örül, hogy az épen a párttól indul ki s épen a legnincstelenebb parasztságban van ez az alkotó és kezdeményezési erő. Ez csak a párt szervezési erőinek is a támogatására szolgál s a párt megerősödéséhez vezet.

[MK]

1946. május 10.

A Futura Rt. által a községi elöljárósághoz kihirdetésre beküldött felhívás

F E L H I V Á S !

.....C.Ş.E.K.E.I...I.S.T.V.Á.N...ur.....
a Futura Rt. tisztviselője folyó hó kezdődően
igazoló eljárás alá kerül. Amennyiben az elmúlt rendszer alatti politikai magatartása ellen bárkinek kifogása volna, azt közölje név és lakcim aláírásával a "Futura" Rt. Igazoló Bizottságával, Budapest, V., Vigadó-u. 6. I. emelet 3.

IGAZOLÓ BIZOTTSÁG

[KI]

1946. május 17.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főjegyzőnek

Telefonon vett rendelkezésre az alábbiakat jelentem:

1. Dunapataj községben 2 malomüzem dolgozik /Élő és Füle/ 5-5 munkással dolgoznak.
2. A községben 21 nyiltárusítási üzlet van, korcsma 9, sütöde 5, elemi iskola kettő, középiskola 1, mozi 1, utobbi a nagy munkaidő miatt nem működik.

3. A község lakosságának létszáma 6383 fő, magyar, foglalkozás szerint 80 %-ban földműves, további 20 %-a iparos, kereskedő és tisztviselőből tevődik össze.
4. A község területe művelési ágak szerint a következő: szántó 9827 kat. hold, kert 139 k. hold, rét 2471 kat. hold, szőlő 356 kat. hold, legelő 1875 kat. hold, erdő 129 kat. hold, nádas 383 kat. hold, földadó alá nem eső terület 1309 kat. hold. összesen: mintegy 16492 kataszteri hold.
- /.../
6. Templom felekezetek szerint 4. 1 református, 1 r. katolikus, 1 unitárius, 1 izraelita.
7. Az állatállományt az alantiakban részletezem: Szarvasmarha és bivaly 1024, ló 243, szamár és öszvér 1, sertés 1170, juh 182, kecske 19.
8. 1946 év első negyedében községünk jóvátételbe a Vörös Hadsereg ellátására nem szolgáltatott be semmit.
9. 1945 évben beszolgáltatunk: liszt 89 kg., kenyérgabona 151 q 15 kg. árpa 208 q 83 kg. köles 109 kg. csövestengeri, 470 q, szemestengeri 371 q 50 zab 155 q 07 kg. bab 66 q 44 kg, borsó 25 q, burgonya 562 q 05 kg. széna 50 q. szalma 35 q, gyümölcs 11 kg. friss főzelék 11 q 82 kg hagyma 4 q 03 kg. káposzta 5 q 35 kg,, paradicsom 90 kg. tojás 7122 drb. baromfi 298 kg. marha 27 q 92 kg sertés 242 kg. zsir 200 kg.
10. Községben járványos beteg nincsen.
11. Gyanus nők megvizsgáltattak azok egészségesek.
- [KI]

1946. május 24.

**A községi vezetőjegyző jelentése a „közellátásügyi
Minisztérium III/3. Állami jegyosztálya” részére**

- /.../
1. A község lakosságának száma	6483
2. Önellátottak száma lisztből és kenyérből	5206
3. Ellátatlanok lisztből és kenyérből	1277
4. 12-18 év közötti gyermekek száma	946
5. 60-70 év közöttiek száma	660
6. 70 éven felüliek száma	396
7. Nehéztestimunkás jegyre jogosultak száma	45
8. Testimunkás és irodai-munkás potjegyre jogosultak	.0
- /.../
- [KI]

1946. május 25.

A Nemzeti Parasztpárt megyei titkárának leirata a párt községi vezetőségéhez

Pártunk Politikai Bizottságának alábbi határozatait tudomásulvétel és mihez tartás végett közlöm Szervezeteink Vezetőségével.

1. Felhívjuk a Vezetőség figyelmét arra, hogy tagfelvételnél nagyon szigorúan járjanak el. Tagok felvételénél a - beadó belépési nyilatkozat alapján - a választmány dönt. Minden tag felvételéhez okvetlen szükséges két régebbi tag ajánlása. Azokat a tagnak jelentkezőket, akik nyugatról tértek vissza /akár hadifoglyok voltak, akár nem/ csak a jelentkezés után hat hónappal lehet felvenni.
2. A Parasztszövetséggel semmiféle kapcsolatot nem tartunk fenn. Pártunk tagjai semmiféle tisztséget nem viselhetnek abban, tehát az a párttagunk, aki eddig tisztséget viselt a Parasztszövetségben haladéktalanul mondjon le tisztségéről és hagyja ott a Szövetséget.

/.../

[MK]

1946. május 28.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Vezetőjegyző ismerteti, hogy a községnek az elmúlt évektől eltérően havi költségvetést kell készítenie.

/.../

Jóváátételi jóságleadások rendezése.

Vezetőjegyző ismerteti, hogy a Vörös Hadsereg ellátására II. negyed évben vágóállatokat kell leadni. A megállapított keret még nem végleges ez emelkedhet és a gazdák állandó és újabb zaklatásnak lennének kitéve s javasolja, hogy létesítsen a község kártalanítási alapot, mely alapból a szükséges leadandó jóságokat vásárolnák meg, így a terhet mindenki érezné. Többek hozzászólása után az indítványt a képviselőtestület magáévá tette.

[KI]

1946. május 28.

A „szépészeti bizottság javaslata” a községi előljárásnak

Dunapataj község alulirott szépészeti bizottsága megjelentünk Dunapataj község, mint erkölcsi testület tulajdonát képező, ugynevezett polgári iskola előtti köztéren a felállítandó köztársasági országzászló emlékmű tárgyában.

Jelenlevők megállapították, hogy az előbb említett köztéren létesítendő emlékmű szépészeti szempontból nem kifogásolható, sőt ezen közteret az emlékmű impozánsá teszi, miért is javasoljuk annak felállítására az engedély megadását.

[KI]

1946. május 29.

A községi segédjegyző felirata a megyei pénzügyigazgatóságnak

Tárgy: Kk.Zsigmond Benő és tsai földhöz juttatottak kimozdítása.

A kiadott ügyiratokat az alábbi jelentéssel terjesztem be:

1/Kk.Zsigmond Benő /képv. Ifj. Csima Jánosné dunapataji lakos/ tartozása teljes egészében fenn áll. Kérem ellene a kimozdítási eljárás kimondását.

2/Borbély Ferenczné tartozását nem rendezte. Kérem vele szemben a kimozdítási eljárás kimondását.

Özv.Szabó Ferenczné, Fábik János dunapataji lakosok tartozásukat teljesen rendezték, miért is kérem ellenük a kimozdítási eljárás beszüntetését.

[KI]

1946. június 9.

Földhözjuttatottak ülése a Nemzeti Parasztpárt községi szervezetének helyiségében; jegyzőkönyv

Tárgy: a földhözjuttatottak "Földmives Szövetkezetének" megalapítása.

/.../

Félőtkor Körmendi Jozsef a párt elnöke megnyitja a gyűlést, utána Bartha Lajos ismerteti a szöv. céljait és hangoztatja a szöv. szükség-

gességét, majd felkéri D Nagy Istvánt /a földigénylő bizottság elnökét/, hogy ismertesse a szöv. lehetőségeit.

D Nagy István részletesen kitér a szöv.lehetőségeire és megmagyarázza a földhöz juttatottak, hogy a szöv. kizárólag az ő érdekük és kéri őket, hogy minél előbb és minél többen járuljanak hozzá a szöv. megalapításához.

/.../

Miután a tárgy kimerítően ismertette volt a jelenlevők ígéretet tettek a szövetséget megállapítására való hozzájárulásra.

/.../

MK

1946. június 15.

A községi vezetőjegyző jelentése az alispánnak*

Tárgy: Békeértekezlet előkészítésére adatszolgáltatás.

/.../

Hivatkozva fenti számú és tárgyú rendeletben foglaltakra tisztelettel jelentem, hogy az orosz alakulatok községemben úgy az elmúlt, mint a folyóévben a mezőgazdaságban, valamint a mezőgazdasági gépek és eszközökben kárt nem okoztak.

[KI]

1946. július 17.

A Nemzeti Parasztpárt Országos Központja közigazgatási osztályvezetőjének leirata a párt községi szervezetének**

A Magyar Közlöny július 12.-i 155 számában található a belügyminiszter 200.878/ 1946. sz. rendelete, mely Egerben, Nyiregyházán, Szombathelyen rövidített községi közigazgatási tanfolyam megindítását teszi lehetővé. A tanfolyam augusztus 16.-án kezdődik és 10 hétig tart. Aki sikeresen vizsgázik községi /kör/ jegyzői állásra képesítő oklevelet kap.

/.../

* „Biz.”

** „SZIGORÚAN BIZALMAS”.

Minden pártszervezetünkben járjunk utána, ki van olyan tagtársunk, akit beküldhetnénk ezekre a közigazgatási tanfolyamokra.

Akik már jegyzői vagy más községi alkalmazásban vannak, azoknak szolgálati uton kell kérvényüket beadniok. Mig azok akik csak most akarnak erre a pályára lépni, azok a Belügyminiszterhez címzett kérvényüket a Nemzeti Parasztpárt Közigazgatási Osztályához haladéktalanul küldjék be.

Minél több parasztpárti embert a közigazgatási tanfolyamra!

[MK]

1946. július

A Nemzeti Parasztpárt községi szervezetében fennmaradt beszédvázlat

Paraszt Testvéreim! a beszolgáltatás nehéz sulyal nehezedik ránk, ha mindent befogunk szolgáltatni akkor alig marad valami lét fentartásunkra, de mert mindent be kell adnunk mert ettől függ hazánk sorsának jobb léte, ezzel fogunk új pénzt teremteni! Ha szét nézünk a határba látjuk, hogy a parasztság roham munkát végzett mert ott minden rendbe van!

Van egy népréteg aki a parasztság munkáját szabotálja ezek a lelki ismeretlen dolog kerülők, akik ellopják terményeinket, hogy azt elfekettézzék.

Paraszt Testvéreim! tőletek kérdezzük? mit érdemelnek ezek a rongy emberek? Mit érdemel ez a cigány sor népe?

Azt-e, hogy ki tegyük a községből, vagy internáltassuk vagy kérjük az illetékes minisztert, hogy s t a t á r i u m o t hirdessen! Válaszatok! Mert ezt tovább nem tűrjük.

[MK]

1946. augusztus 24.

A „Magyar Áttelepítési Kormánybiztosnak” az alispán részére küldött leiratának a községi előljáróságnak megküldött másolata^{*}

A magyar és csehszlovák kormány között megkötött népcserre egyezmény végrehajtása a legrövidebb időn belül esedékessé válik. Gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az innen Csehszlovákiába áttelepülésre jelentkezett szlovákok helyett és az egyezmény szerint azon felül is ide áttelepítendő magyarság minimális életlehetőségét haladéktalanul biztosítani kell.

* „SZIGORÚAN BIZALMAS”.

Az áttelepítés lebonyolítása elsősorban közigazgatási feladat, melyet a magyar társadalmi szervezeteknek és a magyar népnek minden eszközzel támogatni elsőrendű kötelessége.

/.../

A visszalépési szándékot bejelentőknél különösen az ingatlan vagyoni viszonyok, illetőleg az vizsgálandó, hogy nem az áttelepülésre jelentkezett család ingatlan vagyon /ház-, föld, telek stb./ törvényes tulajdonosa a visszalépni szándékozó s a visszalépéssel nem azt akarja elérni, hogy a vagyont az áttelepülő család így magának megmentse. Ez az eljárás ugyanis az egyezmény vagyonjogi kötelességeinek kijátszását jelentené, ami Magyar Nemzeti, közgazdasági szempontból rendkívül káros következményekkel járna és a Csehszlovákiából áttelepítendő magyarok letelepítését lehetetlenné tennék.

/.../

3. Tekintettel arra, hogy az áttelepülők a legtöbb helyen a lakosság legszegényebb rétegét képezik, meg kell állapítani azt is, hogy a községben letelepülő magyarság részére milyen életfeltételeket tudunk biztosítani. a/ Van-e a községben tartalékolt földterület? b/ Van-e a község határában igénybevehető erdő és legelő? c/ Van-e a községben vagy közelben még ki nem osztott sváb /ház, föld/ ingatlan? d/ Van-e a községben kiosztott, de még nem munkált és így visszavehető földterület? e/ Van-e a községben földbérleti lehetőség?

4/ Meg kell állapítani azt is, hogy a betelepítendő községekben, azok 25 km. körzetében milyen bánya, gyár, nagyüzem van? Vannak-e községi üzemek, szövetkezetek, háziipar? A községben milyen iparos, kereskedő, vagy értelmiségi található megélhetést?

5/ Tekintettel arra, hogy az áttelepülők vallási és kulturális viszonyaira is figyelemmel kell lennünk, minden községről meg kell állapítani százalékosan nemzetiségét és vallását, továbbá azt, hogy vasut, középiskola, más felekezeti templom a községtől hány kilométernyire és hól van. Tekintettel arra is, hogy Felvidéken kitűnően képzett gyakorlati gazdák /aprómagvak, cukorrépa, dohány, paprika, termelésben jártas egyének/ vannak, ilyen egyének egy-egy községben való letelepítése még az esetben is közérdek, ha onnan kitelepítés nem történt. A járási főjegyzők a gazdasági felügyelőkkel egyetértve ily arányu javaslatot tehetnek.

/.../

7/ Tudom, hogy a B.lista következtében a közigazgatási tisztviselők létszáma átmenetileg minimumra csökkent. Ezért az ügy sürgőségére való tekintettel hozzájárulok ahhoz, hogy a fenti munkálatok elvégzésére a kormánybiztosság költségére a közigazgatásban jártas nyugdíjas tisztviselők, vagy tanítók alkalmaztassanak.

/.../

[KI]

1946. augusztus 28.

Részlet a Nemzeti Parasztpárt Országos Központja által a párt
községi szervezetének küldött Parasztpárti Híradóból*

Milyen elvekre épüljön fel az új közigazgatás,
melyet a régi helyére akarunk állítani?

Részletek a Nemzeti Parasztpárt közigazgatási
reformtervezetéből

- 1/A községi önkormányzatnak valódi tartalmat kell adni, a választott birót kell a községi önkormányzat valóságos vezetőjévé tenni s a szakszerű és irodai szolgálatot teljesítő jegyzőt világosan alája kell rendelni. Körjegyzőségenként is meg kell szervezni - a kisközségi biró és a kisközségi önkormányzat fenntartása mellett - a közös birói vagy főbirói állást, a képviselőtestületet és az önkormányzatot. Ezzel kapcsolatban országosan rendezni kell a sokhelyütt elavult körjegyzőségi beosztást.
- 2/Vármegyék helyett városmegyéket kell szervezni. A közigazgatás szervezetének a valóságos gazdasági, társadalmi és közlekedési góccok körül kialakult valóságos egységekhez kell idomulnia. Eszerint Magyarországot a 25 vármegye és a 161 járás helyett kb. 70-80 ilyen városi, vagy városiasodó központ körül kialakítható városmegyére kell bontani, 4-5 helyen pedig, ahol messze földön nincs a közelben megfelelő központ, ezeket a meglévő szerény kezdetekből céltudatosan meg kell teremteni.
- 3/A városmegyéket önkormányzati alapon kell megszervezni.
/.../
- 7/A vármegyék jó igazgatása, az önkormányzatok felügyelete és a központi igazgatás decentralizációja céljából az országot kerületekre kell felosztani, és pedig a természettől adott 7 tájegységnek megfelelően Budapest, Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs, Szombathely és Győr székhelyekkel. /.../
- 8/A minisztériumokat a decentralizáció révén alkalmassá kell tenni komoly központi irányításra és megszabadítani minden ügyintézésről, hogy valóban kormányozhassanak.
- 9/A demokratikus szellem és a szakszerűség együttes biztosításának egyetlen megoldása, ha a népből szabadon választott önkormányzati vezetők állanak a különféle egységek élén és jól képzett, megfelelő igazgatási gyakorlattal biró szakemberek végzik az adminisztráció munkáját.
/.../

[MK]

* „Kézirat gyanánt”, „csak parasztpárti szervezetek részére” megjelenő havi kiadvány.

1946. augusztus 30.

Az MKP járási titkárának augusztus havi jelentése

/.../

A beszolgáltatás általában, az 50 %-ot elérte a másik 50 %-ot nagyon nehéz lesz behajtani az egyes helyeken mutatkozott rossz termés miatt. Járás területén egy falu kivételével az ujságunk elég jól be van épülve és szeretik olvasni a nivosága miatt. Kecskeméti Beszéd nagy hatással volt úgy a jelenlévőkre mint az ujság olvasókra, a kisgazdák soraiban még most sem ült el. Dunavecscén volt egy járási gyűlés kb. 500 jelenlévővel ahol a szónokok is kitértek Rákosi elvtárs Kecskeméten elhangzott beszédére, fenyegetöztek és követelték úgy a rendőrség mint a közigazgatásban mint többségi párt a helyüket, bizonygatta a gazdasági főtanács arányszámát eggyes Kommunisták közbe kiáltására kisgazda parasztok azt a kijelentést tették az államra vonatkozólag Kommunisták csinálták, a szonok folytatva beszédét községi választásról beszélt siratta a B.-listázást és az ország ujjaépítését és annak terhét a parasztságnak ismerte el, mert ők minden ellen szolgáltatás nélkül adnak be mindent. Beszéde közben a munkásságot és a parasztságot igyekeztek egymással szembe állítani. Magyarok akarnak lenni burkolt sovíniszta iredentista szavakat használtak ez a szonok Pongrác volt főispán öccse volt, beszélt még Dinnyés képviselő és /.../ egy paraszt képviselő.

/.../

[MPA]

Rejtő Emilné (interjú)

Én azt nem értem, hogy ma mi van: Mert ha egyszer szabad a vallás, akkor miért van tiltva? És ha meg tiltva van, akkor régen miért nem tiltották? Mert a Rákosi elvtárs alatt megadták, hogy szabad volt nyugodtan járni, a kutya se szólt érte! Hát nagyon emlékszek: itt van Vajda Pityu, a második szomszédom, harmincegy éves most, harminckettedikbe van, tudom nagyon, mert én tartottam keresztvíz alá ezerkilencszáznegyvenhatban, negyvenhat augusztusában, én voltam a keresztanya. A keresztapja meg a Rákosi elvtárs volt!

Mert nagyon szegény család voltak ezek, borzasztó szegények voltak Vajdáék, és tizenkettedik gyereknek jött a Pityu. Panaszkodott az apja, Vajda Feri – párttagom volt, meg még jelen pillanatban, is párttag –, panaszkodott, hogy nincsen semmijük se, és jön a tizenkettedik gyerek. Na erre mondtam neki akkor:

– Feri, ide figyeljen, én mondok magának valamit! Hát miért nem hívja meg – mondom – keresztapának a Rákosi elvtársat?

– Az – azt mondja a Vajda Feri –, hát úgyse jönne az el!

– Ne törődjön maga avval – mondom neki –, hogy eljön vagy nem jön az, meg kell hívni! Itt a papír, írja amit mondok!

Én diktáltam neki, ő írta, így ment el a levél a Rákosi elvtársnak. Hogy nagyon szegény család, a tizenkettedik gyereket várják, az édesapa párttag, pártmunkát is végez, meg minden. Rá pár napra már itt is volt a válasz. Nem is ő kapta, hanem én, szóval a Párt. Hogy vizsgáljuk ki, és jelentsük, hogy fedí-e a valóságot, amit Vajda Ferenc a Rákosi elvtársnak írt, hogy szegények, meg párttagok, meg satöbbi. Én adtam meg a jelentést, postafordultával. Másik héten jött újra a levél. Hogy a Rákosi elvtárs elvállalja a keresztapaságot, de – hát ezt úgyis tudtuk magunktól is – lejönni nem tud, így a kereszteléssel engem bíz meg, szóval hát a párttitkárt. Legyen ott az összes vezetőség, és a vörös zászlóval kísérjük el a gyermeket a keresztelésre, a vörös zászló alatt kereszteljük meg a templomban.

Hát a vörös zászlónkat nem bírtuk bevinni a templomba, mert akkora hosszú nyele volt, hogy nem fért be az ajtón. De a pólyavánkost nagyon szépen feldíszítettem piros rózsákkal. A plébános úr nem akarta beírni keresztapának a Rákosi elvtársat. Először nem akarta, azt mondta: nem lehet beírni, mert nincs neki valása. De aztán addig beszéltem neki, hogy mégis így lett: keresztanyának én vagyok írva a könyvbe, keresztapának meg a Rákosi elvtárs.

Meg hát máskülönben is vállalta a keresztapaságot a Rákosi elvtárs, mert kétszáz forintot küldetett – negyvenhatban még nagyon jó volt a forintunk, hát sok pénz volt az akkor még –, kétszáz forintot küldetett a Pártközponttal az itteni Pártszervezetnek a keresztelési ebédre. Meg még utána is, egészen csak míg el nem ment a Rákosi elvtárs, állandó támogatást kapott a Vajda Ferenc a Pártközponttól a Pityu neveléséhez.

1946. szeptember 20.

A tankerületi főigazgató leirata

A VKM. Ur az angol-, illetőleg orosz-szakos tanárokból /tanítókból/ mutatkozó átmeneti hiány enyhítése céljából a szóban levő nyelvek tanítására nem képesített, de azokat tanítani tudó középiskolai tanárok és tanítók részére a budapesti középiskolai tanárképzőintézet bevonásával egyéves tanfolyamot szervezett.

[ÁII]

1946. szeptember 24.

Az áttelepitési kormánybiztos leirata a községi eljárásnak*

A f. évi február hó 27.-én kötött és az 1946. évi 15 tc.-el becikkelyezett Magyar Csehszlovák Lakosságcsereegyezmény végrehajtása során a Magyar Csehszlovák Vegyesbizottság 8. számú véghatározata /: Magyar Közlöny 192. sz. 1946. VIII. 25./ alapján kezdetét vette a szlovák nemzetiségű vagyontalan személyek kitelepitése Magyarországról.

Minthogy a kitelepitésre kerülő szállítmányok előkészítésénél a Magyar Csehszlovák Vegyesbizottság 9. számú véghatározata/: Magyar Közlöny 192. sz. 1946. VIII. 25.:/ szerint a helyi közigazgatási kiküldöttjének és a helyi rendőri szerveknek is közre kell működnie, utasítom, hogy a kitelepitő szlovákok elszállításánál a következőképpen járjon el:

/.../

Az elvihető ingóságokat vizsgálja felül a Vegyesbizottság 16. számú véghatározata szerint, melynek alapján az áttelepülők magukkal vihetik, 1/minden szabad ingóságukat, /lakberendezési tárgyak, ruhanemű stb./ 2/a kötött gazdálkodás keretében tartozó ingóságokból

- a/ a kenyérgabona félékből 1 évi fejadagot, mely Csehszlovákiába érvényes előírások szerint egy személyre 10 kg.
- b/ nem több mint 3 tagu családra egy drb. sertést 3 tagnál nagyobb családnál minden további 3 családtag után még egy további sertést. A Csehszlovákiában érvényes takarmányadaggal együtt.

A Csehszlovák Áttelepitési Bizottság az egyes községekből áttelepülőket u.n. gócpontokban gyűjti. Ezért keressen érintkezést a berakodáskor a szlovák megbizottal a gócpont, illetve a gócpontba indulás idelyének megállapítása végett. A leellenőrzött személyeket a községi eljárás kiküldöttjével /lehetőleg a jegyzővel, vagy főjegyzővel/ valamint egy szükség szerint esetleg több rendészeti közzeggel a gócpontra kísérje el, s ott névjegyzékkel együtt a szállítmányt adja át a magyar Áttelepitési Kormánybiztosság megbizottjának.

[K1]

* „Bizalmas”.

1946. október 6.

Széll László – Nemzeti Parasztpárt Propaganda Osztály – levele
Körmendi Józsefnek, a párt községi elnökének

Kedves Józsi bátyám!

Mivelhogy szept. 26.-án váratlanul el kellett utaznom Patajra, így már időm nem volt ahhoz, hogy magával beszéljek, hát ezuton szeretnék elintézni pár fontosabb dolgot.

Nem tudom, hogy mikor megyek vissza Patajra, ezért a Pártnál vállalt titkári tisztségemről lemondok. Az összes iratokat, ami a Pártra vonatkozik, a szüleimtől megkaphatják, mind egy helyen vannak.

Itt is jelentkeztem már a Paraszt pártba felvételre, azzonnal föl is vettek tagnak. Itt elég szép számmal vannak a parasztpártiak. Főorvosok, orvosok, tisztviselők, egyetemisták és altisztek, rendőrök, postások, háztartási alkalmazottak vannak a pártba. Pestszenterzsébet polgármestere is parasztpárti.

Vasárnap, 29-én nagygyűlés volt a Parlament előtt. Rengetegen voltak. A Péter bácsi nagyon érdekes kijelentéseket tett. Pl., Ha a nép követeléseit nem teljesítik, akkor az egész ország egy Hajduszoboszló lesz. Ugyanis a Hajduszoboszlói és környékbeli parasztpárti szervezetek tagjai elnászpángoltak 3 ügyvédet, meg 2 malmost. Ebből lehet gondolni, hogy mit akart ezzel kifejezni Péter bátyánk. Most zárom soraim, üdvözlöm a pataji Parasztpártot, majd ha lesz időm, még írok.

Tiszt: Széll László

[MK]

1946. november 22.

A községi vezetőjegyző jelentése a főispánnak*

Tárgy: Magyar Csehszlovák
egyezmény alapján kitelepülő
magyarok elhelyezése

/.../

Tisztelettel jelentem, hogy a vonatkozó rendelkezés idevonatkozó részét különböző felekezetek lelkészeivel kivonatossan közöltem, kérve annak széleskörű ismertetését. Felekezetek lelkészei oly egyént aki

* „Biz.”

kitelepülő családot befogad nem jelentettek, ily egyén a községi külön felhívásra sem jelentkezett. Községünkben általános a lakáshiány.

[KI]

1946. december 5.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés: jegyzőkönyv

/.../

Vigalmi adó szedésére szabályrendelet alkotása.

Vezetőjegyző ismerteti /.../ vármegye Alispánjának 47932/1946 kig. sz. rendeletét, mely szerint célszerűnek tartja községünkben a vigalmi adó bevezetését, mivel az a megállapítása, hogy a községnek ily irányú bevétele fokozására szükség van. /.../

Vigalmi adó szabályrendeletet képviselőtestület az alábbiak szerint egyhangulag elfogadta:

1 § Adókötelezettség. Dunapataj község háztartási szükségleteinek elsősorban szegényügyi és egészségügyi kiadásainak a részbeni fedezése céljából vigalmi adót szed. Vigalmi adót tartozik fizetni, aki a/ a község területén hatósági engedély alá eső bármiféle előadáson /szini/ opera, operett, orfeum, kabaré, varieté, mozi, hangverseny, balett, cirkusz, állatsereglet, artista, előkép, némajáték, szavalat stb. előadás,
b/ mulatóhelyen,
c/ táncvigalomban /bál, táncünnepély/ zenével, tánccal, szorakoztató kávéházban, vendéglőben, korcsmában,
d/ bármiféle versenyen /loverseny, ügetőverseny/ sportmérkőzésen /labdarúgás, vívás, ökölvívás/ jégpályán,
e/ kiállításon, - megjelenik.
f/ kávéházban, vendéglőben, vagy egyesületben /Kaszinó, kör, klub, társulat stb./ kártyajátékban, vagy tombolajátékban, dominó, biliárd, teke rómi játékban részt vesz.*

/.../

[KI]

* mértéke 5–30 %.

1946. december 31.

Jelentés a Közellátásügyi Minisztérium részére

V.számú JELENTÉS

.../.../..... vármegye /tjv./ a mezőgazdasági termelők 1946/47. évi
Dunavecse járás /mv./ beszolgáltatási kötelességéről
Dunapataj község és annak teljesítéséről
..... körjegyzőség az 1946. évi XII. hó 31. állapot szerint

A beszolgáltatási kötelesség részletezése	gabona	burgonya	olajos- mag	élő- állat	
					kilogramm
Alapkötelesség	385506	385044	126234	47190	
Gyermek utáni mérséklés	23670	23670	7890	2779	
Tényleges beszolgáltatási kötelesség	361836	361374	118344	44411	
Beszámítások és mérséklések	-	-	-	-	
Megmaradt beszolgáltatási kötelesség	361836	361374	118344	44411	
	beszolgáltatva	306072	185496	73414	91210
A jelentés időpontjáig	hátralék	55764	175878	44930	-
	többlet	-	-	-	46799

[KI]

1946. december 31.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Előadja Smikál József képviselőtestületi tag, hogy az egész Szociáldemokrata Párt nevében tiltakozik a Földigénylő Bizottság azon határozata ellen, hogy amely határozatban a községi szeszföldét a község vásárterét egyéb belterületének igénybevételét határozták el, hogy az házhelynek kiosztassék.

/.../

Községnek a vásártérre okvetlen szüksége van szükséges, hogy fenn-tartassék, mint fásított köztér. Megemliti, hogy városokban, közterek részére háztömböket bontanak le. Dunapataj község ezen egy közterét is felakarják parcellázni. Dunapataj község szűk utcákkal rendelkezik.

Közegészség szempontjából is s köztér meghagyása feltétlen szükséges, hogy ezen köztéren a megfelelő fásítás megtörténhessen ugyanis kellő beállítással a község piaca és vására itt megtarthassék.

Szegényház körüli kis területet szegényház, járványkorház bővítésére kell, hogy tartalékolja a község.

/.../

Szociáldemokratapárt indítványa körorvosi állás betöltése tárgyában.

Smikál Jozsef képviselőtestületi tag előadja, hogy a felszabadulás utáni időben 1945 áprilisában községünk orvos nélkül állt. Nemzeti Bizottság a képviselőtestület Dunapataj község előljárósága akkor Dr. Antal Lajost hívta meg a községi orvosi állás betöltésére. Mivel 1946 évi október hónapig az államháztartás helyreállításával kapcsolatos B-listázásig a község közmegelegedésére be is töltött s a község bizalmát a mai napig is bírja s éppen ezért a képviselőtestület sérelmesnek tartja, hogy a pártok és Nemzeti Bizottság a képviselőtestület megtartó javaslata ellenére B-listázták Dr. Antal Lajos községi körorvost.

Smikál Jozsef képviselőtestületi tag javaslatot tesz, hogy Dr. Antal Lajos visszavétele ügyében felterjesztéssel éljen képviselőtestület a Népjóléti Miniszter urhoz.

/.../

[KI]

1947

BIRTOKLEVÉL

AMELY AZ IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNYNAK
A NAGYBIRTOKRENDSZER MEGSZÜNTETÉSÉRŐL
ÉS A FÖLDMÍVES NÉP FÖLDHŐZJUTTATÁSÁRÓL
SZÓLÓ 600/1945. M. E. SZÁMÚ, DEBRECENBEN,
1945 MÁRCIUS 15-ÉN KELT RENDELETE ALAPJÁN
ÁLLÍTTATOTT KI.

..... község Földigénylő Bizottsága
..... községben dűlőben
..... kiosztási szám alatt felvett
kat. hold négyszögöl kiterjedésű föld ingatlant
..... lakos birtokába adja.
Jelen birtoklevél ünnepélyesen tanúsítja a birtokszerző azon jogát,
hogy a nemzet által adott ingatlant háborítatlanul birtokolja.
Köteles azon a maga és az egész nemzet felemelkedését szolgáló
módon gazdálkodni és a rendeletekben előírt feltételeket betartani.
A birtoklevél a juttatott ingatlan tkvi tulajdonjogának meg-
szerzésére is szolgál.

Kelt , 1945. hó

földművelésügyi miniszter

Községi Földigénylő Bizottság elnöke

„Csak a föld halbatatlan.”

1947. január 5.

„Baloldali Blokk” üléséről az MKP községi
szervezetében felvett jegyzőkönyv

/.../

Elnök Hess V.: Mi a célja a „Baloldali Blokk” ülésének? Bizonyos mélyreható oka van, amiért mindannyian felelősek vagyunk. A Szoc.Dem. Párt részéről kifogás hangzott el, az értekezletet csak úgy ismeri el, ha a Kisgazda P. is jelen lesz.

Elnök: Hozzászólást kér, először is ezt vitassuk meg.

MKP: Részünkről a „Baloldali Blokk” zárt üléséhez ragaszkodom, a Fg.k.Párt kizárásával. A jelenlegi értekezleten nem a község gazdasági ügyeiről, hanem politikai vonaláról van szó! Szükség van a „Baloldali Blokk” határozatára, mert a község politikailag jobbra tart!

NPP: Ez azért van, mert a baloldali pártoknak nincs szavuk és a párttagok nem törődnek a pártjukkal. A baloldalt elnyomják! A baloldali lapokat, nem olvassák!

Elnök: Saját magunkat kell hibáztatnunk a baloldal hanyatlásáért! A M.K.P. vezetősége lemondott, a Paraszt Párt sem áll jól! Ez egy Tragédia, mert tudva van, hogy a városi szervezetek építik a Demokráciát!!! mi temetjük!!! Ez a tespedés indított arra, hogy egy „Baloldali Blokk” ülést hívjunk össze. Ez baloldali ügy, nem Koalíciós ügy! Hogy lehet ezt megoldani? Három Pártszervezetről van szó!

NPP: Bartha: Kisgazdapárt nincs! Mi vagyunk az oka annak, ha a pártszervezetek fellelőségre kerülnek.

SZDP: Erős: A baloldali pártoknál ott kezdődött a hiba, hogy fellelőtlen emberek kerültek a pártok élére. Emiatt szétszaladt a nyáj!

Földművesszöv.: Lapos: A baloldali pártok szét-zülnek, megálapítja, hogy a vezetőkben volt a hiba! A Reakció ellen nem védekezett egyik baloldali párt sem! A Földművesszövetkezetet gáncsolják és a baloldali szervezetek nem pártolják!

SZDP: Horváth: Nem a pártokat kell fellelőségre vonni! A Korrupciót pártolják.

Elnök: Erősnek is jó megállapítása van! A Korrupció az oka mindennek. A párt Delegáltak, sem a képviselő-, sem más bizottságokban nem képviselik a pártok ügyét, a pártok céljait! Ezért beteg a közigazgatás, ezért a Reakciónak szabad keze van! Kötelezettségünk, hogy a Reakciós ellenállást letörjük. Ki vállalja a fellelőséget a Reakció tulkapásaiért? Senki sem vállalja, a fellelősek Mi vagyunk!

A Demokráciát támogatni kell! A külpolitikai helyzet is azt mutatja, hogy a Mi Demokráciánkat nem lehet eltemetni!

NPP: D Nagy: Ostorozza Schmikál SzDP. titkárát és a főjegyzőt, hogy a törvényes rendelkezéseket kijátszák!

Elnök: A F.I.B. népiszerv. A Demokrácia uttörője, minden anyagi érdek nélkül végzi kötelességét!

SzDP: Erős: Védi a község területét, a házhelyparcellázással szemben.

NPP: D Nagy: Hogy a község területét elveszük a Reakció állítása! IX.-es rendelet szerint 5 kh.on felüli területét mint belterket lehet igénybe venni. Dunapatajon ilyen nincs, csak a község területjét oszthatjuk ki.

Elnök: A Reakció fellépése onnan származik, hogy a helyi Nemzeti Bizottság nem teljesíti kötelezettségét. A szeszfőzdét a szövetkezeti kiküldött igénybe vette a rendelet értelmében. A főjegyző megfenyegette, hogy 6-ezer emberrel áll szemben. A köztudatba bevetett jelszavak! Elvettek mindent! Tönkre tették a községet! Pótadó lessz kivettve!

A Földmivesszövetkezet egy gazdasági szerv! A földhözjuttatottak támogatására létesült! Politikailag a népet iskolázni kell, de gazdaságilag csak szövetkezeti uton lehet felemelni! A szövetkezet a Demokrácia alappillére. A szövetkezet irodát kért de elutasították! A főjegyző szerint a Gellért Kovács ház árverésre kerül, de még a mai napig sem történt intézkedés!!! Igy erőszakosan elnyomják a Földmivesszövetkezetet!!!

SzDP: Bálint: A községi előljáráóság Szabotálja a Nemzeti Bizottság és a Pártok munkáját!

Földmivesszöv.: Lapos: A Reakció célja, hogy ne a szövetkezet hanem a tőke Exportáljon.

NPP: D Nagy: Nem sértem meg a SzDP-tot, de ők tudják, hogy a Bencze féle kastéllyal "Földreform" elleni kihágást csináltak. A kastélyt 10 évre bérbe vette az SzDP., 10 év múlva vissza száll a Bencze Gáborra.

NPP: Bartha: Bencze nyugatos volt! Ellenforradalmár volt és nincs igazolva!

H a t á r o z a t i j a v a s l a t :

SzDP: Erős: Korektabb vezetőséget kérünk a MKP-ba, akkor hajlandók vagyunk együtt dolgozni. A "Baloldali Blokk"-ot csak akkor támogatom, ha a Fg.K.P-ot is belevonjuk, mert az is bele tartozik.

SzDP: Bálint: Amit a pártok elhatároznak, azt hajtsák is végre!

MKP: Hess I.: Követeljük a közigazgatás megtisztítását a jegyzőkönyvi megállapítás szerint. A közigazgatás munkájának ellenőrzését. Követeljük a zárszámadást. A házhelyek kiosztását a Demokrácia szempontjából a kijelölt helyen, a Reakció kiirtását községünkben!!!

NPP: Bartha: Csatlakozom a többi párt indítványához, de a Blokkba a Fg.K.P-ot nem kívánom.

Szakszervezet: Szövetkezetet támogatjuk.

Több tárgy nem lévén az elnök az ülést bezárja, köszöni a megjelentek fáradozását és kéri, hogy az elhangzott javaslatokat, tüzőn, vizen keresztül hajtsák végre.

[MPA]

1947. január 11.

A járási adóhivatal leirata a községi előljáráságnak

A heti távbeszélőn leadott jelentésekből megállapítottam, hogy ahol állami végrehajtók nincsenek kint a községek a behajtásnál teljesen leállottak azzal az indokkal, hogy 100 %-on felüli behajtást teljesítettek. /.../ azok a községek, amelyeknél ez előfordul azok rendbirságban lesznek elmarasztalva. /.../

[KI]

1947. január 11.

A községi előljáróság által kiállított igazolás

Dunapataj község előljárósága hivatalosan igazolja, hogy C z i r o k S á n d o r dunapataji lakos a Magyar Köztársaság kormányának 10.000/1946 M.E.sz. rendelete alapján Csehszlovák, áttelepítésre nem jelentkezett, tehát nevezett nem szlovákkitelepülő.

[KI]

1947. január 14.

Az „Áttelepítési Oszlop Miniszteri Biztosának” leirata a községi előljáráságnak

Az áttelepítési Oszlop összeirő csoportja munkáját a községben megkezdte vagy pedig a közeljövőben megkezdí. /.../

[KI]

1947. január 18.

A járási főjegyző leirata a községi előjárásnak

A magyar közellátásügyi miniszter ur 198.432/1946.VII/1.sz. rendeletét tudomásulvétel végett az alábbiakban szó szerint közlöm :

„Tudomásomra jutott, hogy a SZEB és a Vörös Hadsereg egyes alakulatainak állítólagos meghatalmazásával különböző kereskedők vásárolnak és vágatnak élőállatokat az ország különböző részein.

Tekintettel arra, hogy a Vörös Hadsereg alakulatairól, valamint a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ellátásáról központilag gondoskodom, ezért felhívom Kormánybiztos urat, hogy az ilyen vásárlásokat és vágásokat feltétlenül akadályozza meg, még akkor is, ha a kereskedő vagy husiparos a Szövetséges Ellenőrző Bizottság, vagy valamely katonai alakulat állítólagos megbízásából járna el.

Felhívom továbbá Kormánybiztos Ur figyelmét arra, hogy élőállatok felvásárlására kizárólag a Hus- és Zsiradék hivatal által megbízott kereskedőnek van joguk, s így a megbízott kereskedők részére való továbbadás céljából az ugynevezett cenzorok által saját nevükben történő felvásárlást szigorúan el kell tiltani.”

A járási főjegyzőket utasítom, hogy a rendeletet közöljék a községi előjáróságokkal.

[KI]

1947. január 19.

Községi pártközi értekezlet; jegyzőkönyv

/.../

3/„MADISZ” ifjúsági szervezetet jobb erkölcsi utra kell terelni és kérjük az előjáróságot, hogy korlátozza a táncz multság idejét 4 h-tól este 9 h-ig.

4/Barta István /P.P./ indítványozta, hogy gyűjtést rendezzünk a Cseh Szlovákiából kiutasított Magyarok részére.

5/Nagy János /M.K.P./ indítványa, hogy 4 pontban foglaltra rendezzünk bált a gyűjtésre „pártközi értekezlet bál” címén a bál bevételét eljuttatjuk az illetékes helyre.

/.../

[MPA]

1947. január 23.

Az kalocsai uzsorabíróság ítélete Szakács Pál ügyében

/.../

S z a k á c s P á l, 41 éves, dunapataji születésű, és lakos, magyar állampolgár, és anyanyelvű, földmives, nő, vagyonos, katonai szolgálatot nem teljesített, vádlott bűnös egy rendbeli /.../ árdrágitó visszaélés vétségében, egy rendbeli /.../ közellátás érdekét veszélyeztető vétségben.

A törvényszék ezért /.../ összbüntetésként 3 /három/ heti fogsázbüntetésre, mint főbüntetésre valamint 200 /kettőszáz/ forint pénzbüntetésre, mint mellékbüntetésre ítéli.

/.../

Szakács Pál vádlott Dunapatajon 1946 évi november hó 21 napján két drb. egyenként 90 kg. sulyu sertést összesen 800 /nyolcszáz/ forintért Pusztai István csepeli lakosnak eladott, és ezáltal árucikket hatóságilag 3.20 Ft-ban megállapított legmagasabb kg-onkénti ár túllépésével 4.40 forintért árusította.

Ugyanott és ugyanakkor két drb. sertést vágási engedély nélkül Pusztai Istvánnak eladott, tehát terménynek rendelkezés alatt álló készletét nem oly módon hozta forgalomba, mint ahogyan azt a 10.750/1946 K.M.sz. rendeletben lefektetett jogszabály rendeli.

[KI]

1947. január 25.

Az MKP községi titkárának január havi jelentése

/.../

Általános politikai hangulat a pártunk részéről kielégítő, a többi pártok működése hogy lagymatag munkát végez. Egy kirivo példát a szocdem párt elnökének kijelentése, aki név szerint Erős József a baloldali blok szerint nem kell kiszagda párt nélkül nem tárgyal.

Községünkben a főjegyző viselkedése kirivo szövetkezett szabotálja és a házhej kiosztás ellen mindent elkövet, hogy megakadályozza amivel szemben a párt vezetőség felveszi a harcot. A pártközi értekezlet elé fogja vinni ennek a vajudó ügynek az elintézését. Községünkben falujárás - minden hol tudomásunk szerint van albertfalvai szervezet van beosztva ide mai napig még nem láttuk őket, a falunkban munkanélküliség nincsen, az árdrágitás- és feketezés leküzdése érdekében az árellenőrző bizottság hatékonyan dolgozik.

[MPA]

1947. február

A vármegye alispánjának leirata egyes községek előljárásgának

Községi Előljárásgnak!

/.../

A III. számú Áttelepitési Oszlop Miniszteri Biztosának 200.012/ÁMB./1947. számú rendeletét tudomásulvétel és mihez tartás végett az alábbiakban közlöm.

A magyar belügyminisztérium 58.051/1946.1./4.sz. rendelete értelmében az 1946. április 1-e után kötött házasság nem kivételezi az áttelepitésre kötelezett házastársat. Feltehető, hogy a rendeletet az áttelepitéssel érintett községek lakói nem ismerik, mert az utóbbi időben gyakran kötnek olyan házasságot, ahol csak az egyik fél áttelepülésre kötelezett. Ezt esetleg abban a reményben teszik, hogy áttelepülési kötelezettség alól mentesülnek. Az ilyen vagyónházasságok rendszerint a szerelvény indításakor jutnak tudomásra, amikor is kénytelen vagyok az áttelepülésre kötelezett személyt kiszállíttatni, amivel a házassága megbomlik. Megjegyzem, hogy az ilyen házasság csak arra ad jogot, hogy a magyar házastárs házastársával együtt - engedéllyel - önként áttelepülhessen Németországba.

II.

Az áttelepitési munka módosításával járó ritkább szerelvény indítás, valamint a tendenciózus hirverés azt eredményezte, hogy az áttelepülésre kötelezett német lakosság nagy százaléka eltávozott lakóhelyéről s ezzel magát - legalább is időlegesen - az áttelepülés alól kivonta.

/.../

[KI]

1947. február 4.

A községi előljárásg hirdetménye

/.../

Dunapataj község előljárásga ezúton értesíti az érdekelteket, hogy mindazok akik az áttelepitésre kötelezettek névjegyzékében szerepelnek és az alóli mentesítésre a hirdetmény közzétételétől számított 5 napon belül a "Mentesítő Bizottsághoz" címzett kérvényben kérelmezheti.

/.../

[KI]

1947. február 10.

A Vármegyei Földhivatal leirata a községi előljárásnak

Az 1947. évi V.t.c. végrehajtásának tárgyában kiadott 132.000/1947. F.M.sz. rendelet 2.§.-a szerint a Községi Földigénylő Bizottságok 1947. évi február 1. napján megszűntek és munkájukat a fenti rendelet 6. §-a értelmében a Megyei Földhivatal végzi a rendeletben említett hatóságok és hatósági közegek /: községi előljárásságok, ítélőbirák/ közreműködésével, s így ezen időpont után eszközölt bármiféle intézkedése hatálytalannak tekintendő.

Felhivom t.Cimet, hogy amennyiben székhelyén a fentiek ellenére a Földigénylő Bizottság még nem szüntette volna be működését, úgy ezirányban a megfelelő lépéseket haladéktalanul tegye meg, nevezetesen jelen átíratot a volt Földigénylő Bizottsággal is közölje, valamint a Községi Földigénylő Bizottság megszűnését kifüggesztés útján, avagy a községbe szokásos módon haladéktalanul tegye közhírré s egyben hívja fel az érdekeltek figyelmét arra is, hogy a Megyei Földhivatal határozatai ellen az UFOSZ is jogosult jogorvoslattal élni.

[KI]

1947. február 12.

A községi vezetőjegyző és bíró átírat a községi rendőr őrs parancsnokának

Felkérjük t. Cimet, hogy ma, azaz II.12.-én sziveskedjenek az előljárásság részére karhatalmat biztosítani. Erre azért lesz szükség, mert a Vörös Hadsereg II. évnegyedi ellátására kivetett terményt és termelvényeket egyes gazdák vonakodnak beszolgáltatni, sőt meg is tagadják.*

[ML]

[KÖZIG. IRATOK (1947)]

* Kb. 350 főről van szó; az elmaradt mennyiség 2-3 tonna gabona.

1947. február 15.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főjegyzőnek

/.../ a jelenben működő egyesületek* nevét, székhelyét és tisztikárának névsorát tisztelettel beterjesztem az alábbiakban:

1. Dunapataji Hadirokkantak, Hadiárvák és Hadiözvegyek csoportja: /.../
2. Dunapataji 48-s kör /.../
3. Dunapataji Gazdakör: /.../
4. Dunapataji Katholikus kör. /.../
5. Dunapataj és környéke méhészkör: /.../
6. Magyar Vöröskereszt Dunapataji Fiókja /.../
7. Dunapataji III. Temetkezési Társulat. /.../
8. Dunapataji Vadásztársaság /.../
9. Dunapataj és vidéke ipartestület /.../
10. Madisz /.../

[KI]

Dávid János (interjú)

A háború előtt több kör is működött Dunapatajon. A két legnagyobb kör a Gazdakör és az Iparoskör volt. De azért a Gazdakör nagyobb létszámú volt. Ez természetesen gazdálkodókból alakult. Önálló gazdák alkották ezt, kisebbek és nagyobbak egyformán. Voltak többen, akik csak béreltek földet, de gazdálkodó emberek lévén ők ugyanúgy oda tartoztak. Főleg kezdő fiatal emberek, akiknek esetleg csak két hold földje volt, ami a gazdálkodáshoz kevés, ezért hát béreltek, vagy felehasználatba vettek.

A Gazdakör egyrészt összefogta, áttekinthetővé tette a gazdák munkáját, másrészt meg kulturális rendezvényeket tartott. Ezen kívül nagyon komoly könyvtára volt. A könyvtár a gazdák számára adott esetben bizonyos jogi eligazodást is biztosított, mert az irodalmi és szakkönyveken kívül terménykönyvekkel, jogszabálygyűjteményekkel is rendelkezett. Az olvasókörön kívül volt még sakk-kör, kártyasztal, biliárdasztal és kuglipálya is.

* Megszűnt egyesületek: Kalász Katholikus Leánykör
Dunapataji Szociális Missziótársulat Asszonyszövetsége
Dunapataji Szent Imre ifjúsági egyesület
Dunapataji ref. Ráchel Leány bibliakör
Dunapataj ref. „Lidia” női bibliakör
Dunapataji ref. Keresztyén ifjúsági egyesület

A Gazdakör évenként rendszeresen szervezett téli tanfolyamokat. Akkor azt aranykalászos és ezüstkalászos gazdatanfolyamnak nevezték. Ezek általában díjtalanok voltak. Tizenkilenc éves koromban az utolsón, 48-49 telén, már én is résztvettem. Akkor negyvenöten jártunk. Ezeken rendszerint szakemberek tartottak előadásokat, de nem ritkán olyan gazdák is, akik a termelésben jó eredményeket értek el. A végén szóbeli vizsgáztatás volt, és aki elvégezte, az kapott erről egy oklevelet.

Nálam a szülőkön keresztül, akik szintén tagjai voltak, vivődött át ez a Gazdakör iránti vonzalom. Tulajdonképpen megszerettem, mert mindig tanultam valami újat. Ma is érzem ennek a hasznát, hogy ott indultam. A Gazdakör a politikai tájékozódásban is sokat jelentett. Már maga az, hogy a több mint kétszáz tagból naponta összejöttek huszonöten-harmincan. Akkor még nem olvasott mindenki újságot, és így mindig az idősebbek hozták a híreket, hogy nézzétek, mit ír az újság. Tehát ez egy önképzés volt politikai téren is. Ami megjelent valahol, vagy tudható volt, de valaki nem tudta, az ott megtudta, ott egymásnak továbbadták.

A Gazdakör után a második legnagyobb létszámú kör az Iparoskör volt. Tagjainak száma évente változott, de mindig száz fő felett járt. Sőt, volt mikor elérte a száznegyvenet is.

A 48-as körnek vegyesebb volt az összetétele. Ide tulajdonképpen az idősebb gazdák tartoztak és nem volt valamilyen konkrét szakmai vagy gazdasági célhoz kötve.

Létezett aztán egy katolikus kör is, de erről nem tudok sokat mondani, mert ebben az időben a két egyház között a távolságtartás még jobban megvolt. A Katolikus Körbe csak katolikusok jártak. Mi, reformátusok lévén, ezt nem nagyon ismertük. A Gazdakörnél nem volt vallási különbség, de ebben az időben Dunapataj községben a református vallásúak túlsúlyban voltak a gazdák között. Így a tagság is főleg abból képződött, de direkt vallási különbség nem volt téve. Sem itt, sem az Iparoskörben.

Ezentúl még létezett egy úgynevezett Úri Kaszinó. Ide inkább a hivatali emberek jártak. Ebbe azért beletartozott a gazdálkodók közül is az olyan, akinek mondjuk nem 15-20, hanem már 100 hold földje is volt. Tehát aki maga már nem volt gazdálkodó. Ilyen volt például a Faragó Miska, aki azontúl, hogy földje volt, gabonakereskedéssel is foglalkozott. Tehát ide tartoztak a gabonakereskedők, aztán a boltosok, pedagógusok, orvosok, a jegyző és a magasabb rangú községi tisztviselők.

1947. február 14.

Az állami polgári fiu- és leányiskola igazgatójának jelentése a tankerületi főigazgatónak

Folyó év január hó 22-én 100/1946-47.sz. alatt már egyizben bejelentettem, hogy az iskolám könyvtáraiból a fasiszta-, szovjetellenes, antidemokrati-
kus sajtótermékeket kiselejteztük az I. II. III. és IV. jegyzék alapján.

Jelentésemet Főigazgató Ur nem fogadta el azzal, hogy a IV. jegyzék csak január 11-én jelent meg és a szétküldésük csak azután történt meg.

Január 21-én a /.../ vármegyei Tanfelügyelőségtől már meg is kaptam a IV. számú jegyzéket és az alapján a selejtezést, - ami nálunk csak félnapi munka volt - végrehajtottuk és 22-én már a nemleges jelentést is megtettük. Jelentésem tehát - mint mindig - alapos és felelősségteljes munkám eredménye volt.

[Á11]

1947. február 19.

A Külügyminisztérium leiratának másolata a községi előljáróság részére

Tárgy: Hadifoglyok és polgári
személyek kiszabadítása
szovjet hadifogságból.

/.../

Ad 2./ Amennyiben a hadifogoly jelenlegi pontos címe még nem volna ismeretes, annak megállapítása végett a Magyar Vöröskereszt budapesti /V. Személynök utca 21/ kutató és tudósító irodájához, vagy a /Magyar Hadifogoly Híradó budapesti /VI. Dessewffy utca 34/ szerkesztőségéhez, illetve vidéken a Magyar Vöröskereszt vidéki fiokjának valamelyikéhez kell fordulni. A kutatási eljárásról ott a szükséges felvilágosítást megadják.

Ad 3./ A politikai megbízhatóság igazolására szolgál: a/ polgári személyek /munkaszolgálatosok, nők, leventék stb./ valamint a légénységi állományú /tiszthelyettesig bezárólag/ katonák részére a rendőrhatóság, az illetékes községi előljáróság vagy a helyi nemzeti bizottság által kiállított igazolvány;

b/ tartalékos tisztek részére kizárólag a rendőrhatóság által kiállított /hatósági erkölcsi/ bizonyítvány;

c/ tényleges tisztek részére a külügyminisztérium hivatalból kéri az igazolást a honvédelmi minisztérium katonapolitikai osztályától. Célszerűnek mutatkozik azonban tényleges tisztek részére olyan nyilatkozatok csatolása, amelyből kitűnik, hogy az illető nyilasellenes vagy németellenes magatartásról tett tanubizonytságot, vagy az ellenállási mozgalomban tevékenyen részt vett. E tények igazolását kívánatos a közéletben jelentősebb szerepet játszó személyiségektől beszerezni.

/.../

[KI]

1947. február 20.

A községi előjáróság jelentése a járási kapitányságnak

Fenti számu és tárgy megkeresésére hivatkozva értesíti az Elöljáróság T. címet, hogy a fassziszta sajtótermékek beszolgáltatásának határidejét helyben szokásos módon közhírré tettük. Sajtóterméket a felhívás dacára senki nem szolgáltatott be.

[KI]

1947. február 22.

Az alispán leirata a községi előjáróságnak

A Népjóléti Miniszter 264.348/946.1/2.sz. tárgyban rendeletét tudomásul vétel, mihez tartás és alárendelt hatóságaival való közlés végett az alábbiakban közlöm:

Az erdélyi magyarság beözönlésének megakadályozása érdekében f. év dec. hó 15.-i hatállyal tárcám részéről az alábbi intézkedéseket léptettem életbe:

Az említett időpont után Románia területéről érkezők közül szociális gondozásba csakis azok részesíthetők, akik a magyar-román határt az illetékes magyar hatóságok által kiállított utazási okmányok birtokában lépik át. Azon személyek részére tehát, akik ilyennel nem rendelkeznek, sem készpénz segély, sem élelmiszer, sem ruházati segély, sem díjmentes vasuti utazásra jogosító vasuti igazolvány ki nem adható.

/.../

[KI]

1947. február 27.

A községi vezetőjegyző átirata a községi birónak

A mai napon Budapesti Közellátási Minisztérium kiküldötte Miniszteri biztosa, valamint a kalocsai Elszámoltató Bizottság elnöke, mint /.../ vármegyei megbízott megjelentek községünkben az elszámoltatás felülvizsgálata végett. Kiküldöttek megállapították, hogy a bizottságok működése és létszáma elégtelen. Ezen okokra több ellenvetést hoztam fel, mire rövid válasz az volt, hogy amennyiben maximum három bizottság egy 24

óra alatt nem alakul meg, úgy vidékről 8 egyént küld az elszámoltatás megejtése végett melyeknek ellátása napidíja napi 300 forintot tesz ki, melyet a község tartozik viselni a fennálló rendelkezés szerint. Felkérem Biró urat, ugyis, mint a pártközi értekezlet elnökét, a fenti ügyben legkésőbb holnapi napon hívasson össze pártközi értekezletet oly időben, hogy a kiértesítés még időben megtörténhessen úgy, hogy a gyűlés megtörténte után beküldésről még idejében gondoskodni tudjanak.

Miniszteri kiküldött biztos szerint a bizottság felállítás az elszámolás megejtése az előljáróság feladata, ezért felelős, tehát az nem elégséges, hogy az érdekeltek esetleg kiértesítve legyenek, azok azonban feladatukat nem látják el, kitűzött napokon nem jelennek meg.

/.../

[KI]

1947. március 1.

Az MKP járási titkárának február havi jelentése

/.../

Dunapataj: Ez a szervezet Dunavecse kivételével a legjobban működő szervezetek közé verekedte fel magát, a legaktívabb, pártnapok jók, tagdíj-fizetés jó, a népnevelők ebben a községben működnek a leghatékonyabban, többek között a piacokra járnak ki nagyon helyesen fogják meg a kérdéseket az összeesküvéssel kapcsolatban a tömeghangulat irányítása terén.

/.../

[MPA]

1947. március 1.

A megyei Közellátási Felügyelőség leirata a községi előljáróságnak

/.../

"Az elszámoltatási bizottság tagjait, valamint az elszámoltatási ellenőröket a hátralékos gazdálkodók helyszíni elszámoltatása során behajtott terménymennyiség értékéhez igazodó jutalom illeti meg. Ez a jutalom az elszámoltatás során zár alá vett és elkobzott, valamint a kereskedőkhöz ténylegesen beszolgáltatott terménymennyiség vételárának 5 %-a. Ez az 5 százalék jutalom az elszámoltatási bizottság minden egyes tagját külön-külön megilleti, valamint működési területén működé-

sének ideje alatt az egyes elszámoltatási bizottságok által elkobzott és a kereskedőkhöz ténylegesen beszolgáltatott terménymennyiségek után az elszámoltatási ellenőrt is megilleti.”

/.../

[KI]

1947. március 5.

A községházán a „Demokratikus szervezetek történetéről” előtt lefolytatott megbeszélés jegyzőkönyve

/.../

Totka István előadja, hogy a parasztságnál általános a lerongyolódás. A ruhaanyagok és azok készítése igen magasán állapított meg, a szegény népréteg a drágaság miatt, csak a silány minőséget tudja megvásárolni, így éppen ő rola kopik le leghamarabb a potolt új ruha. A cipésziparnál is általános a panasz bőrkiütés nagyon csekély. Szerinte annyi vágoállat kerül hatóság kezébe, mely bőrnek kidolgozása után egy nagy községben 6000 lélekre nem 30 kg bőrnek kellene jutnia. Kéri, hogy ezen általános panaszos helyzetet javítsák meg.

/.../

Ambrus János előadja, hogy a gazdaelszámoltatás során sajnálattal kellett a bizottságnak megállapítania, hogy igen sok gazdának nincs meg a fejadagja, valamint a tavaszvetőmag szükséglete. A kérdésben gyökeresen változtatni kell. Az ily gazdákat vetőmagjuttatásban kell részesíteni.

/.../

Király János előadja, hogy Dunapataj község ellátatlanjainak létszámát felére levették, Dunavecse község ellátatlanjainak száma pedig majdnem változatlan. Dunavecse községben nem lett végrehajtva az Alispáni rendelet szelleme. Igazságos elosztást kér, a közellátási bizottság az ellátatlanokkal szemben a felelősséget tovább vállalni nem tudja. Az ellátatlanok ily nagy mérvű létszámcsökkentése minden eddigi képzeletet felül múl.

Elnöklő vezetőjegyző ismerteti a község háztartási helyzetét. Buzaföldadoban a behajtás eredménye 125 %. Az állami kiküldöttek működésüket befejezték. /.../

Közlekedés ellen általános a panasz. A vonatközlekedés általában kifogásolt. Indulási érkezési idejük nem jó. Egy budapesti ut 3 napba kerül. A Mavart pedig igen drága. Megnyugvást kelt, hogy a vonatközlekedés ideje jövőhétel megváltozik.

/.../

Nádudvari Jozsef szabadművelődési ügyvezető előadja, hogy sikerült pártközi értekezleten az összes népi szervek kiküldöttjeivel az ünnepség műsorában annak rendezésében megegyezni. Az ünnepély összevont lesz.

/.../

[KI]

1947. március 6.

A községi nemzeti bizottság és szakszervezet elnökeinek és titkárainak kérelme

Hadifogoly Tudakozó Iroda

DEBRECEN.

A dunapataji szabad szakszervezet helyi csoportja az alant felsoroltakat kéri tekintettel a gazdasági helyzetre az orosz fogolytáborból melynek táborig száma 204/1, ha mód van rá hazaszállítani. Tekintettel arra, hogy ezen hadifoglyok nem önként hagyták el községünket annak idején a fasiszta rendszer összeszedte és mint fiatal tanulatlan gyermekeket a Budapesti Beszkárt-hoz szállították munkateljesítésre, vagyis munkaszolgálatra. Onnan az oroszparancsnokság, mint munkaszolgálatosokat vitte állítólag Ceglédre onnan Brassóban és végül a Romániai Foscáni táborból Oroszországban ahol jelenleg is vannak a fenti táborig szám alatt.*

/.../

[KI]

1947. március 10.

Az Országos Központi Hitelszövetkezet Ellenőrzési és Szervezési Főosztályának leirata a községi előjárásnak

A pénzügyi kormányzat által a földhözjuttatottaknak termelési és beruházási célokra engedélyezett hitelakció lebonyolításával intézetünk, illetőleg a kötelékünkbe tartozó hitelszövetkezetek bizattak meg. Figyelemmel a földhözjuttatottak által képviselt egyetemes nemzetgazdasági és termelési érdekekre, az akció gyors és - a rendelkezésünkre bocsátott összegek határain belül - minél kielégítőbb lebonyolítására törekszünk.

* 3 fő.

A községünkben lakó földhözjuttatottak számára az Ujgazdák és Földhözjuttatottak Országos szövetsége . 11.000 Ft . hitelkeretet állapított meg. /.../

[KI]

1947. március 10.

A községi vezetőjegyző jelentése a megyei Közellátási Felügyelőségnek

A hátralékos gazdáknál megejtett helyszíni elszámoltatás eredményét, az 1947. március 1 napján fennálló állapot szerint az alábbiakban jelentem:

1/Az elszámoltató bizottságok Dunapataj község területén megalakultak.

2/Elszámoltattak ez ideig 315 gazdálkodót.

3/Ezideig elkobzott termények:

Buza	2450 kg.
Árpa	4499 "
Zab	420 "
Tengeri	2866 "
Napraforgó	501 "
Burgonya	1215 "
Bab	395 "

4/Hozzávetőlegesen elszámoltatásra vár, illetőleg hátra van még 220 gazdálkodó.

[KI]

1947. március 10.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Járási főjegyző Kalauz Bertalan miután pártközi értekezlet beszámolójáról volt szó szotkér és szótemel a Főispán ur azon rendeletének, hogy hasson oda a község képviselőtestülete, hogy a községben minél nagyobb számú Csehszlovákiából kiutasított magyarnak adassék hely ideiglenesen akár véglegesen. Kéri a képviselőtestületet, hogy ezen nemes gondolatot legszélesebb körbe propagálják, hogy megtudja

a község mutatni, hogy a nehéz időkben is a megpróbáltatott magyarsággal szemben a magyar érzését.

/.../

Foglyok hazahozatala.

Vezetőjegyző ismerteti hivatalos uton kapott rendeletet, amellyel /.../ együtt korábban elküldött összes tudakozólap visszaérkezett. Rendelkezés szerint az új kérelem, illetve kérdőív minta közölve lett, mely minta Szovjett hatóságok kívánságának megfelelően lett összeállítva a rendelet csak ezen uton mint hivatalos formán hozza a hatóság tudomására tájkékoztatásul közli, hogy a rendelkezésnek megfelelően és kizárólag csak az ilyen kérelmek nyerhetnek érdemi elintézés. Egyéni akciókra szükség nincsen. /.../ vezetőjegyző tudomására jutott az, hogy úgy őt, mint az előljárást alaptalan vádakkal megrágalmazzák, nevezetesen hogy egyes kérelmeket vezetőjegyző nem ír alá. Ez teljesen alaptalan.

/.../

[KI]

1947. március 11.

A vármegyei Földhivatal leirata a községi előljárásnak

Az Országos Földhivatal a Megyei Földhivatal 2413/1947.sz. a t. Címnek is megküldött 125.592/1947.III/1.sz. rendeletével a földreform során igénybevett, vagy elkobzott, de mindezideig fel nem használt ingatlanok, valamint a telepítések felülvizsgálata során felszabaduló telephelyek helyi igényjogosultak juttatására, vagy megyén belüli telepítés céljára történő felhasználását megtiltotta és ezen ingatlanokat, valamint telephelyeket a Magyar-csehszlovák csereegyezmény végrehajtása során Szlovákiából haza telepítendő magyar lakosság elhelyezésére foglalta le.

Az Országos Földhivatal intézkedése folytán ezen telephelyek fentiek-től eltérő felhasználását minden eszközzel meg kell akadályozni.

/.../ megye valamennyi községéből igen sok család jelentkezett a sváb községekbe történő áttelepítésre és kérelmük a sváboknak ki nem telepítés folytán mindezideig elintézés nem nyert, az Országos Földhivatal fenti intézkedése folytán pedig ezen telepítés iránti kérelmeket teljesíteni nem lehet.

/.../

[KI]

1947. március 11.

A tankerületi főigazgató leirata

/.../

1948. március 15-ének évfordulója mindenkor a magyar ifjúság szivbéli ünnepe volt. A hányt-vetett magyar sors minden korszakában e napon sokszor elfojtva bár, de kicsendült az ifjúság lelkéből a vágy, hogy e napot a nemzeti közösség szent ünnepévé avassa. A szabadság eszmék teljes diadalának reménye ott parázslott mindig az ifjui szivek rejtekén és nem egyszer feszültek kemény akarásra az ifjui lelkek, hogy e napot valóban minden teremtett magyar egyformán boldog napjává tegye.

E vágyak és akarások beteljesedése fütse át ma különös melegséggel a magyar ifjúság lelkét, amikor az idei március 15-ével megkezdődik az 1848. március 15-ének centenáriumi esztendeje. E nagycél érdekében nevelési szempontból nagyon fontosnak tartom, hogy az idei évfordulót valóban bensőséges érzéssel és mély átéléssel ünnepeljék meg az iskolák. A hazaszeretet lángolásában az ifjui lelkek a legteljesebb nemzeti közösségbe forrva az egész nemzettel együtt akarják és vállalják a szabad és független demokratikus Magyar Köztársaság ujjáépítési feladatainak megoldását.

/.../

[ÁII]

1947. március 14.

Magyar hadifogoly levele szüleihez

Szeretett, drága Otthoniak!

Örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy újra életjelt adjak magamról, hisz jól tudom, hogy otthon épp oly örömet okoz az én lapom, mint én neked az otthoni posta. Sajnos már igen régen hiába várom ezt. Utoljára augusztusban kaptam levelet, az volt a harmadik posta. Hál' Istennek magamról most sem irhatok mást, mint hogy egészségben vagyok, csak egy fáj; hogy oly régen nem lehettem már szeretett köriükben. De nem adom fel a reményt, bizom a Gondviselés segítő erejében, hogy rövidesen eljön a viszontlátás boldog órája.

Kérem, sokat irjanak!

Számtalan kézcsók, csók

Lacitól

[MK]

1947. március 17.

A községi előljáróság jelentése

Névjegyzék

Orosz hadifogságban lévő katonai hivatásos tiszti személyekről.

1. Hus Sándor Pestszerterzsébet 1915 Moszkva Vöröskereszt 280/b.

Orosz hadifogságban lévő katonai tartalékos tiszti személyekről.

1. Beczó István Kispest 1916 Moszkva 62/20.

/.../

5. Tikász Mihály Belényes 1914 Szovjet Unió 349/5.

Orosz hadifogságban lévő katonai legénységi állományu személyekről.

1. Ambrus Pál Dunapataj 1914 252/3.

/.../

119. Vági István D.pataj 1905 ismeretlen

/.../

134. Hoffmann Bálint Németujfalu 1916 414/1.

Orosz hadifogságban lévő polgári személyekről.

1. Ambdrus Sándor Dunapataj 1910 Moszkva 204/1.

/.../

21. Kolompár Árpád Dunaszentbenedek 1898 ismeretlen.

/.../

42. Zsinka István Dunaapéti 1926 204/1.

Dunapataj község Nemzeti Bizottsága hivatalosan igazolja, hogy fentnevezettek tudomásunk szerint fasiszta vagy nyilas pártnak tagjai nem voltak, népellenes magatartást nem tanúsítottak. Ellenük politikai szempontból semmiféle kifogás nem merül fel.

[KI]

Keserű Sándor (interjú)

'47-ben, mikor hazagyöttem, az apám azzal fogadott:

– Fiam, egész jó világ van. Híznak a disznók, megveszik, pénzünk is van.

Apámnak 14 óta az egyik lába béna volt. Galiciában sebesült meg. Én meg orosz hadifogságban voltam.

'44 decemberében vittek fel bennünket Buda ostromára. Onnan aztán sebesültem kórházba kerültem. Ott kezelgettek, amíg az oroszok be nem gyűttek. Akkor egy szovjet parancsnok, valami főorvosféle, lett a kórház vezetője. Én már lábadoztam, és az egyik vizitnek az lett az eredménye, hogy kiállítottak a nevemre egy csillagos igazolványt, azzal útnak indítottak, hogy mehetek haza. Mentem is én, de más módomban nem volt, csak gyalogszerrel. Útközben meg állandóan igazoltattak.

Fölmutattam az igazolványt: tovább engedtek. Egy darabig. Mert kinn, a Soroksári úton aztán megállítottak. Bekísértek egy pincébe. Voltak már ott vagy ötvenen, százan, másnapra talán kétszázan is. És ott őrizetbe vettek bennünket. Másnap reggel egy szovjet egyenruhás tiszt, aki kifogástalanul tudott magyarul, elmondta, hogy Gödöllőre visznek, ott kapunk egy igazolványt, és azzal mindenki mehet a családjához haza. Az öröknek fogadjunk szót, szökni ne próbáljunk. Nem is próbálkoztunk, elmentünk Gödöllőre. Na ott már voltunk vagy 28–30 ezren. Talán ez agrárfőiskola lehetett, ahol elhelyeztek bennünket. Az ablakok kitörve, és nagyon zsúfoltan voltunk. Aki le tudott feküdni, annak már nyert ügye volt.

Áprilisban már annyira telítve volt ez a tábor, hogy átkísértek bennünket Ceglédre. Csak egy-két hétig voltunk ott, de a szüleim elgyűhettek, és hoztak egy egész zsák ennivalót. Szerencsére meg is kaptam. Sose felejttem el, mert azt hiszem, az tartotta bennem az életet. Egész kenyeret, szál kolbászt, egy oldal szalonnát. Akkor már nagyon le voltam gyöngülve. De hogy heteken át azon éltem, fizikailag egy kicsit fölerősödtem.

Április 28-án vagoníroztak be. Lublinóban, ahol kiraktak bennünket, nem részesültünk valami kedves fogadtatásban. Meg lehetett ezt érteni, hiszen azok közül sokaknak ideveszett az apjuk, fiuk, testvérük. Bizony az öröknek kellett megvédeni minket, hogy meg ne kövezzenek a civilek. Én ezt természetesnek tartottam, hiszen az ő szemükben ellenséges katonák voltunk.

Na, ebből aztán három év lett.

Különböző lágerekbe vittek bennünket, aszerint, ahogy jött egy nacsalnyik vagy igazgató, hogy neki ennyi és ennyi emberre van szüksége. Eleinte egy kolhozban dolgoztam, mert én igen-igen szerettem volna mezőgazdasági munkán maradni. Én falusi ember vagyok, a gyártól nagyon félttem, mert ahhoz nem értettem. Elég az hozzá, hogy hat hónapig minden nap kaszáltam. Gépek dolgoztak különben, de a nagy tábla sarkain ritka fű volt, és azt kézzel köllött lekaszálni. Mindig a pervüj csoportban kaszáltam, a legerősebb fizikumúak közt, egy húszas csoportban. December 13-ig, minden nap, reggeltől estig. Ott viszonylag jó sorom volt. Krumplit főzhettünk, borsót, búzát. Az őr elég humánusan bánt velünk. Ő is sütötte a krumplit, amit hoztunk neki. Olyan kétliteres orosz kotyolánk volt, azt ráfűztük egy szolgálóra, és alatta tüzeltünk. Aki krumpliért ment, annak a normáját le köllött dolgozni. De nekünk az nem volt probléma.

Később aztán egyszer jobb volt, egyszer rosszabb. A második évben már számvetettek bennünket. Mert aki az első évben halt meg, azzal az Isten se törődött. Nem volt nyilvántartás. Utóbb már volt, sőt minden hónapban orvosi vizsgálatra köllött menni. Valamilyen nemzetközi komisszió volt ez: magas rangú törzstisztek, főorvosok, professzorok ültek az asztalnál. Pucérra köllött vetkőzni, és akkor megtapogatták az izmainkat. Pervüj csoport, dva csoport, tri csoport, meg voltak o.k.-sok, disztrópiások, ezek nagyon legyöngültek fizikailag. Én végig *egy* munkás voltam. Talán a testalkatom miatt is, mert ezek a 180–190 centis emberek nagyon lerobbantak ott, meg aztán nem voltam elkényeztetett fővárosi gyerek. Velünk volt egy konzervgyárosnak a fia, egy rettentő elkényeztetett úri gyerek, hát az a végén talán ha 45 kiló volt. Lavórban fürdették! Én ugye mint egyszerű paraszt-

gyerek odahaza sokszor hetekig kint voltam a tanyánkon egyedül. Főztem, amit tudtam: paprikáskrumplit, galuskát. És talán ez is éltetett odakint.

Így telt le két és fél esztendő. A harmadik éven visszavittek Lublinóba, egy gyűjtőbe. Jön a német, mert sajnos mindenütt német volt a lágerparancsnok, és ezekre mi rettentően haragudtunk. Nem értettük, hogy ezt hogyan tűrhetik meg. Kegyetlenül bántak velünk, a magyarokkal mindég a vécét pucoltatták, a németeknek meg adták a jobb munkát. Rettentően haragudtunk rájuk, mert gőgös egy népség volt. Szóval jön a német, hogy van-e itt cipész. Én meg közben rájöttem, értettem már egy kicsit oroszul, hogy ott egy nacsalnyik éppen erdőlágerbe szed össze 200 embert. Abban már nekem volt részem, ott áfonyán kívül mást nem lehetett enni. Inkább jelentkeztem cipésznek. Gondoltam, két nap alatt úgyis kitudódik, hogy én ehhez nem értek, de addigra elviszik azt a kétszázat! Elég az hozzá, hogy nem így történt, mert hat hónapig cipőüzemben dolgoztam. Megtanultam cipőt talpalni, fejelni... mindent megcsináltam. A normát ugyanúgy megcsináltam, mint egy suszter. Az az igazság, hogy szerencsém volt. Kaptam első nap javításra négy pár bakancsot. De olyat, hogy a kaptafa kigyűtt az orrán! Hát ha fölakasztanak, akkor se tudok én ezzel semmit se csinálni. Volt ott egy magyar gyerek, egy suszter. Azt mondja: – Ne törődj vele! Varrni tudsz-e? Mert ő meg varrni nem szeretett. Összeöltöttem nagy nehezen, ő meg megcsinálta a talpalást. Aztán szép lassan belegyűttem. Kihúztam ott a telet, ami nagy előny volt, mert az iparosoknak járt egy kis kedvezmény. Mégse éhezünk! Másoktól hallottam, mikor hazagyűttek, hogy volt, aki rendszeresen kapott fizetést. Én csak egyetlen egyszer. Odaadtam egy civil gyereknek. Ugye odagyűtt a dróthoz közel, az őt meg nem nézett oda. Hozott nekem fél liter tejet, egy darab kenyeret, meg két tojást. A két tojást beleütöttem a tejbe, hozzá a kenyeret, és így volt egy közepes napom.

Akkor megint egy erdei lágerba kerültem, de nem az erdőbe küldtek dolgozni, hanem a vasútállomásra. A szemet kellett leeregetni a csúszdáról a mozdonyra, amelyik aláállt. Voltunk ott magyarok vagy kétszázan. És valahogy olyan vigasztaló volt, hogy a németeket az erdőbe küldték, minket meg nem. Istenem, lehet, hogy mégis hazakerülünk egyszer? Mintha szelídebben bántak volna velünk. Egyik nap aztán jön egy futár, hogy davaj, davaj, be a központba! Tulába? Nem, Lublinóba! Az elosztó lágerbe, mert megyünk haza. De hát nem először mondták ezt. Mindig ezt mondták.

Pár napja már ott tébláboltunk az elosztóban, és még mindig semmi. Ki oroszul tudott, ki németül, hordták, vitték a híreket. Leskelődünk, figyeltünk, mi lesz velünk, hova visznek. Akkora volt az a láger, mint itt a fél falu. Valahol az udvaron tisztek beszélgettek, és jött a hír, hogy hazamegyünk. Ennyi meg ennyi magyart hazavisznek. Hittünk benne, mert jó volt hinni, meg azt is gondoltuk, hogy egyszer már csak igaz lesz. Hát egy délelőtt: MAGYAROK, SORAKOZÓ! Akinek a nevét olvassuk, az ideáll, akinek nem, az a helyén marad. Ugye nem lehetett még akkor se tudni, hogy melyik melyik. Ezt mindig így csinálták. Na, az én nevem is olvassák. Drukkoltam nagyon. Le köllött rakni az összes ruhát. Ez ijesztő volt, rettenetesen. Vártunk egy darabig. Aztán gatyát hoztak meg fehér inget, ilyen kórházias megkötőkkel. Nem lehet elmondani, hogy mit éreztünk. Hazamegyünk, tényleg haza-

megyünk! Fürdőbe vittek, megberetváltak bennünket. Aztán egy ór elöl, egy ór hátul, kísértek kifele bennünket. Na most mi lesz? Hátha mégse. Annyiszor becsaptak már. De nincs náluk golyószóró! És nem is olyan szigorúak! Beszállítottak egy vagonba, kaptunk borsófőzeléket, kenyeret, aztán elindult a vonat. Voltak velünk karpaszományosok, ilyen érettségizett emberek, és ezek valahogyan megmentettek egy tájolóat. Motoztak eleget, valahogy mégis megmaradt. Gyerekek – azt mondják –, hazamegyünk! Egyszer megint változik az irány: Megbaszta az Isten, keletnek fordultunk, becsaptak minket! Borzasztóan el voltunk keseredve. És akkor: MEGINT NYUGATNAK MEGYÜNK!!! Telt az idő, és egyszer csak beértünk a Kárpátok közé. Megálltunk. Egyetlen ór jött elő, hogy, azt mondja, megmosakodhatunk. Szépen sütött a nap, a közelben egy patak csörgedezett. Bizony nem volt akármilyen érzés abban a tiszta vízben megmosakodni. Induláskor nem kellett nógatni senkit, akkor már gyorsan beszálltunk, nehogy lemaradjunk.

Ahogy a határhoz értünk, ezt előre megbeszéltük, rákezdünk, hogy: Sírnak-rínak a mezei virágok/ Férjhez mentek előttem a leányok. Azért féltünk is egy kicsit, hogy talán halálra is ítélnék, mert a háborúba voltunk. Nem tudtuk a politikai helyzetet. Aztán a legelső magyar községben két szép magyar kenyeret tettek be a vagonba. Megosztottunk rajta testvériesen, csak egy falat jutott mindenkinek, de azt megcsókoltuk. Láttuk, hogy az állomáson szép magyar zászló leng, és ki van írva, hogy „Éljenek a hazatérő hadifoglyok!”. Oh, gyerekek, akkor talán még se fognak bántani itt minket. Nem is lett volna okuk rá, de hiába, bennünk volt a félsz, annyit mondogatták odakint, hogy miért vettük föl a katonaruhát.

Nyíregyházán raktak ki bennünket. Az egészségügyisek csodálkoztak, hogy milyen jól bírjuk magunkat. Ugye mind fiatalok voltunk. Mondták, hogy előtte csak olyat hoztak haza, aki már félig halott volt, idősebbeket. A propagandával tudom magyarázni, hogy ilyen egészséges emberek, mint mi, hazakerülhettünk, hiszen mi ugrálva, nótaszóval mentünk végig a városon. Mert bizony volt olyan, aki 13 évre gyűtt haza! Például a Térjék Pali. Egyszerűen ráolvasták, hogy itt meg itt szolgáltál, őrizted a zsidókat és így tovább. Sokat nem vacakoltak, hogy ez igaz-e vagy nem. És ezen a címen 13 évet volt kint! Hála az Úristennek, én ilyen helyre nem kerültem, hogy valamit rám akartak volna húzni. Ebben is szerencsém volt. Mert némelyik helyen megesett, hogy egyszerűen felolvasták, na ezek fakitermelésre mennek. És akkor azok egyből háborús bűnösök voltak.

Nyíregyházán magyar katonai kosztot kaptunk, babgulyást. Attól mind megbetegedtünk, mert nagyon ki voltunk éheztetve. Adtak bőven, és amilyen buta az ember, én is megterheltem a gyomrom, és nagyon beteg lettem. Közben aztán olyanoknak, akik nem tudtak írni, segítettem kitölteni a szabaduló levelet, mert ugye én, nem hencegésből mondom, polgári iskolát végeztem. De azért ahogy egy ilyen blankettához jutottam, az volt az első, hogy megírjam a magamét, mert én már akkor nem hittem senkinek.

A papír, amit kaptunk, jó volt hajóra, vonatra, mindenre. Kaptunk még mellé 5 forintot meg öt cigarettát. Ez egy szimbolikus valami volt, mert nem tudtam én, hogy mit ér az az 5 forint, meg nem is dohányoztam soha életemben. Elgyűttem Pestre, és ott kiokoskodtam, hogyha hajóval megyek tovább, kicsivel hamarabb

érek haza. Nagyon elesett lehettem a magyar kenyérzsákkal meg a katonaköpennyel a hátamon, mert ahogy járkáltam Pesten, idegen emberek adtak pénzt, őszibarackot, ezt-azt, mindenfélét. Kedvesek voltak hozzám, nagyon. A hajón is körülvettek, elhalmoztak ennivalóval, gyümölcssel, pénzzel. Mindenki kedveskedni akart valamivel, így érkeztem meg aztán Ordasra, a hajóállomásra. Onnan még 3 kilométer hazáig. Egy falumbeli fölültetett a kerékpárjára, és úgy hozott haza. A kertek alatt gyüttem el a házunkig. Nem mertem a falun keresztül menni. Nem tudom, miért. Félttem az emberektől, félttem mindentől. A hátsó kapun próbáltam zörgetni, de nem hallották. Na, egyszer csak édesanyám, ő volt otthon egyedül, valamiért kigyűtt az udvarra, és ahogy megfordult, meglátott. Úgy csüngött a nyakamon, mint az alma a fán. Ez olyan érzés volt, hogy ma sem tudom sírás nélkül elmondani. Pedig ennek már negyven esztendeje.

1947. március 17.

A Nemzeti Parasztpárt Országos Központja által
a párt községi szervezetének megküldött
„népgyűlési és tagértekezleti beszédek anyaga”

Az összeesküvők tárgyalásán kiderült, hogy nagyon komoly a dolog. Elszánt és széleskörű megszervezett akció volt a demokrácia megdöntésére és a régi rendszer visszaállítására. Az is kiderült, hogy igen kiépített, erős befolyásuk volt a Kisgazdapártra és a Parasztszövetségre. Kovács Bélának is nagyon fontos szerepe volt. Ezért bokrosodott meg sokszor a Kisgazdapárt, s ezért dolgozott olyan szervezeten a Kisgazdapárt körül a reakciós agitáció.

Mindezek hatására a Kisgazdapárt felelős vezetői megrendültek és belátták, hogy a pártjuknak szakítani kell eddigi politikájával. Meg kell tisztítani pártjukat. Ilyen alapon kezdtünk az egyezési tárgyalásokhoz.

A Kisgazdapártnak egyrésze még most sem tért észre. Továbbra is a párt önérzetére hivatkozott, nem látta be, hogy végzetesen rossz politikát csináltak, s megakarták hiusítani a megegyezést.

/.../

[MK]

1947. március 21.

A Református Általános Iskolában a pedagógusok részére tartott „Világ- nézeti átképző tanfolyam IV. számú értekezletének” jegyzőkönyve

/.../

2. Nagy E. Matild tanítónő megtartja előadását; A pedagógus viszonya a munkássághoz és parasztsághoz címen.

Az értelmiség válságba került s ennek oka a társadalmi osztályok laza összefüggése. Nem segít a közép osztály mesterséges elszigetelődése. Kasztkba való menekülés. Egyetlen megoldás az önzetlen szereteten alapuló összefogás.

3. Az előadást élénk vita követte. Szalontai Ferenc szól hozzá bővebben a tárgyhoz. Szerinte a magyar falusi tanító sohasem érezte magát távol a parasztságtól, hiszen belőle sarjadt, élete, sorsa össze volt kötve a parasztsággal. Érdekei azonosak. A tanító feladata, hogy ezt a kapcsolatot minél intenzívebbé és meghittebbé tegye.

/.../

[ÁII]

1947. március 30.

A Nemzeti Parasztpárt Országos Központja által a párt községi szervezetének megküldött „népgyűlési és tagértekezleti beszéd”

/.../

III. A nemzetközi helyzet újra nyugtalanabb. A két amerikai jegyzék és az amerikai politikusok nyilatkozata mutatja, hogy Amerika imperialista politikát kezd vinni. Igyekszik befolyást szerezni az egész világon. Ez Angliában is nagy riadalmat idézett elő, mert az angol birodalmat is gyámság alá akarja venni. De különösen veszélyezteteti a kisebb nemzeteket.

A Szovjetunió következetesen és nyugodtan ellenáll azonban az ilyen politikai fenyegetésnek. A moszkvai értekezleten erős harc folyik, de a béke a nemzetek függetlensége azért győzni fog. Nincs háborús veszély. Nem lehet és nem is lesz háború. Csak fenyegetés és próbálkozás az amerikai föllépés.

A mi külpolitikánk változatlan. Szabadságunk, függetlenségünk érdeke, hogy a Szovjetunióval és a szomszéd országokkal a békét keressük. Együtt tudjuk is biztosítani. Csak Csehszlovákiával nehéz a helyzet, mert ez a szomszédunk csunya erőszakot alkalmaz. Itt is rövidesen meg lesz azonban a megegyezés. A békekötés után megoldódik fájó sebünk a hadi-

foglyok hazahozatala is. Megindultak az előkészületek a hazaszállításra és a kormány illetékes szervei már kinn is vannak. A következő hónapokban legnagyobb tömegben hazaérkeznek. Addig is tudni kell azt, hogy a táborokban már sokkal jobb a helyzet, mint a háboru utáni évben volt. Rendezett viszonyok vannak, ruházat, élelem is jobb.

IV. A jövőért versengenek a pártok jobban mint eddig, bár békésebb a helyzet. /.../

1/ Mi sem maradunk le. Legyen nyugodt a dolgozó parasztság. Azzal, hogy megtisztult a párt, s egységes lett a vezetése, súlyunk, jelentőségünk hatalmasan megnövekedett. /.../

2/ Most már a Kisgazdapárt felelős vezetői is belátják, hogy pártjuk helytelen ultra csuszott. Most erőlködnek, hogy helyrehozzák a hibát. Nehéz lesz nekik, de mi kívánjuk, hogy sikerüljön. Keljenek versenyre velünk a parasztság öntudatosításában és felemelésében. Mi nem fogunk lemaradni ebben a versenyben. Mi már ezt jobban tudjuk. Tanulhatnak tőlünk. Legfőképp azt tanulják meg, hogy az uszító ellenzéki, várakozó politikával sem maguknak nem használnak, sem a parasztságnak.

3/ A munkáspártok felé is tiszta a helyzet. Helyes ha közelítenek a parasztság felé, de a parasztság önálló, igazi pártja mi vagyunk.

4/ A Szabadságpárt ujabban nagyon mozog. Helyes, lássuk nyíltan a reakciót.

/.../

[MK]

1947. március 31.

A községi vezetőjegyző jelentése az alispánnak

Tisztelettel jelentem, hogy községünkben kiosztható föld rendelkezésre nem áll. A csehszlovák kitelepítéssel kapcsolatos ingatlan pedig a vonatkozó rendelkezések értelmében a kiutasított magyaroknak tartatik fenn. Jelentem továbbá, hogy az áttelepülni szándékozó szlovákok még nem szállítottak el.

A települni szándékozók jegyzékét az alantiakban terjesztem elő: nevezettek valamennyien fm.npsz-ok.*

/.../

Jelentem továbbá, hogy nevezettek vagyontalanok, juttatásban nem részesültek.

[KI]

* 10 család, 37 fő

1947. április 4.

A Nemzeti Parasztpárt községi szervezete egy tagjának levele a
Hangya szövetkezet egyik községi képviselőjéhez

Kedves Barátom!

Az egyik párt értekezleten, ahol Biró ur jelen volt, szová tettem a "HANGYA" ár kalkulációját és konkrét adatokkal alá támasztva azt mondtam, hogy ez nem szöv. ár, hanem kufár-kalkuláció!

Biró ur eltávozott azzal, ezen kijelentésem becsület sértés és üzlet rontás!

Kedves Barátom! vártam, hogy mikor pereltek be, de miután az nem történt meg, így ismételve arra kérlek vizsgáljátok meg vádjaimat, amely Biró ur ellen nem azért hangzott el, hogy azok alaptalanok.

Minden lelkes társunknak érdeke, hogy a Szöv. olyan uton haladjon, ahogy azt alap szabályai elől írják.

Várom vonatkozó értesítésetet.

Szivélyes üdvözlettel.

[MK]

1947. április 6.

A Nemzeti Parasztpárt Országos Központja által a párt községi szervezetének
megküldött „népgyűlési és tagértekezleti beszédvázlat”

/.../

Ne felejtse el a parasztság, hogy vannak hamis próféták.

A stabilizáció után senki nem emelte fel a szavát az agrárrolló ellen. Veres Péter volt az első, aki megírta "Nem tudunk belenyugodni" címmel a cikkét és attól kezdve nem volt parlamenti időszak, hogy ne harcoltunk volna a parasztság kirablása ellen. Parasztképviselőink parlamenti beszédeinek tulnyomó részét az agrárrolló elleni harc jellemzi. Veres Péter cikke után azután mások sem akartak lemaradni hangban a parasztság felé és szintén harcot kezdtek az agrárrolló ellen, de többnyire csak szóban. Hogy az agrárrolló elleni küzdelem kormányprogram legyen azért Veres Péternek, Erdei Ferencnek, Farkas Ferencnek véres verejttéssel kellett harcolni.

A parasztság kirablásának egyik legfényesebb példája a legutóbbi vetőmag akció. Mindössze 500 waggon kölcsönvetőmaggal dugták ki a parasztság szemét. Ezért is 10.- forintot kellett előre fizetni és 120.- kgr.-ot ujkor visszaadni. Ez 40.- forintos árat számolva a 10.- forint jelent

25 %-os kamatot, összesen 45 %-os egy félévre. Ehhez hozzájön még a szállítási költség, amit szintén a parasztnak kell viselni.

Megjelent egy rendelkezés, hogy akik most búzát, vagy gabonát a beszoigáltatáson felül adnak be, azok mázsánként 20 forintos felárat kapnak. Ez azt jelenti, hogy megjutalmazták azokat a gazdag 100 holdas parasztnak, akik eldugták gabonájukat. Viszont azok, akik az utolsó kenyérnek valójukat is beadták a beszoigáltatásba, azok csak 38,- forintot kaptak a búzáért. Ne jutalmazták a gazdag parasztnak sem, vagy mindenkinek fizessék ki visszamenőleg is a 20,- forintokat.

3 millió hold van még szántatlanul. A jövő évi termés érdekében követeljük, hogy emeljék fel a szántási hitelkeretet és ez azonnal jusson a parasztság kezéihez.

A takarmány hiány miatt eladni kényszerültünk állatainkat. A kereskedő urak a 2.80-as maximális ár helyett 1.20-ért is vásárolták a marhát. Ebből lett Pesten 9,- forintos hus kilógrammonként. Megvásárolt állatokért vételi jegyet sem adtak, így a beszoigáltatásba sem tudjuk beszámítani. Követeljük ennek a beszámítását.

A beszoigáltatási rendelkezés elkészült. A dézsma kivételével, melyet elengednek, ugyanolyan súlyos mint a múlt évi. A Nemzeti Parasztpárt erélyesen lépett fel ebben a kérdésben. A mi követelésünkre vált kormányprogrammá az, hogy 6 mázsás átlagtermés esetén a rendeletet nem hajtják végre és nem lesz beszoigáltatás.

Rengeteg a baj, rengeteg a panasz. Nincs vetőmag. Rongyosak vagyunk. Senki sem törődik igazában a parasztsággal, de mindenki érte verseng. Pártunk, a Nemzeti Parasztpárt egyedül viszi sokszor a magyar parasztság rendkívül nehéz harcát. Erősödünk is. A parasztnak bizalma felénk fordul, mert a mi utunk igaz, a mi utunk tiszta.

Húsvét van, a feltámadás ünnepe, Krisztus a szegények királya volt és nem a kufároké, a farizeusoké és a gazdagoké. Abban a reményben kívánunk mindenkinek boldog Húsvéti ünnepet és hívjuk Krisztus segítségét, hogy segítsen abban, hogy lelki feltámadásunk mellett végre beteljesedjék a parasztnak földi jobbléte is.

[MK]

1947. április 17.

Klein Sándor fűszerkereskedő levele egy nem egyértelmű földörökösödési ügyben

Igen tisztelt Rákosi Elvtárs!
/.../ Amikor a Kormánybiztos levelét - mely szerint jogtalan volt a kiutalás - felmutattam, a Földigénylő Bizottság jegyzője azt válaszolta,

hogy: „fütyülök a Kormánybiztosra és fütyülök a törvényre, én kiutaltam, pereljék a Földigénylő Bizottságot”. /.../ Nagyon ráutalt lennék, amennyiben nemcsak a családomtól fosztott meg a kegyetlen sors, hanem egy teljesen kifosztott üres lakásba és üres házba tértem haza. Hála az áldásos „Forint” intézményünknek, ennek dacára nem tudom, hogy az életben valamikor talpra tudok-e állani. /.../ sziveskedjen közbejárni. /.../ Ezt el nem vehetik egy szegény deportált zsidótól. /.../

Maradok elvtársi üdvözlettel:
/Klein Sándor/

[UKKL]

[OF 1947, 244064]

1947. április 20.

Az iskolaigazgató jelentése a tankerületi főigazgatónak

Fenti számú rendeletére hivatkozva tisztelettel jelentem, hogy a Gyermekbarátok Országos Egyesülete Uttörő Gyermekezmozgalmát megszerveztük.

A jelentkező tanulókból megalakítottunk egy csoportot. A csoport tagjainak száma: 22. /.../ A csoport megalakításánál mellőztük a gyengébb előmenetelű tanulók jelentkezését, nehogy a szülők kifogást emelhessenek a tanulók délutáni elfoglaltsága miatt. Sajnálatos körülmény, hogy a nagyobb gyermekeket a szülők a tavaszi munkálatoknál igény beveszik, így ezek kis számban vesznek részt a mozgalomban.

/.../

A csoport működésével kapcsolatos eddigi tapasztalat, hogy a mozgalom általában kedvező hatással van a tanulók lelki világára. A kirándulásokon a gyerekek sokkal felszabadultabbak, élénkebbek, vidámabbak, mint a szigorúan vett iskolai munka alatt. Nevelőik iránt közlékenyebbeknek mutatkoznak, jobban bepillantást lehet nyerni lelkükbe, érdeklődési körükbe, mint a tanítási órákon.

/.../

[ÁII]

1947. április 27.

**A községi előljárásnak elküldött másolat az alispánnak
a budapesti rendőr-főkapitánysághoz irt kérelméről**

Az 50.500/1946. F.N. számú rendelet végrehajtásaképen felkérem sziveskedjék az őrszemélyzetet utasítani, hogy a városokba igyekvő vidéki fogatóktól és traktoroktól kívánják meg a tavaszi szántás elvégzését igazoló termelési bizottsági és községi előljárásági együttes igazolást.

Amennyiben ilyennel nem rendelkeznek a további fuvarozást sziveskedjék megakadályoztatni és a szántási munkák elvégzése végett a legközelebbi községi előljárásnak átadni és a kihágási feljelentést az illetékes járási főjegyzőhöz /polgármesterhez/ megtenni.

[KI]

1947. április 30.

**A Nemzeti Parasztpárt Országos Központja által
a párt községi szervezetének megküldött
„népgyülési és tagértekezleti beszédvázlat”**

/.../

A csehszlovák-magyar tárgyalások az áttelepítés kérdésében tovább folynak. A kormány komoly küzdelmet viv azért, hogy a szlovák sovinizmust leküzdje és amennyire csak lehet megkönnyítse a magyarok sorsát.

Agrárrolló:

Az agrárrollót lehet szűkíteni, lehet elviselhetővé tenni.

Véglegesen az agrárrollót csak a hároméves tervvel lehet megszüntetni. A Parasztpárt hároméves terve, melyet beépítettek a Baloldali Blokk hároméves tervébe, azt célozza, hogy megszűnjön az az állapot, hogy ezer téglát ne 600 kg búzáért kelljen megvásárolni, hanem 140 kg-ért, mint 1938-ban. Vagy 1 mázsa nyers vasrudért ne 420 kg búzát, hanem 150 kg-ot, mint 38-ban. Azt akarjuk és azt is fogjuk vele elérni, hogy egy egyvasu eke ne 850 kg búzába, hanem 4 mázsába kerüljön, mint 38-ban. 1939-ben 1 gabonás zsák 8 kg, ma 40 kg. búzába kerül. Ugyanigy van ez a ruházatkodás terén is.

/.../

[MK]

1947. május 4.

Az MKP községi titkárának jelentése

J e l e n t é s m á j u s 1-r ől .

A pártközi értekezleten úgy határoztunk, hogy május elsejét közösen rendezzük. Végeredményben aztán csupán a mi pártunk és a szakszervezet volt kénytelen megrendezni, mert a többiek mind nem csináltak semmit május 1. érdekében.

A délelőtti ünnepély 11 órakor kezdődött. Külön, egyedül mi vonultunk ki fegyelmezett sorokban, kb. 50 tag. Az ünnepélyen megjelentek száma kb. 1000-1500 között volt. A Kommunista Párt cigányzene mellett vonult ki.

Az ünnepélyt a zenekar a himnusszal nyitotta meg. A következő szónok Hetmann István a szakszervezettől méltatta május 1. jelentőségét, beszélt a régi május 1-ről. Majd pártunk részéről Bihari Sándor elvtárs vándornépnevelő beszélt. Nagyhatású volt beszéde. Teljesen a pártirányvonalon a kiadott csilabusz szerint. Beszéde végén éltette Rákosi és Rajk elvtársakat, amelyet a tömeg nagyrésze tombolva ünnepelt. Bihari elvtárs beszédével a megjelentek kivétel nélkül megvoltak elégedve. Az iskolák és a községi proletárság mind kivétel nélkül jelen volt, csupán a kulákság tartotta távol magát. A polgári iskola kivette részét a diadalkapu diszitésében. A Madisz semmiféle munkát nem végzett, de a gyűlésről is távoltartotta magát.

Délután a sporttéren futballmeccs volt, utánna tánc volt éjfél után 1 óráig. Sátrak, cukrászok, italokkal szolgáltak. Sajnos a mulatságot, amelyen nagyon szép számmal voltak, a rendőrség éjfél 1 órakor megszüntette, majd amikor Bihari elvtárs tájékoztatta őket, hogy tudomása szerint ma mindenütt szabad reggelig mulatni azt felelték, hogy ők ilyenemű utasítást felettes hatóságtól nem kaptak.

De ennek a kis gígszernek ellenére a május elseje szépen sikerült. Pártunk újra bebizonyította, hogy élen jár. De lehetnek volna többen is, ha a község kigazda birója a pártok által rábizott feladatot, hogy felhívja az iskolákat és szervezeteket a felvonulásra, el nem mulasztja.

[MPA]

1947. május 10.

Az MKP járási titkári értekezletén elhangzott titkári beszámolók

/.../

Dunapataj

Nagy János titkár elvtárs és Forró elvtársak beszámolnak a Május 1. ünnepéről, amit a pártközi megbeszélés alapján közösen rendezett volna. Sajnos csak a kommunisták csinálták egyedül. A reakciós előljáróság úgy szabottálta, hogy nem értesítette az egyházat, sem az iskolákat. A pénzügyőrök is megzavarták az esti mulatságot mivel nem engedélyezték a borkimérést s ekközben becsmérlő szavakkal illették pártunkat és a demokráciát is.

Tagdíjfizetések gyengén mennek, legutóbbi hónapban befizetett mintegy 50 tag cca. 60-65 forintot.

Tömegszervezeteknél aránylag jó a helyzet, csupán a MaDISz elfajult és jobboldali szellemben működik.

/.../

A munkásegységről itt szinte lehetetlen is beszélni, itt is mint általánosan, Peier hivei vannak képviselve túlnyomórészt a pártban, akik megakadályoznak minden együttműködést.

/.../

[MPA]

1947. május 16.

A községi főjegyző levele az alispánnak

Jelentem, hogy az Alispán Ur 1300/1947. közell.sz. rendeletére való hivatkozással a járási főjegyző Ur a község ellátatlanjainak létszámát az eddigi 760 fő helyett 387 főben állapította meg, melybe beszámítódik 87 fő ellátatlan hadigondozott is. /.../

A fenti majdnem 100 %-kal lecsökkentett ellátatlan keret megoldhatatlan feladat elé állítja a helyi közellátási bizottságot, hiszen tudvalévő, hogy a téli hónapok elmúltával csak növekedhet az ellátatlanok létszáma, hiszen most már a részben ellátottak is ellátatlanokká válnak. Ezenkívül, ha Budapestről, vagy az ország más részéről ellátatlan személy költözik községünkbe hiába hozza magával közellátási kijelentőjét - mivel az ellátatlanok létszáma már be van töltve - csak abban az esetben kaphat liszt és kenyérjegyet, ha községünkben ellátatlan személyek időközben elköltözködnek.

Fentiek kapcsán tisztelettel kérem Alispán Urat, hogy az ellátatlanok létszámát magasabban sziveskedjék megállapítani /.../

[KI]

1947. május 19.

A községházán készült jegyzőkönyv

Tárgy: Érkezett UNRA ruhák és konzervek szétosztása.

Megállapítást nyert, hogy a mai napon az UNRA segélyből Dunapataj község az alant felsorolt ruházati és élelmi cikkeket kapta:

Férfi nagykabát 3 db, női nagykabát 10 db, leánynagykabát 1 db, férfi zakkó 15 db, fiu zakkó 1 db, férfi nadrág 13, fiu nadrág 2 db, munkás nadrág 10 db, férfi mellény 11 db, pullover férfi 1 db, női 10 db, leány 2 db, vegyes fehérnemű férfi 9 db, fiú 2 db, női 15 db, leány 1 db, vegyes jager alsó férfi 1 db, női ruha 75 db, leány ruha 6 db, női szoknya 38 db, leány-szoknya 3 db, női bluz 75 db, leánybluz 9 db, női kiskabát 5 db, női sál 1 db, 3 db. gyermek pullover, 10 pár gyerm. vászon cipő, 36 kg cukor, 54 kg huskonzerv, 9 kg tejpor, 10 db. svájci típusu konzerv.

Szegényház részére: 9 db. 1 kg-os huskonzerv, 10 db. 33 dkg-os huskonzerv, 2 db. halkonzerv.

A jelenlévő átvevő bizottság határozatot hoz, mely szerint a kb. tejpor mivel nagy nehézségekbe ütköznék annak szétosztása, a napközi otthonnak adja át teljes mennyiségben. Az érkezett 36 kg cukor felét, 18 kg-ot szintén a napközi otthonnak, míg a fennmaradó 18 kg. cukrot 20 dkg-os fejadag mellett az arra rászoruló 12 éven aluli gyermekeknek ossza szét. Az 54 kg. huskonzerv felét 27 kg-ot a napközi otthonnak, a fennmaradó 27 kg-ot pedig 12 éven aluli gyermekek között ossza szét.

/.../

[KI]

1947. május 20.

A községi vezetőjegyző jelentése az alispánnak

Hivatkozva fenti számú és tárgyú rendeletben foglaltakra tisztelettel jelentem, hogy:

A tanyavilág kérdésének megoldását előljáróságunk a nép szervekkel egyetemben tárgyalta s erre vonatkozólag szabályrendelet tervezetet készített. A tanyavilág közül Órjeg és Szentkirály puszták jönnek

számításba, itt a lakosság lélekszáma Szentkirály pusztán 72 család, Órjegben 35 család, összesen 513 fő. A tervezet szerint Szentkirály központtal havonta egyszer, szükség esetén többször is közigazgatási nap lesz tartva. Megfelelő helyiségről előljáróságunk gondoskodni fog.

A tanyaközpont községünkötől 12 km-re van, a legtávolabbi rész 18 km távolságra.

A tanyaközpontban iskola is van, itt hirdetik ki a sürgős rendeleteket, ahol is kifüggesztést nyer.

Bödd, Szelid és Mikla puszták közigazgatási napot nem kapnak, mert lélekszámuk csekély és a községhez is közel vannak.

Dunapataj község összes tanyavilági lakossága Dunapataj községhez orientálódik, termelvényeit a hetipiacon értékesíti, így a közvetlen közigazgatási dolgait ezeken a napokon elintézheti.

/.../

[KI]

1947. május 26.

Az MKP községi titkárának május havi jelentése

260 taglétszám, emelkedés nem volt.

A tagdíjfizetés ebben a hónapban nagyon lecsökkent kb. 25 tag fizetett a nagy munkanélküliség miatt ezt az idézte elő, hogy rengeteg sváb betelepült.

A faluban a Fkg. pártnak volt nagygyűlése, melyre bevonult Solt, Harta, Ordas kb. 1500 fő vett részt, tulnyomórésze vidéki volt. A szónok Dr. Pongrác Tibor és Dinyés Ferenc országgyűlési képviselők.

A pártnapok rendszeresen minden vasárnap este 8-kor vannak megtartva, ahol 30-40-en szoktak megjelenni.

A pártközi viszony jó, a közigazgatás és a népnevelők minden hó végén megbeszélést tartanak.

/.../ tevékenység nincs. Ezt értelmezzük úgy a járás mint a megye részéről, de legalább irnának hogy mit tudtak elérni, de még ezt sem teszik és így megy hét hónap óta. Főleg a mozi amit kérünk számtalan esetben.

A közigazgatásban a tisztviselők jegyzők jól működnek csak a bíró nem, 70. év körüli nem beszámítható.

/.../

A sajtóterjesztés jól megy. Szabad Nép naponta 200 drb. Szabad Föld hetenként 200. A Ludas Matyi 200 drb. heti.

A pünkösdre beígért falujárók nem jöttek meg.

/.../

[MPA]

1947. június 13.

A községi vezető jegyző jelentése
az Áttelepitési Kormánybiztosságnak

/.../ Községünkbe szlovákiai magyar nem telepítettett be.
[KI]

1947. június 16.

Az UFOSZ rendkívüli nagygyűlése; jegyzőkönyv

/.../
Elnöklő Körmendi József UFOSZ tag /.../ Ismerteti, hogy a sváboktól elkobzott területeket Miklán hasznosították. Nevezetesen szalastakarmányféléket árverés útján kiadták, míg a gabonaneműeket learattatják.
[KI]

1947. június 16.

A tankerületi főigazgató leirata

/.../
A VKM.Ur f. évi június hó 7-én 82.195/1947.III.szám alatt kelt rendeletéből felhivom ezzel kapcsolatban Igazgató Urat, Úrnőt, gondoskodjék arról, hogy a vezetése alatt álló intézet szabad beszélgetési, illetőleg mindennapi kérdések óráinak vagy esetleg más erre alkalmas tanítási óra keretében a tanulóifjúság a népi kollégiumok rendeltetéséről, szervezetéről és a felvétel módozatairól még a folyó tanévben részletes tájékoztatásban részesüljön.

A Népi Kollégiumok Országos Szövetsége által közzétett részletes felvételi hirdetményt a Szövetség vezetősége közvetlenül fogja az iskolákhoz eljuttatni.

/.../
[ÁII]

1947. június 18.

A Kalocsai uzsorabíróság ítélete Bak József ügyében

/.../

B a k J ó z s e f 1890. évi augusztus hó 31. napján született Dunapatajon, odaváló illetőségű és lakos, magyar állampolgár és anyanyelvű, özvegy, két gyermek atyja, földmives, katonai szolgálatot teljesített, csekély vagyonu vádlott bűnös egy rendbeli /.../ közellátás érdekét veszélyeztető vétségben.

Az uzsorabíróság ezért Bak József vádlottat /.../ 10 /tiz/ napi fogházbüntetésre ítéli.

/.../ Bak József vádlott Dunapatajon, az 1946/1947. gazdasági évben a 10.400/1946. K.M.sz. rendelet 3.§-ában, illetve a 10.700/1946. K.M.sz. rendelet 6. és 7. §-aiban foglalt kötelező rendelkezések ellenére 352 kg. kenyérgabonát, 352 kg burgonyát, 51 kg. olajosmagvat és 41 kg. élőállatot nem szolgáltatott be, ami által a termény és termék beszolgáltatására vonatkozó, jogszabályon alapuló kötelezettségének nem tett eleget.

/.../

[KI]

1947. június 18.

A Nemzeti Parasztpárt Országos Központjának a párt községi szervezete részére megküldött „pártnapi anyaga”

/.../

Most már egészen bizonyos, hogy ezévben választások lesznek. Nem tudjuk még pontosan, hogy mikor, lehet hogy rövidesen. Mindenesetre pártunk úgy számítja, hogy kb. szeptemberben. A Nemzeti Parasztpárt örül ha minél hamarább lesznek a választások, mert ezt különösen fontosnak és szükségesnek tartjuk a parasztság szempontjából. Az elmúlt választások óta a parasztságot érte a legtöbb csalódás. /.../

A választásokkal kapcsolatban nekünk Parasztpártiaknak egy feltételünk van: t i s z t a v á l a s z t á s t a k a r u n k. A Nemzeti Parasztpárt Országos Vezetősége f. hó 17.-én foglalkozott a választás kérdésével. Az Országos Vezetőség szögezte le azt a véleményt, hogy feltétlenül tiszta választást akarunk és nem akarjuk, hogy a választójogot leszűkítsék. A Szociáldemokrata Párt választójogi tervezetében szűkítéseket tervez. Mi ezekbe a szűkítésekre nem értünk egyet, mert az a véleményünk, hogy a magyar nép akarata, de külö-

nösen a dolgozó parasztság akarata szabadon nyilvánuljon meg a választásokon.

/.../

Minden pártszervezet készüljön fel előre a választásokkal kapcsolatosan a legfontosabbra, a választási névjegyzék összeállítására és felülvizsgálására. Valószínű, hogy itt lesznek a legtöbb visszavonulási szándékok a választásokkal kapcsolatban. Minden eszközzel védjük meg szavazati jogát az olyanoknak, akik reánk adják le szavazatukat. Viszont a törvény keretein belül akadályozzuk meg, hogy olyanok szavazati jogot kapjanak, akik ellenségeink.

/.../

[MK]

1947. június 18.

Községi rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Képviselőtestület a három éves tervre vonatkozóan az alábbiakat tudomásul veszi: egyhangu határozattal.

Gazdasági rész:

Paprika és burgonyavetésterület kibővítése

Ipari műszáritónak állami segéllyel való rendbe hozása.

Paprikamalom felállítása, részben államsegély részben társadalmi uton.

Község szarvasmarhaállományának béke nivóra való emelése.

Szociális rész

Községi szegényház kibővítése és korszerűbbé tételét.

Szülőotthon felállítását.

Napköziotthonos ovoda felállítását.

III. Közegészségügyi részen

Község ivóviellátásának ellátása céljából kutak építése.

Járványkorház rendbehozása.

Községi vágóhid rendbehozása.

Orvosi rendelő padlozatának linoleummal való bevonása.

Dögtér bekerítése.

IV. Kulturális rész

Népi kollégiumok támogatása.

Gazdaképző iskolában alapítványi hely létesítése.

Népfőiskolába küldendő ifjak segélyezése.
Szabadművelődési előadások fokozása.

V. Vegyes természetű ügyeknél
Fásítás.
Mintagyümölcsös létesítése.
Utak hidak rendbehozása.
Tanyai közigazgatás megszervezése.
Községbe váltóáram bevezetése.
Járdák javítása építése.
/.../

[KI]

1947. június 20.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főjegyzőnek

/.../

Dunapataj községben az alábbi kimutatásban foglalt építőmunkások vannak.

	Mester	Segéd	Segédmunkás
Köműves.....	11	7	6
Ács.....	4	-	2
Bádogos.....	2	-	1
Kőfaragó.....	1	-	-
Köművesszobrász...	1	-	-
Asztalos.....	9	5	1
Villanyszerelő....	1	-	2

Tetőfedő és szigetelő munkát a köművesek végzik az üveges mázoló és redőnyös munkát pedig asztalosok látják el.

[KI]

1947. július

„Munkaiaci jelentés” a Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetségének Gazdasági Munkaközvetítő Irodája részére

Község	Dunapataj megye /.../ 1947. év VII. hó 1.								
	I.	II.	III.	IV.	Munka-erő létsz. össz.	Munka nélkül van			
A mezőgazdaságban dolgozók létszáma	Kizárólag saját birtok	saj. és id. birt.	kiz. mint bér-munk.	mint gazd. cse-léd		I.	II.	III.	IV.
	dolgozik					csoportból			
Férfi	800	400	690	50	1940	-	-	-	-
Nő	150	20	240	-	410	-	-	-	-
Gyermek			160	10	170	-	-	-	-
Összesen:	950	420	1090	60	2520	-	-	-	-
	II.					III.			
Az előző hónapban elhelyezkedett önként	férfi	nő	gyerm.	g. cseléd	Az előző hónapban az Iroda ált. közv.	férfi	nő	gyerm.	g. cseléd
Saját	1090	260	160	-		-	-	-	-
Idegen vármegyében						-	-	-	-
Összesen:						-	-	-	-

KI

1947. július 16.

Az alispán és a közellátási osztály leirata a községi előljárási résznek

Az új gazdasági évben a kormány minden lehetőt megtett, hogy a kötött gazdálkodás kereteit arra a mértékre szűkítse le, ami az ország zavartalan ellátása érdekében még elengedhetetlenül szükségesnek látszik. Így a 15 holdon aluli gazdaságok is a beszolgáltatás alól mentesítve lettek, hogy a kevesebb földdel rendelkező gazdák termésükkel az adott korlátok keretei között szabadabban rendelkezessenek. Ennek természetes következménye az, hogy a következő ellátási időszakban az eddiginél kisebb mennyiségű központi készlettel fog rendelkezni a közellátási kormányzat, viszont a ható-

sági ellátásnak bőségebbnek és zavartalanabbnak kell lennie, mert ugyanakkor igen erősen le kell csökkennie azok számának, akik - mint ellátatlanok - hatósági ellátásra szorulnak, mivel ellátottakká válnak.

/.../

Az ellátatlanok létszámának igazságos, jogos és pontos megállapítását az alsóbb foku hatóságok ne tekintsék egyszerű jól-rosszul végrehajtandó közigazgatási feladatnak. /.../ Ez a közigazgatási ügyintézés kereteit túlhaladja és országos, társadalmi feladattá válik.

Az alsóbbfoku hatóságok és azok tisztviselőinek a munkálatokkal kapcsolatos gondos és lelkiismeretes eljárásuk ösztönzésére jutalomdíjat állapítok meg. Későbbi időpontban külön rendelettel bekérendő adatok alapján meg fogom állapítani, hogy melyik község, város tett e rendelet minél teljesebb és maradéktalan végrehajtása érdekében a legtöbbet, az ellátatlanok létszámának jogos csökkentése és a termelt javak igazságos szétosztása körül, hol érték el a legjobb eredményt, s ezen községek, városok tisztviselői részére I. dijként 500 forint, II. dijként 300 forint, III. dijként 200 forint külön jutalmat fogok kiutalni.

/.../

[KI]

1947. július 28.

A tankerületi főigazgató leirata

Tudomásul vétel és további intézkedés végett szószerint közlöm a VKM. Urnak f. évi július hó 10-én 86.843/1947. III. főo. sz. alatt kelt fenti tárgyú rendeletét.

"A 23.222/1946. számú rendelettemmel kapcsolatosan egyes iskolák vezetői utasítást kértek arra vonatkozóan, hogy külön jegyzékben soroltassanak fel azok a szemléltető képek, amelyek használatát nem engedélyezem.

A nem kívánatos szemléltető képek névszerinti felsorolása az anyag különfélelésege és nagy terjedelme miatt nem lehetséges, azonban az alábbi tárgykörökbe tartozó s esetleg még részben hozzáférhető helyen levő szemléltető képek azonnali zár alá helyezését rendelem el.

1/ Irredenta célzatu képek és térképek. Elzárandók még akkor is, ha az irredenta célzat csak a feliratban vagy a kép egy jelentéktelen részletében jelentkezik.

Pl. képek: "Magyar asszonyok, ti tehetitek nagygyá Magyarországot".
"Hadirokkantak, özvegyek, árvák: Emlékezzünk Nagy-Magyarországra!"
A magyar föld nagyjai és történelmi emlékei: "Magyar Hiszekegy",
"Új vérszerződés", "A legyőzött Hungária", "Emlékezzünk 1920. június 4.-re", "Mi maradt nekünk", "50 megszállott város címere, rajza",

“Hazádnak rendületlenül!” Prohászka Ottokár: “Legyen meg a Te akaratod”, “Észak, Kelet, Dél, Nyugat” stb.

A területvédő liga képei a beszéd- és értelemgyakorlatokhoz, pl.: Szarvasmarha, Foglalkozások stb.

M.N.Sz. képei a beszéd- és értelemgyakorlatokhoz: Bortermés, Barnafeketeszén, Sertés stb.

A magyar lélek ezeréves sorsa stb.

Térképek: Albrecht: Magyarország gazdasága, Déri Erzsébet: Képes térkép, Fodor Ferenc: Magyarország gazdasági földrajza, Magyarország néprajzi térképe /T.E.Sz./, Magyarország néprajzi térképe /Teleki Pál/, Magyarország néprajzi térképe /Málnási Ödön/, Magyarország néprajzi térképe /Dörre-Lux/, Magyarország néprajzi térképe /Albrecht J./, Magyarország ezeréves sorsa /Gergely Imre/, Magyarország áttekinthető történelme /Urmánczy Antal/.

A térképek közül azok, amelyek a trianoni vagy az 1938-as illetve 1940-es határokat tüntetik fel, de nincs jelmondatban vagy illusztrációban kifejezett irredenta célzatuk, a mai határok megjelölése mellett ideiglenesen továbbra is használhatók.

2/ Ellenforradalmi vonatkozású képek: pl. Honvédségünk, büszkeségünk, Horthyval, Horthy: Bizom a magyar ifjúságban. Eskü a vérmezőn, Világháború és kommün, A nemzeti hadsereg bevonulása stb.

3/ A mult politikusainak, a minisztériumok vezető tisztviselőinek, tankerületi főigazgatóknak stb. fényképe, képe és szobra.

4/ Háborús uszító képek: pl. A Vitézi Rend kiadásában: megjelent különféle képek, „Uj honfoglalásunk fegyverével, előre ifjak”, Felvidék örömnapja, Magyarország újraépítői, Erdély visszatér, Győzelmi fegyverünk, Magyarok /Nemzetpolitikai szolgálat kiadása/, A magyar honvéd stb.

5/ A demokráciától megszüntetett intézményekre /pl. királyság, csendőrség stb./ emlékeztető képek /feltéve, ha nem a nemzeti történelmünk jelentős eseményét ábrázolja a kép mint pl. Szent István, Mátyás koronázása/. pl.: Koronázási jelvények, Koronás cimere, Magyar közép-cimere magyarazattal, Magyarország egyesített címere, Aratóünnep a földbirtokos felköszöntése. Vásár csendőr képével, stb.

6/ A Habsburg-magyar közösséget illusztráló képek: pl. A magyarok megalapozzák a Habsburg ház nagyhatalmát, Életünket és vérünket, Ferenc József négy kardvágása, Ferenc József megkoronázása, IV. Károly Zita királyné stb.

7/ Az ellenforradalom külpolitikáját népszerűsítő képek: pl. Victor Emmanuel, Hindenburg stb.

Az idegen nyelvű feliratu szemléltető képek csak abban az esetben maradhatnak meg, amennyiben tárgyuknál fogva nem kifogásolhatók s ez idegen feliratot magyar szöveggel lehet leragasztani.

A fenti szempontok szigorú figyelembevételével kiselejtezett szemléltető képek és térképek becsomagolva, átkötve és szállításra készen

az intézet vezetőjén kívül más személyek részére hozzá nem férhető helyre gondosan elzárandók. A mielőbbi beszolgáltatásról külön rendelkezem. Kétes esetekben a kép tüzetes leírását, feliratát és a kiadó nevét tartalmazó jegyzékkel ellátott felterjesztés alapján magam döntök.

Felhívom Igazgató Urat, Urnót, hogy a VKM. Ur fenti rendeletének végrehajtásáról fegyelmi felelősség terhe mellett sürgősen, de legkésőbb az 1947/48. tanév kezdetéig gondoskodjék, s ennek megtörténtét jelentse hozzám.

/.../

[ÁII]

1947. augusztus

Részlet Veres Péter: Szabad parasztság – szabad
termelés című, a Nemzeti Parasztpárt községi szervezetének
1947 augusztusában megküldött munkájából

/.../

Kisbirtok vagy kolhoz?

A most végrehajtott magyar földreform, a majdnem teljes földosztás után joggal merül fel az a kérdés mindenkiben, s ezért az emberek – parasztok és nem parasztok évek óta beszélnek már róla – hogy hogyan gazdálkodjunk, hogyan termeljünk a földosztás után. Itt van mellettünk egyfelől a Szovjetunió a kolhoz rendszerrel, másfelől a nyugati és a Közép-európai országok a szabad kisbirtokos rendszerrel.

Nagy és nehéz kérdés ez nekünk, hiszen a föld a mindenünk, a mai elesettségünkben, összezsugorodott országunkban majdnem egyetlen kincsünk: jól kell gazdálkodni vele, hogy mindnyájan megéljünk belőle. Ez a megélhetés nehéz lesz, mert földművelő lakosságunk arányszáma a művelhető földhöz viszonyítva nagyon nagy, majdnem legnagyobb egész Európában. Ezért folyik a vita évek óta és még ma is a gondolkodó emberek közt is, de a falvakon, tanyákon a parasztok közt is: kolhoz, vagy nem kolhoz?

Kisbirtokot!

A felelet erre a magyar paraszti tömegekben majdnem egyöntetűen, tehát pártkülönbség nélkül: nem.

/.../

Szabad gazdálkodás

Száz szónak is egy a vége: a vitát a végtelenségig lehetne folytatni, de befejezzük azzal, hogy nem az ember van a földért, hanem a föld van az emberért, és ha az embernek – a parasztnak jobban esik a szabad

egyéni munka, mint a társas együttműködés, akkor ehhez joga is van. Azt akarjuk, hogy az ember szabadnak és - amennyire ezen a földön lehetséges, az emberi természet gyarlósága és a sors kiszámíthatatlansága mellett - boldognak is érezze magát.

Meg vagyunk győződve arról, hogy szabad gazdálkodás mellett is tudunk annyi mindent, annyi szépet és jót, élelmiszert és minden egyebet termelni, hogy mindenkinek bőségesen elegendő lesz, nemcsak a parasztnak, hanem a többi dolgozónak is. A főkérdés az, hogy az értékesítésnél ne rövidítsék meg a parasztot és az állam ne szivja ki a paraszt vérének.

Egyéni termelés - szövetkezeti értékesítés

Magyarország egyetlen melegsége a külterjes és kivitelre dolgozó gabonatermelésről - a lehetőség határáig - áttérni a belterjes gazdálkodásra, amelynek a közepében a nagyarányú takarmánytermelésre épült állattenyésztés és hizlalás álljon. Ehhez azonban az kell, hogy az állam a népé legyen és a bank, az egész hitelszervezet, meg az értékesítési szervezet és a mezőgazdasági feldolgozó ipar szintén a nép kezén legyen. Vagyis szabad egyéni termelés, de szövetkezeti hitelezés, szövetkezeti értékesítés és munkának és javaknak mentől igazságosabb elosztása, ez a magyar jövő útja. Mentől több embernek, mentől jobb és több munkája, ez itt a megoldás.

A szövetkezet nem kolhoz

Igen ám, de sokan azt hiszik, mert sokan azt sugják, hogy a szövetkezet is csak kolhoz, vagy majd az lesz. Hát itt is lássunk tisztán. A szövetkezet a mezőgazdasági termékek értékesítésére, a parasztságnak szükséges iparcikkek egységes és olcsóbb beszerzésére, a parasztságnak olcsó hitellel való ellátására és a mezői termelés árufeleslegének ipari feldolgozására /szeszfőzés, konzervgyártás, keményítőgyártás, gyümölcsaszalás és tárolás, stb./ alakult és alakul szerte a világon. Kolhoz csak Oroszországban van, de szövetkezet mindenütt van és ma már vannak olyan országok: Dánia, Finnország, Svédország, Svájc, ahol a dolgozó és szabadon termelő kisparasztság egész gazdasági forgalma a szövetkezetekben vezetődik le. Az egyéni gazdálkodásban szabadon termelő kisparasztság csak szövetkezet útján tud védekezni a nagytőkék, a bankok és a csaló-rabló kereskedelem ellen. Persze igazi jó szövetkezeteket kell csinálni, nem olyanokat, mint eddig itt az őrült Magyarországon voltak, hanem olyanokat, amelyekkel parasztnak felelős, parasztkból nevelt és parasztnak által kézbentartott vezetők vezetnek.

De erről majd egy másik füzetben beszélünk.

[MK]

1947. augusztus

A Nemzeti Parasztpárt „népszónokainak” megküldött Veres Péter-beszéd

Testvéreim, magyar parasztok!

Szeretnék most, ezekben a sorsdöntő napokban személyesen eljönni hozzátok. De kevés az idő, és nagy munkát kell most elvégezni. Így hát ebben a levélben küldöm nektek paraszttestvéri köszöntésemet. Ebben a levélben mondom el azokat a dolgokat, melyeket tudnunk kell, mielőtt Isten és ember előtt ítéletet mondanánk a választáson.

Az a sokféle változás, amely Magyarországon akárcsak egy év óta is bekövetkezett, már önmagában is szükségessé teszi az új választásokat. Augusztus 31-én választ az ország és döntünk mi is, parasztok.

Nekünk, parasztoknak évszázadokig, csak a robot, a munka és a gond jutott ki ebben az országban. És most, a demokrácia építgetése közben látjuk, hogy milyen messze vagyunk még a végső céltől, a szabad, művelt, egyenrangú parasztságtól. Parasztnak lenni még ma is azt jelenti, hogy mi felfelé nézünk mindenkiére és miránk csak lefelé néz mindenki.

A parasztság már eddig is, a demokrácia két esztendeje alatt megtanulhatta, hogy csak az igazán az övé, amit a saját erejével megragad és a markában tart. Két esztendeje harcolunk a parasztság általános érdekvédelméért, és még mindig a kezdetnél vagyunk. Két éve harcolunk az agrárrolló szükítéséért és még mindig alig történt valami. Két éve harcolunk a kisbérlők, a dohánytermelők, és a különböző kertészkedő parasztok védelméért, és alig tudnánk eredményt felmutatni. A telekkönyvezés gyorsítása már halad is valamit, de az új gazdák felszerelése jószággal, igaerővel nagyon lassan megy. Pedig az egész földreform sikere ezen mulik. Kiigényeltek 350.000 házhelyet, de ebből nincs 50.000 ember, akit fel is tudná a házát építeni a saját erejéből. Házak százezreit kellene építenünk, de nincs pénz és anyag és nincs szervezés. Nagy és nehéz kérdések, de meg kell harcolni. Államosítjuk a nagybankokat, de mi parasztok az államosított bankoktól is félünk. Ezért az államban nekünk is ott kell lennünk, mert az államosított bankok épp úgy megnyúzhatnak bennünket, mint a magánbankok, ha az államot meg nem parasztosítjuk és nem vagyunk ott az ország gazdasági kormányrúdjánál.

Több mint 10.000 egyetemi hallgató közül alig néhány száz a parasztyerek, pedig az ország gyerekeinek 70 %-át parasztyányák szülik. Mikor fogjuk meghódítani az iskolákat? Ha az urak után az urak fiai ülnek be a hivatalokba és az állami intézményekbe, kezdetjük előlről: régi urak helyett új urakat, éhesebbeket és rava-
szabbakat kapunk.

/.../

A történelem nem érzelgős és nem sajnálkozó. Aki nem tud a saját lábán járni, abból soha nem lehet önálló történelmi tényező. A gyámoltalan öntudatlan és a mások gyámkodására szoruló parasztság olyan, mint az énekes koldus: a demokráciában sem tud tovább jutni a siránkozáson. Nem kell ahhoz sok okoskodás és magyarázkodás, hogy minden dolgozó paraszt megértse: összetartozunk. Nézzetek körül és meglátjátok, hogy nem jól mentek a dolgok. És a mi dolgunk pedig azért nem ment jól, mert örökké mások gyámkodtak felettünk.

/.../ A parasztság ügye a magyarság ügye, a magyar jövő a parasztság sorsán fordul. /.../

De addig itt a parasztság nem jut hatalomhoz, míg össze nem fogunk.

Testvéreim, magyar parasztok! /.../ Gyertek és növeljétek nagyra azt a hódító szerepet, mely a Nemzeti Parasztpárt zászlója alatt elindult, hogy végre csakugyan a miénk legyen ez az ország, dolgozó magyaroké. Ha a Nemzeti Parasztpárt sok öntudatos parasztot és sok igaz, nemzeti érzésű magyar embert állíthat be soraiba, hamarabb eljön ez az idő és nem lesz itt senki, aki a parasztot és a magyart még egyszer szolgasorsba hajtani merné és birná.

Testvéreim, ezeknek a megszívlelése után döntsetek, ítéljetez, válasszatok.

Magyar szívvel köszönt benneteket

Veres Péter

a Nemzeti Parasztpárt orsz. elnöke.

Népszónokainkhoz!

A választás napjáig Veres Péter, pártunk elnöke már nem tud minden faluba eljutni. Ezért levelet írt, melyet itt megküldünk. Az a kérésünk, hogy minden gyűléseden ezt a levelet úgy olvassd fel, mint amelyet Veres Péter maga helyett küldött az illető falu parasztságához.

[MK]

1947. augusztus 6.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Vezetőjegyző ismerteti, hogy 1922 években miután felekezeti iskolák, felekezeti tanítók fizetését kiszolgáltatni nem tudták, fizetés kiegészítésért az államhoz fordultak. Az állam azonban a fizetés kiegészítést

nem vállalta s azt felsőbb nyomásra a községre hántották át illetve a községet kötelezték annak a költségvetésben való biztosítására. A község ezen felekezeti iskolái fizetés kiegészítés ellen éveken keresztül tiltakozott. Midőn a felekezeti iskolai hozzájárulást a községnek kellett viselnie 150-180%-s pótdót kellett a lakosságra kivetni.

Felszabadulás után a község földjeitől jogositványától halászati vadászati jogától erdejétől stb. elesett, így megszűnt az a lehetőség, hogy a felekezeti iskolákat fizetés kiegészítéssel segítse. Bejelenti, hogy a felekezeti iskolák maguk is kérik az illetékes minisztériumtól, hogy a fizetés kiegészítést melyet eddig a község viselt viselje az állam, majd ezután az állam részesítse a felekezeti iskolákat államsegélybe.

Felekezeti iskolák részére a község sem 1945, 1946, 1947 évben fizetést teljesíteni nem tudott és nem is tud, mert ennek fennállása illetve erre a községnek való kötelezése a község háztartásának teljes anyagi romlását idézné elő.

/.../

[KI]

1947. augusztus 14.

A községi előljáróság levele a földművelésügyi miniszternek

Földművelésügyi Miniszter Urnak!

Budapest

Alulirott Dunapataj község előljárósága a gazdatársadalom nevében azzal a kérelemmel járul Miniszter Ur elé, hogy a községre kivetett tejbeszolgáltatás mérséklését, illetve 1948. évi május hó 1-ig való felfüggesztését elrendelni sziveskedjék. Ezen kérelmet az alábbiakban indokoljuk meg:

Dunapataj község állatállománya igen nagy veszteségeket szenvedett a háboru folyamán. Mivel rendeletileg meg van határozva az, hogy minden talpalatnyi földet meg kell művelni, a fenti hiányokat kiküszöbölve gazdáink kénytelenek fejős teheneiket is szántási és vetési munkálatokra beállítani. Köztudomásu az, hogy ha fejőstehenet állítunk be mezőgazdasági munkára akkor annak tejhozama lényegesen kevesebb lesz. E kevés tejhozamhoz hozzájárul az is, hogy 1946. évben az aszálykár következtében oly kevés takarmánykészlettel rendelkezünk, hogy gazdáink nagy része haszonállatait, fejősteheneit nem tudta eltartani és kénytelen volt sok esetben tőle megválni. Az ezt követő 1947. évben még nagyobb aszálykárt szenvedtünk, ezt bizonyítja az, hogy a megyeszéki Pénzügy igazgatóság kiszállása alkalmával 50-75 %-os aszály-

kárt állapított meg a kalászosokra, a kapásnövényekre az aszálykár megállapítását szintén most kéri községünk a fenti hivataltól. Természetes az, hogy amikor a kenyérgabona és a kapásnövények a szárazság következtében ily nagy mérvű aszálykárt szenvedtek, akkor a legelőink is 100 %-ig ennek áldozatai.

/.../

Kérésünket megismételve a dunapataji gazdatársadalom nevében maradunk
tisztfelettel:

..... Fűredy Mihály
 bíró

..... Bévárdy István
 vezetőjegyző

A dunapataji gazdatársadalom megbizottai:

Dávid József Takács János Bán 6. János
Kovács István Tóth Albert term. biz. elnök

[KI]

1947. augusztus 15.

A községházán tartott pártközi értekezlet; jegyzőkönyv

/.../

Tárgy :

Hess Vilmos részéről vezetőjegyzőt, községi előljáróságot, képviselőtestületet ért támadások és vádak tisztázása.

/.../

Hess Vilmos községünkben 1943 évben családját itt hagyva eltávozt, majd 1946 évben Dunapatajra mikor visszajött, meglepve látta, hogy Bévárdy István vezetőjegyző áll a község élén. Ettől az időponttól kezdve vezetőjegyzőt és rajta keresztül az előljáróságot, képviselőtestületet lehetetlenné szándékozott tenni, alattomos feljelentéseivel, aknamunkájával, csak azért, mert vezetőjegyző tudott arról, hogy nevezett nem magyar állampolgár. Bejelenti, hogy nevezett a Földműves-szövetkezettől élvezett illetményeit elhallgatta, feleségét szegényszálláson gyógykezelte, kórházi ápolatta, holott tekintélyes jövedelemmel bírt, mely jövedelmét adózás alá sem jelentett be.

/.../

Vezetőjegyző felolvassa továbbá 58 földhöz juttatottak a megyei földhivatalhoz intézett átiratát, melyben kéri a földhözjuttatottak másik földműves szövetkezet megalakítását. A kérelem szerint "az 1946. aug.-ban megalakult dunapataji földművelésszövetkezet tulsulya pusztáról került ki, ennek ellenére a volt uradalmi cselédség közül igazgatósági

tag egy sincs, ugyszintén nincs felügyelőbizottsági tag sem. A szövetkezet nem támogat bennünket, hanem elnyomja életlehetőségünket. Pld. az egyik pusztán 40 holdon 60 állatnak kellett legelnie. Az apaállatokat a szövetkezet a saját tulajdonának tekinti, azonban sem ápolásával, sem takarmányozásával nem vetett számot. Továbbá az apaállatok megújítása is a mi gondunkat képezi. A pusztán, házhely céljára tartalékolt területet a szövetkezet sajátjának tekinti és a rajta lévő fákat kitermelés céljára elérverezte. A juttatott iskolaföldről kitermelték a fát. Az egyháznak biztosított területéről kitermelték a fákat, így a pusztán levők nem látják biztosítva gyarapodásukat és tovább fejlődését sorsuknak és azért együttesen elhatároztuk, hogy saját erőnkől szövetkezetet alapítunk, melyhez az F.M. jóváhagyását kérjük. Dunapataj község előljárósága, valamint a vezetőjegyző a kérelmet magáévá téve mégsem foglalt azonnal állást. A megyei Földhivataltól határidő halasztást kért, mert bizott az ügynek békés elintézésében. Ugyanis ezer időtájban a Földmives-szövetkezet vezetősége lemondott, amikor is az új földhözjuttatottak népakarata érvényesült, amikor is teljesen új vezetőséget választott. A régi igazgatóság azonban mulasztást követett el a gyűlés meghirdetésekor, nevezetesen azt a hivatalos lapban nem tette közzé, így az új vezetőséget a cégbiróság nem fogadta el. Ennek következménye az lett, hogy az új vezetőséget ismét a régi vezetőség váltotta fel. A földhözjuttatottak kérelme így ismét aktuálissá vált. Hess Vilmos ügyvezető pozíciója, mely a földhözjuttatottak előtt ismeretlenül áll, hogy mi módon került ügyvezetői-posztra, szerinte csak a régi igazgatóság és vezetőség fenntartásával látja biztosítottnak. Ezen kérdés jelenben ismételten felszinen van, ami augusztus 24-ér délutáni 3 órakor tartandó közgyűlésen fog majd a népakarat eldönteni, hogy kívánja-e a régi vezetőséget, annak ügyvezetőjét Hess Vilmost, vagy új vezetőséget óhajt.

/.../

Nem fedi a valóságot Hess Vilmosnak az az állítása sem, hogy akár a vezetőjegyző, akár az előljáróság, vagy képviselőtestület a közellátási rendelkezéseket szabotálná. Ezen kitétele is csupán hangulat-keltés és alaptalan vád. Nevezett szabotálásnak nevezi azon körülményt, hogy a földmives-szövetkezet tejgyűjtő állomása tejhiány miatt megszűnt. Az általa említett gazdagyűlésen vezetőjegyző nem volt jelen, viszont a gazdagyűlésen megjelent gazdatársadalomnak, melyben erősen képviselve voltak az új gazdák, az az álláspontja alakult ki, hogy tej-beszolgáltatást nagy aszálykár miatt teljesíteni nem tudják. Ha tudnának is tejet beszolgáltatni, azt sem szállítanák be Hess Vilmosnak. Nagy aszálykár miatt a gazdák nemhogy csak tejet nem tudtak beszolgáltatni, de sok esetben kénytelenek voltak létfenntartásukat jelentő állatállományuktól takarmányhiány miatt megválni. /.../

[KI]

1947. augusztus 18.

A községi képviselőtestület rendkívüli közgyűlése; jegyzőkönyv

Vezetőjegyző teljes egészében felolvassa Dunapatajon 1947 évi augusztus 15-én este 9 órakor a községháza tanácstermében tartott pártközi értekezleten készült jegyzőkönyvet.

A tárgyhoz többen hozzászóltak. Többen kiáltották, hogy Hess Vilmost ki kell tiltani a községből.

Elnök felteszi a kérdést, hogy elfogadja-e a pártközi értekezlet és a Nemzeti Bizottság vonatkozó határozatát. Képviselőtestület a pártközi értekezlet és Nemzeti Bizottság javaslatát egyhangulag elfogadja.

V é g h a t á r o z a t

Hess Vilmos által emelt vádak, melyek a Képviselőtestületet, az Elöljáróságot és vezetőjegyzőt érték, alaptalanok. Képviselőtestület ezt a maga részéről visszautasítja.

Az elöljáróságot, valamint a vezetőjegyzőt az emelt vádak alól felmenti és részükre bizalmat és megbecsülést szavaz meg.

Hess Vilmos letelepedését nem fogadja el, mert nevezett nem magyar állampolgár, állampolgárságát nem igazolta, összeférhetetlen, családját községi támogatás nélkül eltartani nem tudja.

/.../

[KI]

1947. augusztus 22.

A megyeszéki polgármester leirata a „Központi Összeíró/Választási Bizottság Elnöke”-inek

/.../

Az érdekelt központi összeíró bizottságok kiküldöttei jelentkeztek is az átvételre, azonban sem a választási hirdetményeket, sem a szavazólapokat nem adhattam át, mivel a belügyminisztérium - már az említett nyomtatványok elkészítése után - úgy rendelkezett, hogy az ötös sor-szám alatt induló Keresztény Női Tábor pártjelvény nélkül indulhat csak és ennek megfelelően a választási hirdetményeken az említett pártjelvényét sima fehér papírral le kell ragasztani, a szavazólapokat pedig a budapesti Magyar Államnyomdának teljesen újra kell készítenie. Elrendelte továbbá a belügyminisztérium az Országos Nemzeti Bizottság

határozata alapján, hogy kettes sorszám alatt induló Független Kisgazda Párt lajstromát meg kell változtatni és ennek megfelelően újra el kell készíttetni az említett párt lajstromát és a választási hirdetményben a régi lajstromot az új lajstrommal át kell ragasztani. /.../
[KI]

1947. augusztus 30.

A községi vezetőjegyző jelentése a Földművelésügyi Minisztériumnak

Tisztelettel jelentem, hogy községemben a törvényes időn belül a Földművelésügyi Minisztériumhoz bejelentkezett földművelésügyi szervezet megalakult.*

[KI]

* A 131.000/1945. F.M. sz. rendelet értelmében minden olyan községben földművelésügyi szervezetet kellett alakítani, amelyek területén a földreform-törvény 30. §-ának 1. bekezdése alá eső javak, illetve egyéni tulajdonba adott 300 kh /60 kh szőlő/ ingatlan volt.

Földművelésügyi szervezet

1947. augusztus 31.

Az 1947-es választások eredménye Dunapatajon

	Férfi	Nő	Összesen	%
1. Magyar Kommunista Párt	165	173	338	9,6
2. Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt	97	111	208	5,9
3. Szociáldemokrata Párt	117	119	236	6,7
4. Nemzeti Parasztpárt	120	105	225	6,4
5. Keresztény Női Tábor	–	18	18	0,5
6. Demokrata Néppárt	8	19	27	0,8
7. Magyar Függetlenségi Párt (Pfeiffer)	1011	1288	2299	65,6
8. Magyar Radikális Párt	7	4	11	0,3
9. Független Magyar Demokrata Párt (Balogh)	64	73	137	4,0
10. Polgári Demokrata Párt	1	5	6	0,2
Összesen*	1590	1915	3505	100,0

Érvénytelen szavazat: 26

[ML]

* Országosan a leadott szavazatok és a megválasztott képviselők a következőképpen oszlottak meg:

	Leadott szavazatok	Megválasztott képviselők
1.	22,3 %	24,3 %
2.	15,4 %	16,5 %
3.	14,9 %	16,3 %
4.	8,3 %	8,7 %
5.	1,4 %	0,9 %
6.	16,4 %	14,6 %
7.	13,4 %	11,9 %
8.	1,7 %	1,5 %
9.	5,2 %	4,4 %
10.	1,0 %	0,7 %
	100,0 %	100,0 %

Rejtő Emilné (interjú)

Negyvenhétben meg a Pfeifferék győztek! Azok vittek mindent. De orvul, azt kell mondjam, hogy orvul! Mert ugye új párt volt ez, hallani se nagyon hallottunk róluk előbb, azt meg pláne nem gondoltuk, hogy itt is szervezkednek!

Még maga a Pfeiffer is itt volt! Dunavecscén voltam benn az egyik nap, az éjféli vonattal jöttem haza, kocogok a sötét utcán, megy előttem egy társaság, és hallok: egy női hang; hogy ő rétest akar sütni, meg töltött kacsát, „mert a Zoli azt szereti”. Na így kezdtem el jobban odafigyelni, a töltött kacsára. Megyek utánuk, hegyezem a fülem. Így tudtam meg, hogy itt a szomszéd utcában van a Pfeiffer Zoltán főhadiszállása!

Leginkább az iparosság volt az ő társaságuk, meg pár kulák csatlakozott még, de aztán egyszerre megbolydult az egész falu, szaladt utánuk mindenki. Tartottak egy nagygyűlést az Egészségháznál, ott szónokolt a Pfeiffer, meg még egy katolikus pap. Csak nézem, nézem, én ezt valahonnét ismerem! De hol láthattam már én ezt az embert? Addig-addig gondolkoztam, hogy rájöttem: lakik egy húgom Nógrádverőcén, ott láttam én egy alkalommal azt a valakit, mert ez egy váci pap! Persze akik hallgatták, nem tudták, hogy az, úgyhogy még a református kulákok is ott éljeneztek neki. Én meg hiába mondtam, hogy „emberek, vigyázzunk, ez egy katolikus pap!”, senki se hederített rám. Meg is nyerték szépen a választást a Pfeifferék, újból csak lemaradtunk.

De aztán persze a dolog vége mégiscsak az lett, hogy mi győztünk. Negyvennyolcban megszűnt a Pfeiffer-párt, a szocdemek egyesültek mivelünk, megszűntek a kisgazdák is, meg úgy látszik a sok agitációnk is eredményre vezetett, úgyhogy aztán már a miénk lett a győzelem.

Smikál József (interjú)

1946-ban felkerestek a Szociáldemokrata Párttól, hogy azonnali hatállyal menjek fel Pestre, mert beiskoláztak vezetőképző tanfolyamra. 3 hónapig tartott, amolyan gyorstalpaló-féle volt. A végén kaptunk egy minősítést, és az enyémben az állt, hogy a pártmunka bármelyik területén funkciót vállalhatok. Ezután behívtak a vidéki titkárságra, és kezembe nyomtak egy papírt, hogy holnap jelentkezzem Kiskunfélegyházán, és vegyem át a járási titkárságot.

Kiskunfélegyházán elég zilált állapotban volt a pártszervezet, de szerencsém, volt, mert akadt egy csomó régi munkásmozgalmi ember, főleg építőipari dolgozók, tagjai a pártnak, és azok mind segítettek rendbehozni a dolgokat.

Eljött a '47-es cédulás választás, és mi megkaptuk az utasítást a központtól, hogy ha kell, tüzzel-vassal akadályozzuk meg a cédulás szavazókat, akik tömegével érkeztek teherautókon, abban, hogy leadhassák a szavazatukat, Én azt mondtam, hogy kár ezért. Mert tudtuk, hogy a Kommunista Párt csinálja ezeket a választási manővereket. Mink is munkáspárt vagyunk, ők is. Előbb-utóbb majd

csak lesz valami. Kiskunfélegyháza nem akadályozta meg. Leszavaztak, elmentek. De nem győztek. Mert a Pfeiffer párt futott be.

Volt a városi pártbizottságon a kommunistáknál egy pár ilyen szemellenzős pasas, akik amikor a Pfeifferék a választási nagygyűlést tartották, elvágták a mikrofon-drótot. Mondom, ezzel ti nem fogtok előrejutni, mert a választók is azt kiabálják, hogy ez az igazi párt, mert ez nem tartozik a kommunistákhoz. A Pfeiffernek eszébe se jutott, hogy ő Kiskunfélegyházán győzni fog. És győzött, mert a mikrofon-drót elvágását és az ehhez hasonló dolgokat úgy vette a lakosság, hogy na, ezt a Pfeiffert nagyon ellenzik a kommunisták, erre kell szavazni.

Nem sokkal később, '47 végén, kezdődött a két párt közeledése is egymáshoz. Akkor már tárgyaltak; Marosán, Szakasits, Rákosi meg Révai. Végeredményben ennek a gyümölcse érett be '48-ban. A Hősök terén volt egy nagygyűlés. Ott még a Szakasits azt mondta, hogy elég széles az út, elférünk ketten is rajta. És 3 napra rá megvolt az egyesülés.

Az egyesülés után a korábbi kommunista alapszervekre volt bízva, hogy a szocdemektől kit vesznek át és kit nem. Mondjuk, a pataji alapszervezetnél, akit nem tartottak elég szimpatikusnak, azt kizárták. De így volt ez magasabb szinten is.

Az egyesülésig Kiskunfélegyházán járási titkárkodtam. Akkor a Kommunista Párt minden zokszó nélkül átvett. A megyei meg a vidéki titkárság 18 járási titkára közül egyedül engem. Mivel a '47-es választásokon pótképviselőként szerepeltem a lajstromon, '48-ban behívtak az Országgyűlésbe, és amíg a '47-es választás mandátuma tartott, addig én is képviselősködtem az Országházban. De amikor '49-ben az új választásokra készültek, kértem a Párt Központi Bizottságától, hogy helyezzenek gazdasági beosztásba, mert az valahogy nekem jobban megy. Nem bírtam én, hogy mint képviselő hol Vácon, hol Szentendrén, hol itt, hol ott, de állandóan úton legyek. Mindig utazni kellett, és jó volt, ha kéthetenként egy napot a családnál töltöttem.

Így kerültem le a kalocsai Paprikafeldolgozó Vállalathoz műszaki vezetőnek. De akkor jöttek a koncepciók, a Rajk-per meg a többi, és '52-ben engem is feketelistára tettek. Kikiáltottak főellenségnek a paprikafeldolgozóban. A népbírórsági tárgyaláson mindennek elmondtak: trockistának, jobboldali szociáldemokratának, a világon mindennek, amit akkor össze lehetett hordani.

Úgy történt a dolog, hogy az őszi betakarításnál nagyon jó volt a termés, és az összes paprikának nem jutott fedett hely. Egy része ott kint maradt az udvaron, a szabad ég alatt. Csapadékos idő volt, és bizony a paprika kezdett begyulladni, rothadni. És ezt az én bűnömül rótták fel! Felfüggesztettek, és mint kártevőt, átadtak a bíróságnak. Végül nagy nehezen tisztázódott a dolog, mert volt egy nagyon jó ügyészem. A vádat képviselte, de mondhatnám azt is, hogy inkább a védelmet. Képes volt arra, hogy bejöjjön az üzembe a konyhára étkezni, csak hogy a munkások közt elvegyülve megtudja, milyen ember vagyok én. És engem hál istennek mindenki úgy szeretett, hogy az meggyőzte az ügyészt, és aztán az ő segítségével lerázta rólam a vádakat.

Pedig nem lett volna abban az időben szégyen, ha lecsuknak, mert olyan embereket is lecsuktak, mint Szakasits, Tildy meg Rajk László és Marosán Gyurka.

Én is ilyen sorsra számítottam, de szerencsére nem így történt. A Kecskeméti Népbíróság végül is felmentett. Most már jó lesz a saját szakmámhoz visszatérni, mondtam magamnak, és elmentem a 26. Gyárépítő Vállalathoz Sztálinvárosba kitűzőnek. Azonban jött '54 és az, hogy leállítják a nehézberuházásokat, így a vállalat Pétfürdőn vállalta egy kisebb kapacitású műtrágyagyár felépítését. Ott már művezetősködtem, és a pártmunkát is én végeztem. Na, mikor ez befejeződött, Pécsen építettünk egy erőművet. Végül is 9 évig voltam az építkezés alapszervi titkára.

1947. szeptember 24.

Az MKP községi szervezetének jelentése

Dunapataj M.K.P. szervezete jelenti a Járási Titkárságnak, 1947 évi szeptember hó 21-én, tisztújító gyűlést tartott.

Amennyiben választások előtt meg választot vezetőség ideiglenes volt így a tagság kérésére új választást rendelt el a vezetőség kétszeri dobolás után meg tartotuk a választást, 200-250 tag jelent meg a választásra amenyibe taglétszámunk szépen szaporodik és a multban kizárt tagok közül is sokan vissza jötek, dacára anak hogy a vezetőség kérte az új választást a tagság követelte az ideiglenes vezetőség maradását, vezetőség úgy határozot hogy új választást tart mi meg is történt. A választás 100 %-ig tiszta volt. A tagság egyhangulag megválasztotta Kovács István elnököt, szintén az összes tagság kérésére Mravik Ignác titkárt, Rejtő Emilné női titkárt, Hetman István gazdasági vezetőt, Szemler János közigazgatási öszekötöt és Tiesz Béla propagandista vezetőt.

Kéri a vezetőség a járási Titkárságot járuljon hozzá az ujonan megválasztot vezetőség meg erősítéséhez és egyben kérjük járási titkár elvtársat legyen szives benünket meglátogatni.

[MPA]

1947. október 2.

Az MKP járási titkárának szeptember havi jelentése

Politikai kép

a/ A hangulat a járás Dunavecse körzetében rossz. A lakosság a szárazság miatt nagyon el van keseredve, Elősegíti a rossz hangulatot az emelkedő drágaság, a közellátási nehézség, a kenyérjegyek tömeges megvonása. A reakció tudatosan terjeszti a nehézségek tulzott méreteit, mindenhol az uralmon levő kormányt, de legfőként a kommunistákat állítja be a bajok okaként.

b/ A pártok közötti viszony. A választások óta alább hagyott a túlzott ellenségeskedő voltából. A kisgazdapárt jóformán nem látható, csak az ismert vezetői, akik a kisgazdapártot a különféle bizottságokban képviselik, mutatja, hogy még élnek. A viszony velük jó. Igyekszünk velük kimélyíteni és szorosabbá tenni a kapcsolatot. Ez bizonyos mértékig menni fog, különösen Dunavecsén. A választások óta valamennyire megváltoztak, nagyobb hajlandóságot mutatnak az együtt működésre. Ijen a hangulat még a kisgazdákkal Apostagon és többé-kevésbé Csolnán is. Szalkszentmártban a teljes jobboldali vezetés alatt ál a kisgazdapárt, ott a viszony rossz dacára a helyi és falujáró elvtársak próbálkozásainak. Dunaegyházán az ott lévő elvtársaink merevsége miatt egyelőre még nem történt kezdeményezés ilyen téren. Az SzDP-vel az egész járásban rossz a viszony. Hiába minden próbálkozás, egyelőre nem hoz eredményt. Ez a járási vezetőjüknek, Kalóz Bertalannak tulajdonítható. Minden dolgot a hatalmi kérdés szempontjából néz. Teljesen jobboldali, /Peyer az eszményképe/ beállítottságu, az egész járás területén sorra leváltotta azokat a baloldali gondolkozású szocdemeket, akikkel lehetett együtt dolgozni. Csupa volt jobboldali szervezetbeli ember a hangadó náluk, az egész járásban.

Ezek a legnagyobb ellenséget a kommunistákban látják. A H.P.-tal a viszony jó. Azomban még a bizottságokban is csak igen ritkán tudnak megjelenni. A P.D.P. két helyen működik, Apostagon és Csolnán, de teljesen a szocdemek uralják, azaz vezetik, az ő embereik vannak ben és hasonlóképen viselkednek mint az SzDP-ben. Az ellenzék pártjai, különösen a Balogék, Dénes ügyvéd útján erőlködnek nagyon. Minden áron pártot akar alapítani. Sorra tartja a gyűléseket a járásban. Mindenhol szépet és jót mond s kommunista vezetőkről, nyíltan nem mer támadni, de burkoltan, apro tüszurásokat ad, amit azomban nem értenek meg. Ez azomban nem jó egyáltalán, mert az indifferenseket megtudja szédíteni avval, hogy „olyan követeléseik vannak mint a kommunistáknak”. Mondják az egyszerű emberek.

/.../

[MPA]

1947. október 12.

Az MKP járási titkárságán megtartott titkári értekezlet jegyzőkönyve

/.../

1/2 1-től 1 óráig tartó szünet után a járási titkár ismerteti a járás községeknek választási eredményeit, valamint felkéri az itt jelenlévő titkárokat, hogy a választási eredmények kiértékelésével kapcsolatban

beszámolóikat tartsák meg és őszintén tárják fel azokat a hibákat és hiányosságokat, amik a választások eredményeit helyenként befolyásolták.

Dunavecse:

Péter Gyula beszámolóját az alábbiakban tartja meg: A dunavecsei 1945-ös és 1947-es választási eredmények között lévő eltérés annak tulajdonítható, hogy 1945-ben az ott székelő orosz városparancsnokság nagyban a lakosság segítségére volt és ezt a segítséget a párt javára írta. Dunavecsén az állandó vezetőségi változás, valamint a vezetőség között lévő személyi ellentétek és az ott működő egyes titkárok korrupt magatartása, akik közül az egyik a község lakossága közül egy nagyszámu csoportnak tartozik, cca 5000 Ft. adóssága még ma is fennáll. Az ilyen magatartás a lakosság körében alkalmas arra, hogy a párttal szemben ellenszenvet keltsen. 1946. telén egész 1947-ig pártélet nem volt. Egész télen keresztül 3-4 pártnap volt tartva csupán, a kádernevelés teljesen szünetelt, befolyásolta azonban még a jelenlegi eredményeket az is, hogy az 1945-ben Dunavecsén lakó azonban azóta Budapesti üzemekben dolgozó elvtársak - akik jelenleg is Dunavecsén párttagok, mintegy százan, munkahelyükön, tehát Budapesten szavaztak.

Szalkszentmárton:

Deli Ignác beszámolója. A párt vezetősége az elmúlt választások óta állandóan változott, vezetőségben helyet foglaltak olyan személyek, akiknek korrupt magatartása a község lakossága körében közismert volt. A pártot ugyszólván teljesen szétzüllesztették. 1947. április 6-án alakult újjá a vezetőség, akinek azonban akkor még elsősorban tagságot kellett toborozni, mert az újjáalakuláskor ugyszólván annyi tagsággal sem rendelkeztek már, hogy a vezetőséget megválasszák. Továbbá szervezeti nehézségek is voltak, választási előkészületeket későn kezdhették el, a vezetőségben pedig nem volt olyan személy, aki minden idejét kizárólag pártügyeknek szentelhette volna.

Péter Gyula elvtárs hozzászólt a beszámolóhoz, hogy tudomása szerint a legfőbb hibák egyike az volt, hogy az ottani vezetőség tagjai egyéni hasznokat néztek.

Apostag:

Szemler elvtárs beszámolója. Választási eredményeket nagyban befolyásolta az ellenpropaganda, melynek forrását ugyszólván csak az utolsó napon ismerték fel. Megfelelő káderek hiányában ellensúlyozni nem tudták, A szociáldemokrata Párt részéről állandó kommunista ellenes agitáció folyt, s mindenképpen igyekeztek megrontani a kommunista párt választási esélyeit. Szervezeti életben súlyos hibák történtek az elmúlt évben. A párt vagyonát illetéktelenek szétgurították és az így keltett rossz hangulat is befolyásolta a választások eredményét.

Dunaegyháza:

Nincs jelen senki, járási titkár kéri a közeli községből megjelenteket, nem tudnak e dunaegyházi helyzetet ismertetni.

Zruta Irén ismerteti, hogy Dunaegyházán a választási eredmények a dunaegyházi kitelepülő lakosság folytán változott, tekintettel arra, hogy kitelepült mintegy 70 család, akik ugyszólván mind a párt tagjai voltak. Dunaegyháza szervezeti nehézségekkel küzd, vezetősége nagyon gyenge. Ugyszólván működésképtelen, valamint az elmúlt évben az ottani földigénylő bizottság rendeletellenes működése, és a működő Bánfalvi nevű titkár korrupt magatartása nagyban befolyásolták a választási eredményeket, valamint a fentemlitett vezetőség a központ által előírt munkákat sem tudta kellőképpen és időben végrehajtani.

Solt:

Zruta Irén beszámolója. Az 1945 és 1947 évi közötti különbséget elsősorban az 1945 óta történt események okozták. A solti földművesszövetkezet működése, amit nevezhetünk ujjgazda ellenesnek, a község ujjgazdáinak a bizalmát a párttól teljesen elfordították. 1947-ben történt többszöri titkárváltozások, többek között Sitkei József magatartása, aki mint a fenti szövetkezet ügyvezetője is komoly összegeket sikkasztott és a szövetkezet vezetősége, akik a nép előtt, mint kommunisták ismeretesek, nem léptek fel nevezettel szemben kellő eréllyel és ellene a feljelentést sem tették meg. A tanyai szervezés az elmúlt években ugyszólván teljesen szünetelt, valamint Petőfi-telepi rész, ami az 1945-ös választásoknál a szavazatok legnagyobb részét adta, ugyszólván 80 %-ban szavazott más pártokra, ennek oka pedig, a fent említett szövetkezeti emberek, valamint Sitkei József működése, aki ott lakott közöttük, valamint az, hogy a párt nekik tett ígéreteket /kutfurás, napközi otthon felállítás/ anyagiak hiányában beváltani nem tudta.

/.../ Az ellenpropaganda különösen a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Paraszt Párt részéről volt észlelhető.

Harta:

Krizsán elvtárs beszámolója. Nagyon befolyásolta az eredményeket a ki és betelepítés. A betelepülő szlovákiai magyarok a párt szempontjából alig számíthatók. Azonban a köztük végzett agitációt, illetve annak eredményét nagyban lerontotta a katolikus papság szószékről és a lakosság között végzett agitációja. Hartán történt az az esemény, hogy a Paraszt Párt elnöke a választások előtt kommunista plakátokat tépett le. Őt ezen rajtafogták, a titkár jelentését jegyzőkönyvekkel együtt azonnal jelentette, azonban intézkedés erre mindeztideig még nem történt. A lakosság, valamint a párt tagság érdeklődéssel figyeli, hogy lesz e következménye a fenti eseménynek. Annál is inkább, mert mindenki számára feltűnő az ottani Paraszt

Párt kommunista ellenes propagandája és magatartása. A párt érdekében sürgős intézkedést kér.

Dunapataj:

Kovács István beszámolója. A járás ebben a községében érte el a legnagyobb eredményeit Pfeifferék pártja. Titkár szerint a központ utasításait végrehajtották, azonban a párt szervezeti életében nagy visszaesést és bomlást okozott az előző titkár, valamint annak feleségének a pártban történt botránya. Pfeifferék népgyűlésük alkalmával a három éves terv ellen tudták hangolni a község szavazóinak legnagyobb részét. Dunapataj szervezet is a kezdeti hibákat még mindig nem tudta kiküszöbölni.

/.../

Járási titkár /.../ figyelmébe ajánlja a titkároknak a következőket:

Vigyázzon minden szervezet arra, hogy felelőtlen ígéreteket ne tegyen, mert amennyiben ezeket végrehajtani nem tudja, úgy a pártnak erkölcsi kárt okoz. Vidéki titkárokat a pártközpont egyelőre fizetni nem tudja, ezért úgy oldják meg, hogy fizetés nélküli emberek áldozatvállalása a munkát elvégezni. A korrupciót teljes mértékben ki kell küszöbölni a pártok életéből és ez csak úgy lehetséges, ha a párt tisztán politikai párt marad és gazdasági kérdésekkel nem foglalkozik. Be kell vezetni a pártvezetők legszigorubb ellenőrzését.

/.../

[MPA]

Szőke Mihály (interjú)

Rögtön láttuk, hogy ez az átszervezésért megy. Meg az állam is rá volt kényszerülve az anyagiakra. Kezdte a svábokon, aztán folytatta a kulákokon. Végül még a béresekre is rákerült a sor. Megkapták a földet, utána meg őrölük is elvitték, amijük volt. Törleszteni köllött a föld árát, adtak be jószágot, de ha nem volt elég, lefoglalták tőlük. Dacára, hogy nagycsaládos emberek voltak.

Az anyagi előrehaladásról le kellett mondani. Abban az időben azt mondták, hogy a svábokat fölpackolták, kitelepítették, de még így is jobban jártak, mert utána, amit dolgoztak, azt meglették. De nekünk itten azt is be köllött fizetni, ami a munka által összegyűlt. És még molesztálták is az embert!

Már '47-ben becsuktak. Ráadásul a '45-ös beszolgáltatásért. Pedig behoztam, beadtam. Kérdezték, hova könyveljék. Nem érdekelt engem, hogy hova írják, úgysem volt azzal tisztában az ember. Beírtam, és kész. Akkor jóvátételi papírt adtak, oda könyvelték el. Annak olyan nemzetiszín szalagos volt a sarka. Így aztán 250 kg búzával meg 50 kg rozssal elmaradtam, mert nem az orosz izére ment, hanem emide. 47-ben kapok egy idézést a '45-ös beszolgáltatásért a járásbírószágtól. Nem tudtam, hogy miért. Még fogalmam se volt! Na, akkor fölolvasták előttem,

hogy én '45-ben elmaradtam 250 kg búzával, meg 50 kg rozssal. Akkor nekünk még föld se volt a nevünkön. Az is csak '47-ben vagy '48-ban lett átíratva. Úgy is nézett ki, hogy a bíró elejti az ügyet, de rosszul feleltem a vizsgán.

– A '45-össel is csak elmaradt – mondja a bíró. – Mi lenne, ha a '45-ösért is, meg a '46-osért is megbüntetném?

– Hát – mondom –, ha én nem tudok úgy gazdálkodni, hogy a beszolgáltatásnak eleget tudjak tenni, akkor inkább nem is csinálom”.

Ő meg ezt úgy vette, mintha én szabotálni akarnék. Hogyha még ennyi sem marad nekem, akkor majd nem gazdálkodok, hanem elmegyek ipari munkásnak. Úgyhogy amikor ilyenért más megúszta 15 nappal, akkor nekem harmincat adtak. Ez rendes ítélet volt, mert nyoma maradt a priuszon is. Le is töltöttem.

Főleg gazdaemberek voltak becsukva. Ez úgy nézett ki abban az időben, hogy Pataj körzetekre volt osztva, és minden körzetről két komát el kellett ítélni. Szentkirályról kettő, Szelidről a másik kettő, Patajról erről a részéről is kettő, amonnan is kettő. Akik velem voltak, egy se volt bűnöző, mégis lefogták őket. Nem is tudtuk a tárgyaláson, hogy miről van szó. A büntetést meg csak ránk sózták. Ez október 25-én volt, de kaptunk két hónapi halasztást. December 25-én járt volna le a két hónap, de én egy hónappal előbb bementem, hogy hosszabbítást kérjek.

Nem adtak.

– Akkor itt is maradok mindjárt! – mondom – Én nem akarok karácsonykor dutyiban lenni!

– Azt megteheti – mondták, és így is lett.

Akkor még nem volt se ágy, se más, csak szalma leterítve kétfelől, azt ottan voltunk. Tizenketten, tizennégyen egy zárkában. A fegyőrök ismertek bennünket: tudták, hogy mivelünk sok baj nem lesz. Meg, hogy őszinték legyünk, a kis zseb-ben mindig volt egy kevés pénz is azért. December volt, együtt vagonszámra a tüzelőnek való. Kimentünk oda rakodni. Jelentkeztünk mindjárt, mert egyszerűbb volt így, ha kimentünk. Benn nem szerettünk lenni.

A koszt az úgy nézett ki akkor, hogy csomagot is kaptunk. Minden nap jöhetett látogató, nem volt korlátozva. A kolbászt, szalonnát kilógattuk a rácson, hadd levegőzzön. Az örök se szóltak érte. Nem voltunk mi ott elismerve nem tudom én milyen bűnözőnek. Tudták ezek, hogy mi van. Akkor még nem volt ilyen, hogy nem lehet cigarettázni, meg nem lehet csomagot kapni. Az utánavaló évben aztán szigorúbbak lettek.

1947. október 30.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Vezetőjegyző teljes egészében felolvassa az 1947 évi október hó 22-én Szociáldemokratapárt hivatalos helyiségében a Magyar Kommunista Párt és Nemzeti Parasztpárt képviselőinek jelenlétében tartott értekezlet

jegyzőkönyvét. /.../ kéri jelenlevő képviselőtestületi tagokat, hogy tegyék meg észrevételeiket és őrizték meg nyugalmukat.

/.../

Széll József képviselőtestületi tag megjelent Kovács István képviselőtestületi tagnak aki a kérdéses értekezletet vezette feltette a kérdést, hogy kik vannak a Koalíciós kormányba milyen pártok nevezetesen, a Kisgazdapárt is helyet foglal-e abban. Kovács kijelentette, hogy természetesen a Kisgazdapárt is részt vesz. Széll erre azt a kérdést tette fel, hogy akkor hát miért nem hívták meg az értekezletre a Kisgazdapártot is.

Kovács István előadja, hogy az értekezlet előtt Dunavecscén járt MKP-konferencián ahol is kérdezték tőle a községbeli állapotot. Ennek az értekezletnek a következménye lett az, ahol is kaptuk az utasítást, hogy hazajöve hívjuk össze értekezletre az M.K.P, vezetőségét, a Szociáldemokratapárt baloldalát és a parasztpártot. Azért nem hívtuk meg a Szociáldemokrata Párt jobboldalát, mer azzal együtt működni dolgozni nem lehet.

Bak András "szóval személyes ügy ez".

B.Szabó József képviselőtestületi tag megjegyzi, hogy aknamunkát végeztek a II. bíró /Körmendi József - a szerk./ ellen ezért nem hívták meg őt is az értekezletre a többi parasztpárti vezetőségi tagot is.

/.../

Füredi Mihály szólal fel, s megemlíti, hogyha van tudomása a koalícióról, akkor koalíciós alapon miért nem hívták össze a pártközi értekezletet.

Kovács István képviselőtestületi tag válaszolt, hogy ez nem pártközi, hanem egy egyszerű értekezlet volt.

Bak András szólal fel, hogy ez nem egyszerű értekezlet volt amikor az értekezletről felvett jegyzőkönyv 6 példányba készült és minden pártnak megküldetett.

Körmendi József szólal fel, hogy ő párt nevében /parasztpárt/ nem azonosítja magát a jegyzőkönyvben foglaltakkal, mert a Parasztpártot az értekezletre nem hívták meg. A Parasztpártot Bartha Lajos nem képviselheti. A jegyzőkönyv úgy hangzik, hogy az ittlevők ellenségek.

Füredi Mihály szólal fel, visszautasítja egyes pártok komolytalan viselkedését, akik a község ügyeit szívükön viselik, s akik a vezetésbe bent vannak azok, mind a koalíciós pártok egyikébe tartoznak, így hát tárgyaljanak együtt egyöntetűen, készítsék elő az ügyeket együttesen beszéljék azt meg. Előadja, hogy ő most nem mint pártember beszél, mert ő nem a párté, hanem ő a községé, mint községi bíró. Az ő személyével az MKP pártban meg a Szocdem. pártban ne foglalkozzanak. Előtte mindenki egyforma. Kéri a jelenlevőket vigyázzanak más pártok tekintélyére, és ismételten kéri, hogy személyével ne foglalkozzanak, különösképpen akkor hogyha nincs jelen.

Körmendi József szólal fel, hogy a kérdéses értekezletről amint már említette tudomása nem volt.

/.../

Bak András képviselőtestületi tag előadja, hogy Bálint Sándor képviselőtestületi tag felkereste és a következőket mondotta neki „ha elmegyek a testületbe akkor a betyárokat pártolom”.

Többen kiáltottak fel és tiltakoztak ezen kitétel ellen és egyöntetűen ezen megjegyzést visszautasították.

Szemler János kér szót és próbálja a szükséges felvilágosítást az értekezlet tárgyában megadni. Vácsolja röviden a Dunavecsén elhangzottakat. Arra inti a pártokat, hogy az egyes tagokat ne tartassák távol a község vezetésétől, mert ötet innen ezen posztrol nem tilthatja ki senki, nem hívhatja vissza senki csak egyedül a Belügyminiszter és az Alispán teheti ki.

Megjegyzzi, hogy minden pártban vannak salakok. A Szociáldemokratapárt indítványozta, hogy a három párt tartsa magát távol a testületi gyűlésről. Előadja továbbá, hogy ezen kérdéses értekezlet nagyon haragos volt.

Körmendi József képviselőtestületi tag szólal fel, hogy Bartha Lajos a pártot nem képviselheti, a párt nevében jegyzőkönyvben foglaltakkal nem azonosítja magát annál is inkább, mert amikor még annak idején ő a Parasztpártot megalakította, Bartha Lajos mint nyilas még abban az időben Kalocsán ült.

/.../

[K1]

Körmendi József (interjú)

Megvoltunk itt a Parasztpártban szépen, egészen addig, amíg ide nem jött az új kommunista párttitkár, a Góhér Anna. Tudja fiam, úgy küldték azt mán ide le. Nem fogadtam neki szót, mert hát mért fogadtam volna! Ki ő? A főjegyzőnek se fogadtam szót, annak is én parancsoltam. Hiába mondta a Góhér Anna '47-ben is, ahogy jött a választás, hogy szagoljam ki, mit szólnak hozzá az emberek. Nem mertem. A Pfeiffer aztán kibaszott a Kisgazdapárttal is, nemcsak a kommunistákkal, A Füredi Mihálynak igencsak tátva maradt a szája, amikor bontottuk fel az urnákat, és látta, hogy a kisgazdapártiak mind a Pfeifferre szavaztak. A többi párt helyben maradt.

De azért a Góhér Anna lett itt az isten. Először azon volt, hogy a saját pártom hívjon engem vissza. Furcsa egy történet ez. Azt hiszem, még abban az évben tartottunk egy vacsorát a jegyzőlakban. A Pongrácz főispán is eljött. És ott a Kisgazdapárt titkára elkezdett csúfolni bennünket, hogy picikék vagyunk, senkik. Baszom az anyád istenit, terád az apád nagy házat hagyott, te vagy a valaki, a többi senki se?! Mert hát földdel mérték ám az ész! Aztán adtam neki három olyan

pofont, hogy beesett a másik szobába, pár nappal később hallom, hogy a Bartha a parasztpárti titkár személyesen hívogatja a tagokat egy gyűlésre, hogy hívjanak vissza engem a községházából, mert úgy szűnik meg a mandátum, ha a párt visszahív. Gondoltam elmegyek már én is megnézni, hogy mi történik, de talán ha harmincan eljöttek. A Bartha csak szónokolt, de a vezetőség váltig mondta, hogy ahhoz, amit akar, több tag kell, meg kell hívni az egész pártot. Erre azt mondja, hogy ő már személyesen meghívott mindenkit, ő már többet nem hív senkit. Bartha úr – mondom –, küldje el a papírt, majd én lepecsételem, meg aláírom, majd én meghívom őket egy hét múlva vasárnapra.

Vasárnap aztán alig fértünk be a terembe. Odaálltam az asztalhoz, és elkezdtem beszélni. Keményen: – Lássá most már Bartha úr, hogy az én aláírásom többet ér a maga személyes pofájánál?! Maga személyesen elment mindenkihez, és nem jöttek. Az én aláírásomra meg, lássa, mindenki eljött.

Nem szólt, lehajtotta a fejét. Gabonakereskedő volt. Nem akarták ezt még a pártba se bevenni, mert elsőben a Kommunista Pártba volt, és aztán is összejátszott velük. Akkor én ismertettem a párttagokkal, hogy mi s hogyan történt. Én lemondok, itt, a párttagság előtt, oszt akkor kérem a pártot, hogy jelöljön ki 2-3 embert, akik majd jelölik az elnökjelölteket. Aztán kívánom, hogy borítékba szavazzon mindenki, titkosan. Titkos választás legyen. El is fogadták, persze engem is jelöltek azért. Mindenki leszavazott, leadták, felbontották a borítékot, de csak öt szavazott ellenem, a többi mind énrám.

'48-ban már nem cifrázták. Egyszer csak kaptam egy papírt a Góhér Annától, hogy a Népfront engem felmentett. De így járt a Gózon Jani is, a Szabó Józsi is, akikkel egy pártban voltam. És helyettünk mást hívtak be a Parasztpártból a képviselőtestületbe. Még hogy a Népfront fölmentett! Én voltam a jegyző, aztán meg se hívtak a Népfront gyűlésére. Csak fölmentettek. És akiket behívtak, azt is a pártnak kellett volna jóváhagyni. Na nem a Kommunista Pártnak! Mondom, terrorral dolgoztak, erőszakkal. Megköszönték, hogy én ennyit dolgoztam. Meg volt köszönve. Mindenkinek így köszönték meg.

Én többet nem is néztem a párt felé. Mikor én elhagytam, többet oda nem ment senki. Megszűnt a párt, megszűnt minden.

1947. november 3.

Az MKP járási titkárának jelentése az SzDP magatartásáról a dunavecsei járásban

A Megyei Bizottság kezdeményezésére november 15-én egy békéltető formájú értekezlet lesz Dunavecsén a Kommunista és Szociáldemokrata megyei titkárok közreműködésével. Evvel az értekezlettel kapcsolatban tájékoztató végett közlöm az elvtársakkal és kérem, a központ tudomására való hozását is.

A választások tartalma alatti magatartásukról már jegyzőkönyvek mentek. Kalóz Bertalan vissza élve a járási főjegyzői hivatalával, nyíltan, formálisan uszított a választói törvények ellen. Közvetlen a választások előtti estén, augusztus 30-án, szombat éjjel kb. 1/4 12-kor, az MKP helyi titkára, az ellenőrző utja alkalmával megfogta Kalóz Bertalant személyesen, amikor kb. 10 főnyi, botokkal felfegyverzett fiatal emberek élén szaggatták a kommunista plakátokat. Akkor Kalóz Bertalan félig maga is belátta, hogy ez nem hejes, módosítani akarta cselekedetét olyan képen, hogy csak a többi pártok plakátjának a szaggatását rendelte el. Azonban reggelre majdnem minden kommunista plakát le lett szaggatva.

A választások utáni magatartásukra egy dolog eléggé rávilágít: Nyéki Béla, az SZDP helyi titkára hivatalos és nyílt hejen, több embernek a következő kijelentést tette, amikor azok a választási bizottságok díjazásáról érdeklődtek: „Hidvégi Pál a Kommunista Párt budapesti megbízottja ellógott huszezer forinttal, azért nem kapnak maguk pénzt, a lóvé az övé, maguké a bánat.”

A dunavecsei járás SZDP vezetői és irányítói teljesen a jobb oldal, Peyer-féle irányzat alatt állnak. Az SZDP országos kongresszusa előtt az egyik SZDP vezetőségi tag, Csikós Gyula, a következő kijelentést tette az egyik kommunista elvtársunk előtt, aki régi barátja Csikós-nak: „Épen ideje már, hogy a Szakasits a francba menjen, épen eleget lopott már, nem más mint a kommunisták segnyalója, Marosánnal együtt. Ez az elvtársunk kéri, hogy a nevét tartsuk titokban, de ha kell a felsőbb vezetőségnek személyesen és eskü alatt is megmondja ezeket. A kongresszusukra, hogy nem küldtek a dunavecsei járásból senkit, szintén azért történt, mert az a jobboldali, akit ők akartak, nem merte elvállalni a küldetést, félt a pesti baloldaliaktól, viszont azt aki elment volna, az meg nem volt megfelelő a Peyer-féle irányzat számára, így inkább nemküldtek senkit. Ide tartozik még magának, Kalóz Bertalannak a kijelentése, aki szintén egy politikai beszélgetés alkalmával, a Kalózék szerint megbízható, de a valójában kommunista elvtárs előtt a következő kijelentést tette: „Nekünk tulajdon képen nem Szakasits a szellemi vezérünk, hanem egész más valaki. Egy tisztulási folyamat van most a pártban, melynek során valószínűleg nem Szakasits marad az élen, hanem egy nagyobb ember fog jönni a helyére, akit most félre akarnak állítani minden áron. Az majd jobban össze tudja fogni a pártot. A másik verzió szerint - mondotta Kalóz - a kongresszuson megtörténhetik, hogy a SZDP-ben szakadás fog beálni és akkor majd Peyer fog egy hatalmas és erős pártot létrehozni.” Ez az elvtárs is kéri a diszkréciót, már csak a további hírek és tények megtudása miatt is, azonban szintén hajlandó a felsőbb vezetőség előtt is elmondani, sőt megnevezni egyéneket, akik szintén hallották ezen párbeszédet.

Kalóz Bertalan október 28-án, az SZDP párt-napján mint pártnapi előadó a következőket mondotta: „Amerika és Szovjet között az ellen-

tétek oly nagyok, hogy az csak háborúval oldható meg. Mese beszéd az, hogy az atombomba ellen szere meg van. Ezt csak a kommunisták hiresztelik, hogy megnyugtassák saját magukat. Azé a győzelem az új háboruban, aki birtokolja az atom bombát. Remélhetőleg mi kívül maradunk ebből a háborúból." A beszéde során még kitért az amerikai munkások életére is, agyba-főbe dicsérve azt. Mint követendő és elrendőt jelölte ki a magyar szocialisták számára.

November 2.-ikán vasárnap délben az SZ.D.P.-nek egy gyűlése volt Dunavecscén. A gyűlés szónoka Turi István Budapest-i SZDP kiküldött volt. Többek között a következő kijelentései voltak: „A legjobban kiabáló párt ejtőernyősei szállták meg a vidéket, több tízezer kékcédulával leszavaztak hamisan, csak így tudtak győzni. Új választást csak azért nem csinálunk, mert több mint százezer forintba kerül. Nem akarunk a választással új inflációt előidézni. A kommunisták követelték a választást, ez vitte deficitbe az országot. - Vas Zoltán elvtárs /az elvtárs szót gunyosan mondta/, a páros napokon, amikor a kereskedőkkel beszél, a kereskedők nyelvén beszél, meg igéri nekik a szabad kereskedelmet, a páratlan napokon, amikor a proli küldötte van nála, az ő nyelvükön szónokol, azoknak meg a kötött gazdálkodást igéri. - Az üzemekben a munkások ne politizáljanak, hanem dolgozzanak. A párttitkárok ne avatkozzanak az üzemek és hivatalok működésébe, mert csak akadályozzák a munkát. Az okvetetlenkedő és nagyhangu titkárocskáknak meg kell rugni a nadrágjukat, hogy ne avatkozzanak és akadályozzák a munkát. Ezentul nem fogjuk meg engedni, hogy a munkások az üzemekben politizáljanak, hanem dolgozzanak. - A falujárás csak politikai fogás, amire az ország csak ráfizet. A falujárók elviszik a gyárakból az értékes nyersanyagokat és szerszámokat. /.../ - Azért van deficit mert az üzemek és hivatalok élén tanulatlan szabó legények vannak, akik felelőtlenül dolgoznak. - A Szociáldemokrata Pártnak hetvenöt éves multja van, volt a multban is, van a jelenben és lesz a jövőben is amikor a nagyhangu pártocskák el fognak tűnni. -

A gyűlés végén szeméjesen /Pirok János/ oda mentem a szónokhoz, bemutatkoztam néki és a következőket mondtam: „Gratulálok a beszédéhez, nagyon jó volt a munkás egység kiépítéséhez. Majd gondom lesz rá, hogy Szakasits elvtárs kezébe kerüljön ennek a gyűlésnek a jegyzőkönyve.” A szónok az első pillanatban meghökkent, látszott rajta, hogy meg van ijedve, majd a következőket válaszolta: „Tehet amit akar, nem érdekel, a jegyzőkönyvvel kitörölheti a segít.” Kalóz Bertalan a beszédre fel figyelt és a következő szavakat mondta amikor Turi Istvánnal a beszélgetés lezajlott. „Mi az már megint együtt akarnak működni?” Látva, hogy a helyzet milyen, amugy is fel voltam háborodva az előzőleg hallotakon, a következőket válaszoltam: „Ha klozet papirnak használok, utána az ijen emberek szemeközé vágom.” Kalóz felé fordulva a következőket jelentettem ki: „Maga barátom még örülhetne, ha együtt működhetne, csak akkor már késő ne legyen!”

Ezeket a fent leirt dolgokat és elhangzottakat a gyűlés számos halgatói, azonkívül az államvédő megfigyelőjének a jelentése alá támasztja. Meg figyelték az elvtársak, hogy számos szociáldemokrata halgató is rosszalását fejezte ki a gyűlésen hallotokról.

Szükségesnek tartom, hogy a „békéltető” előtt a fentiekéről tájékoztassam a megyei bizottságot.

[MPA]

1947. november 16.

Az MKP járási titkárságán megtartott rendkívüli titkári értekezlet jegyzőkönyve

/.../

Dunapataj:

Legjobb tagdíjfizető község. Az új vezetőség radikális munkával kívánja a múlt hibáit kiküszöbölni. Fekosz jól működik. Az utánpotlást itt is iskola kérdésével kell megoldani.

/.../

[MPA]

1947. november 19.

A Nemzeti Parasztpárt Országos Központja által a párt községi szervezetének megküldött „pártnapi anyag”

Külpolitika :

Az ország tele van ijesztő hírekkel. Az ujságok atombombákról, a suttogások pedig arról szólnak, hogy ezt vagy azt a magyarországi községet már bombázták az amerikaiak. Hallottunk olyat is, pld. Veszprémben, hogy a tőle nem messze fekvő Pápát az amerikaiak atombombával tüntették el a föld színéről. Csodálatosképen Pápán úgy tudták, hogy ugyanez Veszprémmel fordult elő. Bizonyára hallották tagtársaink ezt az ostobaságot is, hogy Veres Pétert letartóztatták az oroszok, mert nem akart nekik 1 millió katonát adni, vagy más változat szerint Veres Péter kiszökött. Nézzük meg mik azok a tények, amik alapján ezt a rengeteg buta hazugságot hiresztelik /.../

Roosevelt halálával, aki a kis emberek védője volt, Amerikában Truman került az elnöki székbe, aki ennek az imperialista amerikai nagytőkének egyik legfőbb képviselője. Ezért van az, hogy Roosevelt halála

után az amerikai külpolitika feladta a nagyhatalmak együttműködésének a politikáját, és hódító imperialista irányt vett. /.../

Most valójában olyannak mutatkozik a helyzet, mintha két tábor állana szemben egymással. Az egyik táborba azok tartoznak, amelyek mindenáron meg akarják őrizni a békét. Ezek az országok a Szovjetunió köré csoportosultak. Velük szemben állnak, Amerika vezetésével az esetleg háborúra is elszánt Amerika gazdasági és politikai hatalma alá tartozó országok. A két tábor között vannak, az ingadozó országok, mint Franciaország és Olaszország.

/.../

Felmerül a legégetőbb kérdés számunkra, hogy lesz-e háború? Határozott meggyőződésünk, hogy háború nem lesz. Meggyőződésünket a következőkre alapítjuk: 1/ A háborúban elpusztított kelet-európai államok és népek semmiképpen nem vállalkoznak a háborúra. 2/ Amerika csak úgy tudna háborút indítani, ha Angliát is meg tudná szerezni a háborúra. Ezidőszerint nincs az a hatalom, amely Angliát háborúba tudná vinni, annál is inkább, mert azzal a gazdasági helyzettel, amelyben most Anglia van, képtelen háborút viselni. Nem is szólva arról, hogy Anglia is megkóstolta a háborút. 3/ Az amerikaiak ezt maguk is tudják, és ők sem gondolnak komolyan a háborúra, csak erőszakos fellépésükkel, mint diplomáciai fogással, az ingadozókat akarják a maguk oldalára állítani. 4/ Amint kiderült, ma már a Szovjetunióknak is van atombombája,

/.../

Belpolitika:

A belpolitika legfontosabb eseménye, hogy végre sikerült leleplezni azokat, akik felgyújtják gyárainkat, azokat, akik a háborús rémhíreket terjesztik, és azokat, akik kémkedésükkel árulják ezt az országot. Az amerikai háborús külpolitikának Magyarországon is meg voltak az ügynökei. Ezek az ügynökök a Pfeiffer párt körül csoportosultak, és vezérük Pfeiffer Zoltán volt, aki a parlamentben képviselte ezt a politikát. Ugyanakkor leleplezte a rendőrség azt a rémhírterjesztő központot, amelynek élén Vándor Ferenc és még néhány Pfeifferista képviselő állott. Ők terjesztették állandóan a háborús híreket, agitátoraik és a Pfeiffer Párt embereinek útján, ők terjesztették el Veres Péterről a legkülönbözőbb híreket, ők terjesztették Pápa és Veszprém bombázását, stb. Ugyanakkor a Pfeiffer Párt egy másik csoportja, Jackó és Vizi nevű volt SS katonatisztek vezetésével, földalatti terrorcsapatokat szervezett. Ezek a terrorcsapatok gyújtogatták fel gyárainkat, melyeket nagy nehezen építettünk újjá, ez a terrorcsapat helyezte el pokolgépet a budapesti városháza felrobbantására. Az államrendőrség nagymennyiségű fegyvert, bombát, gyújtogató eszközöket talált náluk. Bevallották előkészületeiket arra, hogy vasuti sineket szednek széjjel, vonatokat siklatnak ki, felrobbantják az Országházat, amikor a parlament ülészik és felrobbantják a demokratikus pártok székházait, köztük a Parasztpártét is.

Ugyanakkor felgöngyölítették az amerikai kém szervezet egyik magyarországi csoportját, mely csoportban találkozott egymással az amerikai háborús kémek, a Pfeifferista uszítók és a szociáldemokrata Pártból kivált Peyer Károly jobboldali hazaáruló csoportja. Kiderült, hogy Pfeiffer, Peyer az összeesküvők, a robbantók, a gyujtogatók és a rémhírterjesztők ugyanaz a cég, ugyanaz a társaság, csak más-más formában próbálnak megjeleníteni. Peyer Károly például az amerikai kém szervezet útján pénzt és fegyveres támogatást kért az amerikaiaktól, hogy Magyarországon megszüntessék a jelenlegi demokratikus kormányt. Arról is tárgyalt Peyer, hogy minél sürgősebben avatkozzanak be fegyveresen az amerikaiak a magyarországi ügyekbe, mert ha jó termés lesz, akkor a nép jobb viszonyok közé kerül, megelégedetté lesz, s akkor ők nehezen tudják őket a jelenlegi kormánnyal szembeállítani.

/.../

Mindezt a hazaárulást, robbantást, gyujtogatást, kémkedést, akkor követték el, ezek a Pfeifferista, Peyerista összeesküvők, amikor az ország a legnagyobb erőfeszítések között próbálja kiheverni a háborús bajokat, amikor a parasztok keserves munkával kinlódnak azért, hogy ami tőlük telik, mindent megtegyenek a jó termés érdekében, amikor az ipari munkásság hidakat, gyárakat épít. Mi építünk, ők rombolnak, gyujtogatnak és háborút akarnak a nyakunkra hozni, hogy a dolgozó parasztok milliói pusztuljanak el újra a frontokon az ő hatalmuk érdekében, és a hadiipar mindenható tulajdonosainak zsebe érdekében.

A választások előtt a parasztemberek sokszor kérdezték, miért engedjük ezeket a jobboldali demagógokat indulni a választásokon. Utólag belátjuk, hogy ezeknek a parasztembereknek volt igazuk, mert azoknak, akik a parasztok és a munkások keserves munkájából született eredményeket rombolják, gyujtogatják, és ezt az uraink által annyiszor elárult országot újabb hazaárulással akarják tetőzni, azoknak nincs helyük a magyar demokráciában.

/.../

Gazdasági helyzet:

Gazdasági kérdések közül most a bankok államosítása van szőnyegen.

A bankok államosításáról szóló törvényjavaslat most van az országgyűlés előtt. Ez döntő kérdés a parasztság számára, nehogy a bankuzsora a parasztokat még egyszer megnyomoríthassa. A parasztság nagyon jól emlékszik még a bankok szerepére. Emlékszik arra, hogy a parasztság bankadóssága 1923-ban 136 millió pengő volt, 1930-ban 1 milliárd 936 millió, 1931-ben pedig 2 milliárd 117 millió pengő volt. Ennek az összegnek az évi kamatterhe, 225 millió pengőt tett ki. 1931-ben tehát a parasztságnak 2117 millió pengő banktartozása és 225 millió pengő kamattartozása volt. Ezzel szemben 1931-ben a mezőgazdaság összjövedelme 1091 millió pengő volt. /.../

[MK]

1947. november 24.

A Nemzeti Parasztpárt Országos Központjának leirata a párt községi szervezetének

A Földmivelésügyi Minisztérium a télen 580 ezüstkalászos tanfolyamot kíván rendezni. Fontos, hogy az ezüstkalászos tanfolyamok szervezésébe a Nemzeti Parasztpárt feltétlenül bekapcsolódjék. /.../ A tanfolyamot megszervező helyi szervezet gondoskodjék róla, hogy a tanfolyamon a hallgatók pártilag a Parasztpárt szempontjai szerint, politikai tájékoztatásokat is kapjanak.

/.../

[MK]

1947. november 24.

Sokhegyi Dénes rendőrfőhadnagy jelentése Dunavecscén a Szociáldemokrata Pártban megtartott műsoros előadásról és azzal kapcsolatos táncmulatságról

A vacsorával összekötött műsoros est este kb. 1/2 8-kor vette kezdetét.

Erre az estre Nyéki Béla szocdem háznagy feleségemmel együtt személyesen meghívott. Miután párttitkárom Pirok János helyén valónak találta, hogy a Szociáldemokrata Párt meghívásának eleget tegyen, munkámat kb. 23 óra 5 perckor befejezve feleségemmel együtt Varga Károly r. ny. alhdgy. államvédelmi előadó jelenlétében megjelentem a Szociáldemokrata Párt helyiségében az ott rendezett műsoros esten.

Megérkezésemkor Kalauz Bertalan vezetőségi tag fogadott és helyezett el az „előkelőségek” nevezetesen Horváth MÁV állomásfőnök és felesége, Fischer Sándor cipőkereskedő és felesége, Kalauz Bertalanné, Krajcsovics Béla „Hangya” fiók vezető és felesége, Nyéki Béla, dr. Kocsis Tamás és felesége, és Temesi Károly hajóállomásfőnök és felesége között.

Megérkezésem után pár percre megjelent a vendégek között Góhér István solti lakos járási párttitkár is, aki mellettem foglalt helyet. Tiszteletére - mondotta a konferanszié - a legünnepeltebb számot közkívánatra megismétlik. Erre két kb. 11-12 éves leányka magyar csárdásokat járt el helybeli népzeneészek zenekiséréte mellett.

Ezt követően a konferanszié az unatkozó és türelmetlen kb. 100 főnyi tömeg beszélgetését és zümmögését tulharsogva egy teljesen értelem nélküli konferanszot ismételt meg, aminek szavait a lármától megérteni nem

lehetett. Ezt követően kb. fél óra múlva, meglehetősen spicces állapotban, dr. Kocsis Tamás egy szintén kevés értelemmel rendelkező előadást tartott arról, hogy egy komoly tudományos munkát irt, műve azonban még kiadatlan, azért, mert a meglévő számos kötet mellé még jónéhány kötetet akar írni és csak azután fogja kiadni „korszakalkotó nagy tudományos munkáját”, melynek címe a Horkolás művészete és a horkolások különböző válfajai. A horkolás válfajait röviden ismertette dr. Kocsis az egyik horkolási fajtát uninteligens horkolásnak minősítette, és azt gyakorlatilag be is mutatta. Erre az egyik jelenlévő - Szalontai Lajos pékmester - közbeüvöltött, ez az oroszok horkolása, kultúr horkolás. Ez a közbekiállítás viharos tetszést aratott a jelenlévők között. És nagyobb sikere volt, mint Kocsis Tamás egész előadásának.

Ezután Kocsis befejezván az előadását általános jókedv tört ki, melynek során a körülöttem ülők - az időközben közénk telepedett Kaulauz Bertalant sem véve ki - fesztelenül kezdtek reakciós dolgokat tárgyalni és e téren odáig mentek, hogy már nem állhattam meg szó nélkül. A diskurzusok témája a következők voltak: orosz katonák rémtettei a magyar nőkkel szemben., orosz katonák kulturálatlansága /orrukat markukba fujják, sáros csizmában fekszenek bele az ágyba stb. stb./ A kommunisták Magyarországból szovjet tagállamot akarnak csinálni, az amerikai atombomba hamarosan előidézi az új háborút, amely el fogja törölni a föld színéről a Szovjet-Uniót és vele együtt a kommunizmust is. Ezeket az ostoba állításokat pontról-pontra megvitattam, úgyhogy ezek a reakciós uriemberek szóhoz sem jutottak. Ahelyett azonban, hogy igazamat elismerték volna nagy áhitattal arról nyilatkoztak, hogy én jó kommunista és képzett marxista vagyok. Ezután már csak Nyéki Béla - 70 %-ig részeg volt - folytatta részeg dühkitöréseit és azt hangoztatta, hogy nem kell nekik az a szellem, amely odaát - s akkor fejével az MKP. székháza felé intett - uralkodik.

Ajánlatos volna ennek a társaságnak minden egyes gyűlésén és összejövetelén bizalmi egyént alkalmazni, aki megfigyelhetné reakciós kijelentéseiket, mert hiszen személyem - mint közismert kommunistaé - még a bőségesen elfogyasztott borok gátlást feloldó hatása ellenére is bizonyos mértékben feszejzte őket.

Erről a műsoros estről és annak közönségéről az az általános tárgyilagos benyomásom, hogy ehhez a társasághoz képest az 1945-ös - jobb és szélsőjobboldal keverékéből összetett - Kisgazdapárt egy egészen becsületes polgári demokrata társaság volt.

[MPA]

1947. november 25.

A községi előjárásnak küldött másolat Vas Zoltán,
a Gazdasági Főtanács főtítkárának leiratáról

Kenyérgabona feleslegek elszámoltatására kirendelt elszámoltatási ellenőrök, valamint bizottságok részére.

Székhelyeiken.

Az ország igen súlyos kenyérgabona helyzete a kormány számára kötelezővé tette, hogy a gabonafelesleggel rendelkezőket elszámoltassa.

Az ország nyugalma és további gazdasági előhaladása függ attól, hogy ez az elszámoltatás eredménnyel járjon és ezen keresztül biztosíthassuk a dolgozók amugyis szükreszabott kenyérét. A magyar demokrácia csak a feleslegeket kéri s így a rendelet maradéktalan végrehajtása senki számára, akit érint sérelmes nem lehet. A kormány súlyos anyagi áldozatot vállalt akkor, amikor külön szervezetet állított fel a gabonafelesleg beszolgáltatásáról szóló rendelet végrehajtására.

Az ebben a szervezetben működő elszámoltatási ellenőrök, valamint elszámoltatási bizottságok figyelmét felhívom, hogy kötelességüket felelősségük mellett és büntetőjogi felelősség mellett lássák el. Az elszámoltatási ellenőrök, valamint bizottságok munkáját egyéb tényezőkön kívül a gazdasági rendőrséggel is állandóan ellenőriztetni fogom, s ott ahol mulasztást állapítok meg, a mulasztást e törvényes rendelkezések legsúlyosabb szakaszai alapján fogjuk megtorolni. Ugyanakkor azonban, amikor a kötelességmulasztást büntetjük, a jól végzett eredményes munkát jutalmazni kívánjuk. Azokat az elszámoltatási ellenőröket, valamint elszámoltatási bizottságokat, amelyek az elszámoltatás során kimagasló eredményt érnek el, igen jelentékeny jutalomban kívánom részesíteni.

[KI]

1947. november 29.

Az MKP járási titkárának jelentése az MKP megyei
bizottságának az MKP községi titkáraitól

Dunavecse: Péter Gyula, 1947. IV. 15. óta titkár, kéthetes pártiskolát végzett, 1946. XI hóban Dunavecsén. Származása paraszti. Iskolai képzettsége 6-elemi. Foglalkozása földmunkás volt, köszörüs. Született Dunavecsén, 1909. XII. 20. Nős, 4 gyermeke van. SZDP-nek és a Vági-féle munkáspártnak a tagja volt. Az MKP-nek 1945 I. 1. óta tagja. A FÉKOSz-tagja, a NB-tag. A szociális és közellátási bizottságok tagja. Mint ujjgazda, gazdálkodik.

Jellemzése: Megfelelő, kissé lassu, állandóan a sarkában kell lenni, párt-hű, becsületes, megbízható, józan, népszerű, nagy hely és emberismerettel rendelkezik, erősen támogatva használható és alkalmas. Előző titkár, Szigetvári István, 3 hónapig volt titkár, 1947. III. hóban lett leváltva, korupció és sikkasztás miatt. A pártot és idegeneket károsított meg, kb. 2.000 frt, és különféle élelmiszerrel.

Szalkszentmárton: Deli Ignác, 1946. XII. óta titkár. Pártiskolát nem végzett. Származása, paraszti. Iskolai képzettsége, 6-elemi. Foglalkozása, cipész. Született, Hajdu megye, Egyek, 1907. XII-21. Nős, 1 gyermeke van. Más pártnak nem volt tagja. Az MKP-nek 1945. I-15. óta tagja. FÉKOSz tagja. NB-tag, a községi képviselőtestület tagja. Mint önálló iparos dolgozik a szalkszentmártoni homokpusztán.

Jellemzése : Megfelelő, szorgalmas, párthű, politikailag nem képzet, de fejlődőképés, mint távoli vidékről jött, megfelelő hej és emberismerettel nem rendelkezik, ennek dacára eléggé népszerű. Képezve és vezetve igen használható ember lesz.

Apostag: Szemler Imre, 1946. február óta titkár. Három hetes pártiskolát végzett Kecskeméten 1947. januárjában. Származása, paraszt, iskolai végzettsége: egy elemi, foglalkozása földműves, nős, öt gyermeke van, más pártnak az ő bevallása szerint nem volt tagja /sokan állítják, hogy a nyilaspártnak tagja volt/. Az MKP-nak 1945-I. óta a tagja. A FÉKOSz járási titkára Dunavecsén, NB-tag, községi képviselő testület tagja és még vagy tízféle különböző bizottságnak. Mint ujjgazda gazdálkodik Apostagon.

Jell.: Nem megfelelő, már a multja miatt sem, nincs tekintéje, gyenge, nagyon anyagias természetű. A sokféle megbízatás elvállalása miatt nem tud rendes munkát végezni sehol. A leváltása csak azért huzódott el, mert nincs olyan egyén, aki jobb volna hejette. A leváltása napirenden van tartva.

Az előző titkár Szabados József, 1946. februárjában lett leváltva. Nagyon hanyag volt és rossz munkát végzett az elvtársak szerint .

Dunaegyháza: Huszárik István, 1947. XI-10. óta titkár, 5-hónapos pártiskolát végzett Ausztriában, 1927-ben. Származása paraszti. Iskolai végzettsége 2 polgári. Foglalkozása hajós altiszt. Nős, 2 gyermeke van. Ausztriában, Korneijburgban városi és körzeti titkár volt a komm. pártban. Többször volt büntetve. Az MKP-nek 1945. I-15. óta tagja.

A helyi N.B.-nek tagja, Fékosz helyi titkára.

Jell.: Igen agilis, szorgalmas, használható és áldozat kész ember. Politikai alapismeretekkel rendelkezik. Egy kissé radikális ez azonban könnyen és jól használható a párt érdekében, mert a pártért minden áldozatra kész. Nehéz anyagi körülmények között él, igen becsületes természetű, szerény.

Az előző titkár, Vida István 1947. XI-10-én lett leváltva, nagyon hanyag, a párttal egyáltalán nem törődött. Csak az anyagiak érdekelték, addig járt a pártba, amíg a földet megkapta.

Solt: Zruta Irén, 1947. XI. 11-óta titkár. Pártiskolát nem végzett. Munkás származása. Négy középiskolát végzett. Foglalkozása községi iroda tiszt. Született Csolnán, 1927. V-1. Hajadon. Más pártnak nem volt tagja. Az MKP-nak 1945. III-10 óta tagja. A Solti NB. jegyzője. Alkalmazása a solti elöljáróság.

Jellemzése: Szorgalmas, agilis, fejlődő képes, használható nagyon. Az előző titkár Szintai István betegségére hivatkozva lemondatta. Nem felelt meg, hanyag volt.

Dunapataj: Mravik Ignác, 1947. július 18-óta titkár. Pártiskolát nem végzett. Paraszt származása. Iskolai végzettsége 6 elemi. Nyugdíjas postás. Nógrádkövezsden 1883. XII. 7-én született. Nős, 2 gyermeke van. A felszabadulás előtt 17 évig volt a SzDP tagja. Az MKP-nak 1945 II. 1. óta a tagja. A szakszervezeti /FEKOSZ/ munkaközvetítő iroda vezetője. A helyi NB. és a községi képviselő testület tagja. Jelenlegi foglalkozása, gazdálkodik és a nyugdíjából él Dunapatajon.

Jellemzése: Dacára, hogy idős ember, igen mozgékony és aktív. Kissé baloldali, de irányítható. Megfelelő vezetés és irányítás mellett használható.

Az előző titkár, Forró Lajos, 1947. VIII. 3-án lett le-váltva. Felesége antidemokratikus magatartású, napirenden voltak a családi perpatvarok, még a párthejiségben is.

Harta: Krizsán János, 1945. VII. hó óta titkár. Pártiskolát Dunavecsén, 1946 kora tavaszán, kéthetes alapfokot végzett. Származása paraszti. Iskolai végzettsége négy polgári. Foglalkozása gépész. Alsójárádon, 1895. III. 19-én született. Nős, egy gyermeke van, Az SzDP-nek volt a tagja saját bevallása szerint csak, de bizonyítékok vannak rá, hogy a nyilaspártnak is tagja volt. Az MKP-nak 1945. II. 5. óta tagja. 1919-ben is tagja volt a pártnak az Ő állítása szerint. A szakszervezet, /FÉKOSZ-nak/ pénztárosa. NB- tag, Betelepítési biz. tag UFOSZ-elnök, Földmivesszöv. igazgatósági tag, Köz gyám, stb. Jelenlegi foglalkozása gazdálkodó és időszakos gépész, most még vendéglőt is szerzett a kitelepítés alkalmával Hartán.

Jellemzése: Ügyes politikus, de csak az egyéni hasznát nézi. Kitudja játszani a községben lévő ellentéteket, melyet mindég az anyagi érvényesülés céljaira használ fel. Multbeli politikai magatartása és erősen gyanítható korupciós ténykedése miatt feltétlenül le kell váltani. Az előző titkár Petrovics Ferenc, nemtörődő és hanyag munkája miatt lett leváltva.

Ordas: Szabó Gyuláné, 1947. XI. 27. óta titkár. Pártiskolát nem végzett. Munkás családból származik. Képzettség 6 elemi. Foglalkozása, selyem szövő. Született Fehérmegye, Csabdi, 1907. III. 8. Férjezett, 1 gyermeke van. A SzDP volt a tagja. Az MKP-nak 1945. X. 12. óta tagja. A szakszervezetnek nem tagja. Jelenleg gazdálkodással foglalkozik.

Jellemzése: Értelmes, áldozatkész és párthű. Irányítás és támogatás mellett nagyon használható.

Az előző titkár Csapai Sándor önző, mindent csak az egyéni érvényesülés és anyagi előnyök szerzésére használt fel. Működésével kiforgatta a pártot még abból a kevés anyagiakból is ami mint legszükségesebb /butor, írógép, párthejiség, stb./ volt.

[MPA]

1947. december 15.

A községi „elszámoltatási bizottság” által egybehívott értekezlet; jegyzőkönyv

Dr. Moldoványi Károly elszámoltatási biztos részletesen ismerteti azt a rendelkezést amely Dunapataj községet kötelezi 400 métermázsa kenyérgabona beszolgáltatására. Ezen kenyérgabona mennyiség összegyűjtéséért községi előljáróság felelős. Ettől függetlenül az elszámoltatás tovább folyik a községben azomban az elszámoltató bizottság egyéb munkája mellett mindenben hathatósan kívánja támogatni a községi előljáróságot az előirt 400 métermázsa begyűjtésére irányuló munkájában. /.../ Végezetül azon reményének ad kifejezést, hogy a gazdatársadalom belátása hozzásegíti a hatóságokat ahhoz hogy a Dunapatajra kivetett 400 métermázsa kenyérgabonát békés uton, a közhangulat rontását szolgáló erőszak alkalmazása nélkül sikerüljön összegyűjteni.

Bévárdy István vezetőjegyző szól a megjelentekhez arról hogy a felszabadulást követő nehéz esztendőben, sokkal nehezebb körülmények között jóval többet adott a község, mint amennyit most kérnek. Kötelességünk most is átérezni e rossz termő esztendő okozta kenyérellátási nehézségeket s az ország talpraállításában ismét ki kell venni a részünket azáltal hogy adunk. Minden lehető el kell követnünk, hogy a községre kivetett 400 métermázsa kenyérgabona ha teljes egészében talán nem is, de minél nagyobb százalékban beszolgáltatásra kerüljön.

/.../

Az értekezlet közös megegyezéssel még egy háromtagu bizottságot alakít, mely bizottság célja megállapítani a nemgazdálkodó szabadfoglalkozásuak terhére beszolgáltatásra előirandó kenyérgabona mennyiség nagyságát.

/.../

[KI]

1947. december 31.

Rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Pártközi értekezletről beszámoló

Vezetőjegyző bejelenti, hogy az 1947 év október hó 30-án tartott képviselőtestületi gyűlésen felolvasott pártközi értekezleti jegyzőkönyvben foglaltak kiegyensúlyozottak. A pártok között ugyanis olyan értelmű megállapodás jött létre, hogy a közösséget érdeklő ügyekben összehívott értekezletekre minden pártot meghívják.

/.../

[KI]

Internacionalista szónok nemzeti ünnepen

1948

Füredi Mihály bíró a '48-as centenáriumon

1948. január 5.

Az MKP községi szervezete elnökhelyettesének és titkárhelyettesének jelentése

/.../ községi politikát nem tudtunk ki fejteni, mert a községünk nem demokratikus, egy nagy reakció fészek. /.../

[MPA]

1948. január 7-10.

Tanuvallomások a Bévárdy István és Körmendi József elleni feljelentést követő vizsgálat során

Mravik Ignác /községi MKP titkár/ vallomása;

1947 március hó 1-én Dunapatajon a Drácz-féle vendéglőben az egyik asztalnál Czirják József, Szabó István, dunapataji lakosokkal kártyáztam, amikor a vendéglőbe betért Bévárdy István h. vezetőjegyző, Körmendi József II. bíró F. Szabó József esküdt Simon János községi gazda. Észrevételem szerint nevezettek már bejövételük alkalmával kissé ittas állapotban voltak és a mi asztaltársaságunktól kb. egy méter távolságra levő asztalnál foglaltak helyet és borozgatás közben beszélgettek.

Beszélgetés közben egyszer arra lettem figyelmes, hogy Körmendi József II. bíró a következő kijelentést tette „Én, Pista, sem nem szántok, sem nem vetek, sem nem aratok, bassza meg az Isten a Demokráciát, amelyik most is meg jövőre is elviszi tőlem a gabonát”.

Ezen kijelentésen, megbotránkoztam, de megütköztem ezen különösen azért, mert legjobb tudomásom szerint éppen Körmendi II. bíró volt az akitől megelőzőleg lezajlott elszámoltatás alkalmával az elszámoltatóbizottság semmiféle termést igénybe nem vett. A kijelentés elhangzása után a társaim előtt megütközésnek adtam kifejezést és odaszoltam Szabó István ny. Beszkárt alkalmazottnak, hogy milyen szégyen, hogy egy községi vezető ember a nagy nyilvánosság előtt ilyen kijelentéseket tesz.

Én odaakartam Körmendi asztalához menni, hogy felelősségre vonjam az általa tett kijelentésekért és a társaságba levőket a kijelentés eltűréséért. Ezen szándékomról azonban a társaságban levő Szabó István lebeszél azzal a kijelentéssel, hogy ne avatkozzam bele, látom, hogy boros állapotban vannak.

Körmendi József kijelentésének elhangzása után rövid idő múlva megjelent Tihanyi Pál szkv. aki a helyi rendőrségnél teljesít szolgálatot és Körmendiek asztalánál foglalt helyet és velük együtt bort fogyasztott.

E közben Bévárdy István vezetőjegyző Tihanyi rendőr felé fordulva a következőket mondotta: „Van nekünk magyaroknak elég bajunk és végünk is van, mert a zsidok a nyakunkon ülnek, különösen a rendőrségen, ahol minden nagyobb pozíciót a zsidok töltik be”. Bévárdy ezen kijelentéseire Tihanyi rendőr közelhajolva és a fülébe sugott valamit, amire Bévárdy válaszolt, de csak ennyit értettem, hogy nem érdekel.

Itt kívánom megjegyezni, hogy Bévárdy István bár az MKP tagja, párthelyiséget egyáltalán nem látogatja; nyugodtan mondhatom, hogy ott megelőzőleg már egy éve nem jelent meg. A fenti eseményeket követő napokban megtartott egyik pártnapon meglepetve vettem észre, hogy ott Bévárdy is jelen van és hozzászolt a felvetett kérdésekhez, miközben szóvátette, hogy nem helyes, ha a párttagok ellen, akik különösen vezetőállásban vannak feljelentéseket tesznek.

A fent leírt Körmeny és Bévárdy részéről elhangzott kijelentések után következő napon megjelentem a dunapataji rendőrörsön, és megtettem feljelentésemet nevezettek ellen.

Körmenyi József /II. biró/ vallomása:

1947 évi március hó 1-én a hartai országos vásáron voltam, Bévárdy István vezetőjegyző, B. Szabó József elöljáró, Simon János községi gazda társaságában. A vásáron kismennyiségben bort fogyasztottunk és jó hangulatban Dunapataj községbe érve betértünk a Drác-féle vendéglőbe. Ott valamennyien az asztalnál foglaltunk helyet. Ahova később odajött Tihanyi Pál rendőr szkv is. Borozgatás közben beszélgettünk, mikor a nehéz megélhetési viszonyokról és a magas közterhekről volt szó, én megjegyeztem, hogyha az egészségem továbbra is így szolgál nem tudok szántani és vetni, hanem a kis gyümölcsösömben fogok dolgozni és abból is megfogyok élni, mert az elmúlt évi termésem jövedelméből csak egy nadrágot tudtam magamnak venni. Felhoztam, hogy a szomszédomban lakik egy zsidó család akik havonként kapják a különböző segélyeket, a tanuló gyerekekre, meg iskoláztatási pénzt is kapnak, én pedig nem tudok a családomnak egy szál ceruzát venni. Az a keresztény gyerek milyen rátermett is az anyagiak hiányában nem tudja elvégezni az iskolákat.

/.../

Bévárdy István /vezetőjegyző/ vallomása:

Az előtte ismertetett Simonfalvi /Stern/ Imre dunapataji lakos személyében felmerült vádak nem felelnek meg a valóságnak.

Nem felel meg az sem a valóságnak, hogy 1942 tavaszán a helyi iparos ifjúság rendezésével tartott műkedvelő előadáson való szereplésben Stern Imrét származásánál fogva meg akartam akadályozni, hogy ezzel kapcsolatban nevezett "Rothadt Zsidónak" neveztem volna. Az előadás szereplő gárdájának táncmulatságán résztvettem, ott egy hölgyet tánc közben egymástól lekértük. Nem emlékszem azonban, hogy emiatt közöttünk

szóváltás lett volna és azt mondtam volna nevezettnek, „majd elintézek én téged te rothadt zsidó, éppen kapora jöttél”.

Nem emlékszem Simonfalvi /Stern/ Imre katonai behívásának körülményeire, azt sem tudom, hogy abban az időben hivatalomban anyakönyvi kivonat kiadása végett megjelent volna. De ha ez mégis megtörtént annak kiadása elé akadályt nem gördíthettem, mert az mindenkinek jogos kérelme és a képviselőtestületre egyáltalán nem tartozik.

Tagadom azt, hogy faji gyűlöletből, vagy személyes bosszúból én lépéseket tettem volna nevezett katonai behívásának érdekében.

1944 év tavaszán mikor már a zsidó származású személyekre területi korlátozások voltak érvényben, több dunapataji zsidó személynek adtam ki személyazonossági igazolást, mely azt a célt szolgálta fényképpel ellátva, hogy az iparuk üzéséhez szükséges anyagok bevásárlásához Budapestre minden akadály nélkül utazhassanak, mert különben a Budapesti pályaudvaron, már ebben az időben tudomásom szerint csak vidéki zsidószármazású személyeknek szolgáltatott ki menetjegyet. Az előttem felmutatott Stern Imrét ábrázoló fénykép is ilyen célt szolgált. Nem felel meg a valóságnak, hogy én ezen fényképet budapesti rendőrhatóságnak küldtem volna meg azzal a céllal, hogy a Budapestre felutazó Stern Imrét elfogják.

Kijelentem, hogy sem a múltban sem pedig jelenleg nem tanusítok zsidóellenes magatartást. Ezen körülmény igazolására kérem meghallgatni a solti és a dunapataji deportálásból visszatért zsidószemélyeket.

/.../

A múlt év tavaszán megtartott hartai országos vásáron a község részére történő lovétel céljából megjelentünk Körmendi József II. bíró, B. Szabó József, A. Kovács János és még több községi esküdt társaságában a vásárolt hazatérve johangulatba betértünk a dunapataji Drácz-féle vendéglőbe. /.../

Ezen eseményekre tekintettel, hogy meglehetősen boros állapotban voltam és az idők elmultával már elmosodtak agyamban. Nem felel meg a valóságnak az sem, hogy én demokráciaellenes kijelentést tettem volna, mely szerint azt mondtam volna, hogy minden úgy van, mint a múltban volt, hogy a zsidók vezetnek bennünket. Nem emlékszem arra sem, hogy ezen beszélgetés közben Tihanyi Pál rendőrszkv. az asztalunknál foglalt volna helyet és én rámutatva azt a kijelentést tettem volna, hogy nem kell messze menni itt a rendőrség is, hol minden vezetőpozíciót zsidók töltik be és addig nem is lesz rendes béke, míg a zsidóság ül a nyakunkon. /.../

[K1]

1945. július 3.

**A Nemzeti Parasztpárt községi szervezetének
igazolása Bévárdy István részére**

Alulirottak a Nemzeti Parasztpárt dunapataji szervezete nevében igazoljuk, hogy Bévárdy István jegyző dunapataji lakos a közhivatali teendőket úgy a közhivatalba, mint azon kívül demokratikus szellemben hajtotta végre. Nevezett nem volt németérezelmű, vagy fasiszta barát, ily pártnak tagja nem volt.

Igazoljuk továbbá, hogy nevezett ellen panasz nem merül és nem merült fel, népellenes cselekedetet nem hajtott végre, köztisztelőben és szeretetben állt és áll.

[KI]

1948. január 18.

Az MKP járási titkárának jelentése

/.../

Dunapataj. Kb. 7500 fő a lakossága. 75 %-a földmives, többi iparos és kereskedő és egész csekély értelmiség között oszlik meg. Vallásos, erősen jobboldali majdnem, hogy ellenforradalmi magatartást tanúsító zsiros paraszti község. Pártszervezet szempontjából igen nehéz terület, mert a felszabadulás utáni idők igen nagymérvű korrupciós és személyi ellentétei nehezítik meg a munkát. Vezetőség és titkár csere következtében megindult egy lassu folyamat, amely bizonyos, de igen gyenge fejlődést mutat. Nagyon hiányzik a képzett és megfelelő érzékelés és taktikával dolgozó helyi vezető, aki az amúgy is nehéz helyzetben fel tudná magát találni. Rendszeres pártélet még nincs, de a rászoritása és közeljövőben való kialakulása meg van. Községpolitikai életben bár igen csekély, de bizonyos munkát végeznek, mert ösztönösen érzik, hogy ezen keresztül lehet a legnagyobb eredményt elérni az erősen jobboldalu magatartású parasztság között.

/.../

[MPA]

1948. január 19.

A járási főjegyző leirata a községi előjárásnak

Belügyminiszter ur hozzám intézett 165.302/1947. III/2.sz. rendeletét az alábbiakban tudomásulvétel és megfelelő további eljárás végett közlöm:

Hozzám intézett panaszokból arról szereztem tudomást, hogy a vonatkozó jogszabályok alkalmazásának elhanyagolása miatt a délszláv lakosság a hivatalos eljárások során anyanyelvének használatát nem érvényesítheti.

/.../

Figyelmeztesse Alispán ur az érdekelt tisztviselőket, hogy a hivatkozott rendelet 21. §-a szerint a rendeletben a köztisztviselőkre nézve megszabott nyelvhasználati szabályok megszegése fegyelmi vétség, amely ismétlés, vagy szándékosság esetén a súlyosabb fegyelmi vétségekre megállapított büntetés alá esik.

Bár nincs külön jogszabályi rendelkezés arra, hogy a délszláv lakta községekben a hivatalos feliratok az illető nemzetiség nyelvéen is készüljenek, azonban az ilyen kétnyelvű feliratok használata a nemzetiségek lakta területen hosszú idő óta szokásos.

/.../

[KI]

1948. január 22.

Az MKP járási titkári értekezletének jegyzőkönyve

1. Járási titkár ismerteti a konferencia körülményeit, majd Rákosi Elvtárs beszédét. /.../

Kerti Lajos hozzászólásában /.../ felteszi a kérdést, hogy miért nem jogos azokban az üzemekben, ahol nem állami kezelés van, és a tulajdonosok rabolják valósággal az államot is és a munkást is a sztrájk?

/.../ Járási titkár válaszol a hozzászólóknak, különösebben kitérve a sztrájk kérdésére, válaszában sikerül megértetni az elvtárral a sztrájk jogtalanságát és válaszát a jelenlévők valamenyen helyeslik és elfogadják.

2. /.../ Járási titkár ismerteti az új tagkönyvcseré célját és fontosságát, rámutat arra, hogy ez az alkalom megfelelő lesz, hogy a pártba nem való elemeket onnan eltávolítsák, hangsúlyozva, hogy a konferencia nem hozott új szigorubb határozatokat a tisztogatás a jelenleg is fennálló elvek alapján fog végbe menni.

/.../

[MPA]

1948. január 23.

A községi jegyző levele Marityák Béla táncitanárnak

A helybeli iskolák vezetői azon panasszal fordultak előljáráóságunkhoz, hogy az Ön által vezetett tánciskolában iskolaköteles korban lévő gyermekek járnak. Mivel pedig ez a fennálló törvényes rendelkezések értelmében tiltva van, felkérem, hogy a panasz tárgyának ellenőrzése és esetleges eljárás végett a táncoktatásban résztvevők névsorát, születési év, hó, nap, vallás, házszám feltüntetésével 3 napon belül előljáráóságunkhoz adja be. /.../ [KI]

1948. január 28.

A „kalocsai törvényszék, mint büntetőbiróság” ítélete

I t é l e t:

A szabadlábbon lévő

THIESZ BÉLA 1915. év január hó 14. napján Dunapatajon született, odavaló illetőségű és lakos, magyar állampolgár és anyanyelvű, nő Dimák Annával, egy gyermek atyja, írni-olvasni tudó, katonai szolgálatot teljesített földműves, napszámos foglalkozású, vagyontalan vádlott b ü n ö s egy rendbeli /.../ magánlaksértés vétségében, valamint egy rendbeli /.../ kihágásban.

A törvényszék ezért /.../ összebüntetésül 2 /kettő/ hónapi fogházbüntetésre i t é l i . A fogházbüntetés végrehajtását azonban /.../ három évi próbaidőre felfüggeszti

I n d o k l á s :

/.../ Thiesz Béla vádlott Dunapatajon, 1947. év november hó 7. napján 20 órakor tehát éjjel, Imri Sándor bekerített udvarába az ott lakó Imri Sándor és Imri Sándorné sértettek beleegyezése nélkül jogtalanul, azon erőszakkal, hogy előbb a betámasztott deszkakaput benyomta, majd Imri Sándor sértett tiltakozása ellenére azon fenyegetéssel, hogy leszámol sértettel a konyhába is behatolt, majd ugyanekkor Imri Sándor sértettet nem zsarolási célból azzal fenyegette meg, hogy házat dinamittal felrobbantja.

/.../

A bíróság a büntetés kiszabásánál súlyosbító körülményként mérlegelte büntetett előéletét, ellenben enyhítő körülményként vette figyelembe vádlott töredelmes beismerését, megbánást tanúsító magatartását, ittas felhevült lelki állapotát.

/.../

A törvényszék a büntetés végrehajtását abból a különös méltánylást érdemlő okból, hogy vádlott az idegbaj határán álló ideges természetű és sértettek vádlottnak megbocsátva, nem kívánták meg büntetését /.../, három évi próbaidőre felfüggesztette, mert ettől az elítélt magaviseletére, egyéniségének, életviszonyainak és az eset többi körülményeinek figyelembe vételével kedvező hatást vár.
[KI]

Thiesz Béla (interjú)

- Arra kérem, hogy először mondja el, mikor született, mi volt az apja foglalkozása.
- 1915. február 4. Borbély, fodrász.
- Hányan voltak testvérek?
- Tízen.
- Mi lett velük?
- Öt meghalt, öt életben van köztünk.
- Ők mit csinálnak?
- Mit csinálnak? Dolgoznak. A demokráciáért, nem a fasizmusért, így ahogy mondom. Többre is kíváncsi?
- Mit csinál a négy testvére?
- Mit csinálnak? Dolgoznak.
- Hol?
- Nem tudok beszámolni.
- Ismeri őket?
- Ismerem. De ilyen kérdést ne adjon föl nekem! Nem tudok beszámolni. Nem felelek rá soha! ... Megmondjam? Van egy öcsém Kiskőrösön. Téesz-elnök, tanácsos úr. Van egy bátyám. Kőműves. Tönkretett. Többre is kíváncsi?
- Csak érdeklődnék.
- Na de itt van ez a pletykadoboz. Biztos ám! Korán szülessen, ha ki akar engem vallasni!
- Nem vallasni, kérdezni szeretném.
- Apám fodrász volt, itt született ezen a tájon.
- Itt, a Varga utcában?
- Biztos. Abban a házban, amit mutattam. Itt lakom ebben a lakásban tíz éve. Kényszerlakásban. Nem kényszer. Ez az ember engem megtűr. Tudja mi az? Mire kíváncsi még?
- Azt szeretném tudni, mit csinált gyermekkorában.
- Voltam cirkuszos is. Bohóc. Életbohóc. A Donner cirkusznál, katonacirkusznál, ezerkilencszázharmincegyben .
- Mennyi ideig volt cirkusznál?
- Nem sokáig. Meguntam. Nem volt jó.

- Járt az országot?
- Jártam. Hamarabb, mint maguk. Adjon másik kérdést föl. Falukutatás?
- Olyasmi. A cirkusz előtt mit csinált?
- Mit csináltam volna? Eljártam, mint mások, Böddre.
- Kikhez jártak? A nagygazdákhöz?
- A kurva papokhoz!
- Milyen papokhoz? Katolikusokhoz?
- A reformátusnak nem volt birtoka. Dolgoztam, Böddön.
- Hány majorja volt neki?
- Nem tudom.
- Én meg tudom. Volt a Jóska major, Nagy major, Disznó Ilona, meg a Bakod. Jól bebaszott nekem a Bakod. Írja le nyugodtan. A cseh intéző – na minek hívták – hajtotta a népet a munkára. Kalocsán dőglött meg.
- És mit kaptak ezért a munkáért?
- Negyven fillért naponta, negyven fillért. Tudja mi volt az? Éhbér.
- Mit lehetett azért kapni?
- Semmit. Egy picur kenyeret, ha kaptunk, akkor is naplementig dolgoztunk. Be kellett osztani azt öt felé, uram.
- Mennyi ideig csinálta ezt a munkát?
- Nem sokáig. Tíz évig.
- És télen?
- Aludtam, mint a medve. Miből éltem? Amiből a medve. Zsírból.
- Mégis...
- Soroljam? Születtem 1910. január 4-én. Apám jött haza az orosz fogságból 1917. Jött a háború, vagyis a forradalom. 1918-ban apám. Tudja hol született apám? Berjánoson. Tudja hol van Berjános? Nagyrománia, Arad, nekünk semmise maradt.
- Mit csinált az apja '18-ban?
- Nem tudok beszámolni róla.
- Nem emlékszik rá?
- Emlékszek rá. Hát maga kíváncsi mindenre? Megmondom, na. Tudja, bejöttek a románok. Antant. Ki verte le? Nem a kommunizmus, hanem csak azok a betyárok. Nem adtak a népnek szabadságot.
- Úgy hallottam, nagy harc volt itt.
- Volt ám, '19-ben. Biztos ám.
- És kik győztek?
- Mindig a vörösök. Nem az ördögök. Ki győzött máma? Nem a fehérek. Tudja ki volt Kun Béla? Én tudom. Honnan tudná maga? Világon se volt.
- Nem, de tanultam.
- Na én is tanulok sokat.
- Azt kérdeztem, amikor jöttünk, hogy milyen vallású volt az apja.
- Vallás? Nem tudom. Nem számolt be nekem a vallásról.
- És az anyja?
- Katolikus.
- És az apja, az nem?

- Az is az volt.
- És maga?
- Nincs nekem vallásom. És nem is lesz soha. Mi az a vallás? Maga bízik valakibe? Én bízek magamban. Nem törődök valami pápával... Ide figyeljen uram! 1933-ban söprögettem Budapesten a havat urakkal, urakkal, urakkal...
- Ezek szerint járt Pesten is. Ott mit csinált?
- Kijártam a görög piacra. Vittem a csomagot.
- Mennyi ideig volt Pesten?
- Sokáig. Látta maga Angyalföldet?
- Hogyne.
- Tudja, hol van a Jász utca? És a Reiter utca? Vöröskereszt szálló? Ott laktam egy évig. Hús fillért fizettem egy éjszakára. Ott mérgeztem meg magamat.
- Öngyilkos volt?
- Majdnem.
- Miért?
- Nem bírtam azt a tortúrát. Untam az egész könyörgést. Tudja milyen nehéz embernek lenni? Kidobták a szivart, én meg szedtem a csikket. Én söprögettem, uram! Nem kaptam egy büdös vasat sem.
- Akkor nehéz volt munkát találni, igaz?
- Biztos ám!
- És később jobb lett?
- Nem lett jobb. Most lett jobb.
- Most miért jobb?
- Miért? Miért, nem jobb? Most könnyű Budapesten egy darab kenyérhez jutni. Tudja, hol az István kórház? Na, ott voltam.
- És amikor kijött a kórházból, mit csinált?
- Megfogadtam, hogy nem leszek többé öngyilkos. Az élet rövid. Milyen ember az, aki eldobja az életét? Gyáva ember az! Nem bír harcolni. Az életért mindig harcolni kell.
- És hogy lett bátrabb, mi történt?
- Amikor aludtam, egyszer álmodtam valamit. Egy tigris, egy viperát. Legyőztem a viperát. Aztán jöhet nekem bárki.
- És ebből az álomból milyen tanulságot vont le?
- Én sokat tudok, sokat tudok. Nem lehet engem legyőzni. Énnekem van egy hitem.
- Mi ez a hit? Kiben hisz?
- Hiszek egy borjúban, hiszek egy számárban. Hiszek az istenben. Isten velem, bárki ellenem. Igazam van? Nyugodtan, mégha publikálja is. Szabad Magyarországra? Bilincsbe jár! Ezt ne mondja bele, mert engem becsuknak.
- Dehogyan csukják. Ha nem álmodik, akkor mire szokott gondolni?
- Alszok.
- De mikor ébren van, és már nem alszik.
- Akkor elmegyek dolgozni.
- Mit dolgozik?
- Hogy-hogy mit? Amit parancsolnak.

- Kicsoda?
- Kicsoda? Hát nem tudja, hogy dolgozni kell egy csöppet. A pénzt nem adják ingyen. Hol maltert, hol téglát viszek.
- Földön szokott dolgozni?
- Földön? Mi az a föld? Ide figyeljen a földet szeretni kell, különben nincs termés. A mag kikel. Petőfi Sándor. Szeresd a hazádat. Szeresd a földet.
- Sokat olvas?
- Olvasok sokat. Megmutassam? Magának melyik a legjobb írója?
- Nekem nincs.
- Na akkor gyűjtsunk rá. Nem? Nem is áll fel a pecse!
- Azért nem panaszkodom... '45 után mit csinált?
- Begyűjtő voltam. Biztos. Söprögettem. A padlásom a kulákoktól.
- Kinek csinálta?
- A kormánynak.
- Mít fizettek ezért?
- Nem tudok beszámolni. Semmit. Ugródeszka voltam.
- Miért gondolja, hogy maga ugródeszka volt?
- Az voltam. Mert én még a haját sem kaptam meg.
- Minek?
- A diónak. A gesztenyének uram. Erre is kíváncsi? Ezt ki is dobolják? Ide figyeljen, mondok magának valamit. Bevonultam katonának 1938-ban, négy elemivel. Sehonnan se kaptam csomagot soha. Anyám özvegyasszony volt, apám meghalt 1928 április 1-jén, hirtelen halállal.
- És az anyjától nem kapott csomagot.
- Miért, kértem volna? Elég baja volt.
- Mennyi ideig volt katona?
- Tíz évig. Biztos, Le is csuktak tíz évig. Elszóltam magamat. Azt mondtam, hogy Hitler nem nyer háborút. Beleszólt a zsidókérdésbe. Nincs igazam? Most is ezt mondom.
- Maga szerette a zsidókat?
- Miért? Az is ember? Maga nem szerette? Én se voltam bele szerelmes. De volt becsülete. Elmentem hozzá pénzért. Nincs baj fiam, azt mondja, itt egy kabát, majd megadod. Most menjen, kap-e kabátot?!
- És mikor csukták le azért, amit mondott?
- 1942-ben. Akkor jöttem haza az orosz frontról.
- Volt az orosz fronton is?
- Voltam ám! Hamarabb, mint maga.
- Merthogy én még nem is voltam akkor.
- Ne is legyen ott uram, csak látogatóba. Adjon egy szál gyufát...! Mert én viccből élek, meg a pénzből. Na, térjünk a tárgyra, mire kíváncsi még?
- Mondta, hogy az orosz fronton is harcolt.
- Hó, nem harcoltam. Nem sütöttem el a puskám. Én sofőr úr voltam. Biztos ám. Őrmester úr. Volt egy pisztolyom, az berozsdált. Soha nem lőttem vele emberre. Volt három csillagom. Lehullott. Látta a hajnalcsillagot? Az is lehullik.

- Aztán mit csinált a háború után? Volt még katona?
- Nem akartam én katona lenni. Nem mentem el. Visszajöttem Dunapatajra.
- És kapott földet itt?
- Földet? Kaptam volna, ha akartam volna, de gondoltam, sok az adó benne. Miért, talán ingyen osztogatják? Hm, én tudtam mindent. Ide figyeljen uram, most mit akar, politikai kérdést vagy másik kérdést?
- Én inkább arra lennék kíváncsi, hogy mit csinált a háború után. Ez nem politika, hanem már történelem.
- 1944-ben Hannoverben. ... Tudja hol van Hannover? Nyugat-Németország, Salzburg. Odáig elmentünk. De jöttek a jenkik. Go home! Tudja mit jelent? Menjenek haza! Aztán én hazajöttem három kufferral. Jól megverték a rendőrök. Mert odavoltam Nyugaton.
- Miért volt?
- Mert odairányítottak. Nem akartam én menni. Hát magát nem irányítják?
- Van, amikor igen. Aztán?
- Meguntam magamat. Megnősültem. '45 október 24-én. Lett egy fiam, akkora mint maga. Mire kíváncsi még? Itt születtem. Megmondjam, hol? Mit tud maga erről? Semmit. Emlékszik '56-ra? Ugye nem emlékszik?
- Miért, mi volt itt '56-ban, Patajon?
- Tudja kik csinálták eztet? Huligánok. Kilencven drót volt kiakasztva hurokra. Én voltam az első. Ki volt akasztva kilencven hurok a kommunistáknak. Egy fogam sincs a 32-ből.
- Ki verte ki?
- Nem mondom meg. Egyszer lecsapok rá. Tudja, mi az a vérbosszú?
- Dunapataji verte ki?
- Biztos. Volt kocsmáros.
- Mégis, miért?
- Mert padláskutató voltam. Erre kíváncsi?
- Erre kíváncsi vagyok.
- Miért?
- Mert ez egy érdekes...
- Tényleg? Haha! Na, idefigyeljen uram! 61 éves elmúltam. Ha mi nem lettünk volna, ez a rendszer nem lett volna soha. Nem hiszi el? Kellene már egyet pihenni. Elhiszi? Ha mi nem volnánk, senki nem lenne, biztos. A tömegben az erő. Igazam van?
- Mondta, hogy az '50-es években padlást söpört. Haragudtak magára ezért?
- Mindenki. Volt törvény rá? Én tudom. Volt!
- Maga a törvényt hajtotta végre?
- Biztos ám. Nem magamtól. Minden kormánynak szót kell fogadni. Ha szembeállsz, akkor felakasszák vagy elemésztik. Igazam van? Minden kormánynak meg kell hajolni. Nincs már gerincem. Nem hajlítottam Horthynak. Az hülye volt. Mi fízi magukat oda? Semmi. Engem se, 30 ezer ember halt meg Jányi Gusztávért, egy magaslatért.
- Ezt honnan tudja?

- Ott voltam,
- Hol volt ez?
- A Don-kanyarban. Elsoroljam az egészet? Nem harcoltam, pisztolyom volt, emberre nem oltottam ki. Gondolkoztam, nem bántott engem soha.
- Szerencse, hogy visszakerült,
- Ha! Szerencse, Szerencs fel! Bányászköszöntés. Mi gazdagabbak vagyunk az összes kuláknál. Van szeretet. Az ott nincs, csak felemás szeretet van, pénzért szeretnek, pénzért.
- Amikor a padlást söpörte, akkor haragudott ezekre a kulákokra?
- Mindenkire haragudtam, minden kulákra. Most is haragszok rájuk. Most is meg tudnám fojtani egy kanál vízbe. Nézzen, uram, nézzen körül! A kulák parancsol most is, nem mink. Újra kulák lett, mind. A ház maradt nekik.
- Hol vannak most?
- Az a baj, hogy vezetők! Az a baj. Nekem sose volt 100 hold földem, nekik van. Meg négy nyaralójuk. Azt mondják, szegény a téesz. Szegény, mert ellopják a vagyonát. Most én kérdezek. Mikor született?
- 1948-ban.
- Hííha. 27 éves. Aztán milyen vallású?
- Református.
- Tényleg? Vastag kálomista!
- De nem tartom.
- Jól van, akkor vissza. Maga falukutató?
- Mondjuk. Baj?
- Le a kalappal maga előtt. Én voltam padláskutató.
- Miért vállalta el ezt a munkát?
- Ide figyeljen uram! Maga miért vállalta el ezt? Mert érdekli, ugye? Hát engem is érdekelt.
- Na de ezért kiverték a fogát és...
- Biztos nem érte meg, de megbosszultam őket. Megérte. Nem nőnek a nyárfák az égig.
- De hogyan állt bosszút, amikor még most is ott vannak a vezető helyeken, és még a fogát is kiverték?
- Uram, az ember ember, és nem nyúl. Nincs már többé éhbér. Nincs olyan, hogy levágok egy szalonnát reggelire, ebédre. Mert a Varga utcaiaknak is van most már enivalójuk. Nem szorul az ingyen bérjére egy kuláknak se, soha, soha, soha. Megszűnt az a világ. De még nincsen egészen helyben minden.
- Mire gondol?
- Megmondjam mi hibádzik? Az Úr azt mondta, hogy mindenki egyformán a bőség kosarából. Igazam van? Még nincs egyforma. Ha én lennék a Losonczinak falun, én mindent megszüntetnék. Háztájit nem adnék egynek se. Azt mondták, minden közös, de nekünk semmi közünk hozzá. Közös? Van egy másik közmondás. A téesz egy aranybánya, aki venne van, megbánja. Én nem tudtam lopni. Van, aki 3-4 nyaralót csinált és kiadta albérletbe, 120 naponta.
- És hogyan kívánna ezen változtatni?

- Hogyan? Hát ezen nem tud más, csak mink. Hogyan? Megmondjam magának? Hát megkérdem: mennyi a fizetése? Mi az, hogy nyaraló, az honnan van? Hogyan? Úgy, hogy mindenki vehet, de a saját pénzén és nem a más bőrére. Megmondom bármikor. A haláltól már nem félek. Miért van egyiknek, és miért nincs nekünk? Mert mi keressük nekik. Nélkülünk semmi nem volna a világon. Mondta Lenin: „Tömegben az erő!” Igaz?
- Maga kommunista volt?
- Az is vagyok! Nem párttag, hanem kommunista vagyok. Én kommunista embernek születtem, a nagybátyám is, az anyám is.
- Mit ért azon, hogy kommunista?
- Hogyan? Nem tudja? Nem megalkuvó, még ha ott is maradok. Érti már? Tudja mi az a vallás? Maga hisz valakibe? Én hiszek az eszmében.
- Mi az az eszme?
- Nem tudom. Én azt mondom, hogy egyesüljete, abban van az erő.
- Hol tanulta ezeket a kommunista eszméket?
- Kistarcsán. Be voltam internálva. Ott tanultam meg. Mert elszóltam magam '42-be.
- Kitől tanulta ezeket?
- Kitől? Tudja ki volt a Rajk László. Egy szobában ültünk. De bizony. Aztán külügyminiszter lett.
- És tőle tanult ilyen kommunista dolgokat?
- Mástól is. Megmondtam magának, én kommunista származású vagyok.
- Szóval Rajk Lászlóval volt együtt börtönben.
- Nem börtönben, csak Kistarcsán. Tudja mi az a Kistarcsa? Haláltábor.
- Onnan kiszabadult. És?
- Elmentem ismét katonának, vagyis elvittek '43-ban. Vezettem újra kocsit. Hazajöttem 1945-ben, és megcsaltak az álmok.
- Ez mit jelent?
- Gondolkozzon rajta!
- Na de elmagyarázhatná...
- Volt magának két virágja?
- Nem.
- Hazajöttem és mind a kettő elhervadt, nem volt, aki öntözze.
- Mi volt ez a két virág?
- Hát ide figye ljen, maga nagyon nagy ember! Nyakonpofozom. Na ide figyeljen! Szerettem két virágot.
- Két nőt?
- Egy nő volt benne, meg a lányom. De agyonlőtték '56-ban. Biztos ám! Befejeztük? Kezdek mérges lenni.
- Ne haragudjon.
- A lányomat agyonlőtték a kurva huligánok! Pesten! Meg a Mező Imrét. A pártbizottságon dolgozott ám az én lányom. Akkor verték ki a fogamat is. Ki akartak űzni Patajból.
- Miért?

– Mert szembeszálltam velük, nem tudtam összeesküdni velük. Azt mondták, hogy menjek Ordasra.

– Kik?

– Az urak, a fasiszta betyárok, bérencek. Nincs neve neki. Nagy úr. Nincs neve neki. Az én harcom. De én nem mentem Ordasra. Mít tudok én Ordason csinálni, ha pataji lakos vagyok. Kimentem Ordas felé, és visszajöttem nyugaton egy kis kerülővel. Gyűjtsunk rá. Írt az asszony levelet, hogy menjek el, mert úgylis felakasztanak. Nem is sok hiányzott volna. Ő meg itthon maradt, de aztán itt hagyott. Uram, ide figyeljen! Megtörtént? Bűnös voltam? Bűnös vagyok! Amit a párt és a kormány mond, azt hajtom végre, jól vagy rosszul. Ide figyeljen, én megölöm egyszer magamat, az biztos. Csak a gyerekek ne látnák. Nekem mindennem a gyerekek. Hagyjuk abba már, kapcsolja ki!

1948. február 5.

A megyei főjegyző leirata a községi elöljáróságnak

A Belügyminiszter 10719/1947. III/3. szám körrendeletét azzal közlöm, hogy az abban foglaltakat a legszigorubbantartsa be annál is inkább, mert annak végrehajtását ellenőriztetni fogom.

„Tudomásomra jutott, hogy a lakáskiutalások során a hatóság számos helyen az igénylő közszolgálatban álló polgári személyt a rendőrségi alkalmazottakkal szemben jogszabály ellenes módon előnyben részesíti. Előfordult az is, hogy a közszolgálatban nem álló polgári személyeknél korábban jelentkező rendőrségi alkalmazottak noha kérésük megokolt volt amannál későbbben jutott lakáshoz. Értesültem továbbá olyan esetekről is, hogy rendőrök számára anélkül, hogy azt a szükség indokolta volna a város külterületén sőt ami már tarthatatlan nem egyszer a cigánytelepen utaltak ki lakást és az ilyen lakás ellen kifogást emelő panaszát nem vették figyelembe.”

/.../

[KI]

1948. február 6.

Az MKP járási titkárának jelentése a „Szociáldemokrata Párti jobboldali egyének tevékenységéről”

Dunavecse községben sikerült a Szociáldemokrata Párt helyi szervezetéhez egy megfigyelőt beépíteni. Ez a megfigyelő január 28-án jelentette, hogy egy bizalmas értekezlet volt a Szociáldemokrata Párt dunavecsei

szervezete helyiségében, amelyet részben sikerült kihallgatnia. A megbeszélésen részt vett Dunavecseről Nyéki Béla, Orosz Dózsef, Apostagról Fekete Sándor, Csolnáról Góhér István, Dunaegyházáról Buránszki Ferenc, Dunapatajról Kiss József és még 3 megbízott által ismeretlen egyén.

A kihallgatott beszélgetés egyes részletei azzal foglalkoztak, hogy ha bekövetkezik a Szociáldemokrata és Kommunista Párt egyesülése, ne találja ez őket készületlenül. Már most kövessenek el mindent, hogy minnél több tagot befolyásuk alatt tartsanak, órájuk hallgassanak, lehetőleg mennél több ingóságot és párthelyiséget magukkal tudjanak vinni. Vigyázzanak nagyon a beszélgetésükre, lehetőleg idő előtt ne mondják meg senkinek miről van szó, ne említsék „az idióta Berczi bácsi előtt az esetet, mert az nem megbízható”. Az elejtett beszélgetésből többször ki lehetett venni, hogy a dunavecsei Molnár református pap irányító szerepet visz a társaság működésében. Ugyancsak ki lehetett venni, hogy nemcsak a jelenlévők tartoznak ehhez a társasághoz, vannak még többen is az egyes községekben, mert több nevet is emlegettek.

Fenti jelentésemet mihez tartás végett közlöm, ha esetleg szükséges valamilyen utasítás, ilyen irányban kérek pontos utasítást, nem lehet közömbös számunkra az, hogy a Szociáldemokrata Párt keretén belül ilyen munka folyjon. A fenti értesülésem annak dacára, hogy teljesen megbízható egyéntől jött, mint konkrétum fel nem használható, az illető nem hajlandó nyíltan kiállni a fenti vallomása mellett. A külső tényekre én magam is rájöttem, mert a fentnevezett illetők elég gyakran összejönnek a dunevendégi Szociáldemokrata Pártszervezetbe. A beszélgetés tárgyát természetesen személyesen nem tudtam leellenőrizni, csak megbízottak útján értesültem a dolgokról.

U.i.: A „Berczi bácsi” jelző Kalauz Bertalan járási főjegyzőt fedi.
[MPA]

1948. február 26.

Az MKP járási bizottságának „Nyílt levele a Szociáldemokrata Párt járási bizottságához és a pártban tömörült baloldali dolgozókhöz”

/.../ Góhér István, az SzDP. dunavecsei járási titkárának, 1948. február 25-én hozzánk érkezett, felkérést - tárgyilagos megálapítással - kénytelenek vagyunk valódi értékére - a diplomáciai manőver színvonalára - leszállítani.

Ezeknek megállapítása után kijelentjük, hogy szeretettel nyújtjuk baráti jobbként a Szociáldemokrata Párt dunavecsei szervezeteiben tömörült - eddigi vezetősége által megtévesztett és félrevezetett - baloldali gondolkodásu, népi demokráciánkat építő, becsületes szándéku dolgozók

felé! De ki kell hangsúlyoznunk azt is, hogy csak ezekkel a dolgozókkal - és csakis ezekkel! - vagyunk hajlandók a tárgyalóasztalhoz leülni! Az a bizottság pedig, amelyet Góhér István, járási titkár, kijelölt, hogy velünk tárgyaljon, - nem felel meg ezeknek a követelményeknek.

/.../ egy teljesen baloldali, munkásszellemű bizottsággal a legnagyobb örömmel fogunk tárgyalni: de csakis ilyen bizottsággal!

[MPA]

1948. február 29.

Az MKP járási titkárának jelentése

Jelentem, hogy a Szociáldemokrata Párt Dunavecse községben folyó hó 29-én d.e. 11 órától 13 óra 30 percig nagygyűlést tartott.

A gyűlés szónokabudapesti kiküldött beszédének irányvonalát az alábbiakban foglaltam össze.

/.../ Példának hozta fel a közelmúlt Csehszlovák eseményeket. Ismertette, hogy az összefogás ereje diadalmaskodni tudott a jobboldal törekvésein, és a dollár imperializmuson.

Magyarországra térve vázolta ugyancsak a baloldal megerősödését, elismerve a Kommunisták ténykedését, mint ügyesebb párttevékenységet. Példákat hozott fel: Kommunisták egy egyszerű munkást állítanak egy üzem élére, nem nézik, hogy van e szakképzettsége, kellő iskolája, ha megfelelőnek látják, megbizzák a munkával, két hónap után, ha nem megfelelő, leváltják és másikat tesznek a helyére „ Nem gondolkoznak, spekulálnak sokáig, hanem a tényleges cselekvés emberei. Elmentésben a mi pártunk, elrágódunk sokáig egy-egy munkán, egy-egy kérdésnek a megoldásán. Ismertette a Szoc. dem. párton belül történő tisztogatási munka kezdetét, felemlített neveket, hogy kik lettek eltávolítva, mint nem megfelelők, a pozíciókból, a pártból, mint nem oda-való, jobboldali elemek. Neveket sorolt fel, melyek közismertek. Némelyiknél sajnálatát fejezte ki mint régi harcos szocialista, de nem értette meg az idők és fejlődés szavát, távoznia kellett. Josolta azt, hogy a tisztogatás nincs még befejezve, további folytatása lesz a kongresszus alkalmával és azután is.

Mint követendő munkát és politikát, erősen a Szovjet Unióval való együttthaladást jelölte meg. /.../ Erősen kihangsúlyozta többször is, hogy a két munkáspárt együttműködése a fejlődés érdekében feltétlenül szükséges és ha sokan nem is akarják, akkor is be fog következni, mer a magyar nép érdeke így kívánja meg.

/.../

Hozzászólás a gyűlés tartama alatt nem volt, láthatólag tetszett a kb. 200 főnyi hallgatóságnak, az időnként elhangzott tapsból erre lehetett következtetni.

Egyes közismert Jobboldali elemek, Góhér István, Nyéki Béla, Kalauz Bertalan, Orosz József, dr. Andor Ernő stb. a gyűlés után csoportosulva, különválva láthatólag nem tetsző formában vitatták meg a hallottakat. Kalauz Bertalan az egész gyűlés tartama alatt nem tetszéssel fogadta az előadottakat, több alkalommal úgy nézett ki, mint ha szólni akart volna, de erőt véve magán nem avatkozott a beszédbe.

Meg kell még jegyezni, a szónok baloldali mentalitására vall az, hogy a gyűlés befejezése előtt kb. 20-25 ember felkelt és távozott a helyiségből, a szónok nem állta meg megjegyzés nélkül, „tudom, hogy vannak olyan egyének, akiknek az én beszédem nem tetszik, ezek jobboldaliak, ezek jobb, ha távoznak”. Később derült ki a kimagyarázkodás során, hogy az eltávozók fodbollisták és fodbollmecs-re igyekeztek.

A beszéd befejeztekor Nyéki Béla helyi titkár szeretett volna még beszélni, azonban a hallgatóság nem hallgatta meg. Sokan legyintettek láthatólag ellenszenvvel viseltettek iránta, sokan arra hívatkoztak, hogy már éhesek, késő van, ne töltsse az időt.

[MPA]

1948. március 1.

Az MKP solti titkárának levele a járási titkárhoz

Kedves Pirók Elvtárs!

A havi elszámoláson kívül, küldök számodra két jegyzőkönyvet. Az egyik a paraszt párttal kötött megállapodásunk, a másik a legutóbbi NB jegyzőkönyv, ami a „kinyirásokat” tartalmazza. Külön felhívom a figyelmedet a Góhér barátunkra vonatkozó részre, hisz tulajdonképpen azért is küldöm hogy hátha hasznát veszed az itteni NB megállapításának. Nem tudom tudomásod van-e arról, hogy nevezett Szeder helyett a vármegyei NB tagja, valamint a törvényhatósági bizottságnak is tagja lett most. Tehát fölfelé bukott. Azt hiszem nem volna érdektelen a jegyzőkönyvet továbbítani a megfelelő helyre.

Ő most érezve a veszét mindent megragad, hogy biztosítsa a pozícióját, A jegyzőkönyvbe elég súlyos kitételek vannak, valamint a másik jegyzőkönyvet is bemutatathatná az ÁV-nek is.

Sajnos én még mindig itt vagyok, nem kaptam semmi értesítést a kádertanáctól, így nem tudok semmit csinálni. Itt mindent átadásra

készíték elő, Értékes Sándor elvtárs majd jó lesz titkárnak. A tagdíjat majd átadjuk ha jössz. Elvtársi üdvözlettel:

/Zruta Irén/
titkár

[MPA]

Községi kidobolási jegyzőkönyv

1948. március 2.

1948 év február hó 21-iki községi képviselőtestületi jegyzőkönyv a községházán 15 napi közszemlére ki van téve, azt az érdekeltek megtekinthetik a hivatalos órák alatt /.../

1948. március 2.

Értesíti az előljáróság a lakosságot, hogy a gazdasági Rendőrség a sertésvágások körüli szabálytalanságokért őrizetbe vette Herczegh Istvánt és eljárást indított Fridrich Antalné ugyancsak ceglédi lakos ellen. Ügyük a 8800/1946. M.E. sz. rendeletbe ütköző bűncselekmények elkövetése miatt az Államügyészséghez tette át. Fenti rendelet alapján nevezettek 10 évi fegyházbüntetést is kaphatnak.

Felhívjuk a község lakosságát, hogy a sertés vágási engedélyeket mindenki váltsa ki, dézsmaszir beszolgáltatási kötelezett tegyen eleget, mert a Gazdasági Rendőrség sorozatos ellenőrzések alkalmával a legkíméletlenebbül fog eljárni a beszolgáltatást nem teljesítőkkal szemben.

[KI]

1948. március 3.

A községi előljáróságon felvett jegyzőkönyv

/.../

Megjelent Dunapataj község előljárásánál Iván Károly ki Dunapataj községben született 1917 évi december hó 9-én Iván Erzsébet édesanyja r. kath. vallású, nős. Földműves foglalkozásu egyén s előadja a következőket:

1941 évi október hó 6-án Mádi György katonatársammal együtt mentünk ki Ukrajnába katonai szolgálat teljesítésére, hol hidőrségre, állomásőrségre és vasutbiztosítás őrzésére jártunk ki. Kilenc hónap

és kilenc napig voltunk együtt. Ezen idő alatt sem zsidóüldözésben sem pedig az Ukrán lakosság bántalmazásában nem vett részt Mádi György katonatársam, sem pedig a századunk egyik tagja sem. Beosztásunk csak a fentiekre terjedt ki.

Egyebet előadni nem kíván.

[KI]

1948. március 3.

A községi vezetőjegyző jelentése az alispánnak

/.../ tisztelettel jelentem, hogy községemben elavult, vagy a demokratikus szellemmel össze nem egyeztethető utca nevek nincsenek.

[KI]

1948. március 8.

Az MKP járási titkárának február havi jelentése

1. A járás taglétszáma a hó folyamán: 2398 fő.

/.../

Tagdíjbefizetési arány 28,7 %. A tagdíjfizetési arány még jobb lenne, de idő előtt elfogytak a bélyegkek és többszöri kérésre sem kaptunk pótlást, mert a megyénél is ki volt fogyva.

2. Politikai helyzet a részünkre rohamos javulást mutat. Járási viszonylatban beszédtárgya a járási konferenciánk a pártunk eredményei járási és helyi viszonylatban és az országos méretekben történő szociáldemokrata tisztogatási akció. Igen sokat beszélnek a járási főjegyző Kalóz Bertalan és a szalkszentmártoni körzeti orvos dr. Télessy-né elhelyezéséről. A járásban úgy van elterjedve, hogy mind a két esetben a Kommunista Párt működése segítette elő e két egyénnek az eltávolítását. Tudatossá vált az eddig tartózkodó értelmiség előtt a pártunk ereje és ezáltal nagyobb arányú közeledés és belépés kezdődött pártunkban, amit csak a tagfelvételi zárlat akasztott meg, ezáltal igen sok helyen fekszenek felvételi kérelmek, amelyet már nem lehetett felvettnek nyilvánítani. A tagsági könyv csere változatlanul foglalkoztatja az embereket mindenhol.

A reakció kezdi felütni a fejét ismét. Imitt-amott lehet hallani egy-két rémhírt. Pld.: „kitört a III. világháború. Hadifoglyok hazajövelele humbuk, Görögországba viszik őket. Azért jött a fejadag

csökkentés, mert gyűjtik a gabonát a háborúra. Kommunisták átveszik a hatalmat." Ennek dacára a párt iránt változatlanul nagy az érdeklődés még a hivatalos helyi Szocdem vezetők részéről is. Megváltozott az ő magatartásuk is, mert majdnem, hogy udvarolnak nekünk, a különféle bizottságokban, ha nem az ő bőrükről van szó, mindenben belemennek, mindent elfogadnak.

/.../

Harta: A lassan megindult pártélet erősebb ütemet vett. A megindított vándoriskola felrázta az egész községet. Igen nagy az érdeklődés a párt iránt minden vonalon. A bekövetkezett események, melyek országos viszonylatban változást hoztak, közelebb hozták a többi pártokat is hozzánk. Még a hónap az elején át akart jönni a SzDP helyi titkára, a kiscgazda elnök is megígérte, hogy rövidesen átlép hozzánk, ha megtisztítjuk helyi vezetőségünket a korrump elemektől. Egyedül a NPP aki szembeáll még mindig velünk. Harta viszonylatban ott van a legtöbb jobboldali egyén. Ebben a községben bizonyos reakciós tünetek vannak kialakulóban. Külön csoportosulnak az odatelepített felvidékiek, a délvidékiek, a csángók és a volt helyiek is. Azonkívül, ami a legveszélyesebb, egy „szegények pártja” nevét hangoztató egyén propagandát üz. Ez az egyén nem helyi ember, egy másik községből vagy vidékről jár ki és házaknál politikai agitációt fejt ki, előszeretettel a kommunista tagok között. A baj az, hogy a pártunk úgy helyi, mint az országos vezetőjéről rossz a véleményvel van, antiszemita szólamokat és értelmiség ellenes hangokat penget. A csoportosulások leszerelése és a frakciózás kifejlődése megakadályozására megindult a felvilágosító munka és az intézkedés ezeknek a felszámolására, úgy párt mint rendőrségi vonalon.

Dunapataj: A pártélet nem tud teljesen kibontakozni a helytelen és sok esetben baloldali elhajló ténykedések miatt. Igen sok az olyan kisebb bűnöző egyén /feketéző, falopás, csirketolvaj, stb./ és erősen lenézett, akik miatt a komolyabb rétegek távol tartják magukat a párttól. Ezeknek a kiválogatása és megtisztítása rendőrségi elvtársakkal karöltve megindult a pártban. Hozzájárult még a rossz munkához a gyengeségük mellett a reakció viszonylagos erőssége, az egyház és a zsirosparasztság jobboldali propagandája.

/.../

A pártközi viszonyban az országos helyzet miatt változás állt be. A járás vezetősége közeledést mutat. Ez a közeledés és változás azonban csak színleges. Ez a Szociáldemokrata Pártra értendő. Elküldött egy meghívót, hogy február 29-én egy pártközi megbeszélésre menjünk el, amelyen a békés együttműködés részleteit beszéljük át. Olyan bizottságot jelöltek ki a megbeszélésre, amely közismert volt a jobboldali és kommunista ellenes magatartásáról. A Kommunista Párt járási és helyi bizottsága azt a választ adta, hogy ezzel a bizottsággal, melyet a

szociáldemokraták járási bizottsága kijelölt, nem ül le tárgyalni. Nem tévedtünk a megítélésben, mert ez a bizottság továbbra is ellenséges magatartást tanusít pártunkkal szemben. Nyíltan hangoztatja is ezt. Amikor a beszélgetéseiknél, melyet maguk között beszélnek, szóba kerül a két párt egyesülésének kérdése, azt a kijelentést tették, hogy „akkor inkább kilépek a pártból, mintsem ezeknek a koszosoknak térdet és fejet hajtsak”. A tagság egy bizonyos és elég nagy rétege, a szegényebb és a dolgozó rész más véleményen van. Különösen amióta Kalauz Bertalan bukása nyilvánvalóvá lett. Ezek közelednek hozzánk. Ha február 29-én, amikor egy összevont pártnapjuk volt, melyen egy igen jó baloldali szociáldemokrata képviselő tartott pártnapot, a tömeg tudatában lett volna a mi álláspontunknak, amely a szociáldemokrata párt rendes tagsága felé jó, csak egyes vezetőit ítéljük el, a hangulatból ítélve eltávolította volna a jelenlegi vezetőséget .

A többi pártoknál is bizonyos értelmű változást lehet tapasztalni. Közeledést mutatnak, nem olyan merevek velünk szemben, mint a múltban voltak. Természetesen van még kivétel: hartai Nemzeti Paraszt Párt, a dunapataji Szociáldemokrata Párt és a szalkszentmártoni Kisgazdapárt még mindig nem értette meg a változás szellemét. Nem hajlandó velünk együttműködni.

[MPA]

1948. március 12.

Az MKP községi szervezetének átírata a községi előljáróshoz

Magyar Kommunista Párt vezetősége, valamint a nagy tagság is 1948. év harmadik hó 11 napján meghozta a következő határozatot.

M.K.P. által bedelegált Marócsik Andrást a tisztségétől visszahívja és mindaddig a község házában meg nem jelenhet míg ellene a folyamatban levő vizsgálat helyzetét nem tisztázta.

Indoklásul felhossa Magyar Kommunista Párt helyi szervezete, hogy nem a Demokrácia utját követi, miket róla felvett jegyzőkönyvek is bizonyítanak. MKP nagytagsága követeli hogy még a mai nap folyamán a ténykedéséből az előljáróság bocsássa el.*

[KI]

* 10 MKP tag aláírása; köztük: Mravik Ignác [titkár]; Thiesz Béla [vezetőségi tag]

1948. március 20.

A községi jegyző jelentése a járási gazdasági felügyelőnek

Fenti hivatkozási számra jelentem, hogy

I. Általános mezőgazdasági helyzet: A piac forgalomra erős hatással van a pénzhiány. A vásárlási kedv csökkenése folytán bizonyos árucikkekben áresés állt elő. Kerti termelvények és baromfifélék töltik nagyobbreszt a piacot. Különösen élénk az érdeklődése a tanyaiaknak a piac iránt, mivel csak ezen az uton képesek a kiadásaiik fedezésére szolgáló pénzt előteremteni.

II. Földbirtokpolitika: Az ujonnan juttatott földek telekkönyvi végzései már ki vannak osztva. Házhelyek kiosztása most van folyamatban. A részleges tagosítás befejezve. Egy gazdálkodó települt ki Csehszlovákiába 12 kh. földet hagyott idehaza, mely felesbérlet utján van hasznosítva.

III. Közös és közlegelők: Három legeltetési társulat van. A legelő társulatok a legelők karbantartásáról megfelelően gondoskodnak.

IV. Állattenyésztés érdekében tett szolgálat: Apaállat van elegendő. A bikák megfelelőek /A budapesti mezőgazdasági vásáron I. díjjal jutalmazva/. A takarmányozás szükös. A takarmány-hitelakció nem járt sikerrel. Felajánlás egyáltalán nem volt, igénylők pedig a feltételek nehéz volta miatt visszaléptek. A községi termelési bizottság saját hatáskörben 30 q. olajpogácsát szerzett be és osztott ki teljesen saját kezdeményezésére. Érdeklődés mutatkozott a takarmány kiegészítő tápszerek iránt.

V. Tejgazdaság: Tejcsarnok nem lévén egy tejgyűjtő végzi a gyűjtést. Főkép a tanyaiaktól. A gazdák szabad piacon értékesítik a tejtermékeket.

VI. Növénytermelési ügyek: A község lélekszámához és területéhez viszonyítva igen kis mértékben részesült vetőmag kiutalásban viszonyítva a járásbeli többi községekhez képest. A vetőmagjuttatás így majdnem eredménytelen volt. Az őszi szántási hitelakciót összesen 5 gazdálkodó vette igénybe, amelyek között 4 ujjgazda van. Mütrágya akció sikertelen volt. 105 kh. szerződéses cukorrépa termelő volt. A cukorrépa mind nagyobb népszerűségnek örvend kedvező jövedelmezőségénél fogva.

VII. Mezőgazdasági munkás ügyek: Átlagos napszámber 12 Ft, élelmezés nélkül. A munkaközvetítő iroda szabályszerű működést folytat. A napszamos fogadás mintha pillanatnyilag majdnem teljesen leállt volna, mivel az egyes gazdálkodók a magas napszámberéket nem bírják fizetni az alacsonyan maximált terményárakból.

VIII. Mezőrendőri kihágások: A mezei tolvajlások a szegény lakosság nagymértékű munkanélküliségénél fogva nagymértékben elszaporodtak. A mezőőrök fegyver hiányában erélyesen nem tudnak fellépni ellenük.

[KI]

1948. március 24.

Az MKP járási titkárságának irodájában felvett jegyzőkönyv

Tárgya: Dunavecse járási egységbizottság megalakulása.

/.../

Biztosítjuk a megyei és központi egységbizottságot, hogy a dunavecsei járást a jobboldali elemektől megtisztítjuk, méltóan fogunk beilleszkedni, mint a dunavecsei egységbizottság azokhoz az egység-bizottságokhoz, akik maradéktalanul harcolnak az egyesített párt egészséges létrehozásáért.

/.../

[MPA]

1948. március 17.

A községi vezetőjegyző és bíró átirata Szakmár község elöljáróságának

Dunapataj községünk az évi második vásárt Szt. György napját megelőző hétfő és kedd napján, míg ha az a nap ünnepnapra esik, akkor a következő hétfő és kedd napján tartja. Szt György nap ápr. 24. napjára esik. A fentiek értelmében az évi vásárt április 19 és 20. napján tartjuk meg.

A fent előadottak alapján Dunapataj község nem járul hozzá Szakmár község áprl. 20-iki vásártartásához. Községeink szomszédosak, az egy-szeri vásártartással egymás vásárait teljes egészében lerontanánk.

Községünk még az előbb említett módon vásárt tart még Zsuzsanna napi febr. 19. Péter-Pált jun. 29. Szt. Mihályit szept. 29. és Luca napi vásárt dec. 13-án.

A közöltek alapján sziveskedjenek tehát az április 20-iki vásár napja helyett új napot megállapítani s azt velünk közölni.

Az aug. hó 1 hétfőjén és november hó 2 hétfőjén tartandó Szakmári vásári napok ellen észrevételünk nincsen.

[KI]

Községi kidobolási jegyzőkönyv

1948. március 18.

A munka közvetítő iroda vezetője felhívja az összes munka adók figyelmét arra, hogy a beszivárgott svábokat részesnek, felesnek vagy harmadosnak nem vehetik fel, valamint az aratásokra sem mind addig amég a munka közvetítő irodának bent született munka vállalókból felesleg van. Az ellenőrzés megkezdődött és azok a munka adók, akik a felhívásnak nem tesznek eleget kihágást követnek el.

1948. március 19.

Az előljáráóság felhívja a fejadagdézmsza beszolgáltatásra kötelezett gazdálkodókat, hogy amennyiben beszolgáltatási kötelezettségüknek folyó hó 25-ig nem tesznek eleget, a rendelkezések értelmében elenük az Ügyészség eljárást tesz folyamatba. A beszolgáltatást az előljáráóságon vételijeggyel kell igazolni.

1948. március 22.

Minden gazdálkodó köteles szántóterületének 8 %-át napraforgóval elvetni. Az 5 holdon aluli gazdák szegélynövényként tartoznak napraforgót ültetni.

[KI]

1948. március 24.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főjegyzőnek

Hivatkozva 10815/1948. kig. számú alispáni rendeletben foglaltakra az alábbiakat tisztelettel jelentem:

ad. I. politikai helyzet:

1. Községünkben a politikai helyzet az egyes pártok között is kielégítőnek mondható. Demokrácia ellenes jelenség nem volt tapasztalható. A népiszervek teljes harmóniában dolgoznak a köz-igazgatással.
2. Kitelepülés, vagy betelepülés nem volt.

II. Társadalmi helyzet.

1. A 48-as emlékbizottság a községi előljáráósággal, népiszervekkel, politikai pártokkal, egyesületekkel karöltve minden erejét belevetve a nagy Cenntennáriusi március 15-iki ünnepélyt 3500 fős fel-

vonulással a Kossuth szobor előtt méltóan megünnepelte. Az ünnepségen meghatározó szavak és az MKP Párt részéről ünnepi szónoklat hangzott el. Reggel zenészbresztóval kezdődött az ünnepség, a Madisz ifjak méltóan kivették zenekarukkal a részt az ünnepség megrendezésében.

A dunavecsei Rendőrkapitányság vezetésével helyi népi műkedvelő-gárda színelőadást rendezett az árvizkárosultak részére.

2. Vadásztársaság alapszabályát Belügyminiszter ur nem hagyta jóvá új vadásztársaság alapszabálya újólag felterjesztetett. Felterjesztetett továbbá a helybeli Iparos és Kereskedők olvasóköriének alapszabálya is. Ezen utóbbi kört akkori magatartása miatt Endre László volt alispán felterjesztésére betiltották.
3. Hadisegélyt az érdekeltek időben megkapják. A hadigondozottak kartotéklapjait az illetményhivatal járadékfizetés végett a községtől teljes egészében hiánytalanul átvette. Így jövőben a hadigondozottak illetményeiket közvetlenül a Magyar Központi Illetményhivataltól kapják.

/.../

5. A közellátás helyzete napról napra nehezebbé válik. Az ellátatlanok száma 1250 fő.
Ezen létszám is kellő eréllyel szorított le. Az ellátatlanok megállapításánál az előljáróság, a közellátási bizottság és a nemzeti bizottság minden erejét latba veti.
6. A kisipar helyzete napról napra nehezedik. Az adók általában súlyos nyersanyaggal pedig nincsenek ellátva. Munkanélküliség a megkezdett tavaszi munkálatok következtében megoldódott.

IV. Igazgatás

A községi normál létszám 6 fő. /1 vjegyző 2 s.jegyző 3 irodatiszt/ 1. létszám feletti irodatiszt, 2 volt. O.M. díjnak jelenleg. Közm.nyt.

2 terménynyilvántartó, 2 közell. nyilvántartó,
2 engedélyezett kisegítő munkaerő.

/.../

Államrendőrséggel a legteljesebb összhangban meg van. Örsünk f. évben mintaörsnek terjesztetett fel.

[K1]

1948. március 30.

**A Dunapataj Hitelszövetkezet levele
a községi termelési bizottságnak**

/.../

A szántási hitelben csak 10 holdas és ennél kevesebb földtulajdonnal rendelkező gazdák részesíthetők, de azok a gazdák, kik intézetünknel akciós kölcsönüket ezideig nem rendezték, újabb kölcsönre igényt nem tarthatnak /.../

[KI]

1948. április 5.

**Az MKP megyei bizottságának leirata
az MKP járási szervezetéhez**

Az egységbizottságot járási viszonylatban már megalakítottuk, a jegyzőkönyvet már felküldöttük, időközben kaptam egy értesítést, hogy a járási egységbizottság SzDP tagjairól kádervéleményt küldjünk be.

id. Rásó János Pacsér, 1888. IX. 20-án szül., nős, fűszerkereskedő, lakása Dunavecse, Városkert. u. 406. munkás származású, hosszú ideig ipari munkás volt, bár politikailag képzetlen, de mindenkor baloldali gondolkodású egyén volt. Még a közelmúltban is mellőzött ember volt a SzDP-ben.

Galamboš /Gottschall/ Péter, Hartán született 1911. III. 5-én, nős, szobafestő, jelenleg vendéglő bérlő, Hartán lakik, 1945 VII. 1. óta tagja a SzDP-nak, mint titkár működik jelenleg. Baloldali gondolkodása a községben közismert.

[MPA]

1948. április 7.

Községi kidobolási jegyzőkönyv

Azon orosz állampolgárok akik 1941-45. évben kerültek Magyarországra és most vissza akarnak térni, hazájukba jelentkezzenek a Szovjet Missziónál Debrecenben. Bővebbet a községházán.

[KI]

1948. április 7.

Az MKP járási titkárának március havi jelentése

/.../

2. A politikai helyzet javulása a részünkre tovább tart. Március hó folyamán a kézzelfogható eredményei is láthatóvá váltak. Tagfelvételi zárlat alkalmával igen sokan keresték a pártot a felvételi kérelmekkel. Különösen az értelmiségi körökből. Számunkra előnyös országos és helyi politikai légkör, a kitartó és állandó aktivitásunk következtében pártnapok, taggyűlések vagy bármilyen más értekezletek az eddig távollevők számára is érdekessé és látogatottá váltak. Eltűnt az a lenéző lekicsinylő hangulat, amely eddig majdnem az egész járást jellemezte. Mindezek annak tudhatók be, hogy pártunk tagfelvételi zárlatot, majd a március 15-i ünnepély megrendezését végezte, és nem utolsó sorban a járási főjegyző személyében történt változás. Erősebben megindult a pártfelé áramlás. A jobboldali SzDP-tagok is igyekeznek egyenként, külön-külön bejönni hozzánk. Alkudoznak az egyeztető bizottságokban igyekeznek becsempészni egyes nem oly nagyon kompromittált egyéneket. A különféle rémhírek továbbra is tartják magukat. /Háboru lesz, jönnek az amerikai ejtőernyősök, romlik a pénz, nagyobb lesz az aszály az idén, mint tavaly volt, nem érdemes termelni, mert mindent elvisznek beszolgáltatásba stb./ A tagkönyvcserét sürgetik a pártonbelüliek, állandó az érdeklődés az új tagkönyvek iránt. Erősen foglalkoztatja az embereket a két munkáspárt egyesülése. Tulajdonképpen csak most érkezett le ide és terjedt el a híre a két párt közti munkának. Különféle találgatások vannak evvel kapcsolatban. Természetesen a rémhírek, az SzDP jobboldala sokat beszél. /Másodrendű tagok, csak az egyesülésig kell az SzDP, a szociáldemokratákat aztán kirugják a kommunisták. A szociáldemokratáknak csak az állása és vagyona kell./

/.../

Harta: A fejlődés megindult és tovább tart. Különösen amióta a régi vezetőség és a titkár leváltása megtörtént. A tagság látogatása a pártban kezd rendszeressé válni és komolyabb politikai kérdésekkel foglalkozni. A különféle frakciós csoportosulásokat sikerült leszerelni. A felvidékiek, csángók stb. a pártunkba belépett községi jegyző tapintatos, de határozott munkája következtében lassan közös nevezőre kerül. A szegények pártja nevű mozgolódás a helyi vezetőség és titkár leváltásával, azonkívül a rendőrség bizonyos mérvű beavatkozásával megszűntnek tekinthető. A tagság bejár a pártba, vezetőik elhallgattak budapesti kapcsolataik nincsenek, ténykedésük nem tapasztalható. Mindenesetre figyelemmel fogjuk kísélni a volt hangadókat. A március 15-e legrosszabbul itt sikerült. A párt egy-

általán nem vett részt benne. A régi titkár a hangzatos jelentéseket beadta, a valóságban a Krizsán-féle anyagi érdektársaság egy vendéglői vacsorával intézte el a Krizsán vendéglőben az egész március 15-ét. Mint konkrét tényt azonnal a tagság elé vittük, vezetőséget titkárral együtt leváltottuk. Még így is nehezen ment, szavazásra került a dolog, Krizsán mozgósította az igen nagy személyi aktivitáját és csak alig 4 szótöbbséggel sikerült választás útján kivenni. Megtörtént, a javulás megindult, eddig távolmaradt párttagok dolgoznak a pártban. A tisztogatást tovább kell folytatni. A szociáldemokraták és kiscgazdák kezdenek együtt dolgozni velünk. A közös pártnapok most vannak kiépítés alatt.

Dunapataj. A helyzet itt a legrosszabb. A vezetécéget és a titkárt április hó folyamán le kell váltani. /Munkatervbe van véve./ Március 15-e aránylag szépen sikerült, a többi pártok a MADISZ valamint a tanitóság vitte a vezető szerepet a munkába. Mi csak statiszták voltunk valóságban. A szociáldemokratáknak is rossz a helyi magatartásuk, de a mi titkárunk merevségén bukik meg leginkább az előrejutás. Nem akar a szociáldemokratákkal együtt dolgozni, mert „mind jobboldali”. A vezetésre alkalmas egy-két embert megtaláltuk, bár politikailag gyengék de mégis jobbak lesznek.

/.../

5. Pártközi viszony a járásban kezd kiépülni mindég jobban. Ez áll a szociáldemokrata pártra. Nagyrészt el lett távolítva a jobboldal és közismert vezetői. A megye által eltávolított járási titkárunk, Góhér István, távozása után egész könnyen megalakult a járási egységbizottság és különösebb nehézség nélkül eltávolították az egyes helyi jobboldaliakat. Három helyen folyik már a közös pártnap tartása. Eddig még mindég a kommunista pártban lett megtartva, most Dunavecscén kérik, hogy a szociáldemokrata pártban is legyen. Egy alkalommal elmegyünk, hogy a békés alap továbbra is megmaradjon. A többi községekben is folyik az előkészület a közös pártnapokra és a közös vezetőségi ülésekre. A többi pártok is jó képet mutatnak felénk, de leginkább nem csinálnak semmit, egyedül a NPP Hartán, aki szemben áll velünk. Az NPP hartai vezetője, V. Tóth Imre a NISz-en keresztül a helyi pártunkat robbantani akarja. Behívta először az összes ifjúságot a NISz-be ott próbált ellenünk hangolni egyeseket, amikor ez nem sikerült, megtiltotta a kommunistákhoz való járást a tagságnak. Szalkszentmártonban a kiscgazdák próbálkoznak ellenünk cselekedni, de nagyon erőtlen a ténykedésük, ellaposodik. Dunapatajon a szociáldemokraták, akik még számottevő módon ellenünk vannak. Ebben azonban nagyon hibázunk mi is. Ezt fogjuk legsürgősebben kiküszöbölni, /.../

[MPA]

1948. április 3.

Az MKP községi szervezetében felvett jegyzőkönyv

T. A tagkönyvcserével kapcsolatos
összeíró lapok beszédese.

/.../

Kihagyásra javasoljuk: Donka Miklós, 880. hsz. 1945. őszétől a pártunkat nem látogatja, csalás miatt a rendőrségen eljárás folyik ellene. Nevezett a Pejfer párt agilis költesse volt. Ihagolható foglalkozása nincs. Volt csendőr.

Gyimesi Dömötör 886. hsz. nevezett egyéni érdekből lépett be a pártba. Tagsági könyvét később a könyvett üzleti sérelmei miatt a pártnak visszaadta. Közellátási eljárás miatt eljárás van ellene folyamatba.

Jakab Miklós 1234. hsz. a komunistákkal szemben ellenszenvesen viselkedik. A nemzeti bizottságon belül a párt szervezettel szemben szavazott.

Id. Szücs Mária 81. hsz. tolvaj, rendszeresen mezei lopásokat szokott elkövetni.

Pinczés Béla dologtalan kártyás, botránnyos családi életet él.

Rácz György 1272.hsz. fatolvaj, a pártot rendszeresen kompromitálja.

Taglétszám elszámolás:

1947. december havi taglétszám: 372

Azóta belépett személyek száma: 18

összesen: 390

Ebből ténylegesen összeírva: 186

/.../

[MPA]

1948. április 24.

Az MKP járási szervezetében felvett jegyzőkönyv

/.../

Napirend első pontja a járás hátralevő három szervezetének, Dunagyháza, Dunapataj, Ordas község SzDP jobboldali tagjainak letárgyalása és kizárásra való felterjesztése.

/.../

Dunapataj.

Eróss József sz. 1896. Dunapataj, anyja, Apáti Julia. Állítólag a SzDP megyebizottsága által kizárva. Nyilas magatartásért három hónapra volt internálva. Szovjet ellenes erős jobboldali beállítottságu. Kizárást a bizottság jóváhagyja, ha nem történt meg, kizárásra javasolja.

Horváth József sz. 1900, Szekszárd, anyja, Horváth Zsófia. Állítólag a megyebizottság által kizárva. Csendőr volt. Szovjet ellenes jobboldali beállítottságu. A bizottság a kizárást helybenhagyja, ha nem történt meg, a kizárást javasoljuk.

Vucsics László sz. 1893, Kispest, anyja, Bokros Ilona. Állítólag az SzDP központ által kizárva, pártellenes magatartás miatt, rémhírtérjesztő, Szovjet ellenes, jobboldali beállítottságú. Kizárásra a bizottság helybenhagyja, ha nem történt meg, kizárásra javasolja.

Kocsis Imre sz. 1902, Mikol, anyja Tüszi Teréz. Pártellenes magatartású, még az SzD Párton belül is. Szovjet ellenes, jobboldali beállítottságu. Kizárásra javasoljuk.

Király János sz. 1886. Dunapataj, anyja Kiss Mária. Rémhírtérjesztő. Szovjet ellenes, az M. K. Pártot állandóan rágalmazza, erősen jobboldali beállítottságu. Kizárásra javasoljuk.

Bencze Gábor sz. 1871, Solt, anyja, Molnár Erzsébet. 1920-as ellenforradalmár. Szovjet ellenes, jobboldali beállítottságú, kizárásra javasoljuk.

Kárpáti János sz. 1891, Monor, anyja, Sipos Erzsébet. Nyugatos, erkölcsstelen családi életet él, kizárásra javasoljuk.

Ribári János sz. 1889. Pivnica, anyja, Hurtman Éva. Német hajókapitány volt, felesége Volksbund tag, a helyi Nemzeti Bizottság mint demokrata ellenes egyénnek megtagadta az igazoló irat kiadását. Szovjet ellenes, erősen jobboldali beállítottságú, kizárásra javasoljuk.

Kiss József sz. 1883, Dunapataj, anyja, Mészáros Juliana. Állítólag a SzDP, megyebizottság által kizárva, Szovjet ellenes, jobboldali beállítottságú. Kizárást helybenhagyjuk, ha nem történt meg, kizárásra javasoljuk.

Biacsi Sándor sz. 1896, Dunapataj, anyja Kiss Julianna. Szovjet ellenes, demokrácia ellenes, propagandát fejt ki a mai rendszer ellen, erősen jobboldali beállítottságú. Kizárásra javasoljuk.

Ordas: A bizottság megállapítja, hogy Ordas községben úgy a két munkáspárt, mint az összes többi működő pártok a legnagyobb egyetértésben dolgoztak a múltban is, minden meg van arra, hogy ez a jövőben is így fog történni. Ennek ismeretében a bizottság nem tált kizárás alá jobboldali SzDP egyént.

Kmft.

[MPA]

1948. április 26.

Az MKP és SzDP Megyei Egységbizottságának körlevele

/.../

Az Elvtársak területén az alapszervek egyesítését május 16-tól május 23-ig kell végrehajtani.

/.../

Kérjük, hogy a vezetőségek összetételére a javaslatukat azonnal küldjék meg a megyei Egységbizottságnak.

[MPA]

1948. április 28.

Az MKP járási titkárságának leirata „a két munkáspárt községi szervezeteinek vezetőségéhez”

/.../

Az elvtársak mind a két pártban gondoskodjanak arról, hogy teljes létszámmal jelen legyenek ezen a taggyűlésen úgy az MKP mint az SzDP-tagok. Természetesen a gyűlés az MKP helységében lesz.

Az egyesítő taggyűlés napirendje a következő:

- 1./Magyar Dolgozók Pártja programja, az egyesítés jelentősége és a pártszervezetek előtt álló feladatok.
- 2./Az új egyesített vezetőség megválasztása. A vezetőségi tagok száma 5, 7, 9 tag lehet. A vezetőségnek összetétele 2/3 MKP, 1/3 SzDP lesz, tehát az elvtársak előre válogassák ki és készítsék jól elő.
- 3./A megyei küldött-értekezletre, a küldöttek megválasztása. Az elvtársak községéből egy küldött fog menni, ez a küldött MKP legyen. /.../

A fenti kérelmet és munkát az elvtársak mennél hamarabb hajtsák végre, mert már ez a SZDP-vel való együtt működés munkája és ott jól kell dolgozni. Ahogy elkezdjük a velük való munkát, ahogy beállítjuk őket a munkába a kezdetben és fogjuk őket ellenőrizni, olyan lesz a munkájuk később.

/.../

[MPA]

1948. május 3.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási szociális titkárnak

/.../ a község a szegényház kibővítését tervezte a hároméves terv keretében. 1948. április 25-ig az első éves tervet teljes egészében megvalósította, amennyiben a szegényház ágynemű és ruhaszükségletét teljes egészében beszerezte. A szegényházi ápoltak száma is 4-ről 8-ra emelkedett.

[KI]

1948. május 3.

Az MKP járási titkárnak áprilisi jelentése

/.../

2. Politikai helyzet általában tovább javult. Az érdeklődés az SZDP-nél történő kizárások után még nagyobb lett. Az érdeklődők azonban leginkább az értelmiségi és polgári rétegekből tevődnek össze. A parasztság még kevés. A parasztság a mezőgazdasági munkával van leginkább elfoglalva, a politikai dolgok iránt nehezen akar most érdeklődni. A pártnak az egész járásban megnőtt a tekintélye. Rémhírek alábbhagytak a hónap folyamán. Ami előfordul az is csak leginkább a tanyákon és a szervezetileg gyengébb községekben hallható. Leginkább a cséplésről és a gabona beszo­lgáltatásról szól. „A cséplésnél elveszik a gabonát, azért államosítottak a kommunisták.” „Az olasz választások után kitör a háború.” „Május elején jönnek az angolok.” „Az angolok megszállták Oroszországot.” „A gróf ur visszajön”, stb. A hónap végére általában alábbhagytak ezek is.

Az államosításról az egész járás területén beszéltek. A beszédet elősegítette maga a sutto­gó propaganda. Igen érdekes tünetek fordultak elő ezzel kapcsolatban. Dunarakonca elmaradt tanyai lakossága nem hitte el azt, hogy „a magántulajdont elveszik az államosításnál” a válasz sok helyen az volt „a zsidók nem tudnak legalább feketézni”. A szervezetek és gyűlések, amelyek a hó folyamán minden községben meg lettek tartva, rendszeresen foglalkoztak a kérdéssel, napirenden tartották és megmagyarázták. A többség az államosítás mellett van, tetszik nekik a dolog és sokat várnak tőle.

/.../

5. A pártközi viszony az SzDP-vel jónak mondható az egész járásban, a jobboldal eltávolítása után. A SzDP-től a kizárásokat az MKP tagság osztatlan örömmel fogadta. A szociáldemokraták általában igyekeztek mindenhol védeni a tagjaikat, de nem sokáig. Az érvek

és bizonyítékok után sok esetben még tulzásokban is mentek. Ugy kellett leinteni őket. Az együttműködés legjobbnak mondható Dunapatajt kivéve, ahol nem hajlandók a járási egység-bizottság kizárási határozatát elfogadni, még a megyei egységbizottság figyelmeztetése ellenére sem. A kisgazdákhöz kezdenek a szociáldemokratáktól kizárt jobboldali egyének beszivárogni és őket befolyásolni. Ez megmutatkozik a kisgazdák részéről bizonyos passzivitásban, velünk szemben. Csolnán pl. a tanyákon a rémhírek terjesztése tőlük származik. Leginkább boros pincékben jönnek össze a kisgazdapárt zsiros paraszt tagjai és poharazás mellett megy a rémhírek terjesztése. A parasztpárt igen gyér működést fejt ki. Az együttműködés velük jó. Egyedül Nemetujfalun van kivétel. A vezetés ott teljesen a jobboldalé, azonban belső harc van közöttük, amit mi támogatunk.

/.../

9. Titkárok munkáiban változás nem történt. A függőben levő és leváltás alatt álló titkárokat május hóban megválasztandó Dolgozók Pártjának vezetőségei megválasztásakor fogjuk végrehajtani. Szalkszentmártonban ifju Takács Károly politikailag gyenge, támogatni kell erősen, máskülönből megfelelő, szorgalmas, aktiv de ellenőrizni kell. Dunavecscsén három tagu bizottság végzi a titkári teendőket. Tagjai: Ülkei Istvánné, politikailag képzetlen, kissé baloldali elhajló, lelkes aktiv tag. Kerti Lajos politikailag képzett de gazdasági dolgokkal van elfoglalva és elköltözik Dunevendégiről. Martics Pál politikailag eléggé képzett, de felesége és a családja akadályozza a rendszeres munkába. Az egyesüléskor titkár kérdést meg kell oldani minden körülmények között. Ha más megoldás nem lesz SzDP tagjai közül kell keresni, mert az MKP között nincs megfelelő. Apostagon: Szemler Imrét sürgősen le kell váltani, erősen gyanítható korrupciós dolgokkal. Külön bizottság van kiküldve a vádak kivizsgálására. A helyzet itt is az, hogy nincs megfelelő ember. Dunaegyházán Huszárík István le tudja küzdeni Teringer Mihály támadásait. Megfelelő, politikailag is eléggé képzett. Anyagi nehézségei vannak. Csolnán Értékes Sándor gyengébb mint az előző titkár volt, de támogatással elég jól viszi a szervezetet. A két párt egyesülésekor komoly erőket fog kapni támogatásra. Dunarakoncán Ocsenás József egyszerű értelmes paraszt ember. Politikailag nem képzett, de szorgalmas és aktiv. Fellendítette a pártszervezetet. Megfelelő támogatással jó. Dunapataj: Mravik Ignác helyébe az egyesülés után szociáldemokraták közül kell megfelelőt keresni, ha lesz. Ordason Szabó Gyulánét iskolázni kell, politikailag képzetlen, ezt a hiányát az erélyességével akarja pótolni. Nagyon is akar dolgozni, sok fölösleges és rossz munkát végez a képzetlensége miatt. Külön és erősen befogjuk a meginduló szemináriumba.

10. Községpolitikai téren a frakciók kiépítése folyik. Hartán befejezés előtt áll, a frakció titkára még nincs azonban meg. A többi

községekben a szervezés folyik. Nyitrai elvtárs, mint külön reszortot elvállalta ezeknek az elvégzését. /.../

[MPA]

1948. május 4.

A községi előjáróság által kiállított községi bizonyítvány

Alulírott Dunapataj község Előjárósága igazolja, hogy a dunapataji Református Egyháztól földbirtok-reform céljaira igénybevetettek összesen 96 kat. hold 1277 □ öl területű ingatlant, míg házhely céljára kisorsítottak 4 kat. hold 910 □ öl területi ingatlant. Igazolja továbbá, hogy fent nevezett egyháznak belsőségeken, azaz templomtér, paróchia udvar és kert, iskolaudvarok, tanítói udvarok, és kerteken és temetőként használt ingatlanokon /melyeknek összes kat. tiszta jövedelme: 61 Kor. 95 fill./ kívül saját kezelésben lévő birtoka nincsen a föld-reform végrehajtása után. /.../

[KI]

Községi kidobolási jegyzőkönyv

1948. május 4.

A dunapataji munkaközvetítő iroda vezetője felhívja minden munkaadó figyelmét arra, hogy aratójukat valamint azokat a munka vállalatot, akiket alkalmazni akarnak az irodán, 8 napon belül jelentsék be. Akiket be nem jelentenek különösen áll ez az arató munkásokra. Ha nem lesznek bejelentve aratójuk bérrészt a gépnél el nem számolhatjuk. Ezek bejelentése fontos mivel az iroda minden felesleges munka nélkül nyilván tart és ezek más megyében lesznek elhelyezve /.../

A géphez való kihejezést kizárólag fentartom magamnak és kolektív alapon lesz elintézve ugyancsak az iroda vezetője felhívja a kanász gazda vezetőséget, hogy az irodán a kanászok szerződését mutassák be. /.../

1948. május 7.

Független Kisgazda Párt helyi szervezete értesíti tagjait és a közönséget hogy fojo hó 9-én Vasárnap este 7 orai kezdettel a gazda körben Vass István országgyűlési képviselő politikai beszámolót tart. Mindenkit szeretettel vár a vezetőség.

[KI]

1948. május 10.

A községi képviselőtestület rendkívüli közgyűlése; jegyzőkönyv

/.../

Szülésznői működési körzet megállapítása.

Vezetőjegyző teljes egészében ismerteti a járás főjegyzőjének 1655/1948 kig. számú rendeletét, a rendelet szerint a községünkben működő bábák működési területének elhatárolása vált szükségessé.

A tárgyhoz többen szoltak hozzá s a tárgyat részletesen megvittatták.

V é g h a t á r o z a t :

Község képviselőtestülete a szülésznői működési körzetének elhatárolását elveti. Határozatilag kimondja, hogy község képviselőtestülete a jelenlegi népiszervekkel egyetemben nem avatkozik be a szülőanyag bábaválasztási jogába azt teljes egészében korlátozás nélkül szülőanyákra bizza. Amennyiben az elhatárolás mégis a felsőbb hatóság rendelkezése folytán szükséges, így az elhatárolással az előljárást megbizsa annak érintetlen hagyásával, hogy a szülőanyag bábaválasztási jogát még a szegénysorsuaknál sem kívánja korlátozni.

[KI]

1948. június 7.

A járási főjegyző leirata a képviselőtestület döntésére

A községben tevékenykedő bábák működési területének elhatárolására javaslat tételre hívott fel /.../ vm. Alispánja, mindazon községekre vonatkozóan - köztük Dunapataj is - melyekben több baba folytat gyakorlatot. Az Alispán Ur rendeletét hozzám. Járási főjegyzőhöz intézte, s így azt saját hatáskörömben, - az érdekelt községek előljárásgainak megkérdezése nélkül is elintézhettem volna. Mindazonáltal, indittatva attól az elvtől, hogy intézkedéseimben lehetőleg mindig meghallgassam azokat is, akiknek ügyében intézkedtem, de meg a nagyobb helyi ismeretekre is támaszkodni kívánva, körrendeletben hivatam fel az érdekelt községi előljárárságokat, hogy tegyenek hozzám a maguk részéről is javaslatot a községükben működő bábák működési területének elhatárolására. Rendeletemnek Harta és különösen Solt dicséretre méltó szabatossággal tett eleget; előterjesztésüket változtatás nélkül fogadtam el. Dunapataj község előljárársága azonban nyilván nem értette meg, vagy ismeretlen okokból félre-

értette leiratomat, mert ahelyett, hogy rendeletemben körülírt módon a községben működő bábák működési területének elhatárolására készített volna tervezetet, a szülők bábaválasztási jogát vitatta meg. Rendeletem végrehajtásaként mindössze, a két községbeli bába működési területét elhatároló vonal földrajzi leírását kellett volna közölni, és azt a bábák lakása, valamint a települési viszonyok figyelembe vételével úgy meghatározni, hogy mindegyik bába működési területére lehetőleg egyenlő számú szülési eset jusson. Ennek ellenére az alispáni rendelkezésre támaszkodó rendeletemet felesleges birálgatás tárgyává téve, azt nyilvánvalóan úgy magyarázta félre, hogy a vita során rendeletem végrehajtásának „elvetését” határozta el a község képviselőtestülete .

A magam részéről teljesen feleslegesnek és okvetetlenkedő ellenzéki-eskedésnek tartom, hogy az ilyen megvitatásra nem is szoruló kérdéssel hozakodjanak elő a községi képviselőtestületi gyűlésen, csupán azért, hogy a képviselőtestület szellemi beállítottságának elbirálására is elönytelenül visszaható határozatot hívjanak ki. A közigazgatás leg-
elemibb feltétele, hogy az alárendelt szervek a felé rendelt szerv rendeleteit végrehajtsák. A rendeletek birálgatása, különösen az olyan birálgatása, mely voltaképpen a rendelet végre nem hajtására keres kibuvót és alibit, nem egyéb mint a községi előljáróság legfőbb feladatának, magának a közigazgatásnak szabotálása. Ilyen szándékokat és törekvéseket pedig semmi esetre sem fogok megtorlatlanul hagyni.

/.../

[KI]

1948. június 7.

**A „község képviselőtestületének az össz népi szervek
és pedagógusok jelenlétében tartott rendkívüli
közgyűlése”; jegyzőkönyv**

/.../

D. Nagy István dunapataji lakos, mint a Magyar Dolgozók pártja dunapataji Szervezetének titkára ugyis, mint Nemzeti Bizottsági tag felolvassa /.../ vármegye Törvényhatósági közgyűlésének, illetve a Magyar Dolgozók pártja törvényhatósági Frakciójának határozati javaslata /.../ vármegye 1948. évi május hó 25-re kitűzött törvényhatósági közgyűlésen - tárgy - átiratot, valamint /.../ vármegye Nemzeti Bizottságának 187/1948 N.B. sz. átiratát.

D. Nagy István ismerteti az iskolák államosításának kérdését, már úgy a Nemzeti Bizottság előtt, mint a Magyar Dolgozók pártja előtt ismertetve letárgyalva lett és azt határozatilag elfogadták.

Megemliti, hogy ezen államosítással a Magyar Kormány nem az egyházak ellen intéz támadást, mint azt sokan tévesen hiszik, mert már eddig is számos tanujelét adta a demokratikus magyar kormány hogy legmesszebbmenőkig hajlandó az egyházakkal való együttműködésre, mint dolgozópartit tudja, hogy a lélek ápolására is szükség van, mert a kezünk is eldurvul, ha nem ápoljuk, úgy a lelkünk is eldurvulna. Visszaemlékszik rá, hogy mikor gyermekkorában édesapja a plébánossal beszélgetett az ő iskoláztatásáról plébános azt mondta, hogy mint cselédgyereknek elég lesz annyi tudomány hogy a nevét leírja. Tudja tapasztalatból, milyen küzdelembe került neki 30 éven keresztül, hogy ezt az elmaradt iskolai oktatást, melyet egy felelőtlen ember hanyagsága okozott bepótolja és saját erejéből tanuljon meg írni és olvasni. Ezért is tartja helyesnek, igen is legyen állami felügyelet a tanítók fölött ne csak a helyi egyházfelügyelet, amely igen sok kívánni valót hagy magaután.

Felhívja a képviselőtestület népiszervek kiküldötteit és a jelenlevő pedagógusokat, hogy a kérdéshez szoljanak hozzá fejtsék ki véleményüket e tárgyban.

Mihály Ferenc r.kath.segédlelkész mint pedagógusember azt a kérdést intézi a jelenlevőkhöz, hogy a helyi iskolák ellen van-e valakinek valamilyen panasz? Ment-e panaszra egyetlen egy gyermek is haza a szüleihez azzal, hogy az iskolában, valamelyik pedagógus a demokrácia és a Magyar Köztársaság ellen izgatott volna. Szerinte az iskolák államosításának kérdését vizsgáljuk akkor először elsősorban az előttünk ismeretes dolgokat kell megbírálunk, akként bírálhatjuk a többit. Nem ismer olyan esetet, hogy az kalocsai katolikus iskolák valamelyikében egy tanuló felvételét, amennyiben hely volt megtagadták volna vallási vagy szegénységi vagy egyéb okokból, sőt inkább alapítványi helyekkel s egyéb módon igyekeztek szegénysorsu tanuló ifjúság segítségére lenni. Arra a kérdésre, hogy a pedagógusokat itt ezen a helyen leszavaztatják az a véleményem, hogy a pedagógusoknak meg van a maguk pedagógus szakszervezete amely e kérdésben a nemrégiben Hartán tartott gyűlésen már állást foglalt.

Nádudvari Jozsef állami általános iskola igazgató a kérdésben azon véleményét adja elő, hogy Dunapataj, illetve a dunapataji iskolák helyzete nem indokolja azt, hogy az államosítás ellen szoljunk. Tény az, hogy a helybeli iskolák ellen panasz jelenleg nincsen. Ha panaszt akar felhozni csupán azt az egy sérelmet adja elő, hogy akkor amikor ő a felszabadulás után a helyi viszonyok figyelembevételével javasolta azt, hogy a három általános iskolát egyesítsék, már csak azért is, hogy ezzel a felesleges többletkiadásoktól megkíméljék az egyes iskolafenntartókat az egyházak legnagyobb ellenzésére talált.

Nagy hibája az is, hogy az egyházi iskoláknak, hogy tankönyveiket nem a demokratikus szellem hatja át az egyes egyházi nézetek szerint vannak azok megírva. De ha mindezek az okok nem is volnának,

akkor is szükségesnek tartaná az államosítást, mivel jelenleg már csak egyedül a felekezeti tanítók vannak a feudális békioba kötve és tanítási szabadságuk ez által korlátozott.

Kijelenti, hogy a felekezeti tanítóknak egyáltalán nem kell attól félni, hogy az államosítással hátrányba kerülnek, mert mint állami igazgató kijelenti, hogy szeretettel várják a felekezeti kollégákat. Meg kell egyszer már annak szünnie, hogy a felekezeti iskolákban vallási uszítások folyanak. Ezt nem felelőtlenül mondja, mert ő maga is diákkorában számtalanszor tapasztalta. Az lehet hogy a mult reakcios rendszer ezzel nem törődött, sőt talán jó szemmel is nézte de a demokrácia nem tűrheti, hogy fiatalsága ily tévesen legyen nevelve. Ne felejtsük el az, hogy akié az iskola azé a jövő.

Bán Mária felekezeti tanítónő a kérdésben azt a véleményét adja elő, hogy ezen kérdésben legtöbb joga azoknak a szülőknek van dönteni akiknek a gyermekeik az iskolában járnak. Szerinte ezeket a szülőket kellene leszavaztatni vajjon akarják-e tovább az egyházi iskolákat vagy pedig nincsenek megelégedve kívánják az államosítását.

D.Nagy István válaszol Bán Mária hozzászólására és azon véleményét nyilvánítja, hogy a szülők a pártba benne vannak és így a pártok véleménye fedi a szülők véleményét.

Mihály Ferenc segédlelkész szerint a pártokban a szülőknek csupán csekélyszázaléka van képviselve és így a pártok véleménye egyúttal nem a szülők véleménye.

Botvkai János Nemzeti Bizottsági titkár azon véleményének ad kifejezést, hogy Dunapatajon ugy sem fogjuk eldönteni ezen országos kérdést.

Szemler János képviselőtestületi tag előadja, hogy a Magyar Kommunista Pártban /nincs már kommunista párt, csak Magyar Dolgozók Pártja közbekiáltás/ illetve a Magyar Dolgozókpartjában ez a kérdés már ugyis el lett döntve. A tanítók ne féljenek attól, hogy állásukból kitesszük őket, vegyenek példát arról, milyen lovagiasan viselkedtek a községi tisztviselőkkel szemben egyetlen egynek nem mondtak fel, és ígérk, hogy ugyan ilyen lovagias modon fognak velük szemben is viselkedni. Ezért tehát kár is ezt a kérdést vitatni vagy pláne ellenezni.

Füredi Mihály községi bírós kérdésben előadja, hogy igen is kell a hozzászólás, mert rendes ellenzékre mindig szükség van és lesz is és kéri jelenlevőket fogadják szivesen a hozzászólásokat.

D. Nagy István azon véleményének ad kifejezést, hogy kár volt az ügyet a képviselőtestület és a népi szervek elé hozni, mert a kérdés nem Dunapatajon döl el.

A jelenlevők helyesléssel fogadták az államosítás gondolatát.

Nádudvari Jozsef igazgató azon hozzászólásra, hogy a szülők szavazzassanak le azon véleményét nyilvánítja, hogy a kérdésben a szülők véleménye nem lehet döntő annál is inkább, mivel a Magyar Demokrácia nem tudta még olyan demokratikus szellembe átnevelni az egész

közvéleményt, hogy arra bizonyos oldalról befolyással ne bírnának. Példa volt erre a ref. egyházban amikor oly értelmű nyilatkozatokat irattak alá az egyes egyháztaggokkal amelyben azok kötelezték magukat, hogy gyermekeiket felekezeti iskolákba járatják. Gondoljunk arra, hogy az egyházi iskolák terheinek legnagyobb részét jelenleg az állam és a község viseli, és mi lesz abban az esetben ha az állam és a község ezen támogatását megvonja és a szülőknek saját magunknak kell felekezeti iskolák fenntartásáról gondoskodni. Mire szavaznának akkor a szülők.

Tikász Mihály felekezeti tanító előadja, hogy az arról a bizonyos nyilatkozat ügyről helytelen ismerete van Nádudvari igazgató urnak, mivel az még a választások előtti időben volt, hogy nem aláírási nyilatkozat, hanem az egyház felszólítása volt, hogy amennyiben választaniok kell a szülőknek a kérdésben, hogy felekezeti iskola és állami iskola egyidőben való működés esetén gyermekeiket inkább az egyházi iskolába járassák. Ez szerintem nem akar befolyásolása lenni a szülők vallásos meggyőződésén keresztül és pláne olyan időben történt amikor az iskolák államosítása még nem került napirendre, csupán arról volt szó, hogy az egyházi iskolákkal párhuzamosan állami iskola is fog indulni. Elnök az indítvány elfogadására a kérdést felteszi.

H a t á r o z a t :

Dunapataj község képviselőtestülete az össz. népi szervekkel egyetemben az iskolák államosítását javasolják.

/.../

[KI]

1948. június 7.

**A „községháza tanácstermében [az alispán rendelete alapján]
a helyi népiszervek valamint a képviselőtestület közbejöttével
a „tisztíértekezletet megelőzően tartott értekezlet”; jegyzőkönyv**

/.../

Vezetőjegyző ismételt felhívja a jelenlevő népiszervek figyelmét a teljes erővel megindult népi termelési versenyekre. Méltatja azok fontosságát. Kéri a jelenlevőket, hogy minden erejükkel propagálják, népszerűsítsék a versenyt. A kormányzat szép díjat tűzött ki. Dunavecse járás az élen van. De ha nem a díjat is nézzük akkor mindnyájunk hazafias kötelessége, hogy a legjobbat, a legtökéletesebbet a legtöbbet állítsuk elő. Hívja ki az egyik gazda a másikat termelési versenyre, mint azt már annyian tették.

Minta és nyomtatványt a községi előljáróságon kap, a kitöltést is elvégzik csak elhatározásukat papírra rögzítsék le, azért is, hogy az eredmény elbírálásánál később vita ne adódhasson.

/.../

Kisipar:

Bán G.János szólal fel ismételten előadja, hogy a felsőbb elosztó hatóság, még mindig nem emelte fel a lakosság részére kiadandó vasjegy mennyiségét. A lakosság a legnagyobb nélkülözések közt sem tudja vasanyaggal potolni a gazdasági szükségletét. Kéri, hogy a felsőbb hatóság járjon közbe, hogy a 7000 lakosu mezőgazdasági nagyközség vasmennyiségét felemeljék.

/.../

Csima Olga és Szotyori Apolonia MNDSZ kiküldöttek bejelentik, hogy a napközi otthonban az étkeztetés folyik. Köszönetet mondanak a nagy anyagi segítségért a községnek. Sajnos most előadást, táncmulatságot e célra nem tarthatnak, mert a BM rendelkezés ezt tiltja. Gyűjtést már nem foganatosíthatnak. A Népjóléti Miniszter a segélyezésből Dunapataj községet kihuzta. A Vm. sem adott segítséget. A helyzet az, hogy a szépen 170-es létszámot számláló napköziotthont a bezárás fenyegeti.

Dr. Antal Lajos előadja, hogy egy fertőző betegség fordult elő e hónapban. A közegészség általában kielégítőnek mondható. Sok panasz van azért, hogy a szociálpolitikai és közegészségügyi bizottság a szegénykataszterből sok egyént kihagyott, így azok most nem részesülhetnek ingyen gyógy és orvosi kezelésben.

/.../

[KI]

1948. június 8.

A járási főjegyző leirata a községi előljáróságnak*

Felhivom a községi előljáróságok figyelmét az 1948. jun. 7-én tartott vm. tisztíértkezeslet Alispáni beszéd, jegyzőkönyvi kivonat teljes szövegére, de különösképen az alispáni beszéd 5. pontjára. Tekintettel arra, hogy a járás területén a termés betakarítást zavartalanul biztosítani kívánom azzal, hogy a járás területén semmiféle zavarkeltés ne legyen. A Vezetőjegyző és bíró urakat személyükben teszem felelőssé azért, hogy a nyugalmát megóvják. Ezen túl bármilyen rendzavarás történik a községben, vagy erre irányuló cselekményt észlelnének, úgy azt azonnal hozzám telefonon jelentsék. Nem fogadom el mentségül azt, hogy rendzavarás

* „Bizalmas!”

esetén azzal védekezzenek, hogy nem tudtak róla, mert egy közigazgatási szervnek tudni kell mindenről, ami a községben történik.

[KI]

1948. június 8.

A járási főjegyző leirata a községi előljáróságnak

Az államrendőrség járási kapitányságához rádión leadott Belügyminiszteri rendeletet azonnali végrehajtás céljából az alábbiakban közlöm:

Elrendelem, hogy minden megyei városban, kis és nagyközségben, valamennyi nyilvános helyen, ahol rádió vevőkészülék van 21 óra 30 perctől 24 óráig nyitva tartassék, és a rádió adása a közönség számára hallgatható legyen.

Jelen rendeletem végrehajtásáról fegyelmi felelőség terhe mellett gondoskodjék és az visszavonásig érvényes. Gondoskodjék ilyen nyilvánosan hallgatható rádiókészülékeknek esetleg az összes vendéglőkben és korcsmákban való elhelyezéséről.

[KI]

1948. június 9.

Az MDP községi szervezetében felvett jegyzőkönyv

/.../ Marócsik András kizárása ügyében.

Pirók Jánost az MDP járási bizottsága megbizta, hogy a dunapataji pártszervezet által kizárt Marócsik András ügyében tartson vizsgálatot. Erre vonatkozólag Pirók János Dunapatajon többektől a következő tényállást vette fel:

Forró Lajos MÁV alkalmazott dunapataji lakos MDP tag, volt járásbizottsági tag a következőket adja elő.

Marócsik András önző, csak az anyagiakat néző ember. A pártba is csak azért lépett be, hogy anyagi előnyökre használja ki a tagságát. A multban ezt tette vejevel együtt, Nagy János, volt helyi párttitkárral, akivel ketten anyagilag nagyon jól megalapozott dunapataji pártszervezetet tönkretette és adósságokba sodorta.

Marócsik valóságos frakciós magatartású egyén. Mindenben a vezetőség ellen van, utasításokat, határozatokat nem hajtja végre, jöjjön az akár a legfelsőbb vezetőségtől is. Mindenkor ellene volt a vezetőség határozatainak, ha azt egyéni érdekeinek szolgálatában nem lehetett beállítani.

Elöljáróságban elfoglalt tisztségében hozzáforduló szegény emberekkel goromba, kivételezett a módosabbak javára, teljesen pártserűtlen életet élt. Ezen keresztül megutálják őt s a pártnak is rossz hírnevet szerzett.

Megkérdezve több pártonkívüli egyént még a következő dolgokról suttognak Dunapataj községben: a felszabadulás előtt földhözragadt szegény ember volt Marócsik, az orosz ittléte alatt kihasználva szlovák nyelvtudását, anyagi előnyöket szerzett az oroszoktól. A hartai kitelepítés alkalmával ékszereket ruhaneműt és cipőket szerzett nagyobb mennyiségben. Részeg állapotban többször dicsekedett, hogy az élete végéig úgy őneki, mint az egész családjának nem lesz ruha és cipő gondja, mert szerzett magának eleget. A felszabadulás óta nagy lábon él, gazdag ember benyomását teszi.

Dunapataj községben többektől mint véleményt hallottam, az a meggyőződésem, hogy Marócsik András községben nagy unszimpatíának örvendő egyén. Kizárását a magam részéről javasolom.

Ui.: Kérem a járási bizottságot, hogy az arany, ruhanemű és cipővel kapcsolatos ügyben a rendőrségen tegyünk kivizsgálásra javaslatot.

[MPA]

1948. június 15.

Az alispán leirata a község elöljáróságának

A belügyminiszter 185.993/1948. III.2.sz. rendeletét az alábbiakban közlöm:

"Felhívom Főispán, Alispán, Polgármester Urat, hogy az iskolák állagának biztosítása érdekében a szükséges intézkedéseket haladéktalanul tegye meg.

Nyomatékosan figyelmeztetem, hogy az államosításra kerülő iskolák teljes állagáért Főispán, Alispán, Polgármester Ur /járási Főjegyző és községi Jegyző/ személyileg és fejelemileg együttesen felelős.

Tudomásomra jutott, hogy folyó hó 18-án, pénteken, esetleg korábban, vagy későbbben a katolikus templomokban a nap meghatározott időpontjában harangozást rendeltek el. E harangozást megakadályozni a közigazgatási hatóság nem kívánja.

Nyomatékosan figyelmeztetem azonban Cimet, haladéktalanul közölje minden egyes városban és községben a katolikus papokkal, hogyha a harangozással kapcsolatban rendzavarásra kerül sor, azért a plébánosokat fogják személyileg felelőssé tenni és az intézkedéseket ellenük azonnal fogyanatosítani fogják.

Tudomásomra jutott az is, hogy egyes helyeken a papok ugynevezett testőrgárdákat szerveztek, illetve szerveznek.

Felhivom Cimet, hozza azonnal a papok tudomására, hogy ezen testőrgárdákat a reakció fedő szervének és illegális államellenes alakulatnak tekintem, ha ilyet szerveztek a papok azonnal oszlassák fel, mert ellenkező esetben az ilyen testőrgárda tagjait, ha nem is követnek el semmit, az érdekelt egyházi személyekkel együtt internáltatni fogom.

Felhivom, hogy a rendeletben foglaltaknak mindenben a legpontosabban és azonnal tegyen eleget, mert a legkisebb mulasztást is a legsúlyosabban fogom megtorolni.

[KI]

1948. június 15.

Az alispán leirata a községi előljáráságnak

A belügyminiszter 185.346/1948. III. 2. sz. fenti tárgyra vonatkozó rendeletét az alábbiakban közlöm:

„Hivatkozással folyó hó 7-én a belügyminisztériumban tartott értekezletre,

- 1/felhivom Alispán urat, jelentse, hogy a községi és járási rendőrhatalósági szervekkel felvették-e a kapcsolatot és az állandó összeköttetés ezirányban biztosítva van-e.
- 2/A közigazgatás helyi vezetői összehívták-e a felekezetek papjait, tanítóit és esetleg egyéb vezetőket és közölték-e velük, hogy az egyházi iskolák államosításának ürügye alatt folytatott rémhírtérjesztésekért, lazításért és reakcios megmozdulásokért, tüntetésekért akár templomból induljon ki, akár egyébkén, ők személyileg felelősek.

Gondoskodják Alispán ur arról, hogy a községekben a nyilvános helyeken /köztereken, étkezdékben, vendéglőkben, előcsarnokokban, stb./ elhelyezett rádiók naponként 7 órakor, 20 órakor és 22 órakor, 9-én Budapest I. 20,35 h. 21,45 h. Bp. II. 18,30 h., 19,40 h. 11-én Budapest I. 16,40 h., 21.30 h., Budapest II. 21,15 h., 12-én Budapest I. 15,30 h., 21,- h., 14-én Budapest I. 21,40 h., Budapest II. 19,00 h., 15-én Budapest I. 18,30 h., 16-án Budapest I. 16,- h. h iradást hangosan közvetítsék. Nyomatékosan figyelmeztetem Alispán urat, hogy ezen utasításom végrehajtását külön a rendőri szervek útján ellenőriztetni fogom.

/.../

[KI]

1948. június 18.

Községi kidobolási jegyzőkönyv

Minden 20 kh földbirtoknál nagyobb földterület birtokosa tartozik vasárnap délelőtt folyamán a vetésterületi adatait statisztikai célokra bejelenteni. A mulasztók hétköznapon lesznek beidézve.

[KI]

1948. június 24.

A községi előjáróságon felvett jegyzőkönyv

/.../

Idézésre megjelent a mai napon Halbroch Zoltán, aki született Apos-tagon, 1891. ápr. 2-án, szülőanyja néhai Pollák Paula, foglalkozása gazdálkodó, lakcime Dunapataj 873 hsz. Volt, deportált, akit községi jegyző személyesen jól ismert és kinek deportálási adatai a községi előjáróság előtt szintén ismeretesek és előadja a következőket :

Tanusítani kívánom mindazt, amit az alant körülírt személy haláláról tudok. A tanusított elhalt személy családi és utóneve: Hauer Henrik, születési helye: Igló, 1893. május 22., családi állapota nős, vallása: izr. foglalkozása: mozigépész, anyja neve: Fischer Cecilia, házastársa leánykori neve: Breuer Rózsa, akit egy községben lakván személyesen jól ismertem. Halálának körülményeiről a következőket tudom előadni:

Tudomásal bírok arról, hogy Hauer Henrik 1944. ápr. 8-án internáltatott. Én 1944. május 24-én deportáltattam és kb. 1944. június 20-án kerültem Auswitzba, ahol összetalálkoztam dunapataji ismerőseimmel, köztük Hauer Henrikkel is. Így történt azután 1944. június 26-án, hogy a lágerban lévő deportáltak két külön csoportba állították. Az egyik csoportban voltak a gázkamrában kivégzendők, míg a másik csoportban az egyenlőre még életbenmaradók. Egészen pontosan emlékszem rá, hogy Hauer Henrik a kivégzendők csoportjába lett állítva, míg én a másik csoportba kerültem. Azon csoportból amelyikbe Hauer lett besorolva, senki sem került elő élve, sőt azok közül senki sem adott magáról életjelt. Hazatérésem után sem, sem pedig a deportáló táborban tartózkodásom alatt sem Hauerről sem pedig a vele egy csoportba sorozottakról semmi hirt nem hallottunk, így bizonyossá vált előttünk, hogy kivégezték őket.

Kijelentem, hogy tanusított elhalt személy nem rokonom.

/.../

[KI]

1948. június 30.

A községi előjáráságon felvett jegyzőkönyv

/.../

Idézésre megjelent Varga József, aki Solt községben 1914. nov. 29-én született, nős, napszámos foglalkozású, aki V. fogatolt vonatostálánál mint honvéd teljesített szolgálatot, dunapataji lakos és fenti ügyben előadja a következőket:

Dézi Sándort, aki Foktó községben 1914. márc. 2-án született, nős, házastársa Bán G. Erzsébet, dunapataji lakost gyermekkorától jól ismertem.

Katonaságnál nem szolgáltunk együtt. 1945. május 12-én találkoztam vele a Horn-i hadifogoly gyűjtőtáborban. Innen kb. 1945. június végén vittek tovább bennünket az oroszországi Krasznodár közelében fekvő Ilszkajai hadifogoly lágerba.

Hadifogságunk ideje alatt 1946. március 20-án a déli órákban Dézi Sándor hadifogolytársam és falumbelím végelgyengülésben elhalt a szemem láttára. Haláláról meggyőződtem és tudomással bírok arról is, hogy el is temették másnap reggel.

Ezen vallomásomat, mivel az a teljes valóságot tartalmazza, hajlandó vagyok eskü alatt is megismételni.

[KI]

1948. július 4.

A magyar földhivatal leirata az „Ufosz helyi csoportjának”

A hivatkozott számú megkeresésére értesitem, hogy a Volksbund volt tagjaitól elkobzott ingatlanok a magyar állam /Földapa/ tulajdonába mentek át, ezekkel az ingatlanokkal kapcsolatban a volt sváb tulajdonosoknak minden joga megszűnt. Amennyiben a svábok a volt földjüket ennek ellenére mégis önkényesen megművelték, bevetették, a termés nem a svábokat, hanem azokat illeti akiknek időközben e földek juttatva lettek. A juttatottak azonban kötelesek megtéríteni a sváboknak az általuk bevetett magok értékét és az általuk végzett munkákért a munkadíjat. E megtérítés módja a svábok és a juttatottak között megegyezés tárgyát képezheti.

[KI]

1948. július 27.

Az „Igazságügy Minisztérium telekkönyvezési
előkészítő csoportjának” leirata a községi
előljáráshoz az alábbi felhívás közzétételére

Az Igazságügyminisztérium Hartán működő és hartai sváb lakosság ingatlanainak telekkönyvezését előkészítő csoportja ezennel felhívja Dunapataj község lakosságát, hogy mindazon ingatlan szerzéseket, vétel, csere, melyeket hartai sváb ingatlan tulajdonosokkal telekkönyvön kívül kötöttek és a telekkönyvön át nem vezettek sürgősen jelentsék be rendezés végett a Hartán működő telekkönyvezést előkészítő csoportnak /Harta községháza 1. számú tanácsterem/.

Aki ezen telekkönyvön kívüli szerzéseket bejelenteni elmulasztja, kiteszi magát annak, hogy ingatlana mint sváb ingatlan, eljárás alá vonatik.

A bejelentéskor minden a szerzésre vonatkozó irat el hozandó.

[KI]

1948. augusztus 6.

A községi vezetőjegyző jelentése az alispánnak

/.../

Dunapataj községben a megejtett összeírás alapján összesen 34 analfabéta van:

14-25 éves korig	4 férfi	-	nő
25-45 éves korig	7 férfi	7	nő
-85 éves korig	9 férfi	7	nő
<hr/>			
Összesen	20 férfi	14	nő

/.../

[KI]

1948. augusztus 23.

A „Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete Vezetőségének” levele az iskola-igazgatók részére

Tisztelt Kartárs!

A V.K.M. rendelete értelmében folyó hó 29. és 31. között minden iskolában szülői értekezletet kell tartani.

A mellékelt nyomtatvány az értekezleten tartandó beszéd vezérfo-
nalát tartalmazza.

/.../

Az elmúlt iskolai év végén, június 16-án nagy eseménye volt a magyar közoktatásügynek: száz év után megvalósult az 1848-as szabadságharc egyik fontos követelménye, a felekezeti iskolák államosítása.

A munkásság és parasztság, a városok és falvak népe, a nevelők és diákok, a nép milliói követelték az iskolák államosítását s nagy lelkesedéssel fogadták annak törvénybe iktatását. Csupán az egyház palástja mögött meghuzódó reakció igyekezett a nép örömét megzavar-
ni sok helyen a templomok meggyalázásával, a templomokba nem illő politikai agitációval és szavaztatással kísérelte meg a katolikus híveket - saját érdekeik ellen - befolyásolni. De a nép ezt a har-
cot is sikeresen vívta meg. A parlamenti ülésen a demokratikus pár-
tok képviselői lelkesen és egyhanguan szavazták meg a törvényt. A törvényt a kormány immár végre is hajtotta. Az iskola a népé lett!

/.../

A TÉNYEK CÁFOLJÁK MEG A NÉPELLENES REAKCIÓ RÁGALMAIT

/.../

A reakció azt állította, hogy az államosítás után meg fogják szüntetni a kötelező vallásoktatást. Bár az állami iskolákban eddig is kötelező volt a hitoktatás, természetes, hogy a hitoktatást a most államosított iskolákban is kötelezően fenntartják. A mi isko-
lánkban a hittanórákat X.Y. hitoktató urak fogják megtartani, az egyes osztályokban ... óraszámmal. Azt is állították, hogy az isko-
lák falairól le fogják venni a keresztet. A kereszt eddig is ott függött az állami iskolák falán és változatlanul ott marad az ál-
lamosított iskolák termeiben. A legképtelenebb rémhireket terjesz-
tették a volt felekezeti tanitóság jövő sorsáról. A felekezeti tanítók tulnyomó többsége ugyanis az államosítás mellett szállt sakra. Már éve óta küzdöttek elnyomatásuk és kiszolgáltatottságuk ellen és így minden egyházi fenyegetés ellenére hatalmas lelkesé-
déllel harcoltak az államosításért. A volt felekezeti tanítók megin-
gatása érdekében azt állították, hogy el fogják őket bocsátani, hogy

szeptember 1-én a 40 éven felüli tanítókat nyugdíjazzák, hogy listára kerülnek és hogy az ország különböző részébe fogják őket szétosztani. Mindebből, amint Önök is tapasztalhatták és tapasztalhatják, egy szó sem igaz. A törvény kimondotta, hogy az állam a Volt felekezeti tanítókat kivétel nélkül átveszi s júliusban a felekezeti tanítók és tanárok már meg is kapták állami kinevezésüket, az államtól kapták fizetésüket. Az államosítás következtében lehetővé válik, hogy a még hátralevő 2600 népiskolát fokozatosan általános iskolákká építsük ki, ez pedig azt jelenti, hogy az elkövetkező években egyre több tanítóra és tanárra lesz szüksége a magyar iskolának. Szó sincs tehát a pedagógusok elbocsátásáról!

A felekezeti iskolákban a tanító nem kérhette áthelyezését, ha családi vagy egyéb okok ezt szükségessé és indokolttá tették. Az elmúlt hetekben első ízben volt ezekben a tanítóknak és tanároknak alkalmuk, hogy ilyen kéréseket érvényesítsenek. Többször pedagógus áthelyezési kéréséhez járult hozzá a kormányzat. A fekete reakció hajmeresztő híreket terjesztett arról is, hogy az államosított iskolákból a gyermekeket a Szovjetunióba és Szibériába fogják hurcolni.

/.../

[ÁII]

Rejtő Emilné (interjú)

Azelőtt itt nagyon vallásos volt a nép, no hát ezért is volt annak idején annyi bajunk a klerikális reakcióval. Egymást is örökké harapta a két párt, mert a reformátusok voltak a gazdagabbak, a szegénység meg a katolikus. „Bunkós” meg „atyafi”, így mondták egymásnak. De már az óvodás gyerekek evvel ölték egymást! Emlékszem, négyéves volt a fiam, a nagyobbik – jön egyszer haza betört orral, összeverték a templomtéren a református gyerekek!

Mért verekszel, kisfiam, mért verekszel – mondom neki.

– Azért, mert azt mondták nekem, hogy „atyafi”!

– És te meg mit mondtál nekik?

– Én meg mondtam nekik, hogy „bunkósok”! – Na.

Azért mostanra ez már elmúlt, most már házasodik is egymás közt a két párt, meg még a katolikus pap is bejárhat a református temetőbe, a református is a katolikusba, mert hogy régen ilyen nem volt!

Na, ettől függetlenül a papokkal elég sok bajom volt mindig. Különösen az itteni református pappal, a Simon nagytiszteletes úrral. Avval aztán volt bajom elég. Ajaj! Úgyhogy be is lett csukva Simon, be köllött zárni, mert olyan dolgai voltak! Pedig azt mondják, hogy egy baloldali gondolkozású ember volt ő valamikor, tizenkilencbe vereskatona is volt, utána internálva is lett érte, börtönt járt akkor is – és mégis a legnagyobb ellenségünk lett nekünk ez a Simon! Hogy is nem bírom megérteni ezt az embert!

Negyvenötbe vagy negyvenhatba volt ez még, hogy kaptunk egyszer egy átiratot Gerjen községből, túl a Dunáról, kérték, hogy segítsünk nekik pénzt gyűjteni a templomuk újjáépítésére. Elküldték a fényképet, hogy milyen volt régen a templom, meg egy másikat, hogy a front után hogy néz ki. Hát tiszta romba hevert az egész. Ezt a felhívást megkapta itt mindegyik párt, meg hát nem csak nálunk, mert biztosan az egész országba szétküldték, mindenholnan kérték a segítséget. Na hát én ugye rögtön mentem – mert borzasztó szerettem az ilyesmiket, a szervezést mindig nagyon szerettem –, szaladtam azonnal, és gyűjtöttem nekik. És elég eredményesen. Mert a gyógyszerész is adott száz forintot, meg volt itten egy Bévárdi nevű jegyző, az is százast adott, meg hát így többen adtak, fizetgettek szépen. És akkor, ahogy mentem el a templom előtt, gondoltam egyet: én bemegyek, megkérem a nagy tiszteletes urat is! Be is mentem.

Nagy tiszteletes úr, kérem – mondom neki –, kaptuk ezt az átiratot Gerjen községből, romokba hever a templomuk, szeretnék felépíteni, de nincs nekik hozzá anyagjuk, és kérnek minket, hogy erre a célra egy gyűjtést.

Maga honnét jött? – kérdezi a Simon tiszteletes úr. Mondom neki, hogy a Kommunista Párttól.

Rám néz, fölkel, odamegy az ajtóhoz, kinyitja. De én azt hittem, hogy most mindjárt belém rúg avval a hatalmas negyvenhatos lábával, hogy kinn találok magamat az udvar közepén!

Vegye tudomásul – azt mondja –, hogy a kommunisták csak rombolni tudnak, építeni nem!

De olyan hangon, hogy csak úgy zengett a parókia. – A kommunisták csak rombolni tudnak, építeni nem! Na kifelé innen!

Ezt kaptam tőle! Hogy még örülhettem, hogy a magam lábán jöttem el!

Csúnyán, nagyon csúnyán viselkedett Simon! Egyszer fölszántotta a templom előtt a teret, pont április negyedike előtt, hogy ott ne tudjunk fölvonulni. Na, akkor meg is lett büntetve. Mert be lett bizonyítva, hogy az a rész nem is az egyház területe, úgyhogy jogtalanul nyúlt hozzá Simon – akkor vitték el először. De utána, hogy visszaengedték, következő április negyedikén megint meggyűlt a bajunk vele!

Pont április negyedike volt, és tűz ütött ki a faluban. A Varga utcába, ahol csupa szegénység lakott – nádfödeles házak sorba, sűrűn –, az egyik kigyulladt valahogy, belekapott a szél, és szaladt tovább a tűz. Épp végeztünk az ünnepséggel ... hát ég a falu!

Vidéken ugye az a divat, hogy ha tűz van, harangoznak. Félreverik a harangokat, olyan szaggatottan, furcsán szól, hogy végigfut az ember hátán a hideg. Na, ebből lehet tudni, hogy tűz van, szaladni kell oltani. Nálunk az volt a rend, hogy a templomtoronynak az egyik kulcsa ott lógott a tanácsházán, egy szegen. Na de ugye ünnepnap, a tanácsház is zárva, nem bírtunk előkapni senkit, aki kinyithatta volna. Fussunk akkor a paphoz! A katolikusoknál rögtön harangoztak, de az kis harang, alig hallatszik, semmit nem ér, a református nagytemplom harangja kell, hát futottam egy másik asszonnyal a parókiára, hogy hamar adják a kulcsot!

Mondom Simonnak hogy mi van, hogy ég a Varga utca, viszi a szél a tüzet, leég az egész környék, az egész falu, kérem szépen a kulcsot, hogy harangozni tudjak.

Azt mondja, hogy nem adja. Mert hogyha ő énnekem átadja a templomkulcsot, akkor avval kiszolgáltatja az egyházat. Ezt pedig soha nem fogja megtenni!

Dehát nagy tiszteletes úr – mondom, de már majdnem sírtam –, megígérem, hogy utána kitakarítunk magunk után! Vagy akár ki is tömjéneztheti utánunk a templomot, hogy meg ne fertőzzük! Vagy mondjuk én be se megyek, itt van Szabóné, majd ő megy be, ő nem is párttag! Hát leég minden!

Soha – azt mondja Simon tiszteletes. – Amíg én élek, a kulcsot ki nem adom! És megtagadta, akármit csináltam, nem adta a kulcsot!

Úgyhogy akkor kénytelenek voltunk a kapitányságnak szólni, muszáj volt a rendőrséget igénybe venni, úgy lett erőszakkal elvéve a templomkulcs. Na persze akkorára már rég el lett oltva a tűz. De akkor ezért a csúnya incidensért börtönbe került a Simon nagytiszteletes. Hát a közbiztonság veszélyeztetése az nagyon súlyos dolog, hát persze, hogy be lett érte zárva!

1948. szeptember 2.

A járási vezetőjegyző-helyettes leirata a községi előjáráságnak

/.../

A 16452/1941. KK.M.sz. valamint a 42444/1948.K.Sz.M.sz. rendeletek értelmében, ha a községekben megfelelő szakmabeli kereskedő működik, úgy abban az esetben a vegyeskereskedésre szóló iparjogositvánnyal rendelkező kereskedő nem árusíthat szakmák szerinti árucikkeket /papír, írószer, rőfös, és rövidáru, textil, kötött, szövöttáru, vas, villanszerelési és háztartási cikkek, cipő, festék, üvegáru stb./.

Felhívom a vezetőjegyző urak figyelmét arra, hogy figyelmeztessék a kereskedőket,* hogy a szakmák szerinti árucikkeiket 30 napon belül árusítsák ki, vagy adják át a szakmabeli kereskedőknek.

[KI]

1948. szeptember 24.

A községi képviselőtestület közgyűlése; jegyzőkönyv

/.../

Vezetőjegyző felolvassa /.../ vármegye Alispánjának 5973/1948 kig. sz. rendeletét, melyben elrendeli, hogy a nyári aratási, betakarítási és cséplési bizottságnak, mint őszi mezőgazdasági ütemtervbizottságnak tovább kell működnie. A rendelet értelmében a munkálatok gyors elvégzésére

* 13 kereskedő, a Hangya Szövetkezet és a Földmives Szövetkezet; ez utóbbi kettő 1948. novemberében 60.000 Ft ill. 400.000 Ft tőkével rendelkezett.

versenyt kell hirdetni az egyes gazdálkodók között. Javasolja, hogy ne csak az egyes gazdák versenyezzenek, mert így csak az egyéni verseny csucsosodik ki, hanem az egyes bizottsági tagok ellenőrzése alatt dolgozó határrészek is kollektíven versenyezzenek a másik határrésszel. Javasolja, hogy a nyári verseny folytatásaként a község az őszi munkálatokra álljon versenyben, továbbra is Harta községgel. /.../

[KI]

Községi kidobolási jegyzőkönyv

1948. szeptember 17.

A földhözjuttatottak ismételten felhivatnak, hogy az eddig esedékes törlesztésüket haladéktalanul rendezzék. Ellenkező esetben kénytelen a Kgi. elöljáróság a végrehajtási eljárást állami végrehajtó utján megindítani.

1948. október 1.

Magyar Dolgozók Pártjának vezetősége jelenteti, hogy vasárnap du. 2 orakor Budapesti falujárók a Magyar Dolgozók Pártja helyiségében előadást tartanak. Kéri a vezetőség a tagságot és a pártonkívülieket, hogy minél nagyobb számban jelenjenek meg.

1948. október 4.

A Magyar Köztársaság kormánya a rögtönbiráskodást megszüntette. Az éjjel vagy fegyverkezve avagy több személy által együtt és közösen elkövetett betöréses lopás büntettségére árdrágítás, közell. kih. gazdasági rend érdekeit sértő és végül a közszükségleti cikkek engedély nélkül való kivitelére elrendelt kihágásokra.

1948. október 19.

Nagy Gábor úri és női fodrász a mai napon megnyílt. Érsekvári út 578. sz. alatt a Kiss Győző fűszerüzlete mellett kéri a község szíves pártfogását.

1948. október 22.

Felhívja az elöljáróság mindazokat, akik magyar állampolgárok vagy Magyarországi lakhellyel bírnak, hogy Jugoszláviában lévő vagyontárgyait, jogait és érdekeit, valamint Jugoszláviában fennálló kötelezettségeit azonnal jelentsék be a község elöljáróságának.

1948. október 25.

Csütörtökön este a táncziskola megkezdődik. Beiratkozni lehet Varga József czukrásznál.

1948. október 26.

Kosaras István egy 4 éves tinot levágatott hust a községi székből méretili kilóját 6 forintért.

1948. október 26.

Értesíti az előljáróság a lakosságot, hogy a beszolgáltatásra szánt hizottsertések átvételével az országos közellátási Hivatal a Solti Földműves Szövetkezetet bizta meg.

1948. október 29.

A hartai Folksbundos földekbe ideiglenesen behelyezettek, szerződésük egyévi meghosszabbítása végett, az adóügyi jegyzői irodában sürgősen jelenjenek meg.

[ML]

1947. április 3.

A községi vezetőjegyző jelentése az alispánnak

Tárgy: Felosztatott Dunapataji R. Kath
Leánykörök vagyonának felhasználása

/.../ tisztelettel jelentem, hogy a tárgyban nevezett felosztatott egyesület vagyontárgyainak megállapítására illetve felkutatására a helybeli rendőrbiztosságot felkértem. A mai napon adott írásbeli értesítés alapján az eredményre nem vezetett.

A felosztatott egyesületnek vagyontárgya nincsen.

[KI]

1948. április 3.

A külügyminiszter leirata az alispánnak

/.../ A Dunapataji Önkéntes Tűzoltó Egyesület egyesületet a 7330/1946. M.E. sz. rendeletben foglalt jogaimnál fogva feloszlatom.

Felhívom /.../ vm. Alispánját, az Államrendőrség Vidéki Főkapitánysága Vezetőjét, az Államrendőrség Államvédelmi Osztálya Vezetőjét,

hogy a Dunapataji Önkéntes Tűzoltó Egyesületet a nyilvántartásából törölje.

Felhivom Alispán Urat, hogy a felosztatott egyesület vagyontárgyainak leltárba vételéről, a pénzkészletének és iratainak megőrzéséről, esetleges átszállításáról a 10.280/1945. M.E. sz. rendelet előírásainak megfelelően gondoskodjék.

[KI]

1948. október 8.

A községi vezetőjegyző és bíró levele Kiskőrösre a „Szabadművelődési Felügyelőségnek”

A Magyar Belügyminiszter Ur 487.513/1948. IV/3. számú rendeletével a felosztatott Dunapataji Kereskedők és Iparosok Olvasóköreinek vagyonát Dunapataj községre ruházta át. Ezen épületben minden tekintetben megfelelő egy nagy és egy kisebb terem van. A nagyteremben beépített szinpad, a szinpad mögött egy kisvetítő fülke van, mely csak vetítésre és nem mozigépház céljára alkalmas. Az épületben Erős Béla mozimegbizott ujabban a Mozgoképzési Nemzeti Vállalat Budapest VII. Erzsébet körut 45. szám megbízásából tart hetenként szombat, vasárnap és ünnepnapokon mozielőadást. /.../

[KI]

1948. augusztus 31.

A Belügyminisztériumnak az alispánhoz intézett leiratának a Dunapataj Községi Gazdakörhöz megküldött másolata

Az 1938. XVII. tc illetve a 7.330/1946. M. E. sz. rendelet alapján a Dunapataj Községi Gazdakör egyesületet felosztatom. Felhivom Alispán Urat, a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága Vezetőjét és a Szegedi VI. ker. rendőrfőkapitányságot, hogy a felosztatott egyesületet nyilvántartásából törölje.

Felhivom továbbá Alispán Urat, hogy a felosztatott egyesület vagyontárgyainak leltárbevételeiről, pénzkészletének és iratainak megőrzéséről, esetleges átszállításáról, valamint a helyiségek lezárásáról gondoskodjék.

A vagyontárgyak felkutatásához szükséges nyomozati eljárás fogantatása végett keresse meg az illetékes rendőrhatalóságot. Az illetékes rendőrhatalóság jelentse azt is, hogy a felosztatott egyesületét

tulajdonát képező ingóságokat, valamint a tulajdonát képező, vagy általa használt ingatlant, illetve helyiségeket jelenleg ki használja.

/.../

A vagyon felhasználásáról a jelentés beérkezése után fogok határozni .

/.../

I n d o k l á s :

A lefolytatott vizsgálatból az állapítható meg, hogy az egyesület működését engedély nélkül szüneteltette. Az alapszabályban előírt célját és eljárását nem tartja be, azért az egyesületet a 77.000/1922. B.M. illetve a 181.000/1937. B.M. számú rendelet értelmében fel kellett oszlatnom.

/.../

[KI]

1949. február 6.

A „Dunapataji” Gazdakör Egyesület ingatlan és ingó vagyonainak leltára”*

/.../

204 □ lakóházas ingatlan

/.../

958 szórakoztató könyv; 63 gazdasági könyv; 22 törvénykönyv.

/.../

[ML]

[KÖZIG IRATOK 1950]

1949. október 9.

A községi jegyző jelentése a járási főjegyzőnek

/.../ a felosztatott egyesületnél a leltározást megejtettem és az ingóságokat, valamint a pénzkészletet zár alá vettem, a gazdakör céljait szolgáló nagy helyiséget pedig lezárva lepecsételtem.

Jelentem még, hogy a felosztatott egyesület egyik termét a Független Kisgazdapárt és Nemzeti Parasztpárt helyi szervezetei közösen bérelik és így ezen helyiséget, valamint a bejáráshoz szükséges előszobát továbbra

* a Gazdakör javainak nagy része a DÉFOSZ-hoz került.

is használatukban hagyta az előljáráóság további intézkedésig. A zár alá vett ingóságokat a pecséttel lezárt nagy teremben helyeztük el.

[KI]

1949. április 26.

A Dunapataji 48-as Olvasókör elnökének és jegyzőjének levele a belügyminiszterhez

Belügyminiszter Ur!

Alulírottak a Dunapataji 48-as Olvasókör nevében az új módosított alapszabályt jóváhagyás végett tisztelettel felterjesztjük.

A korábbi egyesület címe: Dunapataji 48-as Polgári Olvasókör volt. A demokratikus felfogásnak megfelelően a régi címből a polgári szót kihagytuk.

A helyzet ugyanis az, hogy a dunapataji 48-as polgári olvasókörnek eredeti, vagy hiteles másolatú alapszabályát felterjeszteni nem tudjuk, mert az a háború következtében ismeretlen módon megsemmisült. Hiteles másolatot nem tudtunk a vármegyei levéltártól sem beszerezni. Rendelkezésünkre áll egy 1898-ban sokszorosított hitelesítetlen alapszabály. Ez az alapszabály azonban a demokratikus szellemnek megfelelően kisebb-nagyobb változtatást igényel és a fentiek alapján vált szükségessé az új alapszabály megalkotása és a közgyűlés által való jóváhagyása és felsőbb jóváhagyásra való felterjesztése.

48-as körünk a szabadságharc dicső eszményeinek ápolója volt mindig és többek között körünk eredményes munkájának volt köszönhető, hogy községünkben állítottuk fel a második Kossuth szobrot.

Új alapszabályainkban nem volt már szükség arra, hogy céljaink elérésére a körnek polgári látszatot adjunk, hanem mint eddig is a község szociális gondolkodású lakosságát kívánjuk továbbképzés által átformálni a demokratikus eszmék szellemében.

Bizva abban, hogy kérelmünk kedvező elintézését nyer.

[KI]

1949. szeptember 28.

A községi előljáráóság felvett jegyzőkönyv

A kiküldött előljáráóság megállapítja, hogy „a dunapataji 48-as Polgári Olvasókör”-t a Belügyminiszter Ur az 505/297/1949. IV.3. BM.

számu rendeletével feloszlatta és így az egyesület ingatlan és ingó vagyonának leltározása vált szükségessé.

/.../

[KI]

1949. augusztus 11.

A járási főjegyző által a belügyminiszter hozzá küldött leiratának a községi előjáróságnak megküldött másolata

Tudomásomra jutott, hogy az ország területén asztaltársaságok, takaré-, spóregyletek működnek anélkül, hogy láttamozott alapszabállyal rendelkeznének.

Minden olyan asztaltársaság elnevezés alatt működő alakulat - ide kell számítani az u.n. takaré- és spóregyletet is, - amely /formális/ szervezettel rendelkezik, valamint ha külön szervezettel nem is rendelkezik, de tagjainak betét és kölcsönügyleteivel foglalkozik, tekintet nélkül tagjai számára, egyesületnek tekintendő, amelyről az 1938, XVII. t.c. rendelkezései az irányadók és működésének megkezdése előtt alapszabályának láttamozását kell kérnie.

Amennyiben az ilyen egyesület láttamozott alapszabály nélkül működést fejtene ki a hivatkozott törvény 2. §-a értelmében tilos egyesületnek minősül, amelyet ugyanazon törvény 3. §-a értelmében feloszlato- és vagyonának felhasználásáról rendelkezem. Egyidejűleg a tilos egyesület ellen a hivatkozott törvény büntető rendelkezéseinek megfelelően a bünvádi eljárás megindításáról is gondoskodni kell.

Megjegyezni kívánom azonban, hogy az olyan rendszerint „asztaltársaságnak” nevezett /spontán/ összejövetel, amely tulajdonképpen egy szűkebb baráti kört jelent, amelynek tagjai időközben, de nem jogszabályhoz kötötten, vendéglőben vagy korcsmában azért jönnek össze, hogy baráti érzelmeiket ápolják és baráti körben egy pár kellemes órát töltsenek el, ha szervezettel nem rendelkezik és tisztikara nincs, nem tekinthető egyesületnek és nem tartozik a hivatkozott törvény hatálya alá.

Felhívom Alispán, Polgármester urat, hogy a hatátsága területén láttamozott alapszabály nélkül működő és egyesületnek tekintendő asztaltársaságok takaré- és spóregyesületek feloszlátása iránt haladéktalanul tegyen javaslatot és egyidejűleg az illetékes elsőfokú rendőrhatalóságot keresse meg, a bünvádi eljárás megindítása céljából.

[KI]

Dávid János (interjú)

Ezeket a különböző köröket aztán '48–49 táján számolták fel véglegesen. A Gazdakörnek nagyon komoly épülete volt, amit akkor átadtak a ktsz. részére. A ktsz. lerongyolta, aztán lebontották. Úgy találták, nem éri meg följavítani, pedig olyan épület volt, amit szétszedni is elég volt. Legalább hat családi házat tudok, ami annak a tégláiból épült föl. A terület valamilyen formán átszállt a tanácsra, és akkor a tanácselnöknek építettek a Gazdakör helyén egy kétszintes lakást. De ez már '73 körül történt.

Az Iparoskör épületéből először mozi csináltak. Nem vitás, hogy ez a mozi kulturális szolgálatot tett akkor a lakosságnak, de az iparosságnak a helyét elvették. Azt tudni kell, hogy az iparosoknak saját állandó színpaduk volt. Az épületben meg egy színpad, ahol felléptek. Ennek Kothencz Béla asztalos volt az egyik nagy összefogója. Egyúttal a sportkört is ő vezette hosszú évtizedekig. Tehát az Iparoskör első részét elvették mozinak, de a hátsó részt akkor még megkaptuk mi. Ezek addig tulajdonképpen csak mellékhelyiségek voltak. Az Iparoskörnek is volt könyvtára meg játékszobája. El lehet képzelni, milyen zsúfolt körülmények között voltunk ott. Utána a mozi átadták az Új Élet Tévesznek, és azok tésztagyárat létesítettek. Ez így ment egy évig vagy kettőig. Akkor kijelentették, hogy nem lehetünk egy fedél alatt ketten: a tésztagyár meg az iparosság, és onnan is kiszorítottak minket. Menni kellett.

A hetvenes évek elején jöttek azzal, hogy ez úgyse megfelelő hely nekünk, épül az új kultúrház, ott majd kapunk helyet. Erre föl az iparosság – köztük jómagam is – rengeteg társadalmi munkát végzett. És mikor elkészültünk vele, mégse kaptuk meg azt a helyiséget, amit nekünk ígértek, mondván, hogy az kell másra: pártiroda lett belőle. Mi meg kaptunk fönt egy háromszor két és fél méteres helyiséget, ahol addig a párt volt. El lehet képzelni, hogyan fértünk el, amikor csak biliárdasztalunk volt három. Beültek páran kártyázni egy asztalhoz, és azzal meg is telt a szoba. Pedig az iparosságnak abban az időben körülbelül hatvanvalahány összejáró tagja volt.

A '48-as körbe, amikor megszüntették, és elvették az épületet, lakókat tettek. Azok meg egy idő után elmentek. Ki ezért, ki azért. Végül is a tanács eladta, lebontatta, és a tanács egyik vezetője vette meg.

A Katolikus Körnek nem ismerem rendesen a sorsát. Annyit tudok, hogy befejeződött és nem létezik. Eredetileg az épület az egyház birtokában volt, mert valamikor részben ott működött a katolikus iskola is. Utána állami iskolát létesítettek benne, és a kör eltűnt.

Az Úri Kaszinót is, mint mindent, állami gondozásba vették. Először a Kommunista Párt helyisége volt, de nem sokáig. Utána kiadták lakóknak. Az volt az érdekes, hogy a színpadot elrekesztették, és még azt is kiadták lakásnak. Mert az Úri Kaszinó elég nagy színpaddal és színházteremmel rendelkezett. No, nem akkorával, mint a polgári iskola vagy az Iparoskör, de azért megjárta. Én is jártam oda bálba, mulatságba, meg előadást nézni. Még a háború után is egy darabig. A lakók hamar elmentek, és akkor a Gabonatrösztraktára lett. Utána az Asztalosipari Ktsz.-é lett, most meg a Vasipari Ktsz.-hez csatolták műhelynek.

Községi kidobolási jegyzőkönyv

1948. november 1.

Szántóterületének 42 %-át tartozik mindenki kenyérgabonával elvetni. A vetésterület le lesz ellenőrizve és aki mulasztást követ el meg lesz büntetve.

Határidőket mindenki pontosan saját érdekében tartsa be.

1948. november 2.

November 3-án és 4-én szerdán és csütörtökön 7 orai kezdettel a moziban bemutatásra kerül. Párbaj az óceánon és a Negyedik periszkop gyönyörű tanulságos film iskolás gyermekek részére Szerdán délután 3 orai kezdettel előadást tartunk. Kérjük a község szives pártfogását.

1948. november 2.

Hadisegély osztás csütörtökön délelőtt, segélyét mindenki ezen a napon vegye át.

1948. november 2.

Az írás-olvasási tanfolyam a volt ref. és polg. iskolában 1948 évi november hó 3-án este 6 órakor megkezdődik. Mindaz, aki már felhívást kapott, s azok akik még önként jelentkeznek, saját érdekükben a kijelölt helyen jelenjenek meg.

1948. november 4.

Felhívja az előljáróság a lakosság figyelmét, hogy sertést vágni csak vágási engedéllyel szabad. Sertésvágási engedély a közellátási irodában kapható. A sertésvágási engedély kérésekor a Gazdalapot is be kell vinni.

Engedély nélküli vágás esetén a sertést elkobozzák s a vágatot szigoruan büntetik.

1948. november 4.

Felhívja az előljáróság az adófizetők figyelmét, hogy adó tartozásukat 14 napon belül feltétlen rendezzék, annál is inkább, mert a hátralékosokkal szemben a legszigorubb végrehajtási illetve árverési eljárás lesz foganatosítva a kiküldött állami végrehajtók által.

[ML]

1948. november 5.

A községi előjáróság által kiállított „községi bizonyítvány”

Dunapataj község előjárósága hivatalosan bizonyítja, hogy Nagy Ferenc volt dunapataji r. kath. segédlelkészt dunapataji működése alatt 1944 év október havában a megszálló német katonák Hitler abczugolása miatt letartóztatták és Hartába vitték.

[KI]

1948. november 11.

A megyei tanfelügyelő leirata

Az iskolák államosítása következtében igen sok iskolaépületben elkülönítve ugyan, de megmaradt a szerzetesi lakrész /klauzura/. Az ezekben lakó szerzetesek állandó kapcsolatot igyekeznek teremteni volt tanítványaikkal és az érintkezést továbbra is fenntartják. /Pl. tanítás befejezése után a tanulók hazakisérése, otthonukban tanítási idő alatt a tanulók fogadása, óráközi szünetekben a tanulókkal való beszélgetés stb./

Felhívom Igazgató urat, hogy személyi felelősség terhe mellett vessenek véget az említett ténykedésnek.

/.../

A hozzám beérkezett jelentések szerint több helyen előfordult, hogy hitoktatók, esetleg más egyházi személyek a tanuloifjúságot tanítási időn kívül, sőt nem egy esetben tanítási idő alatt különféle állítólagos vallásos megmozdulásra, tüntetésszerű körmenetekre, egyházi egyesületek szervezik vagy kirándulásokra viszik, játék délutánokra, közös olvasási órákra, táncösszejövetelekre, sportfoglalkozásra stb. gyűjtik össze, támadják és ócsárolják a szülők előtt a demokratikus ifjúsági szervezeteket, az Uttörőket, a Magyar Diákok Nemzeti Szövetségét és annak helyi szerveit. Ennek a felelőtlen és a demokráciát támadó aknamunkának az ifjúságra káros következménye már több esetben megmutatkozott.

Ezért nyomatékosan felhívom Igazgató urat, hogy a fennnevezett ilyen személyek vázolt tevékenységének, személyi felelőség terhe mellett vessen véget. A tanuloifjúság mindennemű közös megnyilatkozása, kirándulás, ifjúsági előadás, ifjúsági ünnepély, sport, tánc és egyéb szórakoztató foglalkozás csak az igazgató tudomásával és tanári illetve tanítói felügyelet mellett folyhat.

/.../

[ÁII]

Községi kidobolási jegyzőkönyv

1948. november 11.

Azon gazdák ellen akik a kukoricaszárt határidőre sem vágta le az eljárás megindult.

Minden gazda saját érdekében tartsa be a gazdasági határidőket, mert ezen határidők elmulasztása büntetést von maga után.

1948. november 11.

Az Építés- és Közmunkaügyi Minisztériumtól kiküldött vizsgálat megállapította, hogy Dunapataj község közmunkakötelezettjei oly nagy mértékben nem teljesítik váltság fizetési kötelezettségüket, hogy az már a három éves újjáépítési terv sikeres végrehajtását komolyan veszélyezteti. Súlyosabban esik latba az a körülmény, hogy Dunapataj községben újjáépítési közmunka kötelezettségük teljesítését számosan meg is tagadják.

Figyelmezteti az előljáróság a közmunka kötelezetteket, hogy hátralékukat valamint a folyó havi tartozásukat dec. 10-ig rendezzék, mert ellenkező esetben kénytelen lesz a három éves újjáépítési terv védelmére hozott 14.200/1947. Korm. sz. rendelet idevonatkozó szakasza szerinti eljárást megtenni, amely súlyos eseteket figyelembe nem véve is internállási eljárást von maga után.

1948. november 12.

Dunapataji Munkás Torna Egylet jelenti hogy a football szezon befejezése alkalmával f ho 14-én a Hangyában megrendezi a hagyományos bálját melyre mindenki sport szeretettel elvár.

1948. november 14.

Azok akik a földreform során földjuttatásban részesültek felhivatnak, hogy esedékes megváltási ár részleteket haladéktalanul rendezzék.

[ML]

1948. november 17.

A községi előljáróság által kiállított községi bizonyítvány

Dunapataj község előljárósága ezennel hivatalosan bizonyítja, hogy községünkben összesen 84 wagon kenyérgabonát szolgáltatott be és így a község összrakossága beszolgáltatási kötelezettségének 98 %-t teljesítette.

Fentiek alapján nem emelünk kifogást az ellen, sőt a község gyermekeinek és 65 éven felülieinek nagy számát figyelembevéve javasoljuk, hogy községünkben zsemle és bucisütés engedélyeztessék.

/.../

[KI]

Községi kidobolási jegyzőkönyv

1948. november 18.

Felhívja a Fékosz vezetősége az összes házhely igénylőket hogy fojoho 21én délután 3 orakor az M.D.P. párthelyiségében a saját érdekében hiánytalanul jelenjenek meg. Felhívja a vezetőség ugyancsak az U.F.O.Sz. házhely igénylőket is hogy a fent irt időben és helyen az ügy fontossága miatt szintén jelenjenek meg.

Értesíti továbbá a vezetőség azokat a házhely igénylőket is akik házhelyet igényeltek de nem kaptak azok is feltétlen jelenjenek meg.

1948. november 19.

Minden gazda tartozik földjét dec. 15-ig felszántani. A fogatok a községhatárát nem hagyhatják el csak igazolvánnyal a legsürgösebb esetben. Azon fogatokat, akik igazolvánnyal nem rendelkeznek s a község területét elhagyják a szomszéd község szántásra kötelezi. Minden fogat le lesz ellenőrizve, hogy az előirt szántási kötelezettségnek eleget tett e.

1948. november 19.

Dunapataji Hitelszövetkezet igazgatósága jelenti, hogy évi rendes közgyűlését november 28-án délelőtt 11 órakor tartja saját helyiségében, melyre az összes tagjait ezennel meghívja.

[ML]

1948. november 20.

A községi állami általános leányiskola „Szülői munkaközösségének” alakuló értekezlete; jegyzőkönyv

/.../

Igazgató előadja, hogy a Szülői Munkaközösség megalakítását a 43.300/1948.V.K.M.sz. rendelet írja elő. /.../

Ismertette ezután a Munkaközösségek feladatát is. Legfontosabb missziója a Munkaközösség tagjainak a szülők felvilágosítása és

harc a rosszindulatu reakciós híresztelésekkel szemben. Ilyenek pl. a hitoktatással, a templombajárással kapcsolatos híresztelések. Különösen felhívta igazgató a szülők figyelmét az Uttörő mozgalomra. A mozgalom célja az ifjúság összefogása és önállóan, józanul gondolkodó becsületes honfiakká és honleányokká nevelés, minden más híreszteléssel szemben. Felolvassa az Uttörő 10 pontját is. Szülő Munkaközösségek feladata lesz továbbá az iskolák további gondozása is a Dolgozók az iskoláért mozgalommal karöltve.

/.../

[ÁII]

1948. november 20.

A községi előjáróságon felvett jegyzőkönyv

/.../

Vezetőjegyző ismerteti az érvényben levő közellátási rendelkezéseket. Felhívja a jelenlevő iparosokat,* hogy a feketevágások gondolatától is tartózkodjanak. A kényszervágás csak a hatósági állatorvos bizonyítványa alapján, melyben szerepel a husmegmentés lehet a vágást bejelenteni az előjáróságnak, megelőzve a rendőrségnek is be kell jelenteni s igazoltatni a kényszervágás vétlenségét. Köteles a kényszervágó az előjárósági engedély után saját költségére a kényszervágást telefon útján Kecskemét Közeli Felügyelőségnek azonnal bejelenteni, egyidejűleg írásbeli bejelentést is tesz a telefon után a közell iroda, s kéri jegy kiadását.

A kényszervágási kimérés csak a hatósági husszékben történhetik.

/.../

[KI]

1948. november 22.

A főispánnak a járási főjegyzőhöz intézett leiratának a községi előjáróságnak megküldött másolata

/.../

A Gazdasági Főtanács elrendelte, hogy a közellátási tárgyú közleményeket a Gazdasági Főtanács titkársága által készített sajtóközlemények

* 10 fő.

kivételével kizárólag az Országos Közellátási Hivatal adhat ki, illetőleg saját rendelkezéseikről a Közellátási kormánybiztosok adhatnak ki.

A kormány ellenőrzése alatt álló hirtájékoztatási szervek /Magyar Rádió, Magyar Távirati Iroda/ közellátási tárgyú hiranyagot, illetőleg az előbbiek által tájékoztatott hiranyagot csak az előbbiektől, illetőleg az előbbiek által tájékoztatott miniszterelnökség sajtóosztályától vehetnek át.

/.../

[K1]

1948. november 25.

A községi vezetőjegyző jelentése a főispánnak

/.../

Közellátási helyzetkép:

Liszt: a község ellátatlanjai részére kezdő ellátmányként kb. másfél havi szükségletre való lisztkiutalást kapott. Ez a mennyiség elegendő, mert a havi lisztelszámolások után az elszámolt mennyiség erejéig a liszt kiutalást megkapjuk.

Zsir: A község 1948. évben 24 db. sertésvágási utalványt kapott. Az ebből a mennyiségből kitermelt zsir a kb. 1000 fő zsirban ellátatlan személy zsirszükségletét még részben sem fedezik. Szükséges lenne a zsirellátás biztosítása végett a fenti mennyiség lényegesen való felemelése.

Hus: Fenti sertés mennyiségen felül ez évben 5 db. szarvasmarha vágási utalványt kaptunk, ez a mennyiség a húsellátás zavartalan biztosítására igen kevésnek bizonyul, a 7000 lelket számláló községben.

Tej: Községünk tejben önellátó s a kötelező tejbeszolgáltatáscn felül a helyi szükséglet is kielégíthető.

Petróleum: A község november hónapra 1800 kg jegyes és 1200 kg szabadpetróleumot kapott. Ez a mennyiség túl kevésnek bizonyult, mert egy-egy háztartás részére - figyelembe véve az önálló háztartások, valamint az istállók számát - csak havi 8 dcl. petróleumot tudtunk biztosítani. A zavartalan ellátáshoz feltétlenül szükséges lenne a kiutalt mennyiség kétszerese.

/.../

Szappan: Jegyes szappan kiutalása nem elégséges, kétszeres mennyiség lenne szükséges. Szabad szappan korlátlan mennyiségben vásárolható.

Lugkő: A vágási szezon megindult így feltétlenül szükséges lenne, hogy a tavalyi helyzethez hasonlóan a zsirdézsma leadását lugkő-utalványok kiadásával szorgalmazzuk.

Só: megfelelő mennyiségben a kereskedőknél rendelkezésre áll.

A vágási szezon megindulásakor jó hangulatot váltana ki még az a tény, ha megfelelő mennyiségű bors és rizskása állana a falusi lakosság rendelkezésére.

A közszükségleti cikkek szétosztásában az összes kereskedők részt vesznek, kivéve a petroléumot és szappant, melyet kizárólag csak a Földmives Szövetkezetek hoznak forgalomba.

A közellátási bizottság tagjai, együttműködve a Nemzeti Bizottság tagjaival rendszeresen felülbírálják az ellátatlanok névjegyzékét, résztvesznek a piaci, malmi, pék- és hentesüzemi ár és áru-ellenőrzésekben. Az állandó ellenőrzéseknek tudható be, hogy az árszabályozás alá eső cikkeknel a kereskedők részéről ártullépés nem tapasztalható.

A lakosság kereseti viszonyai - figyelembe véve a napszámos és kisiparosok kereseti lehetőségeit - erős ellentétben állanak a fogyasztói árakkal. Saját földdel nem rendelkező alkalmi munkás még a havi 50 forintot sem képes megkeresni a mostani munkaalkalmak hiánya miatt és így a létfenntartáshoz szükséges minimumot sem képes megkeresni. Ilyen kereseti lehetőségekhez viszonyítva az iparcikkek ára, de még a hus, zsir, cukor, liszt, stb. árai is túlságosan magasak, szinte megfizethetetlenek. Szükséges lenne munkaalkalmak teremtésével a kereseti lehetőségek emelése, ezenfelül a közszükségleti ruházati és élelmiszer árak nagyobb arányban való csökkentése.

/.../

[KI]

1948. november 29.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főjegyzőnek

/.../

I. Politikai helyzet:

1. Az együttműködés a koalíciós pártokkal jó.
2. Különös jelenségeket az ellenzéki pártok részéről észlelni nem lehet, alávetik magukat a M.D. Pártja irányításának.
3. Esetenként rémhírterjesztés történik. Legutóbb a sertésvágásokkal kapcsolatosan, nevezetesen sertést csak a vágóhídon szabad levágni és a termelő csak 20-25 kg-t kap belőle. Minden vasárnap tartandó gazdanapon, pártnapokon a felvilágosítás megtörténik.

II. Társadalmi helyzet.

1. A kulákság magatartása passzív, visszavonuló. Beszolgáltatásnak, szántás vetésnek eleget tesz. Agitálnak, azonban ezideig rajt nem voltak foghatók.

2. Az egyház, illetve egyházi személyek részéről, hogy demokrácia ellenes megnyilvánulások történtek volna tudomásunk nincsen.

/.../

4. A közérdekű hirszolgálat megvan szervezve. Minden vasárnap a hirszolgálat után gazdaggyűlés van a községházán, ahol a népi-szervek a lakosság széles néprétegének bevonásával az aktuális kérdéseket rendelkezéseket vita formájában megbeszélik. Ugyanekkor tart előadást a budapesti falujáró is.

III. Gazdasági helyzet

/.../

A gabonakereskedelem teljesen kezükbe van. Van szövetkezeti bolt. A Hangya és Földmivesszövetkezet egyesítése folyamatba van.

Az O.Sz.H. dunapataji fiókjánál a tisztujjítás f. hó 28-án megtörtént. Az igazgatóság és felügyelőbizottságba 17 közül 11 MD.P. tag.

4. A közellátás menete általában jó.

Gabonabeszolgáltatási előírás 104 wagon buzakilogrammba kifejezve, erre bevan szolgáltatva 133 waggon buza kilogramm. Tehát az előírásnak 130 %-a.

/.../

Munkanélküliség községünkbe a lakosság számarányához viszonyítottan kicsi. Ipari munkanélküli nincsen.

/.../

6. Munkanélküli mezőgazdasági munkásoknál 30 férfi és 30 nő 40 gyermek. Delén mezőgazdasági munkanélküli napszámosok a téli famunkálatoknál alkalmazhatók.

7. Községünkben a dülőkerületenkénti kollektív verseny folyik az őszi munkálatok zavartalan elvégzésére. Hat kerület versenyez egymással. /.../

[KI]

Községi kidobolási jegyzőkönyv

1948. november 30.

Aki még pótlólag az őszi szántásokra kölcsönt kivan kérni, az legkésőbb csütörtökön délig a községházán jelentkezzen.

1948. november 30.

A Nemzeti Paraszt Párt szerdán december 1-én este 6 órakor gyűlést tart a párthelységben, vagyis a gazdakörben. Felhívja a vezetőség a parasztpárt tagokat, hogy a gyűlésen valamennyien jelenjenek meg.

1948. november 30.

A 12.200/1947. Korm.sz. rendelet értelmében áttelepítésre kötelezettek, valamint a kivételezettek kimutatásai I. II. III. és V. névjegyzékeken a község háza hirdetőtábláján 15 napi közszemle alatt megtekinthetők.

1948. december 10.

1949 évben újra kötelező lesz a napraforgó termelés. 15 kh-nál kisebb birtokosoknak és 15 kh felüli földművesszövetkezeti tagoknak szántóterületük 5 %-át kell napraforgóval elvetni, míg a nagyobb birtokosoknak szántóterületük 8 %-át kell napraforgóval bevetni. Napraforgót szerződéses alapon a leggazdaságosabb termelni.

A termelési szerződés feltételei a földművesszövetkezetben és a vasárnapi irodagyűlésen megtudható.

1948. december 10.

Szinte mindennap jelennek meg olyan rendeletek, melyeknek ismerete nélkül büntetésnek teszik ki magukat az egyes gazdák. Ezért tehát minden háztól legalább 1 személy jelenjen meg vasárnap délelőtt 11 órakor a község háza tanácstermében tartandó gazdagyűlésen.

[ML]

1948. december 15.

A regionális Földművelésügyi Tanács levele a községi Földbérő csoport vezetőségének

Mezőgazdaságunk termelékenységének fokozása a szövetkezeti termelési módok alkalmazásával ma a falu központi kérdésévé lett. Ennek a kérdésnek üzemi vonatkozásait kívánjuk ismertetni Dunapataj község népi szerveinek vezetőségével és Bödd-puszta paraszttársadalmával. Ebből a célból E m b e r J á n o s tanácsi titkár f. hó 16-án reggel Dunapatajra érkezik. Kérjük a Földbérő csoport vezetőségét, hogy f. hó 16-án délelőtt 11 órára a község háza tanácstermében megjelenni sziveskedjenek, hogy a közös ülésen megvitassák a szövetkezeti gazdálkodás lehetőségeit Dunapataj községben. Egyben közöljük, hogy Bödd-puszta gazdátársadalma ugyan e napon délután 2 órára vannak összehíva akik ugyan-csak meghallgassák és megvitassák Ember János előadását.

/.../

[KI]

Községi kidobolási jegyzőkönyv

1948. december 18.

Független Kisgazdapárt Szombaton Este 6 orakor tagértekezletet tart a párt hejségében. Kéri a tagok megjelenésétt a vezetőség.

1948. december 18.

Erős Jozsef cipész jelenteti hogy gumiból készült lábbelik javitását megkezdte. Kéri a lakosság pártfogását.

[ML]

1948. december 24.

A községi vezetőjegyző jelentése az alispánnak

/.../ Dunapataj községben a fekete tábla adatait 1948 évi október hó 23-tól 1948 december hó 4-ig az alábbiakban jelentem.

1948 október hó 23-tól október hó 31-ig a rossz gazdák vagy is tarlólóhántás el nem végző gazdák nevei: Dobor József, Kiss Gábor, Biacsi János, Lakatos István, Bucsu Mihály, Kosaras György, Hollósi József, id . Kunsági Antal, Minta gazda: K a p i t á n y I s t v á n aki kiváló termelési eredményével nem csak magának hanem községünknek is érdemeket szerzett. A kormányzat a minta gazda kitüntetést adományozta neki. Községünk egy darab „Kühne” ekét adományozott községünk első minta gazdájának.

/.../

1948 november hó 30-tól december hó 4-ig már rosz gazdák a fekete táblára kiirva nem lettek annál is inkább mivel a fekete tábla kiírásán okulva vagy is szégyenkezve a kötelezettségüknek eleget tettek. Ezen idő alatt S a l a c z I g n á c z munkája és szorgalma után a község előljáróságától dicsérő oklevelet kapott.

[KI]

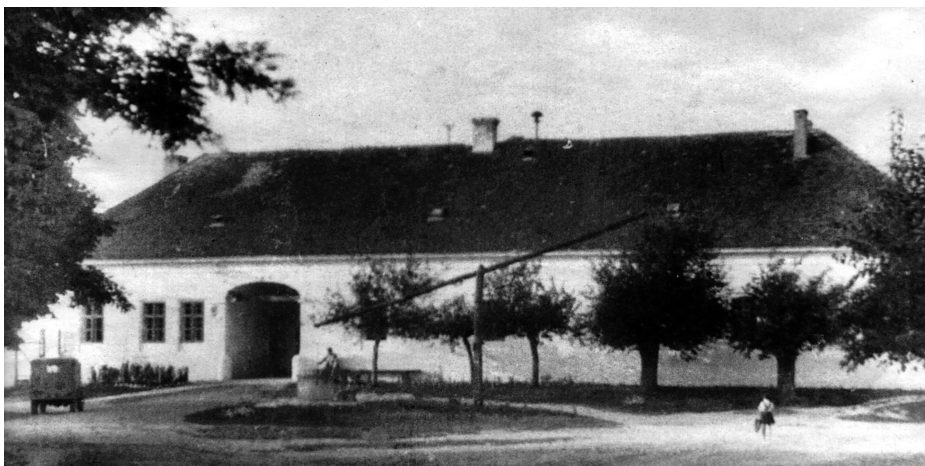
1948. december 31.

Községi képviselőtestületi rendkívüli közgyűlés; jegyzőkönyv

/.../

Vezetőjegyző bejelenti, hogy a számadás zárásánál megállapítást nyert, hogy a községnek az 1947/48 évi költségvetési előirányzatával szemben mintegy 43.000 Ft többletbevétele van a két pótköltségvetés dacára. Javasolja, hogy ezen összegeket a képviselőtestület fordítsa beruházásokra, éspedig elsősorban a villamosításra. Az állam 3 éves tervében benne van a községek villamosítása. Ezzel kapcsolatosan a községnek tetemes kiadásai lesznek. Javasolja, hogy az elért többletbevételből valósítsa meg 5 km külső távvezeték, 15 km belső hálózat kiépítését, valamint a közvilágítást annyira, amennyire az összeg engedi. /.../

[KI]

A jobb napokat megért községháza

9. v. vármegye. *Simonyi* járás.
Simonyi község.
 sorszám.

GAZDALAP

I. 4.842/1949. kig. számú alispáni rendelet szerinti
 1948/49. évi végleges vetésterv végrehajtás céljára.

Név: *Lorinczy János*
 Lakás: *Simonyi* utca *41.* szám.

Díjazás nyomdátvitel, Csehszlovákia.

Az ingatlan művelési ág szerinti megoszlása:			
Szántóterület	2 kat. hold	1400	☐
Kert			
Rét			
Legelő			
Szőlő		506	
Gyümölcsös		100	
Egyéb			
Összesen: 2 kat. hold 1926 ☐			

Fenti szántóterület fekvése szerint:			
Dűlőben	kat. hold	☐ <th>Lakóhelytől km. távolság</th>	Lakóhelytől km. távolság
1. <i>Földvár</i>	1200		2
2. <i>Földvár</i>	240		3
3. <i>Földvár</i>	480		3
4. <i>Földvár</i>	480		2
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
Összesen: 2 kat. hold 1920 ☐			

A munkát végrehajtáshoz milyen eszközök állnak rendelkezésre:			
Ló	Darab	Tárcsa	Darab
Szarvasmarha	1	Kultivátor	
Szekér (kocsis)		Lókapa	
Éke		Vetőgép	
Fogas borona		Rosta (trófr)	
Henger		Traktor	

Szántási és vetési terv 1948/49. évre.

Megnevezés	Előirányzat		Teljesítmény		Megjegyzés
	k. hold	csk	k. hold	csk	
Búza					
Rozs					800
Őszi árpa					800
Szűszobikköny					
Blitorhere					
Lacerna					
Egyéb évelő					
Repce					
Összesen: 1 280					

Őszi szántás tervezés alá:	
Szántatlan terület:	
Tavaszi vetés:	
Tavaszi árpa	800
Zab	
Kukorica	200
Burgonya	100
Cukorrépa	
Takarmanyrépa	
Napraforgó	
Lacerna	
Vöröshere	
Zabosbikköny	
Egyéb és pedig <i>kezd.</i>	200
Tavasziak összesen: 1 300	

gazda neve: _____ díjazás: _____
gazdajegyző: _____ népl. bizottság: _____

Az ingatlan művelési ág szerinti megoszlása:			
Szántóterület	9 kat. hold		☐
Kert			
Rét		900	
Legelő			
Szőlő		200	
Gyümölcsös		200	
Egyéb			
Összesen: 9 kat. hold 1300 ☐			

Fenti szántóterület fekvése szerint:			
Dűlőben	kat. hold	☐ <th>Lakóhelytől km. távolság</th>	Lakóhelytől km. távolság
1. <i>Mad</i>	200		
2. <i>Mad</i>	200		
3. <i>Mad</i>	200		
4. <i>Mad</i>	1000		
5. <i>Mad</i>	200		
6. <i>Mad</i>	400		
7. <i>Mad</i>	200		
8. <i>Mad</i>	100		
9. <i>Mad</i>	200		
10.			
Összesen: 9 kat. hold 1300 ☐			

A munkát végrehajtáshoz milyen eszközök állnak rendelkezésre:			
Ló	Darab	Tárcsa	Darab
Szarvasmarha	2	Kultivátor	
Szekér (kocsis)	1	Lókapa	1
Éke	1	Vetőgép	
Fogas borona	1	Rosta (trófr)	
Henger	1	Traktor	

Szántási és vetési terv 1948/49. évre.

Megnevezés	Előirányzat		Teljesítmény		Megjegyzés
	k. hold	csk	k. hold	csk	
Búza					
Rozs					2 200
Őszi árpa					200
Szűszobikköny					
Blitorhere					
Lacerna					800
Egyéb évelő					
Repce					
Összesen: 4					

Őszi szántás tervezés alá:	
Szántatlan terület:	
Tavaszi vetés:	
Tavaszi árpa	1200
Zab	200
Kukorica	1200
Burgonya	
Cukorrépa	400
Takarmanyrépa	400
Napraforgó	1000
Lacerna	400
Vöröshere	
Zabosbikköny	
Egyéb és pedig <i>Mad</i>	200
<i>Mad</i>	100
Tavasziak összesen: 5 200	

gazda neve: _____ díjazás: _____
gazdajegyző: _____ népl. bizottság: _____

Kötelező termeltetés, kötelező beszolgáltatás: új rend

1949

A munkásságnak harcós ünnepe - május 1. falun

1949. január 10.

A megyei közellátási Felügyelőség kimutatása

[KI] MUTATÁS

a 106.720/1949. K.H. számú rendelet alapján zsirbeszolgáltatásra kötelezett gazdálkodókról* / s azok megterheléséről

Sorszám	Községek, járások szerint	Zsirbeszolgáltatásra kötelezett gazdák	Kivetett zsirmennyiség kg-ban
1.	Apostag	25	752
2.	Dunaegyháza	5	190
3.	Dunapataj	87	2523
4.	Dunarakonca	-	-
5.	Dunavecse	65	2163
6.	Harta	111	2575
7.	Ordas	24	605
8.	Solt	154	4274
9.	Szalkszentmárton	30	859
I.	Dunavecse járás	501	13941
/.../			
II.	Kalocsai járás	569	14268
/.../			
III.	Kiskőrösi járás	813	26241
/.../			
IV.	Kiskunfélegyházi járás	947	29727
/.../			
V.	Kunszentmiklósi járás	1183	30464
55.	Cegléd	749	14470
56.	Kalocsa	39	932
57.	Kiskunfélegyháza	564	15315
58.	Kiskunhalas	867	35209
59.	Nagykőrös	611	17213
60.	Megyeszék	1483	39623
VI.	Magyei városok és thj. v.	4313	122762
	Mindösszesen	8326	237403

[ML]

* azaz a birtokok nagysága alapján kuláklístára került gazdálkodókról (25 kh-nál, vagy 350 aranykorona kataszteri jövedelemnél nagyobb birtokkal rendelkezők)

1949. január 15.

A járási főjegyző leirata a községi előljárásagnak*

Belügyminiszter ur kiadott rendeletét tudomásulvétel és mihez tartás véget az alábbiakban közlöm.

„Némely panaszok érkeztek, hogy az egyébként jóindulatu magatartást tanusító református lelkészeket a helyi közigazgatási vezetők demokrácia melletti prédikációkra és szinpátia nyilatkozatok adására szorítják. Kérjük ezeket azonnal leállítani.”

[KI]

László István (interjú)

Több párttag volt akkor, mint mostan. Elég szép létszám volt: úgy ötszáz körül. De aki kulák volt vagy klerikális reakciós, az nem mehetett a pártba. Mert voltak ilyen beépített klerikális reakciós nőszemélyek. Akkor még nem volt papi egyezség, hát beállt a pártba. De volt, amikor a párt küldte be az egyházba, hogy menjen, és hallgassa meg, hogy mit prédikál a pap. Az meg ment örömet, mert amonnan meg azok dirigálták be a pártba. Így aztán innen is tudta vinni a hírt oda, meg onnan is ide.

1949. január 21.

A megyei Közellátási Felügyelőség vezetőjének leirata a községi vezető jegyzőnek**

A vármegyei népi bizottság, valamint magam is kiszállásaim során megállapítottam, hogy az egyes beszoigáltatási rendeletek által előirt beszoigáltatások nem teljesítése miatt egyes előljáróságok a feljelentéseket összegyűjtve egyidőben egyszerre többszáz gazdálkodót is feljelentenek.

A népi bizottságtól kapott utasítás értelmében felhivom Cimet, hogy főleg a tej és zsir beszoigáltatási kötelezettségek nem teljesítése miatt a feljelentéseket előzőleg a népi szervekkel a beszoigáltatást nem teljesítő gazdálkodók névsorát felül kell vizsgálni annak megállapítása érdekében, hogy milyen okokból kifolyólag nem teljesítették kötelezettségüket. A kisparasztságnál figyelembe kell venni a szociális szempontokat és csak azok gondos mérlegelése után szabad a feljelentéseket megtenni.

* „Szigorúan bizalmas.”

** „Szigorúan bizalmas.”

Továbbá nagyon kell ügyelni arra, hogy a feljelentéseket főleg a visszaeső és notórius nem teljesítőkkal szemben kell alkalmazni. Egyes előljáróságok például a tejbeszolgáltatás nem teljesítése miatt egyszerre többszáz gazdálkodót feljelentettek, anélkül, hogy meggyőződtek volna, hogy miért nem teljesítették kötelezettségeiket. A járási főjegyző által kiküldött büntetőparancsot, valamint a rendőrségen elfekvő tömeges jelentések politikailag is visszas hangulatot keltettek, minek megakadályozása érdekében felkérem Cimet, hogy fentieket a népi bizottságok bevonásával alaposan mérlegeljék és minden szociális körülményt vegyenek tekintetbe. Magától értetődik, hogy a tehetősebbeket, tehát azokat, akik szántsándékkal nem teljesítették kötelezettségüket, vagy szabotálták a szolgáltatási rendeleteket, minden további nélkül fel kell jelenteni.

/.../

[KI]

1949. február 24.

Az iskolaigazgató jelentése a tankerületi főigazgatónak

/.../

I. Iskola és egyház viszonya:

Az egyházak tevékenysége az iskolák életében kimondottan a vallás-tan oktatására szorítkozik a heti óraszámokon belül. Egyházi jellegű ifjúsági egyesület működéséről nincs tudomásunk. Egyedüli ifjúsági szervezet az Uttörő csapat. Általános benyomás az, hogy a Mindszenty kérdés fölött is napirendre tért a község lakossága.

/.../

[ÁII]

1949. április 1.

Összesítő jelentőlap az egyes birtoknagyság-csoportok beszolgáltatási kötelezettségének teljesítéséről Dunapatajon

Birtoknagyság- csoport /a gazdaság összterülete alapján/	Gazdaságok száma	Gazdaságok összterülete /kh/	Gazdaságok szántó- területe /kh/	Gazdaságokra kirótt földadó mennyiség /buza kg/	/Gazdaságok megmaradt beszolg. Kötelez. /buza kb/	Teljesített beszolg. /buza kg/	Gazdaságok által eltartott családtagok száma gyermekkel együtt
1- 5 kh	622	1866	1244	49760	-	49760	2677
5- 10	317	2563	1802	72080	79288	151368	1793
10- 15	260	2860	1996	79840	143702	223552	780
15- 20	91	1656	1450	58000	139200	197200	360
20- 25	35	770	595	15800	47500	63300	140
25- 30	17	347	250	10000	32000	42000	102
30- 40	13	416	300	12000	40800	52800	52
40- 50	7	294	228	9000	34656	43656	49
50- 60	5	260	201	8040	32160	40200	25
60- 70	3	192	180	7200	28800	36000	12
70- 80	3	222	112	4480	17920	22400	15
80- 90	1	82	51	2040	85680	87720	6
90-100	1	96	61	2400	10248	12648	7
100-150	-						
150-200	-						
200 fölül	-						
Összesen	1375	11014	8268	331240	690964	1023204	5993

[ML]

Nagy Bálint gazdaságának és beadási kötelezettségének alakulása 1943–1955

Forrás	Összes terület		Szántóterület		Terménybeadási kötelezettség			Állat beadási kötelezettség		
	kh	négyszögöl	kh	négyszögöl						
Gazdakönyv 1943/44	46	1180	25	1349	3864	bk*	kenyérgabona	3864	bk	zsir
Gazdakönyv 1944/45	64	610	35	1267	4879	bk	kenyérgabona	4879**	bk	zsir
Beszolgáltatási lap 1949/50	32	1300	21	1500	6639	bk	kenyérgabona			
					332	sk***	árpa	?		
					664	sk	kukorica			
Terménybeadási lap 1950/51	36	175	18	1500	3862	bk	kenyérgabona			
					1655	bk	takarmány	372	sk	sertés
					5400	sk	széna			
Beadási könyv „K” 1952/53	7	138	6	249	1333	bk	kenyérgabona	72	sk	marha
					777	bk	takarmány	36	sk	sertés
					100	bk	napraforgó	17	sk	baromfi
					168	bk	burgonya	280	db	tojás
Beadási könyv „K” 1953/54	6	83	4	472	441	bk	kenyérgabona	65	sk	sertés v.
					372	bk	takarmány	12,5	sk	marha
					140	bk	napraforgó	12,5	sk	baromfi
					67	bk	burgonya			tojás

1955. évi előzetes hus- és tejbeadási lap	4	868	?	?	?			44	hk	sertés
								7	hk	baromfi
								7	hk	tojás

*: bk=buzakilogramm;
 ***: sk=sulykilogramm

** : 4879 bk zsir= kb. 4 q sertészsir
 ****: hk=huskilogramm

[MK]

Nagy Bálint irataiból; ismertető a beszolgáltatási rendszeréről; 1949

Mit kell tudnia a dolgozó parasztságnak
a terménybegyűjtési rendeletről

A magyar népi demokrácia kormánya az idén is rendelettel szabályozta az állami terménybegyűjtést. Ez a rendelet a Magyar Közlöny 114. számában 1949 május 29-én jelent meg.

Szükséges, hogy az öntudatra ébredt dolgozó parasztságunk ismerje ezt a rendeletet, tisztában legyen azokkal a politikai szempontokkal, amelyek a kormányzatot vezették a rendelet kiadásakor. /.../

Miért van szükség a terménybegyűjtésre?

Az ellátatlan lakosság kenyérgabonaszükségletét megfelelő mennyiségben és időben kell biztosítani. Nemcsak a városok és ipari üzemek és bányák dolgozóinak kenyéréről van szó, hanem a falu ellátatlan lakosságáról és a termelő gazdákról is.

A hároméves tervet többek között azért tudjuk jól és eredményesen a kitűzött határidő előtt befejezni, mert a közellátásban fennakadás nem volt. Most, amikor az ötéves terv alapját fektetjük le, fokozottabb mértékben kötelességünk terményszükségleteinket, valamint gabonatartalékokat biztosítani. Ez az egész dolgozó nép, a dolgozó parasztság érdeke, mert az ötéves terv jelenti a parasztságnak is az általános életszínvonal emelését: a jobb és könnyebb munkafeltételeket biztosító gépeket, több ruhát, csizmát, egészségügyi és kulturális intézményeket. Minden dolgozó paraszt előtt közismert tény, hogy az elmúlt esztendőben a kulákság terménybeadási kötelezettségét elszabotálta. Emiatt dolgozó parasztjaink erejüket meghaladó mértékben, sok esetben a kulákok helyett teljesítették a terménybeadást. Ha a kormány nem szabályozta volna a terménybeadást, megint a dolgozó parasztság vállára nehezedne a teher. Esetleg a terménybegyűjtés eredménytelensége miatt többször ismétlődő behajtási eljárásokkal kellene zaklatni a gazdákat. A kulákság még ma is szabotálna, ha a rendelet a kulákspekuláció megfékezésére, a kuláktámadások letörésére megfelelő intézkedéseket nem hoz. Ez a rendelet olyan szellemben készült, hogy teljes védelmet nyújt a dolgozó parasztságnak és a terheket fokozottabb mértékben a kulákság vállára helyezi.

/.../

Az ideig terménybeadási rendelet is biztosítja az arányo teherviselést. Rossz föld után kevesebb a terményátadási kötelezettség, mint a jó föld után. A rendelet a szántóterület nagysága mellett figyelembe veszi a föld

minőségét is és a jobb minőségű földet nagyobb kötelezettséggel terheli meg, a rosszabbat pedig kisebbel. A beadási kötelezettség alapja a földadó, illetőleg a kataszteri tiszta jövedelem. /.../

A termelő fejadagja és vetőmagja a folyó évben is megelőzi a terménybeadást.

Az idén is a termelők fejadag- és vetőmagszükségletüket a beadási kötelezettség teljesítése előtt visszatartják és csak az e felett maradó mennyiséget kell az előirt kötelezettség teljesítésére fordítani. A dolgozó parasztság számára további kedvezményeket biztosít a rendelet és a kulákságot fokozottabb mértékben terheli.

Öt holdon alul a dolgozó paraszt terménybeadásra nem köteles. Mindössze földadóját tartozik terményben teljesíteni. Az 5-25 holddal rendelkező parasztság terménybeadási kötelezettsége az elmúlt évivel azonos mértékben lett megállapítva. A mezőgazdaságfejlesztési járulék fizetése azonban az idén általában csak 25 holdnál kezdődik. Míg a múlt évben a 15-25 holddal rendelkező gazdálkodóknál is kötelező volt a járulék fizetése; így ezeknek a kenyérgabonabeadási kötelezettségük az idén lényegesen kevesebb, mint a múltban volt. Például 11 aranykorona kat. tiszta jövedelmű 16 holdas gazda tavaly 19 q kenyérgabona beadásra volt kötelezve, az idén pedig csak 16,90 q-t kell beadnia.

A kulákok termény beadási kötelezettsége a tavalyihoz képest a dolgozó parasztság kötelezettségeivel szemben lényegesen emelkedett. Egy 50 holdas kulák terménybeadási kötelezettsége 11 aranykorona kataszteri tiszta jövedelem esetén 1948-ban 96,50 q volt. Az idén ugyanez a gazda 118,50 q kenyérgabonát köteles beadni, tehát 22 q-val többet. Egy 120 kat. holdas átlag 11 aranykorona kataszteri tisztajövedelmű földterület után a kulák beadása tavaly 274,80 q volt, az idén pedig 369 q. Ezekből a számokból is világosan látszik, hogy a múlttal szemben fokozottabb mértékben érvényesül az, hogy a kulákok vállára idén sokkal nagyobb terhet rakunk, mint tavaly.

Külön kedvezményt kapnak a dolgozó parasztok a termelőségvetkezeti csoportokba bevitt földterületük után.

A kulákság ősszel azt híresztelte, hogy azoktól a gazdálkodóktól, akik a termelőségvetkezeti csoportokba lépnek, el fogják venni a terményeiket. Ezzel szemben az igazság az, hogy az a dolgozó paraszt kapja a legnagyobb kedvezményt, aki valamelyik termelőségvetkezeti csoportba lépett.

Az I. típusú szövetségbe lépett gazdáknak az oda bevitt földterületre eső terménybeadási kötelezettségénél 10 %-kal kevesebb, a II. típusú termelőségvetkezeti csoportba bevitt földterület után pedig 15 %-kal kevesebb terményt kell beadni". A III. típusú termelőségvetkezeti csoportba bevitt földterület után a terményátadási kötelezettség a szövet-

kezetet terheli, de ez a kötelezettség is csak névleges, mert ha egy gazdálkodóra eső földterület az 5 kat. hold szántót nem haladja meg, egyenlő a buzaföldadóval, ha meghaladja, a legalacsonyabb szorzókulcsot kell alkalmazni. Pl. ha egy 16 holdas gazdálkodó önállóan gazdálkodik, a terménybeadási kötelezettsége 19,43 q, ha belép a III. típusú termelőszövetkezeti csoportba, mindössze 8,90 q-t kell beadnia.

/.../

A termelési szerződés mentesít a beadási kötelezettség alól. Azok a dolgozó parasztek, akik termelési szerződést kötöttek, az után a terület után, amelyre a termelési szerződés vonatkozik, mentesülnek a beadási kötelezettség alól. A szerződéssel termelt terményeket a termeltető nemzeti vállalat felár fizetése mellett veszi át.

A szemestakarmány beadási kötelezettség az állattenyésztés és állathizlalás fokozása miatt szükséges.

Öt holdnál nagyobb területtel rendelkező gazdálkodók kenyérgabona kötelezettségükön felül annak 15 %-át szemestakarmányban kötelesek beadni. Ennek egyharmad részét árpával, kétharmad részét pedig kukoricával kell teljesíteni. Ennek a kötelezettségnek az előírására azért volt szükség, mert az ötéves terv keretén belül állami hizlalást szervezett a kormányzat, hogy ezáltal a hus- és zsirellátást javítsa és az exportot fokozza. Szemes takarmány beadási kötelezettség nem teher a gazdáknak. Ezt legjobban a példákon keresztül látjuk. Átlagban egy 6 holdas gazdának holdanként 7 kg-ot kell beadnia, egy 10 holdasnak holdanként 11 kg-ot, egy 20 holdasnak 18 kg-ot, egy 50 holdasnak már 36 kg-ot. A szemestakarmány beadási kötelezettség alól azonban azok a dolgozó parasztek, akik állami tenyésztési és hizlalási szerződést kötöttek, mentesülnek. Tenyésztési és hizlalási szerződést a kulákok nem köthetnek, hanem a szemes takarmány kötelezettséget természetben kötelesek teljesíteni.

A dolgozó parasztek ellenőrzik a cséplést.

A jó terménybegyűjtés alapja, hogy a gabonatermést a cséplés alkalmával pontosan számbavegyék. Ezért a dolgozó parasztság legjobb fiaiból kiválogatott és a DÉFOSZ által kijelölt cséplési ellenőrök fogják ellenőrizni a cséplést. Az ellenőrök jó és eredményes munkáját a dolgozó parasztságnak kell támogatnia és együttesen kell megakadályozniuk a szabálytalanságokat és leleplezni a kulákság szabotázsát. Emlékszik még minden dolgozó paraszt, hogy akkor, amikor a cséplést nem fogtuk meg erős kézzel, a kulákság az ország dolgozói elől elvonta a kenyérgabona nagy részét, s akkor többször ismétlődő elszámoltatásokkal és kivetéssel kellett a gazdákat zaklatni, hogy a szükséges kenyérgabonamennyiséget előteremtsük.

/.../

Ahogy a választáskor megértette a dolgozó parasztság, hogy szavazatával a Népfrontot támogatja, segíti végrehajtani az ötéves tervet, ezzel tovább építeni az országot, úgy megérti azt is, hogy a terménybeadás pontos és gyors teljesítésén keresztül támogatja a demokráciát és az ötéves terv megvalósítását. Minden becsületes dolgozó paraszt járjon az élen terménybeadási kötelezettsége teljesítésében, hogy ezáltal biztosítani tudjuk országunk dolgozóinak jövő évi kenyerét.

[MK]

1949. április 6.

A községi vezetőjegyző és tüzoltóparancsnok jelentése a járási főjegyzőnek

Jelentem, hogy 1949. április hó 4-én reggel keletkezett rétitüz ügyében megtartott vizsgálat megállapította a következőket:

A réti tüzet az egyes tulajdonosok gyújtották, hogy ezáltal a szokásos évi nádtusa irtást elvégezzék. A tüzesetnél károsodás nem történt, mivel ott csupán avas nád égett. A riadalmat az okozta, hogy a rét felperzselése nem volt bejelentve és így a nád égvén, a községekben nem tudták, hogy mi ég, és tűzriasztást csináltak. Felgyújtó ismeretlen.

[KI]

1949. április 13.

Az Országos Közellátási Hivatal leirata

/.../ nyomtatékosan felhivom a /közellátási/felügyelőségek figyelmét, hogy a /.../ jövőben a közellátási felügyelőségek a sajtó részére semmi néven nevezendő hiranyagot közlés céljából nem adhatnak ki és a sajtó részére nem nyilatkozhatnak.

A helyi sajtó munkatársaival - amennyiben hiranyagért jelentkeznek - a felügyelőségek kötelesek a fenti szigorú rendelkezést közölni és egyúttal tudomásukra hozni, hogy a sajtó tájékoztatás központosítása magasabb kormányzati elhatározások érdekében történt. Amennyiben a felügyelőségek ennek ellenére, valamely hiranyagot elhelyezni kívánnak, a pontosan megszövegezett hiranyagot az Országos Közellátási Hivatal IV. főosztályához történő írásbeli felterjesztése mellett kérhetik annak a Miniszterelnökség sajtóosztályán keresztül a helyi sajtó részére rendelkezésre bocsátását.

/.../

[KI]

1949. április 16.

A járási főjegyző leirata a községi előljáráságnak*

Az Országos Közellátási Hivatal vezetője Szobek András államtitkár 203.924/1949. IV.sz. rendelkezésével elrendelte a zártpiaci rendszer azonnali megszüntetését, mivel egyes helyeken a baromfiértékesítő és egyéb nemzeti vállalatok, közigazgatási rendészeti hatóságok támogatására létesített zártpiaci rendszere az országos érdekekkel nem egyezik és a fennálló rendelkezések szerint ezek felállítására lehetőség nincs. Fentiekre figyelemmel felhívom, hogy amennyiben községében a zártpiac rendszer kialakult volna, azt haladéktalanul szüntesse meg és a szabad piacok kialakulását segítse elő.

Fenti rendeletemet szigoruan bizalmasként kezelje. /.../

[KI]

1949. április 16.

A megyei pénzügyigazgatóság vezetőjének leirata a községi előljáráságnak**

A pénzügyminisztérium rendelete alapján utasítom, hogy a köztartozások behajtását a további rendeletemig azonnal tartsa függőben, illetőleg szüneteltesse.

Ez a rendelkezés kivétel nélkül az összes adóalanyokra - tehát a kulákokra is - vonatkozik.

[KI]

1949. május 5.

A megyei pénzügyigazgatósági kirendeltség igazgatóhelyettesének leirata a községi vezetőjegyzőnek***

/.../ felhívom Vezető Jegyző urat, haladéktalanul intézkedjék, hogy a pénzügyigazgatóság, az állami adóhivatal vagy forgalmi adóhivatal

* „Szigoruan bizalmas.”

** „Bizalmas.”

*** „Szigorúan bizalmas”

által esetleg kézbesítés végett kiadott olyan ügydarabokat, amelyek bírság kiszabását, vagy valamilyen más büntetés kiszabását tartalmazzák, a kézbesítést május hó 16.-ig* / ne foganatosítsák. Általában áll ez az intézkedés minden olyan ügyiratra is, amelyek a felekre nézve valamely hátrányos intézkedést tartalmaznak,

Ellenben soronkívül, de mindenesetre május 16.-a előtt kézbesítendő az olyan ügydarabok, amelyek a felekere nézve kedvező intézkedést /fizetési kedvezmény, adótörlesztés, adóelengedés stb./ tartalmaznak.

[KI]

1949. május 5.

A megyei Közellátási Felügyelőség vezetőjének leirata a községi előljárásnak**

Értesitem, hogy a tejbeszolgáltatási köteleesség mérséklése és a kiszabott bírságok behajtása tekintetében hozott összes határozatok végrehajtását további intézkedésig szüneteltesse még az esetben is, ha azok ezután érkeznének meg címére.

/.../

[KI]

1949. május 4.

A járási szociális titkár leirata a községi előljárásnak

Az 1948-49 évben hazatért hadifoglyok részére 2 drb típusöltönyt, 1 pár gumitalpu bakancsot utalok ki.

/.../

[KI]

* 1949. május 15.: országgyűlési választások; a szavazók 96,27%-a a Népfront jelöltjeire szavaz.

** „Szigoruan bizalmas.”

1949. május 4.

A megyei tanfelügyelő körrendelete

/.../

Értesitem Igazgató Urat, hogy az ált. iskolák felső tagozatának növendékei számára írásbeli dolgozatok versenyét indítom meg.

A dolgozat tárgya a Hároméves Terv eddigi eredményeinek értékelése és az Ötéves Terv célkitűzéseinek megvalósítása. A dolgozatok domborítsák ki elsősorban a helyi eredményeket és világítsák meg jövőnk várható képét. Emeljék ki a munkásosztály a vele szövetséges dolgozó parasztság, valamint a forradalmi szellemű értelmiség döntő szerepét, a Magyar Független-ségi Népfront feladatait és a nem minden áron való béke kérdését is.

/.../

[ÁII]

1949. június 30.

Az MDP községi szervezetének taggyűlése; jegyzőkönyv

/.../

Nyámádi elvtárs a járási bizottság részéről kiértékeli a választási eredményeket, ismerteti a választásban szerepet játszó kül-és belpolitikai tényezőket, felhívja a párttagok figyelmét a begyűjtés fontosságára. Komunistáknak kell jópéldával előljárni a beszolgáltatásnál. Szorgalmazni kell az önkéntes felajánlást is. Az ellenség mindent elfog követni, hogy a betakarítást megakadályozza. Még a gabona asztagok felgyújtására is képes. Ha kár esik szegényebb lesz az állam, szegényebb lesz a nép. A beszolgáltatásnak politikai jelentősége is van. A reakció a legvadabb rémhíreket fogja terjeszteni. Ezt a komunistáknak kell megakadályozni, megcáfolni, ez a népnevelők feladata.

A beszolgáltatásnál nagy különbség van a kulák és a dolgozó paraszt között. Fontos a kulákok különválasztása a dolgozó parasztoktól. A kulák nem akarja a szocializmust, ellensége annak. A kulákság kizsákmányoló osztály, harcolni kell ellenük.

Rákos elvtárs /hosszu taps/ leleplezte Rajkékát, az áruló trockistákat. A trockizmus a munkásosztályba befurakodott ellenség, a reakció, az imperialisták a munkáspártokba beépítik embereiket, vagy kiszemelnek embereket, akik hatalomvágyból vagy más aljas indokból alkalmasnak látszanak arra, hogy megvegyék őket. Fokozott éberséggel kell védekezni ellenük. Minnél jobban haladunk előre, annál nehezebb felismerni őket,

mert Pártunkba férkőztek. Öntudatlanul is közējük keveredhet bárki, komolyan kiépített kémhálózatuk van, kiisszervezetekbe is behatolnak.

Rajk már Spanyolországban is kém volt, a Pártvezetőség határozata ellenére ment ki. Többször elfogták Horthy rendőrei, de mindig épp bőrrel uszta meg.

Kiben bizhatunk? Elsősorban a Marxista-Leninista Pártban, Rákosi elvtársban, halálra keresték, még a biroság előtt is a kommunista eszme mellett tartott ki. Rákosi elvtárs ébersége /hosszu taps, éljenzés/észre vette és észre fogja venni az ellenséges ügynököket, bármilyen magas polcra is jussanak. Az Ő utmutatása alapján járjunk el a helyi szervezetben.

Ujra van tagfelvétel. Ügyeljünk arra, hogy csak a legjobb dolgozók jussanak a Pártba. Ügyeljünk a szociális összetételre.

/.../

Hatházi Péter párttag Jugoszláviáról tesz fel kérdést, Greska Dezső elvtárs pedig a betakarítási versenyre kér utmutatást.

Nyámádi elvtárs válaszában rávilágít, hogy Titó trockista, bántotta személyi hiúságát, hogy a többi kommunista pártokkal közösen kelljen működnie, külön szerb kommunizmusról nem beszélhetünk, arról lehet szó, hogy különböző országokban, különböző viszonyok között kell a szocializmust építeni. Náluk a kulák is kommunista pártban van. Ő a partizánokra támaszkodik, akik sovínisták. Kommunista pártban csak azok jutnak vezetőszerpéhez, akik Titot támogatják, nempedig azok, akik osztályhelyzetüknél fogva odavalók.

A versenyrendezés a Népfront feladata, a Párt vezetése mellett. Erre a vezetőség külön utasítást kap.

A taggyűlés egyhangulag a következő szövegű sürgöny elküldését határozta el: „Rákos Elvtárs Bpest. A dolgozó parasztek és munkások felépítettük négy év küzdelmeiben a dolgozók államát. Rajk és áruló társai az imperialisták gyarmatává akarták süllyeszteni. Kérjük Rákosi Elvtársat, hogy példás büntetéssel sujtsa sorainkba befurakodott árulókat és vezesse népünket tovább a szocializmus utján. Hűséggel és törhetetlen ragaszkodással állunk mögötte.”

/.../

[MPA]

1949. július 12.

A járási főjegyző leirata a községi előljáróságnak

Honvédelmi Miniszter Ur 25.630/el.n.szü.6.-1949. sz. rendeletét az alábbiakban közlöm:

A f. évi fősorozásokat a dolgozó nép rendkívüli lelkesedéssel fogadta. Országszerte ünnepélyes külsőségek között jelentek meg a dolgozók a sorozáson, a sorozási napot ünnepüknek tekintették. Általános jelenség volt, hogy az alkalmatlannak osztályozottak valószínűséggel követelték, hogy őket alkalmasnak minősítsék és besorozzák.

Még mindig voltak azonban egyesek, akik igazolatlanul távolmaradtak a sorozásról. Nyilvánvalóan nem értették meg, hogy saját dolgozó népük érdeke a népi demokrácia, a néphadsereg növelése. A sorozásról igazolatlanul elmaradtak tehát a népi demokráciával szemben fennálló kötelességük teljesítését mulasztották el és ez a magatartásuk kétségkívül szigorú megtorlást kíván.

Elrendelem ezért, hogy a hadkiegészítési hatóságok annak gondos megállapítása után, hogy adott esetben valóban igazolatlan távolmaradásról van-e szó, haladéktalanul intézkedjenek az iránt, hogy az igazolatlanul távolmaradtakat a legközelebbi utósorozásra a karhatalom állítsa elő.

/.../

[KI]

1949. július 21.

A községi vezetőjegyző jelentése a Közellátási Felügyelőségnek

/.../ községemben valamennyi közellátási kiségitő a helyi M.D.Párt engedélyével, a 2 évnél nem régebb alkalmazottak pedig a Járási Bizottság engedélyével alkalmaztattak. Kiss János term. nyilv. tot az M.K.P. és Sz.D. Párt egyesítésekor az egység bizottság a pártból kizárta. Így politikai szempontból ő eshet kifogás alá. Valamennyi kiségitő munkaerő az 1949. évi gabonalajstrom összeállításából derekasan kivette a részét. /.../

[KI]

1949. augusztus 7.

Az MDP községi szervezetének taggyűlése; jegyzőkönyv

/.../

Pirok elvtárs a helyi vezetőség jelenlevő tagjai előtt ismerteti, hogy Hadházi Sándor dunapataji lakos, aki jelenleg pártunk tagja, kb. 2 hónapja a helyi Földműves szövetkezet helyiségében hizlalt disznók átvételekor nem volt megelégedve a szövetkezet általi beváltási árral, ezmiatt nézet-

eltérés támadt a szövetkezet vezetői és Hadházi Sándor között. Hadházi Sándor ez alkalommal a vitatkozáskor a szövetkezetre olyan kijelentést tett, hogy a kisembereket kizsarolja. Ez miatt a vita még jobban elmérgesedett és a vita hevében Hatházi Sándor Rákos elvtársra sértő és becsmérlő kijelentéseket tett.

A jelenlévő elvtársak a dologról Rejtő Emilné elvtársnőt kivéve nem hallottak. Rejtő elvtársnő akkor mindjárt tudomást szerzett a dologról, mégpedig Simonfalvi Imre, Tiesz Béla, Kuruc Endre és Greksa Dezső elvtársaktól. Rejtő elvtársnő azonnal jelentette a rendőrségen az ávó megfigyelőnek.

A behívott Hadházi Sándor beismeri, hogy vitája volt a disznók átvételekor, de tagadja, hogy a kijelentést, vagy a szövetkezetet becsmérelte volna. Annak tulajdonítja az egész ügyet, hogy ő a szövetkezet vezetőit feljelentette lopás miatt.

A tanuként behívott Osztermajer Tibor elvtárs, szövetkezeti vezető Hadházinak szemébe mondja, hogy igenis a szövetkezet ellen tett kijelentéseket és Rákos elvtársra is sértő kifejezéseket használt, hogy mit, arra szó szerint nem emlékszik. Bizonyítékként megemlíti, hogy Greksa Dezső elvtárs akkor mindjárt rászólt Hadházi Sándorra a kijelentései miatt.

Hadházi Sándor továbbra is tagadja, hogy ő ilyen kijelentéseket tett volna és megmarad azon állítása mellett, hogy bosszu műve.

A helyi szervezet vezetősége a hallottak alapján úgy határozott, hogy Hadházi Sándort a pártból azonnali hatállyal kikell zárni, már csak azért is mert a múltban is többször volt rá panasz, pártmunkát nem végez és a tagdílyával is 1949 március óta elvan maradva.

A jelenlévő elvtársak legmélyebb felháborodásuknak adnak kifejezést, a legszigorubb eljárást kérik az ilyen esetekre bárkiről is legyen szó.

A dunapataji szervezet Rákosi elvtárs iránt a legnagyobb tisztelettel és szeretettel van, nem fogja eltérni senki részéről, hogy a legcsekélyebb mértékben is tiszteletlen vagy sértő módon viselkedjen a Párttal, Rákosi elvtárral, vagy a Pártunk vezetőivel szemben. Erre fogják az egész tagságot nevelni és figyelmeztetni.

Hadházi Sándor kizárása ügyében a Párt megyei bizottságához fellebez.
[MPA]

1949. augusztus 17.

Az alispán leirata a községi előljáráságnak

Egyes helyeken, ahol a közérdekű hirszolgalat közlése élőszóval történik, a kisbíróval végeztetik azt el. A közérdekű hirszolgalat közlésének ez a módja nem szolgálja a népi demokráciánk fejlődését.

Ezért a közzétételt vagy maga a vezetőjegyző, vagy pedig megfelelő hanggal rendelkező tisztviselőnek kell végeznie, aki nem monoton egyhangúsággal, hanem kellő hangsúllyal közli /.../ a szövegrészeket, amelyeken keresztül a lakosság figyelmét valamire fel kell hívni. /.../

[KI]

1949. augusztus 18.

A községi előljáróság kimutatása a községi „népkönyvtárakról”

Sor- sz.	Könyvtár helye, pontos címe	Fenntartója, tulajdonosa /testületnek felelős kezelő/ megnevezése	Kötetszám:
1.	Dunapataj 1.hsz. községháza	Dunapataj község előljárósága	256
2.	Dunaapáti 802. hsz	Volt Dunapataj és vidéke Ipartestülete jogutódja Dunapataj község előlj.	358
3.	Dunapataj 788.	Dunapataji 48-as kör	410
4.	Dunapataj 1.hsz. Községháza	Szabadművelődési bizottság	159
5.	Dunapataj 797.	Dunapataji gazdakör	1042
6.	Dunapataj 899. hsz.	Földmivesszövetkezet Dp. Bödd puszta	87

[KI]

1954. július 22.

A községi könyvtáros beszámolója a községi tanács vb. ülésén

Tisztelt végrehajtóbizottság én a könyvtárat 1953. novemberben vettem át. 218. drb. könyvvel és három olvasóval. Azóta a járási könyvtártól kaptam annyi könyvet, hogy most már 780. drb. körül van, de még ez mindig kevés, különösen a szépirodalmi és az ifjúsági könyvek. A járásnál olyan tájékoztatást kaptam, hogy egyelőre nem is kaphatok többet, csak abban az esetben, ha már itt kiolvasott könyveket beadtam és cserébe ugyan annyit kapok. Ezért szeretném ha a községi tanács, a végrehajtóbizottságon keresztül valamennyi anyagi támogatást kapnék, hogy abból könyveket vásárolhassak, ez szükséges azért, mert az olvasó közönség újabb és újabb könyveket kíván. Minden héten kétszer

van kölcsönzési nap és annyit már elértem, hogy ma már a felnőtt olvasók száma magasabb, mint az iskolás gyerekeké, csak amit már említettem, hogy bár halado és politikailag jellegű könyvekkel magas számban rendelkezünk ami után kevesebb az érdeklődés ezzel szemben a szépirodalmi könyvek már kevésnek bizonyulnak.

/.../

[KI]

1949. augusztus 27.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási gazdasági felügyelőnek

/.../

3. A községben a kulákok a tarlóhántási kötelezettség vagy igaerő kirendelés ellen semmi féle formában nem szabotáltak.

/.../

[KI]

1949. augusztus 28.

Az alispán által a községi elöljáróságnak megküldött „közérdekű hírek”

/.../

2./ Augusztus 20-án vármegyénk dolgozó népe nagy lelkesedéssel ünnepelte az alkotmány és az új kenyér ünnepét. A községekben szonokok ismertették az alkotmány jelentőségét, dolgozó parasztságunk színes ünnepélyeken szegte meg az új kenyeret.

Az ünnepségek megmutatták, hogy /.../ megye dolgozó népe megértette az új alkotmányt. Örül, hogy írott alkotmányban fektette le a népi demokrácia a harcának eredményeit, jogait. Hálával fordul győzelmei szervezője a Magyar Dolgozók Pártja és a dolgozó nép nagy vezetője Rákosi Mátyás felé. Tudja, hogy az eddig elért eredményeket, életszínvonalának emelkedését az ő vezetésével, irányításával érte el. A termény begyűjtés versenyének fokozásával hálálja meg Rákosi elvtársnak az új írott alkotmányt.

/.../

A kenyérjegy szeptember 1-től megszűnik, mivel már mindenki vásárolhat szabadon akár barna kenyeret 1 Ft-ért, akár fehérkenyeret

1 Ft 60 fill-ért. Az ellátatlanok liszt fejadagja 1-től 2,5 kg. finomliszt lesz.

/.../

[KI]

1949. szeptember 6.

A községi előjáróságon felvett jegyzőkönyv

/.../ Fecser János dunavecsei járási gazdasági felügyelő 1949. szept. 1-én Dunapatajon történt kiszállásának eseményeiről /.../

Idézésre megjelent Matos Kálmán szövetkezeti traktorvezető, dunapataji lakos és a hozzá feltett kérdésekre előadja a következőket:

Nevezett napon este munka után este 10 óra tájban betértünk Greksa Dezső szaktársammal a szöv. korcsmába, ahol már akkor Fecser János felügyelő ott volt a ordasi gazdajegyző társaságában. Poharazgatás közben Nagy István zenész odajött az asztalunkhoz és nótákat játszott nekünk zenekarával, Fecser felügyelő erre azt mondta, hogy taknyosok vagyunk és az anyánk istenét emlegette, hogy talán ők jönnének előbb a zenéltetésben. Ekkor én engedélyt kértem arra, hogy asztalukhoz ülhessek, hogy kérdőre vonhassam előbbi durva szavaiért. Azonban még rendes választ sem tudott adni annyira be volt rugva, és így minősíthetetlen durva szavaiért felelőségre sem tudtam vonni. Később arra kért, hogy dolgát végezni kísérem ki az udvarra karonfogva, majd később ugyancsak karonfogva voltam kénytelen a vasútállomásra kikísérni, ahol még kénytelen voltam vele a vasuti vendéglőbe is kivánságára betérni. Itt a vasuti vendéglőben tudtam azután tőle elbucsuzni. Megállapíthatóan erősen ittas állapotban volt nevezett már találkozásunkkor is és azután is.

[KI]

1949. szeptember 6.

Az Országos Munkaerőgazdálkodási Hivatal leirata a községi előjáróságnak

Értesítjük az elvtársat, hogy megalakult /.../ az Országos munkaerőgazdálkodási hivatal kirendeltsége Dunavecsén abból a célból, hogy munkaerők közvetítését ellássa és ezáltal a tervgazdálkodás sikerét előmozdítsa.

Az O.M.H. kirendeltségének feladatköre a fizikai és értelmiségi munkaerők számbavétele és az általános munkaerőközvetítés és azoknak nyilvántartása és a tanulóközvetítés és javaslattétel a munkaerőátképzés tekintetében.

/.../ Egyben felkérjük az elvtársat, hogy ami még a legfontosabb, hogy értesítsen a saját községében /.../ minden munkáltatót, hogy munkaerőigénylésével csak a dunavecsei kirendeltséghez fordulhat, aki ennek ellenére alkalmaz munkavállalót, vagy vállal munkát kihágást követ ell. /.../

Ha arról értesülünk, hogy közvetítés nélkül alkalmaznak munkavállalót az alábbiak szerint fogunk eljárni, ha a kihágást elkövető munkáltató állami /közületi/ tulajdonba vagy kezelésbe levő vállalat, vagy szövetkezet, vagy a vállalatot a cselekménye, elkövetése miatt figyelmeztetni kell azzal, hogy a kirendeltség ismételt esetben a fenálló jogszabályok értelmében kénytelen lesz a feljelentést megtenni. /.../ Ha magánvállalat követte ell a kihágást a feljelentést figyelmeztetés nélkül fogjuk megtenni.

/.../

[KI]

1949. szeptember 14.

A tankerületi főigazgató leirata

/.../

Sok esetben és a közigazgatás ellenőrzése során is megállapítást nyert, hogy a közigazgatási hatóság vezetője, illetőleg annak tagja a legelemibb éberséget elmulasztotta. Ezzel a hanyag magatartással a mulasztó alkalmazott s az egész általa vezetett hatóság lehetővé teszi, hogy az állam ellenségei fontos adatok vagy iratok birtokába jussanak.

Az éberséget elmulasztó alkalmazottak ellen legszigorubb megtorló eljárást minden esetben folyamatba tettem. Szükségesnek tartom azonban, hogy Igazgató Kartárs /:nő:/-t a hivatali munka minden területén a legnagyobb éberségre - mint a szocialista állam építésének egyik elengedhetetlen követelményére - külön is felhívjam. Ezzel kapcsolatban az alábbi eljárást teszem kötelezővé.

1./ Hivatala működésére vonatkozó minden kérdésben bármely más hatóság /.../ személyesen eljáró kiküldöttjének vagy képviselőjének csak Igazgató Kartárs /:nő:/ személyesen, távollétében csak helyettese adhat felvilágosítást.

2./ A személyesen eljáró hatósági tagtól jelentkezése alkalmával személyazonosságára igazolására alkalmas írás és hivatalos kiküldetését igazoló

írásbeli rendelet felmutatását kell megkivánni. Személyes ismeretség esetén is a kiküldetést igazoló írásbeli rendelet felmutatása szükséges.

3./ Felvilágosítást kizárólag a kiküldő rendeletben meghatározott tárgykörre nézve lehet adni. Ezen túlmenő felvilágosítást meg kell tagadni.

4./ Ha az eljáró személy személyazonossági igazolványát, vagy kiküldő rendeletet felhívásra felmutatni nem tud, mindennemű felvilágosítás adását meg kell tagadni és egyben haladéktalanul írásban jelentést kell tenni ahhoz a hatósághoz, amelyre az eljáró személy hivatkozott. Ha gyanu merülne fel arra nézve, hogy az eljáró személy nem hatósági tag, haladéktalanul jelentést kell tenni a legközelebbi rendőri szervhez.

/.../

[ÁII]

1949. szeptember 18.

**A községi vezetőjegyző és az operatív bizottság vezetőjének
„2. számú (heti) jelentése” a járási előljárásának**

/.../

II. Politikai hangulat:

Dolgozó parasztságunk a gépállomással kötendő szerződésektől tartózkodik annál is inkább mivel a községünk aszályos volt és így sem terményel sem pediglen készpénzrel nem tudja fizetni a szántás díjat. Dolgozó parasztságunk nagy számmal kötött termelési szerződést úgy az új kis és középparasztok egyaránt kezdik felismerni a termelési szerződés előnyeit. Az a helyzet, hogy a tavaly termelési szerződést kötött kis parasztok a kulákokkal szemben hátrányos helyzetben kerültek. Nevezetesen a kulákok által termelt mindennemű növény úgy az adóban mint a beszolgáltatásban beszámít, míg a termelési szerződést kötött és úgy termelt növény sem adóban sem pediglen a beszolgáltatásban nem számít be. Ez onnan adódik, hogy a kulákok nem köthetnek termelési szerződést csak az új, kis és középparasztok. Az eddig nyújtott leírásos kedvezmény nincsen arányban a kulákoknak nyújtott, mindennemű helyzeti előnnyel.

[KI]

1949. szeptember 19.

**Az általános iskola igazgatójának
jelentése a tankerületi főigazgatónak**

Tankerületi Főigazgató Ur!

/.../

I./a/Szeptember 16-ig az általános iskolába Dunapataj egész bel-és külterületén 1107 tanuló iratkozott be.

b/ Ezek közül jelentkezett hitoktatásra: 1083 tanuló, az összes tanuló 97,84 %-a.

c/ Hitoktatásra jelentkezett 554 fiu, 529 leány, összesen: 1083.

[ÁII]

1949. szeptember 24.

**A községi vezetőjegyző és operatív bizottság vezetőjének
„3. számú /heti/ jelentése” a járási elöljáróságnak**

/.../

II. Politikai hangulat:

A községi politikai helyzet a népiszervek és a politikai pártok között nagyon jó mederben folyik. Az együttműködésük eredménye képen a vetési és a szántási ütemterv pontos végrehajtása befog következni. A népiszervek valamint a pártok gyűlésein és a hetenként tartandó kisgyűléseken a szántási és vetési ütemterv előnyei és hátrányai állandóan ismertetve vannak. Amelyek előnyét a dolgozóparasztság felismeri és magáévá teszi. A község dolgozóparasztsága nagy megelégedéssel vette tudomásul pártunk központi éberségét, hogy Rajk és cinkostársai kémbandáját és a népellenességét sikerült leleplezni.

/.../

[KI]

1949. október 2.

A járási főjegyző utasítása a községi elöljáróságnak

Körtelefon

Értesítés érkezett arról, hogy a püspökök demokrácia ellenes körlevelet adtak ki, hogy a misén olvassák fel. Utasítom a főjegyzőket, hogy azonnal

látogassák meg a plébánost, hogy ajálják a figyelmébe, hogy a körlevelek okozta következményekért személy szerint kell vállalniok a felelősséget.

A főjegyzőt a rendelet pontos végrehajtásáért személy szerint teszem felelőssé.

Adta, 1949. okt. 2-án délelőtt 3/4 9 órakor Szabó h.v. jző Harta.

Leadva 1949. okt. 2-án Ordas községnek, Vette Boda v.jegyző.

[KI]

1949. október 2.

A tankerületi főigazgató leirata

/.../

Az 5 éves tervkölcson jegyzésével kapcsolatban felhivom, hogy gondoskodjon arról, hogy a tantestületében történő jegyzékeket sürgősen, legkésőbb október 10.-ig felküldjék a minisztériumban működő számvevőségi illetménycsoport címére /Budapest V. Szabadság tér 15./

/.../

[ÁII]

1949. október 7.

Az általános iskola szülői munkaközösségének választmányi ülése; jegyzőkönyv

/.../

Ujvári Mihályné elnök /.../ öntudatlanok és helytelenül gondolkozók azok a szülők, akik a tanítót arra kérik, hogy gyermekükkel szemben testi fenytéket alkalmazzon. A nép iskolája örökre számüzte a pálcá vak fegyelmét. Büntetésre szükség van a nevelésben és ennek a helyes formáit együtt kell keresni. A szülőknek a nevelőkkel! /.../

Kiss Sándorné ácssegéd felesége mint az utolsó szülői értekezlet végén felmerült és meg nem oldott kérdést a tanítás előtti és utáni imádkozás kérdését veti fel.

Igazgató ismerteti alkotmányunknak a lelkiismereti szabadságra, az állam és egyház különválasztására vonatkozó részét a reakciós Horthy rendszerben elismert, bevett, megtürt és üldözött vallások voltak, vallásszabadság, lelkiismereti szabadság nem volt. Ma a vallás lelkiismereti ügy, az állam a vallásgyakorlásban lelkiismeretének szabadságában senkit nem korlátoz és senkit nem befolyásol. A vallás szabadságát függetlenségét a történelem folyamán az állam - akár a feudalizmusban, akár a kapitalizmusban - nem tartotta tiszteletben, hanem alávetette az uralkodó osztály

érdekeinek. Éppen ezért szükséges most az állam és az egyház és az egyház különválasztása. A lelkiismereti szabadságot csak úgy biztosíthatjuk, ha függetlenné tesszük a vallást, ha elválasztjuk az államtól.

E nélkül a vallásszabadság csak papir-jog lenne. Ugyanakkor a jövő-nemzedék nevelését megfelelőképpen csak akkor biztosíthatjuk, ha megszüntetjük a sokféle nevelést. A népidemokratikus állam feladata az egyöntetű nevelés biztosítása. Mint hogy pedig az iskolák most nem három-négy különböző felekezet, hanem az állam egyöntetű irányítása alatt működnek, szükségtelenné válik egyházi vallásos cselekményeknek az iskolába való bevitele. A vallásszabadság módot ad mindenkinek arra, hogy vallását meggyőződése szerint gyakorolja. Az állam pedig minden lehető segítséget megad ehhez az állampolgárnak. Így lehetőséget ad arra, hogy a vallásórák az iskolában, a tanítás idejében legyenek.

Hozzászólások :

Ujvári Mihályné: A vallásos nevelést a gyermek nem az iskolai imádkoztatáson keresztül kapja meg, hanem a szülők otthoni nevelésén. A gyermekek imádkoznak a hittanórán és aki reggel imádkoztatni akarja a gyermekét megteheti otthon.

Hacker Istvánné: Ha a gyermekek imádkozás nélkül kezdik az iskolát, az olyan - bocsánat a kifejezésért- mintha a disznócsordát kihajtják reggel.

Szemerédi István igazgató tiltakozik az ellen, hogy a tanulóifjúságot disznócsordához hasonlítsák. Az iskola a gyermekek munkahelye, a tanulás a munkájuk, a munka pedig nem vallási cselekedet. Az iskola nem vallási szertartások helye. A nyugati országokban - és ezt bizonyíthatja itt mindenki aki külföldön járt - ezt a szétválasztást már régen megcsinálták és például Franciaországban éppen a római katolikus egyház követelte.

Erős Sándorné: Hartán is imádkoznak az iskolában.

Vajda Gyuláné: Kalocsán a gimnáziumban is imádkoznak.

Máté Vince /: közismerten vallásos ember :/ : Én mint vallásos ember csak helyeselhetem azt, amit az igazgató ur mondott. Az iskolában a különböző vallású gyermekek kicsúfolják egymás vallását. Az egyik keresztet vet, a másik kineveti, kigúnyolja érte. Imádkozzanak otthon a gyermekek és ne gúnyolják ki az iskolában egymás vallását.

Több hozzászólás nem lévén elnök az ülést bezárta.

[ÁII]

1949. október 10.

A járási főjegyző leirata a községi előljárásnak*

Tudomásomra jutott, hogy az ötéves tervkölcson jegyzésével kapcsolatban egyes helyeken a kulákokkal szemben erőszakos módon léptek fel. Utasítom, hogy a kulákokkal szemben erőszakos eljárástól tartózkodjanak.

Rendeletem végrehajtását ellenőrizni fogom.

[KI]

1949. október 16.

Horváth 13 János rendőrszakaszvezető kérelme a községi előljárásghoz

Alulírott Horváth 13 János rendőrszakaszvezető azon kérelemmel fordulok a községi Előljárásghoz, hogy részemre Dunapataj 364 szám alatti házban amely Váradi János tulajdonát képezi egy szobát konyhát és egy mellékhelyiséget kiutalni sziveskedjék, az alábbi indokaim alapján.

1949 év augusztus 30-án lettem a dunapataji rendőr-örsre helyezve és azóta családomtól teljesen külön élek amely Büdszentmihály községben van kb. 400 km. és így úgy családomnak a megélhetése mint nekem, mivel kettő konyhát kell fentartanom nagyon nehéz körülmények között van. Így kérem mivel, hogy már lakás tulajdonossal Váradi Jánossal a lakás kérdéssel kapcsolatosan beszéltem és megállapítottam, hogy nevezetnek ki másodmagával van 3 szobás lakása van és hat mellékhelyisége. Így szükségesnek tartom, hogy az ő lakását vegyem igénybe.**

/.../

[KI]

1949. október 19.

A tankerületi főigazgató leirata

/.../

Lezárult a legelvetemültebb legalábbvaló banda pere. Az aljas brigantik elnyerték büntetésüket. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy most már önelégült nemtörődőséggel mehetünk tovább az események mellett.

* „Szigorúan bizalmas.”

** A kért szoba-konyhát mellékhelyiséggel Horváth 13 János részére másnap kiutalják.

„Ne feledjük el, hogy mennél reménytelenebb az ellenség helyzete, annál szivesebben folyamodik a szélsőséges eszközökhöz, mint a pusztulásra ítélték egyedüli eszközehez. Ébernek kell lennünk! Nem óvatlanságra van szükségünk, hanem forradalmi éberségre.

Az a tapasztalatunk, hogy Kartársaink nem elég éberek saját munkaterületükön, így nem a kellő éberséggel selejtezték Kartársaink az iskola különböző könyvtárait sem. Ezért most ujólag és nyomatékosan felhivom, hogy haladéktalanul szedje össze és zárja el a selejtezésre szánt könyveket, s az erről készített jegyzék jóváhagyása után haladéktalanul gondoskodják a selejtezett könyvek megfelelő elszállításáról. A selejtezésre javasolt könyvekről készített selejtezési javaslatot f. évi november 1-ig küldje be hivatalomhoz.

Nem elég selejtezni a múlt sajtótermékeit, hanem olvasnunk és ismerünk kell a haladószellemű könyveket. Nagy hibát követ el az, aki nem olvassa az ideológiai és szakmai könyveken kívül a Szovjet szépirodalom szocializmusért vívott harcát bemutató műveket. Az iskola a szocializmusért vívott harc egyik döntő csatateré, ahol az ellenség mindeddig elkendőzte az igazságot. A mi feladatunk és a mi érdekünk az, hogy megismerjük és megismertessük az igazságot. Ezért a VKM. további intézkedésétől függően f. hó 28-ig dolgozzák fel a munkaközösségi értekezleten Makarenko Válogatott Pedagógiai Tanulmányok c. könyvének I. fejezetét. Ennek tüzetes áttanulmányozása után egyetlen Kartásunk sem fog belenyugodni abban, hogy szüklátóköri, perspektiva nélküli, korlátozott, és mégis gyakorlatinak mondott emberré vállják. /.../

Valamennyiünk feladata az egyéni tanuláshoz szükséges idő biztosítása. Hetenként átlag 5 órai egyéni tanulásra van szükségünk, még pedig 2 alkalommal 1-1 órai, egy alkalommal 3 órai egyfolytában való tanulásra. Lehetőleg a kora reggeli, vagy a kora délutáni órákban tanuljunk. A nehezebb részeknél ne kedvetlenedjünk el, mert ezek elsajátítása ismereteinknek a kulcsa.

/.../
[ÁII]

1949. október 23.

A községi vezető jegyző és bíró fellebbezése az adófelügyelőséghez

/.../
Községnek a f. évre előirányzott bevételei az adókulcsok megváltozásával és egyes adóknak a községtől elvételével igen nagy mérvben csökkentek. Az adóbefizetések is csak aug.-szeptember hónapokban indultak meg nagyobb arányban. A f. évben a község a terményben

befizetett buzaföldadóból egy fillért sem kapott, ami szintén nagy bevételi kiesést jelent a községre nézve. /.../

[KI]

1949. október 26.

A községi képviselőterület rendkívüli közgyűlése; jegyzőkönyv

/.../

Községi bíró ismerteti a képviselőtestülettel, hogy a Tanyai Tanács 5200/4/1949. sz. határozatával Órjeg és Szentkirály puszta külterületi lakothelyeinek települési helyé /mellékteleppé/ való kijelölését az 1300/1949.Korm.sz. rendeletének 1.§-a alapján elutasította.

Előadja, hogy ez a határozat annál is inkább kellemetlenül érinti a községet, mert hiszen az Szelid pusztán élő, valamint Szentkirály és Órjeg pusztán élők már több ízben azon kérelemmel fordultak előljáróságunkhoz, hogy adjunk módot nekik arra, hogy tanyai közigazgatási kirendeltséget állíthassanak fel Szentkirály központtal és most jelen határozat értelmében még egy lakóházat nem építhetnek fel.

Mészáros István s.jegyző szólal fel és előadja, hogy hozzá, mint építésügyi előadóhoz számtalanszor fordulnak fenti puszták lakosságából azon kérelemmel, hogy jelöljenek ki Szentkirály puszta tájékán bárhol alkalmas házhelyeket és ők már azonnal hozzá is kezdenének az építkezésekhez, tekintettel arra, hogy mintegy 40 földhözjuttatott család Órjegen, Szentkirályon és Szeliden, akik jelenleg bérelt tanyákban laknak és ezáltal minden évben veszélyeztetve vannak a tanya tulajdonosának kénye-kedvétől.

Gózon János képviselőtestületi tag szólal hozzá és előadja, hogy olyan szépen fejlődő települést, mint amilyen Órjeg és Szentkirály pusztán megindult, kár lenne térképen kitervezett elgondolásokért megakasztani.

/.../

[KI]

1949. október 31.

Az általános iskola igazgatóságának jelentése a tankerületi főigazgatónak

/.../

5. bek: Az iskola növendékeinek szociális összetétele:

Az iskola összlétszáma: 838 fő, ebből:

Nagyüzemi munkás gyermeke: 43 = 5 %

Kisüzemi munkás gyermeke: 38 = 4 %

Agrárproletár gyermeke: 415 = 50 %

Dolgozó paraszt gyermeke: 37 = 4 %
Ped. és műsz. Ért. - " - : 29 = 3 %
Egyéb - " - : 276 = 34 %
/.../
[ÁII]

1949. november 11.

A tankerületi főigazgató leirata

/.../
A kulákság már az őszi szántás-vetésnél is a munka végrehajtása ellen agitált. Most is ezt csinálja. Le kell leplezni és a munka végrehajtásával kell őket megsemmisíteni. Ezen szempontok alapján kérem ezt ismertetni és házi dolgozat formájában rögzíttetni.
[ÁII]

1949. november 21.

Pályázati felhívás Sztálin 70. születésnapja alkalmából

Kedves Kartársam!

Járásunk MPSzSz csoportjának vezetősége Sztálin elvtárs 70. születésnapjának méltó megünnepléséhez azzal is hozzá kíván járulni, hogy ez alkalomból a járás valamennyi pedagógusa részére pályázatot hirdet! A pályamunkák címe:

- 1/Az 5 éves terv, a pedagógus és a szocialista iskola. Vagy:
- 2/Hogyan szolgálhatom a szocialista Magyarország felépítésének ügyét az 5 éves terv indulásakor iskolai és iskolán kívüli munkámban?

A pályázatra szánt dolgozatok terjedelme 3-4 gépelt oldal lehet.
A pályázat jelíges.
A pályadíj: 100 Ft.
A pályaműveket december 7-ig kérjük beküldeni Dani Lukács okt. fel. címére /Solt, ált. isk./
Bírálóbizottság: az MDP járási okt. fel. és a szakszervezet jár. vezetősége.
A díj kiosztása december 21-én ünnepélyes keretek között történik.
[ÁII]

1949. november 28.

Az alispán leirata a községi előljárásnak*

Az ipari munkásság és dolgozó parasztság panaszain keresztül értesültem arról, hogy egyes községekben és városokban a kukorica ellátás körül komoly zavarok vannak. Megállapítottam azt is, hogy annak okai nemcsak a gyenge kukoricatermésben keresendő, hanem abban a kulákok spekulációi is szerepet játszanak. Ugyanis a kulákok az amerikai rádió hazug híreinek hatása alatt - amely szerint a pénzt /forintot/ lebélyegzik - nagymennyiségű kukoricát vásároltak fel, hogy pénzüket „biztosítsák”. Ezzel a ténykedésükkel a munkásság és a dolgozó parasztság sertéshizlalását veszélyeztetik.

Felhívom a Címet, hogy vegye fel a kapcsolatot a népszervekkel s azokra és a dolgozó parasztságra támaszkodva állapítsa meg, kik és hol tároltak kukoricát a fenti értelemben. A népiszervek javaslata alapján hívassa be egyenként a kukoricát halmozó kulákokat és figyelmeztesse őket a 8.800-as rendeletre azzal, hogy ha a felhalmozott kukoricát nem ajánlja fel a földmives szövetkezetek részére, a munkások és a dolgozó parasztok sertéshizlalási céljaira - az eljárást ellene megindítjuk. A népiszervek segítségével a fenti feladat jól megoldható, de nyomatékosan felhívom a figyelmét pártunk parasztpolitikájára, vagyis a dolgozó parasztságot zaklatni nem szabad.

Rendeletem nem elszámoltatás és csakis a kukoricát felhalmozó, spekuláns kulákokat érinti. Rendeletem bizalmasan kezelendő!

[KI]

1949. december 1.

A járási operatív bizottság leirata a községi operatív bizottságnak

/.../

1/ Szovjetunió Nagy vezérének, Sztálin Elvtársnak december 21-i születésnapját a legméltóbbképen úgy ünnepli meg a községi operatív bizottság, hogy a következő feladatának végrehajtására tervet dolgoz ki, s a tervet ellenőrzi, valamint végrehajtja. Pl. őszi mélyszántás minél előbbi befejezése. Szabadföld Téli esték legteljesebb támogatása, szövetkezeti tszcs-k megszervezése és a tszcs-ben elérhető eredmények ismertetése, szövetkezetek ellenőrzése és támogatása, illetve községeket

* „Sürgős! Bizalmas.”

érintő főbb problémákkal foglalkozva dolgozza ki a tervezetét. Valamint a versenyre hívja ki a többi községek operatív bizottságait, hogy a főbb problémákat a dolgozó nép érdekében a legteljesebb mértékben minél előbb végrehajtsa.

[KI]

1949. december 9.

Az alispán leirata a községi előljárásnak*

Az elnökségem alatt működő Megyei Gazdasági Albizottság foglalkozott a Nép-boltok és Földművesszövetkezetek közötti vitás kérdésekkel az üzletek, illetve fiókok nyitásával kapcsolatban. Ugyanis eddig előfordult, hogy egyes helyiségekben a jól működő Földművesszövetkezetek közvetlen közelében Nép-bolt fiókot állítottak fel, így a két szocialista szektor egymással szemben nem kívánatos „versenyt” kezdett stb...

A gazdasági Albizottság szükségesnek tartja közölni a közigazgatás helyi vezetőivel a Nép-boltok, illetve Földművesszövetkezetek további szervezésével kapcsolatos irányelvet: Nép-bolt szervezése azon községekben engedhető meg, ahol a lakosság túlnyomó részben ipari foglalkozású; Földművesszövetkezetek pedig azon területeken, amelyeknek lakossága mezőgazdasági összetételű. Járási székhelyeken, vagy nagyobb községekben célszerű, ha mind a két szocialista szektor megjelenik, természetesen egymástól megfelelő távolságban, figyelembe véve a szocialista kereskedelem törekvéseit.

/.../

[KI]

* „Szigorúan bizalmas.”

1949. december

Dunapataji kulák családra kiszabott bírságok

A rendőrség Dunavecsei kapitánysága,
mint elsőfoku rendőri büntetőbiróság
Szám: 617/1 /194 9 kih.

BÜNTETŐPARANCS

Özv. Fa Imréné /név/ fm. /állás, foglalkozás/
Dunapataj, Fő u. 885. lakos ellen Szabó Endre, tiz. feljelentése
alapján azért, mert Dunapataj városban /községben/
194 9. évi december hó 5. napján
16h kor, lakásmagasságu létrát, nem a tetőig ér, tüzihorgot és
szikraçsapót felmutatni nem tudott, az 1936 évi 180.000 B.M. rendelet
141.§-ába ütköző kihágás miatt fenti rendelet 167.§. alapján 510 Ft
pénzbüntetést állapítok meg és meghagyom, hogy ezt az összeget a kézbesi-
tés napjától számított 15 napon belül a mellékelt csekklaapon fizesse be.
Nem fizetés esetén a kiszabott pénzbüntetés helyébe a 9.500/1948. Korm.
Rendelet 1. §-a alapján 15 napi elzárás lép.
/.../

BÜNTETŐPARANCS

Fa Imréné /név/ gazdálkodó /állás, foglalkozás/
Dunapataj, 885. lakos ellen Szabó János feljelentése alapján
azért, mert Dunapataj városban /községben/ 194 9. évi
december hó 15. napján 16 órákkor járdáját nem takarította le
az 1929 évi 250.000 B.M. rendelet 54 § /5/ /pontjába/ ütköző kihágás
miatt Kresz 119 §. alapján 420 Ft pénzbüntetést állapítok meg /.../
Nem fizetés esetén /.../ 15 napi elzárás /.../
[MK]

Horváth Imréné (interjú)

Volt bizony elégszer, hogy a rendőrség bejött hozzánk, és föltúrt mindent. Megnézték a padlást, és mert mást már nem találtak, akkor hogy honnan való az a kolbász, az a szalonna. Meg hogy mutassam meg a tűzfelszerelést. És az nem volt! Hát tudták ők azt, azért kérdezték, hogy valamibe bele tudjanak kötni. És akkor hamar kiírtak párszáz forint bírságot, azonnali befizetésre.

Máskor meg hullott a hó, de éppen hogy csak kezdett szállingózni, mikor jöttek be a rendőrök – sose felejttem el –, hogy miért havas az utca. És már jött is a büntetés! Pedig abban az időben Patajon nem is voltak rosszindulatúak a rendőrök. De muszáj volt nekik!

Sőt, még volt köztük egy jó ismerősünk. A férjemnek volt abban az időben, úgy '48-ban egy motorbiciklijé. Igaz, a háború után a ruszok elvittek mindenünket, de pár év alatt fölerősödtünk, s akkor vett magának az uram egy motorbiciklit. De a rendőrségnek abban az időben motorbiciklijé még nem volt, ezért hát mindig elvitték a papa motorját. Volt olyan is, hogy elromolva hozták haza. Na, ezzel azért egy kicsit tudtunk kenyerezni.

De büntetés így is volt bőven. Sok esetben meg is mondták, hogy nem tehetnek mást. No de amit ez a Lőrinc Sándor csinált velünk, az olyan munka volt, hogy azt soha el nem felejttem. Idevalósi ember volt, és abban az időben végrehajtó. Még fiatal ember, de már ő vezette a zálogolásokat.

Amikor az uram az utolsó pár ökröt vitte Paksra eladni, ő már délután itt várta a kapuban. Ha nem viszi el, nem is tudom, mi lett volna. Valószínű, hogy őt vitték volna el, mert tudta ő azt nagyon jól, hogy a nagymamának csak ő az örököse. És ez a Lőrinc Sándor itt várt rá, itt álldogált a kapuban. Bejött vagy háromszor-négyszer, hogy itthon van-e már. Pedig tudhatta, hogy nincs, hiszen itt állt a kapuban. Hát én úgy voltam már, hogy mindjárt idegösszeroppanást kapok. De csak nem jött! Még mindig nem jött! Egyszer aztán mégis megjött, nagy nehezen. Háromezer forintért adta el végül is az ökröket, de azt az utolsó fillérig le kellett számolni ennek a Lőrincnek, abban a pillanatban, ahogy megérkezett.

1949. december 10.

Az általános iskola igazgatójának jelentése a tankerületi főigazgatónak

Tankerületi Főigazgató Hivatal.

Jelentem, hogy a vezetésem alatt álló iskolák és intézmények pedagógusai között – tudomásom szerint – senki sincs, aki jugoszláv kitüntetés birtokában van.

[ÁII]

1949. december 13.

**Az általános iskola igazgatójának jelentése
a tankerületi főigazgatóhoz**

Fenti számú rendeletére jelentem, hogy a dunapataji ált. iskola központi épületének /volt polgári iskola/ homlokzatán van kőből faragott beépített régi címer. Eltávolítása külön költséget nem igényel, mert a Szülői Munkaközösség vállalta új címerrel való kicserélését. Az új címer elkészítése folyamatban van, de a régit eltávolítani csak az új címer fölerősítésekor lesz célszerű, mivel igen magas és nehezen megközelíthető helyen van s így egy munkával elvégezhető lesz.

[ÁII]

1949. december 14.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főjegyzőnek*

/.../ a mezőőrök között komoly Népművelő és felvilágosító munkát végeztem. Ennek eredményeképpen valamennyi mezőőr előfizetett a Szabad Földre. Számszerint 18 mezőőr. Ennyi különben a mezőőrök össz. száma. Községünk területén a mezőőrökön kívül igen eredményesen bonyolódik a Szabad Föld kampány és mintegy 190 fő előfizetett a Szabad Földre.

[KI]

1949. december 16.

A tankerületi főigazgató leirata

/.../

III. Sztálin ünnepély megrendezése. Az ünnepély kifejezetten iskolai ünnep, és arra a szülők részéről csak a Szülői Munkaközösség intézőbizottságát kell meghívni. Az ünnepélyhez a műsoranyagot az iskolának megküldöttem. A műsort ezekből a műsorkönyvekből kell összeállítani, mégpedig az egyes számokat úgy válogatva össze, hogy az alábbi 3 szempont az egész műsorban kellőképpen hangsúlyt kapjon:

* „biz.”

- a/ Sztálin a béke óre,
- b/ Sztálin az ifjúság nevelője és nagy barátja,
- c/ A magyar nép hálája és szeretete Sztálin és a Szovjetunió iránt.

Az általános iskolákban a műsort a nagy műsorkönyvből és az uttörőközpont által kiadott műsorfüzetből kell összeállítani. A műsorfüzetben javasolt műsor következőképpen módosul. Az ünnepélynek megmaradt a csapatgyűlés kerete, tehát a csapat felvonulásával, jelentéstétellel kezdődik és az ünnepélyzáró formásokkal végződik. A változás abban áll, hogy az ünnepély a magyar és szovjet himnusz eléneklése után az igazgató beszédével kezdődik. Az igazgató ismerteti az iskola kiemelkedőbb eredményeit a felajánlások terén, majd - beszéd közben - sor kerül a vörös nyakendőknek és a pályázaton nyertesek, valamint a legjobb összteljesítményt nyújtó osztály számára készített emléklapoknak kiosztására. Az igazgató után egy uttörő mond beszédet, majd a műsor többi számai következnek.

A gimnáziumban az ünnepély műsora a magyar és szovjet himnusszal veszi kezdetét, majd az igazgató mond 15-20 perces beszédet, amelyben a felajánlások terén az iskolában elért főbb eredmények, szertárak, szemléltetőeszközök, felszerelések helyrehozatal, gyarapítása, az iskolai munka színvonalának emelésére, az új szocialista iskolai szellem és munkafegyelem megteremtésére vonatkozó fontosabb változások stb. ismertetésére is kitér. Az igazgató beszéde után a diákszövetségi titkár beszél az ifjúság nevében és az iskola tanulóinak felajánlási eredményeiről ad összefoglaló képet. Ezután a tanárvezető a Sztálin-pályázat nyertesének, a felajánlás terén legjobb egyéni teljesítményt elérő tanulóknak és a legjobb összteljesítményt nyújtó osztálynak kiosztja a jutalomkönyveket. A jutalomkönyveket a gimnáziumok címére a Miniszter ur közvetlenül megküldötte. A pályázaton nyertes tanuló Osztrovszkij: „Az acélt megedzik” c. regényét kapja jutalmul, a felajánlások terén legkiválóbb tanuló pedig a „Szovjetunió a szocializmus országa” c. művét. A többi könyvet /Sadoul: Az atom titka, Lisenkó: Az élő szervezet és a környezet, Childe: A szerszámok története, Lilley: A történelem, az ember és a gépek, Cachin: Tudomány és vallás. Rudas: Materialista világnézet, A Szovjetunió a szocializmus országa, Mihajlov: A Szovjetunió, Frolov: Az élettan csodái. Szovjet Zsebenciklopédia, Fis: Versenyben a természettel/ az iskola ifjúsági könyvtára számára kell leltárba venni /mint a VKM ajándékát/. Az ünnepélyen a tanulmányi felajánlások terén legjobb Összteljesítményt elért osztálynak kell kitüntetésképpen átadni a könyvsorozatot abból a célból, hogy azt az illető osztály könyvtárában helyezték el. /Ha műveket az osztály tanulói elolvasták, azok természetesen más osztálybeli tanulóknak is kikölcsönözhetőek./

A beszédvázlatok megküldéséről külön intézkedik a VKM. Ur. Nagyon helytelen volna a beszédeket, vagy beszédvázlatokat felolvasni.

Továbbá felhivom Igazgató Urat, hogy a növendékek karácsonyi betlehemi játékaikat ne a Szülői Munkaközösség által kiadott anyaggal tanulják meg, hanem az „uttörő” és a „Pajtás” c. ujság legutóbbi számának idevonatkozó anyagát vegyék alapul.

/.../

[Á11]

1949. december 16.

**Az állami általános iskola igazgató számára
megküldött beszédvázlat Sztálin 70. születésnapja
tiszteletére rendezendő ünnepségre**

/.../

Sztálin a magyar nép nagy barátja, hazánk fővárosának megmentője, amelyet a fasiszta barbárság romhalmazzá akart változtatni. Az alélt fővárost élelmiszervonatok küldésével mentette meg az éhhaláltól. A közlekedési hálózatot kiépítette és közlekedési eszközöket bocsátott rendelkezésünkre, hogy elinduljon az élet az elpusztított hazánkban. A magyar ipar fejlődését is megindította nyersanyagszállítmányok biztosításával. Jóvátételünk felét is elengedte, hogy minél többet fordithassunk szocialista hazánk megteremtésére. Sztálin nemcsak gazdasági talpraállításunkban segített, hanem szabadságunk és függetlenségünk legfőbb őre. A szovjet-magyar barátsági szerződés véget vetett az imperialisták kísérletezésének és lehetővé tette, hogy hazánk ne rés, hanem bástya legyen a béke frontján.

Sztálin áll őrt a világ békeszerető és békét követelő népeinek élén. Államférfiúi bölcsessége, politikai előrelátása irányítja a haladó emberiséget a háborus uszítók ellen, akik önző céljaikért rászabadítanak a dolgozókra a pusztítás szörnyűségeit. A Szovjetunió vezette béketábor ereje és befolyása óráról-órára nő, mert a világ dolgozóinak békeakarata egybefonódik és áttörhetetlenné lesz.

Sztálinra tekintenek hálával és szeretettel a dolgozók mindenütt, a magyar dolgozók is tőle és a szocialista alkotó munkában előljáró hősi szovjet néptől akarják és meg is fogják tanulni, hogyan kell igazi szocialistává válniok, hogyan kell munkával építeniök szocialista hazájukat. Éppen ezért nem üres szavakkal ünnepli a magyar nép Sztálin születésnapját, Sztálin a tettek embere, akkor ünneplünk hozzá méltó módon, ha mi is tettekben fejezzük ki ragaszkodásunkat, szeretetünket iránta. Valóban a magyar dolgozók megértették, hogyan fejezhetik ki legjobban hálájukat felszabadítójuk, iránt: olyan munkaversenybe kezdtek, amely megtízszerezte az

eddigyi egyéni teljesítményeket, a munka jelszavaitól és eredményeitől hangos az ország: magyar sztáhanovisták születnek egyik napról a másikra és ez a sztálini lendületű mozgalom kapcsolta be iskoláinkat is a jobb alkotó munkába: a jobb és több tanulás, a jobb munkafegyelem jegyében ünneplünk mi is.

/Itt ismerteti az igazgató az iskola főbb eredményeit a felajánlások terén, kiemeli, hogy a felajánlások döntő célja az iskolai munka pedagógiai és politikai megjavítása volt. A kiértékelés vezető szempontja az, mennyire emelkedett a tanulmányi színvonal./

[ÁII] /.../

1949. december 17.

Az kalocsai érsek levele a vallás- és közoktatásügyi miniszternek

Miniszter Ur!

Dunapataj község határában, a község belterületétől kb. 5 km. távolságban levő Bödd-pusztán, valamint a község belterületétől kb. 12 km. távolságra lévő Szentkirály-pusztán, a róm.kat. vallás szertartásai szerinti istentiszteleti ténykedések - éppen a hiveknek a belterületi templomtól való távolsága miatt - az említett pusztákon létesített volt róm. kat. jellegű iskolák tantermeiben történtek és történnek.

A folyó iskolai évben a dunapataji állami általános iskolák igazgatója, Szemerédy István, élőlőszóban közölte a plébánossal, hogy az iskolai tantermeket csak az illetékes főigazgató írásban adott engedélye alapján vehetik egyházi célra használatba. Ezért a dunapataji plébános f. é. október 13-án 354. sz. alatt bejelentette ezt a megyeszéki főigazgatónak.

A tanterületi főigazgatóság 2526/30-1949. sz. rendeletét közölte a dunapataji általános iskola igazgatója a plébánossal november 8-án 518. sz. alatt, mely szerint az említett két tantermet kéthetenként átengedi istentisztelet céljára, de csak f. év december 31-ig, ami után minden hónapban külön kell kérni az engedély meghosszabbítását.

Mivel ez a rendelet ellentétben van az államosítási törvény végrehajtási utasításával, amelyet Miniszter Ur adott ki 8000/1948 VKM. sz. alatt /8.§ 3. pont/ és az Egyházra sérelmes, tisztelettel kérem Miniszter Urat, hogy az megyeszéki tankerületi igazgatót, valamint a dunapataji állami általános iskola igazgatóját ilyen értelemben utasítani és a vasárnapi misézést a már említett iskolatermekben lehetővé tenni sziveskedjék.

Fogadja Miniszter Ur kiváló tiszteletemnek nyilvánítását.

[ÁII]

1949. december 22.

Az MDP községi szervezetének vezetőségi ülése; jegyzőkönyv

/.../ A vezetőség az elmúlt napon lezajlott hatalmas ünnepély lefolyását méltatja, mely Vezérünk a dolgozó Nép hatalmas Vezére a Nagy Sztálin 70-ik születésnapját ünnepelte. Az ünnepély nagy sikere ismét a Magyar Dolgozók Pártja nagy átütő erejét és a Magyar Dolgozó odaadó ragaszkodását mutatta a béke koronázatlan bajnoka Sztálin iránt. Ez megnyilvánult abban is, hogy az általános iskola hatalmas torna terme zsufozásig megtelt a dolgozók tömegével, mely úgy mint a Világ minden Dolgozója hatalmas tapsokkal adta tudomására a Nagy Sztálin iránti szeretetüket.

A diszközgyűlés alkalmával a dunapataji dolgozók tömege hálánk és ragaszkodásunk jeléül egy disztáviratot küldtünk Sztálin elvtársnak.

/.../

[MPA]

1949. december 26.

Az általános iskola igazgatójának jelentése

Tankerületi Főigazgató Ur!

Hivatkozással fenti számú és tárgyú rendelkezésére, jelentem:

- 1.a község lakóinak létszáma: 6.458 fő /belterület/
- 2.a községben Földműves Szövetkezet van. Termelőcsoport és traktorállomás nincs.
- 3.Az óvodásgyermekek száma: 167. /Két óvoda, két ovónő/
- 4.Az óvodások szociális összetétele:

dolgozó paraszt, napszámos, földnélkül	: 62.
kisparaszt /5 holdig/	: 16.
ujgazda	: 25.
középparaszt /20 holdig/	: 12.
kulák	: 3.
kisiparos	: 20.
ipari segéderő	: 11.
kiskereskedő	: 2.
értelmiség	: <u>3.</u>
összesen:	167.

[ÁII]

1949. december 29.

Az MDP községi szervezetének taggyűlése; jegyzőkönyv

/.../ Jelen van 56 tag. /.../

1949 évben 101 tagunk volt, ebből 1 elhalt, 3-at pedig, nevezetesen Tiesz Béla, Szalkai József és Hatházi Sándort kizártuk a pártból, mivel nevezettek a párt vonalát nem követték, kizárásukat a tagság egyhanguan elfogadta.

[MPA]

1949. december 29.

A községházán felvett jegyzőkönyv

Váradi István Dunapataji lakos ki nős felesége Dobor Ilona előadja a következőket Dunapataj község területén lévő 63 kh. hold földjéből felajánl az állam részére 43 kh. földet. A felajánlást ellenszolgáltatás nélkül az államnak adja. A felajánlott ingatlan Dunapataj község területén Miklán van. Részben pedig az Őrjegi legelőn. A terület nagy része szántó 22 kh. és tíz kataszteri hold legelő. /.../

A felajánlott ingatlanon épület is van. Két szoba konyhás tanya épület. 1 istálló hozzá és egy mellék épület. 1 goré és egy siló.

A felajánló csupán azt kéri, hogy részére 20 kh. földet hagyjanak meg a fenálló hátralékainak rendezésében kérésének helyt adjanak. A felajánlott földet még a jövő év elején birtokon kívül helyezték. Felajánló nem kíván mást előadni.

[KI]

1949. december 29.

A községi vezetőjegyző jelentése a megyei „Ingatlanforgalmi Bizottságnak”

Tárgy: Mezőgazdasági ingatlanok és azok felszerelésének felajánlásáról szóló Kormányrendelet végrehajtása.

Fenti tárgyban felvett jegyzőkönyvet csatoltan mellékelten felterjesztene Tekintettel arra, hogy községünk területén az első az ilyen irányú jegyzőkönyv felvétele ill. felajánlás nagy fontosságú és politikai jelentőséggel bír. Kérjük amennyiben hiányos jegyző-

könyvünk ill. eljárásunk erre a legpontosabb felvilágosítást
kérünk.* /

[KI]

Horváth Imréné (interjú)

Egy szép napon bejöttek a rendőrök és elvitték a nagymamát. Egész éjszaka benntartották és előkészítették arra, hogy ő tovább már nem gazdálkodhat: adja le a földjeit. Az egészet, minden ellenérték nélkül. És tényleg, a kényszer hatására alá is írta.

'50-ben az állam át is vette és '51-ben mégis kijött valami 22 ezer forint jövedelemadó. Pedig akkor már csak olyan 15-16 hold maradt, az is kétfelé íratva. Mert mi együtt voltunk a nagymamával tulajdonképpen, de a gazdakönyvben külön, hogy kisebb legyen a teher. És még így is ez a 22 ezer forint. Hát ez egy ház értéke volt akkor!

* Az ezt követő felajánlási sorozat az alábbiak szerint alakult:

1950. január 31.	Váradai Gyula	80 kh felajánlás	+ épület felajánlás
	Nagy A. János	55 kh	''
	Hörcsök Mihály	27 kh	''
	H. Kovács János	25 kh	''
	Kosaras György	23 kh	''
1950. február 1.	Faragó Mihály	65 kh	'' + épület felajánlás
1950. február 6.	Bókus Gábor	25 kh	'' + épület felajánlás
	H. Kovács Józsefné	15 kh	''
1950. február 15.	özv. Fa Imréné	43 kh	''
	Hatházi Sándor	16 kh	''
1950. február 22.	Mucsai Györgyné	57 kh	''
	Mózes Sándor	19 kh	''
1950. március 24.	Németh István	40 kh	''
	Mácsai Lajosné	30 kh	''
	Keserü Sándor	27 kh	''
	Bálint Sándor	12 kh	''
1950. augusztus 3.	Mózes Sándorné		
	Németh István		
	Zsinka Károly		
	Özv. 4. Kovács Józsefné		
	Mácsai Lajosné		

BÁCS-KISKÖZMEGYEI FÖLDHIVATAL, INGATLANFORGALMI BIZOTTSÁG

Kecskemét, Klopka-utca 12. — Telefon: 24-97.

6131/I/D/4-8. — 1950. MIR sz.

Tárgy: Üzv. Pa Imréné dunapataji
lakos(ok) ingatlanfelajánlása.

A Bizottság Üzv. Pa Imréné dunapataji
lakos(ok), mint tulajdonos(ok) — haszonélvező(k) — által a 4091—1949. Korm. sz. rendelet (MIR) alapján az Állam részére felajánlott ingatlanok — élő és holt gazdasági felszerelésnek — átvétele ügyében meghozta a következő

v é g h a t á r o z a t o t :

A Bizottság a felajánlott és a dunapataji ismeretlen sz. tkvi betétben
20281, 20591, 20599, 20804, 20805.

felvett 45 kat. hold 44 □-öl területű, szántó, legelő hr-számok alatt
mivélségi ágú, 420.- kor. kat. tisztajelvényű ingatlant, továbbá az ingatlanon lévő lakóházat
gazdasági épületekkel együtt

az Állam részére 14.700.- Ft,
azaz Tíznegyvenezerhatszáz forint vételáron megvásárolja.

A Bizottság a fentírt ingatlant hasznosításra 1950. október 1. hatállyal a
Állami Gazdaságok Megyei Központja -nak engedi át.

Megkéri a Bizottság a kecskeméti Pénzügyigazgatóságot a véghatározat tudomásulvétele, illetve a megállapított vételárnak a 4091—1949. Korm. sz. rendelet 3. § 2. bekezdése és a 4. § 2. bekezdésében szabályozott módon történő kiegyenlítés:

továbbá a kalocsa Járásbíróságot, mint telekkönyvi hatóságot az átvett ingatlanra vonatkozóan a tulajdonjognak az Állam javára történő bevezése és a 4091—1949. Korm. sz. rendelet 4. § 1. bekezdésében foglalt rendelkezés végrehajtása végett.

Ezen véghatározat ellen csak közérdekből és csak a DÉFOSz Megyei Titkársága, a SZÖVOSz Megyei Kirendeltsége, valamint az Állami Mezőgazdaságok Központja élhetnek felelkezéssel. A felelkezést a közléstől számított 15 napon belül a Bizottságnál írásban kell előterjeszteni.

I n d o k o l á s :

A Bizottság megállapította, hogy az ajánlat elfogadása a vonatkozó jogszabályokban megállapított határidőn belül történt.

A Bizottság a felajánlott ingatlant az Állam részére átvette az ajánlatnak megfelelően, mivel az átvétel földbirtokpolitikai szempontból indokolt volt.

A vételárát a Bizottság ajánlattevő meghallgatása után a 4091—1949. Korm. sz. rendelet előírásainak megfelelően és az ajánlattevő méltányos érdekeinek figyelembevételével állapította meg.

A vételár kifizetése kérdésében a rendelkező részben hivatkozott rendeletszakasz szerint a kecskeméti Pénzügyigazgatóság rendelkezik.

A felelkezésre vonatkozóan a Bizottság a 15.003—1949. (461.) F. M. sz. rendelet 5. § 3. bekezdésében foglaltak alapján intézkedett.

Erről értesítést kapnak :

1. DÉFOSz Megyei Titkársága, Kecskemét.
2. SZÖVOSz Megyei Kirendeltsége, Kecskemét.
3. Állami Mezőgazdaságok Központja, Kecskemét.
4. Országos Földhivatal, Budapest.
5. Földmérési Igazgatóság, Kecskemét.
6.

Jogerő után :

7. Üzv. Pa Imréné, Dunapataj
8. Járásbíróság, mint telekkönyvi hatóság.
9. Községi Földhivatal (Polgármesteri Hivatal), Kalocsa Dunapataj
10. DÉFOSz Helyi Kirendeltsége.
11. Pénzügyigazgatóság, Kecskemét.

Kecskemét, 1950. évi III hó 10 n.

Banlik

Banlik
bizottsági elnök

Julius hó 4. napján.
Gella Pál s.k.
Spitzer Árpád s.k.
bizottsági elnök

Banlik Imre s.k.
bizottsági elnök

408 — 1950. Állam, Kalocsa

A földmagántulajdon detronizálása, még csak a kezdetek

1950

Szovjet kolhoz-idill, egy sohasem volt világ

1950. január 5.

A járási főjegyző leirata a községi előjáráságnak

Felhívom a vezetőjegyzők figyelmét, hogy készítesen a 3 éves terv során kiemelkedő eredményekről egy táblát /márvány vagy festett/ melyet ünnepélyes keretek között kell felavatni. Tábla tartalmazza mindazokat az eredményeket melyek a 3 éves terv végrehajtása során a község életében kiemelkedő volt. Táblát úgy kell elhelyezni, hogy az a legmegfelelőbb helyet kapja. A nagyobb községek kettő drb míg a kisebb községek egy drb tartoznak készíteni.

[KI]

1950. január 25.

A községi vezetőjegyző* jelentése az alispánnak az „1949 évben megtartott kirakodó és állatvásárok forgalmáról”

/.../

- 1./ A kirakodó és állatvásárok 1949. évi összes helypénz bevétele:
25102,90 Ft.
- 2./ Az 1949 évi állatvásárokon összesen felhajtott állatok száma:
Lovak száma: ..1375... Szarvasmarhák száma: ..5060..
Kecskék száma: ...60... Sertések száma: ..6150..
Juhok száma: ..240...
- 3./ Az 1949 évi állatvásárokon összesen gazdát cserélt állatok száma:
Lovak száma: ..625... Szarvasmarhák száma: ..1060..
Kecskék száma: ...60... Sertések száma: ..1230..
Juhok száma: ...25...

[KI]

* aláírás: Fenyvessiné Góhér Anna /vez. jegyző/;
(Góhér Anna Bévárdi István, az addigi vezetőjegyző ellen 1949. november 1-től folytatott fegyelmi vizsgálat idején ideiglenesen, majd 1950. május 1-től véglegesen lett községi vezetőjegyző; lásd még: 1950. április 3., 4. és 24.)

Süveges György levele a Szabad Föld szerkesztőséghez

Mélyen tisztelt szerkesztőség!

Azzal a kéréssel fordulok a szerkesztőséghez mint a szabadföld előfizetője hogy panaszom sziveskedjék az ujságban egy cikben kiirni, minek után mint ujjazda 4 hold jutatott földem van de ezzel 11-gyed magamal vagyok akiről gondoskodnom kell és olyan betegség ált be hozzám hogy kórházba kerültem, kórházból kijövet 6 hónap ota semí munkát végezni nem birtam ami kis jutatott jországom volt azt az orvos és a patika meg a kórház elvitte és az ősszel kérdezősködtem, hogy kihez forduljak segítségért azt a tanácsot kaptam menjek be a vezetőjegyzőnőhöz az intézi az ilyen vetési dolgokat beismertem és megkértem megis ígérte hogy 3 napon belül el lesz vetve a buzám mivel igám nincs és pénzem sem volt amivel elvettetem volna de eltelt 2 sőt 4 héti és még mindig a buzám a zsákban volt erre mindennap bementem hozzá mire végre december 8-kán egy kulákot kirendelt a vezetőjegyző akivel elvettetem a buzámat a tavalyiszárazság miatt is csak 3-nak termettem a fej adag viszont 11 vagyunk 8 meg ellátatlan még ez ideig semmi munkát végezni nem birtam feliratkoztam mezőőrnek mivel mostvolt választás és ezt a munkát elbírnám már végezni de Szemler János másodbiro kijelentette hogy oda nyomorult ember nem kell és akinek földje van az nem kell az őfiának is van 3 hold jutatott földje és saját is és csak másod magávalvan és azt betette mezőőrnek sem családjuk sem senki a kiről gondoskodni kellene van ilyen még több a mezőőrök között én gondoltam 11-egyed magamai vagyok érzem magamat olyan rászorultnak mind bármelyik ezzel szemben én nemkelletem mezőőrnek a többi aki nem küzd enyimagával az bejutott kérem panaszom meg halgatását és egy rövid cikben kiteni az ujságban hogy segitenek egy szegény paraszton

Maradtam tiszteletell

Süveges György

a szabadföld előfizetője. Dunapataj 1085 b.

[KI]

1950. január

A járási operatív bizottság leirata a községi operatív bizottságnak*

/.../

2./ A kulákoknál pedig házvizsgálatot kell tartani különböző ürügyek alatt, s fel kell jegyezni kb. mennyi kukoricát tárol, hogy a

* „Szigorúan bizalmas.”

kukorica fronton spekulációt szétzuzzuk, s ezen kukorica bekerüljön a gyűjtőhöz.

3./ A községi operatív bizottság Szabad Föld téli estéket nem csak ellenőrizze, hanem támogassa is és indítsanak versenyt, hogy melyik tömegszerv tud legtöbb tagot biztosítani az estékre, s minden tömegszervezet köteles műsorral résztvenni. Hasson oda a községi operatív bizottság, hogy ezen estén más gyűlés ne tartassék a faluban, hogy a tömeget ne forgácsoljuk széjjel. /.../

[KI]

1950. február 7.

A megyei Közellátási Felügyelőség leirata a községi vezető-jegyzőnek*

A különleges kukorica elszámoltatás során a Belkereskedelmi Minisztérium központi kiküldöttei több esetben megállapították, hogy a múlt év folyamán közölt községi kulák létszám ma már nem fedi a valóságot.

A számok eltérése sok esetben a birtokmegoszlásokra és bérleti viszony megváltozásokra vezethető vissza, minek alapján felhívom Címet, mint nyilvántartó hatóságot, hogy a községekben, illetve városokban állapítsák meg, jelenleg hány olyan gazdálkodó van, akinek összes földterülete 25 kat. hold, vagy ennél nagyobb, vagy akinek kat. tiszta jövedelme a 350 aK-t eléri vagy meghaladja.

/.../

[KI]

1950. február 14.

A községi vezetőjegyző jelentése a megyei Közellátási Felügyelőségnek**

/.../ a gazdálajstromok lezárása alkalmával a bizottság Dunapataj községben 60 nagygazdát állapított meg, melyek száma birtokmegoszlások alapján a felügyelőség engedélyével ötten csökkent és időközben pedig egyel emelkedett.

* „Bizalmas, fontos!”

** „biz.”

Fentiek figyelembevételével Dunapataj községben jelenleg a hivatkozott rendeletben meghatározott nagygazda fogalma alá 56 fő esik.

[KI]

1950. február 14.

A községi „vezetőjegyzői szobában” felvett jegyzőkönyv

A panaszt tett és állásukból elmozdított mezőőrök ügyének kivizsgálásánál bizottság egyenként számbavette kivizsgálta panaszosok ügyét és a következőket állapítja meg.

Hatházi Péter: 4 kh. juttatott földje van gyermekei otthon már nincsenek mezőöri állásából az Elöljáróság részegessége miatt bocsátotta el. Megállapítottuk, hogy jelenleg négy korcsmában 95,69 Frt adossága van. Nevezett szolgálat közben is többször erőssen ittas állapotban volt. Így pl. a Községházán is Szanyi József mezőőr egy alkalommal részegségtől öntudatlan állapotban látta, M.D.P. tag de a Pártnapokon is erősen ittas állapotban jelent meg Párt munkát nem végez. Körzetében sok kulák van ezekkel szemben osztályharcot nem visz, mert még soha egyetlen kulák ellen feljelentést nem tett. Biztosra vehető az hogy a kulákok borral vesztegetik meg.

Komjáti János: Vagyona kb 6 kh. jutott föld otthon két családja van de felnőtt és munkaképes emberek. Állásából szintén részegességből kifolyólag lett elbocsátva. Jelenleg az egyik korcsmában 18,60 Frt adossága van. Erkölcsi magatartása is erőssen kifogás alá esik pl. terv kölcsön jegyzés idején a Járási Bizottság megbízásából Dunapatajon tartozkodo Nyitrai Jánosné számára fiával tojást gyűjtetett megbízás nélkül. Vagyis szélhámoskodott. Mezőöri körletében több kulák van ezek ellen még soha feljelentést nem tett, ellenben náluk és velük együtt iszik. A középparasztokkal szemben szemtelenül és erőszakosan viselkedett mert azok nem tudtak neki bort adni és az Elöljáróságnál inkább azokra panaszkodott. Félülvizsgálatok alkalmából Pártunkból kizárták részegessége miatt.

Korosi Sándor: Vagyontalan két családja van. Részegeskedés miatt lett mezőöri állásából elbocsájtva. Jelenleg négy korcsmában 233,34 Frt adossága van. Amikor a szövetkezeti korcsmáros kérte tőle adossága kifizetését életveszélyesen megfenyegette, Szanyi József mezőőr egy alkalommal a Községházán alkoholtól önkivületlien állapotban látta. Jelenleg M.D.P. tag. Pártmunkát nem végez. Körletében több kulák volt azok ellen soha feljelentést nem tett. Lopás miatt jelenleg eljárás van folyamatban ellene.

Toth Sándor: Vagyon 4 kh. jutott föld két gyermeke van iskolások, Mezőörségből részegeskedés miatt lett elbocsátva. Jelenleg három korcsmában 271,70 Ft adossága van. Kulákok ellen soha feljelentést nem tett. Jelenleg M.D.P. tagja a Pártot nem látogatja a Pártban akkor iratkozott be amikor megtették mezőörnek.

Toth István: Vagyona 4 kh. jutott földje van. Vadházasságban él törvényes felesége jelenleg gyermektartásért perli. Mezőörségből részegeskedés miatt lett elbocsátva. Megállapítottuk, hogy jelenleg négy korcsmában 396,56 Ft adossága van. M.D.P.-nek nem tagja.

Juhász István: Vagyona 5 kh. jutott föld otthon gyermekei már nincsenek. Vagyoni helyzete miatt lett elbocsátva és politikai magatartása miatt, öt hold földjéből meg élhet, politikai szempontból nem megbízható mert 1919-ben ellenforradalmár volt, egyik fia S.S. katona volt, és mezőörnek is a múlt rendszer állította még be. Nem tagja a Pártunknak.

Szanyi József: Vagyona: 5 kh. jutott föld. Hat gyermeket nevel. M.D.P.-nek nem tagja. Erkölcsi politikai kifogás nincs ellene de a mezőöri szolgálatát gyengén látta el! Egy alkalommal pl. amikor a cigányokat fa lopáson érte félelem miatt nem mert ellenük fel lépni.

Nagyszámu családjára való tekintettel a Járási Bizottság Javaslatára vissza helyezzük és figyelmeztessük a Défosz Vezetősége valamint Község Elöljárósága, hogy szolgálatát a jövőben jobban lássa el.

/.../

[KI]

László István (interjú)

Mikor párttitkár lettem, akkor lettem mezőőr is. De én nem tudom, hogy merre volt a határom. Nekem az volt a dolgom, hogy minden pénteken behívjam a mezőőröket, hogy jelentsék, merre van parlagveszély, ki műveli, satöbbi. Mert megművelve meg volt a föld, csak feketén, és így nem fizettek utána adót. Tehát bejöttek pénteken, és elmagyarázták, mit láttak. Na, akkor gyerünk, menjetek, lessetek: ki szántja, ki veti? Így aztán az adót be lehetett hajtani.

1950. február 25.

A járási főjegyző leirata a községi előljáráságnak*

A tavaszi vetéstervezéssel kapcsolatos értekezleten a szempontokat megkapták, s ennek ellenére azt tapasztalom, hogy a községekben szá-

* „Bizalmas.”

bálytalanul hajtották végre. Mivel a dolgozó parasztságtól írásban követelték a vetőtervet, ami a legszigorubbban tilos, és az értekezleteken elhangzottakkal ellenkezik. Leghelyesebben úgy kell eljárni a községi előljárásnak, hogy a népnevelők kimenve a dolgozó parasztság közé nem írják fel a parasztság vetőtervét, hanem csak elbeszélget velük és példákat hoz fel a népnevelő, hogy mi a helyes, illetve miből mennyit vetne a népnevelő, ha ugyanaz a területe lenne, mint a gazdának. A vetőterületek összeszámolása ugyanis csak az elvetés után történik, amit a dolgozó parasztság hetenként bejelent, vagy a népnevelőkkel össze fogjuk szedetni.

A kulákok egy 24 órán belül el kell hogy készítsék saját vetésterüket és írásban a községi előljárásnak le kell adni és a Népfrent Bizottság /vezetőjegyző és párttitkár nélkül/ a szükséghez képest módosítja a kulák vetéstervét arra a növényre, melyet a dolgozó parasztságunk vetőmag hiányában, vagy egyéb okoknál fogva nem szívesen vet. Valamint a községre kivetett kulák cukorrépát is elosztja a kulákok között, arra vigyázva, hogy valóban a neki megfelelő talajban kerüljön a cukorrépa, mert nemcsak az is a célunk, hogy elvettessük a kulákkal, hanem fontos nemzetgazdasági szempontból meg is termeljék. Amit csak úgy érünk el, ha valóban felülvizsgáljuk, hogy a kuláknak van-e még olyan üres területe, melyen cukorrépát termelhet.

Közlöm továbbá, hogy községe részére a következő cukorrépa terület van kivetve kötelezően, melyet a kulákok között kell elosztani . 45 . k.h.

[KI]

1950. március 27.

Bókus Gábor nyilatkozata

Alulirott Bokus Gábor kijelentem, hogy a rám kirott 1 kh. cukorrépát képtelen vagyok elvetni. Földjeimet az Állami Gazdaság átvette és csupán 3 1/2 kh. maradt. Ezen területen képtelen vagyok cukorrépát termelni. Ezzel szemben kijelentem, hogy 200 n.ölon hajlandó vagyok termelni.

[KI]

1950. március 27.

Faragó Mihály nyilatkozata

Alulirott Faragó Mihály kijelentem, hogy a rám rott 2 kh. cukorrépa vetést képtelen vagyok teljesíteni illetve elvetni. Földjeim nagyrészt

77 kh.-at az Állami Gazdaság átvette megmaradt területem 15 kh. Ezen területen képtelen vagyok ilyen nagymennyiséget elvetni. Ezzel szemben kötelezem magam, hogy 800 négyszögölet elfogok vetni.

[K1]

1950. március 27.

A községi vezetőjegyző jelentése a kötelező cukorrépa termeléssel kapcsolatban

Fenti tárgyban az alábbiakban tájékoztatom a Mezoszt. Csatoltan be-terjesztem 2 kulák nyilatkozatát Bokus Gábor és Faragó Mihályét. Ez a két kulák megtagadta a rá kirot répa teljesítését többszöri felszólítás után sem hajlandók eleget tenni ezen kötelezettségeiknek. Hivatkozván arra, hogy földjeiket átadták az Állami Gazdaságnak ez valóban így van de akkor mikor ezen szerződést aláírták az Állami Gazdaság még nem vette át felajánlott területeiket. Kérek sürgősen választ az irányban, hogy feljelentést tegyek e ellenük vagy a fentmaradt területet másra ruházzam rá saját hatáskörömben intézkedjek-e.

[K1]

Rejtő Emilné (interjú)

Jártunk akkoriba így házakhoz is, foglalni. Na, voltak érdekes dolgok. Mert egymásik úri kulák volt, de borzasztó gazdag! Kimentünk egyszer a hatvan holdas Faragó kulákhöz, mert háromezer forint adó visszamaradása volt neki. De azt mondta, hogy ő neki nincs pénze, meg különben is, nem ő használja a földet. Erre kimentünk hozzá. Hát az a gyönyörű lakás! Bútorok! Perzsák! Képek! Függönyök! Persze rögtön láttam, hogy micsoda érték ez, mert tudniillik velem az volt a helyzet, hogy Pesten, még lánykoromban dolgoztam mint szolgáló. Olyan családoknál, orvosoknál, ügyvédek-nél, hogy nyolcszobás lakás volt, és benne a rengeteg drága minden! Úgyhogy nem voltam azért én olyan buta, mert ott megtanultam hogy mi a szép! Na, és hát nézem, nézem: hát ez a kép Munkácsi Mihálynak a festménye! Az meg Szinyei Merse Pálnak a festménye! Hát híres, gyönyörű remekművek! A szemem-szám elállt!

– Azt ne nézze – azt mondja a kuláknak a felesége –, az nem érdekes, nem érték!

De közbe meg hallottam, ahogy az urának súgta, hogy: – Te, mit ért ez hozzá! Analfabéta ez!

Na, dühös lettem, mondom a Bogdánnak – ilyen fogdmeg volt ez velünk –, mondom neki:

– Vigyék Bogdán elvtárs az egészet, nem érték ez egyik se, ki se lesz a három-ezer forint! Vihetik az ebédlőt, a hálót, az úriszobát is, képeket, szőnyeget,

mindent! – Számolom ott össze: – Rongyszőnyeg: negyven forint! Egy régi festmény: száztíz! – Elvittünk mindent az adóba!

De így meg úgy, sivalkodtak ott, hogy dehát az érték!

– Asszonyom, hét nézze meg, nem rongyszőnyeg ez, tiszta perzsa, ez nem negyven forint! – mondja nekem.

– Én nem értek hozzá – mondom –, én analfabéta vagyok. De viszont az előbb azt tetszett mondani, hogy ne is ügyeljünk rá, mert semmiség!

De nagyon szép kép volt az, mind a kettő! Hát Munkácsi, meg Szinyei Merse Pál, híres nagy festőművész az is, hallani sokszor a nevit, és álomkép, egy libapásztor lány, még most is előttem van, ahogy ott áll a fűben.

1950. március 4.

A megyei Kereskedelmi Igazgatóság leirata a községi vezető-jegyzőnek^{*}

A Belkereskedelmi Miniszter tárgyban rendelte értelmében február hó 28.-ig a dolgozó parasztság elszámoltatását és a beadásra előírt mennyiségek beadását be kellett fejezni.

Ezen rendeletet nem minden közület hajtotta végre és a legutóbbi jelentésből megállapítást nyert, hogy egyes községekben a beadásra előírt mennyiségnek 50 %-a sem folyt be.

/.../

Karhatalmat a behajtásokhoz igénybe venni nem lehet, miután ez teljesen ellentétes volna a miniszteri rendelet szellemével, és intenciójával, valamint nagyon ártalmas volna paraszt politikánkra. Éppen ezért a hátralékos gazdálkodókat népnevelő vagy a bizottság tagjai útján meg kell a legsürgősebben győzni arról, hogy a beadásra előírt mennyiségeket, amelyet minden dolgozó paraszt önként vállal, most már a legrövidebb időn belül adja át a gyűjtő-kereskedőnek. Minden Vezetőjegyző, Polgármester kartárs ismeri a községében uralkodó helyzetet és politikai hangulatot, miértis általános rendelkezésekkel a behajtás módzatait nem lehet szabályozni. Épp ezért a hátralékok behajtása érdekében kívánatos volna, ha Cím felvénne a kapcsolatot az M.D.P. helybeli titkárával és az ügyet kitérve megállapodnának azokban a módzatokban, amelyekkel a még kint levő készleteket a fent meghatározott határidőig be tudják hajtani. Behajtások tekintetére ismételten hangsúlyozom, hogy erőszakot alkalmazni nem lehet.

[KI]

* „Bizalmas.”

1950. március 9.

A községi vezetőjegyző jelentése a „Járási Mezőgazdasági Osztálynak”*

/.../ Dunapataj községben lévő vetőgépekről valamint a traktorokról készült kimutatást csatoltan beterjesztem.** Egyben jelentem a község fogatainak számát is.

ökrösfogat	745	drb.
2-es lófogat	59	–”–
1-es lófogat	29	–”–
tehénfogat	17	–”–

Végül jelentem, hogy a község elegendő fogattal talajművelő eszközzel rendelkezik azokból hiány nincs, sem pediglen felesleg.
[KI]

1950. március 9.

Az általános /fiu/ iskola igazgatójának jelentése a tankerületi főigazgatónak

/.../ az alábbiakban tesszük meg az igazoló jelentésünket:
1./ a tanulóifjúság alacsony tanulmányi színvonalának legfőbb oka a tanulók közönye, alacsony, primitív értelmi szintje és a szülők közömbössége. Az 1945. évi előtt, amikor a polgári iskolába mégis a valamivel jobb tanulókat járatták, már megjegyezte az egyik látogatási jegyzőkönyven a tanulmányi felügyelő, hogy a dunapataji tanulóifjúságnak meglepően alacsony az értelmi szintje, alapismeretekben selejtes és felszínes a tudása, kötelességteljesítése” pedig laza: az egész iskolában nincs kivételes tehetségű vagy vezetőtipusu tanuló. Az azóta lefolyt háborús időszak pedig a helyzetet csak rontotta! A nevelőtestület a fentiek tudatában mindent elkövetett, amit alkalmasnak vélt a tanulók tanulmányi színvonalának emelésére: volt tanulókör, korrepetálás, verseny, pontozás, tanulószoba, tanulópár stb. Így próbálkozott

* „biz.”

** Vetőgépek száma: 101; leggyakoribb típusok: Hoffer, Kühne, Kovarik, Gazda Drill, Agrár Drill; rendszerint 13-15 „csövesek” traktorok száma: 8; ebből 6 magántulajdonban, 2 pedig a Földmives Szövetkezet tulajdonában; a traktorok közül 5 Hoffer, 2 pedig Mávag gyártmányú; rendszerint 20-30 lóerősek.

meg a nevelőtestület már az elsőnegyedévi ellenőrzőértekezlet alkalmával a legszigorubb osztályozással is, ezzel az egyetlen megfélemlítő eszközzel, amivel még hatni remélt. Legtöbb tanulónál csak ez az eszköz hatott! A VI, fiúosztály iskolánk leggyengébb osztálya, ennek az osztálynak tanulói a háboru vége felé /1944. 1945./ szerezték alapismerteteiket és így sok közülük alig tud olvasni és írni.

/.../

[ÁII]

1950. március 11.

A községi vezetőjegyző jelentése a „Mezosz”-nak

A tavaszi munkálatokkal kapcsolatosan község területén erős népnevelő munka folyik. Sikerült egyelőre minden ellenséges propagandát visszaszorítani. Kulákság nagyfokú akna munkát folytat az irányban, hogy a már felajánlott földeken a kulákság bérlői ne dolgozzanak illetve ne folytassák a vetési munkálatokat. Ezt az aljas támadást sikerült komoly népnevelő munkával visszaszorítani. Egyébként nagy lendülettel folynak község területén különösen az árpa vetési munkálatok. Zab vetőmagban hiány észlelhető. Község Elöljárósága tudatosítja úgy a közérdekű hírszolgálati során mint a népnevelő munkákban, hogy mindazok akik vetőgép hiányában szenvednek vagy bármilyen igaerő hiányában azzonnal orvoslást nyernek a Község Elöljárósága által.

[KI]

1950. március 15.

Az általános iskola igazgatójának havi jelentése

/.../

V. Hangulatjelentés; A pedagógusok igen komolyan magukévá tették a tanulmányi színvonal megjavítását célzó utasításokat. Munkájukkal is mutatják, hogy a színvonalemelés célkitűzéseit magukévá tették. Ezzel kapcsolatosan „baloldali” elhajlások természetesen mutatkoznak. Egyes kartársak, azzal az ürüggyel, hogy most a tanulmányi színvonal emelésén dolgozunk, szeretnék a továbbképzést, társadalmi munkát teljesen elhanyagolni. Ez igen helytelen lenne, mert feladataink egyike sem kampányszerű. Igen nehéz a helyzetem a reakció elleni harcban. Az egyházi behatásokat a nevelőknek kell megelőző intézkedésekkel ellensúlyozni, de a munkatervnek ezt a részét le sem tárgyalhatom

az egész nevelőtestület előtt, mert a testület többsége ezt továbbadná egyházi funkcionáriusok felé.

b./ szülők: A tavaszi munkaidő miatt a szülők kevesebbet foglalkoznak az iskolával. Az iskola jobbtanulási célkitűzéseivel elvben egyetértenek, de gyakorlatban egyre több gyereket vonnak el az iskolából.

/.../

[ÁII]

1950. március 23.

A megyei „Ingatlanforgalmi Bizottság” vezetőjének leirata a községi előjárásnak*

Értesitem az Előljáróságokat /: Polgármestereket:/ hogy a /.../ megyéhez tartozó összes községek ingatlanforgalmi ügyeit a Kecskeméten megalakult Ingatlanforgalmi Bizottság intézi. Az ezzel kapcsolatos adásvételi-elidegenítési és felajánlási iratok kizárólag az Előljáróságokon keresztül hivatalomhoz küldendők.

Több helyen előfordult, hogy az ingatlan felajánlást a Pártok, vagy tömegszervezetek helyiségeiben ejtik meg. Ez helytelen s azonnal megszüntetendő.

Közöljék a helyi szervezetekkel, hogy kulákok vagy uribirtokost ne idézzenek meg máshova, csak az előjárásra /.../

Ingatlant az Állam csak tulajdonba vesz át vétel vagy ellenszolgáltatás nélküli felajánlás esetén. Ha a felajánló adótartozásokat kér az Állam részére átvállalni, az ingatlant az adóterhek erejéig megvásároljuk. Ugyanez áll az épületek és ingóságok felajánlásánál is. Felajánló a fel nem ajánlott ingóságaival szabadon rendelkezik, amennyiben elidegenítési tilalom nem terheli.

Felajánló szabadon határozhatja meg, mennyi földet kivan visszatartani.

/.../

[KI]

* „Bizalmas körrendelet.”

1950. március 28.

A járási főjegyző leirata a községi vezetőjegyzőnek*

Felhívom Vezetőjegyző urat, hogy f. évi március 13-án tartott tiszti értekezleten kapott utasítás szerint, a megadott szempontok figyelembevételével a kulák-névsort a pártszervezet helyi vezetőségével, DÉFOSz, MNDSZ, EPOSZ, és a Függetlenségi Népfronttal karöltve, bizalmasan állítsa össze, azt velük irattassa alá, az így elkészített kimutatást hozzám, sürgetés bevárása nélkül fenti határidőre terjessze fel.

[KI]

1950. március 31.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főjegyzőnek**

Fenti tárgyban csatoltan beterjesztem a helyi népi szervekkel jól átbeszélte a szempontok figyelembevételével készült névsort.

[KI]

Kosaras György (interjú)

Mikor édesapám meghalt, édesanyámmal és nagyapámmal éltem együtt. Nagyon nehéz volt a gyerekkorom, hiába volt az a kiváltságos földünk, mert mikor a többi gyerekek játszottak, nekem kocsin kellett lenni, meg az olyan kisebb munkákban, mint a szénagyűjtés, sőt egyéb mindenben is, résztvenni. 10 éves koromtól kezdve minden nap fél ötkor volt az ébresztőm. És akkor a jószág körül lóvakarást végeztem, és utána mentem iskolába. Később sem volt más szórakozásom, csak a kocsmá. '48-ban esküdtem meg a feleségemmel, s ideköltözött mihozzánk. Akkor már nagyapám sem élt, úgyhogy édesanyám gazdálkodott, mert ő volt a rangidős. Olyan harmincöt-negyven holdon gazdálkodtunk, nem tudom pontosan, mert-hogy közben a nagyapám meghalt, az ő földje is háromfelé elment a két testvérem meg énközöttem.

Itt a községben voltunk páran, akik kuláklistára kerülünk, ugy huszonöt holdtól ötvenig. Nem is tudom, talán a Faragónak volt hetven hold földje, a többinek ilyen nagy birtoka nem volt. A középparaszt meg örült, hogy ő nem került

* „Szigoruan bizalmas!”

H.i. április 4.

** „biz.”

kuláklistán. De nem is kellett a paraszt-földhöz nyúlni, mert itt volt az érseknek a nagybirtoka. Úgyhogy itt az pataji parasztok földjét nem vették el. Én a föld egy részét leadtam, fölajánlottam az államnak. Ugye állami gazdaság alakult a Bencze birtokon, és azok használták ezt a területet is. Így aztán '50-től kezdve nekem csak úgy 10-15 hold földem volt, amin gazdálkodtam. Hiába, mivel annak előtte rajt' voltam a kuláklistán, később se vettek le róla. Nem is próbáltam tenni ellene. Nem olyan világ volt akkor. Próbálkozni vagy fellebbezni, ilyesmi nem létezett, örültünk, hogy élünk. Ki se hirdették, hogy ki van rajta. Csak a nagy nyomásról lehetett észrevenni. Különválasztották a kulákot, a középparasztot, a kisbirtokost meg a földhözjuttatottakat. '52-ben egyébként már mindegy volt. Az a szerencsétlen földhözjuttatott is fizette előbb azt a bizonyos földjáradékját, a földadót, és tetejébe még megváltást is. Nem nézték, hogy miként van a földje. Az én szomszédom is így volt. Megkapta azt a 10 hold földet, fizetgette szerencsétlen a föld megváltási árát az adó tetejére, s '52-ben éppen olyan eljárásban részesült, mint a másik. De az első időben még nagyon nagy volt a különbség a beadásnál. A középparasztnak az ötvenes évek elején valamikor elengedték, azt hiszem, a zsírbeadást. Az is egy nagy kampány volt. Februárban kijöttek valami nyolcunkhoz, A rendőrség meg valami kormánybiztosságféle, hogy miért nem adtam le a zsírt. Közbe meg március 31. volt a határidő! Mondtam, négy sertésem van, levágom, amikor kívánják. Erre se szó, se beszéd, menjek be a tanácsházára. De vittek is már. Nemcsak engem, másokat is. Ott aztán körülfogtak, jött a rendőrség, és elvittek nyolcunkat, ilyen nagyobb gazdákat Dunavecserre. Ott voltunk három vagy négy napig. Ez február utolja felé lehetett, s közben odahaza beszolgáltattak harminc vagy negyven mázsa zsírt. Erre aztán március elején jött a rendelet, hogy a középparasztnak elengedik a zsírbeadást. De addigra a mi példánkban okulva, már mindenki beadta, és nem adták ám vissza senkinek.

Vecseről három nap után átvittek Kecskemétre. Ott is voltunk vagy hét napig a rendőrségi börtönben, még mindig vádemelés nélkül. Az otthoniak már ügyvédet akartak fogadni, nem tudták mi van velünk, ugye nem engedtek hozzánk senkit. Mi sem tudtuk, hogy vissza fogunk-e jönni, épp úgy volt, mint a háborúban, ki tudja azt előre. A rendőrségi sétán az emberek azt suttozták, hogy hat hónapig tart az internálási javaslat, s mikor kiengedik, mert nincs ellene vád, akkor a kapuban már várják a rendőrök, és jön az újabb hat hónap. Az egyiket már negyedszer hozták vissza ilyen semmiségért.

Hét napig rám se néztek. Naponta egy-egy darab kenyér, meg egy kanna víz, ennyi jutott négyünknek; mert négyen voltunk egy kis fülkében, odalenn a pincében. És sok ilyen kis fülke volt. Úgy tartottak ott minket, mint a rablógyilkosokat. Két szál deszka volt betéve, azon ücsörögtünk négyen. Ágy sem volt, pokróc sem volt.

Egyszer – hét nap után – együtt voltam kihallgatáson egy öreg bácsival, lehetett vagy nyolcvanéves. Az egyik nyomozó ráóbégat: Na, vén disznó, ismerted-e a Barankovicsot vagy a Pfeifert? Mondja az öreg, hogy ő nem. Mire a nyomozó: Gondolkozz csak egy kicsit! – Hát – azt mondja az öreg –, ha csak a huszároktól nem, mert hogy 1891-ben Bécsben a Burgban voltam huszár. Erre az egyik tiszt megfogta az öreg grabancát, és egyszerűen kihajította. Ez volt az elbocsájtó.

Engem akkor átvittek a fegyházba, Kecskeméten. Az már szanatórium volt. Rendesen kaptunk reggelit, ebédet, rendes volt a kiszolgálás, naponta séta. Úgy voltunk, mint az egyszeri paraszt kutyája, akit madzagon sétáltatott, aztán megkérdik tőle, miért bánik vele ilyen rosszul. Azt mondja a paraszt: – Nem bántom én, csak örömet akarok neki szerezni. Hogy örül majd annak, ha elengedem. Így voltunk mink is: először rossz volt, a többi már csak jobb. Azután átkísértek Kalocsára. Ahogy jöttünk a vonaton Kalocsára, a fene majd megevett a pálinkáért, de hiába, a pénzünk ott volt az öröknél. Volt ott egy férfi, az adott volna szívesen, de bizony az örök nem engedték. Mikor leszálltunk, összeláncoltak bennünket, és kettesével bekísértek a fogházba. Most már tudom a különbséget a fogház és a fegyház között, mert ott is voltunk egy hétig. Akkor aztán mondták, hogy tévedés volt, kérem, mehetnek haza. Szóval három hétig húzgáltak bennünket. Közben meg a középparasztság rengeteg zsírt leadott. Ilyen fifikás húzásaik voltak.

1950. március 29.

A járási főjegyző leirata a községi előljárásnak*

Felhívom a Vezetőjegyző Elvtárs figyelmét ápr. 4.-e politikai jelentőségére, így annak megfelelően legyen segítségére a pártnak, illetve népi szervezeteknek, hogy a községe területén a középületek, magánépületek, utcák, terek, kellő rendben legyenek ápr. 4.-re. A párt-szervezet megkapta a központi utasítást, így ahhoz alkalmazkodva, kérem az ünnepély előkészítésére való bekapcsolódást. Ha a községnek van hangos készüléke, feltétlen az ünnepély szolgálatába kell beállítani. Emelvény az ünnepély színhelyén már 3-án készen legyen /őrizetről gondoskodtunk rendőri vonalon/. A felvonulás szebbé tételére a legalkalmasabb helyen diszkaput állítsanak. Az ünnepély előkészítésének egyik legkiemelkedőbb része az önkéntes ajándékozás legyen /diszszebkendő, szovjet csapat zászlóra szalag szöveggel, cigaretta tárca, mindez házilag kézimunkával készülhet/. Ha kellő mennyiségben összegyűlt, helyileg egy nappal előbb kiállítás lehet rendezni belőle. Előljárók, képviselőtestületi tagok már ápr. 3-án a házakat és annak táját hozzák rendbe, meszeljék, készítsék ki. A községek között legszebben dekoráltakat a megyei közérdekű hírek közé felvételjük. Felhívom a figyelmüket, az épületanyagkereskedők készletére, amire erre az alkalomra feltétlenül szükség van, adagoltassák!

Az értekezleteken is kihangsúlyoztam ápr. 4.-e politikai, illetve osztályharc jellegét és jelentőségét, így feltétlen elvárom, hogy

* „Szigorúan bizalmas!”

ebben a munkában minden közigazgatási beosztott kiáll a népi demokrácia mellett. Minden községben az ünnepély 10 órakor kezdődik.

[KI]

1950. április 2.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főjegyzőnek

/.../

Rákosi Elvtárs beszéde az egész községben mély hatást keltett mert különösen a hibák feltárásánál ráébredtünk a helyi hiányosságokra és hibákra. /.../ Dunapataj község amely az elmúlt években gyengén illetve ugyyszólván nem vitte ez osztályharcot ma kezd ráébredni Rákosi Elvtárs szavai nyomán, hogy csak a munkás paraszt szövetség csak a munkás osztály hatalma az amely felszámolja elmaradottságunkat és emberibb életet ad a dunapataji parasztságnak is. Dunapataj dolgozó parasztsága ráébredt arra, hogy a munka valóban becsület és dicsőség dolga és a kiértékelésnél látszott, hogy a termelékenység fokozását is mennyire szem előtt tartja mert sok egyéni gazdálkodó kihívta egymást a kiértékelés után versenyre és ezen gazdák el is végezték munkájukat határ idő előtt a tavaszi munkálataikat mind befejezte. Meggyőződött róla valóban a dolgozó parasztság, hogy Pártunk mindég csak olyat ajánl ami néki is érdekében való ami javára válik. Egyre alakulnak csoportok akik komolyan foglalkoznak a szövetkezés gondolatával illetve annak gyakorlati megvalósításával. Az értelmiség bár nem nagy számu helyben de nagy részt a szocializmus felé fordult az meg mutatkozik abban hogy községünkben az orosz nyelvtanfolyam igen szép számu tanulóval dicsekedhet és a helyi Szikra fiók mind nagyobb számban tud eladni ideológiai és orosz nyelvten könyvet. /.../ Az a tény hogy a helyi szervezet titkára aki eddig mereven elzárkozott az önkritika gyakorlásától oda ált a község lakossága elé a beszéd nyomán és feltárta hibáit és hiányosságait mutatja, hogy erősödik a helyi szervezet az Elvtársak meglátják észre veszik saját hibáikat és igyekeznek azon javítani. A szervezet amely még az elmúlt évben mind inkább kezdet el szakadni a tömegektől mindinkább eggyé forr a dolgozó néppel. /.../

Kezdték önelégültek lenni egyes szervezetek vezetői a beszéd nyomán rájöttünk hogy nem vagyunk elég erősek egyedül igen is szükség van a tömegek támogatására. /.../ Az éberség is fokozódott és a Vezetőség választással kapcsolatban az Elvtársak el itélték egyes Elvtársak jobbra tolodását és ugyanis a Párt erőssen jobbra tekintő klikkje röpcédulákat szerkeztet és egy nevet favorizál hetek ota titkárnak aki

sajnos bizony bár becsületes embernek látszik, de értelmiségi és nem lehet rola elmondani, hogy a dolgozó nép fia. Az Elvtársak fejlettebb része élesen elítélte és pártszerületlennek tekintette azt, hogy a vezetőségi választások ilyen téves mederben folynak. /.../
[KI]

1950. április 3.

A községi elöljáróságon felvett jegyzőkönyv

/.../

Jelen vannak:

Füredi Mihály községi bíró, Fenyvessi Jenőné v.jegyző és Bévárdy István v.jegyző dunapataji lakosok.

Bévárdy István községi vezetőjegyző dunapataji lakos megjelenik a községi elöljáróság előtt s előadja, hogy /.../ megye Alispánja B. 8069-12/1950.I.2. sz. véghatározata értelmében a fegyelmi eljárást befejezte és „Az 1929. . t.c 80 § 5 és 6 bekezdésében foglaltak alapján nevezett felfüggesztését megszüntetem és őt állásába azonnali hatállyal vissza helyezem.” Ennek alapján szolgálattételre jelentkezik, szolgálattételt megkezd.

Szolgálattételre a dunavecsei járási főjegyzőnél 1950. ápr. 3-án d.u. 4 h.kor jelentkezett, s tőle a községi elöljáróságnál történő jegyzőkönyvi jelentkezést szolgálattétel megkezdésére szóval megkapta.
[KI]

1950. április 4.

Az MDP községi szervezetében felvett, Szemler János, MDP titkár és S. Tóth Jánosné MDP káderes által aláírt jegyzőkönyv

/.../

Titkár Elvtárs ismerteti az alispáni határozatot amelyben az Alispán Ur úgy rendelkezett, hogy 1929 tc. értelmében felfüggesztését megszünteti és állásában őt azonnali hatállyal visszahelyezi. Sérelmesnek tartsa ezen határozatot és ezennel megfellebezi a Dunapataj M.D.P. szervezet nevében. Hibásnak és politikai melléfogásnak minősíti ezen határozatot mert elképzelhetetlennek tartja, hogy Bévárdy István aki erőssen jobboldali beállitotságu nagy kulák barát ismét a községet irányítsa. Bévárdi István nem, hogy elszakadna

a kulákságtól hanem mindnagyobb barátságot folytat most is az egész kuláksággal. De ismételten kihangsúlyozza azon tényt, hogy Bévárdi István igenis szabotálta a 3 éves tervet ezen állítást fentartja helyi szervezet mert ez valóság.

De elképzelhetetlennek tartsa a helyi szervezet azt, hogy olyan ember kerüljön ismét a község élére akit Pártunk kizárt soraiból aki működése alatt semmibe sem vette a Magyar Dolgozók Pártja irányvonalát sőt állandóan szemben helyezkedett a helyi vezetőséggel. Nem a dolgozó nép érdekeit védte mindég a kulákságét, a házhely kiosztást éveken keresztül szabotálta. De fenttartja a helyi vezetőség azon állítását is hogy Bévárdi István több ízben súlyos és becsmérlő kijelentést tett a demokráciára amelyből kifolyólag népbíróság előtt is volt. Ezt tanukkal tudjuk bizonyítani.

M.D.P. vezetőség kihangsúlyozza, hogy mióta az új vezetőjegyző került a község élére /Fenyvesi Jenőné/ azóta van csak felszámolva a kulákság. Akinek első tevékenysége az volt hogy a Népfronttal egyetértve felszámolja a kulákságot és leváltta a Elöljáróságából. Egyhanguan kéri az egész Vezetőség, hogy Fenyvessiné Góhér Anna aki komoly munkát fejt ki a Párt életében igazságtalanul félre állitassék és ismét a nép ellensége a kulákság barátja vegye kezében az irányítást. De összeférhetetlennek és nevetségesnek tartsa ugyszolván a fegyelmet mert tudomására jutott M.D.P. vezetőségének, hogy a fegyelmi eljárást Bévárdi István barátja Szeles József m. jegyző indította el aki máskülömben egy ordasi lelkésznek a fia semmi esetre sem a dolgozó nép fia. Kérjük ezen ügy gyors és igazságos kivizsgálását mert Bévárdi István ügyén nevelt és örül az ellenség és semmiesetre sem a dolgozó nép érdekeit szolgálja ezen határozat.

[KI]

1950. április 24.

Az alispán határozata

Az 5215/1-1950.1/2. B.M. számú körrendeletben biztosított jogom alapján Bévárdi István v. dunapataji vezetőjegyzőt a közszolgálat érdekében Dunavecse községbe a normállétszám keretében üresedésben lévő segédjegyzői állásra 1950. május 1.-ei hatállyal áthelyezem.

/.../

[KI]

1950. április 6.

A megyei Földhivatal ügyvezetőjének leirata a községi előjárásnak*

A magyarországi német lakosság áttelepülésével kapcsolatban kibocsátott korlátozó rendelkezések alkalmazásának megszüntetéséről szóló 84/1950. III.25. M.T. sz. rendelet 1.§-a akként rendelkezik, hogy a rendelet hatálybalépésétől, tehát f. évi március hó 25. napjától kezdve a magyarországi német lakosság áttelepítésével kapcsolatban kibocsátott korlátozó rendelkezéseket nem lehet alkalmazni. Kimondja a rendelet 2.§-a azt is, hogy az eddig korlátozás alá esett személy részére a tényleges birtokában lévő 10 kholdnál nem nagyobb ingatlant meg kell hagyni.

/.../

Az ingóságok tekintetében ugyancsak megszűnt mindenféle korlátozás, tehát azokat az ingódásokat, vagyontárgyakat, amely a rendelet megjelenésével az érdekelt személy birtokában van, részükre meg kell hagyni. Vonatkozik ez a 4364/1949. XII.31. M.T. sz. rendelet 3.§-ában megjelölt gépekre és munkaeszközökre is.

Nyomatékosan felhívom figyelmét a 84/1950. III.25. M.T. sz. rendelet 1.§-ának /2/ bekezdésére, amely szerint a már végrehajtott hatósági intézkedések hatályukat megtartják s ezekből kifolyólag kártérítési vagy egyéb igényt nem lehet érvényesíteni. Ezért a korábbi rendelkezések értelmében vagyoni korlátozás alá esett személy a rendelet hatálybalépésének napján a tett intézkedésnél fogva ingatlanának vagy egy vagyontárgyának már nincs birtokában, azt a korlátozó rendelkezések megszüntetése alapján sem lehet birtokába visszabocsátani. Ilyen intézkedéseknek kell tekinteni a telepítésekkel érintett községekben végrehajtott birtokrendezés során a birtokrendező bizottságok által elrendelt föld és lakóházcseréket is.

/.../

[KI]

1950. április 10.

A versenybizottság alakuló ülésén a községi előjáráságon felvett jegyzőkönyv

Défosz Járási titkárság kiküldöttje üdvözli a megjelenteket ismereti a Minisztertanács rendelkezését a Növénytermesztés fejlesztéséről

* „Bizalmas!”

valamint a termés hozam emelésének fontosságát valamint százalékszerű emelését tudatosította. A Versenybizottság megalakulására azért volt szükség, hogy a munkák menetét mindég kellőképpen kitudjuk értékelni valamint a felettes hatóságainknak mindég hü képet tudjunk adni a község területén folyó mezőgazdasági munkálatokról.

/.../

A bizottság munkájáról jegyzőkönyvet köteles közigazgatás vezető-jegyzője készíteni és azt minden héten a Járási Párt Bizottsághoz el juttatni.

Szükség volt erre mert ezideig a munkák elvégzése nem volt kellőképpen kiértékelve és ilyenformán vármegyénk ha valóban el is végezte a munkákat papíron lemaradt sőt mindég az utolsók közt kullogott.

[KI]

1950. április 12.

A községi vezetőjegyző jelentése az alispánnak

/.../ Az elmúlt esztendőben a következő összegeket költöttük művészi alkotásokra.

Sztálin Elvtárs nagyméretű mélynyomású képe	140 Ft.
Cimerek ára.	64 --
Köztársasági elnök Elvtárs arcképe	20 --

[KI]

1950. április 13.

A megyei Kereskedelmi Igazgatóság leirata a községi előljárásnak*

A 105.700/1949.K.H.sz. rendelet 18. §. /1/ bekezdése szerint a borbeadási köteleesség teljesítésének elmulasztása a gazdasági rend büntetőjogi védelméről szóló 8.800/1946.M.E.sz. rendelet szerint büntetendő. Az igazságügyi miniszter a 12328/1950. számú átiratában kérte a Belkereskedelmi Minisztert, hogy a feljelentéseknél a feljelentő kereskedelmi igazgatóság az idemellékelte adatlap szerint felsorolt személyi adatokat is közölje az államügyészszéssel.

/.../

* „Bizalmas.”

Az ügyészséghez teendő feljelentés előtt érdemben mérlegelni kívánja az igazgatóság az egyes mulasztók körülményeit és szociális helyzetét így az egyes személyek elleni büntető feljelentés kérdését a helyi népfront bizottság tárgyalja feltétlenül le és az adatlap 13 Jegyzet rovatába rövid véleményes javaslatot adjon a Népfront bizottság, hogy az érintett személy ellen gazdasági, politikai és szociális szempontok figyelembe vételével kívánja, vagy nem kívánja a büntető feljelentés megtételét.

/.../

[KI]

1950. április 18.

Borbeadást nem teljesítő gazdának a községi vezetőjegyző és a bíró által aláírt feljelentése

Személyi adatlap

1. Családi és utóneve: Dobor József
2. Születési év: ..1884. okt. . . hó .4. . nap
3. Születési hely: Dunapataj, Bács-kiskun vm.
4. Község, utca, házzám: Dunapataj 1428
5. Családi állapot: nős
6. Foglalkozás: fm
7. Vagyoni állapota:
 - a/ ingatlanokban: 43 kat. hold föld 62.415 Ft. értékben
. . .1. ház . . .15.000 Ft. . . értékben
 - b/ Ingóságokban: 2 ökör, 1 tehén, eke,
borona, kocsi . . .3.000 Ft. . . értékben
8. Keresete, vagy jövedelme /évi, ~~havi, heti~~/ . .3.800 Ft. értékben.
9. Családtagok megjelölése - rokonsági fok szerint, akiknek eltartásáról gondoskodik:
..... Felesége, Dávid Julianna
10. Katonai szolgálata: /netán rokkantsága/: . . .1915-1918
11. Milyen az egyénisége /magaviselete/: . .csendes visszavonult. . .
12. Volt-e büntetve, hol, mikor, milyen büntetendő cselekmény miatt és milyen büntetéssel:Kajócsa, 1950. febr. 13-án. . . .
. . .Tejbeszolgáltatás elm. és 1 ½ hónap és 300,- Ft. pénz. . .
13. Jegyzet: . .Szoc. és gazdasági helyzete jó - 28 kh hold földet
. .felajánlott - bora csak 50 liter termett. A beszolgáltatását
. .rendszeresen nem tudta. Enyhe büntetés javasolva. . . .

[KI]

1950. április 17.

Az általános /leány/ iskola igazgatóságának havi jelentése

/.../

IV. Az iskolával kapcsolatos demokratikus szervek munkája:

a./ Uttörő mozgalom: Az Uttörő-csapat ápr. 4.-i felajánlásával eredményesen megjavította tanulmányi átlagát. Az április 4-i iskolai ünnepélyt a csapat rendezte. Emellett bekapcsolódtak a Népfront ünnepélyébe, ápr. 3-án este a fáklyás felvonuláson vettek részt. 4-én reggel felköszöntötték a község mintagazdáit, a 4.-i ünnepélyen /községi/ énekszámokkal és szavallattal szerepeltek, az esti kulturműsor megnyitására pedig a Szovjet-himnuszot adták elő.

/.../

V. Hangulat jelentés:

a./ Pedagógusok: A nevelők igen komoly erőmegfeszítéseket tesznek a tanulmányi színvonal emelése érdekében. Ez a felfokozott munkatempó nagymértékben megjavította a testület közösségi szellemét. A napi munka kérdései mellett kevésbé éleződnek ki a világnézeti ellentétek a testületen belül. A rendkívüli munkatempó lelkeségét a munkavállalások valódi önkéntességét szemlélve úgy látszik, mintha ezzel a munkával, szavak nélkül akarnák jószándékukat és még nem szilárd, homályosan kialakuló politikai állásfoglalásukat bebizonyítani éppen azok, akik eddig legharciasabban ragaszkodtak haladásellenes világnézetükhöz. - A fizetésrendezés nagymértékben megjavította a munkafegyelmet.

b./ Szülők: Az iskola a tanulmányi színvonal emelése érdekében fokozottan igénybeveszi a szegényparaszt származású tanulókat, a szülők pedig a tavaszi munkálatok miatt fontosabbnak látják a gyermek otthoni foglalkoztatását. Ezt a nyilvánvaló ellentétet fokozott családlátogatással akarjuk csökkenteni.

Igen káros munkát végeznek a szülők között az államosítás előtt itt tanító és jelenleg "beteglátogató" apácák.

/.../

e./ Egyház és iskola viszonya:

Feszült. Bérnálás, első áldozás címén az egyház délután igénybeveszi a gyerekeket. A plébánosnak ezt megtiltottam, azóta is csinálja. Más foglalkoztatásokkal próbálom elvonni a gyerekeket, de így a szülők részéről érnek támadások.

/.../

[ÁII]

1950. április 17.

„BELGRÁDER GYÖRGY RÁDIÓ ÉS VILLAMOSSÁGI
KERESKEDELMI KFT UTÓDA” levele a községi előljárásnak

A közel múltban Dunavecse járási székhelynek vállalatunk 1 db. hangos közérdekű hirszóró berendezést szállított és tudomásunk van arról, hogy az önök községében még hasonló berendezés felszerelve nincsen miért is bátorodunk a község részére szolgáltatásainkat felajánlani.

E téren nagy gyakorlattal és tapasztalattal rendelkezünk, miután már az országban az elmúlt három év alatt több mint 200 községben, városban, közületnél és iparvállalatnál működik az általunk felszerelt, korszerű hangos hírközlő berendezés. Kérjük tehát szíveskedjék velünk, közölni, hogy milyen berendezésre volna szükség, hol és hány hangszóróval óhajtják működtetni. Nb. válaszában vétele után azonnal megküldjük ajánlatunkat a közismert legolcsóbb árainkon.

A berendezés minden tekintetben óriási jelentőséggel bír és a község számára egy bőségesen kamatozó, sőt hamarosan megtérülő befektetést jelent, tekintettel arra, hogy az Állami Hirdető N.V. tudomásunk szerint - amennyiben a község egy ilyen hangos hirverő berendezéssel rendelkezik - különböző hirdetések ad fel, melyek megfelelően díjaz. A berendezés nemcsak közérdekű közlemények hanem magánhirdetések közvetítésére is alkalmas, melyeknek díjazása nem megvetendő jövedelmet jelent a község számára, egyébként gramafonzene, Bp. I-II. adóállomás közvetítésére, valamint mikrofon közvetítésre alkalmas kivitelben szállítjuk.

Mondanunk sem kell, hogy milyen jelentősége van propaganda és kulturális szempontokból. Az eddig a kisbíró kidobolása vagy esetleg falragaszok útján a lakosság tudomására hozandó közleményeket a hangos közérdekű hírközlő berendezés segítségével lehet közölni. Főjegyző ur közvetlenül szólhat a község lakosságához, mely sokkal nagyobb meggyőző erővel bír, mint a kisbíró dobolása vagy esetleges falragaszok, a hangszórok ugyanis a község több pontján elhelyezve lehetővé teszik, hogy a község minden tagjához azonos időben szólni lehessen. Kulturális vonalon pedig a berendezés úgy gramafonzene mint előadások és rádió közvetítésekre is alkalmas.

[KI]

1950. május 4.

Az MDP községi szervezetének helyiségében az MDP járásai kiküldötteinek jelenlétében felvett jegyzőkönyv

/.../

A titkár beszámol arról, hogy az eddigi pártvezetőséget nem a tagok, hanem a járási Bizottság jelölte. Beszámol a komoly népnevelő munkáról, melyet a tervekölcsönjegyzés, a községi előljárárság kulákoktól való megtisztítása, a kulák befolyás alatt álló régi főjegyző leváltásával ért el. /.../

Rátér a hibákra is, melyek főleg a Földmivesszövetkezet rossz munkájánál mutatkozik, amennyiben a termelés fontosságát csak másodrendű kérdésnek tekintették valamint a termelési szerződések sajnálatos lemaradására.

/.../

Góhér Anna elvtársnő a titkár hibájának rója fel hogy sokszor ön-
elégült volt, és nem vitte eléggé az osztályharcot. Ennek volt követ-
kezménye, hogy a termelés szerződésben Dunapataj lemaradt. Felhívja a
figyelmet az ötévesterv és az osztályharc kiméretlen fontosságára.
Felhívja a tagok figyelmét a választás fontosságára és kiemeli a fon-
tosságát annak, hogy mindenki éljen a jogával és a kötelességével.

/.../

Hettman elvtárs kritikát mond az eddig működő titkárokról, vala-
mint Szemler titkáról is ugyanis Rákosi elvtárs febr. 10-i beszé-
déig diktatorikusán akartak uralkodni.

/.../

[MPA]

László István (interjú)

'48 májusában kerültem haza a hadifogságból. Mit mondjak, szegény világ volt akkor. Az apám is juttatott földet kapott, kilenc holdja volt neki, és mi is kilencen voltunk testvérek. De hát se jószág, semmi hozzá. Hát vett egy kis borjút, azt akkor hazavitte, az öcsémet is a birkák mellé juhászgyereknek. A birkákat csereberélték, így lett egy kis tehénke is. Akkor aztán a két tehénnel szántogattak. A földjárdé-
kot már '48-ban köllött fizetni, úgyhogy mire kifizették volna, akkorra már ter-
melőszövetkezet lett 1951-ben.

Én mikor hazakerültem, akkor az útépitésnél dolgoztam. Ott jobban lehetett keresni, és én oda mentem, ahol pénz volt. Onnan aztán a DÉFOSZ titkára lettem, mert az öreg Braunig, az első titkár, valahogyan nem jól vitte a dolgokat. Egy évig voltam titkár, '50-ben. A DÉFOSZ közvetítette az embereket kifelé munkára, meg ha valamilyen juttatás volt, ha például cipőt kaptunk, vagy vala-

mit, akkor a DÉFOSZ-nak lett volna a kötelessége kiosztani a rászorulóknak. Meg a munkákat is, mert akkor nem volt ellátva munkával a község lakossága. Az úton is dolgozott 10–12 ember, fele az egyik héten, másik fele a másik héten. Váltani kellett, hogy a másik is fölvehesse a munkát.

De volt másmilyen ügy is. Például ha bejött az úgazda vagy napszámos panaszra, hogy a gazda, ahol dolgozott, keveset fizetett, vagy egyáltalán nem fizetett neki, akkor ezt is a DÉFOSZ intézte. Vigyázni kellett, nem volt mese. Persze ez is a pártton keresztül ment. Mert akkor is a nagyparasztság úgy volt, hogy kevesebbet fizetett, vagy kevesebb kosztot adott. De volt, aki talán nem is azért ment be, mert ez tényleg igaz volt, hanem csak többet akart. A szegény emberben is van ám egy kis huncutság, összeveszett a gazdával, és akkor mondott rá fűt-fát, mert volt, akit talán jogtalanul bántott az a szegény ember, hiába volt szegény ember.

Mikor hazakerültem a hadifogságból, az anyám már benn volt a pártban. Sőt, vezetőségi tag is volt, és egyszer mondta:

- Fiam, miért nem jössz el a pártba?
- Hát – mondom –, minek? Nem vagyok én párttag!
- Azért csak gyere el!

Persze a haverjaim, akik már idehaza voltak, azok többnyire már benne voltak a pártban. Aztán elmentem egyszer szétnézni. Bementem, odaültem köztük. Hát, az akkori párttitkár, az öreg Szemler bácsi, meg a többi vezetőségi tagok összeveszték ezen a földosztáson. Mert az egyik: te ezt loptál; a másik meg: te azt loptál. Mert volt egy kimaradt napraforgóföld, és valamelyik elvitte, és ezen összevesztetek. Én meg akkor még nem tudtam, hogy ez az ősz, bajszos ember a párttitkár, és fölálltam, hogy:

– Ez is hazudik, mert ez is lopott; az is hazudik, mert az is lopott. Lopott itt mindenki.

Aztán akkor már bökdöstek, hogy hallgassak, mert az a párttitkár.

– Nem hallgatok én! Fogjátok meg ti neki a bajuszát!

Akkor aztán büdös nagy propagandát csináltak belőle, hogy én mit mondtam. Jelentették a járáshoz, a megyéhez, hogy engem el kell vitetni Szibériába. Mert őneki még az jár az agyában, hogy: Szibéria. Hát én most jöttem onnan! Nem olyan könnyű valakit oda visszavinni!

Másnap aztán megjelentek a falujárók. Engem kerestek. Én meg pont ott voltam a párthelyiségnél, mert volt ott egy kuglipálya. A gyerekekkel beszélgettem. Az egyik falujáró meg mondja az egyik havernak:

– Most jött haza valami László István a fogságból nem régen. Hol lehetne avval találkozni?

Rám néz a haverom – fiatalabb, mint én, de azért haver volt:

- Miért keresik?
- Nem olyan különös, de valamiért köllene vele beszélni.

– Hát az anyja vezetőségi tag. Ha azt megkeresik, az majd megmondja, merre találják.

Nem akarta elárulni, hogy én ott vagyok, de nekem fúrta az oldalamat a kíváncsiság.

– Tényleg akarnak vele beszélni? Hát azt nem nehéz elintézni.

– Persze, Miért, maga ismeri?

– Ismerem hát, mert én vagyok az.

Akkor persze föllelkessedtek, bementünk a párthelyiségbe, és elbeszélgettünk. Én meg mondtam:

– Hát azért tartanak pártnapot, hogy idejöjjenek összeveszni? Erre kár összehívni a párttagságot, mert máskor én se jövök el.

No, akkor behívtak a járáshoz. Én már azt hittem, hogy elvisznek, becsuknak, de csak annyit mondtak, hogy menjek el Kecskemétre pártiskolára.

– Nincsen nekem ahhoz kitartásom, hogy pártiskolára járjak. Nincs énnekem megélhetésem.

– Mi majd gondoskodunk arról, csak menjen el!

Így hát fogtam magam, azt elmentem. Két hónapot töltöttem ott, és mire hazajöttem, megválasztottak párttitkárnak, így lettem '50-ben DÉFOSZ-titkárból párttitkár. De akkor még nem volt olyan, hogy függetlenített párttitkár, sőt még fizetés se volt. Csak annyit intéztek el, hogy a járás megegyezett a tanáccsal, hogy engem tegyenek be mezőőrnek, így aztán megéltem itthon. Nem kellett csavarognom a munkával, mert addig a FUTURÁ-nál zsákoltam vidéken, hol itt, hol ott.

1950. május 23.

A községi vezetőjegyző jelentése az alispánnak

/.../

Községünkben hiranyag ismertetés vasárnap 11 órakkor van. Felolvasa: Fenyvessiné Góhér Anna vez. jegyző. Tanyai hirszolgalat felolvasó: Kovács György irodatiszt. Hiranyagot mikrofonon keresztül olvassuk fel sajnos hangerősítőnk nincs csupán mikrofonunk a helyi mozgotól kapjuk kölcsön. /.../

Közérdekű hiranyag.

Dunapataj község Magyar Szovjet Kultur bizottsága vasárnap nagyszerű hangversenyt rendezett orosz valamint magyar zeneszerzők műveiből. Érdekessége volt a hangversenynek, hogy ez alkalommal mutatkozott be a község ujszimfonikus zenekara és kitünően szerepelt. A hangverseny felejthetetlen élmény volt a halgatoságnak.

A kulákság szaboltája a cukorrépa megművelésének munkáját. Ifj. Setri Jánosné kulák valamint Lőrincz Sándorné ez ideig még semmi munkát nem végeztek a rájuk kirot cukorrépán. A feljelentést megtettük ellenük.

A kulákság háborus hisztériát akar kelteni a községben azt hiesztelik hogy e hó 28-án Titó megszállja Magyarországot a hiesztelés nem keltett komoly riadalmat sikerült nép nevelő munkával megállítani a hir terjedését illetve felszámolni a rém hirterjesztést.

Dunapataj község dolgozó parasztsága nagy tételben szállítsa naponta a burgonyát a fővárosban az új burgonya kitűnő minőségű és a dolgozó parasztság nagy része komoly jövedelemhez jut ez által a község adófizetési valamint kereskedelmi forgalmában nagy lendületet hozott a burgonya szállítása. A tavaszi munkálatok nagy lendülettel folynak az egész község területén a dolgozó parasztság nem került a kulákság uszályában és komoly és lelkes hangulatban ugyiszolván kivétel nélkül végzi a kapálási töltögetési és egyéb tavaszi munkákat.

Az M.N.D.Sz helyi szervezete szombaton tartotta új vezetőség választó gyűlését a vezetőségbe került ugyan néhány új asszonytárs de általában a jól dolgozó asszonytársakat újból jelölte a bizottság és meg is választotta nagy lelkesedéssel a tagság. /.../

[KI]

1950. június 6.

A szentadoriáni Adófelügyelőség leirata a községi adóhivatal vezetőjéhez

/.../ a lefoglalt cséplőgépeket és az azzal kapcsolatos meghajtóerőműveket a jelenlegi állapotnak megfelelően a tulajdonos birtokába kell hagyni, s a cséplés tartamára a transferálást /értékesítést/ mellőzni kell, illetőleg az adóbehajtás vonalán el kell háritani minden olyan akadályt, amely a cséplőgépek /meghajtóerőművek/ üzembehelyezését, vagy üzemben tartását megnehezítené.

Ehhez képest a cséplési időtartamra tartsa függőben a lefoglalt cséplőgépeknek /meghajtóerőműveknek/ tekintetében a végrehajtást.

További intézkedésig cséplőgépeket, meghajtóerőműveket lefoglalni /zálogolni/ nem szabad.

[KI]

1950. június 10.

A községi vezetőjegyző jelentése a „magánszektorban
dolgozó iparosokról és alkalmazottaikról”*

Iparág megnevezése	Önálló iparos		Bejelentett szakmai alkalmazott			
	1949.XII.31.	1950.VI.1.	segéd	inas	segéd	inas
			1949.XII.31.	1950.VI.1.		
Kovács	8-8.	változatlan		1.		1.
Géplakatos	3-3	"	2	2		1.
Bádogos	2		./.		./.	
Bognár	5		1		1	
Asztalos	8		2	1	2	1
Kötélverő	2		2			
Kötőhurkoló	1		2		2	
Szabó	7		./.		./.	
Szücs	2					2
Szijgyártó	2		./.		./.	
Fényképész	1					
Sütő iparos	7			2		2
Malomdaráló	3					
Cukrász	1					
Hentes és mészáros	11		2		1	
Szikvizes	3					
Cementkészítő	5					
Ács	4					
Kömvés	8					
Szobafestő	1					
Korcsma	8					
Borbély fodrász	7					
Villanyszerelő	1					
Késes	1					
Cipész	11		1		1	
Csizmadia	1		1		1	

[KI]

* „biz.”

1950. június 10.

Az általános (leány) iskola nevelőtestületének termelési értekezlete; jegyzőkönyv

/.../

Szemerédi István igazgató beszámol az iskola évi munkájáról. A fordulat éve után az elmúlt tanévben a Párt utmutatása mellett megkezdtük a szocialista iskola kiépítését. Döntően megváltozott az iskolák tanulóinak szociális összetétele a dolgozó osztályok javára. A reakció minden erejét latbavetette a munkás osztály győzelmének meghiúsítására és mindent elkövetett, hogy a munkás és a paraszt gyerekeket kiszorítsa az iskolákból. A reakció mesterkedését hosszú időn keresztül - éberségünk hiánya miatt nem vettük észre, - csak a Párt határozata nyitotta fel a szemünket. A Párt határozata kellett ahoz, hogy munkánkat megjavítsuk, az ellenség kártételét helyrehozzuk. A mi iskolánk ezévi munkájában is megtaláltuk ezt a kártevő munkát. Az év munkáját három súlypont köré csoportosíthatjuk és az eredményt ezeknek a szempontjából kell megvizsgálunk. Az első ilyen súlypont a lemorzsolódás kérdése.

/.../

A második súlypont a tanulmányi színvonal emelése. Itt speciális nehézségekkel is kell küzdenünk, mert hiteles adatok alapján az előző években a dunapataji tanulmányi színvonal az átlagosnál alacsonyabb volt. Félévkor súlyos hibát követtünk el, egyrészt bizonyos fokú maximalista törekvést nevelői közösségünk nem tudott leküzdeni, másrészt javító szándékkal nagyszámban buktattunk, 435 tanuló közül 101-et. Ezen a téren igen komoly munkát végzett a nevelőtestület. A vizsgák mutatják, hogy a félévihez képest igen kis létszám fog ki nem elégitő osztályzatot kapni.

/.../

Jó szakmunkánk nem képzelhető el a reakció elleni harc eredményes fokozása nélkül. Az év első részében még a kulák reakció rémhirtérjesztése nehezítette munkánk. Pártunk eredményes harca segített benünket ennek az aknamunkának sikeres felszámolására. A kulák reakció hátterbe szorítása után a klerikális reakció nehezítette az iskola munkáját. Igyekezett a tanulókat a tanulástól elvonni, áldozási, bér-málási "próbák", biblia órák voltak az eszközei. Nem vettük kellő időben észre, nem lepleztük le azonnal ezeket a jelenségeket, akciónk nem volt eléggé szervezett, eléggé átfogó. Sikerült ugyan gátat vetni ennek a tevékenységnek, de a jövőben fokozott éberséggel kell figyelni.

/.../

Nevelőtestületünk az iskolai munkán túl bekapcsolódott a község politikai munkájába. A tervekölcsönjegyzésben való eredményes közreműködésünkért a helyi és járási pártvezetőség elismerésben részesített bennünket. Az őszi

mélyszántás, termelési szerződések, ötéves terv megkezdése és a békeagítási terén jó munkát végzett a nevelőtestület. Az iskola derekasan kivette a részét nagy ünnepeink méltó megünnepléséből.

/.../

Igazgató beszámolója után Tikász Mihály versenyfelelős bejelenti, hogy az értekezlet további részében a nevelők egész évi munkáját és ezen belül a Nevelj jobban mozgalom versenymunkáját fogja a nevelőtestület kiértékelni. Ismerteti a szakszervezet körlevelének alapján a kiértékelés szempontjait.

/.../

Szemerédi István: Szeptember óta igazgató. Előtte egy és kéttanerős iskoláknál működött és így az igazgatói munkakörben komoly nehézségekkel találkozott. Egy soktanerős iskola működése ismeretlen volt előtte és meg kell állapítania, hogy erre az évre mint tanulmányi időre volt szüksége, hogy az előtte álló feladatokkal megismerkedjék. Különösen az első időben nehezítette munkáját az a bizalmatlanság, amivel a nevelőtestület fogadta a nevelők bizalmát bíró két igazgató leváltása után. Ez a viszony az év folyamán az együttes munkában megjavult és az a tempó, amelyet év elejétől diktált lendületbe hozta az egész nevelőtestületet. Azokban az eredményekben, melyeket az iskola az év folyamán elért részes, ugyanakkor azonban nagy részben oka azoknak a hibáknak is, melyek az év folyamán megmutatkoztak. A hibák oka elsősorban gyakorlatlansága volt és az a tény, hogy nem volt eléggé tájékozott a helyi viszonyok között. Minden munkájával igyekezett a testületet szocialista öntudatra nevelni, szoc. munkára serkenteni, a nevelőket a politikai építés munkájába bekapcsolni. - A Pártban, tömegszervezetekben, szakszervezetben végzett munkáját nem részletezi, mert ezeknek a nevelőtestület közvetlen tanuja. A hibák ellenére is törekedett jó munkát végezni és ezért jó, D minősítést javasol. - Kovátsné: Valóban bizalmatlansággal fogadtuk az év elején, de munkája nyomán a nevelőtestület hozzáhangolódott. - Tikász: Az igazgatói állás politikai posztó Szemerédi kartárs forradalmi ujitásokat hozott nem törődve azzal, hogy személye iránt szimpátiát kelt-e vagy nem, olyan dolgokat mert kimondani, amelyet még Apátin senki sem mondott. A legmagasabb fokozatra javasolja. - Mészáros: Az iskolán túl a társadalmi és politikai élet rugója. E-re javasolja. - Pásthly: Szemerédi hivatkozott a vezetésben való tapasztalatlanságára, holott úgy láttuk, hogy teljes szakszerűséggel vette kezébe az igazgatást. - Szemerédiné: Nem helyesli az E fokot, mert úgy látja, hogy még többet is végezhetne. - Tikász: Nem hiszi, hogy jobban végezhetné a munkáját. - Szemerédi: Tulzottnak látja a nevelőtestület értékelését. A nevelőtestület azon keresztül értékeli, hogy a multhoz képest milyen munka folyt, de talán nincs alkalma összehasonlítani az igazgató működését más kiváló igazgatók működésével. Erre inkább a felettes tanügyi

hatóságoknak, a szakszervezetnek van módja. - A nevelőtestület határozata: nevelői munkája példamutató E.

/.../

[KI]

1950. június 22.

A megyei tanács vb. elnök leirata a községi vezetőjegyzőnek*

/.../ Egyes közigazgatási vezető funkcionáriusaink nem akarják észrevenni, hogy dolgozó parasztságunkat az ellenség igyekszik visszatartani a munkától, sok esetben pedig még segítenek is az ellenségnek a szabotáló cselekményük végrehajtásában. Az elbizakodottságból ered, hogy közigazgatásunk vidéki vezetői úgy tüntetik fel a kérdést, hogy területükön minden rendben megy, megy magától az aratás. Nem veszik észre, hogy a kulákság és a klerikális reakcióval, szerzetes papokkal és apácákkal összefonódva márol-holnapra ellepnek egyes területeket és a legkülönbözőbb módszereket alkalmazva akadályozzák a munkálatok zavartalan végrehajtását. Így tudomásunkra jutott, hogy több helyen az ellenség által terjesztett rémhír következtében az a tudat van elterjedve, hogy az aratás megkezdéséhez engedélyt kell kérni a hatóságoktól, sőt csak a Párt engedélyével lehet megkezdni az aratást. Természetes, hogy a kulák gyakorlatban is igyekszik ezt bebizonyítani, legjellemzőbb erre Gátér község, ahol az egyik kulák be is ment az előljáráshoz és engedélyt kért az aratás megkezdéséhez. De számtalan községben akadtak a kulákok közül jó páran, akik kenyérgabonával bevetett területükhöz mérten nem szerződtek idejében elegendő munkaerőt és vezetőjegyzőink tétlenül nézték a kulákság ezen szabotáló tevékenységét, csak felhívás után fogtak hozzá rákényszeríteni a kulákokat megfelelő munkaerő leszerződtésére. Arra azonban már nem terjedt ki a figyelmük, hogy eljárást indítottak volna a kulákság ellen. Nem léptek fel az ellenséges agitációs munkát folytatókkal szemben sem, tétlenül túrték kártevő tevékenységüket, sőt még a mai napig is fennáll egy nagyfokú liberalizmus, az ellenség munkájának a tudomásulvétele, elkenése, takargatása. Nagyfokú az egyes intézkedéseknél tapasztalható lazaság és fegyelmezetlen munka. Az a közigazgatási dolgozó pedig, aki nem tekinti elsőrendű feladatának a szocializmus építését, elnézi, takargatja, vagy sok esetben elősegíti az ellenség munkáját, maga is dolgozó népünk ellenségévé válik.

/.../

[KI]

* „SZIGORUAN BIZALMAS!”

1950. június 29.

A megyei tanács vb. elnök leirata a községi előjárásnak

A minisztertanács 2011/1950.V/28 számú határozatában felhívta a dolgozó parasztságot gabonájának közös szérűn való cséplésére. Tudomásomra jutott, hogy egyes községekben a kulákság és a klerikális reakció aknamunkájának eredményeképpen dolgozó parasztságunk a közös szérűn való csépléstől mereven elzárkózik. Némely község ennek ellenére erőszakos eszközök igénybevételel igyekezett a minisztertanács idevonatkozó határozatát végrehajtani. Természetesen dolgozó parasztságunk körében az ilyen rendelkezések igen rossz hatást váltottak ki és a cséplési munkák előkészítését nagymértékben megnehezítették.

Felhívom, hogy amennyiben községében hasonló okok miatt szintén előfordulna a közös szérű használatától tartózkodás, igyekezzen azt felvilágosító munkával megszüntetni, azonban a parasztság felé semiféle kényszert ne alkalmazzon. A közös szérűn való cséplés kizárólag a dolgozó parasztság önkéntes elhatározása alapján történhet.

/.../

[KI]

1950. július 2.

Az általános (fiu) iskola igazgatójának jelentése a megyei tanács oktatási és népművelési osztályának

A dunapataji áll. ált. fiuiskola beiratási adatai a következők:

Oszt.:	Bíratk. sz.:	Hittanra jel.:	1949/50. évben. ta- nulók száma:	Hittanra járt:
I.	43	21	46	43
II.	40	25	55	55
III.	47	28	43	42
IV.	41	10	63	61
V.	53	27	58	55
VI.	45	20	55	52
VII.	41	22	45	45
VIII.	34	18	43	41
Összesen:	344	171	408	394

[ÁII]

1950. július 6.

A megyei tanács vb. leirata a községi előjáráságnak

Megállapítottam, hogy gyümölcsstermő vidékeink központjaiból igen nagy mértékben vonják ki az exportra szánt gyümölcsöt az östermelői igazolvánnyal rendelkező kofák és közvetítő kereskedők.

/.../ Előfordult az, hogy östermelői igazolvánnyal birt olyan egyén is, akinek még gyümölcsfája sem volt, tehát igazolványának segítségével kizárólag csak feketekereskedelmet folytathatott.

Tudassa a dolgozó parasztsággal, hogy július 15-e után a meg nem ujitott östermelő igazolványok érvénytelenek.

/.../

[KI]

1950. július 30.

A községi vezetőjegyző jelentése a megyei tanács vb. elnökének

/.../ községünk területén mintegy 214 drb östermelői igazolványt vizsgáltunk felül.

Ebből mintegy 42 drb-ot vontunk vissza, ezen igazolványok tulnyomórészt kulákok östermelői igazolványa volt ebből 20 drb. fekete kereskedést üző spekulánsé volt. A felülvizsgálatokat a parasztpolitikánk szem előtt tartásával végezzük és csupán a dolgozó parasztság igazolványait ujjítsuk meg.

[KI]

1950. július 7.

A megyei tanács oktatási és népművelési osztályának leirata az általános iskola igazgatójának

A városi és falusi dolgozóknak régi, sürgető kívánságát elégíti ki a könyvpiacra nemrég napvilágot látott könyv: a "Rákosi-per".

Pártunk lehetővé kívánja tenni, hogy népünk minél inkább megismerhesse Rákosi elvtárs életének történetét, különösen annak leg-harcosabb, legnehezebb szakaszát, hogy Rákosi elvtárs példája nyomán az igazi hazaszeretet, a néphez és a Párthoz való hűség mély gyökereket verjen dolgozó népünkben.

Ebből a célból indított Pártunk a "Rákosi per" tanulmányozására széles körű olvasómozgalmat.

Mi szükségesnek látjuk, hogy ebbe a pedagógusaink minél nagyobb számban kapcsolódjanak be. Uj, szocialista világot építve, az uj-típusu, szocialista ember kinevelése a mi feladatunk, és találhatunk-e ehhez a feladathoz jobb, eszményibb példaképet, mint Rákosi elvtársat.

/.../

[ÁII]

1950. július 4.

A vezetőjegyző „heti jelentése” a „Mezosz” járási szervezetének

/.../

A község területén a behordási munka nagy lendülettel folyik és a mai nappal 80 %-nál tart. Sajnos valóban egyes rétege a középparasztság-nak a látszat szerint az ellenség uszályába került és vontatottan végzi a behordási munkát. A mai nappal a Népinevelők egy utolsó erős népinevelő rohamra indulnak a középparasztság felé. A Népfrent Bizottsága mai nappal hozott határozata alapján a holnapi nap folyamán az össze fogatok ki lesznek rendelve az iga nélküli gazdák részére. /.../

[KI]

1950. július 19.

A megyei tanács Munkaerőgazdálkodási Osztályának leirata a községi előljárásnak

- 1./Munkakönyvet kizárólag csak az iparban dolgozó egyének kaphatnak, legyen az tisztviselő, szakmunkás, vagy segédmunkás.
- 2./Munkakönyvet csak azok a személyek kaphatnak, akik 8. napnál huzamosabb ideig dolgoznak az üzemnél.

/.../

- 5./Amikor a munkavállaló a könyvét aláírta visszaadja a munkaadó-nak megőrzésre. A könyvbe bejegyezni csak azon személyek jogosultak, akik a munkakönyvet aláírtak és kiadták.

/.../

- 8./A munkakönyv szigorú számadási nyomtatvány. Ez azt jelenti, hogy minden egyes drb. könyvvel el kell számolni.

/.../

10./Megjegyezni kívánom, hogy a munkakönyvbe való bejegyzéseknél, amikor kilépett önként a munkavállaló ne mindenkor alkalmazzuk ezt, pl. férj és feleség dolgozik egy üzemben. A férjet áthelyezik más városban, nagyon természetes, hogy a feleség követni akarja és bejelenti kilépését, akkor azt írjuk be, hogy hozzájárulással kilépett. Így kell alkalmazni a kilépéseket. Ha pl. valakit elbocsájtanak az üzemből, ezt is úgy jegyezzék be, hogy ne legyen sérelmes a munkavállaló részére.

[KI]

1950. július 19.

Az általános (fiu) iskola igazgatóhelyettesének jelentése a megyei tanács oktatási és népművelési osztályának

Jelentem, hogy Dunapataj Állami Általános Fiuiskolában továbbtanulásra jelentkezett a tanév végén: Kovács Sándor és Kiss János volt VIII. oszt. tanuló.

Többszöri családlátogatás, felvilágosító munka ellenére bejelentem, hogy nevezett két tanuló visszalépett a továbbtanulástól.

Kovács Sándor indoka: Teljesen vagyontalan, még a 20-30 Ft. kollégiumi díjat sem képes fizetni, ruházata nincs. Édesapja betegsége miatt kénytelen ipari segédmunkásnak Budapestre menni, hogy öreg szüleit eltartsa.

Kiss János indoka: Szülei szegényparasztok. Édesapja beteg, előadása szerint munkaképtelen. Bátyja katonai szolgálatot teljesít, ezért, néhány hold földjük megművelését neki kell végezni, amiért is szülei ellenzik továbbtanulását.

/.../

Mellékletként megküldöm Heck László és Tar László pártvéleményezését. Ezek a tanulók továbbtanulásra jelentkeztek de fölvételt nem nyertek. Heck László az Kalocsa mezőgazdasági gimnáziumba való felvételét kéri, kollégiumi ellátás nélkül. Tar Lászlóba hidvári ipari gimnáziumba kéri kollégiumi ellátással felvételét, vagy ha ez nem lehetséges, akkor olyan helyre, ahol kollégiumi ellátást kapna függetlenül az iskola típusától.

[ÁII]

1950. július 19.

**A kalocsai állami pedagógiai fiugimnázium igazgatójának
levele a dunapataji általános iskola igazgatóságának**

Dobor János dunapataji ált. isk. VIII. o. végzett és intézetünkbe kollégiumi helyre felvett tanuló édesanyja azzal a kéréssel jelent meg, hogy adjam ki fia okmányait, mert iparostanulónak megy.

Kérem Igazgató Kartársat, sziveskedjék nevezett tanuló szüleivel beszélni és őket meggyőzni a továbbtanulás hasznáról, mert a lemorzsolódás elleni küzdelem közös dolgunk. Az eredményről kérek szives értesítést.*

[ÁII]

1950. július 21.

Az állami általános fiúiskola igazgatóhelyettesének válasza

Dobor János dunapataji áll. ált. fiúiskola VIII. osztályos tanuló szüleit felkerestük és meggyőztük a továbbtanulás hasznáról. A szülők a továbbtanulás mellett döntöttek.

[ÁII]

1950. július 21.

**A megyei tanács vb. elnökének leirata
a községi vezetőjegyzőnek****

/.../ a dunapataji és péceli uttörők kölcsönös üdültetéséhez szükséges Jezsuita rend nyaraló épületének az ideiglenes igénybevételéhez hozzájárulok.

Az épület végleges és helyi Disz. szervezet részére való kiutalása ügyében tegyen előterjesztést a Közületeket Ellenőrző Bizottsághoz. Az előterjesztést továbbítás végett hozzám terjessze fel. /.../

[KI]

* Kézirással hozzáírva: „Bizonyára a reakció munkájával állunk szemben”.

** „SZIGORUAN BIZALMAS!!!”

1950. július 25.

A járási főjegyző leirata a községi előjáróságnak

A cséplés és terménybegyűjtéssel kapcsolatban hetek óta folyó jelentősszolgálatnál oly felületességet tapasztalok a községek részéről, amelyet tovább nem tűrhetek. A jelentősszolgálat a községek részéről ugy időben, mint azok lényegében állandó lazulás mutatkozik. Dacára annak, hogy a községek tudják, hogy az általuk leadott jelentéseket hatóságomnak még összegezni kell határidőre, ennek dacára igen sok község jelentését fél tiz, sőt tiz órakor teszi meg. Egyes községek vezetőjegyzői részéről a legmesszebbmenő felületességet, és hanyagságot állapítottam meg. Így sorozatos, hibás és légből kapott eredményeket jelent Dunapataj község, amely munkájával a járás jelentősszolgálatát megbénítja és oly színben tünteti fel a megyei Tanács titkársága előtt, hogy az egész járás községeinek munkája hátrányos megvilágításba kerül. Nem fogom tovább tűrni a községek részéről tapasztalt ezen fegyelmi lazaságot, mert amennyiben úgy látom, hogy Cím nincsen tudatában ezen munkának fontosságával, úgy kénytelen leszek már az első bekövetkező mulasztásnál fegyelmi eszközökkel rákényszeríteni a rendes munkára .

/.../

[KI]

1950. július 30.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főjegyzőnek*

A B.M. 5264-1031/1950 sz. rendelkezés értelmében megtörténtek község hasznothajtó jövedelmi forrásainak magánkézben lévő bérleti viszonyának rendezése. Az alábbi intézmények illetve ingatlanok kerültek ismét házi kezelésben:

Külső vendéglő tekintettel arra, hogy az Fm. Szöv. bérletében van továbbra is megmaradt bérletében.

Vejtei csárda magánkézben volt felmondás megtörtént.

Mávaut garázs bérbeadása megmaradt tekintettel arra, hogy nincs magánkézben.

56 kh. mezőgazdasági ingatlan mely egyeseknek kishaszonbérletében volt magán illetve házi kezelésben kerül.

Egyébb bérbeadott intézményünk nincsen. /.../

[KI]

* „biz.”

1950. július 31.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási főjegyzőnek

/.../ Folyó hó 30-án a Megyei végrehajtó Bizottság utasítása alapján beidéztem az alant felsorolt kulákokat akik szabotálták a munkákat ezideig. Az utasítás olyan formában szolt, hogy még folyó 29-én este jelentsem fenti tényt. Azonban csak éjjel 12 orakkor tudtam az utolsó két kulákot kihalgatni mert az altiszt kartársak nem találták lakásukon őket.

Lakatos József dunapataji kulák. 48 órát kapott a munkák elvégzésére. Botykai István " " állítása szerint képtelen a munka elvégzésére e héten amennyiben 48 órán belül ennek eleget nem tesz a feljelentést megteszem ellen.

B.Szabó József dunapataji kulák az aratást a mai napon befejezi.

Faragó Gábor " " 48 órát kapott a munkák elvégzésére.

Dudás Antal " " 48 órát kapott a munkák elvégzésére.

Valamennyien oly értelmű felvilágosítást kaptak, hogy a munkák eddigi lanya menetéért nekik kell a felelősséget vállalni és amennyiben ők ennek nem tesznek eleget a feljelentést haladéktalanul megteesszük ellenük.

[KI]

Nagy Bálint feljegyzése 6 kh terület buzatermésének felosztásáról, 1950

Dunapataj	búzatermés	10,58 kg	marad
	géprész	1,10 kg	9,48 kg
Szentkirályon		35,98 kg	35,98 kg
	géprész	3,81 kg	<u>8,90 kg</u>
	aratórész	4,59 kg	27,08 kg
	kommeció	<u>50 kg</u>	<u>9,45 kg</u>
	összesen	8,90 kg	36,56 kg
Maradt tisztán		36,56 kg	buza
fejadag 3			
személyre		<u>6,6 kg</u>	
		29,96 kg	
beszolgáltatás		<u>23,18 kg</u>	
vetőmag		7,78 kg	buza

[MK]

1950. szeptember 5.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási tanács vb. elnökének

/.../

Dunapataj község Népfront Bizottsága július hóban tartott Népfront gyűlésén elhatározta, hogy a község területén megváltoztatja a piactér helyét tekintettel arra, hogy a fő utca illetve Rákosi Mátyás utczában tartotta és a nagy forgalom következtében egészségügyi szempontból több ízben kifogás hangzott el ez ellen úgy a község mint az egészségügyi közegek részéről. /.../ A református egyház erőssen jobboldali lelkésze nálam járt az elmúlt napokban és tiltakozott ez ellen szerinte a terület az Egyházé és más célra akarja használni. Be mutatta a terület te-lekkönyvi kivonatát és miszerint valóban az Egyház tulajdona ez a terület. /.../ semmi néven nevezendő hátránya ebből nem származik az Egyháznak csupán lelkészüknek és a kulák presbitériumnak fáj az, hogy most Dunapatajon végre van egy alkalmas terület piac tartására. /.../ Dunapataj község dolgozoinak régi vágya teljesült akkor amikor ezen ha-tározatot meghozta a helyi Népfront Bizottság és ismét csak a dolgo-zokat érintené ezen határozat visszavonása rosszul, az ellenség a kulák presbitérium a demokrácia ellenes ref.lelkész kárörvendene.

Tekintettel arra, hogy ezen terület valóban az Ő tulajdonuk szerin-tem felettes hatóságuktól a püspöki hivataltól kérhet község ezen terü-let hetenként egyszeri használatáért engedélyt mert a református dol-gozok érdeke is ezt kívánja és a helyi Egyház község ezt nem nézi, csupán a féktelen gyűlölet vitte ezen lépésre az ellenség bujtotgatása.

/.../

[KI]

Szakács Sándor (interjú)

A református lelkész fölkerít, hogy mivel tudja, hogy jó erős ökreim vannak, a templom előtti teret szántsam föl, mert parkosítani akarják. Mert a presbitérium így határozott. És aztán azt beleszámolná az egyházfönntartási járulékba. Így aztán fölszántottam, persze én nem számoltam azzal, hogy ennek milyen következménye lehet. Hogy ők már megsejtették, hogy az akkori tanácsnak az a terve vele, hogy piacteret akarnak belőle csinálni. Aztán ezt akarták megelőzni az egyházvezetők. Így kerültem én rá a kuláklistára. Ezért. Egész meg voltam lepődve, hogy olyan nagy ügyet csinálnak belőle. A rendőrség még jóidéig húzott-vont. Mi aztán '53-ban el is mentünk innen, de az édesapám az végig rajta maradt.

1950. október 31.

A református egyház presbitériumának gyűlése; jegyzőkönyv

/.../

3. Templomtér ügyében "Népfrent" jegyzőkönyv határozata, közmunka.
Dunapataj község "Népfrent" gyűlésének jegyzőkönyve
- Olvas- A Presbytérium hálával és megnyugvással értesült a felolvasott
tatik. jegyzőkönyvben megoldott piactér-elrendezésről, készséggel
szolgálja a község érdekét azzal, hogy a szükséges lépések
megtételéig a templomtér területén megengedi a piac tartást.
A jun. 28.-tól használt teréért semmi anyagi ellenszolgálat-
tást nem kér, egyedül azt az erkölcsi kártérítést, hogy a 287
hsz. parókiája körül elterülő községi területet, a község
elidegeníthetetlen birtokjogának fenntartásával, továbbra is
gondozhassa, anyagi képességeinek megfelelő tempóban
fásíthassa, bokrosíthassa, ott diszkeretet ültethessen és az
ültetvények megvédésére kerítést huzathasson, mint azt az
iskola előtt maga a község is megkezdte és amint az az egyház
a régebbi időkben is megcselekedte, s amire szerzett jogai
voltak. A Presbytériumot ebben csupán község szépitési vágy
vezeti, azért az illetékesek megítélésére bizza, hogy az ezen
a területen található diófák termését régi jogszokás alapján
továbbra is átengedi-e az egyháznak, vagy sem.

/.../

6. Hittanra be nem iratkozott tanulók bibliaórai, énekórai részvé-
tele. Konfirmáció tartama, életkor.
Hittanra be nem iratkozott tanulók csak iskolai hittanra nem
járhatnak, olyan bibliaórákon, énekórákon, konfirmáción stb.
résztvehetnek, melyeket hitoktatással nem foglalkozó lelki-
pásztor vagy más egyén vezet. Konfirmáció pünkösöd utáni va-
sárnaptól következő pünkösödíg tart. Vasárnaponként egy óra
külön fiuknak és egy óra külön leányoknak. Életkor: 14 év.
7. Keddi háziistentiszteletek.
Presbytereknél és közgyűlési tagoknál folyamatosan tartjuk.
8. Gyülekezeti gyűjtések: sáfárságok.
Szalontay Ferenc pénzbeszedő fejenként negyedévi 1-1 F.-ot
kér az önkéntes megajánlólóktól: legátus Theológia-Akadémia,
Szeretetszolgálat, külmiszió és zsidómiszió céljára. 10 %
ez után is megilleti.

/.../

[PI]

1950. szeptember 7.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási tanács vb. titkárságának

/.../

A Járási Tanács 521-27/IV./1950 Határozata értelmében megtörtént az ütemterv szétbontása melyet két nagygyűlés valamint 40 kisgyűlés keretében ismertettünk község dolgozó parasztságával. Község dolgozó parasztsága az ütemtervet helyesnek és ésszerűnek tartotta csupán az őszi árpa vetésterületét találta indokolatlanul nagynak és a tavaszi árpa vetésterületét kevésnek. A dolgozó parasztsággal megértettük, hogy kormányzatunk a gyakorlatból az évi jó őszi árpa termésből határozta el a terület felemelését.

[KI]

1950. szeptember 14.

A megyei tanács vb. elnökének leirata a községi vezetőjegyzőnek*

Ellenőrzéseim során és a beérkezett jelentésekből megállapítottam, hogy megyénk területén az utóbbi hónapokban több olyan rendkívüli esemény fordult elő, amelynek megtörténtéről államvédelmi szerveinknek azonnal tudomást kellett volna szerezni. Ezzel szemben a megtörtént esetek többségében az értesülést csak elkésve kaptuk meg és így legtöbb esetben azokat használni nem lehetet. Ezen hiányosságok megszüntetése érdekében elrendelem, hogy a járás, város, község területén előforduló, az alábbi részletezésben felsorolt rendkívüli eseményekről azonnal tegyenek jelentést az államvédelmi hatóságnak. A jelentést minden esetben az alábbi telefonszámokon kell megtenni.

Kecskemét 22-61, vagy 22-71, a két telefon számon a nap bármely szakában, tehát éjjel is lehet jelentést tenni.

- 1./ Tűzesetek. Szempontok: hol történt, mikor, ki a károsult, mennyi a kár, melyik tűzoltóság vonult ki. Nagyobb jelentőségű tűzeseteknél nem annak eloltása után, hanem a tűz keletkezésakor azonnal jelenteni kell.
- 2./ Párt, tömegszervezeti és állami funkcionáriusok elleni támadás. Szempontok: megverés, veszélyes fenyegetés, vagy egyéb súlyosabb esetekben.

* „SZIGORUAN BIZALMAS”

- 3./ Szocialista szektorok. /TSZCS. Állami Gazdaság, Gépállomás./
elleni támadás. Szempontok: vagyonrongálás és egyéb minden
ott történő jelentősebb esemény. Ezek vezetői és dolgozói
elleni támadás, megverés, veszélyes fenyegetés.
- 4./ Röpcédula szórás, falfelírások.
Szempontok: népidemokratikus rendszerünk, kormányunk Pár-
tunk, a Szovjetunió, valamint ezek vezetőinek gyalázása, a
dolgozók ellenük való felbujtása stb.
- 5./ A községben, városban történő nyugalmat, termelőmunkát megzavaró
fenti pontokban fel nem sorolt bármely egyéb esemény, vagy
széleskörben elterjedt rémhír. Pl. az terjed el, hogy min-
den délszlávot, vagy kulákot kitelepitenek, ennek hatására
a mezőgazdasági munka végzése megáll.

Felhivom, hogy jelentését minden esetben a legalaposabb körültekintéssel, a valóságnak megfelelően és lelkiismeretesen összeállítva az eseményről való tudomás szerzéssel egyidőben feltétlenül tegye meg.

[KI]

1950. szeptember 15.

A járási tanács vb. oktatási osztályának leirata az általános iskola igazgatójához

Tudomásul vétel és további eljárás céljából közlöm, hogy hitoktatásra újabb jelentkezőket nem fogadhatnak el. Ilyen irányú intézkedés kormányzatunk részéről nem történt. A klerikális reakció mesterkedését a legnagyobb éberséggel verjük vissza. Járásunk néhány községében olyannal próbálták az iskola és szülők közötti jó viszonyt megzavarni, melyek a valóságnak nem felelnek meg. Felhivom Igazgató kartársak figyelmét, hogy mindenkor a hivatalos rendelkezéseknek megfelelően járjanak el.

[ÁII]

1950. szeptember 24.

A református egyház presbitériumának gyűlése; jegyzőkönyv

/.../

1. Államosított iskolaépületek és tanítói lakások,
A bemutatott és teljes terjedelemben felolvasott jegyző-
könyvek és vázrajzok beható tárgyalása után az elnök elren-

deli a névszerinti szavazást azzal, hogy akik az állam-
osítási bizottsággal kötött megegyezést elfogadják szavazza-
nak igen-nel, akik nem fogadják el, szavazzanak nem-el.
/.../ Az elnök kijelenti, hogy elfogadják, tizenöt "igen"
szavazattal, semmi "nem" szavazattal szemben.

/.../

[PI]

1950. szeptember 30.

A megyei tanács vb. kereskedelmi osztályvezető körrendelete a községi előljáráságnak*

1./ Az árpa, zab és kukorica szállítási igazolvány kiadása ügyében
megjelent rendelet végrehajtása. /103/biz/1950/

F.hó 29-én a 116. számú Magyar Közlönyben közzétett 20.150/1950. Bk.M.
számu, valamint 20.160/1950. Bk.M. számú rendelet szabályozza a burgonya,
árpa, zab és kukorica szállítási igazolványok kiadását. Az említett ren-
deletek és az ehhez tartozó 0396/1950. számú végrehajtási utasítás módot
adnak szállítási igazolványok kiadására, azonban a Belkereskedelmi Minisz-
térium által 1950. évi szeptember hó 29-én Ü.Cs. 00394/1950. szám alatt
kelt rendelkezése értelmében a szállítási igazolványokat az említett ter-
ménynemekre november hó 1.-ig kiadni szigoruan tilos.

/.../

[KI]

1950. október 2.

A községi vezetőjegyző jelentése a járási tanács vb. titkárságának

/.../ A békekölcsönjegyzésben Dunapataj község közigazgatási dolgo-
zói derekasan kiveszik részüket. Különösen feltűnt a gyűjtésben
Vincze Erzsébet és Kovács György közigazgatási dolgozók. Község ve-
zetőjegyzője pedig az egész munka Népmvelői irányítását végzi.
Ezenfelül a megadott szempontok szerint végzi a kulákság jegyezte-
tését eddig 38 kulákkal lejegyeztetett 58 ezer forintot,

/.../

* „Szigoruan bizalmas”

Község területéről a kukoriczát kiszállítani nem engedjük ennek érdekében minden eszközt megragadtunk. A feketéző kocsikat vissza irányítjuk a szövetkezeti raktárba. /.../

[KI]

1950. október 6.

**A belkereskedelmi miniszternek a „kulákok termésének
elszámoltatását” szabályozó rendelete végrehajtási utasításának
a községi előljárásság részére megküldött másolata**

A megyékben végzett helyszíni vizsgálatok arra mutatnak, hogy a községek egy részében lazán kezelik a kulákokra előírt beadási kötelezettség teljesítését. A kulákok pedig sok esetben nem adják be terményfeleslegeiket az állami készletekbe, hanem tartalékolják, vagy feketepiacon értékesítik. Másik támadási módszere az osztályellenességnek, hogy a ténylegesnél sokkal alacsonyabb termésről terjeszt rémhíreket és ezzel nemcsak dolgozó parasztságunk egy részének beadási készségét befolyásolja, hanem magát az igazgatási és forgalmi szervezetet is sokhelyen uszályába keríti.

A kulák fentebb elmondott ellenséges magatartása veszélyezteti a központi állami készletek begyűjtését, ezért a támadások visszaverése és az állami begyűjtési tervek megvalósítása érdekében a kulákokat országosan el kell számoltatni. Az elszámoltatást október 9-én reggel meg kell kezdeni és legkésőbb október 18-án be kell fejezni.

1./ Kikre terjed ki az elszámoltatás.

Az 1950/51. évi terménybeadási rendelet pontosan meghatározza, hogy a terménybeadásnál kik minősülnek kuláknak. A rendelet alapján a községekben vezetett gazdalajstromban a kulákok külön lapon vannak nyilvántartva.

Egyes községekben nem vezették fel külön a kulákokat, hanem a lajstromban "K" jelzéssel vannak megjelölve. Nyomatékosan felhívom az elszámoltatók figyelmét arra, hogy a számbavétel kizárólag a kulákokra, tehát azokra terjedhet ki, akiket a gazdalajstromban a fentemlitett módon kulákként tartanak nyilván.

A gazdalajstromszerint kuláknak minősülő termelőket kivétel nélkül akkor is el kell számoltatni, ha a hatóságok a kulákokat egyes terményekre már elszámoltatták volna. Nem mentesül az elszámoltatás alól az a kulák sem, aki birtokát a gazdasági év eddigi folyamán részben, vagy egészben átadta, miután az idején termést ő takarította be, tehát a beadási kötelezettség változatlanul terheli.

2./ Milyen terményekre terjed ki az elszámoltatás.

Az elszámoltatás kenyérgabonára /buza és rozs/, takarmánygabonára /árpa és zab/, kukoricára és burgonyára /ugy étkezési, mint ipari/, valamint szalastakarmányra /réti és szántóföldi széna/ terjed ki a következő alapelvek szerint:

a./ Kenyérgabonánál és szalastakarmánynál a kulákokat kizárólag a rendeletben előirt beadási kötelezettség teljesítésére kell kötelezni, tehát a kötelezettség teljesítésén felül még megmaradó készletük beadását kötelezően előírni nem kell.

b./ Takarmánygabonánál, kukoricánál és burgonyánál kötelezni kell a kulákokat a beadási kötelezettség maradéktalan teljesítésére. Ezt követően pedig az igazolt háztartási és gazdasági szükségletén felül mutatkozó teljes felesleget is igénybe kell venni és azonnal beszállíttatni a földmivesszövetkezetekhez.

A beadási kötelezettség teljesítésére szükséges terményeket "B" vételijegyre, míg az ezt követően beadatott felesleget "C" vételijegyre veszik át a földmivesszövetkezetek.

/.../

A bizottság feladata, hogy az elszámoltatási lapon kimutatott hátralékot a kulákkal azonnal beadassa "B" vételijegyre - függetlenül a kulák állatállományának takarmányszükségletétől.

/.../

c./ Burgonya

/.../

A bizottság feladata a kimutatott burgonyafelesleget teljes egészében azonnal beadatni a földmivesszövetkezetekhez. /.../

d./ Széna

/.../

A bizottság feladata a hátralékot - függetlenül a kulák állatállományának takarmányszükségletétől - azonnal beadatni a földmivesszövetkezetekhez. A szénabeadási kötelezettség teljesítésén tulmenően még mutatkozó felesleg beadását kötelezően előírni nem kell.

e./ Sertés

Az elszámoltatás során azokat a kulákokat, akik az 1949/50. évi sertésbeadási kötelezettségükkel hátralékban vannak, a hátralék erejéig el kell számoltatni.

/.../

A bizottság feladata, hogy az élősulyban kimutatott hátraléknak megfelelő sulyu sertéseket igénybe vegye és a községi előljáróság által meghatározott helyre azonnal beszállíttassa.

A kimutatott hátralék erejéig a sertéseket akkor is igénybe kell venni, ha a kulák folyó gazdasági évbe kötelezettséget vállalt a hátralék utólagos teljesítésére.

/.../

5./ Gyakorlati utasítások a helyszíni elszámoltatáshoz.

/.../

a./ Az elszámoltatást /.../ feltétlenül a kulák gazdaságában kell lefolytatni.

/.../

b./ Midőn a bizottság megjelenik a kulák gazdaságában, a bizottság vezetője felmutatja a belkereskedelmi miniszter rendelkezését és közli, hogy terméséről, valamint a múlt évi sertésbeadási hátralékról el fogják számoltatni. Egyben felhívja a kulákot, hogy meglévő készletét és azok tárolási helyét pontosan sorolja fel, figyelmeltetve, hogy a letagadott készletet - egyéb következmények mellett - el is kobozzák.

c./ A bizottság munkája azzal kezdődjék, hogy a készleteket számba veszi. Természetesen nem szabad elfogadni e tekintetben a kulák által bementett adatokat, hanem a leggondosabban körül kell nézni a kulák házában, gazdasági épületeiben, udvarában, kertjében esetleg elrejtett készletek után. A szomszédos szegényparasztoktól érdeklődni kell, nem rejtette-e el a kulák a szomszédnál, vagy rokonoknál.

/.../

Amennyiben a megtalált készletek a községi adatokkal nem egyeznek, úgy ismételtén fel kell szólítani a kulákot, hogy a hiányzó mennyiség hollétéről nyilatkozzon, vagy adjon magyarázatot a hiányról. Amennyiben újabb készletek nem kerülnek elő, úgy a bizottság a hiány okairól jegyzőkönyvet vesz fel, bejegyezve a kulák által megadott indoklást. Jegyzőkönyvet a kulákkal aláírattja és az elszámoltatási lappal együtt még aznap a község házára beadja.

Különösen kirívó esetekben, amikor a kulák hiánya igen jelentős és nyilvánvaló, hogy készleteit letagadja, vagy azt elfeketézte, a jegyzőkönyvet a helyi rendőrségnek át kell adni. A további eljárásra nézve a rendőrség országosan külön utasítást fog kapni. Ilyen esetben a takarmánybeadási kötelezettség teljesítésén tulmenően mutatkozó árpa, zab és kukorica feleslegből a bizottság semmit sem hagy vissza az állatállomány takarmányozására, hanem a teljes felesleget beszállíttatja "C" vételijegyre a földmivesszövetkezethez. /.../

g./ A kulák által beadandó terménymennyiséget azonnal be kell szállíttatni a földmivesszövetkezethez. Az elszállításról a kulák köteles elsősorban a saját igájával gondoskodni. Saját iga hiányában a bizottság a kulák költségére szállíttatja be a terményeket.

Természetesen a termények felrakásánál a bizottságnak jelen kell lennie és amennyiben a beszállítás a kulák igájával történik, úgy a szállítmányt a bizottság egy tagja kísélni köteles. A termények haladéktalan beszállításának érdekében a községi előljáróság napon-ta értesítsen egy igával rendelkező dolgozó parasztot, hogy a nap folyamán fuvarra lehet szükség. /.../

h./ Előfordulhat, hogy a bizottság nem találja otthon a kulákot. Ilyen esetben családtagjaival közölni kell, hogy négyedórai várakozás után az elszámoltatást megkezdik és a lezárt helyiségeket hatósági segédlettel felnyitják. Amennyiben a kulák nem jelenik meg, úgy az elszámoltatást távollétében is le kell bonyolítani.

/.../

i./ A bizottság a terményelszámoltatáson kívül semmi más szempontból nem vizsgálja felül a kulák gazdaságát. Amennyiben azonban a helyszíni vizsgálatnál nagyarányu élelmiszert, vagy iparcikkkezelőanyagot fedezne fel /pl. cukor, textil, cipő, stb./ úgy ezt a körülményt külön jegyzőkönyvbe veszi, tételenként felsorolva a felfedezett árukat és azok mennyiségét. A jegyzőkönyvet átadja a helybeli rendőrségnek /.../. A rendőrség az ilyen esetben követendő eljárásra vonatkozóan országosan külön utasítást fog majd kapni.

6./ Eljárás az elrejtett kulák készletek esetében.

/.../

Az elkobzott termények 90 %-át a földműveléssel foglalkozóknak kell beszállítani, míg 10 %-át a községi előljáróság által erre kijelölt helyre.

Az elkobzott termény fentemlített 10 %-át az ellenérték kifizetése nélkül, tehát jutalomként annak a szegény parasztnak kell még aznap kiadni, aki az elrejtett kulákkészletet a bizottság tudomására hozza. Amennyiben az elrejtett készletet a helyszíni vizsgálat során a bizottsági szegényparaszti tagjai fedezik fel, úgy az elkobzott termény 10 %-a jutalomként ellenérték kifizetése nélkül őket illeti meg.

/.../

7./ Az elszámoltatás megszervezése.

Az elszámoltatást országosan a Belkereskedelmi Minisztérium irányítja. Megyékben ezt az irányítást a megyei elszámoltatási bizottság végzi, amelynek vezetője a megyei tanács elnöke, tagjai pedig a megyei terménybegyűjtési bizottság elnöke, a megyei terménybegyűjtési miniszteri biztos, a kereskedelmi osztály vezetője, továbbá a rendőrség megyei szemléelője. Az elszámoltatás járási felelőse a járási tanács elnöke, aki bevonja munkájába a járási tanács kereskedelmi osztályának vezetőjét is.

Megyei vonalon a bizottságok munkájának ellenőrzését a megyei terménybegyűjtési miniszteri biztos irányítja, míg a járásokban az ellenőrzést a járási tanács u.n. járási ellenőrei végzik.

Az elszámoltatás közvetlen végrehajtását u.n. községi bizottságok bonyolítják. Ezek vezetője a Belkereskedelmi Minisztérium központi kiküldötte, míg tagjai a megyei tanács által kijelölt két szegényparaszt, továbbá a községi előljáróság.

/.../

Az elszámoltatási bizottság munkájának zavartalan biztosítása érdekében a községben egy, szükségszerint két rendőr fog szolgálatot teljesíteni. A rendőrbajtársak a bizottság vezetőjének rendelkezésére fognak állni, azonban a helyszíni elszámoltatásnál csak akkor vesznek részt, ha ennek szüksége mutatkozik /pl: a kulák támadólag lép fel a bizottsággal szemben vagy pl.: a kulák nincs otthon és helyiségeit hatósági segédlettel fel kell nyittatni./. Egyébként a rendőrbajtársak az elszámoltatás ideje alatt abban a körzetben fognak járőrszolgálatot teljesíteni, ahol éppen a kulák elszámoltatás folyik.

A központi kiküldöttek az elszámoltatás során a Magyar népi demokrácia államhatalmát képviselik. A reájuk bízott feladat ugy politikai, mint gazdasági szempontból jelentős. Így az elszámoltatás során a reájuk bízott feladathoz méltón példás magatartást tanusítsanak.

A helyes magatartást illetően különösen a következőkre hívjuk fel a figyelmet:

A kiküldöttek magánhelyen, csak állami alkalmazottnál, vagy dolgozó parasztnál vegyenek szállást. Az étkezésen kívül kerüljék a nyilvános helyeken való megjelenést és ne vásároljanak a napi szükségleten felül semmiféle élelmiszert.

/.../

10./ Jelentőszolgálat.

A községi előljáróság a kulák elszámoltatás eredményéről naponta köteles a délelőtti órákban telefonon jelentést tenni a járási tanács végrehajtó bizottsága kereskedelmi osztályának. Az a községi előljáróság, melynek székhelyén telefon nincs, gondoskodik arról, hogy az előző napi elszámoltatási eredményeket futár minden reggel - legkésőbb 8 óráig - a legközelebbi távbeszélővel rendelkező községi előljárósághoz továbbítsa. /.../

A járási tanács végrehajtóbizottságának kereskedelmi osztálya a községek jelentését összegyűjti, összesíti és naponkint - legkésőbb d.u. 3 óráig, ugyancsak távbeszélőn - jelenti a megyei tanács végrehajtóbizottsága kereskedelmi osztályának.

/.../

A kereskedelmi osztály a járások jelentéseit összegyűjti és összesíti. A megyei eredményt naponkint - legkésőbb este 8 óráig telefonon jelenti a Belkereskedelmi Minisztérium Begyűjtési Csoportjának. Mégpedig:

az alföldi és északi megyék a 180-254. telefonszámra,
a dunántuli megyék a 382-350 telefonszámra.

Az elszámoltatás községi eredményeinek feldolgozása a központi kiküldött feladata. /.../

[KI]

1950. október 6.

A megyei tanács vb. elnök leirata a községi előljáráságnak

A Békekölcson-jegyzés eredményének fokozása érdekében felhivom, hogy a jegyzés eredményeit naponként tudatosítsa a falu dolgozóival. Naponként közölje, ki jegyezte a dolgozó parasztság közül anyagi viszonyaihoz képest a legmagasabb összegeket, de ugyanakkor leplezze le azokat a kulákokat is, akik 50-100 forintos jegyzéssel akarják kicsufolni a Békekölcson fontosságát.

A kulákjegyeztetések során a községi vezetőjegyzők feltétlenül hassanak oda, hogy a holdanként megállapított 130-170 forintos összeg erejéig történjenek a jegyzések. Semmi esetre se fogadják el a kulákok jelentéktelen felajánlásait.

Nyomatékosan felhivom a községi Előljáróságok figyelmét arra, hogy a jegyeztetések során tartózkodjanak a baloldali elhajlásoktól és fenyegetéseket a kulákok felé ne alkalmazzanak.

A dolgozó kis- és középparasztok jegyeztetésével kapcsolatban külön és ismételten felhivom a figyelmet arra, hogy ezeket a Békekölcsonjegyzés miatt beidézni nem lehet, hanem jegyeztetésüket kizárólag népnevelőkön keresztül lehet elvégezni.

Igyekezzenek a községi Vezetőjegyzők oda hatni, hogy a papok a Békekölcson-jegyzésen túlmenően a vasárnapi istentiszteletek alkalmával álljanak is ki a kölcson mellett és nyilatkozzanak is a Békekölcsonjegyzés fontosságáról. Amennyiben a pap erre nem hajlandó, sőt kölcson sem jegyzett, a falu dolgozói előtt kipellengérezni nem lehet. Ennek ellenére azonban a népnevelők a dolgozó kis- és középparasztok egyéni meggyőződése közben tudatosítsák a pap magatartását.

[KI]

1950. október 10.

A községi vezetőjegyző által felterjesztett „heti hirszolgalat”

Dunapataj községben jó eredménnyel zárult a békekölcsonjegyzése a község dolgozó parasztsága valamint haladó értelmisége megértette a kormányzat felhívását és erejéhez mérten áldozot a kölcson jegyzésével. A kulákság az ellenség ismét megmutatta, hogy nem akarja az ötéves terv sikerét, hogy nem akarja a dolgozó nép felemelkedését. Bévárdi Sándor kulák többszöri felszólításra sem jegyzett békekölcson. A község mindennek dacára igen jó eredménnyel a Járásban a

4-ik helyezést érte el. Ezt főleg a Népnevelők jó munkájának köszönhetjük és a helyi Párt szervezet helyes irányításának.

A Honvédelmi Minisztérium falujáró kulturcsoportja igen jól sikerült műsort adott az Általános iskola nagytermében amit kb. 1500 főnyi nagy-számu közönség nézett végig a számok közül különösen feltűnt a táncscsoport igen jó és művészi számaival azonfelül a balalajka zenekar. A nézőközönség igen hálásan és melegen ünnepelte a művészeket.

A Dunapataji DISZ szervezet is igen jól sikerült bált rendezett az elmúlt vasárnap melynek tiszta jövedelmét egy ifjusági könyvtár felállítására fordítja.

/.../

Dunapataj Népfront Bizottsága ismét megmutatta, hogy minden erejével a szocializmus építéséért küzd a péntek esti Népfront gyűlésen kihívta az egész ország valamennyi községét kukoricza, széna és burgonya begyűjtési versenyre. /.../

[KI]

1950. október

A megyei tanács mezőgazdasági osztályának leirata a járási és községi tanács vb. elnököknek

/.../

Kulákokról jelentés.

Felhívjuk továbbá a járási Tanácselnök Elvtársakon keresztül a Járási Osztályvezető Elvtársakat, hogy a szabotáló kulákokat se az ügyészségre, hanem ezentul a Rendőrségre jelentsék fel. Utasítjuk továbbá a Járási Osztályvezető Elvtársakat, hogy az elmúlt hónapokban feljelentett kulákok névsorából 8-10-et vegyenek ki és ezt konkrétan támasszák alá politikailag és ezt küldjék el haladéktalanul, a Kiskunhalas, Hidvár és Bácsalmás Járások a hidvári Ügyészségre, a többi pedig a Kecskeméti Ügyészségre, Garzó Elvtárs címére.

Őszi munkákról jelentés küldése.

Felhívjuk továbbá a Járási Tanácselnök Elvtársak figyelmét azzal kapcsolatban, hogy jelentéseik az őszi mezőgazdasági munkákról feltétlenül a valóságnak megfelelően, pontosan adja le.

/.../

A községek jelentsenek távmondásban a fent említett ürlap alapján szerdán 10 órától 12 óráig a járásokhoz a járások azt össze-sítsék d.u. 3 óráig. Így elkívánjuk érni azt, hogy a csütörtöki jelentés kedd estig bezárólag elvégzett munkákat mutassa ki. Mivel

a Megyei Mezőgazdasági Osztálynak csütörtökön reggel a B.M-be kell megtenni a jelentést.

[KI]

1950. október 13.

A megyei tanács oktatási (és) népművelési osztályának leirata az általános iskola igazgatóságának

Október 22-én dolgozó népünk milliói megválasztják a maguk képviselőit a községi, városi, járási és megyei tanácsokba. Ez a nap ünnepp nap lesz számunkra s ezen a napon hitet teszünk valamennyien 5 éves tervünk, Pártunk és a béke mellett. Ezen a napon bebizonyítjuk az egész világnak a magyar nép egységét és a béke melletti harcos kiállását. A tanácsválasztások sikerét iskolai vonalon is biztosítani kell, és bele kell vonni pedagógusainkat, a szülői munkaközösség tagjait és a tanulóifjúságot a tanácsválasztás sikeréért vívott harcba. A tanácsválasztás napjáig fokozott mértékben kell végeznünk a felvilágosító munkát úgy az iskolában, mint népnevelő munkánkban. Irassunk dolgozatot a növendékekkel a helyi tanácsokról, domborítsák ki a dolgozatban, hogy milyen volt a múlt bürokratikus közigazgatási rendszere és milyen lesz a helyi tanácsoknak a működése. Ezt a dolgozatot a délszláv iskolában is kell iratni a növendékekkel.

/.../

A tanácsokba jelölt falusi és községi tanítók írjanak cikkeket a tanácsválasztás jelentőségéről és ezt hozzám még a választások megtörténte előtt küldjék be.

/.../

Szervezzék meg a pedagógusok egységes szavazását és a pedagógusokat a szavazóhelyiségekig az iskola ifjúsága, illetve kulturcsoportja is kísérelje el. A szavazás napján d-e. 11 órakor és d. u. 3 órakor adjanak kulturmüsort a szavazóhelyiség előtti téren. A kulturmüsor összeállítását beszélje át a Párttal, M.N.D.Sz.-el és DLSZ-szel.

[ÁII]

Az általános iskola egy alsó tagozatos tanulójának dolgozata

1. dolgozat

A tanácsok jelentősége.

Most Magyarországon okt. 22-én tanács választás lesz. Az ország dolgozói megválassza, hogy kik legyenek a tanácsokban. Ha valaki a dolgát nem végzi el, vagy szabotál, akkor a tanács elé viszik és elfogja intézni a dolgát. Ha a tanácsok közül valaki nem végzi el akkor ki dobják, és ujtagot tesznek a pottagok között. A tanács köztársaságnak az a jelentősége, hogy az ország szocializmusát felylettebbé tegye.

Dunapataj, 1950. X. 20.

[ÁII]

Tóth Sándorné (interjú)

Annak előtte, még fiatal koromban, Pesten voltam én az urammal. Egy maszek cukrásznál dolgoztunk mind a ketten, egy ostyaüzemben. A férjem különben törzskönyves pataji, én nem: Tápiószelén születtem, de Kőbányán nőttem föl, pesti lány vagyok. Tizenhárom évig voltam annál a maszek cukrásznál, az uramat is ott ismertem meg, onnan mentem férjhez, és Pesten laktunk.

Akkor jött, hogy lebombázták a lakásunkat. Kiabálta akkor a mikrofon a pesti utcákon, hogy akinek van hozzátartozója vidéken, az sürgősen menjen, és helyezkedjen ott el. Na, hogy a férjem pataji volt, lejöttünk akkor anyósomhoz ide. Bútort, mindent otthagytunk a romlakásban, csak egy kis ruhát, ágyneműt hoztunk magunkkal. Mikor aztán visszamentem Pestre széjjelnézni, akkorára már beszállították a bútorunkat egy raktárhelyiségbe. Én onnan eladtam mindent, potoméért, úgy jöttem megint vissza. Úgyhogy minekünk semmink sem maradt, semmink nem volt.

Akkor még az uramnak be köllött vonulni, még két évig oda volt a fronton, meg a fogságban, én meg itt maradtam a két apró gyerekkel meg a beteg anyósommal. Hát nehéz volt, nagyon nehéz. Úgyhogy bizony elmentem kapálni gazdákhoz egy bögre lekvárért! Vagy egy kiló lisztért! Vagy egy csontért! Egy napig kapáltam egy csontért, amiről már végig lefaragták a húst! De hányszor elmentem így! Aznap is, mikor ő hazajött a fogságból, én akkor is épp odavoltam az erdőn túl kapálni. Kapáltam egész nap a kulák kukoricáját, úgy jöttem haza este gyalog, mezítláb, kapa a vállamon, úgy láttuk meg egymást.

Aztán így az MNDSZ-en keresztül, a tömegszervezeti jó munkámon keresztül kezdett valahogyan átformálódni az én életem. Nem a szegénységem, mert az nem múlt el, gazdag nem lettem, hanem valahogy így a közsorból elkezdtem mégis kiemelkedni lassan.

Negyvennyolcban kezdődött itt ez az MNDSZ, olyasmi volt, mint a mostani Nőszövetség, és akkor engemet beszerveztek az MNDSZ részéről a Szülői Munkaközösségbe, én lettem az összekötő a járáshoz is. Na, és akkor volt egyszer egy ilyen összejövétel az iskolában, és az igazgató engem fölkért, hogy szóljak hozzá, hogy hát a nevelés szempontjából hogyan is állunk. És akkor én ott fölálltam, és hát beszéltem az asszonyoknak. Csak így, a magam egyszerű szavaival, hogy hát én hogy gondolom a dolgokat, hol mi a probléma, mi az, ami jó, mi az, amin változtatni kellene. És hát nagy sikerem volt. De én akkor egyáltalán nem gondoltam, hogy majd ebből fogok én kiindulni, hogy ezen keresztül fogok majd behelyezkedni a társadalomba. Ezt én egyáltalán nem gondoltam akkor!

Így kezdtem, mint szülői összekötő, és akkor a tanácsválasztáskor folytatódott ez, '50-ben. Én akkor se gondoltam semmire, épp disznótorban voltam, amikor egyszer csak jön egy kézbesítő, és mondja, hogy

– Tóthné, tessék jönni, mert hívatják a Községházára!

Mert épp akkor volt a nagyűlés a Községházán, rengeteg nép, alig lehetett odaférni, mert az ajtót is eltömték, csak suttogva mondták ott, hogy menjen be, menjek előre, mert engem várnak. Előrenyomtak valahogyan az első sorba, ott leültettek, de én azt se tudtam, hogy mi ez most, azt se tudtam, hogy most van a választás!

Éppen egy régi jegyzőt akartak megválasztani, még akkoriban ilyesmik mentek, mondták neki, hogy álljon föl, hogy lássák, fölállt, akkor lehurrogták, kórusban kiabálta a nép, hogy nem kell, nem kell nekünk a jegyző úr! Nem kell!!

És akkor így összepusmogtak az elnökségi asztalnál, és valaki fölállt, és mondta, hogy akkor javasoljuk Tóth Sándornét!

– Melyiket? Álljon föl!! – mert volt több Tóth Sándorné is Patajon.

Én fölálltam, és akkor kitört a taps. Az asszonyok mind, mert az asszonyok persze ismertek engem az MNDSZ-től, meg a Szülői Munkaközösségen keresztül, az asszonyok mind tapsoltak, meg kiabáltak: – Igen! Ez az asszony kell nekünk!! Tóthnét akarjuk!!

Na, és így lettem akkor tanácselnök-helyettes.

És akkor elkezdődött ez a társadalmi élet. Én addig nem is nagyon tudtam, hogy mi is az! Hogy mi is az, hogy így emberek közt lenni, mindenre odafigyelni, mindenről tudni, másokat is mindenről fölvilágosítani, meg közbe tanulni is mindenkitől. Mert én rengeteget tanultam így az emberektől, hát mindent így tanultam meg, menetközben, hát addig én nem tudtam semmit se!

Na, és még az volt az érdekes az egészben, hogy én párttag se voltam. Én végig párton kívüli voltam, meg még a mai napig se vagyok párttag! De ez nem volt baj, mondták is, hogy ez nem akadály. Sőt, direkt kell egy ilyen is! Mert ugye pártagnak kellett lenni az elnöknek, meg pártagnak kellett lenni a titkárnak, de párton kívüli volt az elnökhelyettes. Szóval ez így volt megosztva. Akkoriban pláne jó volt ez így, mert ugye sokan nem is akartak tudni a pártról, és akkor ezek persze jöttek énhozzám, mivel tudták, hogy én párton kívüli vagyok, így nekem elmondtak ezt-azt, bizalmas dolgokat is, sok mindent elmondtak nekem. Szóval én úgy éreztem, hogy énhozzám talán nagyobb bizalommal voltak így az egyszerűbb emberek. Hogy talán valahogy féltek a párttól, vagy hát én nem tudom, csak elég

az hozzá, hogy nagyon jól jött ez ki, mert szinte én voltam az összekötő, én tolmácsoltam a párt felé, hogy hát ez a kérdés így és így néz ki, az emberek ezt így meg így lássák. Úgyhogy előnyös volt az így nagyon!

1950. október 17.

A községi vezetőjegyző jelentése a megyei tanács vb. elnökének

/.../ az alábbi népszerűsítőjellemezést a Tanács dolgozó paraszt tagjairól felterjesztem.

Szemler János 52 éves dolgozó paraszt Tanácstag jelölt. 9 éves kora óta cselédsorban élt kulákoknál és az érseki uradalomban. A legszörnyűbb kizsákmányolás volt az osztályrésze éjjel két órákkor kelt gyermekkorában, hogy a kulák állatait ellássa azután a legnehezebb munkákat rábízta a fiatal gyermekekre. Nem volt könnyebb sorsa az érseki uradalomban sem ahol éhbérér dolgozott hajnalról késő estig.

A munkásmozgalomban bekapcsolódott 1920-ban és a Vöröshadseregben szakaszvezetői rendfokozatot ért el a felszabadulás után megszervezte a helyi szervezetet azóta minden megmozdulásban minden közösségi munkában élenjár. Ujgazda aki népi demokráciánknak köszönheti, hogy ma szabadon megelégedetten él és a Községi Elöljáróság tagja községi bíró.

Hercegh István 50 éves középparaszt kisparaszt családból származik 9 gyermek atyja fiatal korában az érseki uradalomban dolgozott mint cseléd nehézségekkel küzdve nélkülözések között élt. A felszabadulás után 11 kh földet kapott azóta azon gazdálkodik kitűnő gazda jó családapa aki a termelésben élenjár. Munkájával életével bebizonyította, hogy a szocializmust kívánja építeni évek óta előljáró és funkcionális népi demokráciánk tekintélyes jómódu emberek közzé juttatta amit munkájával hűségével eddig kiérdemelt .

[KI]

Márfai Mihály (interjú)

A szüleim napszámosok, mezőgazdasági munkások voltak, de én magam eredeti foglalkozásom szerint már kereskedősegéd. '40-ben azonban a zsidókérdéssel kapcsolatosan megszűnt az állásom, mert a főnököm zsidó volt, és elkerültem Bácsalmásról. Azért így is csak jutottam valamire, mert előbb írnok, díjnok, majd segédjegyző, sőt vezetőjegyző lettem. Ugyanis 1947-ben elkerültem Egerbe közigazgatási tanfolyamra, és mikor hazajöttem, kineveztek Tataházára segédjegyzőnek. De közben én Bácsalmáson tagja voltam a képviselőtestületnek, és hazajárogattam.

Az egyik ilyen alkalommal megyek be a képviselőtestületi ülésre a tanácssterembe, és hallom, hogy: „Éljen a jegyző! Éljen a jegyző!” Hát éljeneztem én is. Erre megy tovább:

– Foglalja el a helyét! – Én meg oldalba löktem egy Márfai nevezetű segédjegyzőt, aki hát idősebb is volt, mint én, meg már benne is volt a játékban. Az meg visszalökött:

– Baszd meg, foglald el! Hát téged választottak.

– Jól van – mondom. – Mit tudok csinálni?! – Hát tiltakozni se lehetett: elfoglaltam a vezető helyet.

Alig múlt két hónap, járok be pártiskolára Bajára, mikor Németi elvtárs, a megyei párttitkár mondja nekem egy beszélgetés közben:

– Rólad volt szó. Majdnem ugrottál két-három járással odébb.

– Legalább két évig hagyjatok egy helyen – mondom –, és akkor, ha úgy kívánja a párt érdeke, akkor lépek.

Lejárt a két év, jöttek a tanácsválasztások – az ideiglenes tanácsban még benne voltam, mivel én voltam a vezetőjegyző, sőt tagja voltam a járási végrehajtóbizottságnak is –, mikor a községi választások előtt egy szép napon beállított hozzáam egy hölgy. A megyei tanácstól egy előadó kísérte, és mondta, hogy fogadjam szépen, mert ő lesz itt a tanácselnök Bácsalmáson. Én csak néztem! Hát, ha így döntöttek, legyen így. De velem mi lesz?! Ő nem tud semmit. Én viszont tudtam, hogy elsőnek voltam jelölve, mert én írtam a választási lajstromot. Hát azt is visszahozták. Mondom: Az én nevem? Azt mondják, nincs rajta. Ki lett húzva pirossal. Néztem a járási lajstromot, hát azon se voltam rajta.

Telt-múlt az idő. Gondoltam, hogy valami nem stimmel, de el nem tudtam képzelni, hogy mi. Gondoltam arra is, hogy mivel sokat dolgoztam meg segítetttem pártvonalon, esetleg párt- vagy szakszervezeti vonalra tesznek. De ilyen vonatkozásban se tudott az illető semmit se mondani.

Közben megtörténtek a községi tanácsválasztások nagy dirrel-dúrral. Én meg támogatva a hölgyet, mellette beszéltem, hogy micsoda jó tanácselnök lesz ez, és a többi. De a tanácsülésen, mikor a választás megtörtént, többen kérdezték a választók közül, hogy „Mi lesz veled?”, mert volt, aki még föl is szólalt, hogy „Miért nem a Márfai?”. Hát nem tudtunk szólni egy szót se, mert közülünk senki se volt tájékoztatva.

– Hát majd csak lesz valami. Látjátok, itt vagyok köztetek.

Közben meg, mint régi vezető, csináltam mindent, mert hát a hölgy nem ismert senkit.

Eltel újabb pár hét, és jöttek a járási tanácsi választások. Lejött előtte a járási vb-titkár, Cseh László, és elbeszélgetett velünk. Kérdeztük is, hogy miért jött.

– Hát eljöttem – azt mondja – meglátogatni benneteket.

– De nem szólt az többet semmit. Csak mikor már el akart menni, akkor mondta, hogy:

– Hú, az istenit, el is felejtettem, azt az utasítást kaptam, hogy holnap gyere föl a megyei pártbizottságra.

Föl is mentem. Csak mondanak már valamit. Fönn egy kis kupaktanács vagy káderbizottság fogadott. A lényeg az, hogy megkínáltak déligyümölcssel. Ebből gondoltam, hogy nagy baj már nem lehet. Fölállt a megyei párttitkár, és mondta, hogy üdvözlnek és hogy milyen nagy örömeikre szolgál, hogy itt vagyok, a végén pedig azt, hogy a központi pártbizottság jóváhagyta, hogy Dunavecse-re menjek járási tanácselnöknek.

– És hol van Dunavecse? – kérdeztem teljesen meglepődve. – Meg kéne ezt beszélni az asszonnyal is. Mert hát családom van. Három gyerekem,

– Arra már nincs idő – mondták, és hiába akartam még hazamenni, nem lehetett, mert estére már oda kellett érnem Dunavecse-re. Még kocsit se tudtak biztosítani, a vonatok pedig még elég rosszul mozogtak akkoriban. Valahogy azért mégis odaértem. Ugye a bácsalmási tanácselnök bemutatkozó beszédét is én készítettem el, és azoknak a gondolatoknak a birtokában magamnak is összeállítottam egyet reggelre. Emlékezetből csináltam, az ember akkor még nagyon benne volt az ilyesmiben. A választás előtt találkoztam az akkori alispánnal. Nagyot nevetett:

– Na, jól kitoltam veled!

A tanácsülésen megválasztottak, elmondtam a székfoglalót, és ezzel megkezdődött az ottani életem.

1950. november 3.

A belkereskedelmi miniszternek a „hátralékos dolgozó
parasztek elszámoltatását” szabályozó rendeletének
a községi tanács vb. elnöknek megküldött másolata

Általános irányelvek.

1. A dolgozó parasztság elszámoltatása irodai uton történik /.../ Amíg a kulákokat kötelezettségük teljesítésére a nép államának hatalmával szoritjuk rá, addig a dolgozó parasztságot a beadási kötelezettségnél fennálló hátralékok teljesítésére elsősorban a személyes meggyőzés erejével, nevelő, felvilágosító munkával kell rávezetni.

2. Irodai elszámoltatásra kizárólag azokat a dolgozó parasztokat szabad beidézni, akiknek beadási hátralékuk van. A beidézést úgy kell előkészíteni, hogy elsősorban a legnagyobb mennyiségben hátralékban lévők kerüljenek elszámoltatásra. Ugyanakkor pedig kerülni kell, hogy az elszámoltatásra beidézzenek olyan dolgozó parasztozt, akinek csupán néhány kg-os hátraléka áll fenn.

3. Az elszámoltatás során fel kell hívni teljesítésre azokat is, akik szállítási szerződést kötöttek, de azt nem, vagy csak részben teljesítették. Az olyan dolgozó parasztozt, akinek beadási hátraléka nincs, csupán a szállítási szerződésben vállalt kötelezettségét nem teljesítette, emiatt beidézni nem kell. /.../

4. Az elszámoltatás során a beadás teljesítésére alkalmas termékek közül elsősorban a burgonya, kukorica, és napraforgómag hátralékok teljesítését kell szorgalmazni. /.../

Irodai elszámoltatás.

1. Az irodai elszámoltatást 1950. évi november hó 9.-én kell megkezdeni és legkésőbb december hó 2-ig be kell fejezni.

2. Az elszámoltatás során gondosan kell ügyelni arra, hogy az ne járjon a dolgozó parasztság felesleges zaklatásával. A behívásokat folyamatosan, órára előre beütemezve, úgy kell végrehajtani, hogy elkerüljék a parasztok tömeges várakoztatását és egyenként kerüljenek elszámoltatásra.

Irányelv legyen, hogy egy-egy elszámoltatóra naponta 15-20 hátralékosnál több ne essék.

3. Az elszámoltatás előkészítéséért és helyes lebonyolításáért a 6576/1950.B.M. számú rendelet értelmében elsősorban a községi /városi/ tanács VB titkára felelős.

Az elszámoltatást általában a titkár vezetésével és irányításával a községi /városi/ tanács hivatali apparátusa végzi.

Helyszini elszámoltatás.

Az irodai elszámoltatás során - amennyiben a községi tanács végrehajtó bizottsága helyesen végzi el feladatát és jó politikai felvilágosító, nevelő munkát végez, a beidőzésre kerülő dolgozó parasztság döntő része kötelezettségének eleget fog tenni. Természetesen vannak olyan dolgozó parasztok is, akik igazolt háztartási és gazdasági szükségletük felett, alacsony terméseredményük miatt nem rendelkeznek olyan terménykészlettel, hogy hátralékukat teljesítsék. Ilyen esetben - amennyiben az eljárás során megállapítást nyer, hogy saját hibájukon kívül kerültek ebbe a helyzetbe, - velük szemben az eljárást befejezettnek kell tekinteni. Olyan esetben azonban, amikor a termelőnek nagyobb hátraléka van és az eljárás során megállapítást nyer, hogy egyfelől többszöri idézésre nem jelenik meg, vagy megjelenik ugyan és annak ellenére, hogy terméseredménye alapján kimutatható készlete a teljesítést lehetővé tenné, azt megtagadja, illetve vállalja, de ténylegesen nem teljesíti, helyszini elszámoltatásnak van helye. /.../

Olyan termelőket, akik időközben termelőszövetkezeti csoportba léptek - a beadási hátralék nagyságától függetlenül - kizárólag irodai uton szabad elszámoltatni./

1. A helyszini elszámoltatást a következőképp kell előkészíteni: /.../

Az így előkészített jegyzék alapján írásbeli javaslatot kell terjeszteni a járási tanácson keresztül a megyei tanács végrehajtóbizottságának elnökéhez, hetenként kétszer /szerdai és szombati napokon/. A javaslatban

a helyszíni elszámoltatásra javasolt termelők névsorát mellőzni kell és ehelyett kimutatást kell készíteni az alábbi minta szerint:

4-10 q-ás	10-15 q-ás	15 q-án felüli	Összes hátralékos
hátralékos gazdálkodók száma.			gazdálkodók száma

A járási tanács még a javaslat kézhezvételének napján köteles azt a megyei tanács végrehajtóbizottságának elnökének rövid véleményezéssel /javaslat arra, hogy hány gazdálkodónál tartsanak helyszíni elszámoltatást/ továbbítani. A megyei tanács végrehajtóbizottságának elnöke a javaslat kézhezvételétől számított 24 órán belül ugyancsak a járási tanács végrehajtóbizottságán keresztül köteles írásban döntést hozni arról, hogy a javaslatba hozott hátralékosok közül számszerint hány termelőnek helyszíni elszámoltatását engedélyezi.

A községi tanács az engedélyezett keretnek megfelelően névszerint meghatározza azokat a termelőket, akiknél helyszíni elszámoltatást kell végrehajtani és azt három napon belül lefolytatja. A helyszíni elszámoltatásra kerülőket úgy kell kiválasztani, hogy a fentemlített névsorban foglaltak közül az engedélyezett keretben azok kerüljenek elszámoltatásra, akik burgonyában, kukoricában, vagy azt helyettesítő napraforgómagban nagyobb mennyiséggel vannak hátralékban.

A helyszíni elszámoltatásokról a községi /városi/ tanács titkára a legközelebb sorra kerülő VB ülésen utólag köteles beszámolni

/.../

[KI]

1950. november 7.

A községi tanács vb. titkár jelentése a járási tanács vb. elnökének

/.../

Az 5-én tartott v.b. gyűlés elhatározta, hogy valamennyi traktort a magán tulajdonban lévőket éjjel nappali munkára kötelezi mert a folytonos esőzések következtében község a munkákban levan maradvá.

/.../

Község területén folyik a sertések oktalan irtása és ennek megakadályozására igen szigorú intézkedésekhez folyamodtunk. Sajnos a mai nappal olyan gazdára akadtunk aki már az ötödik sertését vágja le oktalanul és jogtalanul vágási engedély nélkül. Az eljárás megindult ellene.

/.../

[KI]

1950. november 11.

A községi tanács irodájában felvett jegyzőkönyv

A Járási Tanács Mezőgazdasági Osztály, kiküldöttje ismerteti a Dunapataj községben f. hó 20-án meginduló mezőgazdasági vándortanfolyam szervezésével kapcsolatos munkákra vonatkozó feladatokat. A népiszervek népnevelőiken keresztül tudatosítsák dolgozó parasztságukal a tanfolyam kezdetét és annak idő tartamát. A tanfolyam időtartama kettő hét. A kettő hét alatt minden este lesz előadás tartva 7 órai kezdettel, illetve ahogy később a halgatóságnak legjobban megfelel. A tanfolyam Kocsmában nem tartható és idegen ellemek a tanfolyamra nem furakodhatnak be. Ugyan csak vigyázni kell azokra az ellemekre is akik a tanfolyamra provokációs célból kívánnak befurakodni. A tanfolyam helyiségül a helyi Défosz. szervezet helyisége lett kijelölve. /.../

[KI]

1950. november 18.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Az adózás javítására történt javaslat végrehajtva, a sertésvágási engedélyek kiadásának korlátozása 80000 Ft-ot eredményezett. /.../

[ML]

1950. november 20.

A megyei tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnökének*

A Belügyminiszter közölte velem, hogy a honvédelmi Miniszter Kecskemét városban az itt állomásozó honvédségi személyek részére lakások biztosítását kéri.

A fenálló lakáshiányra való tekintettel a kérdés megoldása Kecskeméten nagy nehézségbe ütközik, annál is inkább, minthogy Kecskemét megyeszékhellyé válása óta, valamennyi igénybevehető lakás már kiutalást nyert.

Hogy a kérdés mégis megoldható legyen és a honvédség részére a lakások biztosíthatók legyenek, szükségét látom annak, hogy olyan személyek akiket

* „Szigoruan bizalmas!”

hivatalásuk, foglalkozásuk, nem kött Kecskeméthez, a környező községekbe telepítenek. Ezeket a személyeket Cim községébe szándékozom elhelyezni.

Felhivom ezért, hogy községében legalább 10 fele részben kettőszoba-konyhás, fele részben egy szoba-konyhás lakást biztosítson az alábbi szempontok figyelembevételével.

- a./ megállapítandó, hogy a községben kik azok a kulákok, akiknek a község belterületén és azon kívül a tanyájukon is van lakásuk.
- b./ kik azok a kulákok, akiknek ugyan ebben a községben olyan rokonságuk van, akikkel összeköltöztethetők. Az összeköltöztetésnél olyan demokrácia ellenes, termelőmunkát nem végző személyek jöhetnek számításba, akik egyébként is egy családhoz tartoznak.

Felhivom, hogy az adott határidőn belül készítsen ütemtervet az alábbiak szerint:

- 1./ névszerint ki az, akit ki tud telepíteni a tanyáján lévő lakására.
- 2./ mi az illetőnek a vagyona, szociális helyzete, viszonya a demokráciához. Mekkora az igénybevehető lakás.
- 3./ Összeköltöztetés esetén ki az, akit összeköltöztet, hány főből áll a család, mi a vagyoni szociális helyzete, viszonya a demokráciához, mekkora a lakása.
- 4./ névszerint kivel vagy kikkel szándékozik összeköltöztetni, hány főből áll ez a család, milyen rokoni kapcsolatban vannak, mi a vagyoni szociális helyzetük, milyen a demokráciával szembeni magatartásuk, mekkora a lakásuk.

A fentiek szerint elkészített tervezetet a már említett határidő alatt terjessze fel hozzám.

A kérdés előkészítésénél a legnagyobb körültekintéssel, bürokrácia mentesen kell eljárni. Az illető személyeket be kell hivatni a községi tanácsházba és meg kell velük értetni, hogy miért kerül sor erre az eljárásra. Minden tulkapástól tartózkodni kell, és különösen vigyázni kell arra, nehogy megsértsük pártunk parasztpolitikáját és esetleg dolgozó, vagy középparasztot sujtunk.

A kitelepítést és összeköltöztetést csupán elő kell készíteni, a végrehajtás csak külön rendeletemre történhetik.

/.../

[KI]

1950. november 25.

**A községi tanács vb. titkárának
jelentése a megyei vb. elnökének***

/.../ Községünk területén az alant felsorolt kulákok lakása vehető igénybe a Belügyminiszter rendelkezése alapján.

	Név	Vagyonuk	
1./	Özv. Botykai Istvánné	Dunapataj 893 sz. 2./	42 kh.
	Faragó Gy. István	'' Szelid	25 kh
	Németh István	'' 460 sz.	57 kh
	H. Kovács József	'' 368 sz.	38 kh
	Dobor József	'' 1428 sz.	43 kh
	Horváth Sándor	'' Szelid	27 kh
	Nagy Lajos	'' 1317 sz.	25 kh
	Nagy Sándor	'' 857 sz.	27 kh
	Nagy A. Gyula	'' 366 sz.	25 kh
	Botykai Jenő	'' 893 sz.	25 kh
2./	Szociális helyzete valamennyinek igen jó, demokráciához való viszonyuk nem kielégítő. Valamennyi tanyával rendelkezik és bent lakásuk általában 2 szobás, kettőnél 3 szobás.		
3./	Összeköltöztetésre nincs szükség.		

/.../

[KI]

1950. november 25.

Községi tanács vb ülés; jegyzőkönyv

/.../

Jancsó Gyula pü. osztály előadója ismerteti, hogy a Böddi uj-gazdák helyzete adózási szempontból rendkívül siralmas, mert a nagy hátralékaikat a jelek szerint semmiképen sem tudják kifizetni. A kiszárlás folyamán ugyanis megállapítást nyert, hogy a hátralékosok nagyrésze sok-családu és igen rossz és szűkös anyagi körülmények között él. Javasolja, ezen hátralékok törlését.

/.../

[ML]

1950. november 28.

A községi tanács vb. titkár jelentése a járási tanács vb. titkárságának

/.../

A T.Sz.Cs. megszervezése körül igen élénk szervező és népnevelő munka indult meg nagy segítségünkre vannak e munkában a Megyei Tanács vándortanfolyamának előadoi akik a mai napon ismét gyűlést tartottak Bödd Nagymajorban ahol a T.Sz.CS megalakítását tervezzük a volt uradalom igen ideális és alkalmas hely T.Sz.CS. alakítására és a belépni szándékozók száma mintegy 26 fő.

Sajnos az eddigi munkákat e téren nem kísérte siker mert a szomszédos Géderlak községben van talán az ország legrosszabb T.Sz.CS-je és ez igen rossz hatással van a dolgozói parasztságra.

/.../

[KI]

1950. december 2.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Az adóbehajtások a hét folyamán fokozottabb mértékben folytak a transzferálás megtörtént az évek óta hanyagul fizető gazdáknál. A munkákat ellenőrizte: Tóth Sándorné elnök h. /.../ ismerteti, hogy a dolgozó parasztság elszámoltatásával kapcsolatos irodai elszámoltatás befejezést nyert, elszámoltatásra került 515 fő. Azonban az adminisztratív rész nyert csak befejezést, mert az elszámoltatottaknak csak 43%-a teljesítette kötelezettségét. Javasolja e téren egész hét folyamán a helyszínelést, mert csak így lesz komoly eredmény.

/.../

[ML]

Tóth Sándorné (interjú)

Na, tanácselnökhelyettes, majd egy darabig tanácselnök lettem, és aztán ugye jöttek a nehéz idők.

Először is a békekölcsön-jegyzés. A tanácsválasztás után énnekem ez volt az első bevetés, a tűzkeresztség. Nem akartak jegyezni! Úgyhogy nagyon nehéz volt meggyőzni az embereket!

De még csak ezután jött a neheze: a kuláklista meg a beszolgáltatás teljesítése.

Rettentő nagy munka volt a kuláklista megcsinálása, meg az állandó átnézése, javítása is, mert itt rengeteg kulák volt. Kétszáznyolcvanan voltak a listán, ebben a négyezer lelkes községben, az ezeröttszáz családból kétszáznyolcvan kulák volt! De aztán ez mindig lejjebb-lejjebb lett faragva avval, hogy ez tévedés, mert nincs is meg az aranykoronája neki, vagy hogy az a föld nincs is meg az illetőnek, csak volt az a föld, meg mit tudom én. Úgyhogy sokat, nagyon sokat kimentettek, ezek a régi emberek, akik akkor még benn voltak a tanácsnál. Addig babrálták a telekkönyvet amíg valahogyan kihúzták azt a kulákot. Hát én nem értettem hozzá telekkönyv, aranykorona, földreform, mit tudom én mi, honnan értettem volna hozzá! Azok viszont értették, és sokszor bizony úgy vettem észre, hogy csináltak olyan munkát is, amit nem szabad lett volna. Úgyhogy a végén már csak száz- valamennyi kulák maradt a listán, felinél kevesebb.

De azok aztán borzasztóan haragudtak miránk, nagyon, de nagyon ellenségesek voltak! Hát el lehet képzelni, hogy micsoda harc volt ez: engemet nyomtak fölülről a beadás végett, alul meg a kulákság szabotált. Hát borzasztó volt! Hogy akinek volt is miből teljesíteni a beadást, aki tudta volna teljesíteni: nem teljesítette! Egyszerűen nem akart eleget tenni! Olyan kulák is volt: ami termett neki, elvitte máshova, eldugta, és azért se adta be! Hiába mentünk ki, nem volt sehun semmi, hiába kutattuk át a padlást, a kamrát, a pincét, semmit nem találtunk! És hiába fenyegettük, nem mondta meg, hogy hova dugta! Akkor le akartuk érte zárni – erre eltűnt ő maga is, megszökött!

Ugye: se búza, se tojás, se tej, se hús, se kukorica, se zsír. Hát mi lesz itt?! Mindennel elmaradtunk, semmiből sincs ki a mennyiség. Mit csináljak? Behívtam akkor egyenkint őket, elbeszélgetni.

– Ide figyeljen – mondom a kuláknak –, hát nem tett még eleget a kukorica-beadásnak! Mért nem tesz eleget?

– Hát – azt mondja –, mert nincs kukorica. Nem termett! Nincs! – De mindjárt ilyen támadóan!

– Jó – mondom –, elhiszem. De ide figyeljen, ha nincs kukoricája, hát van pénze. Mert az tudom, hogy van! Hát akkor miért nem megy el oda, ahol termett, miért nem veszi meg pénzért, hogy tudja teljesíteni a kötelességét?!

Hát, hogy ő nem köteles pénzért kukoricát venni az államnak, ha egyszer nem termett, ő nem bír beadni, azt kész!

– De hát – mondom – jóember, hát magának lesz rossz! Mert ha nem tesz eleget, akkor magát le köll zárni, meg mit tudom én! Én jót akarok magának! Hát nem jobban jár, ha eleget tesz, és nem zárjuk le?!

Volt azt olyan is, hogy jött este egy telefon, hogy azonnal hívjam össze a kulákságot elbeszélgetésre. Az összes kulákságot a Tanácsházára, éjjel tizenkét órára.

Jöttek, istállólámpákkal, ott ültek végig a Tanácsháza lépcsőin, meg a tornáccon végig, sorba, mint a pacsirták.

– Emberek – mondom nekik –, nagy baj van a beadásból kifolyólag! Hát miért nem tesznek eleget?! Hát maguknak is rossz így, meg énnekem is rossz! Miért nem lehet eleget tenni?! Úgyis tudjuk, hogy ez van, hát ebből nem lehet kibújni

semerre! Hát nem tudnak maguk gondolkozni?! Tudják jól, hogy háború volt. Hogy mindenhova nekünk köll adni, katonaságnak, kórházaknak, gyáraknak. Meg hát gondolhatják, hogy van hadisarc is, azt is csak a magyarnak köll fizetni! Hát minket mentettek meg, minket szabadítottak föl végeredménybe, hát természetesen, hogy nekünk most ezért fizetni köll! Gondolkodjanak kicsit!

Na, így próbáltam ott velük, de hiába. Hiába beszéltem, mert olyan értetlenek voltak. Gondolom, csak az volt ott a baj, hogy nem bírták fölfogni a dolgokat, egyszerűen nem bírták fölfogni. Hogy tán azt hitték, hogy énnekem köll az a termény? Vagy fene tudja, mit hittek! Mert annyira nem tudtak azok gondolkozni, hogy borzasztó!

Úgyhogy nem is ment a dolog másképp előre, '51-ben el köllött vitetni egy párat. Egy olyan három-négyet, nem többet, de ennyit muszáj volt. Botykai Jenőt például, meg aztán, a nevükre nem nagyon emlékszek már, de olyan négyet-ötöt el köllött záratni, mert másképp nem bírtunk áról bére vergődni. Na persze, hogy aztán azért is csak énrám haragudtak! Pedig maguknak köszönhatték, nem nekem!

Én csak jót akartam nekik. Hát még én mentettem egyiket-másikat! Volt egyszer például egy olyan, hogy csávázni köllött a búzát, a vetőmagot, szóval csak úgy volt szabad elvetni, ha előtte a permetlébe be lett áztatva. És rendőrséggel köllött ellenőriztetni a kulákságot, hogy mindenki rendesen csávázta-e a vetőmagját. Na, és akkor jön ám a rendőrünk, és mondja, hogy az Ambrus kulák nem csávázott. Hozott is be mintát a rendőr, itt van, meg lehet nézni, nincsen csávázva, tiszta búza!

– Hát – mondom – hogy létezik ez?! Amikor ki van adva, hogy csávázni köll! És pont az Ambrus, aki egy nagyon jó gazda. Na várjatok, majd mindjárt!

Mert egy nagyon kiváló parasztgazda volt itt ez az Ambrus, híres jó gazda, ki-tüntetett, aranykoszorús, hát most hogy venné ez ki magát, ha a csávázás végett elvinnék, elzárnák? Még ha kulák is! Hát ezt nem lehet engedni!

– Várjatok, majd én utánanézek! – Szaladtam haza, hoztam hamar egy zsebbel a mi búzáinkból, a csávázott vetőmagunkból, és hozzátettem ahhoz, amit a rendőr behozott.

És csávázva volt az Ambrus István búzája!

Mert ha rábizonyul, hogy nem csávázott, menthetetlen az Ambrus! Menthetetlen. Hát nagyon szigorúan ki volt adva ez a csávázás, úgyhogy szabotálásért azonnal elvitték volna Ambrust. Én meg ugye ezt nem akartam, hát egy ilyen semmiségért, még ha kulák is! Mert én ilyen voltam. Pedig nem volt rokonom vagy jó ismerősöm az Ambrus. Sőt, egy alkalommal egy beadási ügyből kifolyólag az Ambrus Mariskával rám akarták borítani az írósztalomat! És én mégse voltam bosszúálló! Mert utálok, ha valaki ilyen ügybe bosszúálló! És lehet, hogy az Ambrus máig se tudja, hogy mit köszönhet nekem, mert én nem mondtam el neki ezt azóta se! Mert én ilyen voltam, meg ilyen vagyok a mai napig is!

És közbe meg az ő részükről csak az értetlenséget kaptam mindenbe.

1950. december 5.

A járási tanács vb. titkár leirata a községi tanács vb. elnököknek

Többször tapasztalható az, hogy a községi tanácsok vb. elnökei nincsenek tisztában azzal, hogy vajjon a volt községi esküdtek, pénztárosok, bírák és másodbírák szerepe megszűnt-e vagy sem. Ezért szükséges, hogy az alábbiakat közöljem a vb. elnökökkel:

a 254/1950/X.21/M.T. sz. rendelet 27 §-a kimondja, hogy a községi tanács működésének megkezdése napjától a községi képviselőtestület, a községi előljáróság hivatalos tennivalóit a tanács és annak végrehajtóbizottsága látja el. Tehát a községi esküdtek, pénztárosok, bírák, másodbírák alkalmazásának lehetősége, a tanács működésének megkezdése napján megszűnik. Így azokon a helyeken, ahol még működést fejtenének ki, alkalmaztatásukat azonnal meg kell szüntetni. A volt pénztárosok teendőit a pénzügyi osztályok, illetve azon csoportok alkalmazottja látja el a jövőben, akinél nem forog fenn összeférhetetlenség. Azokat a feladatokat pedig, amelyeket a múltban az esküdtek, községi bírák és másodbírák láttak el, most a községi tanács tagjai látják el. A tanács végrehajtóbizottsága által meghatározott módon és szempontok szerint. Felmerült továbbá az a kérdés is, hogy a tanácsrendszerben kik gyakorolják a községi bíráskodást. E tárgyban kiadandó felsőbb rendelkezésig természetes, hogy a községi bíráskodás a tanácselnöke, vagy megbízásából a helyettes elnök, továbbá 1 tanácsstag, és az igazgatási csoport vezetője, illetve az igazgatási csoport tagjai közül az általa megbízott dolgozó.

/.../

[KI]

1950. december 6.

A járási tanács kereskedelmi osztályának leirata a községi tanács vb. elnökének*

Felhivom, hogy területén a legszigorubban ellenőrizze és folygon bele a cipő elosztásba. Lépjen összeköttetésbe a Népboltok-kal, Földművesszövetkezetekkel, kísérje figyelemmel, hogy mikor kapnak cipőárut, és az elosztásnál ellenőrizze, hogy fenti cikket ki vásárolja. Ugy női, férfi, mint gyermekcipőkben, valamint bakancsban fontos, hogy ahhoz dolgozóink jussanak legelső sorban, nehogy ellenségeink

* „bizalmas!”

vásárolják fel, s ezzel pánikhangulatot idézzenek elő. Fenti cikkekbe szük a keresztmetszet és megyénk dolgozóinak lábbeli szükségletét biztosítani akarjuk. Ezért van szükség fokozott ellenőrzésre. Tudomásomra jutott, hogy egyes tanácsok, amikor az árudában áru érkezik, megfogják és az egészet elviszik a Tszcs-be, vagy üzembe. Tulzott elhajlásba esnek és akaratlanul is az ellenség malmára hajtják a vizet. Az ilyen árudák azután napokig árunélkül állnak. Fenti ellenőrzés nem azért történik, hogy az áru ilyen módon kerüljön a dolgozókhöz. Az ilyen elhajlásokat azonnal le kell állítani. /.../

[KI]

1950. december 14.

A községi tanács vb. titkár jelentése a járási tanács kereskedelmi osztályának

/.../ Dunapataj község e hónapban sem cipő sem bakancs árut nem kapott. /.../

[KI]

1951. február 13.

A járási tanács vb. kereskedelmi osztályának leirata a községi tanács vb-nek*

Értesitem címet, hogy a Megyei Tanács Vb. Kereskedelmi osztálya rendelkezésünkre bocsátott 43 pár bakkancsot. A bakkancsot a Dunavecsei népbolt 71. sz. árudája kapta meg. Felhivom figyelmét, hogy a népi szervekkel karöltve állapítsa meg községe területén, kik azok az egyének, akik legjobban rá vannak szorulva lábbelire. /.../

Községe részére 6 /hat/ pár bakkancsot osztunk ki. Az arra rászorultakat igazolvánnyal ellátva küldjük fel a járási Tanács kereskedelmi osztályához Dunavecsére, itt az osztály az igazolványt lebélyegzi és a népbolt 71. sz. áruja minden további nélkül a bakkancsokat az igazolt-nak rendelkezésére bocsátja kb. 115.- frt-os áron.

[KI]

* „bizalmas!”

1950. december 6.

Az általános (fiú) iskolában tartott szakfelügyelői
látogatást követő értekezlet jegyzőkönyve

/.../

V. A tanulók létszáma, tanulási eredménye:

Tanulók létszáma 393. Tanulók közül származásra 80 % dolgozóparaszt, 15 % napszámos, 5 % munkás és egyéb. Lemorzsolódás az év elején beirt tanulók létszámából 1 morzsolódott le. A nevelőtestület azonban egyéni agitáció és családlátogatás útján ezt a lemorzsolódást is megakadályozza. A tanulók iskolába járása, jó, kb. 2-3 mulasztás tapasztalható osztályonként, melyek a szülőktől hozott igazolványok alapján igazolnak. A tanulók ruházata gyenge. Nagy probléma a lábbeli kérdése. /.../

VIII. Látogatott órák részletes ismertetése és birálata:

VIII. osztály, történelem.

Létszám: 36; hiányzik 3.

Tanítási egység: a Bach korszak.

Tanít: Nádudvari József igazgató.

Az órát az előző óra anyagának számonkérésével kezdi. Az óra második felében az új anyagot részben előadás, részben kérdve-kifejtő módszer alapján tárgyalja. Hangsúlyozza, hogy a szabadságharc befejezése után a király önkény ur lett Magyarországon. Magyarul nem tudott és így nem is szerette a magyarokat. Épp úgy mint a mostani kapitalista országok nem nézik jó szemmel a gyarmati országok népeit. Tiltakozni nem lehetett. A császárpárti főuraknak sem esett jól ez az elnyomás, de ugyan ez volt a helyzet a nemzetiségekkel is. Több adót kellett fizetni, így ez a rendszer senkinek sem tetszett. A magyarság összetartott. Ezt az összetartást írta le Jókai a „Kőszivű ember fiai” c. regényében. A magyar nemzet néma ellenállást tanusított. A költők burkolatlan, allegorikus formában juttatták kifejezésre elégedetlenségüket. Az ipart elsorvasztották. Nemsokára az egész gazdasági élet kezdett csődbe jutni. Ma a Három és Öt éves Terven keresztül az iparunkat építjük ki. Az elégedetlenség a király elleni összeesküvésben csucsosodott ki. Bach könyvet íratott, melyben rendszerét dicsőítette. Erre felelt Széchenyi István a Londonban megjelent könyvében keresztül. Ezért Széchenyit gyakran zaklatták és 1860-ban öngyilkos lett. Az országban hire ment halálának. Arany János is megírja halálát. Az ország lázba jött. Tüntetni kezdtek, amire a király Bach Sándort leváltotta. Az óra utolsó felében összefoglalják az új tanítási egységet, majd a kartárs Széchenyi munkájából olvas szemelvényt.

Értékelés: A kartárs nyugodt, határozott fellépésű, kiforrott nevelői egyéniség. Széleskörű tudásával biztosan irányítja az órát. A haladási naplót rendszeresen és rendszeresen vezeti. A növendékek eléggé élénken számolnak be az új egységről, azonban még eredményesebbé tehetné volna óráját, ha az új anyag egyes egységeinek vázlatpontját a táblára felírja. Így eredményesebb lett volna a tanítási egység összefoglalása. Növendégeinket szoktassuk hozzá a hosszabb önnálló feleléshez. Az osztály többi tagja bírálja ezt meg. Órája lelkiismeretesen végzett munkájának eredménye volt.

/.../

Nevelők hozzászólása.

Nevelők hozzászólásukban megköszönik a szakfelügyelő kartárs utmutatásait és további jó munkával küzdenek a szocialista nevelésért.
[ÁII]

1950. december 7.

A községi tanács vb. titkár jelentése a járási tanács
vb. elnöknek a december 5-i községi tanácsülésről

/.../

Községi Tanács V.B. ígéretet tett, hogy a továbbiakban sem felejtje el, hogy a dolgozó nép bizalmából került a község élére éff tovább viszi az osztályharcot a kulákság és a dolgozó nép minden rendű és rangú ellensége ellen.

/.../

[KI]

1950. december 9.

A járási tanács vb. leirata a községi tanács vb. elnöknek

/.../

Községe területén az alábbi területeken kell a kulákokkal termelési megállapodásokat létesíteni. A kivetett mennyiséget kat. holdanként közlöm, melynek pontos betartásáért a VB. elnöke és a Földműves Szövetkezet felelőse felelős.

Cukorrépa	..50..	kh
Rostkender	..40..	"
fűszerpaprika	..30..	"

A kivetett mennyiséget 15-én a termelési szerződésekkel egyidőben be kell fejezni. A kulákokat azonnal be kell idézni a Földműves Szövetkezetbe és velük a szerződést megkötni. /.../

[KI]

1950. december 11.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../A takarmánygabona begyűjtés folyamatban különösen kukoricza begyűjtésben értünk el a hét folyamán komolyabb eredményt. A v.b. tagjai aktívan kivették részüket az elszámoltatási begyűjtési munkában.

A v.b. tagjai résztvettek a hét folyamán a szerződéskötési munkában a tanács tagjai közül legjobb eredményt Litvai Gáborné és a v.b. titkár értek el. A szerződéskötési napon 100 népnevelőt sikerült aktivizálni amelynek nagyrésze tanácstag volt. V.B. elnök kéri, hogy a termelési szerződéskötés megjavítása érdekében még egy napot áldozzanak a v.b. tagjai és valamennyien menjenek ki szerződéskötési munkára a szerdai napon.

/.../

A V.B. titkár beszámol a dolgozó parasztság elszámoltatásáról elszámoltatva 514 fő. Helyszíni elszámolást végeztünk 56 főnél.

/.../

Javasolja, hogy az elszámoltatások befejeztével v.b. tagjai folytassanak népnevelő munkát hogy felajánlásokkal éveljük a begyűjtést.

/.../

Hangor hirodó vételére javaslat,

V.B. tagjai elhatározzák illetve megbízzák v.b. titkárt a hangerősítő vételével ami politikai szempontból igen nagyjelentőségű.

/.../

[ML]

1950. december 15.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek

Békeharcok fokozása érdekében szükséges, hogy a községben 5-6 esetleg több békebizottságot alakítsanak, mely békebizottságoknál nagy számmal vonják be a becsületes párton kívüli dolgozókat, csak a titkár legyen párt tag. Az új békebizottságokat dec. 21-ig Sztálin Elvtárs 71. születésnapjáig kell megalakítani. /.../

[KI]

1950. december 15.

A községi tanács vb. elnök jelentése a KSH-nak

Birtok- kategória	Gazdaságok száma, db	Kenyérgabona			Takarmány		
		beadási kötelezettség	teljesítés	C vételi jegyes beadás	beadási kötelezettség	teljesítés	C vételi jegyes beadás
		buzakilogramm			buzakilogramm		
T.Sz.Cs.k	-	-	-	-	-	-	-
0- 5 kh.	1750	2054,16	1925,40	612,47	812,67	208,06	
5-25 kh.	606	3194,72	2574,45	1222,33	1397,56	707,11	
kulákok	61	2147,46	1718,54	152,20	959,63	512,48	
Összesen:	2417	7396,34	6218,39	1987,00	3169,86	1427,65	

[KI]

1950. december 18.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A hét valamennyi napján vb. tagjai belefolytak a népnevelő munkában. Az eredmény azonban nem volt kielégítő. A munkák fokozása szükséges.

/.../

Az adóbehajtások terén újabb brigád működött közre. Az együttes adószázalék arány ilyenformán lényegesen nőtt.

/.../

V.b. titkár beszámol a kukoricabegyűjtési hét eredményéről. A kormányzat felhívással fordult az Ország dolgozó parasztságához, hogy az 5. éves terv megerősítése érdekében a dolgozó parasztságunk a begyűjtés fokozásával teljesítse kötelezettségeit. Sajnos dolgozó parasztságunk nem olyan öntudatos, mint a munkásosztály és csak igen kis %-ban teljesítette kötelezettségét. /.../ Javasolja, hogy a vb. aktívabban és erélyesebben végezze ezen munkálatokat, mert a község a járás területén az utolsók között kullog. - Javasolja, hogy a holt nap folyamán minden darálóst és spekulánsot látogasson meg a vb. és szólítsa fel őket felajánlásra, mert egyeseknél nagyobb mennyiségű kukorica van.

/.../

A mezőőrök személyében is változást kell eszközölni, mert a utóbbi időben igen rossz munkát végzett az egyik mezőőr, és súlyos demokrácia ellenes kijelentéseket tesz az egyik borbélyüzletben.

/.../

A megyei brigád a hét folyamán község területén működött, de nem nagy eredménnyel. A helyi pénzügyi osztály dolgozói hasonló vagy még nagyobb eredményt el tudnának érni a község területén, de állandóan más községekben vannak beosztva.

/.../

[ML]

1950. december 28.

Az MDP községi szervezetének taggyűlése; jegyzőkönyv

/.../

3./ Karászi József járási kiküldött felszólalása. Az V. pártkongresszus jelentőségéről és fontosságáról, a béketábor növeléséről szólt. A külpolitikai helyzetet ismertette. A munkásosztály felajánlásai a kongresszus napjára. A parasztok is felajánlásokat tesznek, Dunapatajon azonban ez nem látszik. Lemaradás van a beadásnál. Ezt helyre kell hozni a kongresszus napjára.

Tervszerű gazdálkodás. Kulák és klerikális reakció. Pártépítés. Trockizmus, Jugoszlávia szerepe. Sztálin és Rákosi elvtárs éltetésével ért véget a tartalmas előadás.

Hozzászólások:

Tihanyi S. a titkári beszámolóhoz szólt hozzá: Nem az MDP népnevelőiben kell a hibát keresni a kukoricabegyűjtéssel kapcsolatban, hanem a felsőbbség követett el hibát. Ezzel a kérdéssel elkéstünk, szeptemberben kellett volna már erre gondolnunk. Karászi J. járási kiküldött beszédéhez kapcsolódva mondja, hogy mi nyugodtan várjuk az USA agresszióját, mert mindannyian ott leszünk, minden becsületes dolgozó.

Góhér Anna elvtárs a titkári beszámolóhoz szólt, azt mondotta, hogy a kukoricabegyűjtésnél a népnevelő munka nem volt jó. Nem jöttek a népnevelők dolgozni, még a Párt propagandistája sem dolgozott semmit. Többet kell dolgozni a Pártért. A népnevelők tegyenek felajánlást a kongresszusra.

Hettman István szerint a kukoricaügynél nem lett volna szabad megengedni a feketézést, még ma is feketézés folyik.

Karászi József adott választ a felszólalásokra. A Párt bizott a parasztságban, azért nem ment rá a kukoricára még szeptemberben. Sajnos parasztságunk nem idegenkedik a feketézéstől. Az elvtársak adjanak példát a beadásnál.

/.../

[MPA]

1950. december 29.

Községi tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

A dolgozó nép bizalmából kerültünk a tanácsba de ezzel mi vissza nem élnek megfelelően megvalósította a Demokratikus államszervezet legmagasabb formáját a tanácsok rendszerét azért tette, hogy a dolgozó népnek jó és tetsző államformát építsen. A dolgozó nép itt Dunapatajon is lelkesen fogadta a tanácsokat, de eddig nem mindenben fogadta el a tanács utmutatását, a tanácsirányítását.

/.../

Az adózás terén komoly eredményeket értünk el december hónapban. A szocialista államban az ország fő pénzforrása az állami üzemekből, szociális szektorok jövedelméből adódik. Nem úgy, mint az imperialista államokban, ahol az állami bevételek 90 %-át teszi ki az adó. A magyar kormány pénzügyi politikáját úgy irányítja, hogy csak 10 %-t tesz ki az adózás a kormány pénzügyi bevételeinek. Nincs igazuk, tehát akik azt mondják hogy agyon sujtjuk adóval a dolgozó népet.

/.../

A tanács megsegítésére Alkotmányunk biztosítja az állandó bizottság megszervezését. /.../ 4 bizottságot fogunk felállítani, pénzügyi, mezőgazdasági, közegészségügyi, oktatási, népjóléti bizottságot. Az állandó bizottságok tagjainak éberem kell figyelni minden olyan jelenségre, amely a munkafegyelem az államfegyelem meglazulására irányul.

Éberem kell figyelni az ellenséget, a kulákság, klerikális reakció aknamunkáját, hogy a legkisebb ellenséges cselekedet ne maradjon megtorlás nélkül a szocializmus építése hihetetlen erőfeszítéseket kíván odaadó áldozatot életet.

/.../

[ML]

Dunapataj községi Tanács V.B.

33/1951.

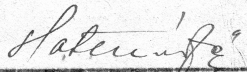
Tárgy: Tanácsok munkájának megjavítása . Hiv.sz.19/1951.sz.

JÁRÁSI TANÁCS VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK.

D U N A V E G S É .

Községünkben a vezetőség felé kell, hogy elsősorban kritikát gyakoroljunk, mert Dunapatajon is megvált és még részben megvan a ha nyagság, a gy a nema karomság egyesekben kik a saját érdeküket a társadalmi érdek fölé akarják helyezni. Ilyen akarat véghezvitelének próbálása minden esetre a munkákat hátráztatják melyet pártunk és a stabil aktívák és munkás kádereink éberren figyelnek és örködnek, mely hibákra rámutatnak és ezeknek kiküszöbölése rövid időn belül megtörténik. A munkánk megjavítása érdekében mindent elkövetünk, hogy dolgozó népünk megelégedett legyen a községi Tanács munkájával. A munka megszilárdítása és a munka százszázalékos végrehajtása érdekében megszerveztük a reggeli sajtót, mely elejében részbe most is vontatottan megy, de minden esetre naponta fokozottabban növekszik a sajtónk színvonala. Azonba meg kell említeni, hogy bizony egyrésznél csak azért jön be, mert kötelezzük rá és föl a büntetéstől, a zonba vannak jó aktívák is kik élnek a sajtóért és rajongnak a politikáért, ezeken minden esetre meg is látszik mert a munkához valóviszonyuk stabilabb mint azoké kiket csak félvállról érdekel a politika. A szemináriumot is megszerveztük melyre elejében szép számmal megjelentek, de azonba ez ellaposodott némileg, mert a tavaszi munkák kivonták a dolgozókat az esteli megjelenésből. A mezőgazdasági munkák felrissítése érdekében megszerveztük a Mezőgazdasági Bizottságot kik a mezőőrökkel egyetemben megjelennek a mezőgazdasági csoportnál minden csütörtökön, hogy a heti jelentést leadják, és a jövőheti munka menetét esetleges hibák kiküszöbölését illetve arra javaslatot tesznek, melyet átviszünk gyakorlatba. Ezek után is rajta leszünk, hogy a Tanácsunk munkáját megjavítsuk, mert ahol a Tanács lazán dolgozik, ott az egész község laza marad. Eredményt persze már az első lépésekbe értünk el, melynek egyik tanubizonyosága a járási versenyzászló melyet mi nyertünk illetve érdemeltük ki. Ezek után még nagyobb lendülettel fogunk a munkának, hogy eredményeink ne hogy csökkenjenek hanem fokozatosan emelkedjenek.

Dunapataj. 1951. ápr. 7.

V.B. titkár.

Önkritika-gyakorlás, ahogy kellett

1951

Nők zöldségpakolás közben

1951. január 15.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ az elmúlt hét folyamán újból megindult a hátralékos dolgozó parasztság elszámoltatása. Elszámoltatásra került eddig 200 hátralékos gazda. Valamennyi gazda hátralékának teljesítésére lett felszólítva, erélyesen, de paraszt politikánk szemelött tartásával. /.../ /v.b. titkár/ Javasolja, hogy a beszolgáltatásokat nem teljesítő kulákokat a hét folyamán ismét helyszíni elszámolás alá vegyük.

/.../

[ML]

1951. január 19.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

Állattenyésztési
terv felbontása
községekre.

/.../ a vb. utasítja a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy azokat a kulákokat, kik állataikat lejegyzik romolni, hívassák be maguk elé és kötelezzék arra, hogy amennyiben állataiknak nem adnak megfelelő takarmányt, úgy ellenük az eljárást ellenük folyamatba fogják tenni. Kényszeríteni kell a kulákokat, hogy állataiknak megfelelő élelmet biztosítsanak. Ha ezt nem teszik meg, akkor ellenük a rendőrség az eljárást meg kell indítani.

/.../

Terménybegyűjtés
állása és a
munkálatok
megjavítása

A vb. utasítja a községi tanácsok vb. elnökeit, mivel a begyűjtés még a mai napig sem 100 %-os hogy a járási tanács kereskedelmi osztálya által leküldött begyűjtési ütemtervet azonnal bontassa fel a hátralékokat írják ki. Minden lazaságot, ami ezen a vonalon mutatkozik, azonnal fel kell számolni. /.../ A kulákokra vonatkozóan pedig minden kulákokat, aki terménybeadási vonalon hátralékban van, függetlenül attól, hogy eddig már elszámoltatták a helyszínen, ismét felül kell vizsgálni és terményfeleslegét igénybe kell venni. Továbbá mindazon kulákoknál újból helyszíni szemlét illetve elszá-

moltatást kell tenni, akiknél a terménybegyűjtés kérdése lazán lett kezelve. /.../ a községi tanácsok hívják ki egymást versenyre és tegyék Kongresszusi felajánlásképpen kötelességüknek, hogy a le-adott ütemterv szerint teljesíteni fogják a községeknél a terménybegyűjtési tervet, a megadott idő előtt.

/.../

Mezőgazdasági

Munkálatok

megjavítása.

A vb. utasítja a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy a termelési szerződés-kötésekben leadott jelentéseket pontosan tegyék meg /.../, mert a községi tanácsok vb. elnökei sok esetben nem úgy jelentenek, mint ahogy azt előzőleg. Így a jelentésekben differenciák mutatkoznak. Minden leadott jelentésért a vb. elnök felelős.

/.../

3./ A járási tanács vb. az V. Pártkongresszusra felajánlásképpen vállalja, illetve kötelezi magát, hogy Dunapatajon és Ordason tszcs-t fognak szervezni az önkéntesség elve alapján. A községi tanácsok vb. elnökeit pedig utasítja, hogy minden erővel hassanak oda, hogy községükben a tszcs, megszervezésében minden rendelkezésre álló erőt mozgósítsanak, és foglalkozzanak a vb. ülésen továbbra is a tszcs-k szervezésével és erre is községi tanácsok vb-i hívják ki egymást versenyre, hogy melyik községi tanács végrehajtóbizottsága fogja megalakítani I, II. illetve III. típusú tszcs-t az V.Pártkongresszus tiszteletére.

/.../

[ML]

1951. január 22.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

Vb. titkár ismerteti a január 21 - március 18.-ig teljesítendő új termény beadási ütemtervet. /.../ A munkák vitelére a következőket javasolja: Helyszíni elszámoltatás minden kuláknál, közeli rokonánál, kupecnél, korcsmárosnál és mind azon gazdáknál, akik 2. mázsán felüli hátralékukkal rendelkeznek. /.../

[ML]

1951. január 27.

Községi rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

/Elnöki beszámoló/ /.../ önkritikát kell gyakorolni azért, mert sokszor alkudoztunk. /.../

Kormányzatunk nagy körültekintéssel a cséplési eredmények szemelőtt tartásával új ütemtervet dolgozott ki Dunapataj községbe. /.../ Kormányzatunk nem ingyen kéri a felesleget, C. vételi jegyre adhatja be minden gazdatárs. Tudjuk azt, hogy a feladat ami előttünk áll, harci feladat és a békeharcosa a szocializmus építője az ki résztvesz ebbe a munkába. Begyűjtési ütemterv január 21-től március 18-ig tart. Elsősorban az ellenség felé mentünk, ahol azonban igen kicsiny volt az eredmény. Feltehető, hogy az ellenség elrejtette készletét. Kérjük a tagtársakat segítsék az elrejtett készleteket felkutatni és akik segítenek felderíteni egy-egy készletet azok a megtalált mennyiség 10 %-át kapják jutalmul.

/.../ eljött az idő, hogy mi is megmutathassuk Pártunknak, hogy mi is szeretjük a Pártot és igérjük, hogy a Pártkongresszusra felajánlásunk 120 %-ra teljesítjük kényérbagonaelőirányzatunkat.

Javasolom a tagtársaknak, hogy vállaljanak magukra 10-10 dolgozó társat, akit meggyőzünk a begyűjtés fontosságáról, arról a tényről, hogy a békét erősíti minden szem gabonával.

Népnevelőmunkájukba térjenek rá a tagtársak arra, hogy mit adott a községnek a 3 éves terv, napköziotthont, szülőotthont, világyvilágítást és további nagyjelentőségű munkák fognak történni, ha maradéktalanul teljesíti minden dunapataji gazda kötelezettségét.

/.../

Dunapentelén 180 fő dunapataji dolgozó építi Országunk büszkeségét, a dunapentelei erőművet. Kérjük a tagtársakat, hogy világosítsák fel azokat a dolgozó parasztokat akik mezőgazdaságunk fejlesztésének következtében felszabadultak a mezőgazdasági munka alól, valamint ifjúságunk színe-javát bele kell kapcsolni ebben a nagy munkába. Akkor amikor a tőkés országokban mindjobban elmélyül a nyomor és munkanélküliség a Marsal-terv következtében egész iparágak mennek tönkre a népi demokrácia naponta új győzelemről számolhatnak be, mert segítségünkre van a nagy Szovjetunió. Javasolja, hogy a községi Tanács további 50 dolgozót szervezzen be a munkaerőtoborzás során. /.../

Az elkövetkező munkák és harcifeladatok közül elsősorban a tavaszi vetésterv maradéktalan végrehajtását kell biztosítani. Az egyre éleledő, falusi és nemzetközi osztályharc egyre éleledő szakaszába vagyunk. Fel kell készülni a mindjobban erősödő belső és külső ellenál-

lásra. A klerikális reakció ügynökei az imperialisták, háborus gyűjtögetők befolyása alatt lévő, tökések, földesurak maradványai, még fogják kísérelni, hogy akadályozzák a tavaszi munkát. Ezért kell a tagtársaknak komoly felvilágosító munkával meggyőzni Dunapataj komoly dolgozó népét, hogy a talaj előkészítő munkák fontosságáról, valamint a vetőmagtisztításról általában idejében kell gondoskodni.

Szerte az országban egymás után születnek munkafelajánlások, új T.Sz.Cs-k alakulnak és községünkben is a holnapi nap folyamán megalakul a legfejlettebb III. típusú T.Sz.Cs. A régi rendszerben egy ember élvezte a nagyüzemi gazdálkodás előnyeit népi demokráciánk azt akarja hogy minden dolgozó egyformán érezze ennek előnyeit. Persze szigorúan az önkéntesség elvét tartja szem előtt kormányzatunk /.../ A tanácsok nagy feladatairól beszélve rátért arra, hogy felvilágosító munkák megkönnyítésére a Tanácsok fogják a mozikat irányítani illetve birtokba venni. /.../

Hazánkban a felszabadulás óta kulturforradalom zajlott le és az Általános Iskola megteremtésével nagy eredményeket értünk el dolgozó népünk életszínvonalának felemelése terén. Vannak hiányosságai de ezeket mind igyekezünk kiküszöbölni. /.../ A szülőknél is vannak hibák a tánciskolába elküldik gyermekeiket de iskolába ugyanakkor különböző kifogásokkal élve nem küldik. Kizsákmányolják gyermeküket nem adják meg a tanulási lehetőséget egyes szülők.

Tanulmányi színvonal emelésére el kell érnünk a lemorzsolódások teljes megszüntetését. Hazánk emberszükségletét szabotálja aki nem küldi gyermekét az iskolába.

/.../

[ML]

1951. január 28.

A községi tanácsházán felvett jegyzőkönyv

/.../

1951. január hó 25-én megjelentünk Czaczarda Ferenc Dunapataj Szentkirály pusztai lakós lakásán aki engedély nélküli sertés vágással gyanúsítható volt. A háznál tartott vizsgálat során a lakóház padlásán három sertéstől származó 12 drb sertés sonkát találtunk. A sertés vágási engedélyt nevezett előmutatni nem tudta, és későbbi kihallgatása során bevallotta, hogy a vágásra engedélye nem volt. A sertéseket kb. egy hónappal előzőleg vágta le és a hiányzó húst családjával elfogyasztotta.

Mint hogy fent nevezett engedély nélkül vágott sertést a birtokában lévő hus felett önrendelkezési jogát a további intézkedésig megtiltottuk.

Nyilatkozat

A velem közölteket megértettem. Megfelel a valóságnak, hogy lakáson megjelenő pénzügyőrök a lakóház padlásán három sertésből származó 12 drb sonkát találtak meg melyet engedély nélkül vágtam le. Én a sertéseket azért vágtam le egyszerre mert megbetegedtek és félttem az elpusztulásuktól holott még azok a hizást sem érték el és nagy családú ember lévén nagy kár ért volna. Az engedélyt utólagosan azért nem tudtam megkérni mert erősen ruhátlanok vagyunk és a községbe így bemenni nem tudtunk.

Tudomásul vettem azon figyelmeztetést, hogy a meglévő 12. drb sonkával nem rendelkezem és a további intézkedésig azt nem fogyaszthatom.
[KI]

1951. február 1.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../Az eredményekből megállapítható, hogy még mindig nem a legnagyobb eréllyel foglalkoznak a községi tanácsok a begyűjtéssel.

/.../

Termenybegyűjtési munkálatok megjavítása.

A vb. utasítja a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy a kulákok elszámoltatását most már haladéktalanul a legszigorúbban végre kell hajtani, de a kulákok rokonainál ismerőseinél és a befolyásuk alá tartozó egyéneknél is helyszíni felderítést kell lefolytatni. Ha a kulák befolyása alatt álló dolgozó kisparaszttal találkozánk, akkor helyszíni elszámoltatást kell kérni abban az esetben, ha feltehető, hogy a kulák ott tárolja a gabonáját.

/.../

5./ A vb. megállapította, hogy a községekben a hiranyag el van hanyagolva, nincsenek kiemelve kellőképpen a jó dolgozó parasztkok és nincsen kellőképpen tudatosítva a kulákok szabotálása.

6./ A vb. a kiadott határozatok maradéktalan végrehajtását ellenőrizni fogja és ha a legkisebb nemtörődomséggel, vagy megalkuvással találkozunk ebben a kérdésben annál is inkább, mivel fő súlyponti kérdésünk a begyűjtés, úgy azonnal még a leváltásuktól sem fog visszariadni, mert a begyűjtésben mutatkozó minden lazaság nem más, mint az osztályellenség támogatása és a béke megvédésének meggátolása, amely nem maradhat el megtorlás nélkül.

/.../ járásunkban a dolgozó parasztság foglalkozik erősen a tszcs-k kérdésével, míg tavaly 1-1 tsz.cs. megalakítása nagy nehézségekbe üt-

között, addig ma már elmondhatjuk, hogy 1 hét alatt Ordas, Dunapataj községben megalakítottuk a tszcs-t ugyanakkor a szombati napon Dunatetőtlen községben alakul tszcs. Harta-Bojár-pusztán van szintén alakulóban 1 tszcs, amelynél az előkészítő bizottság működik, Újsolton alakuló-félben van, Dunavecsén egy újabb tszcs, alakulófélben, amelynek az előkészítő bizottságában 3 középparaszt van, Dunapatajon újabb tszcs. alakulása vált lehetővé, ezeket a mezőgazdasági osztály még ezen a héten lelátogatja a járásunk területén megduplázódik a tszcsk. száma.

/.../

[ML]

1951. február 3.

Kovács 23 János rendőrszakaszvezető kérelme

Kérem a dunapataji V.B. Tanács Elnökét hogy a Zsidó hitközség tulajdonát képező József Attila u. 2. sz. lakóházat részemre rendőri lakásként kiutalni sziveskedjék.

Indoklás:

Kérésem azzal indokolom hogy az előző illetve jelenlegi lakásom az őrstől távol van és a szolgálat érdekében valamint a rendelkezések értelmében minden bajtársnak lehetőség szerint az őrs közelében kell lakást biztosítani, hogy éjszaka szükség esetén a bajtársakat mielőbb össze lehessen vonni.

[KI]

1951. február 5.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Herceg István vb. elnök ismerteti a Belügyminiszter és Élelmezési miniszter 8831-4/1951.11.8.sz. rendeletet a terménybegyűjtésre vonatkozóan. /.../

A rendelkezés kitér arra, hogy a helyi tanácsok nem járnak el kellő szigorral és így annak tudható be a gyenge eredmény. /.../ Kulákoknál a helyszini elszámoltatást azonnal meg kell kezdeni, illetve ha már folyamatban van azt tovább is a legnagyobb szigorral kell szorgalmazni, majd pedig a közép és kisparasztok elszámoltatását kell megejteni.

A rendelet hosszan tárgyalja az elszámoltatás módját, majd pedig rátér a büntető és megtorló rendelkezésre, mely példamutató és nevelő hatása legyen.

/.../

[ML]

1951. február 8.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A helyszíni elszámoltatásoknál a kulákok helyszíni elszámoltatásával kapcsolatban ezen a héten több kulákot lepleztünk le, akik rokonoknál, ismerősöknél helyezték el terményeiket.

/.../

Terménybegyűjtési
munkálatok
fokozása és
eredményessé tétele.

A vb. utasítja a községi tanácsok vb. elnökeit és titkárait, hogy a helyszíni elszámoltatásokban személyesen kötelesek résztvenni. /.../ 2./ A kulákokkal szemben a legszigorubb helyszíni elszámoltatást 24 órán belül el kell végezni és be kell fejezni 100 %-os eredménnyel, A kulákoknál a fejadagon és vetőmagon felüli mennyiséget, tekintet nélkül a hátralékra el kell kobozni, még abban az esetben, ha állatállománya van,

/.../

5./ A vb. utasítja a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy kötelesek 3-4 elszámoltató bizottságot felállítani a vb. tagok bevonásával és a tanácstagok aktivizálásával.

6./ A vb. utasítja a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy azokkal a kulákokkal, akikkel bebizonyosodott, hogy a terményeiket elfeketézték, vagy azzal spekuláltak, ellenük internálási javaslatot, kitérve eddigi magatartására és feketetésére a járási tanács vb-nek 24 órán belül küldjék meg. A dolgozó parasztsággal szemben, akik terményeiket elfeketézték s a helyszíni megállapítás szerint terménye nincs, az ellen is büntető eljárást kell indítani, de vigyázva arra, hogy valóban olyanok legyenek akiknél a fenti körülmények fennforognak, és ennek nem szabad tömeg jellegűnek lenni.

7./ Minden esetben a leleplezett kulákok és spekulánsok terményrejtegetését, ha ez kitudódik a helyszíni elszámoltatásnál a községben

szokásos módon, hangos hirdón s a táblára való kiirással kell tudatosítani. A dolgozó nép ellenségei felirattal.

8./ A vb. /minden tagja/ a terménybegyűjtés maradéktalan teljesítése érdekében 1 napon át helyszíni elszámoltatásban veszi ki a részét. A /községek szerinti/ beosztás a következő: /.../

[ML]

1951. február 12.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ az elmúlt hét folyamán 30 tagból álló brigád számoltatta el a kulákokat s a hátralékos dolgozó parasztokat. Valamennyi kuláknál és középparasztnál az előírás megtörtént s ahol a szükség úgy a kívánt birság kiszabása lett alkalmazva.

/.../ A begyűjtéssel kapcsolatosan igen sok 3 percnél hosszabb telefonbeszélgetések voltak és vannak. A telefondíjak és postadíjakat ki kellett fizetni a szükségletet azonban csak potköltségvetés útján tudjuk biztosítani. Március végéig a szükséglet e címen: előreláthatólag: 3894 Ft.

/.../

[ML]

1951. február 15.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Terménybegyűjtési munkálatok megjavítása.

A vb. felhívja a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy a kulákok elszámoltatását a határozat kézhez vételétől számított 24 órán belül most már végkép tüzetesen folytassák le, ugyanakkor kísérik figyelemmel a klerikális reakció működését, különösen Dunapatajon, de más községben is, mert sok esetben a klerikális reakció akadályozza a begyűjtés menetét.

2./ A vb. felhívja a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy a terménybegyűjtést szabotáló kulákok s azok befolyása alatt álló egyének neveit közérdekű hírek formájában hozzák tudomására a község dolgozóinak.

3./ A vb. megállapította, hogy a közérdekű híreket legtöbb községben elhanyagolják, éppen ezért utasítja a vb. a községi vb. elnököket, hogy a közérdekű híreket minden vasárnap kötelesek felolvasni, de ugyanakkor a községi dobosok egy héten háromszor kötelesek a faluban a lakosság tudomására hozni a szabotáló kulákok neveit.

/.../

5./ A vb. Debreceni János solti kulák Értékes Lajos solti kulák, Balogh Károly dunavecsei kulák, Bukodi István szenki kulák internálását javasolja a megyei tanács vb-nek, mivel nevezettek terményüket elszabotálták.

/.../

[ML]

1951. február 17.

A községi tanács vb. elnök jelentése a járási tanács vb. kereskedelmi osztályának

F.hó 16-án megküldött távmondatra az alábbi jelentésem felterjesztem.

1./ Az 1949/50 gazdasági évben élősértés beadással kötelezett gazdák száma*	57 fő
2./ Beadási kötelezettség suly kg-ban.	229.71 kg
3./ Teljesítés suly kg-ban.	139.92 kg
4./ Hátralék suly kg-ban	89.79 kg
5./ Hány gazda teljesítette teljes egészében a beadási kötelezettségét.	36 fő
6./ Hány gazda teljesítette részben:	9 fő
7./ Hány gazda nem szolgáltatotta be egyáltalán a beadási kötelezettségét.	12 fő
8./ Hány kulák ellen indítottak bünvádi eljárást:	9 fő
9./ Hány kulák ellen lett folyamatba téve a kihágási eljárás:	9 fő

/.../

[ML]

* gazdaságuk nagysága alapján kuláklistára került gazdálkodók

1951. február 17.

**Az élelmezési miniszter rendeletének a községi
tanács vb. elnököknek megküldött másolata***

/.../ Feketevágásnak minősül tehát minden olyan vágás, amelyet vágási utalvány, vagy sertésvágási engedély nélkül végeznek. A helyi Tanácsok kötelesek a feketevágások leleplezésére a tanácstagjainak, a járatlevélkezelőknek, a hatósági állatorvosoknak, mezőőröknek, a Tűzoltóságnak, a Szövetkezeti állatfelelősöknek, a Rendőrségnek és Pénzügyőrségnek, valamint az utca és tömb megbizottaknak a bevonásával olyan ellenőrző és jelentőszolgálatot szervezni, hogy ennek segítségével a feketevágások ténylegesen leleplezhetők is megtorolhatók legyenek.

/.../

[KI]

1951. február 22.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Kovács István mezőgazdasági o. vezető beszámol a járás területén folyó tszcsk fejlesztéséről, illetve új tszcsk. alakulásáról. Beszámol arról, hogy Harta község, amely szocialista község lett szép eredményt ért el a mai napig. Harta község szántóterületének 34 %-a szocialista gazdaság. A tegnapi napon megalakult a "Új barázda" tszcs. I. típus, amelynek 18 családdal 35 tagja van. A hartai Lenin tszcs. 56-ról 100 tagra emelkedett, a középparasztokból is számosan lépnek be a meglévő és alakuló termelőcsoportokba. /.../

Tszcsk. fejlesztésének
további megerősítése.

A vb. utasítja a községi tanácsok vb. elnökeit, de különösen a Harta községi tanács vb. elnökét, hogy ne engedjék ellanyhulni a tszcs. szervezést, tekintettel arra, hogy az egész járás területén a dolgozó parasztság a tszcsk. felé fordul. Minden eddiginél nagyobb gondot fordítsanak a tszcsk. alakulása felé, de túlzásba és elbizakodottságba ne essenek, mert mind a kettő rossz irányba terelheti az eddigi folyamatot.

/.../

* „SZIGORUAN BIZALMAS.”

2./ A vb. utasítja a vb. elnököket, hogy bevált módszer szerint a tanács hangos h iradóján keresztül tudatosítsa a belépők neveit és szolaltasson meg a mikrofon keresztül 1-2 dolgozó parasztot, közép-parasztot, hogy ez által is a többi dolgozó paraszt felé fokozni tudja a felvilágosító munkát.

/.../

[ML]

László István (interjú)

Mikor hazajöttem a hadifogságból, átmentem Hartába munka után nézni. Akkor tudtam meg, hogy az egyik régi gazdám, akinél béres voltam azelőtt, meghalt. Gyomorhajos ember volt. Na, de a másik, az meg szóba se állt velem.

Majd jött az általános tagosítás és én lettem kijelölve a tagosító bizottság elnökének, én fogtam össze a csoportot. Hát ez a második gazda énhozzám került. Beszélgetek ott vele, hogy mi van, hogy van, de szegény csak mondja, hogy ő nem áll be a téeszbe.

Mondom neki: – Idefigyelj, Jani bátyám! Hát itt mese nincsen! Úgyis szocialista község lesz Harta. Már 75 százaléknál tartunk. Biztos, hogy szocialista község lesz, mert hát ez volt a megyében az első szocialista község.

– Én nem bánom – azt mondja –, akármi lesz is, én inkább fölakasztom magam.

És megtette, kérem szépen. Nem ment be a téeszbe, inkább fölakasztotta magát. Mondom, egy igazi, szavahihető parasztember volt.

Márfai Mihály (interjú)

Nem tudom, hogy hívták annak idején a belügyminisztert, de egyszer lent volt, és tartott egy előadást. Lényeg az, hogy Kiskőrös nagyon előrefutott a téesz-szervezésben, és Németi elvtárs, a megyei párttitkár küldött nekem az értekezlet alatt egy cédulát: „Na, mit szólna hozzá? Hívd ki versenyre a kiskőrösieket!” Ezt vehettem volna utasításnak is, de én inkább visszaírtam: „Miert nem hívja ki kukoricabegyűjtési versenyre a kiskőrösi járás a bácsalmásiakat?” – mert abban meg azok voltak előbb. És olyan toronymagasan, hogy képtelenség lett volna máról holnapra utolérni őket.

Mindenesetre azt elmondhatom, hogy a dunavecsei járásból nem lett máról holnapra téesz-járás. A fokozatosság bizonyos fokig be volt tartva. Nem azért, mert én tudtam, hogy ezt így kell, vagy úgy, hanem az élet hozta ezt így. Mert akkor már voltak olyan visszhangok, hogy itt is bajok vannak, ott is bajok vannak, öngyilkosok lettek az emberek, meg ilyesmi.

1951. február 24.

A járásbíró leirata a községi tanács vb.-nek

A járásbíró felkéri, hogy a községben szokásos módon /: dobolás, kifüggesztés, hangszóró:/ útján sziveskedjék sürgősen közhírré tenni a következő közlemény: "A dunavecsei járásbírószék bírójának 1951. évi március hó 8. napján /csütörtökön/ délután 1/2 2 órakor a Tanácsházánál panasznapot tart. A panasznapon bárki megjelenhet és ott bíróság elé tartozó ügyét, panaszát előadhatja."

[KI]

1951. február 25.

A községi tanács vb. elnök és vb. titkár jelentése a járási tanács vb.-nek

/.../

- 1./ 1951 II. hó 24-én 6 órakor a "Haladás"
Tszcs. családok száma: 7 család.
- 2./ Tszcs. tagok száma: 13 fő.
- 3./ Mennyi a szántó területe: 75 kh.
- 4./ Mennyi az össz.területe : 82 kh.
- 5./ Működik-e a Tszcs.-nél MDP.szervezet:nem működik mert
most alakult.
- 6./ Hány MDP.tag van: 6 fő.
- 7./ Hány MDP.tagjelölt van: 2 fő.
- 8./ Hány 8 holdon felüli tag van: 5 fő.

Szervezés folyamatban van állandóan: már ma is kimentek a népnevelők és munkájuknak eredménye két új tag.

[KI]

László István (interjú)

Abban az időben megmozdult az egész ország, hogy termelőszövetkezeteket létesítsenek. Ez nem volt utasítás itten, hanem csak elgondolta egy pár paraszt, hogy termelőszövetkezetbe megyén. Hát persze csak szegényemberek. Csupa olyan szegényember, hogy se földjük, se semmijük nem volt, csak ez a sok tartalékföld itten. Ilyen parlag-veszélyföldek. Ebből aztán alakítottak egy téeszt. Hozzátagosították a Bence-birtokhoz, és megkezdték ottan a művelést. Apám, anyám is beléptek.

Először egy Csaba nevű, az volt az elnök, de aztán kimarták, mert csinált egy-két gazemberséget. Utána egy Pintér nevű borbély jött. Az se maradt sokáig: a szakmája se az volt, meg nem is értett hozzá. Ezután jött a járás, hogy én, a párttitkár menjek ki hat hónapra a téeszbe. Úgy volt, hogy kimegyek, aztán gatyába rázom a dolgot, mert tőlem azért csak függtek egy kicsit. '52-ben kerültem oda, aztán a hat hónapból hat év lett. '57 februárjában számoltam föl teljesen a téeszt, mert az emberek otthagytak, elmentek. Mert a jobbmódúak, akik benne voltak, azok mind szaladtak, hogy most már vége a téesz-világnak.

Tóth Sándorné (interjú)

Mikor a téesz-szervezés volt, hát akkor is élen köllöttött járni, természetesen ki-mentünk agítálni. Ezek meg bújtak előlünk, ahova csak bírtak! Padlásra, vécébe, répaverembe meg jégverembe, hogy olyan hideg volt benne, meg lehetett dermedni. Zörgettük végig a házat, nem szólnak sehol. Hát egyszer csak fölsír a gyerek. A jégveremben!!

– Hát az isten áldja meg magukat, gyűjjenek föl! Hát emberek vagyunk, beszélgetni jöttünk csak!

Nem, ők nem akarnak beszélgetni!

– De nem akarunk mink semmi rosszat, nem vesszük el magukat, meg nem írjuk föl a nevüket se, amíg maguktól nem kérik! Hát jöjjenek már elő!

– Nem bánjuk mink, nem megyünk sehová, nem érdekel minket semmi meg senki, menjenek innét!

– De hágy megfagynak ott lenn – mondom –, az istenért, hát avval a pici gyerekkel, meg látom, hogy a felesége is tiszta kék-zöld már!

– Nem megyünk, jól vagyunk mink itt lenn!

És nem lehetett őket kiimádkozni onnét, nem jöttek föl! Így ment ez, ilyen ke-serves kinlódással!

1951. március 1.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Terménybegyűjtés
fokozása.

A vb. megállapította, hogy ugy a kulákokra, mint a dolgozó parasz-tokra kivetett birság összegei nem folynak be rendesen. /.../ ezért a vb. utasítja a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy a kiszabott pénzbirságokat 48.órán belül végre kell hajtani, utána pedig a transferálást megkezdeni.

2. A vb. elnökök a hangoskodó, és kihívóan viselkedő kulákokat, azok közül 2-3-at kell internálási javaslattal a járási vb.-nek be-terjeszteni. Kisebb községben egyet-kettőt.

3. A dolgozó parasztnak terhére kivetett birságokat be kell szintén hajtani, de a transferálásnál elsődlegesen a notorius hátralékosokat kell eljárás alá vonni, hogy a többi dolgozó parasztnak előtt példát mutasson.

/.../

Eddig a járás területén 9 termelőcsoport volt, amely 24-re szaporodott fel. A családtagok száma: 541-ről 799-re, 5108 kath. hold földdel rendelkezik az eddig megalakult tszcsnk. Az összetétel 8 kath. holdon felüliek száma: 204. /.../

[ML]

1951. március 1.

Setri Imre levele a megyei tanácsnak

Alulirott, Setri Imre Dunapataj 264.hsz. alatti lakos, 15 holdas középparasztnak az alábbi kérelemmel fordulok a Megyei Tanácshoz!

430 kg. takarmánygabona beszolgáltatással még hátralékban vagyok, de sajnos nem termett annyi, hogy eleget tudjak tenni, a kivetett %-ot azonban leadtam! Kenyérgabonából -10- mázsával többet adtam be "B" vételi jegyre, mint a kivetett mennyiség! De ezt figyelembe nem veszik, mert már be van adva, ha most adnám be, akkor átírnák a takarmánygabonához, de így érvénytelen! Kissé furcsa, mert nem feketéztem el, hanem a géptől egyenest vittem be és a Községben elsőnek adtam be a gabonát ! Ezzel az elgondolásommal azt hiszem csakis a Demokratikus Országunk felemelkedését segítettem előbbre, szemelött tartva a munkásságot, hogy mentül előbb az Ő asztalukra is oda kerüljön a mindennapi kenyér!

Ezekután kérném a Megyei Tanácsot, hogy találjon módot arra, hogy lehessen átírni a már beadott kenyérgabonából annyit, ami a még hátralévő takarmánygabonát fedezi! Nem tudom elképzelni, hogy a már beadott gabona semmivé váljon azért, hogy nem most adom be. Ugyanis felesleg gabonát nem hoztam házhoz mindet. "B" vételi jegyre adtam be az Állam Raktárába és azt hiszem a Demokratikus Kormányzatunk ennyivel segíti a dolgozó parasztságot, hogy a Megyei Tanács találhasson módot az ilyen ügy elintézésére!

Kérem a Megyei Tanácsot, hogy járjon el az ilyen sérelmes ügyekben és adjon utasítást, hogy tudjak eleget tenni Országunk érdekének a beszolgáltatási kötelezettségemnek!

Szives kéréssel maradok továbbra is Demokratikus érzellemmel a Megyei Tanács iránt.

Tisztelettel

Setri Imre

[KI]

1951. március 5.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ a begyűjtés megjavítása érdekében /a járási/ állandó brigádokat minden nap indítani kell.

/.../

3./ Vb. titkár számol be a Tszcs szervezéssel kapcsolatosan és előadja, hogy a szervező munka nem hozott megfelelő eredményt, mert a hét folyamán a taglétszám nem szaporodott.

/.../

4./ A tavaszi munkák előkészítése nagy feladat. A kulákság mindent el fog követni agitációjával, hogy a dolgozó parasztságot eltérítse a tavaszi munka végrehajtásától, ezért ez a munka a dolgozó parasztság harcifeladata lesz. Fontos tudatosítani a kötelező növények termelését. /.../

[ML]

1951. március 5.

A megyei tanács oktatási osztályának leirata az általános iskola igazgatójának

Értesitem Igazgató Kartársakat, hogy a megye valamennyi általános és középiskolájában március hó 9-én Rákosi elvtárs születése napján az utolsó tanítási órában ünnepélyes megemlékezést tartsanak:

/.../

Március 15-én valamennyi általános és középiskolában összevont iskolai ünnepélyt kell tartani.

Az ünnepi beszédet az iskola vezetője mondja. Beszédét minden iskolavezető önállóan állítja össze, mert ezuttal központi sillabuszt nem küldünk. Beszédét a haladó nemzeti hagyományokra építve mutasson rá a nemzeti függetlenségi harc jelentőségére és arra, hogy 1848. forradalmi harcának, lendületének folytatói vagyunk. Használják fel Rákosi

elvtárs és Farkas elvtárs kongresszusi beszédét és Révai elvtárs beszédéből a haladó Hagyományokról szóló részt.

/.../

[ÁII]

1951. március 8.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A héten megalakult 5 termelőcsoport, így az elmúlt heti 23 termelőcsoporttal szemben 28 termelőcsoportunk van. A termelőcsoportok nagyobb része 1-es típusú tszcs. 2 és 3 sz. tszcs, alakítására az idő előrehaladottsága miatt lehetőség kevés van. A termelőcsoportok állása járási viszonylatban a következő: családok száma 611, tagok száma 890, összes földterület 6096 kh. ebből szántó 5224 kh. Üzemi Párt-szervezet 8 termelőcsoportnál van, MDP. tagok száma 151. tagjelöltek száma 32, középparaszt 242 család.

/.../

3./ Felhívom a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy minden szombaton a telefon használatát a tszcsk. részére engedélyezzék, hogy a jelentéseiket megtehessek. Továbbá azt, hogy a tszcsk. leveleit a postaszakokban elhelyezhessék, mivel ez plussz kiadást nem jelent a községnek, de a tszcsken ezzel is segítünk. /.../

[ML]

1951. március 12.

A járási tanács munkaerőgazdálkodási csoportjának leirata a községi tanács vb. elnökének*

Felkérem az elnök elvtársat, hogy munkakönyvet a papok, szerzetesek és apácák részére ne állítsanak ki. Amennyiben ezen rendelkezés később jötté miatt már ez megtörtént volna, úgy küldjenek a Járási Tanácshoz jelentést, hogy kinek a részére s milyen tevékenység alapján állítottak ki.

/.../

* „Bizalmas.”

Levelünkben felsoroltakon kívül az egyházközségek alkalmazottjait /harangozó, sekrestyés stb./ amennyiben munkaviszonyban vannak és fizetést kapnak elkell látni munkakönyvvvel, kivéve a háztartási alkalmazottakat akiktől később fog intézkedés történni.

Főhivatású hitoktatók és paptanárok munkakönyvvvel való ellátásáról szintén később történik intézkedés.

/.../

[KI]

1951. március 14.

A járási tanács vb. begyűjtési csoportja által a községi tanács vb. elnököknek és az MDP járási bizottságának megküldött
„5.sz. bizalmas tájékoztatója”

/.../

A kulákokkal kapcsolatos intézkedések:

A jelentésekből megállapítható, hogy a kulákok helyszíni elszámoltatását a helyi Tanácsok teljesen beszüntették. A helyi Tanácsoknak nem volt elég tanító példa az, hogy a kulákoknál immár többszörösen lefolytatott elszámoltatások újra és újra eredményeket mutatnak fel, és élesen bizonyítja az ellenség fokozódó ellenállását. Opportunista, megalkuvó magatartásra lehet következtetni ebből az állapotból. A járási Területén 159 kulákra összesen: 639.072.- frt birságot vetettek ki. Ezen összegből ezideig még csupán 88.753.- frt-ot hajtottak be. Ez a két szám ismételtén azt bizonyítja, hogy az osztályharcot nem viszik jól és a begyűjtés sikeres előmozdítása érdekében a helyi Tanácsaink nem alkalmazzák helyesen a kezükbe adott fegyvereket. Itt pl.: Dunaegyháza, Dunatétlen, Harta községek a kivetett birságból egyetlen fillért sem hajtottak be.

/.../

A dolgozó parasztsággal kapcsolatos begyűjtési feladatok.

A dolgozó parasztsággal kapcsolatos begyűjtési munkáknál továbbra is fennállnak azok a hiányosságok, amelyeket már több ízben is említettünk. A helytelenül alkudozásszerűen lebonyolított irodai elszámoltatások befejezendők. /.../

Helyes: Hogy Dunapataj községben a négy legerősebb brigád végzi a begyűjtést.

Hogy Solt község továbbra is erős kézzel kezeli a gyűjtést, és a hátralékot szorgalmazza.

Helytelen: Hogy Harta község a kulákok közül nem kért internálási javaslatot, ugyanakkor dolgozó parasztok ellen pedig bünvádi eljárást 5 esetben is alkalmazott.

Hogy Dunaegyházán Orr Imre tanácsstag a brigádok munkáját a helyi ismeretével elősegíti.

Hogy Ordas község nem foglalkozik kellőképpen a begyűjtéssel.

Hogy Szenk községben a Tanácselnök már márc. 10.-én leállította a begyűjtést.

[KI]

1951. március 15.

Járási tanács vb.ülés; jegyzőkönyv

/.../

A járás területén állandóan hat-hét-tagu brigád működik, akik segítséget nyújtanak a helyi tanácsoknak. Az elmúlt hét folyamán Dunavecse községben működött a brigád, ahol 107 q. eredményt értek el. Kedden, szerdán Solt községben az eredmény 165 q. Csütörtökön és pénteken a brigád tagjai kétfelé vált, egyik csoport Újsolt községben 35 q. vegyes terményt gyűjtött össze, a másik csoport Szenk községben 70 q. terményt gyűjtött össze. /.../

Terménybegyűjtés
hatványozottabb
fokozása.

1./ A vb. utasítja a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy a 2-ik félévi terv teljesítés utolsó beütemezett hetének ütemtervében minden nélkülözhető munkaerőt vonjanak be és brigádokat alkotva a helyszini elszámoltatásokat a legnagyobb mértékig fokozzák. És vasárnap pedig 18-án minden községben begyűjtési napot tartsanak.

/.../ A Párt javaslatára a Földművelésügyi Minisztérium az új termelőcsoportok alakítását március 10-től kezdődően nem engedélyezi. Most döntő feladatunk a tszcs-ink munka szervezetének megszilárdítása, és az, hogy a tavaszi mezőgazdasági munkákban termelőcsoportjaink járási és községi viszonylatban példát mutassanak az egyéni dolgozó parasztnak.

/.../

4./ A vb. /.../ elhatározza, hogy a 3 legerősebb tszcs. patronálását a járás területén magára vállalja. /.../

Tavaszi mezőgazdasági munkák
fokozása.

/.../

3./ A vb. utasítja a községi vb. elnököket, hogy a legnagyobb kuláknál azonnal tartsanak vizsgálatot és vizsgálják felül, hogy ki

nem tett eleget határidőre a vetéstervének és minden községből ragadják ki a legrosszabb példákat és a jelentéseket ellenük azonnal tegyék meg, a járási tanács felé, hasonlóan, mint a begyűjtésnél.
4./ Utasítjuk a vb. elnökeket és titkárait, hogy a f. hó 18-án vasárnap az MDP. járási nagyaktiva értekezleten 8 órakor jelenjenek meg Dunavecseben a Défosz helyiségben és a meghívó szerint készüljenek fel mindannyian felszólalásra és hívják ki egymást április 4-ének tiszteletére a tavaszi munkák elvégzésével kapcsolatosan.

5./ Utasítja a vb. a községi vb. elnököket, hogy minden héten a pártvezetőségi üléseken számoljanak be a tavaszi munkálatok állásáról. /.../

/7./ Utasítjuk a község vb. elnökeit, hogy gondoskodjanak a versenyiroda felállításáról, amely a később megadott irányelvek szerint fog működni, melynek fő feladata lesz az elvégzett munkák kiértékelése és a legjobb eredményeket elérő gazdálkodók megfelelő formában való népszerűsítése, ugyanigy a tszcsk esetében is és az osztályellenség kipellengerezése.

/.../

a megyei tanács is felhívta a figyelmünket a nagyon elszaporodott fetelevágásokra, ami megye szerte elterjedt, de vonatkozik ez nem kis mértékben a dunavecsei járásra is. /.../

/.../

[ML]

1951. március 21.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../A járási tanács brigádjai hétfőn Dunavecse községben kezdte meg működését. 56 q. terményt gyűjtöttek be. Kedden Dunatetőtlen községben, ahol szintén 46 q. terményt gyűjtöttek be, szerdán Ordas községben, ahol már a helyi tanács megállapítása szerint termény egyáltalán nem volt, 1 nap alatt 68 q. terményt gyűjtöttek be. Csütörtökön Dunapataj községben szintén 97 q. lett az eredmény. Harta községben 179 q. Pénteken Solt községben 63 q. volt az eredmény vegyes terménybegyűjtésből.

/.../

Terménybegyűjtés.

1./ A vb. felhívja a községi tanácsok vb.elnökeket, hogy bár 18-val a begyűjtés határideje lejárt, de az eredmények nem kielégítőek s így minden községben a brigádok átszervezésével mindaddig folytatni kell a begyűjtést, amíg arra külön utasítás nem megy, hogy be kell szüntetni.

/.../
Tavaszi mezőgazdasági
munkák.

/.../

4./ A vb. utasítja a vb. elnököket, hogy minden egyes kulák tervét vizsgálják felül és a helyszínen győzödjenek meg annak helyességéről és amennyiben a legkisebb mulasztás tapasztalható, úgy a feljelentést, mint aki az 5 éves tervünket szabotálja, tegyék meg ellenük.

5./ A vb. utasítja a vb. elnököket, hogy a tszcsk. vetőmag szükségletéről és egyéb vonatkozású teljesíthető kérelméről gondoskodjanak.

/.../

[ML]

1951. április 2.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Vb. elnök ismerteti az április 5 napján megtartandó tanácsülés napirendi pontját, mely a vb. munkájáról szol. Beszámolójában előadja, hogy ammmikor világszerte erősödik a dolgozó tömegek harca a békéért, ammkor a dolgozók százmillioi létrehozták a békevilág tanácsát ugyanakkor felszólítja a békére vágyó emberiséget, hogy aláírásukkal kényszerítsék a nagy hatalmakat a békeegyeznény megkötésére. Az aláírás-gyűjtés lesz a béketábor hatalmas seregszemléje. Mindenki hiva lehet a békemozgalomnak - kivéve az osztály-ellenséget, a kulákságot és a klerikális reakciót. Nem elég az egyszerű aláírás, hanem az aláírás minőségét is meg kell javítani. Az aláírások folyamán le kell leplezni a béke ellenségeit s rá kell mutatni a kulákság és klerikális reakció mesterkedéseire. Arra is rá kell világítani, hogy a dolgozó nép békeakarata minden napi munkán keresztül az állammal szembeni kötelezettséggel bizonyosodik be.

/.../

[ML]

1951. április 12.

Részletek ötödik osztályos általános iskolások fogalmazásaiból

/.../ aláírásunkkal is követeljük, hogy az öt nagy-hatalom kössön békeegyezményt. Mi uttörök is aláírtuk a békeivét, mert mi is békét akarunk!

/.../ Mi iskolások is aláírtuk a békeívet. Mert tudjuk, hogy a háboru mindent lerombol, és csak szabad hazában tudunk építeni.

/.../ Ha nem lesz béke akkor se termelni, se az országot építeni nem lehet. Ezért édesanyám ird alá a békeívet, mert a háboru veszedelmes és akkor nem látunk mást csak romokat és gyujtogatást.

[ÁII]

1951. április 16.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ az országos Béke Bizottság is elhatározta, hogy 8-án hazánkban is megindítja a békeegyezmény megkötésének aktiv támogatására az aláírás gyűjtését. /.../

A Béke-Világ Tanácsának felhívásával kapcsolatos feladatok megtárgyalása.

/.../

3./ A vb. utasítja a községi vb. elnököket, hogy az aláírás gyűjtéssel kapcsolatos adminisztratív teendők ellátására jelöljenek ki községenként 1-1 megbízható adminisztrátort, akinek a teendője a 2702-1/1951. megyei tanács vb. rendeletben le van írva.

4./ A vb. utasítja a vb. titkárokat, hogy április 10-től kezdve 2 naponként mindennap délelőtt 9 óráig távbeszélőn a járási tanács vb-hoz 3-as telefonszámon az aláírásoknak a számát.

/.../

[ML]

1951. április 16.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A béke világtanács az új háború elleni harc központja a Berlinben megtartott ülésről hozott határozatok a földkerekség minden részén a békeharci tevékenységének az alapját képezi. A Békevilágtanács felhívja a békére vágyó emberiséget, hogy aláírásaikkal kényszerítse a nagyhatalmak kormányait a béke egyezmény megkötésére.

Mindenki hiva lehet a békemozgalomnak kivéve Hazánk és népünk ellenségeit a kulákokat jobboldali szociáldemokratákat és a klerikális-reakciót képviselő személyeket.

A béke mindenkinek érdeke és ezért mindenkinek harcolni kell. Aláírás gyűjtéssel megszilárdítjuk a nemzeti egységet és megerősítjük a munkás parasztszövetséget. Ugyanakkor leleplezzük agitációkba a béke belső ellenségeit fokozzuk a gyűlöletet irántuk.

/.../

Községünkben ezidőszerint 1500 személy írta alá a békeiveket s mindenki a legnagyobb lelkesedéssel tette ezt. Akadtak ugyan csak egy néhányan olyanok akik vagy öregségükkel tekintettel vagy talán hozzátartozójukra hivatkozással nem írták alá az ívet, de ezekhez is másodszer kimenve a népnevelők jó meggyőző munkával jó eredményt tudtak elérni s aláírták az ívet.

/.../

[ML]

1951. május 11.

A községi tanács vb. elnök jelentése a járási tanács vb.-nek*

/.../ a békeiv aláírók száma 3770.

Az aláírások alkalmával a hangulat jó volt. Kirivo esetek nem fordultak elő csak egy-néhány idősebb férfi vagy nő vonakodott az ívek aláírásától azonban ezeket is újabb jó népnevelő munkával meggyőztük a béke ügy fontosságáról és aláírták az íveket.

[KI]

1951. április 3.

A községi tanács vb. elnök, elnökhelyettes és az MDP községi szervezetének titkára által a járási tanács vb.-nek felterjesztett internálási javaslat.*

Nemes Pál Dunapataj Szentkirály pusztai lakos ellen az internálási illetve a bünvádi eljárás beindítása végett javaslatunkat megteesszük.

Nevezettnek saját kezelésében van 16 kat. hold 12 n.öl szántó 13 kat. hold 1189 n.öl rét összesen 29 kat. hold 1201 n.öl és végül Kiskőrös községben szőlő tulajdonnal is rendelkezik.

* „Biz.”

** „Biz.”

Nevezett az őszi mélyszántást ammit későn végzett el tavasszal a simítási munkálatokat rajta nem végezte el, búzáját nem fogasolta meg, sőt azt hangoztatja, hogy nem is szükséges az, mert annyi ugysis terem rajta amennyire neki szüksége van.

Fentnevezett cselekményeivel és izgága kijelentéseivel állandó ellenpropagandát szit a községben gyermekeivel együtt, ugyanugy kint a tanyavilágban is, begyűjtése során pediglen annak dacára, hogy még mindig hátralékban van 18 mm. 75 kg. kenyérgabonával 9 nm. 9 kg. tatkarmánygabonával és 57 mm. szénával a nála kintjáró elszámoltatási bizottságot vasvillával fenyegette és azóta is állandóan demokrácia ellenes kijelentéseket tesz. Ugyanakkor lovaival kenyérgabonát etetett ammit a nála kint lévő bizottság meg is állapított s ezért ellen a feljelentést már külön is megtettük. Ezért ellene internálási javaslatot is tettünk, de mindezt fogatosítva nem lett és ezzel visszaélve hangoztatja ma is, és tanács lejárásával igyekszik azzal, hogy azt mondogatja, hogy ő tehet azt amit akar és még se lesz semmi baja.

Mi úgy látjuk, hogy fentiek szerint kimeríti a 18.023/1951/11. 18.F.M. számú rendelet és a 8800/1946. F.M.sz. rendeletbe ütköző tényeket és bűncselekménye miatt ellene kérjük az internálás illetve a bűnvádi eljárás beindítását.

Nevezettnek két legény gyermeke is van akik szintén nagy hangok és atyjuk sugalatára fogtak vasvillát a náluk kintjáró hatósági közegekre és ammit akkor is a rendőrség beavatkozása tudott megmenteni.

Ezen kulák csemetékről is akik már 30 év körül járnak állandóan hallani lehet, hogy merészen a demokrácia és a Párt valamint a Kormány ellenes kijelentéseket tesznek. "Mi ennek a rendszernek a szokásait nem vesszük be" ilyen kijelentéseket is tesznek, de ettől még súlyosabbat is.

[KI]

1951. április 18.

Az MDP községi szervezetének titkára és elnöke által felterjesztett internálási javaslat

A dunapataji M.D.P. szervezet vezetőségének véleménye.

A fenti vezetőség vélemény Nemes Sándor és Pál dunapataji szentkirályi lakos kulákokról, a következő:

Nemes Sándor dunapataji szentkirály pusztai lakos, 75 éves kulák./.../ A nevezet semmiféle pártnak vagy népi szervnek nem tagja, sőt még a tanya világ beszerzésénél is nagy akadályokat gördített, a pártol kiküldött népnevelők munkájában, a szövetkezés ellen izgat, és

azokat ocsárolja. A fentirt kulákoknak az internállási javaslatát úgy a tanács vb.-je mint a Pártvezetősége beadta ellenséges magatartása miatt, és eddig még intézkedés nem történt. Kérjük a fentsoroltak minél gyorsabb elintézését.

[KI]

1951. április 5.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ a megyei tanács főelőadója felhívja a vb-t, hogy /.../ gondoskodjon arról, hogy minél több helyi ipari vállalat szerveztessék a járásban, különösen felhívta a figyelmét a vb-nek a temetkezési vállalatra, valamint a kenyérgyártó, valamint a szikvizgyártó vállalatokra. Kihangsúlyozta a KTSZ-ek szervezésével kapcsolatos teendőket is és egyben átnyújtotta a megyei tanács vb által kiküldött munkaprogramot, melyben le van szögezve, hogy mely községekben és mikor szándékoznak KISZ-eket alakítani. /.../

[ML]

1951. április 5.

Községi rendes tanácsülés: jegyzőkönyv

A községünk begyűjtési tervteljesítésének adatai a következők: Kenyér- gabonából 98,4 %, takarmánygabonából 62,4 %, kukoricából 50,3 %, burgonyából 7 %, szalastakarmányból 28,3 % az eredmény a félévben.

/.../

Nem láttuk be azt sem, hogy a munkás parasztszövetség szorosabbá tételének alaptétele az, hogy községünk minden dolgozója maradéktalanul és lelkesen tegyen eleget beadási kötelezettségének. Tudatosítanunk kellett volna azt is, hogy a munkásosztály üzemeink gyáraink dolgozói a világ legfejlettebb iparának szovjet ipar gazdag tapasztalataira támaszkodva, milyen mérhetetlen áldozatvállalásra képes.

/.../

Még mindig vannak olyan tanácsstagok is akik nem érzik a rájuk háruló felelősséget kellőképpen. Népszerűtlen feladatnak tekintették a begyűjtésnél való aktív részvételt. Ugy gondolták, hogy talán az ö közreműködésükre már nincs is szükség.

/.../

[ML]

1951. április 7.

A községi tanács vb. titkár jelentése a járási tanács vb.-nek

Községünkben a vezetőség felé kell, hogy elsősorban kritikát gyakoroljunk, mert Dunapatajon is megvót és még részben megvan a hanyagság, vagy a nemakaromság, egyesekben kik a saját érdeküket a társadalmi érdek fölé akarják helyezni. /.../ A munka megszilárdítása és annak százszázalékos végrehajtása érdekében megszerveztük a reggeli sajtót, mely elejében részbe most is vontatottan megy, de minden esetre naponta fokozottabban növekszik a sajtónk színvonala. Azonba meg kel említeni, hogy bizony egyrészőnk csak azért jön be, mert kötelezzük rá és fél a büntetéstől, azonba vannak jó aktívák is kik élnek a sajtóért és rajonganak a politikáért, ezeken minden esetre meg is látszik, mert a munkához való viszonyuk stabilabb mint azoké kiket csak félválról érdekel a politika. /.../ Ezek után is rajta leszünk, hogy a Tanácsunk munkáját megjavítsuk, mert ahol a Tanács lazán dolgozik, ott az egész község laza marad. /.../

[KI]

1951. április 7.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

A helyi tanácsok munkájában az éberség kérdése döntő jelentőségű. Az éberség területén tapasztalt nagyfokú lazaságok - különösen most, az élesedő osztályharc idején - az ellenség könnyűszerrel olyan adatok birtokába juthat, melyek felhasználásával szabotálhat, fékezheti nép-gazdaságunk ütemét, megnehezítheti feladataink teljesítését.

Annak alátámasztására, hogy az éberség területén milyen nagyfokú egyes tanácsok hivatalainál a lazaság, a szenki tanácsot kell példaképpen oda állítanom 1951. évi márc. 6. napján az irodák tárva-nyitva vannak. A közlelmezési csoportnál az íróasztalon a gazdalajstrom alapiratai szabadon voltak az elnöki szoba nyitva, az iratszekrények zárai hiányosak és hibásak nem zárnak jól, úgy hogy az ellenség minden zavarás nélkül elviheti a fontos dolgokat. Hivatalsegéd nem tartózkodott a tanácsházában, így ellenőrzésem során az írógépet elhoztam.

Példának kell megemlítenem Harta községet is, ahol az elmúlt napokban a Megyei Pártbizottság kiküldöttje járt kinn, a tanácsházát őri-

* „SZIGORUAN BIZALMAS!”

zetlenül, az irodákat tárva-nyitva találta és az elnöki szobából elhozta az 1 számú vetésterületi lajstrom egy példányát, valamint a tszcsk. névsorát, melynek az ellenség kezébe való jutása részünkről nem közömbös.

Utasítom a fentnevezett tanácselnökeket, hogy hivatalomban haladéktalanul jelenjenek meg a fenti tárgyak átvétele végett.

[KI]

1951. április 10.

A községi tanács vb. elnök „hírszolgálat” a járási tanács vb.-nek

/.../

Községünkbe a begyűjtési kampányban vóltak egyes kiemelkedett begyűjtők, kik népnevelő munkával a legjobb eredményeket érték el, így a brigádonként Rabocsai brigádja ki a legjobban működött és első helyen áll és Gajdácsi Brigádja ki a községünkbe legtöbbet vólt kint begyűjteni, ezek a brigádok érték el legjobb eredményeket. /.../

[KI]

Márfai Mihály (interjú)

Képzelteri, hogy mik történtek itt, ha az ember egyszer csak megtudja, hogy a legjobb tanácselnöknek elismert Fülöp nevezetű valaki is 15 évet kap. Pedig ő vólt a legjobb! És még azt se tudni, hogy miért! Begyűjtés, meg a téesz-szervezés ... hát mindent összehordtak.

Egyszer össze lettünk hívva, mi járási vezetők, és lehordtak bennünket, hogy nem lássuk, hogy a kulákok olyanok, hogy éjszaka viszik ide-oda a gabonát, és ezért nem találunk mi semmit. És ezért a megyei párttitkár-helyettes elrendelte az éjszakai elszámoltatást.

Nem vólt mit tenni, nekünk is meg kellett csinálni. Megalakítottam a brigádot, a Csaplár vólt a vezetője, és elmentek Dunapatajra. Én magam maradtam Solton.

Az itteni brigádban vólt egy Rabocsai nevezetű vólt rendőrszázados, és ahogy megyünk, egyszercsak azt kiabálja: – „Fegyvert a kéménynek szegezz!” – meg ilyenek. De sötétedett már, és tiszta marhaság vólt, nem vólt ott se fegyver, se semmi. Látjuk viszont, hogy az emberek bezárják a kapukat, legfeljebb a kulákoknál ágaskodnak, és néznek ki a falon. De ajtót nem nyitnak sehol. Láttam, hogy nem megyünk semmire. Fogtam és lefűjtam az egészet, önhatalmúlag. Gyerünk be azonnal! Telefonáltam le Dunapatajra is a rendőrségen keresztül – mert

másképp nem volt kapcsolatunk –, hogy ott is sürgősen hagyják abba. Szerencsére még hozzá se kezdtek. Abbahagyni! Bevonulni!

Másnap felhívom a Németi elvtársat telefonon, és mondom neki, hogy a kiadott utasítást nem hajtottam végre. Kérdi tőlem, hogy milyen utasítást. Mondom neki:

– Ki volt az a marha, aki ilyen utasítást adott!? Akkor meg én ijedtem meg, hogy félreértettem valamit, és csak mi csináltuk ezt. Hát most mi lesz?

– Jól tetted, helyesen jártál el, mert azok a marhák már megint... – Csak nem tudtam ki az – éppen akkor volt Kiskőrösön is meg Kalocsán is valami túlkapas. De itt mi ilyeneket nem csináltunk. Nem azért, mert én tudtam előre, hogy ezt nem szabad.

Ez megint egy olyan véletlen szituáció volt, amiben érezni kellett, hogy ebből csak baj lehet. Le is jött másnap a Németi elvtárs, és megkérdezte, hogy miért fogadtam el a megyei vezetőktől az utasítást. Hát hogyne fogadtam volna el! Mindig azt hajtogatták, hogy forradalom van végeredményben, vér nélküli forradalom, és ez egy módszer kérdése. Ők mindig közelebb voltak a tűzhöz, hát biztos jobban vannak értesülve. Csak jobban tudják, hogy hogy kell ezt csinálni.

Nagy Gyuláné (interjú)

Mentek a rekvirálók pincébe, padlásra, mindenhová. Volt az udvarunkon egy alacsonyabb melléképület, és a nyári konyhába azon át lehetett följutni egy csapóajtón keresztül. A háború végén mindig voltak itt oroszok beszállásolva, de rengeteg. Aztán még azok se találták meg. Ha menekülni kellett előlük, nagyanyával mindig oda fölmentünk, aztán mikor elmentek, akkor szépen levonultunk. Merthogy ezek jöttek-mentek, cserélődtek folyton.

Viszont kigyűttek a tanácsi rekvirálók, és már mondja is az egyik: – „Ni, ott van egy ajtó!” Egyből észrevették. Ki is rámostak mindent.

Volt ezekkel mindig egy-két cigány. De nem volt érdemes egyezkedni velük. Mert jó, ittak-idogáltak, akkor itthagytak valamit. De jött a másik csoport, annak már megmondták, és már állt is a ház elé a kulákfogat. Volt egy Rabocsai nevű a vecsei járási csoporttól, az volt a főnökük. Az fél nap alatt összeszedte, sőt az itteniek nem tudtak behajtani. Nem lehetett ezekkel egyeztetni se szép szóval, se máshogyan. Egyszer az apósomat – mint kulákot – kirendelték fogattal egy tanya-bérlőhöz, és ott az asszony megverte a rekvirálókat, sőt még a papát, a kulákot is. Le is csukták a szerencsétlent érte. Ugye elég primitív emberek voltak, talán a négy osztályt se járták ki, és nem értették meg az idők szavát.

Mondom, nem volt menekvés sehogyan se. Hát a krumplit is elvitték az egyik esztendőben az utolsó szemig. A paraszt embernek az fontos, szeretjük nagyon, nem tudunk meglenni nélküle. De nem volt egy szem se. Na akkor mondta valaki, hogy jó vastagon meg köll hámozni a krumplit, és annak a haja majd kihajt, lesz belőle valami. Csináltuk is, egy csomó krumplihajat rejtegettünk tavaszig. Még akkor én fölmentem Pestre, mert ott, ha sorbaállt az ember, azért csak kapott

valamennyit. Itt is sorbaálltam, ott is, összeszedettem apránként egy olyan 60 kilónyit. És ami így összegyűtt, azt elvetettük. Hát olyan csodálatos termésünk volt, hogy nem felejttem el soha. Még a vallás is előgyűtt, hogy azért az isten törődik mivelünk, mert valami 28 mázsa termett. Na akkor persze megint elvitték az egészset.

1951. április 11.

Járási tanács vb. ülés jegyzőkönyv

/.../

Tavaszi mezőgazdasági
munkák biztosítása,
tszcsk. megszilárdítása.

/.../

7./ A vb. utasítja a községi vb. elnököket, hogy kérjék fel a Párt titkárokat és közösen vizsgálják át minden tszcs, névsorát, hogy ellenséges elemek nem-e furakodtak be tszcs-inkbe. És azt is egyben, hogy milyen ütemben, milyen formában folynak a tszcsk-ben a tavaszi mezőgazdasági munkálatok és nem-e szorul valamelyik segítségre.

/.../

Nónius Sándor munkaerőgazdálkodási csoport előadója /.../ beszámolójában kihangsúlyozza, hogy járásunk néhány községében az elmúlt hetekben és hónapokban munkaerő toborzás folyt. /.../ Nagyon nehezen ment a járás területén, /.../ hogy biztosítsák a munkáskezeket, akik a munkájuk révén a békénk, erősítéséhez járulnak hozzá. Nem értették meg /a községi tanácsok/ azt sem, hogy a munkaerő gazdálkodás alapjait a hatalmas Szovjetunió példájára raktuk le, akik a háboru sulyos napjaiban is szervezetten, fegyelmezetten és kommunista példamutatással dolgoztak és munkájukkal vettek részt a 2. világháboru győzelmében. /.../ Jelenleg járásunkban a dunavecsei ÁMG. részére toborzunk, sajnos most is eredménytelenül, ezt annak tudhatjuk be, hogy nem elég lelkiismeretesen végezték a népnevelők a propaganda munkát, nem mentek ki a nép közé és /.../ a községi vb. elnökök sem tekintik szívügyüknek. Munkaerő toborzásról beszámoló.

/.../

2./ A vb. felhívja a községi vb. figyelmét, hogy az egyes községek-ből kilépő tszcs-tagokra, akik kilépés után az állami gazdaságoknál nyernek elhelyezéseket. Az ilyen személyeket írják össze és azt soronkívül jelentsék a járási tanács vb-nek, hogy a visszarendelésükről azonnal gondoskodhassunk.

/.../

5./ A vb. utasítja Csáky Lajos oktatási osztály főelőadóját, hogy gondoskodjon az iskolák igazgatóin keresztül, hogy a munkaerő toborzás kérdéseit az iskolák tanóra előtt ismertessék, szembeállítva a népi demokráciák és Szovjetunió példáját a nyugati imperialista országok munkanélküliségével és irassanak a kérdésről dolgozatokat. Utasítja továbbá, hogy a népművelés vonalán is állandóan e kérdést tartsa napirendi pontként.

/.../

[ML]

1951. április 11.

A községi tanács vb. elnök és titkár levele a járási tanács vb-nek

Feljelentés Pandur Antal kulák szabotázasáról.

Jelentem illetve a feljelentést megteszem Pandur Antal kulákról, ki nem tett eleget az őszi szántásnak, mintegy K.8.1. kat.h. és 800.n.ől szántót parlagon hagyott, mely a mezőőrök jelentéséből kitűnik, hogy a mai napig is szántatlan e darabföld. Ezen feljelentést a további eljárás végett felterjesztem.

[KI]

Pandur Antal és neje (interjú)

Asszony: A Rókus kórházban születtem, aztán bevittek a menhelybe, mert 4 napos voltam, mikor az édesanyám meghalt. Onnan hoztak aztán Dunapatajra. És itt mint állami lányt dobált a sors egyik helyről a másikra. Sokat szenvedtem.

Először voltam Mari néninél. Nagyon rosszlelkű asszony volt. Föl is jelentették, hogy vegyenek el tőle. Akkor az orvosnál voltam két hétig. Aztán elvitt egy öregasszony. Az elvállalt, de ott is nagyon-nagyon rossz helyem volt, mert csak abból élt, amit utánunk kapott. Na, akkor Tardos nénike vett magához. Ott már jobb sorom lett volna, de kitört a háború, Józsi bátyámat, a fiát, elvitték katonának, és így ottmaradtunk özvegyen.

Tízéves voltam, de már cséplőgépnél dolgoztam, télen meg hordtam a fát, hogy tudjunk létezni. Mikor tizenkét éves lettem, elmentem Ordasra szolgálni, mert akkor már az állam nem fizetett rám. Később hazajöttem, mert az ángyim menyé leesett a kocsiról, és én lettem a Józsi bátyám kettőzője. Arattunk, és ez a Nagy István is ott aratott.

Azt mondja Józsi bátyámnak: – Mondja már, hol vette ezt a kis ökörszemet? Mert igen ügyes kislány.

Azt feleli Józsi bátyám: – Állami kislány ez. Szeretnénk, ha valaki magához venné.

– Hallod-e, te jány! – mondja erre Nagy István. – Nem gyünnél el hozzánk szolgálni? Nekünk nincs ám családunk, és ha ott maradsz minálunk – azt mondja –, jól fogsz járni, mert mi vagyonosak vagyunk ám.

És akkor azt mondtam, hogy elmegyek. Vasárnap el is mentem, de nénikém nem akart megfogadni, merthogy nagyon kicsi vagyok, és majd nem bírom. Én azt feleltem neki, hogy kicsi a bors, de erős. Ott maradtam, és tőlük mentem aztán férjhez. Mire hozzámentem a mostani uramhoz, a nénikém már meghalt, és csak a bácsika maradt. Azelőtt is akadt volna kérő, de állami gyerekhez nem adtak. Azt mondták, hogy egy állami csikó elég.

Férfi: Én nem ismertem a nénikét. Mikor '34-ben Dunapatajra kerültem, akkor a papa már özvegy volt. Lehetett olyan 40 hold földje a tanyával együtt, de mi csak 20 holdat tudtunk megművelni, a többi ki volt adva.

Asszony: '37-ben volt, hogy azt mondta a bácsi: – Maris, a nevemre íratlak, megérdemled! Mentünk a közjegyzőhöz. Kérdezték tőle: Nagy bácsi, van-e családja? Nincs. Hát testvére vagy annak családja? Nincs. Akkor – azt mondja – nincs semmi akadály, a nevére írathatja. Meg is történt. Aztán bizony ő is beteg lett, operálták Pesten, 7 évig én viseltem gondját. Mikor megbetegedett, azt mondta, rendeletet tesz. Én azon voltam, hogy mindenkire hagyjon, minden rokonára, hogy ne háborgasson senkise. Úgyhogy huszonketten mentünk be a közjegyzőhöz. Annyifelé hagyta a vagyonát. Nekünk is hagyott kaszálóval meg mindenfélével együtt olyan 20 holdat.

Mikor a háborúnak vége lett, akkor kezdtünk gazdálkodni újra. De hiába volt minden: kuláknak minősítettek minket, pedig nem lett volna szabad. Nem is volt annyi vagyonunk, meg aztán árva lány is voltam. És az uram is, meg én is, egész életünkön át a cselédkönyvet ki tudtuk mutatni. És mikor Vecséből legyűttek, azt mondták, hogy ne tessék haragudni, ugye mi küldve vagyunk, mi nem bántjuk magukat. Tudjuk, hogy nem maguk a hibásak, a tanács sorolta be magukat. Valaki bement bennünket kuláknak.

Borzasztó volt az a mi beadásunk. Mindent elvittek. A képeket, a nyoszolyát, a fehérneműt, ami volt szekrényünk, még azt is. Csak ültem ott a batyumon. Három kocsival jöttek. A tanácsnál aztán megnéztem: elárverezték, vitték, akiknek kellett. A rendőr felesége ugye terhes volt, a szép lepedők az övéké lettek. Csak helybeliek vettek, nem is láttam ottan vidékit. Azt mondtam, van háromszáz forintom, ne vigyétek el a ruhaneműmet. Azt mondták, nem lehet. Az maradt, amibe belefeküdtünk, azért vagyunk ilyen szépek.

Máskor meg úgy zaklattak, hogy menni köllött. Felültettek a szekérre, hogy menjek el egy másik házhoz, és a tyúkokat meg az ilyeneket fogdossam össze. Szégyeltem én magam, még a kocsiodalba is lehasaltam. De csak fölküldtek a padlásra a csibékért. Akkor aztán ledobáltam egy-kettőt. Haj, Istenem, de borzasztó is volt! Dehát szegények nem haragudtak, mert tudták, hogy muszáj. Tőlünk

is kulákok vitték el a holmit. A Nagy Gyula bácsi itt volt minálunk kocsival. Nekünk meg vinni kellett a másét.

Akkor volt olyan, hogy éjjel gyűttek az uramért, és elvitték. Nekem meg azt mondták, vigyék utána 3 napi eleséget meg a kabátot. Na, mondom, úristen, hova vihetik. Felöltöztettem a gyerekeimet, és elvittem magammal a rendőrségre. Megmondtam nekik, hogyha odaérünk, rettenetesen sikoltozzanak.

Mikor odaértünk, ríttak is szegények, sőt még én magam is ríttam. Nem telt bele egy negyed óra, hazaengedték az uramat.

Férfi: Egyszer meg Kecskemétre hívtak a munkaügyi osztályra, tízezer forint vagyonelkobzás miatt. Aztán az lett, hogy egy hónapot ültem, a többit elengedték.

Asszony: Volt másik is. De az már a bor miatt. Elvitte az én uram a bort, a 7 hektót, de azt mondták, hogy nem üti meg a rendes maligánt és nem veszik át. Aztán tavasszal szóltak, hogy most vigyük. De hát akkor már nem volt miből, mert addigra eladtuk. Megmondták, ebből tárgyalás lesz. Ültél is egy hónapot.

Férfi: Annyi borért most is ülnék.

Asszony: Ugye eladtuk, mert mindent elvittek, pénzünk meg nem volt. A gabonát kihordták a góréból, hogy a tűz égesse meg őket. A disznót kiengedték, és elkísérték a tanácsházára, nekem meg nem volt lelkiérem utána se menni. Egy pár napra rá szólnak, hogy menjek a tanácsházára, mert döglődik a disznó. Oda megyek, hát nincs a disznó. Kérdezem mindjárt:

– Hol van a disznó? Szeretném elszámolni, adóba, vagy valahogy.

– Nem lehet – azt mondják –, mert nincs meg a disznó.

– Hát hol van a disznó? Hát annak magánál kell lenni.

Erre azt mondja:

– Nézze, itt van a passzus!

Azon meg rajta volt, hogy a Pandúr Antal disznaja nyakcsigolya-törést szenvedett, ezért kényszervágással közszükségletre lett fordítva. És nem számolták be azt nekünk semmibe.

Férfi: Sőt még akkor leadtam a 600 öl szőlő árát is, 13 ezer forintot, az utolsó fillérig, adóba. Az se volt elég. Megint azzal jöttek, hogyha egy héten belül nem fizetek ennyit meg ennyit, visznek. Állandóan a rendőrségre jártam, meg a tanácshoz. Volt, hogy tizenkét órakor jöttek értem, éjjel. Mondták, hogy vessem be a földet.

– Mivel? Mikor nincs vetőmagom.

– Vegye meg!

– Miből?!

Na a vége az lett, hogy itthagytam csapot-papot, és elmentem Sztálinvárosba. A munkaügyi osztályvezetőm adott egy papírt, hogy: „Igazolom, hogy Pandúr Antal 1952. augusztus 1-től vállalatunknál dolgozik és a reá bízott munkát becsülettel végzi, tehát vállalatunk rovábbra is igényt tart rá.”

Asszony: Még azután is kétszer jöttek érte, éjszaka. De mondták, hogy én nem vagyok köteles elmenni, mert az uram nincs itthon, odavan Dunaújvárosban dolgozni, én meg egyedül vagyok a három kisgyerekekkel. Mégse hagyhatom itt őket!

Férfi: Hát még a Radocsai, Vecséről a járási tanácstól, az is azt mondta:

– Anti bácsi, itt más kiút nincs, minthogy elmegy hazulról. Különben magát mindig zaklatni fogják.

1951. április 19.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Az egyéni gazdálkodók igyekeznek a vetést mihamarabb elvégezni. A kulákság szabotálni igyekszik így Solt községben Bajusz Pál és Értékes Lajos kulákok a szőlőmetszésnél, sok csap hagyásával szabotálnak. Nem ellenőrzik a vb.-k a munkálatok menetét, sem a mezőgazdasági állandóbizottságok, így fordult elő, hogy Újsolt községben 11.kat.hold vetést kellett kiszántani, Dunatetőtlen községben pedig Kelemen István kuláknak 3.kat.hold árpáját pusztította ki a futrinka.

Verseny jelentősége a községeknél nincs eléggé kidomborítva. A verseny táblák nincsenek mindenütt meg s nincsenek vezetve. A jól dolgozók nincsenek feltüntetve, de nem hirdeti ki a szabotálókat sem.

/.../

3. Utasítja a községi vb-k elnökeit, hogy a kulákság esztelen állapot eladását akadályozza meg, mert azok az állatok eladásával szabotálják 2 éves állattenyésztési tervünket, földjeiket nem művelik meg állat hiányában. Ordas községi tanács vb.-t utasítjuk, hogy az eddig ilyen cselekményt elkövető kulákok feljelentését azonnal tegye meg.

/.../

Az adóztatás helyes megoldása nagyfontossággal bír, mert eddig a járásban látszat adóztatás érvényesült, aminek jele Apostag, Dunaegyháza, Ordas és Szenk községekben érezhető, itt kulák föld felajánlás még nem történt. Így ezekben a községekben, mint már a vb. határozott is, a kataszteri tiszta jövedelem becsléssel lesz megállapítva, hogy az adóztatás testre szabott legyen.

[ML]

1951. április 25.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Dolgozó népünk nagy ünnepének május 1-nek zavartalan megünneplése érdekében felhívom elnökeltárs figyelmeztetésére arra, hogy a szokásos biztonsági intézkedéseket ez alkalommal fogatosítani kell.

Utásítom a vb. elnökeket, hogy lépjenek érintkezésbe a helyi Párt-szervezettel, valamint a rendőrséggel és együttes megbeszélés alapján szervezzék meg a szovjet hősi emlékművek, középületek stb. őrzését.

A biztonsági szolgálatot április 29-én az esti óráktól május 2-án reggelig kell tartani. Az esetleg felmerülő ellenséges cselekményeket a községi vb. haladéktalanul jelentse a helyi államvédelmi szervnek, nagyobb horderejű cselekményeknél pedig azonnal tegyen távbeszélőn jelentést a megyei tanács végrehajtóbizottságához. /.../

[KI]

1951. április 26.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

8./ Utasítja a községi tanács vb-t, hogy a kulákokkal szemben "keménykéz" politikáját folytassák, minden rendelkezésre álló eszközzel kötelezzék a hátralék rendezésére. A kiszabott bírságok behajtásáról azonnal gondoskodjon.

/.../

[ML]

1951. április 27.

Az MDP községi szervezetének taggyűlése; jegyzőkönyv

/.../

Rejtő Emilné: Visszatérve április 4.-re ismertette: Szemerédi elvtárs előadását 400-s tömeg hallgatta végig és az ottlevő párttagság közül Rákosi és Sztálin elvtárs nevének említésére összesen 4 párttag állt

* „Bizalmas!”

fel és tapsolt. A Pártonkívüliek között többen voltak, akik az idők szavát megértették.

/.../

Rejtő Emilné hozzászólására: M.D.P. titkár itt is röviden megválaszol. Felhívta a tagság figyelmét, hogy mi párttagok ott valljunk színt, ahol szükség van rá, hogy nekünk nem kell restellni, hogy nagy tömeg előtt, hogy minekünk ha kevesebben is vagyunk a hatalom a kezünkben van, mert mi tudjuk azt, hogy mi győztünk és győzni is fogunk a példamutató munkánkban a Szovjetunió segítségével és Rákosi elvtársunk irányításával. M.D.P. titkár elvtárs erősen foglalkozott a béke-ívek aláírásával. Azok az elvtársak, akik még eddig nem irták alá a békeívet, ezeket fel kell világosítani, mert bizonyára a kulákság hátlójába kerültek. Ezeket erről a téves útról ki kell vezetni és felvilágosítani őket. /.../

[MPA]

1951. május 3.

Járási tanács vb.ülés; jegyzőkönyv

/.../

A gyapotvetések megtörténtek, ellenben nem minden tszcs-nél került a vetőmag a megfelelően elkészített magágyba. Így a solti Petőfi tszcs-nél a gyapot földeket birkákkal járatták meg. A talaj annyira megtömődött, hogy az extripátort nem vette be és sekélyen kellett szántani. A dunavecsei Alkotmány tszcs-nél a tszcs, elnök nemtörődősége következtében a szuperfoszfát műtrágya csak most került felhasználásra, a gyapot alá a talaj nem megfelelően lett elkészítve. Ezeken a területeken jó gyapottermésre nem számíthatunk.

/.../

Lakatos Julia ker. o. előadója bejelenti, hogy a jegy rendszer bevezetése előtt a kenyérellátás terén komoly zavarok mutatkoztak különösen Dunavecse községben, ahol aránytalanul megnövekedett a fogyasztás és bizonyára jelentős szerepet játszott itt az ellenséges elemek kártevő munkája is. Jelenti továbbá, hogy a május és júniusi liszt és kenyérbegyeket a községi tanácsok április 25-én kezükhöz kapták, hogy azt haladéktalanul osszák szét 28-ig a dolgozók között. De nem így történt ez Dunavecse, Dunapataj és Solt községekben, a begyeket nem osztották ki határidőre, bár ebből semmi zavar, vagy elégedetlenség nem származott. /.../ Panasz van általában a husellátásra és a dunapataji szövetkezeti pékségre, ahol nem kielégítő a kenyér minősége. A zsirellátás és a szabadcukor ellátás körül zavarok nem mutatkoztak. A petróleum

ellátás terén azonban állandó zaklatásoknak vagyunk kitéve, holott még soha ennyi petróleum járásunk területén nem fogyott el, mint mostanában, de segítségünkre van ismét a megjelent rendelet, amely ismét módot ad a petróleum igazságos elosztására. /.../ Hibák vannak járásunk területén a szövetkezeti árudák és vendéglők terén is, mert elhanyagolt, piszkosak és rendetlenek a vendéglőben a kiszolgálás piszkos poharakban történik és így tovább.

[ML]

László István (interjú)

Nem sokkal azután lettem téveszelnök, hogy a Márfai idekerült Vecsére. Ő is csak a saját dudáját fújta. Úgyhogy aztán sokszor összevitakoztunk, hogy márpedig ez nem megy így, mert:

– Te innen adod az irányítást, én pedig ott vagyok az emberekkel. Én tudom, hogy az emberekkel hogy lehet dolgoztatni.

Mondta is egyszer egy ilyen gyűlésen a járásnál, hogy:

– Ennek ne higgyenek, emberek! Ez bolond, ez hülye! Ez mindig morog, mindig morog.

Egyik alkalommal is letelefonált, ide, Patajba, és meghagyta a tanácsitkártnőnek, a Góhér Annának, hogy délután három-négy óra között érkezik – vecseiekkel –, és akkorra főzessen négy halászlevet, túróscsuszával a Vörösné kocsmájában. Ezt a maszek vendéglőt én sohasem szerettem, mert a párthelyiség is ott volt. El is lett aztán a párthelyiség onnan helyezve, mert a párttagok bementek, megittak egy pár fröccsöt, és akkor aztán persze hatott az ital a hozzászólásoknál. A Márfai meg sose záratta be, mert a halászlevet mindig ott szokta megenni.

Na, éppen jött ki a szolga a tanácsháztól.

– Hová mégy, Sanyikám?

– Megyek a Vörösnéhez. Meg köll rendelni négy személyre a halászlevet meg a túróscsuszát a vendégeknek, mert jön a Márfai úr.

– Te, Sanyi – mondom neki –, nem odamész, hanem elmész a Tabához! Ez a Taba pék, ez kocsmáros volt a szövetkezeti vendéglőben. Megmondod neki, hogy én izentem: négy személyre rántottát csináljon, délután négy órára legyen, meg teát hozzá. És a Márfainak, mikor kijön, megmondjátok, hogy ezt én mondtam így, mert hogyha én ott érem a Vörösnénél, szétvágom. Mondd meg a Tabának, hogy amennyiben nem fizetik ki neki, én holnap megyek, azt kifizetem.

Aztán nem is ment a Vörösnéhez. Hanem emide gyüött. Megették a rántottát, teával, meg ki is fizették. Úgyhogy nem volt halászlé. Mindig kínlódtunk egymással. Verni nem vertem, csak szóval. Például gyüött az aratás, szervezték az MNDSZ-t, meg a nem tudom én hogy még mit, hogy majd gyünnek segíteni aratni. Jó, itt voltak aratni, megfizettem a pörköltet, meg mindent, de nem kötöttek azok annyi kévét, be, mint amennyit megettek értékben. Mondtam is:

– Nekem nem köll ez a nagy büdös csőcselék! Én majd le fogok aratni. Adjatok nekem egy tehénvágási engedélyt, egy borjút, két disznót, slussz! Elintézem az aratást! – Mert hát engedéllyel lehetett vágni. Levágtam, bevittem a henteshez, és akkor minden nap, amennyi kellett, friss hús, azt kimérte. Így mindig friss húst vittem kifelé. Két nőt beállítottam szakácsnak: aztán gyerünk. Arattunk szigorúan, nem volt gond. Ez nem tetszett ám a Márfainak, mert azt gondolta, hogy nem lesz addig elég ez a hús. De nekünk is volt annyi eszünk, hogy amelyik tehén kettőt ellett, abból csak az egyik borjú ment passzusra, így aztán levághattuk a másikat is. Úgyhogy volt nekünk húsunk.

Árpát arattunk, őrületes hőség volt. Mondtam is az embereknek:

– Itt a hús, az erdő, feküdjetek le. Majd szólok délben, mikor kész az ebéd.

Feküdtök, aludtok ott a jó hűvösön. Délben:

– Gyerekek, gyertek ebédelni! – Felkeltek, megették az ebédet. – Na feküdjetek vissza!

Estefelé aztán megcsináltuk a kötelet, naplementekor meg indultunk ki aratni. Reggelre learattunk egy olyan nagy büdös tábla árpát, amit két nap se arattunk volna le különben. Az összes MNDSZ le nem aratta volna. Reggelre föl volt pucolva a föld, csomóban minden. Nem kellett az MNDSZ! Abban a melegben úgysis a meggyfák alatt lettek volna. Nem dolgoztak volna azok úgyse.

Mikor aztán a Márfait elhelyezték innen, akkor meg jött a Bíró. Pestről lett ide lehelyezve. Az már szerényebb ember volt. Az már megkérdezte, hogy „Neszervezzünk?”, vagy „Mit csináljunk itten?”, vagy „Te hogyan látod?”. Szóval azzal lehetett tárgyalni.

1951. május 7.

A járási tanács vb. elnökhelyettes leirata a községi tanács vb. elnöknek*

A hozzám beérkező jelentésekből megállapítottam, hogy f. év I. negyedében nemhogy csökkenés állot volna be a feketevágások terén, hanem jelentős emelkedés volt tapasztalható. A helyi Tanácsoknak haladéktalanul fel kell számolniok a feketevágások vonalán az álliberalizmust. Tudomásul kell venni azt, hogy aki feketén vág, az az ellenséget szolgálja, a munkás-paraszt szövetséget veszélyezteti, hus- és zsir-ellátásunk zavartalan folyamatosságát felborítja, - tehát a feketevágókkal szemben semmiféle kiméletet eltérni nem lehet. /.../

Tájékoztatás és miheztartás végett közlöm, hogy a május 1.-i feketevágások ügyében úgy kell eljárni, hogy marha és borjuvágása, valamint több sertés vágás esetében a kulákokat, spekulánsokat, szerve-

* „Bizalmas!”

zett feketéző bandák tagjai azonnal le kell tartóztatni és ellenük a bírósági eljárást meg kell indítani.

Egy-két sertés levágásánál a fenti elemeket nem kell azonnal letartóztatni, de a bíróságnál ez esetben is haladéktalanul fel kell őket jelenteni.

Szegény- és középparasztok, amennyiben a feketevágást május 1.-e előtt követték el, rendőri, vagy közigazgatási bíró elé kell őket állítani a kihágás elkövetése miatt. A kiszabandó büntetés 500 frt-tól felfelé terjedhet. Az áru elkobzását azonban minden esetben ki kell mondani.

Május 1. után minden feketevágási ügyet, mint bűncselekményt bírósághoz kell áttenni. Kulákokat, spekulánsokat, szervezett feketéző bandák tagjait azonnal le kell tartóztatni. Szegény és középparasztokat ugyancsak bíróság elé kell állítani. Máj. 1. után elkövetett bűncselekményeket kihágásnak nem lehet minősíteni, ha-nem minden egyes esetet az illetékes államügyészséghez kell áttenni, bűnvádi eljárás lefolytatása céljából. /.../

A helyi Tanácsok minden hét szombatján, illetve a hetijelentésekkel kötelesek a tárgyhét folyamán a leleplezett feketevágásokat a Járási Tanács Begyűjtési csoportjának jelenteni.

[KI]

Horváth Imréné (interjú)

Egy család, ha mindent beadott, akkor kapott egy sertésre engedélyt. De nekünk többre volt szükségünk, meg hozzá is voltunk szokva. Hát miért ne lássuk el magunkat?! Volt egy barátunk a szomszédban, és amikor este följött a holdvilág, kivezettké a disznónkat. Szegény János fejbevágta a baltával, hogy ne sírjon. Aztán gyorsan leszúrta, kifolyt a vére. És ezt mind csöndben elintézni! Utána nagy nehezen átcipelték egy ilyen pajtaszerű kamrába, ahol leforrázták. A kamrából volt a padlásfeljáró, és a nagy gőz mind fölment a padlásra. Ezt nem lehet átélni! Csak énnekem, aki benne voltam. Mert a holdvilág olyan fényesen sütött, hogy itt bárki láthatta este a gőzt. Én meg csak térdeltem a szobában: istenem, csak most segíts! Mert olyan veszély fenyegetett, hogy ha ránkgyünnék a rendőrök, hát bizony elviszik az uramat. Úgyhogy a két ember dolgozott, csinálták a kolbászt az éjszakában. Sütöttünk, a leszóznivalót gyorsan lesóztuk, beraktuk. Akkor újra vissza a hátsó udvaron, ott leborították, és téglával körülrakták.

Másnap aztán korán reggel nagy villásreggelit csináltunk. Hurkát-kolbászt. Ülünk az asztalnál, hát jön a Juhász rendőr. Most mondja meg ezt a kabarét! Hogy az ember a sajátján, a saját udvarában, a saját házában, a saját asztalánál lekapja a cuccot, be az ágy alá, a tálat a szekrénybe. Megfagyott bennünk a vér. Elállt a szavunk. Amikor az ember tele van feszültséggel, akkor nem tudja a másíknak még a köszönését se fogadni. És meglátta rajtunk ezt a Juhász. Csak nem vett észre semmit, mert nem akarta észrevenni.

1951. május 9.

Községi rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

A miniszter tanácsi határozat a növénytermesztés fejlesztéséről megállapítja, hogy a növénytermesztés színvonalának és termés átlagok emelésének leghatékonyabb és legcélravezetőbb eszközei: a tudományosan megállapított agrótechnikai módszerek széleskörű alkalmazása, a növényvédelem fejlesztése és a helyes vetésforgók bevezetése. A kulák a termelés minden szakaszában ujjabb és ujjabb fondorlatokkal próbál támadni rossz indulatu tanácsokkal akarja a dolgozó parasztságot félrevezetni, mert célja az, hogy ne sikerüljön a termés, kevés kenyér jövedelem jusson a dolgozóknak és ne erősödhessek a nép Állama. A Magyar Dolgozók Pártja paraszt politikája világosan kijelöli számunkra azt az utat, a növény ápolás végrehajtásánál is, amelyet pontosan követnünk kell. Valósítsuk meg hogy a Szovjetunió példája nyomán előbbre juthassunk mezőgazdaságunk elmaradottságának felszámolásában.

/.../

[ML]

1951. május 24.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

6./ A vb. utasítja a mezőgazdasági osztályt, a begyűjtési csoportot, oktatási és népművelési csoport vezetőjét, valamint a versenyiroda adminisztrátorát, hogy a heti jelentések egy-egy példányát a járási Pártbizottságnak minden hétfőn reggel 9 óráig juttassa el.

/.../

A kulákok élősértés elszámoltatását nem végzik úgy, mint az 29. sz. körrendelet előírja, így Apostag község megvárta, míg a járási tanács instruktora eszközölte a helyszíni elszámoltatást.

/.../

Begyűjtésről.

/.../

3./ Az élősértés beadási hátralékban lévő kulákok helyszíni elszámoltatását a vb. elnöke és titkára személyesen végezze. /.../

5./ A begyűjtési terv teljesítése érdekében a május hó 28-tól minden községbe egy-egy instruktort küldünk ki, akinek kötelessége a begyűjtési brigádok megmozgatása, úgyhogy naponként legalább 5-10 csoport induljon népnevelő munkára.

/.../

[ML]

1951. május 25.

A községi tanács vb. elnök jelentése „Dunapataj község állatállományáról” a járási tanács begyűjtési csoportjának

/.../

[KI]

Állat neve	Kulák* drb.	Dolg. paraszt drb.	Tszcs: drb.:	Összesen: drb.
<u>Ló, összesen:</u>	35	644	-	679
2 éven aluli	15	120	-	135
<u>Szarvasmarha:</u>				
tehén:	15	614	20	649
ebből két éven aluli	-		-	
üsző	-	124	-	
tehénből igazott:	-	224	-	
bivaly	-	6		6
borju, ökör:	35	1700	-	1735
<u>Sertés:</u>	187	1927	-	2114
ebből anyakoca:	36	164	-	
malac:	151	1763	-	
<u>Kecske, juh</u>	-	1291	-	1291
Liba:	1100	4032	-	5132
<u>Kacsa:</u>	968	1459	-	2427
<u>Tyuk:</u>	218	2068	-	2286

* Kuláklistán szereplő gazdálkodók száma: 1949 - 61;
1950 - 56; 1951 - 57; 1952 - 87

1951. május 26.

A járási tanács begyűjtési csoportján felvett jegyzőkönyv

Tárgy: Dunapataj község normamegállapítása az egyéni tervfelbontáshoz.

A község vetésterület és átlagtermés adatainak figyelembevétele mellett az egyéni tervbontás során a következő normákat kell alkalmazni.

Egyéni normák:

Buza: vetésterület 2604 kh. várható term. 10 q norma megállapítás alá nem kerül.

Rozs: vetésterület 272 kh. várható termés 10 q normamegállapításra nem kerül.

Őszi árpavetésterület 163 kh. átlag termés 8 q.

T. árpa " 720 kh. " 7 q. együttes norma 15 %

Zab " 138 kh. " 7 q. " 15 %

Nforgó " 180 kh. " 6,5 q. " 62 %

Kukorica " 2474 kh. " 9 q. " 15 %

Burgonya " 143 kh. " 20 q. " 38 %

Kulák normák:

Buza és rozs esetében az eljárás a dolgozó parasztokéval azonos.

Őszi árpa: vetés ter. 32 kh. átlag termés 12 q. norma

T. árpa: " 100 kh. " 10 q. együttes norma 15 %

Zab: " 25 kh. " 8 q. együttes norma 15 %

nforgó: " 26 kh. " 7 q. az egész termés
beadandó

a vetőmag kivételével. A B vonalon felső norma határ 49 %.

kukorica " 239 kh. 11 q. 16 %

burgonya " 16 kh. 25 q. 34 %

tszcs-ék vonalán normák külön megállapításra nem kerülnek és a tervük felbontásánál a Tszcs. meghallgatása mellett az egyes terményeknél megállapított alsó határ vehető figyelembe.

/.../

[KI]

1951. május 31.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ Termelőcsoportjaink vonalán növényápolási munkában lemaradás mutatkozik. Ennek oka az, hogy a tszcs. munkaszervezete csak papíron van

felállítva, így a hartai Lenin csoportnál egyelését még a mai napig nem tették meg a cukorrépánál, llo hold kukorica első kapálása még kezdetét nem vette. A munkacsapatokban a brigádok a személyek biztosítva vannak papíron, valóságban érdemleges munkát mintegy 50 %-a végez.

/.../

Tavaszi növényápolási munkák, tszcs.fejlesztés.

/.../

2./ Felhívjuk a községi tanácsok vb. elnökeit, a növényápolási munkálatokra vonatkozó jelentőszolgálatokat a valóságnak megfelelően tegyék meg, /.../ mert megállapítást nyert, hogy jelentéseik hiányosak, a valóságot nem fedik.

/.../

A heti begyűjtést felülvizsgálva megállapítható az, hogy a helyi tanácsok egy része nem tekinti osztályharcos feladatnak a begyűjtést.

/.../

Az élősértés helyszini elszámoltatást a helyi tanácsok befejezték, a legtöbb helyen eredménytelenül, pl. Dunapatajon, ahol 26 kulák hátralékos közül csak 4-nek irtak elő sovány sertés, de azt sem a hátralék erejéig.

/.../

Begyűjtés.

/.../

4./ A vb. utasítja a községi tanácsok vb-it, hogy a kulákokat kötelezzék a beadás teljesítésére, mert ellenük a legszigorubb eljárást tesszük folyamatba.

5./ A községi tanácsok elnökei kísérik figyelemmel az élősértés beadásban hátralékban lévő kulákokat, mert megállapítást nyert az, hogy a kulákok a helyszini elszámoltatásról tudomást szereztek és készleteiket bérenceiknél rejtik el. /.../

Csaplár József vb.elnökhelyettes beszámol az aratás és cséplési munkálatok előkészítésének állásáról. A dunavecsei járás területén az egyéni gazdaságokban az aratáshoz szükséges munkaerők biztosítva vannak. A járásunkban lévő tszcsk. közül azonban a dunavecsei Alkotmány és a solti Petőfi tszcs, a jelenlegi létszámával az aratási munkálatokat előreláthatólag zavartalanul nem tudja biztosítani. A tszcsk. munkáját az aratás folyamán megkönnyíti az, hogy a járásunk területén 8 drb. aratógép áll a tszcsk. rendelkezésére. Ebből 6 kéve-kötőgép és 2 marokrakó aratógép. A járás területén a közösszerű valamennyi községben ki van jelölve. /.../A járás területén a cséplőgépek községkénti beosztása megtörtént, géphiány egy községben mutatkozik Dunapatajon, ahol 1 cséplőgépre lenne még szükség. A csépléshez szükséges munkaerők Dunapatajon 100 %-ban biztosítva van. /.../

A tavaszi munkálatok megindulásával az iskolákban megnövekedett a mulasztók száma. Több szülő sorozatos visszatartja a gyermekét az iskolától. Ennek következtében a hiányzások ugrásszerűen emelkednek. Ez a rohamos emelkedés arra késztet bennünket, hogy fokozottabb mértékben kell küzdenünk a lemorzsolódás ellen.

Megjelent a Minisztertanács rendelete a jövő évi iskolai beíratásra vonatkozólag, amelyben kötelezővé teszi a tanköteleseknek az összeírást. A Párt II. Kongresszusának határozata értelmében a soronkövetkező feladatok megoldásáról az iskolákban a tanulók házi feladatot készítenek a mezőgazdasági munkák fontosságáról. Járásunk területén a beiskolázandó középiskolai növendékek felvételéről megkaptuk a megyei tanács jóváhagyó rendelkezését. A szülők felhívandók arra, hogy feltétlenül vállalják az áldozatokat képességeik és vagyoni helyzetük szerint a gyermekük továbbtanulása érdekében. /.../

7./ A falu dolgozónépének kultúrszínvonalának emelése érdekében szükségessé válik a káderek nevelése. Felhívjuk a községi tanácsok vb-it, hogy a káder-kutatásban, havonta 3 kádert, legyenek segítségére a községi népművelési ügyvezetőnek.

/.../

S.Nagy János vb. elnökhelyettes bejelenti a végrehajtóbizottságnak, hogy a járás területén elharapóztak a kényszervágások. Ennek megakadályozása érdekében fontos rendelkezéseket adtunk ki. Előfordult, hogy az egyes állatorvosok a rendelkezésbe lefektetett irányelveket szigorúan betartják, félnek a büntetésektől és az állatok kényszervágását halogatják, igyekezve azokat meggyógyítani, e közben az állat súlyából veszít, a husa pedig élvezhetetlenné válik, végül kényszervágni kell és az állati terméket döggutba kell szállítani. Ez a cselekmény éppen olyan súlyosan büntetendő, mintha indokolatlanul ad ki kényszervágási engedélyt, mert részint a kártszenvedett állattartót, másrészt népgazdaságunkat károsítja. /.../

[ML]

1951. június 7.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Márfai Mihály vb. elnök beszámol a helyi tanácsok és a bíróság együttműködéséről. A falun nap, mint nap fokozódó osztályharc vitelénél mulhatatlanul fontos az, hogy az államigazgatási és a bírósági szoroson együttműködjön. A tanács helyi hatalom és a feladatok végrehajtásának eszköze. Dolgozóparasztságunk felé viszi a felvilágosító

munkát, az állammal szembeni feladatok végrehajtása érdekében viszi az osztályharcot azonban olyan hathatós eredményt a fiatal tanácsaink nem tudnak elérni, mint azt dolgozó népünk érdekei megkívánják. Tapasztaltuk azt, az őszi mezőgazdasági munkák, a tavaszi vetési munkák, a feketevágások elleni küzdelem során, hogy amikor a munkálato-
kat elszabotáló, a dolgozónép vagyonát elpazarló ellenséget bünvádi eljárás alá vonás végett feljelentette. A feljelentés nem volt ugy-
alátámasztva konkrétumokkal, a terhelt nem volt ugy a bíróság elé ál-
lítva, hogy annak felszabadulás előtti multja, a felszabadulás utáni magatartása kiviláglott volna, így a vádhatóság vádat emelvén a
bíróság szakközegei a jogszabály labirintusaiban elkalandoztak és nem
megfelelő ítéletet hoztak és valljuk meg őszintén több esetben fel-
mentő ítéletet hoztak, holott a dolgozónép példás büntetést várt. Az
osztályellenesség ellen kiméletlenül kell folytatni a harcot. Oda kell
hatnunk, hogy helyi tanácsaink a feljelentéseiket kellő módon
előkészítve tegyék meg, hogy a bíróság hathatos ítéletet hozzon. Rá
kell vezetni helyi tanácsainkat arra, hogy dolgozóparasztságunkat ál-
lítsa a feladatok mellé, javítsa meg velük az állami fegyelmet, Ezek
a faladatok a helyi tanácsok faladatai elsősorban és nem a bíróságé
és nem a rendőrségé. A cselekményeket a helyi tanácsoknak kell felsz-
inre hozni, melyet majd a rendőrségek nyomoznak ki és a nyomozati je-
lentések alapján tud a vádhatóság vádat emelni. Hogy a rendőrség nyo-
mozása és a vádhatóság munkáját megkönnyítsük, ahhoz mulhatatlanul
fontos az, hogy helyi tanácsaink dolgozói mindenkor és mindenben
készséggel álljanak rendelkezésre a nyomozó hatóságoknak, a szükséges
adatokat és felvilágosításokat minél előbb bocsássák rendelkezésre,
hogy ez által a kivizsgálás mielőbb befejezést nyerjen és mihamarabb
ítéletet hozhasson a bíróság, mert a cselekmény elkövetése után a
gyorsan kiszabott büntetés közzétéve hathatja fegyver, amivel az osz-
tályellenességet annak uszályába bekerült dolgozóparasztságot a további
cselekmények elkövetésétől vissza tudjuk tartani. Bejelenti továbbá,
hogy a Tanács és a rendőrség között a kapcsolat kielégítő volt, azon-
ban bevallja azt is, hogy a bíróság és a Tanács között a kapcsolat
nem volt ugy kimélyítve, mint ahogy kellett volna. A jövőben e hiá-
nyosságok megszüntetendő, a kapcsolatot szorosabbá tesszük és a
bíróság munkájáról két hetenkint tudomást szerzünk, súlyosabb esetek-
ben az ítéletet azonnal megszabjuk, hogy elrettentő példaként
tudatosítani tudjuk. A feketevágásokkal kapcsolatban padig naponta ka-
punk jelentést.

Antal Lajos rendőrőrnagy a kapitányság vezetője bejelenti, hogy a
rendőrség és a bíróság a kapcsolat sokkal szorosabb, mint a tanács
között volt, mert bűnügyi vonalon szorosabban is kell összeműködni.
Való az, hogy a helyi tanácsok feljelentéseik pongyolák, nem tartal-
maznak konkrétumokat, így a rendőrségnek a munkáját nehezítik meg és

előfordul olyan eset, hogy az eljáró rendőri közeg az ügyet a vádhatósághoz átteszi, az vádat emel és a bíróság enyhe ítéletet hoz, holott a helyi tanácsok a cselekménynek nagyobb jelentőséget tulajdonítva az ítélet előtt publikálják a cselekményt, így a község közönsége előtt úgy látszik, hogy a bíróság ítéleteivel nem járul hozzá az osztályharc viteléhez. Való az is, hogy a rendőrség közegei a helyi tanács dolgozói nyomozati munkájuk közben nem támogatják olyan aktívan, mint azt elvárjuk tőlük, így nem szolgáltatnak vagyoni vonalon időben anyagot, hivatkoznak arra, hogy a vagyoni állapot nyilvántartásával más dolgozó foglalkozik. A járási tanáccsal a kapcsolat jó, minden vonalon támogatást megkapjuk és megadjuk.

Thurmezei Arisztid járásbíróság elnöke. Bejelenti, hogy a tanács és a bíróság között a kapcsolat és az együttműködés nincs úgy kiépítve, mint azt a fokozódó osztályharc megköveteli. A kapcsolat inkább a rendőrség felé volt kiépítve. Számtalan esetben előfordult az, hogy a vádemelés előtt nem kellően felszerelt nyomozati jelentést rövid uton személyesen vitték vissza a kapitányságra és tárgyalták meg a helyes felszerelést. Valóban előfordult az is, hogy enyhébb ítéletet hoztak, mint azt a dolgozónép várta, de ez annak tudható be, hogy a nyomozati iratokból nem világlott ki a terhelt vagyoni és politikai viszonya, nem volt konkretizálva a bűncselekmény és bizony nagyon sok esetben tárgyi bizonyíték is hiányzott. A szakbírók ilyen esetben az ülnökökre van hivatva támaszkodni és be kell vallani azt, hogy az ülnökök nem állanak hivatásuk magaslatán, miért is javasolja, hogy az ülnökök vizsgáltassanak felül és az ülnöki névjegyzék helyesbítették. Valóság az is, hogy a helyi tanácsok feljelentései hiányosak, így készít egy tájékoztatót a feljelentések és azok felszerelésére vonatkozólag, melyet ki fog adni a helyi tanácsoknak, addig is, míg nem lesz arra idő, hogy a helyi tanácsokat személyesen felkeresse és ott az ülnökökkel megtárgyalja a feljelentés módozatait. Igéretet tesz arra vonatkozóan, hogy a helyi tanácsok segítségére lesz abban a bíróság, hogy fontosabb cselekményeknél az államügyész kiszáll a helyszínre a vizsgálatot és a nyomozást bevezeti és irányítja, hogy a tárgyi bizonyítékok megmaradjanak és az ítélet minél előbb létrejöjjön. Ilyen alkalmakkal a helyi tanácsok megtanulják azt, hogy a bűncselekményeknél hogyan kell helyesen eljárni és a tárgyi bizonyítékokat helyszíni szemlejegyzőkönyveket rögzíteni. A járási tanáccsal kimélyíti a kapcsolatot, az ítéleteket kéthetenként közli, a feketevágásoknál pedig az ítélet meghozatala napján, azonkívül a bíróságmunkájáról havonta egyszer a végrehajtóbizottságot tájékoztatja.

/.../

[ML]

Fövényesi Sándor (interjú)

1942-ben neveztek ki Dunavecseré járásbírónak. Az igazolási eljárások '45 elején lezajlottak, és úgy tudom, hogy mindenki a helyén maradhatott. Én katona voltam, és csak '45 tavaszán jöttem haza, de úgy találtam a bíróságot, ahogy '44 tavaszán elhagytam. Politikailag ez a bíróság, ez a társaság – azt hiszem – mindig semleges és színtelen volt. Később is. A két bíró közül – mert ugye ketten voltak bírók – '45 után az egyik a szociáldemokrata pártban volt, a másik a kommunista pártban. De aztán '48-ban mind a kettőt kizárták. Ahogy egyesült a két párt, kizárták őket.

'45 előtt – sőt, nemcsak '45 előtt, hanem még azután is egy darabig – sokkal kisebb volt a járásbírók hatásköre, mint később. Csak azok a bűncselekmények tartoztak oda, amelyekben egy évnél alacsonyabb büntetést kellett kiszabni. A hatáskör csak az ötvenes években bővült ki. Akkor idekerültek az egészen súlyos bűncselekmények is. '45-től '51-ig az ügyek minőség szerint voltak elosztva kettőnk között. Én bűncselekményt nem tárgyaltam, csak polgári pereket.

'51-ben az addigi elnököt nyugdíjazták, jött egy új elnök, a Thurmezei. És akkor már fent ragaszkodtak ahhoz, hogy minden bíró mindenfélét tárgyaljon: polgárit is, büntetőt is. Ezért az ügyeket ettől kezdve terület szerint osztották el. Tehát a járásban Solttól fölfelé én tárgyaltam minden ügyet, akár büntető, akár polgári per volt, lefelé pedig Harta, Dunapataj, Ordas körzetében a Thurmezei. Aztán amíg én bíró voltam, a területi bíraskodás végig megmaradt.

Mivel a komolyabb politikai perek nem a járásbírókhoz tartoztak, hanem a megyei bíróságokhoz, nálunk zömmel közellátási bűnesetek, bűnügyek voltak. Közismert dolgok ezek. Elsősorban a beszolgáltatással kapcsolatos bűncselekmények. Szinte kizárólag ilyenekkel foglalkoztunk. Ha előfordult egy-két másmi-lyen bűncselekmény, az szinte kivételnek számított.

A kiszabott büntetések nagysága megmutatta, hogy feltétlenül érvényesült az osztályhovatartozás. Elsősorban az ügyészségen keresztül, mert már a vádemelés is ehhez igazodott. Befolyásolták már a vádemelést is, és a kiszabott büntetésnél is megkívánták ezt fönről. Kintről közvetlenül nemigen nyomtak, legfeljebb az elnökökön keresztül. Én legalább nem tapasztaltam a bírói működésem során, hogy a tanács vagy a pártszervek részéről közvetlen befolyásolás történt volna. Ezt őszintén meg kell mondani, ilyesmi nem volt. Hogy az elnökön vagy a megyei bíróság elnökén keresztül szóltak, az előfordult. A legsúlyosabb, ameddig elmentek, hogy igazoló jelentést kellett adni, ha kihívóan alacsonynak tartották a büntetést. Ez a három év alatt két-három esetben fordult elő.

'53-tól a hangulatváltozás annyiban érvényesült, hogy elrendelték a közellátási ügyek, büntetések felülvizsgálatát. Akkor tényleg volt bírói munka. Engem is bevontak a megyei bíróság munkájába, ahol ilyen felülvizsgálatok folytak, és tömegesen hatálytalanítottak közellátási büntetéseket.

1955 júliusában aztán miniszteri engedéllyel eljöttem a bíróságtól. A körülményeket nem kívánom elmondani a világot sem. Elég volt nekem azokat a hónapokat és éveket átélni. Attól kezdve Solton voltam húsz évig ügyvéd.

1951. június 8.

Községi rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

Elnök megállapítja, hogy a terménybeadási hátralékok begyűjtésével nem értünk el kielégítő eredményt. Félévi tervünket csak buzából teljesítettük 104 %-ra a többi termény teljesítésénél azonban igen nagy lemaradás mutatkozik. 558 mm. árpából csak 112 q gyűjtöttünk be vagyis 20 %-ot, 29 q zabból 13 mázsát, 48 %-t, 787 q kukoricából 345 mázsát 43 %-t. 402 mázsa napraforgóból csak 9 mázsát 2 %-t, és 1052 mázsa szénából 52 mázsát 5 %-t. /.../

Az új begyűjtési rendszer nagyobb lehetőségeket biztosít a termelőknek, mert minden gazdálkodó abból a terményből vagy állatból teljesítheti kötelezettségét, amiből a legelőnyösebbnek tartja. /.../

Megalakitunk egy begyűjtési albizottságot, melynek feladata lesz, hogy elérje, hogy már a cséplőgéptől egyenesen a gyűjtőhelyre való szállítással tegyenek eleget beadási kötelezettségüknek.

/.../

A begyűjtési állandóbizottságban és annak albizottságaiba való részvétel hazafias megtiszteltetés. /.../ Legyen büszke minden állandó bizottsági tag arra, hogy a begyűjtés elősegítésével szocialista hazánk építését életszínvonalunk felemelését szolgálja.

/.../

Önkritikát gyakoroltunk és bevalhatjuk, hogy nem úgy viszonyultunk ehhez a hazafias kötelességhez, mint azt népünk megkívánja. Megalkuvok voltunk. Bár teljesítettük feladatunkat, de úgy hogy azon meglátszott a nemakarás, látszott, hogy kényelmetlen feladatot oldunk meg. Ezt a nép ellensége a kulákság kupeczek s az azok hálojába vergődő s mindenbe kiszolgáló parasztság e része kihasználta, munkánk elé lép-ten nyomon akadályt gördítettek.

/.../

Rejtő Emilné vb. titkár előadja, hogy a tanácsok működésével kapcsolatban felkell számolnunk a régi államgépezetet annak minden bürokratikus maradványát. Ezen az uton hatalmas lépést jelent a költségvetési szabályozás. Annak a fejlődése, melyet a tanácsrendszer létrehozásával tettünk meg kell mutatkozzon a község gazdálkodásában is. Ezt a fejlődést a költségvetés szabályozása biztosítja. Minden községnek vannak bevételei és vannak kiadásai. Voltak és vannak olyan községek még ma is, amelyeknek például több a kiadása, mint a bevétele így költségvetésükben hiány mutatkozik. Ezt a hiányt a múltban úgy potolták, hogy az állam hozzájárult a község kiadásaihoz. Igen de a hozzájárulást miből fedezte, abból, hogy egyes jól dolgozó községek

bevételéből kaptak hozzájárulást. A mi községünk biztosította a kiadásainak a fedezetét de voltak olyan községek, amelyek közvetve a mi községünk bevételéből kaptak potlást hiány fedezetére. Természetesen ez a gazdálkodási forma a tanácsok megalakítása után nem felelnek meg a költségvetés terén is új rendszert vezetünk be. Itt van honnan tanulnunk, hisz a Szovjetunióban már évtizedek óta működik a tanácsrendszer, hol is ebben a kérdésben példát mutattak. A tanács a mutakozó hiány potlására a behajtott adokból kap részesedést, ha tehát a község több adot hajt be magasabb a részesedése, ha kevesebbet hajt be kevesebb a részesedése. Itt is érvényesül a szocializmus elve mindenkit a munkája szerint. A tanács természetesen nem teljes egészében kapja meg az általa behajtott adokat, hanem azokból annyit kap amennyi a kiadásainak fedezéséhez szüksége van. Ugyanakkor az a tanács amelyik a bevételi tervét nem teljesíti nem jut hozzá a kiadáshoz szükséges pénzösszeghez. /.../

[ML]

1951. június 14.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ Az egyéni gazdálkodóknál a növényápolási munkák zökkenő nélkül haladnak. /.../

Tszcs-ink vonalán lemaradás két csoportnál mutatkozik, a legrosszabb a helyzet a hartai Lenin csoportnál. A 72 tagból csak 25 dolgozik. A munkák megjavítása érdekében a mezőgazdasági osztály részéről 2 dolgozó meg a vb. részéről 1 elvtárs kapott megbízást a szervezésre és irányításra, /.../ A hét folyamán növénytermelési vonalon a gyapot permetezését magyaráztuk meg a tszcs-inknek. Alátámasztva politikailag a gyapot művelésének fontosságát. /.../ A termelészövetkezeti csoportoknál mutatkozó lemaradások elosztatása végett a mezőgazdasági osztály egy-egy dolgozója egy egész napon át tartózkodik a csoportnál, hogy a helyszínen konkrétan segítséget adjon az intézőbizottságnak a munka helyes megszervezésére. /.../

Mezőgazdasági munkák,

Tszcs. fejlesztés.

1./ A vb. felkéri a honvédség solti alakulatát, hogy a solti Petőfi tszcs. részére a mezőgazdasági osztály közbenjöttével történt megbeszélés alapján munkaerőt bocsásson rendelkezésre.

/.../

Begyűjtésről.

4./ Vonják be a községi tanácsok vb-i az uttörő csapat tagjait a tojás begyűjtés biztosításának szolgálatába olyan formában, hogy 4-5

hátralékost adván egy-egy uttörőnek és azok versenyszerűleg meggyőznék a hátralékost a beadás teljesítésére. A legjobb eredményt elérő uttörő részére jutalmat állapítsanak meg.

/.../

[]

1951. június 21.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A cséplési munkák biztosítására járásunk területén megtettünk minden intézkedést, a gépek az elmúlt hét folyamán újólág felülvizsgáltuk, megállapítottuk, hogy a 71 gépből 19 még nem üzemképes. E 19 gépből 14 az ÁMG. birtokában van. /.../

[ML]

1951. június 27-28.

Szülői kérelmek gyermekeik hittanra történő felvételére

Nagyon Kérem Igazgató Ur!
hogy Dénes nevű fiamat
Hittanra felvenni sziveskedjék
nagyon Szeretném és fontos hogy járjon
Tisztelettel
özv. Bak Jánosné

Kérem fiamat Mikulás Ferencet
aki az ált. isk. VI osztályába lép
református hittan oktatásra beírni sziveskedjék
özv Mikulás Ferencné

Igazolás
Kérem az Igazgató Urat
Eltársat, hogy fiamat Máté
Jenőt legyen szives a hitoktatásra beírni
Máté Vincéné
szülő

[ÁII]

Ranga János (interjú)

A hitoktatást azt a Ravasz püspök úr hibázta el, mert az Ő kérésére született olyan egyezés a református egyház meg az állam között, hogyha már az állam átveszi az iskolákat, akkor legalább engedjék meg, hogy a hitoktatást ott tarthassák. Ez elég kellemetlen volt a gyerekek részére, mert az iskola csak akkor tudott helyet biztosítani, amikor volt szabad terem, és így a kicsi gyerekek úgy voltak beosztva, hogy sokszor már reggel 7-re ott köllött nekik lenni. Télidőben ez borzasztó korán van egy kisgyerekeknek. Pedig az egyházon belül nekünk is volt négy termünk, és akkor a lelkész beoszthatta volna úgy az időt, hogy a gyerekeknek a legkedvezőbb legyen. A katolikusoknál ez így is volt.

1951. július 5.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Gyűri Ödön a pénzügyi osztály vezetője: /.../ az 1951. évi ált. jöv. adó kivetése a legfontosabb munka ebben a negyedévben. /.../ A munkák elvégzésénél Pártunk pénzügyi vonalon elérendő célja volt az irányadó. Ez pedig a mezőgazdasági lakosságnak a szocialista szektor felé való terelése. Az előkészítő munkáknál figyelembe vettük a vb. határozatait, ezért az adókivetést már becslés útján végezzük. Ennek alapján az 1951. évi adó járási viszonylatban 135 %-al emelkedett a múlt évihez viszonyítva. Az adózás vonalán a dolgozó parasztság és a kulákság között a határt elválasztottuk, ugyanis a kulákok holdankénti megterhelése 390-től 410.-Ft-ig míg a dolgozó parasztság megterhelése átlagosan 150.- és 200.-Ft-ig terjed. Ezzel elértük azt a célt, hogy a kulákság és a dolgozó parasztság között a 60 %-os különbség meglett. Kivetettük továbbá a házadót, földadót, vagyoadót, kertadót és járulékot valamint az ártéri járulékot. A dunavecsei járási tanács 1951. évi adója 11,154.966.- Ft, szemben a múltévi 6,500.000.- Ft-al. /.../

Mind az első félévi mind, a második félévi bevételi tervet 94 %-ig teljesítettük. Legjobban teljesítő község Harta 136 %, Dunavecse 108 %, a legrosszabb Újsolt 25 % és Dunaegyháza 32 %. A behajtás terén némi lazaság mutatkozik. /.../ Az elkövetkezendő legnagyobb feladatunk a behajtás jó megszervezése. Behajtás üteménél figyelembe vesszük a sorrendet ugyanis először kulákokat, majd a nagyobb földdel rendelkező dolgozó parasztokat és csak végül a kis embereket vonjuk behajtás alá. /.../

Csáki Lajos az oktatási csoport vezetője /.../ elsősorban a lemorzsolódás kérdésével foglalkozik. Megállapítja, hogy a lemorzsolódás

legfőbb oka az ellenség aknamunkája, a ruhátlanság, szülők elmara-
dottsága és a más munkába való beállítás. /.../

Dunapatajon 8 lemorzsolódott tanulót hoztak vissza az iskolába.
/.../ Még mindig tapasztalható az a hiba nevelőinknél, hogy tulzottan
magas követelmények alapján leosztályozzák a növendékeket, de a hely-
telen liberalizmus nyomait is megtaláljuk. Az év elejihez képest je-
lentős javulás mutatkozik a tanulmányi eredményben és a bukások száma
is lényegesen csökken.

/.../

Nincs olyan nevelőnk aki valamilyen tanulási formában ne venne
részt. Ezen a területen munkánkat tovább kell javítanunk, mert Pár-
tunk II. kongresszusának utmutatása megköveteli tőlünk, hogy a neve-
lőknél található ideológiai hiányosságokat és tudatukban még meglévő
idealista polgári nézeteket minnél gyorsabban kiküszöböljük. /.../

Beszámol a hittan beiratkozások eredményéről, közli, hogy szabály-
szerűen folyt le járásszerte, melynek eredményeképpen a növendékek
38,76 %-a iratkozott be önként hittanra. Közöttük az összes kulákok
és osztályidegenek gyermekei. A klerikális reakció megújuló támadásait
általában a rendelkezésünkre álló adminisztratív lehetőségekkel a mi-
nimumra szorítottuk le.

/.../

[ML]

1951. július 7.

A megyei tanács vb. begyűjtési osztály vezetőjének „Körrendelete” a községi tanács vb. elnök és begyűjtési csoportvezető részére

/.../

A begyűjtési jelentőszolgálat időpontja:

- 1./ A községi /városi/ tanács jelent a járási tanácsnak: minden nap
reggel 9 óráig táviratilag /csütörtökön a távirat helyett tele-
fonon a cséplési jelentéssel egyidejűleg/
- 2./ A járási tanács jelent a megyének:
minden nap d.u. 2 óráig táviratilag
- 3./ A megyei tanács alá tartozó város jelent a megyének:
minden nap d.u. 2 óráig táviratilag.

/.../

[KI]

1951. július 8.

Községi vb. rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

Mi biztosak vagyunk abban, hogy Sztálin elvtárs vezetésével a népek ügye diadalmaskodni fog az egész világon és ezt jól tudják ellenségeink is.

Pártunk és Rákosi Elvtárs vezetésével dolgozó népünk sikeresen oldja meg építő feladatait, leleplezi az ellenséget és utját állja annak hogy itt a hirhett 19-es ellenforradalmi Osztenburgista csirkefogokat magához gyűjtő szervezkedés jöhessen létre.

Ezt akarták Grösz és társai és ennek a jelei még inkább megkövetelik tőlünk a fokozott éberséget, hogy még eredményesebben tudjunk harcolni a háborus gyujtogatok ellen.

Ennek a harcnak meg kell mutatkoznia a munkák elvégzésének lendületében és főképpen most a cséplés és begyűjtés nagy munkájában.

/.../

Községünkben Botykai István dunapataji lakos 28 holdas kulákot a dunavecsei járásbiróság büntetőtanácsa, azért, mert 485 drb tojás és baromfibeadási kötelezettségének nem tett eleget egy évi börtön 1000 Ft pénzbírság, 2000 forint vagyonekobbzás és 5 évi közügyektől való eltiltásra ítélte.

/.../

Tojásbegyűjtésnél az évi előírás 330.000, ugyanakkor pedig mindössze 100.000 tojást adtak le. /.../

A Tszcs megsegítésére Dunapataj dolgozói tömegszervezetek tagjai valamint a községi tanács brigádja több alkalommal konkrét segítséget nyújtott, így például vasárnap is mintegy 80 fő sietett segítséget az aratási munkálatok mielőbbi befejezésének érdekében.

/.../

A begyűjtésnél kapcsolatosan /.../ versenymozgalmat építettünk ki, ahol párosversenyre hívják ki a tanácstagok és a község öntudatos dolgozó parasztjai egymást, valamint egyik utca a másikat, vagy egyik dülö a másikat. Erre nézve a szervezést megindítjuk. /.../

Vb. titkár felszólalása alapján Szemler János az állandó bizottság elnöke kért elsőnek szót aki kezdeményezte már a helyszínen az egyéni versenykihívást, mikor is Kovács István tanácstagot hívta ki versenyre a gabonának cséplőgéptől való beszállítására amelyet 150-200 százalékra fog teljesíteni. Kovács István mintagazda tanácstag Szemler János tanácstag kihívását elfogadta, majd Marcsik Ferenc hartai tanácstag mint kiküldött Szemler János dunapataji tanácstagot oly méretű versenyre hívta ki, hogy a fejadagján felül valamennyi gabonáját a cséplő-

géptől a gabonaraktárba szállít. Majd Szabóné Ordasi vb. elnök versenykihívása következett s ezt követően párosverseny kihívás történt.

/.../

[ML]

Márfai Mihály (interjú)

Egyszer aratás idején kimentünk a járástól ellenőrizni, hogy hogy megy az aratás. És látjuk kérem, hogy a téeszekben nem akarnak aratni. Ez éppen Dunapataj-on volt. Szabotálták, mert önekik ez így tetszett. Így hát segédmunkaerőkkel, katonákkal, meg akiket tudtunk összeszedni, azokkal végeztettük el a munkát. Mások végezték el helyettük! És amikor mentünk hazafelé, láttuk, hogy egy kisparaszt kinn van a földjén, hogy arasson. De éppen dél volt, és aludt. Erre mi hárman, a párttitkár, a rendőrkapitányság vezetője meg én nekiálltunk, lekaszáltunk, és összeraktuk neki. Mire felébredt, le volt aratva a búzája.

1951. július 11.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Julius havi éberségi vizsgálatok során, úgy a községi tanácsoknál, mint a járási tanács apparátusán belül nagyfokú lazaságokat tapasztaltam. Most az ellenség az élesedő osztályharc idején fokozottabban támad, s a lazaságokkal csak az ellenség munkáját könnyítjük meg.

A tapasztalt lazaságok következtében, a kályhákban rakva az elrontott jelentések, a papirkosárba vetve az indigók halmaza, az ellenség könnyűszerrel jut olyan adatok birtokába, melyek felhasználásával szabotálhat, fékezheti népgazdaságunk ütemét, megnehezíti feladataink teljesítését.

/.../

[KI]

1951. július 12.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Az aratás befejezést nyert /.../ nagy hiba volt Nemetujfalu es Dunatétetlen községeknél, hogy a megadott tervszámon állandóan változtattak

* „Szigoruan bizalmas!”

és saját rovásukra számoltak több és több bevetett területet az aratási jelentéseknél. Ez miatt mikor már 100 %-os eredményt mutattak, a hozzászámolással és a felelőtlen mezőőri jelentések beadásával rontották úgy a maguk mint a járás átlagát is. /.../ a községek nem szélesítették ki a versenymozgalmat, /.../ nem tudatosították Katymár község versenykihívását valamint azt, hogy megyénk Szolnok megyével áll párosversenyben.

/.../

A behordás hatalmas ütemben folyik Apostag, Nemetujfalu valamint a többi községekben is. Lemaradás mutatkozik Dunapataj és Dunatetőtlen községekben. Ezekben a községekben a lemaradás oka, hogy az ellenség az egész parasztságot rá akarta venni, hogy a közös szérűre ne hordjanak, /.../ Szemmel kell tartani mindazokat akik a saját szérűben való cséplés mellett agitáltak és így felderíteni a kulákok irányítását akik szür alatt de nem személyesen akarják a beadást szabotálni.

/.../

Aratási és cséplési munkálatok.

/.../

2./ Utasítja a vb. a községi tanácsok vb-it, hogy a már megszervezett utcabizalmi rendszerhez kocsikat is szervezzen be, hogy ezáltal is biztosítjuk a termény beszállítás minél előbbi sikeres befejezését.

/.../

[ML]

1951. július 13.

Az általános (fiu)iskola szakfelügyelőjének jelentése a járási tanács oktatási osztályának

Jelentem, hogy az uttörő kulturbrigádot megszerveztük. A mai nap folyamán a brigád cséplőgépnél szerepelt a leányiskolával karöltve.

[ÁII]

1951. július 14.

A járási vb. titkár leirata a községi tanács vb. elnöknek

/.../

A Magyar Ifjúság is nagy lelkesedéssel készül a berlini VIT-re és szervezi többek között annak a stafétának magyarországi utját, amely a VIT. tiszteletére indul, és Romániából érkezik hazánk területére. A staféta járásunk területén is keresztül halad, mégpedig Dunatetőtlen és Solt községekben jul. 26-án. A stafétával kapcsolatos szervező munkát a járási Disz. bizottság irányításával a helyi Disz.szervezetek végzik.

/.../

Oda kell hatnunk, hogy amely községeken a staféta utja keresztül vezet, a staféta ünnepélyes fogadtatásban részesüljön. Ennek érdekében a legszélesebb tudatosító munkát kell végezni tömeggyűléseken és a rendelkezésre álló hírközlő eszközök segítségével. Ahhoz, hogy a staféta fogadtatása minél ünnepélyesebb legyen feltétlen szükséges a községeknek azon részét kidekorálni, melyen a staféta utja vezet és feltétlen szükséges ahol lehetőség van hangszórók felállítása ahol a stafétát helyi Disz. szervezet vezetősége üdvözli. Meg kell szervezni azt, hogy ez ne csak a fiatalok ünnepe legyen, hanem egész dolgozó népünk érezze a világifjúsági találkozó jelentőségét és minél több tanácsstag, tanácsapparátus dolgozója valamint dolgozó paraszt levelet írjon a VIT-re a Magyar dolgozók Béke harcáról és ezeket a leveleket a községeken keresztül haladó stafétának adják át, amely azt továbbviszi a berlini világifjúsági találkozóra.

/.../

[KI]

1951. július 14.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

A Budapestről kitelepített személyek hozzátartozói, rokonai, ismerősei mind gyakrabban keresik fel a helyi tanácsokat az irányu kéréseikkel, hogy az általuk kiállított nyilatkozatot, melyben a kitelepített személy elhelyezését, ellátását vállalják a helyi tanácsok záradékkal lássák el. Tájékoztatásul közlöm, hogy a Budapestről kitelepített

* „Szigoruan bizalmas.”

személyek /.../ megyé/nk/ területén nem telepedhetnek le. Felhívom figyelmét arra, hogy az ilyen irányú kérelmeket már helyben utasítsák el és a rendelkezést szigoruan tartásák be.

[KI]

1951. július 18.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Tudomásomra jutott, hogy a rendőrségi egyének lakása ugy van biztosítva, több esetben, hogy kulák házban van elhelyezve. Tekintettel arra, hogy a rendőregyén olyan helyen, ahol kulák, vagy más osztályellenség lakik, nem lakhat, így feltétlenül biztosítsa azt, hogy a rendőregyének az ellenségtől mentes lakásban lakjanak. A kulák, vagy osztály ellenség azonnal kilakoltatandó, úgy hogy a helyére egy másik rendőregyén költözzék, amennyiben a kuláknak, vagy osztályellenségnek tanyája van, úgy kötelezendő arra, hogy a tanyán lévő lakásba költözzék.

A lakás-kérdésnek ezen a vonalon való rendezése tárgyában vegye fel a kapcsolatot a rendőrőrs parancsnokával.

/.../

[KI]

1951. július 19.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A helyi tanácsok végrehajtó bizottságainak a függetlenített tagjai a tanács ülések beszámolójának elkészítéséhez későn kezdenek hozzá. Legtöbbször bevárják a járási tanács instruktoraikat a beszámoló elkészítésére, /.../ nem a járási instruktor megérkeztekor kellene az adatokat más és más előadótól össze szedni, hanem csak a beszédvázlatnál a helyes politikai sorrend össze állítása lenne a feladat.

/.../ Hiányként kell megállapítani hogy a községi vb-k /.../ nem számolnak be az előző tanács ülés határozatainak végrehajtásáról sem. Ennek következtében a tanács munkáját nem tudják érzékeltetni és dolgozó népünk nem látja a régi köz igazgatás és a tanács közötti különbséget nem látja azt, hogy a tanács a népért van a nép érdekeit

** „BIZALMAS”

szolgálja. Tanács elnökeink a tanács üléseket nem tudják kézben tartani a vitákat elfajulni engedik mely több ízben személyeskedésig ment.

/.../

Hajlik Gábor vb. titkár beszámol Dunapataj község vb. munkájának kiértékeléséről. /.../ Tanács apparátus dolgozói a Párt napokat nem látogatják így a Párt irányító szerepe munkájukban nem domborodik ki. Munkájukat a súlyponti feladatoknál a kapkodás jellemzi ami bebizonyosodott azáltal is hogy a behordás ideje már a befejeződéshez közeledne ha a vb. elnök és a vb. titkár a közös szérü ügyeket intéző Gajdácsi iroda-kezelő munkáját hathatosabban ellenőrizte volna úgy nem fordulhatott volna elő az hogy a dolgozó parasztság közös szérü helyekről értesítve nem lett így fordult elő az hogy az aratás befejezése után közvetlenül a dolgozó parasztok hajnali 4-orakor a vb. titkárt keresték fel lakásán hogy jelölje meg a közös szérü helyét ahova behordhatnak. Ennek következtében a behordás késedelmesen indult be. /.../ A vb. titkár munkáját a kapkodás jellemzi ami annak tudható be hogy a szakmai képzéssel nem törődnek így a rendelkezésükre álló káderek foglalkoztatva nincsenek és a titkár így mindent egymaga kivan beindítani. Erősen hiányzik a munka értekezletek megtartása amelyen ezek a hibák feltétlen kijönnének kritika és önkritika formájában. Szakmai képzést és munka értekezletet egyáltalán nem tartanak. A Párt utmutatásának be nem tartása valamint sajtó félórák rendszertelensége következtében az osztályharc nem domborodik ki olyan élesen mint azt a feszült kül- és bel politikai helyzet megkívánja. Így a legutóbb Dunavecse járás bíróság által elítélt kulák közhírré tétele későn történt meg mert a hangos hirado valamilyen technikai okból kifolyólag éppen ebben az időben üzemeltethető nem volt. A dobszó utján való hírközlésért pedig a vezető funkcionáriusok azon vitatkoztak hogy az úttörő dobos hiányában beállítható hírközlésre. A tanács apparátusának a 3-ik negyedévi munka terve meg van azonban azt elzárva őrzik, a tanács dolgozói nem ismerik ennek következtében egyéenkint felbontva nincs így munkájukon a tervszerűtlenség uralkodik. /.../ A begyűjtési állandó bizottság elnöke és az elnök helyettese mivel a begyűjtési állandó bizottság feladat köre nekik nem tetsző, népszerűtlen feladat, tisztségükről lemondottak és a vb. titkára még most sem gondoskodott arról hogy erre a tisztségek be legyenek töltve.

/.../

A nem törődőség begyűjtési eredményeken is erősen érezhető. /.../ a vb. elnök és titkár a végrehajtóbizottsági tagoknak megoldásra feladatokat nem ad de nem vonják be a tanács tagságát sem a feladatok megoldásában így természetesen magukra vannak hagyatva elszakadtak a tömegektől így munkájukat tervszerűtlenül kapkodva végzik. /.../ A verseny mozgalom csak papíron van meg.

/.../

[ML]

1951. július 25.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A megyei Tanács vb. kizárja a szabadpiaci értékesítésből azokat a községeket melyek nem tesznek eleget beadási kötelezettségüknek. Fentiek alapján a szabadpiaci értékesítésből Fülöpszállás, Lajosmizse és Szenk községeket zárták ki, mert a begyűjtés a legrosszabbul állt ezen községeknél. Vigyáznunk kell, nehogy mi is ezen községek sorsára jussunk.

/.../

[ML]

1951. augusztus

A járási tanács vb. „Káder Osztályának” leirata a községi tanács vb. elnököknek*

Értesitem az elnök elvtársat, Hogy márrégebbe, kértemkülgyebe, az Ot-tani Dolgozokról a Káderjelemzést, demég a mai napignemkültebe, az elv-társat Minemlemosztálni akarjukHanem esztfelsőb hatóságunk utasításá-rakérjük, a mennyiben az említett anyag beküldésének nemtesz eleget, Felsőbb hatóságom, felé Rendbirsági Javaslatott, terjesztekfel, a fent említett jellemzéseket, háromnapon belül, külgyebe.

[KI]

1951. augusztus 2.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Mivel a tanács dolgozóinak száma 57-ről 73-ra emelkedett így szükségéssé vált 10 asztal, 10 szék, 5 szekrény és 8 kályha vétele. /.../

Lakatos Julia kereskedelmi csoport előadója beszámol a tulteljesítési jutalmak elosztásáról.

Népgazdaságunk 5 éves tervének sikeres végrehajtásában kiváló munkájukkal és példamutatásukkal kiemelkedő dolgozó parasztok akik az A. B.

* „Bizalmas.”

vételi jegyes beadási kötelezettségükön felül, tehát C. vételi jegyre teljesítenek termény beadást külön iparcikkek vásárlására jogosító utalványt kapnak.

/.../

Ellenőrzésem során megállapítottam, hogy a helyi tanácsok ezidáig kevés utalványt bocsátottak ki a begyűjtésben élenjárók részére. Dolgozó parasztság körében nem tudatosították eléggé az utalványok kiosztásának megkezdését. /.../

Dunapataj községben 20 dolgozó részesült utalvány ellátásban 4000.- Ft értékben, beváltott érték 2400.-Ft.

/.../

A felsorolt adatokból, kitűnik, hogy a kiadott utalványokból a dolgozók 50 %-ot váltottak be. A vásároló közönség inkább a karton, flanel, vászon árucikkeket vásárolja, a drágább szövetek után nincs érdeklődés. A szövetkezeteknél lefolytatott ellenőrzés alkalmával felvetődött az a kérdés, hogy a kiadott áru pótlására milyen százalékban kapnak árut, mert ha az elszámolt utalványok alapján nem a kiadott árucikkek pótlására kapnak árut úgy az a helyzet áll elő, hogy a keresett árucikkek közül nem kapnak elegendő mennyiséget, viszont a szövetek megmaradnak és a szövetkezetnek ezekben az árukban befektetésük lesz. A szövetkezetek panaszt emeltek, hogy szabad árut már hónapok óta nem kapnak, így azok a dolgozók akiknek nincs beadási kötelezettségük, és szükségleteiket kielégíteni nem tudják, emiatt a dolgozók egyrészénél zugolódás van.

Szalai István 3 holdas dolgozó paraszt nyilvántartás szerint 1630 %-ban teljesítette beadási kötelezettségét. Ez a tétel felülvizsgálatra szorul mert nevezett előírása 82 kg, teljesítése pedig 433 kg B jegyre míg C jegyre 11 q. Valószínű, hogy nevezettnek birtokában rejtett bérlet van. A százalékos jutalom megállapításánál a helyi tanácsok szabálytalanul járnak el, mert a döntést nem egy bizottság mondja ki, hanem az utalványt kiadó egymaga dönt. Hiba az is, hogy a helyi tanácsaink a termelő szövetkezeti csoportok részire utalványt eddig nem adtak ki.

[ML] /.../

1951. augusztus 9.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

A mezőgazdaság szocialista átszervezése a Szovjetunió példája nyomán nagy lendülettel folyik hazánkba. A dolgozó paraszt családok 10-, sőt 100.000-rei térnek át a szocialista nagyüzemi gazdálkodásra. A közös

* „Szigoruan bizalmas.”

nagyüzemi gazdálkodás nagymértékben megnehezíti az, hogy a termelőszövetkezeti csoportok és állami gazdaságok földterülete sok esetben apró parcellákban van szétszórva. Népköztársaságunk kormánya segítségére siet a dolgozó parasztságnak akkor amikor számos községben részleges tagosítást engedélyez és hajt végre az állam költségén.

/.../

A részleges tagosítással kapcsolatban aug. 14-én rendkívüli tanácsülést kell tartani... /.../

Elnök elvtárs gondoskodik arról is, hogy a tagosítás megkezdése előtt a kulákokat és hasonló reakciós elemeket magához behívja és figyelmeztesse arra, hogy tagosítással kapcsolatos magatartásukat figyelemmel kíséri és amennyiben a tagosítás ellen aggitálnának úgy velük szemben a szükséges intézkedéseket folyamatba teszi.

/.../

[KI]

1951. augusztus 11.

A községi tanács vb. titkár jelentése a megyei tanács
„Terv és Statisztikai Osztályának”*

/.../

A község összes lakossága:	6458
Ebből férfi	3122
ebből nő	3336
Munkaképes lakosság száma 15-60	3821
Ebből férfi	1847
" nő	1974
Felszabadítható munkaerők száma:	229
Ebből férfi	92
" nő	137

[KI]

* „BIZALMAS.”

1951. augusztus 12.

Községi rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

Az aratás az egész országban, így községünkben is a béke jegyében folyt le és harc volt minden gabonáért, békeharc.

/.../

Előírásunk 1335 mázsa kenyérgabona. 1205 mázsa takarmánygabona. Teljesítményünk nem kielégítő. /.../

Aki beadási kötelezettségét teljesíti elsősorban az adógabona beadási kötelezettségének tegyen eleget, mert ezzel az adóját rendezi. Ugyanakkor beadási kötelezettségét is teljesíti részben mert az A./vételi jegy beadásba beszámít, de ettől függetlenül megkapja a gyorsbeadási pénzét is. Az az adozo aki beadási kötelezettségét tehát A és B kötelezettségét teljesítette és azt túlteljesítette minden c./jegyre beadott mázsa után örlési kedvezményben részesül és pedig az 5 holdon aluli paraszt a jegyre beadott mennyiség 100 %-t az 5 holdon felüli a C./ jegyre beadott mennyiség után 50 %-ra kap örlési engedélyt és az így nyert lisztet piacon hozhatja szabadforgalomba. Szabad piacon kialakult árért értékesítheti.

Ezen felül a beadási kötelezettségét túlteljesítő ipari cikk vásárlási utalványban részesül, minden mázsa után 75 forintos vásárlási utalványt kap.

Dolgozó népünk ellenségei a kulákság azon kedvezményektől elesnek. A tízes számú törvényerejű rendelet kimondja, hogy az a termelő, aki kenyérgabona, árpa, zab beadási kötelezettségét a csépléstől számított 8 napon belül nem teljesíti a 8 napon túl való beadásnál 5 % 15 napon túl pedig 10 % birságot kell fizetni terményben.

/.../

Az elmondottakból kiviláglik az hogy a tanácstagoknak mily nemes feladata van, nyitott szemmel járva éberem örködni dolgozó népünk felett, figyelni az ellenség minden lépését. Azonnal leleplezni és megfelelő helyre juttatni. Nemes feladat, melynek teljesítésével biztosítani tudjuk terveink maradéktalan végrehajtását.

/.../

[ML]

1951. augusztus 14.

A megyei tanács titkárságának leirata a községi tanács vb. elnöknek
Kulcsár János /katolikus/ papról vélemény bekérés tárgyában*

Felhivom Elnök Elvtársat, hogy a községben lévő pap politikai magatartásáról tájékoztasson.

A plébánosok a püspöktől körlevelet kaptak és utasította őket, hogy hívják fel a hívők figyelmét a betakarítás és a beszolgáltatás pontos teljesítésére. Az állami és a püspöki kar megegyezése szerint nem szabad ellenállásra biztatni a híveket a szövetkezetbe való belépésnél. Támogatni kell a békéért folyó mozgalmat és amennyiben valamilyen pap nem hajtja végre ezeket a rendelkezéseket, a püspök köteles eljárni ellenük.

Vizsgálja meg Elnök elvtárs, hogy a papok hogyan tesznek eleget ennek a kötelességének, van-e valami változás az előbbi magatartásával szemben, nyíltan uszít-e ellenünk, nincs-e megijedve, közeledik-e felénk. Felhivom továbbá, hogy a papok viselkedéséről kérje ki a Párttitkár elvtárs véleményét és azt is közölje velem.

/.../

[KI]

1951. augusztus 14.

Községi rendkívüli tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

Pártunk és Rákosi elvtárs utmutatása nyomán már eddig dolgozó parasztok százezrei léptek a Szövetkezés útjára. Ma már a termelőség szövetkezetekben tömörült dolgozó parasztszám meghaladja a háromezretet. Egyre többen látják, termelőség szövetkezetek elért eredményeiből, hogy a szövetkezeti gazdálkodás sokkal előnyösebb az egyéni gazdálkodásnál. Ez a felismerés vezette a 13.000 lakosú Turkeve a 28.000 lakosú Mezőtur a 25.000 lakosú Karcag a 14.000 lakosú Kisujszállás és annak a 260 élenjáró termelőség szövetkezeti falunak a dolgozó parasztságát, akik csaknem teljesszámban a szövetkezeti gazdálkodás útját választották.

/.../

Természetes, hogy Kormányunk az idén is méltányolja a közös gazdálkodás útjára lépő dolgozó parasztszám kérését és részleges tagosítás

* „Szigoruan bizalmas.”

engedélyezésével hozzásegíti őket ahhoz, hogy fejlettebb módszerekkel, gépekkel közös munkával az eddiginél sokszorta jobban boldoguljanak.

Mezőgazdaságunk termelése terén a fejlődés azonban elképzelhetetlen az állami gazdaságok tervszerű fejlesztése nélkül. Az állami gazdaságaink mutatják a gyakorlatban a példát, termelőcsoportjaink előtt. Az állami gazdaságok szocialista nagyüzemi termelési iskolái a falun. Fejlett gépesítésünkkel, tudományos módszerek alkalmazásával ők mutatják merre haladjanak a csoportok a termelőmunkában. Ammi nem kevésbé fontos állami gazdaságaink feladata, hogy erre több minőségi vetőmaggal, egyre több kitűnő tenyészállattal segítsék termelőcsoportokat is, s az egyénileg dolgozó parasztokat is. Ezért azoknál az állami gazdaságoknál, amelynek vetésterülete szétszorva több darabban fekszik, szintén el kell végezni a tagosítási munkát. /.../

Az ellenség mely reszket attól, hogy a dolgozó parasztok jobban fognak boldogulni, hogy a falun a Munkás Paraszt Szövetség és ezen keresztül egész népi demokráciánk még jobban megerősödik. Természetesen a kulákság mindent el fog követni, hogy zavarja a tagosítás menetét. Az ellenség jobban, mint eddig most is megmutatja igazi arcát az aratás, cséplés s a gabona begyűjtés során.

Amellett, hogy füt, fát hazudott, rémhireket terjesztett ezen tul igyekezett a dolgozó parasztokat megtéveszteni azzal, hogy ne arassanak még zöld a buza. Tette ezt azért, hogy minél több szemveszteséget okozzon a dolgozó parasztságnak és egyben népi demokráciánknak. Nem riadt vissza attól sem, hogy szabotázs cselekedetekkel hagyta gabonájának elérését nem egy esetben 20-30 %-os szemveszteség előidézésével próbált országunk kenyérellátásában kárt okozni. Nem egyhelyen előfordult, hogy a kulákok kézi csépléssel a kicsépeletlen gabonát állatokkal való feletetésével próbálják kijátszani kormányunk begyűjtésről szolo határozatának végrehajtását.

Mindezek mellett kulákok igyekeznek rábeszélni dolgozó parasztjaink egy részét arra, hogy nem muszály sietni a begyűjtéssel ráér holnap is, terjesztik azt azért, hogy dolgozó parasztságunkat elüssék attól a kedvezménytől és jutalomtól, amelyet népköztársaságunk kormánya a gyors begyűjtésért és a kötelezettség telteljesítéséért fizet dolgozó parasztságunknak. Mindezt a napnál is világosabban megmutatja, hogy a kulák engesztelhetetlen ellensége a dolgozó népnek, a falu fejlődésének.

Fel kell készülni arra, hogy az ellenségnek a tagosítás végrehajtása során bekövetkező ellenséges agitációját és kártevését mindenütt leplezzék le.

Kulák az idén legtöbb helyen azt fújja, hogy a tagosítás arra való, hogy a dolgozó parasztokat rászorítsák a közöstermelésre. Igaz, hogy ez bolond beszéd. De még nem lehet elengedni a fülünk mellett, mert a hiszékeny ember s a kulák befolyása alatt lévőök felülhetnek neki. Azért bolond beszéd ammit mondanak, mert éppen a tagosítás mutatja

legjobban, hogy a szövetkezés tekintetében mennyire tiszteletben tartjuk az önkéntesség elvét. Ha a dolgozó parasztságot rá akarnánk szorítani a közöstermelésre akkor miért kellene tagosítani? Miért kelene elválasztani ezeknek a dolgozó parasztnak a földjét akik már közösen gazdálkodnak azoknak a földjétől, akik egyénileg akarnak gazdálkodni? Világos, hogy itt éppen erről van szó, hozzásegíteni a közösen dolgozó parasztnak a nagyüzem kialakításához és minden egyénileg dolgozó parasztnak számára teljes egészében a vele való megegyezés alapján helyileg biztosítani kell ugyanolyan nagyságu földterületet, de feltétlenül azonos értékű csereingatlan mint amilyen ingatlan eddig is birtokában volt. Az ellenség igyekszik majd azt hirtelenséggel, a dolgozó parasztnak között, hogy a tagosítás során rosszabb földet fognak kapni, mint amilyen eddig volt nekik. Persze ez is szemétdombon öszszeszedett hazugság. Tudni kell azt, hogy a dolgozó parasztnak akiknek a földjét tagosítás érinti saját választásuk szerint teljesen azonos értékű földet kapnak saját tulajdonukba. A csereingatlanból kapott ingatlan tagosítás után telekkönyvileg is a nevére megy.

Az ellenség mindezek a módszerek mellett meg fogja kísérelni azt, hogy bejusson a termelőszövetkezetbe azzal a céllal, hogy a dolgozó parasztnak bizalmába férközve alattomos aknamunkájával, kártevésével majd a későbbi idők folyamán ártson termelőszövetkezeti mozgalmunknak a dolgozó parasztnak fejlődésének. Éppen ezért népnevelők ne tőrjék, hanem leplezzék le a kulákság ilyen irányu törekvéseit.

/.../

[ML]

1951. augusztus 23.

Községi rendkívüli tanácsülés; jegyzőkönyv

VB. titkár megállapítja, hogy a terménybeadással nem érünk el kielégítő eredményt nagy a lemaradás s ez tette szükségessé a rendkívüli tanácsülés összehívását.

A begyűjtési versenyben a cséplés kezdetétől fogva /.../ megyé/nk/ vezetett és most mikor már mondhatnánk, a cséplés befejezésével a kötelezettségünk teljesítését maradéknélkül el kellett volna végeznünk, sőt beadásunkat tul kellett volna teljesítenünk. Szomorú az, hogy meggyénket a begyűjtés terén Pest megye utolérte sőt el is hagyta.

Mi nem nézhetjük ezt tétlenül /.../

Dunapataj községben is vannak jó gazdálkodók akik kiválóan gazdálkodnak és a termés eredményük sem volt rosszabb, mint más községek terméseredményei és mégis nemcsak megyei viszonylatban, hanem járási

viszonylatban is községünk a lo község között is a legutolso helyen kullog a beadásban és éppen ezzel a hátulso hely elfoglalásával, szinte okozójává vált annak, hogy így megyénk az első helyről jelen pillanatban a második helyre csuszott. /.../

A 3 éves tervvel felépitettük az országot az ötéves tervvel új országot építünk. Azok az eredmények, melyek nálunk a viszonylag rövid idő alatt létrejöttek a Horthy éra alatt soha elérhető nem lett volna. Nem elégséges ahhoz, hogy szocializmusunkat az ipar vonalán építsük, hanem feltétlenül szükséges mezőgazdaságunk szocializálása is. Lehetetlen állapot az, hogy egyik lábunkkal szocialista talajon /ipar/ másik lábunkkal az egyéni kapitalista /mezőgazdaság/ talajon álljunk. Addig is míg mezőgazdaságunkat nem szocializáljuk legfontosabb feladatnak kell, hogy legyen a begyűjtés maradéktalan teljesítése.

Cséplőgéptől a gabonaraktárba. Ez volt a jelszó és mégis kevesen értették meg ennek jelentőségét. /.../

Nem szabad lett volna babérainkon ülni /.../

Dunapataj község lakossága nem tette magáévá Kormányzatunk Ország-építő munkára való felhívását a szocializmus felépítését a szebb és jobb élet lehetőségének kialakulását. /.../ nagyon sokan vannak akik csak a saját érdekeiket tartják szem előtt és csak állandóan magukra gondolnak és nem törődnek azzal, hogy mi lesz a családjaikkal a jövőt illetően, hogy mennyi lehetőség nyílik a ma korszakában és nem látják azt a szédületes építkezéseket ammi itt az országban folyik és nem látják hogy miért van az, elvakultak, az ellenség tartja őket fogva, elfelejtették a multat, a sok nyomort és szenvedést, amikor kutyának sem nézték a dolgozó embert és csak éhbérért dolgoztatták és csak úgy félvállról beszéltek vele, ha egyáltalán beszéltek, de nem szolhatott bele semmibe sem, de meg sem hívták sehova, mindent nála nélkül hajtottak végre, még csak nem is tudatták vele, hogy mit akarnak és mégis jó volt vagy legalább is úgy látszik, mert erről nem beszél senki, legfeljebb akik meg tudják különböztetni a jót és a rosszat, akik nemcsak magukra, hanem másokra is gondolnak.

Dunapataj községben a beszolgáltatásban becsuszott hiba hogy ki legyen javítva /.../ legyünk mindannyian népnevelők. Neveljük meg egymást és vezessük rá egymást a helyes utra. Versenyezve tegyünk eleget kötelezettségünknek, hívjuk ki egymást párosversenyre, mutassuk meg, hogy mi sem vagyunk ellenségei az előttünk álló feladatok végrehajtásának /.../

Ugy látszik a begyűjtés időmérője Dunapataj község felett megállott /mert/ a beadási kötelezettségünk csak 56 %-ban /.../ teljesítettük a kenyérgabona és takarmánygabona vonalán. /.../

Induljon el ismét az idő kereke Dunapataj községben és felemelt fővel meneteljen Dunapataj község is a többi községek között a szebb és jobb jövő felé vezető úton, tegyen eleget kormányzatunk felhívásának,

teljesítve s tulteljesítse beadási kötelezettségét, hogy minél hamarabb megvalosuljon minden dolgozó álma, amely a tartos békét és a jobb létet biztosítja. Ezt mind el lehet érni, különösen még most, amikor még a cséplőgépek még mindig ontják a dus kalászból a kicsépelte szemet és a gazda elégedetten dörzsöli kezét, mintegy kifejezésre juttatva megelégedését.

/.../

[ML]

1951. augusztus 29.

Az általános iskola igazgatójának jelentése a járási tanács oktatási osztályának

F.hó 27-én kelt 121/226/1951.sz. rendeletre jelentem, hogy Dunapatajon állami gazdaság nincs és így nem végezhettek növényápolási munkákat a gazdaságokban.

Volt VIII.o. tanulók széna és szalma préselésnél dolgoztak. Az iskola több növendéke az államvasutak pályafenntartásánál, mint gyomirtók kaptak alkalmazást.

[ÁII]

1951. augusztus 30.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ az 1951. évi őszi vetés végrehajtása. A megyei tanács vb. mezőgazdasági osztályába a négy ízben kiadott vetéstervet mely még most sem végleges az alábbi:

/.../

őszi árpa:	őszi buza:	rozs:	nyári luc:	védős luc:	repcés	bükk.
/.../	/.../	/.../	/.../	/.../	kev:	kev:
2969 kh	18445 kh	6464 kh	180 kh	564 kh	1088 kh	286 kh

A megyei kivetés a búzát akarta csökkenteni 2000 kholddal míg a rozsot emelni ugyanennyivel. Mindez azonban lehetetlen, mert a rozs termő területünk ténylegesen 6500 kh és a tájtermelés de a talajadottság is a búzára kedvez.

/.../

Járási viszonylatban az alábbi erőmegoszlás mutatkozik:

Fogatok száma:	Erőgépek száma:	vetőgép száma:	Trágya mennyiség:
2730 db	49 db	960 db	2,348.800 q

/.../

Az aug. 19-20-ig termelészövetkezet és agitációs munka eredményeképpen járásunk területén termelészövetkezeti csoportjaink megerősödtek. Ugyanis aug. 19-től 26-ig 43 család 71 taggal lépett a nagyüzemi gazdálkodás útjára. Az agitátor munkában komoly segítséget nyújtottak úgy a budapesti falujárók mint a mezőgazdasági akadémiáról jövő elvtársak. Megállapítható, hogy a falujárók községekben nem kapták meg azt a segítséget, ami szükséges lett volna a munka sikeressé tételéhez. /.../

[ML]

1951. szeptember 3.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A földművesszövetkezet önhatalmu rendelkezése folytán a község kenyérellátását egy elárusítóhelyen akarta biztosítani. Ezen törekvést meg is valósította, melynek eredménye az lett, hogy az eddigi helyes kenyér elosztás mely a népbolt üzleteiben, valamint a fm. szöv. fűszerüzletében történt és torlódás, valamint fennakadás nélkül megvalósították, most reggelenként hosszú sorban állt a közönség, jegyes kenyér kiváltásáért. A tanács ideje korán látta ezt a hibát és felszólította a helytelen intézkedés megszüntetésére. Földművesszövetkezet azonban nem volt hajlandó ezen változtatni. A járási tanács, valamint a megyei tanács megkeresésünknek, melyben a kenyérelosztás előbbi módszerét kértük helyt adott s ennek alapján javaslom, hogy a vb. ennek a felsőbb hatósági rendelkezésnek érvényt szerezzen.

/.../

[ML]

1951. szeptember 8.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb.-nek

Tárgy: Vállalatok teendői a munkafegyelmeg megszilárdítása a munkaerő vándorlás csökkentése érdekében.

I.

Önkényesen kilépők felmondási idelje.

Azt a munkavállalót aki munkahelyéről önkényesen kilépni kíván a 15.nap felmondási idő alatt a munkateljesítés alól felmenteni nem szabad. Ezen idő alatt a munkavállalót egyéni agitációval meg kell győzni és igyekezni kell vissza tartani. Ha a munkavállaló a munkát ennek ellenére is megtagadja, vagy munkahelyét bejelentés nélkül elhagyja, azonnali hatállyal fegyelmi uton el kell bocsátani. A fegyelmi tárgyalást a 15. nap felmondási idő alatt meg kell tartani. /.../

III.

Önkényesen kilépett és fegyelmi uton elbocsátottak nyilvántartása
A vállalat vezetője vagy megbízottja köteles nyilvántartást vezetni az önkényesen kilépett és fegyelmi uton kilépett dolgozókról. /.../ és hetenként szombaton déli 12.óráig tartozik a Munkaerő Tartalékok Hivatala /Budapest, V. József Atilla u. 8./ posta útján két példányban megküldeni. A vállalatot azon a héten kilépett és fegyelmi uton elbocsátott munkavállalóról és iparitanulókról készült jelentő lapot. /.../ A vállalatoknál két nyilvántartásnak kell, hogy legyen az egyik a vállalatoktól eltávozott a másik a vállalatoknál alkalmazott önkényesen kilépőkről és fegyelmi uton való elbocsátottokról. /.../

IV.

Szabálytalanul alkalmazott munkavállalók áthelyezése

Amennyiben a vállalatoknál olyan önkényesen kilépett vagy fegyelmi uton elbocsátott dolgozó van, aki nem közvetítéssel vagy toborzás útján került a vállalathoz, úgy azt a megyei munkaerőirányító kirendeltségek munkaerőgazdálkodási osztálya mellett működő járási munkaerőgazdálkodási előadók által megnevezett vállalat valamelyikéhez kell áthelyezni. /.../

[KI]

1951. szeptember 10.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Vb. titkár az 1952 évi költségvetést ismerteti részleteiben az alábbiak szerint.

/.../

Legelső a tanács és vb. költsége. Ennek 1952 évi irányzata együttesen 63.115 forint. Ez 25820 forinttal több az 1951 évi eloirányzatnál. Ez onnan ered, hogy a posta és telefondijakat a folyó év tapasztalata szerint irányoztuk elő, ammi a mult évi eloirányzatnak csaknem ötszörösét teszi ki.

/.../

[ML]

1951. szeptember 13.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ a községi tanácsok tszcs. vonalon a megkívánt jelentést nem adják be. /.../ Így a szenki Békéért tszcs.-nél megindult kilépésekről késve szerzett tudomást. Ennek következtében az ügy kivizsgálása késedelmet szenvedett, és nehéz megállapítani azt, hogy ki a mozgatója az ellenséges megnyilvánulásnak. Vizsgálat tárgyává kell tenni a szentadorjani Dózsából kizárt és jelenleg a szenki Békéért tszcs, tagjai sorában lévő Pethő nevezetű csoporttagot. /.../

A megyei tanács a buza és a rozs vetéstervet helyesbitette és ennek következtében a tervet buzában 2000 holddal csökkenteni rozszban pedig emelni kellett. A változást a községeknél az egyénileg dolgozó parasztok felé eszközöltem a tszcs-ék tervszámait változatlanul hagytam. A rozs vetés tervet azokban a községekben változtattam meg, melyeknek talaja rozs vetésre alkalmasabb figyelemmel voltam azonban arra, hogy az így helyesbitett kenyérgabona vetési terv a község összes szántó területének 38,8 %-át ne haladja meg. Talajelőkészítés tekintetében a munka vontatottan halad ennek oka az, hogy a községek a tervfelbon-
tást nem eszközölték idejében. A tudatosítás munkája ellanyhult és ezért "a szárazságra" való hivatkozás alapos károkat okoz. Ennek megszüntetésére végig jártam a községeket. /.../

A betakarítások ütemezése be van állítva azonban a községi tanácsok nem rendelték el határidőre a kukorica egységes törését és így a gyors

munka biztosítva nincs aminek következtében a kukorica szedések tervszerűtlenül mennek és a begyűjtés kérdésére is kihatással vannak. Természetes itt figyelemmel kell lenni a kukorica érésére is. Elrendeltem a községek felé szept. 16-ig a lo napos ütemterv elkészítését.

[ML] /.../

1951. szeptember 18.

A járási tanács vb. titkár leirata a községi tanács vb. elnöknek*

A nem kívánatos ellemek Budapestről történő kitelepítésével kapcsolatosan egyes szervek részéről különböző kérdések merültek fel.

A Belügyminisztérium ezzel kapcsolatban kiadott rendelkező tájékoztatásul a szükséges intézkedések megtétele végett alábbiakban közlöm.

A nem kívánatos ellemek kitelepítése egyes erre a célra kijelölt helyen történik. A kitelepítettek az új lakhelyükön kérhetik hogy az ország más részén lako ismerősükhöz vagy rokonukhoz költözenek.

Ehhez a kérelemhez csatolni kell a rokon, ismerős nyilatkozatát amelyben kijelenti hogy őt befogadja. Ezt a nyilatkozatot a helyi tanácsai láttamoztatni kell.

Helytelen tehát az a gyakorlat amit egyes községi tanácsok folytatnak hogy külön igazolásokat adnak ki arra hogy a "letelepedést engedélyezik" vagy az ellen "kifogást nem emelnek".

/.../

Az átköltözés iránti kérelmeket a helyi tanácshoz kell benyújtani ami azután a megyei kapitánysághoz továbbítja. Ha a kérelem a megye területére szol úgy az ÁVH-val és a megyei tanáccsal egyetemben engedélyezi vagy elutasítja: ha pedig az ország más megyéjére úgy a Belügyminisztérium rendőrhatalósági osztályához terjeszti fel. Az ilyen kérelmek elbírálásánál irányelv az legyen hogy amennyiben az átköltözés engedélyezése politikai biztonsági érdekeket nem veszélyeztet és a különösebb magukat tehetetlen beteg vagy munkaképtelen öregekről van szó akiknek eltartásáról van szó, így az engedélyt meg lehet adni. Az új lakhely is ilyen esetben kényszer lakhelynek is tekintendő, így a megyei kapitányságnak a rendőri felügyelethez hasonlóan a lakhely szerint illetékes rendőrhatalóságot az átköltözésről értesíteni kel.

Ha az átköltözési engedélyt a belügyminisztérium adja úgy az értesítést a régi lakhely szerint illetékes megyei kapitányság kapja.

A kényszer lakhely azt jelenti hogy ezek a személyek a lakhelyüket csak a rendőr kapitányság engedélyével hagyhassák el. Írásbéli enge-

* „Szigoruan bizalmas!”

délyt eltávozásra a járási kapitányság azontul a megyei kapitányság ad. Az eltávozási kérelmek elbírálásánál a szempont az legyen hogy eltávozást csak indokolt esetben és rövid időre lehet engedélyezni. Különösen vonatkozik az Budapest területére és környékére. A kitelepítettek Budapest területére való eltávozását a megyei kapitányság csak a belügyminisztérium hozzájárulásával engedélyezheti.

A határral érintkező járásokban eltávozás nem engedélyezhető.

[KI]

1951. szeptember 18.

A járási tanács vb. titkár leirata a községi tanács vb. elnököknek*

A mai nemzetközi helyzet és az élesedő osztályharc megköveteli honvédségünk megerősítését. Ebben a munkában a helyi tanácsok és végrehajto bizottságai az által is részt tudnak venni ha az eddiginél fokozottabb segítséget nyújtanak a honvédséghez bevonulo bajtársak hozzátartozóinak.

/.../

Azonkivül ha a helyi tanácsok nem foglalkoznak a katonai szolgálatot teljesítő bajtársak hozzátartozóival akkor az osztály ellenség fog velük foglalkozni. Tehát ezen a téren elkövetett mulasztás tehát zavarja honvédségünk fejlesztését és segíti az osztály ellenség tevékenységét.

Utasítom tehát az elnök elvtársat hogy a katonai szolgálatot teljesítő bajtársak hozzátartozóit kísérvék figyelemmel. Ismerjék meg problémáikat és azok megszüntetésére mindenben legyenek segítségére.

Különösen vonatkozik ez a hozzátartozóinak munkában való elhelyezésére, mezőgazdasági ingatlanának megművelésére /gépállomás és egyéb uton/ termelőségvetkezeti csoportba való felvételükkérelmük elintézésére, gyermekeik gondozására társadalmi szervek /MNDSZ. stb./ bevonásával.

Természetesen az itt fel nem sorolt ügyekben is segítséget kell adni. Az első tényleges katonai szolgálattal teljesítő bajtársaknak rászorulo hozzátartozói a 1178/1950 M.számú bizalmas rendelet alapján folyamatos családi segélyben részesülhetnek ezt a rendeletet már írásban is megkapták az elvtársak.

/.../

[KI]

* „Bizalmas.”

1951. szeptember 20.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Az ideji békekölcsön jegyzés végrehajtását az elmúlt év tapasztalatainak figyelembe vételével végezzük. Látva a tavalyi penzum dupláját kell hogy lejegyezzük ez komoly politikai előkészítést és komoly lehetősége előkészítését követeli meg. A járásunkban tavaly a politikai munka hiányzott és háttérbe szorult a személyes példamutatás. Jellemző volt hogy a népnevelők a beindítás szakaszában megelégedtek az alacsony 50-100 frt-os jegyzésekkel. De komoly hiány mutatkozik a lejegyzett összeg befizetése terén is. Különösen Dunapataj és Solt községekben ahol a lejegyzett összeg 51 illetve 44 %-át fizették be. Különösen arról volt érezhető a politikai munka hiánya hogy a falusi népnevelők nem lettek kellően kioktatva hogy az ellenség támadásainak vissza verésére és ez hátráltatta a kölcsön jegyzést. Maguk a tanács vezetők és tanács tagok, már legtöbb helyeken komoly eredményeket tudnak felmutatni de nem jártak elől jó példával.

/.../

Egy sor helyett hiba volt a jelentő szolgálattal is. A hiányos információ miatt nem tudtuk az ellenőrzést jól megvalósítani és az így szerzett tapasztalatokat felhasználni. A II-ik békekölcsön jegyzésnek két szakasza van: az első most folyik és szeptember 27-ig tart ez az előkészítő munka szakasza, a másik a jegyzés ideje mely szeptember 26-tól október 10-ig tart. Mindkét szakaszban az agitáció központjában az 5 éves terv a béke alkotása megvalósítását a békéért folytatott harc erősítését az imperialisták és azok külső és belső ügynökei a kulákság és a belső reakció a Tito banda leleplezését állítjuk.

/.../

Népnevelő munkával egyidejűleg a hangos hirado közérdekű hirszolgálatra mozit, kultur birgádokat a békeharc című fali táblán és a dobzot is felkell használni. A sorsolási tanácsadót működtetni kell ez nyújtson segítséget a népnevelők munkájában, a nyerteseket azonnal be kell vonni a népnevelő munkába.

A járási tanács gondoskodni fog a községek közötti verseny kialakításáról és biztosítani fogja a községet hogy a járás naponta értesüljön az eredményekről és a jegyeztetés során felmerült jegyeztetési módszerekről.

/.../

[ML]

1951. szeptember 22.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

/.../

III. A tanácsok politikai feladatai a jegyzés ideje alatt.

1./ A jegyzést úgy kell beindítani, hogy a tanácstagok már az első napon példamutatóan jegyezzenek. Szept. 30-án a vasárnapi nagyarányú agitációval amikor minden dolgozó paraszt otthon van a tanácstagok példamutató jegyzését megfelelően fel kell használni. Ez is előfeltétele annak, hogy vasárnap a dolgozó parasztok nagy többsége lejegyezzen. A jegyzés beindítása napján a községet fel kell diszíteni.

A tanácsoknak biztosítaniok kell, hogy a kulákok a legrövidebb időn belül lejegyezzenek.

Arról, hogy a tanácstagok milyen módon tettek eleget annak a követelménynek, hogy példamutatóan vegyék ki részüket a kölcsön jegyzésből jelentést kell tenni hozzám elsősízből szept.29-én másodízben okt.1-én d.e. 10 óráig.

2./ A kulákok felé népnevelő munkát nem végzünk, hanem egyenkint be kell hívni őket a tanácsházára és ott a községi vb. elnök, elnökhelyettes vagy titkár hívja fel őket kölcsön jegyzésre. Felhívom Elnök elvtárs figyelmét arra, hogy a múlt évben a kulákok kölcsönjegyzése alkalmával jobb és baloldali elhajlások történtek. Jobboldali elhajlások abban nyilvánultak meg, hogy megelégedtek a kulákok kis összegű jegyzésével, a baloldaliban azzal, hogy sok helyen erőszakkal kényszerítették a kulákokat kölcsön jegyzésre. Ugyanakkor több helyen elkövették azt a hibát is, hogy középparasztokat nem népnevelő munkával győztek meg a kölcsönjegyzés jelentőségéről, hanem kulákokként kezelve őket behívták az akkori község házára és erőszakkal kényszerítették őket is kölcsönjegyzésre. Az ezirányú elhajlásokat feltétlenül el kell kerülni.

Elnök elvtárs fordítson figyelmet arra, hogy ez évben ezeket a hibákat feltétlenül elkerüljék. Ott, ahol a vb. funkcionáriusok a kulák jegyzéssel kapcsolatban durva hibát követnek el vagy pedig a dolgozó parasztokat és a kulákokat egyenlő elbánás alá vonnak és ezáltal megsértik Pártunk paraszt politikáját azok ellen fegyelmi intézkedéseket fogok folyamatba tenni.

/.../

[KI]

* „Szigoruan bizalmas!”

Márfai Mihály (interjú)

A békekölcsön nagyon nehezen ment. A kiadott kvóták, tervszámok nem nagyon jöttek be, és akkor inkább a közalkalmazottakat, köztük minket, erőltették. Velem is jegyeztettek 5500 forintot. Ez azt jelentette, hogy nekem havonta 550 forintot kellett az 1200-1300 forintos fizetésemből leadni. A három család meg a feleségem mellett, aki nem tudott dolgozni. De példamutatónak kellett lenni, így aztán éhbérért dolgoztunk mi abban az időben.

Horváth Imréné (interjú)

Kihirdették, hogy békekölcsönt kell jegyezni. És már hívták is a nagymamát, mert mindenütt a mama neve szerepelt. Mindenkire kivetették, pedig hát úgy hirdették, hogy önkéntes. Az volt a jelszó, hogy nem kötelező. De a kulákokat behívták, és kiszabtak rájuk egy összeget, hogy mennyit muszáj nekik írni. Az idős falusi emberek, mert a kulákok általában idősek voltak, már attól megijedtek, hogy két nap bent tartották őket étlen-szomjan a tanácsházán. Elég kemény dolog volt ez a nagymamának, hogy a többivel együtt bezárták. Egy ilyen idős asszonyt, aki azelőtt nagyon adott arra, hogy ő kicsoda-micsoda. Nem tudta ő ezt megérteni, hogy itt Patajban csak úgy bezárják egy fogdába a tanácsházán. Szavakkal ezt manapság már ki se lehet fejezni, hogy milyen megaláztatás volt ez. Reggel megkérdezték, hogy na, köt-e már békekölcsönt. És egészen addig bent tartották, amíg alá nem írt kétezer forintra. Egy nagyon szép hasas üszőt kellett érte eladni. Ez volt a második békekölcsön.

1951. szeptember 30.

A községi tanács vb. elnök „hangulat jelentése” a járási tanács vb. számára*

1. A községünkben a lakosság mindinkább jobban megérti a második békekölcsön jegyzésének jelentőségét és eleget is tesz annak. Eredményünk a jelenleginél jóval magasabb lehetne, ha népnevelőink megértenék jobban feladatuknak fontosságát. Meg mindig sok népnevelő van aki a megkapott házcsoportját nem látogatta le s ezt azzal indokolja, hogy egyéb elfoglaltsága miatt nem jutott idő erre. Így általában a szocialista szektorban dolgozók a hó végi zárlatokra hivatkoznak a földmiveléssel foglalkozók pedig a kedvező időjárást és az előrehaladott őszi munkálatokat tartják fontosabbnak a népnevelő munkánál. Van

* „Biz.”

azonban sok népnevelő pár, aki úgy értelmezte félre a kapott feladatot, hogy végig rohanta az ő házcsoportját, és ha bár értünk el eredményt eredménye egyoldalú volt. Jegyezni jegyeztetett bár, de felvilágosító munkát nem végzett.

/.../

3. Az 1. pontban megemlített, főképp népnevelői lazaságból eredő hibák mutatkoztak ez ideig, valamint helytelen népnevelőpár párosítása, melyet a tegnap este megtartott népnevelő értekezleten, habár nem is teljes egészében, de nagyrészen módosítottunk. Megszüntettük a férj és feleség népnevelő párokat, valamint a két kereskedő, két pedagógus stb. párosítását, valamint felráztuk egyes alvó népnevelőket is. A népnevelőkkel kapcsolatos módosításnak eredménye a mai és holnapi nap folyamán fog megmutatkozni.

4./ Ellenséges megnyilvánulás a községünk területén több helyen észleltünk. Ebben az esetben is a kulákok ovatosak és vigyáznak, hogy a megnyilvánulás ne közvetlenül ő tőlük származzon. Az ellenséges megnyilvánulások közül egynéhányat közölünk: Nagy Ferenc nem jegyez, bár 4 hold jutatót földet kapott és leányát tüzoltó iskolára vitték, Fekete Béla földhözjuttató volt rendőr parancsnok durva módon kiutasította a népnevelőket és azt mondta, hogy vigyék a fenébe a földet amit neki adtak, de nem jegyez.

5./ A kulák, mint minden esetben most is sir. Panaszodik, hogy már nincs semmije és nem tud már adni. A jó népnevelő munka eredménye, hogy a kulákok jegyzése a fentiek dacára jól halad. A középparasztság egy része ingadozó. Van aki 10-12 kh., vagy ennél is több dacára 100 Ft-tal intézi el a gyenge népnevelőket /melyet azonban erősebb népnevelő felhasználásával igyekezzünk módosítani/ a másik rétege a középparasztságnak az 1 pontban foglaltak szerint jelentőségét a második békekölcsönnek megértették és eleget tesznek kötelezettségüknek. Kiugró eredményünk ezen a téren nem igen van egyet azért közlünk, melynél azonban az összeg jegyzése nem magas, de megnyilvánulása nagyon jó. Oroszi János 474 hsz. 8.h. középparaszt azt mondta: a múltban is adott most is ad, és mindig is fog adni, mert megértette államunk felhívását és tudja ez jobb és felemelkedetebb életet biztosít. 200 Ft.-ot jegyzett. A tanítók jegyzése nagyon gyenge képet mutat, különösen a lányiskolánál, ahol az utolsó eredmény szerint 17 pedagógusból 13 jegyzett átlagjuk 270 Ft.

6./ A község vezetősége a második békekölcsön jegyzése alkalmával jó példát mutatott, miután 100 %-a lejegyezett, fizetésének átlagához 75 %-ban. Kiugró eredmény Kardos Sándor két havi fizetése, valamint Rejtő Emilné két havi fizetése. Mutatkoznak még jó eredmények Herczeg Istán Tanácselnöknél és elnökhelyettesnél akik fizetésüknek 130 %-át jegyeznek le. /.../

[]

1951. október 3.

A „Szabadság” zenekar levele a megyei tanács oktatási osztályának

Dunapatajon szeptember hó 1-én megalakult egy szimfonikus zenekar, 19 taggal. Ebben a zenekarban 12 pedagógus 1 iskolai hivatalsegéd, két agr. proletár, egy szabómester, egy nyugdíjas vasutas és egy szöv. beszerző és egy kisparaszt van. /.../

[KI]

1951. október 4.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A járás területén a békekölcsön jegyzés megindulása óta a jegyzett összeg magán szektorban dolgozók részéről készpénzjegyzés alapul vételével 494.300 Ft az előirányzott penzum 1,885.000.-forinttal szemben így a teljesítés 26.22 %. A részletjegyzés szerint előirányzatunk 83.000.- Ft teljesítés 125.300.-forint azaz 150.90 %. Ellenőrzéseim során általában megállapítottam, hogy a békekölcsön jegyzés munkájából a népnevelők igen kevés részben veszik ki részüket ezen fontos munkából. Így pl. október 2-án Dunapataj községben megállapítottam, hogy a népnevelők nagy része a kiadott utcasorokat ezidáig nem is látogatta le. Vannak népnevelők akik még egyáltalán nem is fogtak ehhez a munkához. Továbbá olyan esetek is előfordultak, hogy a népnevelők egyszeri felszólításra, ha a dolgozó azt mondja, hogy nem jegyez békekölcsönt, otthagyják és tovább nem is törődnek vele. Példa erre Kincses István járási instruktor Dunapataj községi felelős aki két olyan dolgozónál akiknél már egyszer a népnevelők jártak, minden felvilágosító munka nélkül otthagyták, hivatkozva arra, hogy ugy sem hajlandók jegyezni lejegyeztetett 1200.-forintot.

/.../

[ML]

1951. október 4.

**A községi tanács vb. elnök „hangulat-jelentése”
a járási tanács vb. elnöknek***

/.../

1./ A közép és kisparasztság a békekölcsön jegyzéssel kapcsolatban általában kedvező magatartást tanusított, amit jegyzett tehetségéhez mértén szívesen tete, azonban több helyen észlelhető volt az ellenségnek zavartkeltő befolyása, mely különösen a középparasztságnál volt észlelhető.

2./ Fodor Rácz Mihályné 3 1/2 kh. dolgozó paraszt 250.- ft jegyzet, melyet azonnal póstára is adott. Azt mondotta, hogy azonnal szerződést köt az egész felesleges kukoricájára és annak értékét is befizeti békekölcsönre. Azért teszi mert két fia volt katona az egyik a mult rendszerben a másik az most. Tudja hogy mi a különbség és ezért teszi. Meleg Imre őrjegi lakos 400.-ft jegyzett 4 kh. földje van.

/.../ De sorolhatnánk többet is a kis és középparasztság soraiból, melyeknél a jegyzési lendület észlelhető.

3./ Párttal a kapcsolat jó.

4./ A DISz és MNDSz, de a KIOSz és az MSZT. részéről népnevelői segítséget elég szép számban kapunk.

5./ Pedagógusok jegyzése fizetésükhöz mértén elég jó, az átlag jegyzésük 300.-ft. Népnevelői munkában részt vesznek.

6./ A kulákoknál az átlag jegyzés 1350.-ft. Ezideig a 65 kulák-ból 61 jegyzett az elirányzott 85.ezer forinttal szemben 80.900.-ft-ot.

7./ Ellenséges megnyilvánulás községünkben mind kevesebb. A Csókás András horthysta rendőr megnyilvánulása óta, melyet már jelentettem nem történt.

8./ A TSzCs jegyzése átlag 100.-ft. 24 személy jegyzett összesen 2400.-ft-ot.

9./ Kulturmunka előkészület az október 7-i ünnepségre nagy ütemben folyik. Az uttörő pajtások és a DISz fiatalok csasztuskával köszöntik a jól jegyző dolgozókat. Plakátok tömegei készülnek, melyek élethűen ábrázolják a békekölcsön jegyzés menetét.

10./ A jegyzési munkálatokból a helyi sport egyesület nem veszi ki a részét. Még véletlenül sem adnak egy népnevelőt.

/.../

[KI]

* „Bizalmas.”

1951. október 6.

László István, az MDP községi szervezete titkárának a községi tanácsházán a községi tanács vb. elnök és a megyei tanács pénzügyi osztálya kiküldöttje előtt tett „nyilatkozata”

Alulírott László István Dunapataj M.D.P. párttitkár a következőkben állapottunk meg a jelenlevőkkel. A Dunapataj Bödd pusztai „notórius” adózással szemben paraszt politikánk szemelőt tartása mellett, adó hátralékosoknál az idáig használt népnevelő munka ellenére sem voltak hajlandók évek óta fennálló tartozásaikat rendezni, ezért a legszigorubb eszközöket ajánlom alkalmazni, hátralékaikat végrehajtani.

[KI]

1951. október 6.

A községi tanács pénzügyi főelőadójának kérelme a járási tanács pénzügyi osztályához

Sorszám	Név	Lakhely hsz.	1951. évi ált. jöv. adó össz.
1.	Kovács Imre	Bödd	1100 Ft.
/.../			
10.	Pitrik József	”	2390 ”

Tárgyban nevezettek az 1951 évre kivetett általános jöv. adójuk teljes törlését kérik. Miután erre a fennálló rendelkezések módját nem nyújtanak javasolom hogy kivetésüket a minimális tétel alkalmazásával szíveskedjék megállapítani és különbözet törlését tekintettel gyenge anyagi körülményeikre törlésbe hozni.

Nevezettek mindannyian a dunapataji /Bödd-pusztai/ Petófi II. tip. Term. Szöv. csop. tagjai. Amennyiben az adó mérvének csökkentése lehetővé válik ez kedvező hatást váltana ki a kívülálló egyéni dolgozók ingadozó magatartásán, akiknek remélhető a csoportba való belépésük.

[KI]

1951. október 11.

Járási tanács vb, ülés jegyzőkönyv

A kulákság megszorításában járásunk területén az utóbbi napokban változás állott be s a községi tanácsok kissé keményebb kézzel kezdik megfogni a kulákságot. Példa erre az, hogy Dunapataj községből 7 Néetujfalu községből pedig 3 kulák ellen érkezett feljelentés melyek ellen a járási tanács büntetőbírája a mai napon adta ki a büntető parancsot 500-3000 Ft-ig. terjedő pénzbírság végrehajtására. Ezeket a büntetéseket a községekben a dolgozó parasztság között ismertettük s hangos hírközlőn hívtuk fel a becsületes dolgozó parasztok figyelmét a kulákok szabatázs cselekedeteire. /.../ A legutóbbi vb. ülés óta a járás területén 11 termelészövetkezeti csoport munkáját vizsgáltam felül a vizsgálat során az alábbi tapasztalatokat észleltem:

Hármas típusu termelészövetkezeti csoportok munkájában a legnagyobb hiányosság az, hogy a Párt irányító vezető szerepe nem domborodik ki kellőképpen példa erre a hartai Lenin tszcs, ahol a pártszervezet nem működik vezetőségi ülést ritkán sok esetben 3-4 hétig nem tartanak. Vagy a dunaegyházi Béke termelészövetkezeti csoportnál ahol 6 párttag van és pártszervezet még nincs. Termelészövetkezeti csoportjainkra az is jellemző, hogy a munkafegyelem nem eléggé szilárd, termelészövetkezeti csoport tagok egy-két csoporttagot kivéve rosszul viszonylanak a munkához. A munkafegyelem megszilárdítása érdekében a solti Dózsa tszcs-nél helyesen bevezették azt a módszert, hogy a munkába későn járókról vagy az elmaradókról az eddig megszerzett munkaegységből egy-egy munkaegységet vonnak le. Ez a módszer, amelyet a 3-as típusu termelészövetkezeti csoportok alapszabálya is előír már érezteti hatását a Dózsa tszcs. munkájában, de indokolatlanul kevesebben vonják ki magukat a munka alól és a munka megkezdését is pontosabban betartsák. Hátráltatja, ennek a csoportnak a munkáját az, hogy kevés a munkaerő. A kukorica és cukorrépa területük meg szedetlen. A dabroncai Béke tszcs-nél munkaerőhiány nincs a fegyelem azonban igen gyenge, a tagok kivonják magukat a munka alól a zavart okozza még az is, hogy az elnök le akar mondani mert úgy érzi, hogy nem képes a csoport irányítására. A szenki Békéért termelészövetkezeti csoport tagjai is nagyon rosszul viszonylanak a munkához. A csoportnak kb. 32 nőtagja van melyből legtöbb 5-6 dolgozik de ezek sem állandóan. A kukorica, burgonya, cukorrépa teljesen szedetlen még. A munka a csoportban szervezetlen ennek bizonyítéka az is, hogy a csoportvezető nem tudja pontosan megmondani, hogy a csoportnak hány tagja van.

A dunatetőtleni Micsurin termelészövetkezeti csoport munkáját lassan lehet előbbre vinni mivel a csoport taglétszáma nagyon leapadt,

52 tagból csak 20 férfi és 12 nő tagjuk van. A munkafegyelem is laza ennél a csoportnál. A hartai Lenin tszcs-ben a csoportgyűlést havonta rendszeresen megtartják, de nem mindig a követelményeknek megfelelően folyik le, mivel veszekedés személyes ellentétek megvitatásával foglalkoznak. Sok a panasz a gépállomás munkájára péld. a napraforgó cséplést már több mint másfél hete megkezdték és nagyon lassan haladnak csak vele. Volt olyan nap amikor összesen 3 q-át csépeltek ki.

Az eddigi elmondottakkal ellentétben a solti szikra tszcs. tagjainak a munkához való viszonya jónak mondható azonban nagy hiba az, hogy a párttól el vannak szakadva és majdnem kapitalista gazdálkodást folytatnak. Állandóan panaszkodnak, hogy őket senki nem támogatja és nem segíti. A látszat az, hogy a csoport vezetősége rejtett kasszáként is kezel bevételeket és a hivatalos kimutatásban a bevételeknek csak egy része van feltüntetve. A szeki I.típusú Munkásparaszt-szövetség tszcs. megállapításom szerint csak névleges teljesen egyéni-
leg dolgoznak és nem is törekednek arra, hogy ezen változtassanak. Ennek a közömbös álláspontra az az oka, hogy az elnök kulák és bár igyekszik feladatát elvégezni mégis szükséges a személye körüli dolgokat tisztázni.

/.../

[ML]

Rejtő Emilné (interjú)

És akkor még én voltam bajban emiatt is, én voltam a rossz, ha védtem valamelyiket! Elvitték az öreg Botykai bácsit is, mert valaki a házára pályázott. Tudom is, ki volt, de nem fontos a neve. Jó, hát kulák volt, én nem azt vitatom, de történetesen tudtam, hogy a Botykai azért nem bírt eleget tenni a cukorrépa-beadásnak, mert a termését nyolcvan százalékban megsemmisítették a kártevők. Hát én ezt tudtam, mert magam győződtem meg róla! És akkor tanúsítottam is a tárgyaláson, hogy ez és ez a helyzet:

– Tisztelt bíróság – mondom –, elvtársak, én tanúsíthatom, hogy Sotycai István azért nem tudta teljesíteni a beadását, mert nyolcvanszázalékos kára volt a cukorrépában – mondom –, és én magam ellenőriztem a Tanács részéről a kárjegyzőkönyvet!

– Furcsa – azt mondja rá a bíró, egy kalocsai illető, fegyőr volt előtte –, furcsa! Hogy milyen jól megjegyezte a kartársnő, hogy ennyi meg ennyi kára volt e kuláknak! De már azt nem jegyezte meg, hogy hány bérest tartott, meg hány nap-számot zsákmányolt ki! Azt már nem is tudja a kartársnő, hogy miért került a kuláklistára ez a Botykai!

Az öregember meg ott kucorgott a vádlottak padján, a keze a lábához láncolva, úgy remegett, hogy rázkódott vele a pad. Hát rettenetes érzés volt azt látni is!

Nekemjött akkor a Márfaai is, a járási tanácselnökünk.

– Véded őket! – ezt mondja a Márfaai elvtárs. – Sírsz a kulákért!

– Nem sírok! – mondom neki. – Nem az, hogy sírok, mert ütöm őket. Ahol tudom, ütöm a kulákat! De értsd meg, Márfa elvtárs, ez nem olyan volt!

László István (interjú)

A nagygazdákkal én akkor is szóba álltam, mikor kulákok lettek. Én sem bántottam őket, ők sem bántottak engem. Igaz, azt hallottam nemegyszer, hogy mondogatták: „A franc ette volna meg ezt a László Pistát, mert ha ez nem lenne, a téesz már rég szétment volna!” De hát engem nem érdekelt. Sőt, amikor elvittek két kulákat, a Nagy Gyulát meg az Ambrus-Kovácsot, a fiaik bejöttek hozzám, hogy hol lehetnek az öregek. De hát én se tudtam. A karhatalmisták egyszerűen elkapták, és elvitték őket.

– Nem tudom, gyerekek. Adósság van?

– Hát, biztos.

– Na, akkor menjetek be, aztán egyeztetek meg! Legalább a felét az adósságnak fizessétek ki! Akkor megmondják, apátok hol van, és elmentek érte. A másik felét meg majd kifizetitek valamikor.

Elmentek, túl a Dunára, bort vettek, azt leadták, beadásba, hozták a csekket, megmondták nekik, hogy hol vannak az öregek, azok meg eljöttek haza.

Mi mást csináljon az ember? Együtt voltam velük katona, most meg üssem őket, mert kulákok? Most miért bántsam őket?

Ennek értelme nem volt. Főleg ha azt vesszük, hogy kik is hirdették ezt. Itt volt ez a Sarok Antal. Akkor még a járásnál dolgozott gazdasági vonalon, később lett csak párttitkár. El kezd itten dumálni a pártban, hogy ez meg az, közbe meg megfogtam őket, hogy ott áll a kocsi a kocsmá előtt, ők meg bent halászleveznek, borozgatnak. Ott isznak és dőzsölnek. Pedig ők a járástól voltak kinn, és többek között azért, hogy a téeszt irányítsák. És akkor bevonulnak, és ott isznak. Én meg menjek, és üssem vasvillával a kulákat?!

1951. október 19.

A községi tanács vb. titkárának jelentése az „állami kezelés alatt álló ingatlanok hasznosításáról” a járási tanács mezőgazdasági osztályának

község neve	szánt. ter.	rét	legelő	összes	hasznóbérbe adva	AMG. -nak adva	TSZCS-nak adva	Csere ing. fen. tart.	Összesen	Még kiadandó h.sz. bér
Dunapataj	625	102	315	1042	267	336	59	247	909	133

Összesen: 1042 kh.

[]

1951. október 25.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

4./ A vb. szigorú megrovásban részesíti Solt és Dunapataj községek, előbbinél a vb. titkárát utóbbinál a vb. elnököt és titkárát az őszi mezőgazdasági munkák lemaradása és a jelentőszolgálat rossz megszervezése miatt.

/.../

Dr. Kováts Kázmér járásbirósági közvadmó beszámol a járásbiróság munkájáról.

A szocializmus minden sikeres és eredményes építése megkívánja az államigazgatás szerveinek szoros, egymást kölcsönösen támogató együtt működését. Így ez a tájékoztató, beszámoló azt a célt szolgálja, hogy az államigazgatás helyi szervei valamint az igazságügyi hatóságok működése mindinkább összehangolódjék. /.../ A Párt és a Kormányzat határozatainak végrehajtásában működési területünkön az elmúlt 1/4 évben feladatunk volt, hogy az aratási késedelmek gyors és erélyes megtorlása, a tojás baromfi és egyéb beszolgáltatási kötelezettségek elmulasztása miatt folyamatba tett bűnügyek gyors előkészítése és hatékony elbírálása terményekkel való feketézés és engedély nélküli szállítások megakadályozásában illetve lehetőség szerinti csökkentésében való közreműködés és segítség nyújtás a büntetőjog fegyverével és az ítélet nevelő és megelőző hatásával. Feladatunk volt az elmúlt 1/4 év legelején járásban igen szaporodó mezőgazdasági ingatlanok hasznosítására adása kulákok részéről ennek megakadályozásában segítség nyújtás a büntetőjog fegyverével. Ezen feladatok megoldásában igyekeztünk jól hatékonyan osztályharcos szellemben közreműködni.

Aratási késedelmek jó és erélyes megtorlása valamint az aratási munkálatok időben és lehetőség szerint szemvesztés nélküli elvégzése érdekében valamint az osztályellenségnek ezen a vonalon is történő tudatos kártevő munkájával a dolgozó tömegek előtt való leleplezése érdekében két solti és egy szenki és egy dunavecsei kulák ügyét tárgyaltuk le gyors eljárással, másfél, két sőt két és fél éves börtönbüntetés valamint mellékbüntetést valamint vagyonekobzást hozott bíróságunk. Ugyanilyen gyorsan és erélyesen jártunk el a baromfi és a tojás beszolgáltatást szabotáló ellenséggel szemben: két szenki és egy solti és egy dunapataji kulák kapott 6 hónap és 1 év közötti börtönbüntetést.

A tengeri begyűjtéssel kapcsolatban is hárulnak reánk feladatok. Nagyon elszaporodtak az engedély nélküli termény szállítások. A tettesek is tulnyomórészt a dolgozó parasztság sorából kerültek ki, akik

igyekeztek tengeri és árpa termésük egyrészét a beszolgáltatási kötelezettségük teljesítése előtt magas áron Pusztaszék és Boldogszállás felé szállítani. Dolgozó parasztokkal szemben az ítéletek elsősorban nevelő célzatuak. Az alkotmány szellemében az ítéletek hivatva vannak nevelni a dolgozókat, a társadalmi együttélés szabályainak a betartásával, a népi kormányzatunk által dolgozó nép összesége érdekében hozott rendelkezések megtartására. Eddig 30 esetben indult bíróságunknál eljárás dolgozó parasztokkal szemben, akik engedély nélkül igyekeztek termény szállítani. Osztályhelyzetükre és az ítélet nevelő hatására tekintettel átlagosan 500-1000 forint pénzbüntetést kaptak és a szállított tengeri el lett kobozva.

Elszaporodott jelenség volt járásunkban, hogy más járásbeliek különösen Izsák környékiek tömegesen jöttek át tengeri vásárlás céljából, céljuk különösen a jó tengeri termésű Solt község volt. A rendelkezések kijátszása végett fondorlatosan úgy jártak el, hogy magukkal hozták a beszolgáltatási könyvüket a tengerit itt Solton a felvásárlás után mindjárt be is szolgáltatatták. Ennek a jelenségnek a társadalmi veszélyessége abban rejlik, hogy az itt felvásárolt és beszolgáltatott tengeri mellett a lakóhelyén lévő tengeri készlet megmaradt, mely azután azon a vidéken még nagyobb kelendőség lévén magas árakon a fekete csatornákon eltűnik. A solti tanács és földművelésügyi bizottság nem volt elég éber mire felfedezték ezen cselekmény veszélyességét már mintegy 95 felvásárlás történt 5-4 waggont kitevő mennyiségben. A cselekményből természetesen nem maradt le a kulák és egyéb spekuláns elemek. Az igazságszolgáltatás elé kerültek ezek szerint két izsáki kulák Cséplő Gábor és Papp Sándor valamint egy jómódu középparaszt Balogh Mihály felkérte felbujtotta Bankó István napszámost arra, hogy vegyen magához beszolgáltatási könyvüket és jöjjen el Soltra, részükre tengerit vásárolni. Frankó István Solton. Strámer János dolgozó parasztnál vásárolt 19 q tengerit megbízóik számára, azonban a cselekmény beszolgáltatáskor kiderült a tettesek a bíróság elé kerültek, ügyüket nyomban a helyszínen Solton letárgyalta a bíróság. A két felbujtó kulák 1 évi ill. 2 hónapi börtönbüntetést sulyos pénz mellékbüntetést illetve vagyonelkobzást kapott, míg a többi dolgozó osztályhoz tartozó terheltekkel szemben a bíróság 3 évi próbaidőre felfüggesztett próbaidőre börtönbüntetéseket hozott.

Izgatási cselekmények is előfordulnak melyek száma az utóbbi időben emelkedik. Megemlítendő Szalontai Ferenc nyugdíjas dunapataji tanító /kulák rokonságu/ bűnügye; terhelt nyilvánosan a korcsmában azt a kijelentést tette: Nem lesz még egyszer úgy mint 919-ben nem fogtok meglógni. A bíróság 11 hónapi börtönbüntetést szabott ki. Kellő eréllyel járunk el járásunkban társadalmi tulajdon elleni bűncselekmények megtorlása, dolgozó népünk tulajdonának megvédése érdekében a fekete vágások megakadályozása érdekében.

Szeptember hónapban bűnügyi érkezés volt 149 db. melyből vádemelést nyert elintézést 72 drb megszüntetéssel és áttétellel 66 drb. Az elmúlt negyed évben bűnügyi érkezés volt 344 drb. vádemelést nyert befejezést 164 bűnügy 145 pedig /.../ megszüntetéssel illetve áttétellel. A bünvádi eljárás átlagosan 1 hónap körül mozog, tehát meglehetősen gyorsan nyernek az ügyek elintézést.

A bűnügyi érkezés jelen hónapban és az elmúlt hónapban erősen emelkedő irányzatot mutat különösen a gazdasági bűncselekmények terén. Kampány bűncselekmények miatt kb. 40 vád emelés történt az elmúlt évben. Megállapítható hogy a kampány bűncselekmények tettesei az osztály ellenségéből tevődnek össze. Járási igazságügyi hatóságainak kapcsolata a helyi tanácsokkal általánosságban jonak mondható de azonban több hiányosság is jelentkezik az elért eredmények mellett. Az együttműködésről azonban megállapítható általánosságban hogy nagyobb részben egyoldalú úgy a belügyi mint az igazságügyi kormányzat kihangsúlyozza az együtt működés szükségességét és fontosságát. Ennek még viszonylagos egyoldalú kapcsolatnak oka lehet hogy a közvádloi munka kör így vidéki viszonylatban új tanácsaink még nemis tudják teljes egészében hogy mi is a tulajdonképpeni szerepe. Ennek részben egyoldalúságnak tudható be az hogy bár a belügyminiszter elvtárs elrendelte hogy a tanácsok a közvádlokat igazságügyi szerveket mindig tájékoztatták az ő munka területüket érintő bizalmas utasításokról, mely eddig egyetlen egy esetben sem történt meg. Elrendelte továbbá a belügyminiszter elvtárs hogy a tanácsok aktivizálják az igazságügyi vezetőket, közvádlot, bevonják őket helyi tanácsok egyes bizottságaiba de ez sem történt meg ezideig. Ennek a szükségesége mind inkább fel fog merülni a fejlődés folyamán az ügyészek mindig jelentősebb feladatokat fognak kapni az állam igazgatás vonalán. Éppen ezt van hivatva előkészíteni már most belügyi kormányzatunknak a kölcsönös együttműködésre szolo rendelkezéseit. Bár kétségtelenül mutatkozik némi javulás a kölcsönöség terén is de e téren még feladatok állnak előttünk. Nagyon fontos szempont lesz a jövőben a tanácsok részéről az igazságügyi szervek felé való építő szándéku konkretizált kritika.

Hiányosságként lehet megállapítani, hogy egyes községi tanácsok részéről történő és alaptalan hiányos feljelentést osztály elleni bűncselekményeknél. Dunapatajon és Szenken feljelentés történt egy bünvádi eljárás indult kulák ellen azon a címen hogy az aratást későn keszték meg és hogy a gabonából a szem kipereg. A büntető tárgyaláson kiderült a bizonyítási eljárás során /mezőrendőrök, dülőbiztosok, aratok vallomása/ hogy a későn megkezdett aratásként jelentés gabona nem hogy túl érett lett volna hanem zöldes volt még így mivel a kulák felhívást kapott az aratás azonnali megkezdésére neki állt aratni, és előfordult az is hogy a gabona befüledt.

Hiányosság a tanácsok részéről a nagy hiányos adatokat tartalmazó feljelentések megtétele melyek szintén sok esetben allig használható még kiindulo pontként is.

A községi tanácsokkal való kapcsolat kiépítése céljából és a bűnügyek gyorsabb és jobb befejezése végett a járás bíróság gyakran száll ki vidékre. Ilyen esetekben lehetőség nyílik az ügyeknek helyi átbeszélésére és jobb elbírálására.

/.../

Járas biroság eddigi munkája.

1./ Utasítja a vb. a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy a tervgazdálkodás szabotálásával kapcsolatos feljelentéseknél járjanak el nagyobb gondossággal a feljelentések megtételénél igyekezzenek konkrét a való helyzetnek teljesen megfelelő adatokat közölni.

2./ Utasítja a vb. Dr.Tóth Ferenc rendőri büntetőbíró, hogy a községi tanács vb. elnökeinek a feljelentésekhez szükséges szempontokat a legrövidebb időn belül a helyszínen adja meg.

/.../

[ML]

1951. október 29.

Különböző árucikkek igénylése a járási tanács oktatási osztályától

Jelentem, hogy a Dunapataj fiuiskola dolgozói közül a következők téli tüzelővel nem rendelkeznek:

1./ Nádudvari József igazgató.

/.../

17./ Taba István hiv. segéd.

Kérem az Oktatási Osztályt, hogy a fentiek részére, addig is, amíg a téli tüzelőanyag teljes kiméretben megérkezne, egy kisebb mennyiséget soron kívül sürgősen kiutaltatni sziveskedjék, mert tüzelőanyaguk egyáltalán nincs.

Kérek az alant felsorolt nevelők részére petróleum kiutalást:

1./ Nádudvari József igazgató.

/.../

18./ Taba István hiv. segéd.

Kérek a Dunapataj-Szentkirály pusztai iskola részére, valamint a Dunapataj-Órjeg pusztai iskola részére petróleumot kiutaltatni.

Jelentem, hogy négy nevelőnek a lakásában nincs villany.

A dunapataji fiuiskola dolgozóinak szappanigénylését mellékelten a következőkben terjesztem fel:

1./ Nádudvari József 5 személy részére.

/.../

16./ Taba István 3 személy részére.

[ÁII]

1951. október 29.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Nagyban befolyásolta /.../ a begyűjtési hét sikertelenségét a kedvező időjárás, amelyet lakosságunk az őszi mezőgazdasági munkák mielőbbi elvégzésére használt fel a jövő évi begyűjtési terv alapjait megvetve. Egy pillanatra sem szabad alább hagyni a lendületnek, sőt fokozni kell a begyűjtés teljesítése érdekében, hogy községünk is Ordas és Dunatétetlen községek sorába kerüljön s a szabadpiacot megkaphassa.

/.../

[ML]

1951. október 31.

A járási tanács vb. elnök jelentése a járási tanács vb. elnöknek*

/.../

- 1./ 1949. év óta községünkbe 207. férfi és 285. nő költözött be.
- 2./ 1949. óta községünkéből 329. férfi és 253. nő munkabíró költözött el.
- 3./ 1949. évi január 1 óta 176. egyénileg dolgozó parasztfiatal költözött el a faluból iparban de főleg a MÁV és a BSZKRT-hez, ebből 113. ffi. és 63. női munkaképes munkaerő.

/.../

- I./ 1893-1938. között szül. 137. munkaképtelen férfi.
- II./ Egyébb munkaképes férfi összesen 2115. férfi.
- III./ Háztartásbeli nők száma jelenleg: 1433. személy nő.
- IV./ 1952.évben mozgósítható nők száma: 667, személy nő.

[KI]

* „Szigoruan bizalmas”

1951. október

A járási tanács V. ügyosztályának leirata

Nemzetgazdasági szempontból döntő jelentősége van az idei bőséges gyapottermésünk mielőbbi betakarításának, Tanulóifjúságunk már eddig is szép eredményeket ért el ebben a munkában, de szükséges, hogy nov. 20-ig a gyapottermés betakarításának határnapjáig további maximális segítséget nyujtsunk államigazdaságainknak és a gyapotot termelő TSZCS-inknek.

/.../

[ÁII]

1951. november 1.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

Őszi mezőgazdasági munkák,
tszcs. fejlesztés.

/.../

3./ Utasítja a vb. a mezőgazdasági osztály vezetőjét, hogy az osztály dolgozóiból minden tszcs-hez jelöljön ki egy instruktort melyek minden 2 napban keressék fel a tszcs-ét a fennálló hiányosságok megoldása céljából.

/.../

A begyűjtési héten járásunk területén begyűjtés emelkedése mindössze 7 %. Ennek oka az, hogy egyes községek vb-i oportunistá módon kezelik a begyűjtés kérdését. Pld. Harta község tanács elnöke aki állandóan azon siránkozik, hogy nagy a községre kiadott terv, amit semmiképpen sem lehet teljesíteni, s őtet csak az nyugtatja meg, hogy a község egyéni dolgozói terhüknek valamennyien eleget tesznek. Azonban a vb. elnök nem látja meg azt, hogy a beadási kötelezettségen felül a dolgozó parasztságnál még nagyobb mennyiségű kenyérgabona valamint kukorica van raktáron.

Dunapataj község vb-a nem siránkozik ugyan a nehézségeken de viszont nem is tesznek semmit annak érdekében, hogy a begyűjtés ütemét fokozzák, ennek oka az is, hogy bár a községben minden adottság megvan mégis a kiértékelésnél Dunapataj a 8-ik helyet foglalja el. /.../

[ML]

1951. november 2.

**Az MDP községi szervezetének vezetőségválasztási
taggyűlése; jegyzőkönyv**

/.../

Pártszervezetünkben utoljára a politikai bizottság határozata értelmében 1950. május 6-án volt utoljára vezetőségi újraválasztás. Ez alkalommal a vezetőség megválasztásában hiányosságok mutatkoztak, hogy a vezetőségbe több olyan elvtárs is bekerült, aki nem tudta helyét megállni mivel nem tartotta a kellő kapcsolatot a Párttagokkal, hanem funkciójánál fogva inkább azzal kapcsolatos ügyekkel foglalkozott. Majd később a tagság hirtelen rávilágosodott arra, hogy nem helyesen választott és ekkor Pártunk szervezete szétbomlásnak indult. Megpróbálták a vezetőket cserélni. A vezetőség választása óta kétszer kellett cserélni a vezetőséget. Ez idő alatt voltak olyan napok is sőt hetek hónapok amikor csak a Párt titkár maga vagy esetleg másodmagával dolgozott. Ez a fluktuáció hosszabb ideig kísérte szervezetünk életét és természetesen nem a legjobb képet mutatott kifelé, a dolgozó nép felé sem.

/.../

[MPA]

1951. november 8.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Begyűjtés fokozása.

/.../

4./ Utasítja a vb. a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy a legszélesebb körben tudatosítsák, hogy burgonyát csak az verem el aki abból a beadási kötelezettségét már teljesítette. /.../ engedélyt csak a beadási kötelezettség teljesítése után adhat ki a vb.

/.../

6./ Utasítja a vb. a községi tanácsok vb. elnökeit, hogy az iskolák igazgatóival kapcsolatot felvéve irasanak a gyermekekkel a begyűjtéssel kapcsolatos dolgot pld. a következő címmel: Miért teljesítették szüleim a termény beadási kötelezettségüket.

/.../

Az 1951. évi zárszámadás elkészítése /tsz-inknél/ most van folyamatban, melynek az eredménye elég gyengének mutatkozik. A már elkészített 9 tszcs, közül 7-nek passzív zárszámadása van, aktiv tszcs-k közül legmagasabb a solti Szikra akinek 4559.08 Ft-a van. Ennél a csoportnál nagy eredményt értek el a tagok részesedésénél is, készpénzben már szétosztottak 119.057 forint 36 fillért, s mennyiségileg is szétosztanak 60.482 Ft-ot terményként. Ez a szétosztás 32 felé lett úgy, hogy van olyan tag aki 380 munkaegységre készpénz kapott 7327.55 Ft-ot és mennyiségileg is 2500-3000 Ft körül részesült. /.../
[ML]

1951. november 10.

A községi rendőrőrs MDP szervezetének vezetőség ujravalasztó taggyűlése; jegyzőkönyv

Jelen vannak: Kasza András r.örm. titkár /.../

A pártszervezet megalakulása óta elértük azt, hogy a kollektív szellem megjavult és lehetővé tette számunkra azt, hogy minden munkánkat egységesen a pártszervezet irányításával végezzük. Ennek tudatában vizik bajtársaink az osztályharcot is amikor nap nap után jelentik fel az osztályellenséget. Kitüntek a jó munkájukban Lengyel Imre r.tizedes elvtárs, ki egymaga 23 kulákot jelentet fel és juttatott az igazságszolgáltatás kezére. Ugyaníjen jó eredménnyel dolgozott Harcos Örmester elvtárs is, ki 18 kulákot jelentett fel és juttatott a megérdemelt helyre. De ugyanígy meglehetne említeni a többi elvtársakat is többek között Nagy rendőr elvtársat is aki fiatal rendőr létére máris megmutatta, hogy nem hiába tette le az esküt a dolgozónép alkotmányára, mert az osztályharc vitelére ugyanúgy bekapcsolódik mint a többi elvtárs.

/.../

Hozzászólások.

/.../

László helyi párttitkár elvtárs a titkári beszámolót gyengének minősítette, mert mint mondta a beszéden érezhető volt, hogy az újságból lett lemásolva a beszéd vázlat. Továbbá megdicsérte a bajtársakat, hogy jó a kapcsolatuk a tanáccsal és a helyi párt szervezettel is, ez annak tudható be, hogy a bajtársak mindig képezik magukat és tudják azt, hogy összetartásban az erő. Nagy elvtárs igéri, hogy azon lesz hogy úgy szakmai mint politikai téren képezze magát, mert csak így tud helytállani a fokozódó osztályharcban.

/.../

[MPA]

Kasza András (interjú)

'45 után Madarason voltam négy évig őrpáncsnok, a jugoszláv határon. Kimentünk a dűlőútra, az volt a határ. Az egyik kocsinyomon jöttünk mi, a másikon meg azok.

– Zdravo, zdravo, zdravo! – köszöntek. Még szóba is elegyedtünk, annyira jóba voltunk egymással. Madarason átkelőhely volt akkor, és a kettős birtokosok, akiknek maradt odaát földjük, járhattak át földet munkálni, dolgoztatni. Szóval békésen mentek a dolgok, bár egy incidensre azért emlékszem. Tanyasi magyarok jöttek lovaskocsival, és azon a kocsin más is volt, nemcsak eke meg ilyesmi, hanem értékesebb holmi. És azt a szerb katonák azért csak megnézték volna. Úgyhogy mikor közel értek a határhoz, a paraszt a lovak közé vágott, és egyszerűen áttörték azt a kis fasorompót. Magyarul: nem dolgozni jöttek, hanem át akartak szökni véglegesen. Erre már a jugoszláv határőrök fegyvert fogtak. De megmondtam nekik, ha ők fegyvert használnak, mi se maradunk tétlenek. Így aztán a koma a lovaskocsival ott várt a határon, de már a mi oldalunkon, amíg ki nem jött a polgárdi kapitányságról is valaki, meg a szerbektől is egy kapitány. Én voltam a tolmács, és az lett a döntés, hogy a magyar embert vissza nem adják, ha már egyszer átkerült a határon.

Na, később aztán gyorsan romlott a helyzet. 50 méteres zónát csináltunk, tele tányérakkal. Közös megegyezés alapján. Közösen is csinálták, a magyar katonák meg amazok. A zóna két oldalán szögesdrót, nálunk lövészárók, földbe ásott megfigyelőállások, odaát megfigyelőtornyok. A végén még kutyákat is hoztak. Akkor már a legkisebb zörejre is lőttek. Hallottak valami zörgést, puff egy sorozat a golyószóróval. Nekünk meg nem szabadott visszalőni. Igaz, nem is volt miért. Az egyik éjjel nekünk is ki köllött menni szolgálatba, hogy segítsünk a katonának. Borzasztó hideg volt. Ők meg észrevették, hogy kint vagyunk, és elkezdtek lövöldözni. Úgyhogy egész éjszaka nem tudtunk kijönni a lövészárokból, mert mindenfelől géppuskáztak. Az lett a vége, hogy lefagyott a fülem. Azóta is mindig sebesedik, és most már egészen elhatalmasodott.

'49-ben aztán, mikor végképp elmérgesedett ez a Tito-ügy, egyszer beállít hozánk egy főhadnagy. Kérdezi, hogy ki az őrpáncsnok.

Mondom, én. – Bementünk az irodába.

– Üljön le! – azt mondja. – Szóval maga az őrpáncsnok! És hova való születésű?

– Ide, Jugoszláviába – mondom neki.

– Tud szerbül?

– Tudok – mondom. – Hát nem egészen perfekt, de azért tudok mindent.

– Hol tanulta meg?

– Voltam én szerb katona – mondom –, Makedóniában szolgáltam 18 hónapig.

– Na jól van – azt mondja. – Jó munkát!

Másnap meg is kaptam a papírt a leváltásomról, meg hogy fölhelyeztek Kecskemétre. Ahogy utazok a vonaton Kecskemétre, összeakadok másik öt őrpáncsnokkal.

rancsnokkal. Hát ismertem én az összesét a Tiszától le egészen Bajáig. És pontosan mi hatan voltunk, akik szerb területen születünk.

Akkor aztán ott szolgáltam egy darabig Kecskeméten, meg a lakiteleki Tiszahídnál is voltam őrpapancsnok. '51 júliusában hívatnak megint Kecskemétre. Ott a személyzeti parancsnokunk, egy százados azzal fogad, hogy azonnali hatállyal Dunapatajra helyeznek.

- Mégis, szeretném tudni, hogy miért? – mondom.
- Maga ne kérdezzen semmit! Ez már eldöntött kérdés.
- Hát innen én nem megyek sehova. Inkább leszerellek!
- Olyan nincs. Maga aláírt öt évet.

Valóban alá kellett írni öt évet, és kötelezni magunkat, hogy bárhová helyeznek, azt elfogadjuk.

- Dehát miért csinálja ezt velem? Én itt már megszoktam.

– Ne törődjön vele! Én magát megbízhatónak nézem, és Dunapatajon most nagy a baj, nagy disznóságok vannak.

Valahogy csak megnyugodtam, és amikor megkezdtem itt a szolgálatot. Patajban, tényleg bebizonyosodott, hogy nemigen múlt el úgy társas multság, hogy valakit meg ne késelték volna. Júliusban jöttem ide, úgyhogy a begyűjtésnél már itt voltam. A tanácstól kivezényeltek, és akkor mentem a rekvirálókkkal. De komoly összetűzés nem volt. Simán ment minden.

Kosaras György (interjú)

'52 tavaszán behívtak 3 hónapra katonának, de rendesnek, nem muszosnak, mint ahogy a kulák gyerekeket; mert azokat kizárólag munkaszolgálatra hívták, akár a zsidókat. Tavasszal ugye kiestem a munkából, nem volt aki dolgozzon, és a tetejébe jött még egy nagy fagy is. Akkor aztán nullán álltam. A kislányom akkor olyan 2 éves forma lehetett, csípőficamos volt, és gép volt rajta. (Az ember a családért mindent megtesz, és rengeteget áldoztunk a gyógykezelésre.) És kérem, azon tanakodtak, hogy kirántsák-e a gyerek alól az ágyat! Aztán mégis látták, hogy ki van feszítve a gépbe, és a gyerekágyat meghagyták. De semmi mást. Elvittek mindent, csak a kis ágyát nem. Szegény Pastyik Pista, a múzeumigazgató gyűtt a múltkor, hogy nem-e akad valami régi holmi a háznál. Mondom, Pista, itt nem! Itt '52-ben fölszámoltak mindent. Az égvilágon mindent. És mi lett vele?! Összevágták tűzrevalónak, meg a tanácsházán a vezetők elosztottak rajta. A gépek azok nem kellett ezeknek se. Mindegy, hogy vetőgép vagy eke. Volt néhány földhöz juttatott szomszédom, inkább azoknak adtam oda, minthogy elvigyék. A behajtók helybéliek voltak, de a vezetők általában a járástól jöttek. Nem volt pardon.

Énnám padlást nem söpörtek, mert én leadtam mindent, ami volt, egyenesen a géptől, ahogy csépeztünk. Egy az egybe vitettem is be. Volt, aki hazavitte, akkor még száradt is a gabona, és a végén azt sem bírta beadni, amit lemérték a mázsán. Akkor meg ráfogták, hogy elvitte. Úgyhogy nálam az egy zsírbeadást kivéve, amikor elvittek, nagyobb zűr nem volt. Csak lelkileg tönkretették az embert. Tudtuk,

hogy nincs igazuk, és ez az embert borzasztóan bántotta. Végeredményben bármilyen rendszerben élünk, fönn kell tartani magunkat is, az államot is. De ez már túlzás volt.

Sokat ráncigáltak abban az időben, volt hogy éjszaka vittek be. Nem lehetett kiszámítani. Ez mindig a többinek a terrorizálására történt. Télen nagyon nehéz volt az élet. Ha esett a hó, az egyik felől söpörtem, a másik felől még ott volt. Jöttek a rendőrök, hogy miért nincs elsöpörve. Pedig söprögettük állandóan. 500 forint volt a tarifa, és az akkor még jó pénz volt. Ha tiszta volt a járda, akkor síkos. Miért nincs szórva? Másnap megszórtuk hamuval vagy homokkal, akkor egy óra múlva meg: piszkos a járda, megint 500 forint. Eszünkbe se jutott, hogy föllebbezhetünk. A helybeliek egyébként nem voltak nagyon rosszindulatúak, de a vezetők, akiket vidékről hoztak ide, azok aztán végrehajtották a parancsot.

'52-re teljesen tönkrement a gazdaság. Még a téeszbe se vettek be. Meg nem is mehettem volna a téeszbe, mert nekem márul holnapra nem volt kitartásom, annyira igyekeztem, hogy elkerüljem, hogy lezárjanak, inkább mindent pénzzé tettem, ameddig bírtam. Pedig egyáltalán nem voltunk a téesz ellen, volt ugye, hogy mondták, alapítsuk meg. Én '42–43-ba gazdasági iskolát jártam, és nekünk már akkor is szövetkezeti alapon tanították a mezőgazdaságot. De azon a szövetkezeti alapon megválogatja az ember – ahogy még most is szoktam mondani –, hogy kivel ül egy asztalhoz. Kérdezzetik a kollegák, miért nem járok kocsmába. Mert a kocsmába mindenki odaülhet az asztalomhoz, én meg nem szeretek akárkivel egy asztalhoz leülni. Lehetett volna szépen gazdálkodni, összefogni egyforma munkabírási, munkakedvű emberekkel. Istenem, hát tízszer annyit dolgoztunk, mint most!

Mikor aztán nullán álltam, akkor elmentem egy öltöző munkásruhába Pestre. Többet nem gazdálkodtam azóta sem. Két évig nem is jöttem haza. Pedig volt még itthon egy lovam meg két ökröm. Később az apósom valakinek odaadta, nem volt értéke a jószágoknak akkor. Számtalan lovat meg tehenet lehetett találni, mert eleresztették. Kockáztatni meg nem merték, hogy levágják, mert akkor lecsukták volna őket. Volt, aki levágta a borjút, az két évet kapott. A Szabó Józsi meg azért ült, mert disznót vágott.

Úgy éreztem, itt a vég, végeztünk. El lehet képzelni, egy olyan ember, aki a gazdálkodásra, a földre állította be magát, és itt van semmi nélkül. Se földem, se szakmám; volt tán 100 forintom, amivel fölmentem Pestre. Azt se tudtam, hogy hol kötök ki. Volt egy barátom a HÉV-nél, hát leszálltam Harasztin, hogy fölvesznek-e. Ott ajánlották, hogy menjek a buszhoz, úgy kerültem a buszhoz a rak-tárba mint segédmunkás. Az autóbuzs maga képezte ki a sofőröket, mert akkor is sofőrhiány volt. Még le is vizsgáztam, mert akkor azonnal adták a jogsit, de egy hét után bevonták. Dunapatajból kérték az információt. Ez volt az utolsó löket a kulákságra, hogy nem kaptam meg a jogosítványt. Aztán majdnem 10 évig nem is kísérleteztem vele. Az útépítőknél kubikoltam egy hónapig, majd átkerültem a gépészethez. Kellott valaki, aki kicsit konyít azokhoz, mert nem volt szakember. Akkor télen elkezdtem képezni magam, szorgalomból, így ment ez '55-ig. De nem kaptam lakást, és meguntam a kuncsorgást, az albérletet, az ágyrajárást, az 1300 forintot, és hazajöttem.

Szabó József (interjú)

Egy esztendeig mink is kulákok voltunk. Az öcsém akkoriban a határőrségnél szolgált, és hazahozott egy könyvet a Rákosi életéről. Jó vastag könyv volt „Rákosi apánk”-ról, mink meg feltettük a régi bútorok tetejére. Egy este nyugodtan vacsoráztunk, együtt volt az egész család, kintről zörgetnek. Beengedjük őket, hát két rendőr. Az egyik, a Horváth, máskülönben ilyen vágottsájú ember, az politikai rendőr volt.

– Foglaljanak helyet! – mondom.

Hát ahogy ez a Horváth ott nézelődik, észreveszi a könyvet. Odamegy, kézbeveszi: – Ki olvassa azt a könyvet? Mondom: – Én. – Aztán minek? – Mert érdekel. – Hun tart? – Hogy mennek a Visegrádi utcában, két kommunista, nagy fejesek.

Most már nem jut eszembe a nevük, de akkor meg tudtam felelni, mert belebele kukkantottam azért. Nem szólt rá semmit, letette a könyvet, jó éjszakát kívántak, és ahogy jöttek, el is mentek.

Utólag derült ki, hogy a tejbeszolgáltatást akarták egy kicsit megpiszkálni, meg az apósomat elvinni.

Váradi István (interjú)

Begyün ide a rendőr: – Mikor volt elsöpörve az utca? Térdig ér a szemét.

– Az nem érhet térdig, mert én mindig rendesen elröpröm.

– Felel velem? – azt mondja.

– Nem felelek, csak szépen megmondom.

Fiatalember volt ez a rendőr, de akkor mind nagyszájúak voltak. Nekiállt felvenni az adatokat, hogy becsuknak nem tudom hány napra, vagy ennyit és ennyit fizetek. Mondtam az asszonynak, hogy ne fizessen semmit, de ő nem engedte, hogy elvigyenek, és a tudtom nélkül kifizette. Úgyse voltam még se rendőr előtt, se csendőr előtt, csukjanak be, ha akarnak. Ez a szomszéd rendőr, mert itt is lakott egy a szomszédban, ez különben másmilyen volt. Ez bontani nem bontott minket, csak idejött lakni, és átjött sokszor hozzánk hol ezért, hol azért. Egyszer jött, hogy adjak neki egy öltözőruhát. Hát ez meg mit akar? Adjam csak oda a ruhámat. Hát azt fölöltözött, és úgy ment ki a vásárba járkalni. Én persze megismertem a parasztruhában, ránéztem, ő is mosolygott. Na – mondom –, milyen parasztember ez! De nem szóltam én senkinek, nem is szólhattam. Örültünk, hogy egy kicsit nyugodtan maradhattunk.

1951. november 16.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A járási tanács pénzügyi osztálya a fokozott adóbehajtás beindítása óta állandó legfontosabb napirendi kérdésnek kezeli az adóbehajtást. A megyei tanács pü. osztálya által megadott szempontok figyelembe vételével a munkálatokat úgy szerveztük meg hogy egyes lemaradt községeket hetenkint egyszer súlyponti kérdésként kezelünk és erre az időre 8-10 végrehajtót csoportosítunk ebben a községben. A transferálás során főleg sertés és termény lefoglalását helyezük előtérbe. Így járásunk területén ezidejig lefoglalt termény tengeriből: 6.161 q., ebből beszálittva 4.534 q. sertésből lefoglalva 1438 drb. beszálittva 170 drb.

A hét folyamán súlyponti községünk Solt, Dunaegyháza, Újsolt és Dunapataj községek. A jövőhét súlyponti községei Solt, Dunavecse, Dunaegyháza, Újsolt. Ezekben a községekben 32 végrehajtó működik. A napi eredmény pl. Dunaegyháza községben a tegnapi nap folyamán 40.ezer forint. Solton 30.ezer forint. A parasztság igen nagy része nagy ellen-szenvvel fogadja az adófizetés komolyabb fogását. Ez a legnagyobb mértékben Dunapataj községben mutatkozik meg ahol a lakosság csak akkor kezd fizetni amikor a transzferálok a gorék mellé álltak hogy a terményt elvigyék.

/.../

Márfai Mihály vb. elnök elvtárs ismerteti a f. hó 15-én Kecskeméten megtartott nagy aktiva értekezleten elhangzottakat, beszámolóját a külpolitikával majd a bel politikával kezdi meg ezután rátér Némedi elvtárs referátuma alapján az államfegyelem megszilárdításának kérdésére, ezen belül a tanácsok vonalán megnyilvánuló fegyelmezetlenségre de rámutat állami gazdaságaink, tszcs-ink, gépállomásainknál mutatkozó lazaságokra és ebből adódó állam fegyelem hiányára. Rá mutat azon kívül Rákos Elvtárs a tatabányai bányászértekezleten mondott beszédében foglaltakra amely dolgozó népünk számára utat mutatott a fegyelem megszilárdításáért folyó harcért, rámutatott arra, hogy nemcsak a bányászoknak sőt még nem is csak a tanács dolgozóinak szól Rákos elvtárs utmutatása, hanem a falu népének is, mert a falun is igen nagy szükség van arra, hogy kifejlődjék és megerősödjék az öntudat, a fegyelemnek az a légköre, amely a hanyagokat, a lustákat, a lógósokat magától megbélegzi, amely nem elnéző és nem türelmes az országépítés zavaróival szemben. Rámutat konkrétan ezekután, hogy járásunk területén kiket kell tekinteni zavarónak, rendbontóknak, hanyagoknak, lustáknak és lógósoknak. Ezen belül rámutatott Márfai elvtárs arra is,

hogy mennyire fontos, hogy járásunk tanácstagsága ezen belül az alkalmazottak is, hogy milyen mértékben foglalkoznak a Marxista, Leninista elmélet elsajátításával. /.../

[ML]

1951. november 18.

Községi rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

Herczeg István vb. elnök beszámolója elején külpolitikai helyzettel foglalkozott. Ismerteti az Ensz november 14-i közgyűlésén Pakisztán, Irán és India küldöttei tiltakoztak imperialisták politikája ellen. Ezek a felszólalások annál is inkább jelentősebbek, mivel, mindhárom felszólaló nem a tömegek, hanem a nemzeti burzsuázia képviselője. Aki korábban minden döntő kérdésben csatlakoztak az amerikai szavazogéphez. Felszólalásukban azonban minden kétséget kizáróan érződik. Visinszki és Malik Elvtársak beszédeinek nagy hatása, valamint a pakisztáni, iráni és egyiptomi tömegek békeharcának fokozodo nyomása. Az amerikai imperialisták Kuomintang rágalmazói javaslatának támogatása mellett a titoista Jugoszlávia hazug javaslatának napirendre tűzéséért sikra szálltak. Malik a közgyűlésen az érvek és adatok tömegével bizonyította be, hogy nem a Szovjetunio és a népi demokráciák fenyegetik Jugoszlávia függetlenségét, hanem a fokozatosan amerikai uralom alá kerülő titoisták követnek el Vasington megbizoi utasítására százszámra provokációkat, határcidenseket, Albánia, Bulgária, Románia és nem utolsósorban Magyarország ellen. A Titoista rágalmak jobb hatékony cáfolata Bulgária Jegyzéke Jugoszláviához a sorozatos Titoista provokációk és határsértések ellen. A Bulgár jegyzékkel csak nem egyidejűleg érkezett a hír, hogy Belgrádban aláírtak az amerikai - Jugoszláviai katonai egyezményt, amelynek értelmében Tito hadseregét amerikai típusu lövegekkel, repülőgépekkel és páncélosokkal szerelik fel, és a Jugoszláv hadsereg kiképzését az amerikai katonai misszio fogja irányítani és ellenőrizni. A koreai fegyverszüneti tárgyalásokon a koreai és kínai küldöttek végtelen türelemmel magyarázzák az amerikai imperialistáknak, hogy a demalkációs vonal megállapítása nélkül nem lehet fegyverszünet. Egyik amerikai tábornok aki mindent akar Koreában csak nem békét, olyan együgyűnek teteti magát, mint aki nem tud tizig számolni. Ez a képtelen helyzet az Amerikai polgári lapokat is egyre inkább nyílt állásfoglalásra kényszeríti, így például egyik tokioi lap tudósítója beismeri, hogy Vasingtonban megakarják hiúsítani a had-

műveletek megszüntetéséről folyó tanácskozásokat és taktikája a békés rendezés elődázására irányul.

Mint láthatjuk az elmondottakból, folytatta beszédét Herczeg István vb. elnök az amerikai imperialisták lázasan készülnek egy harmadik világháború kirobbantására. Lázasan készülnek fegyverzik fel a csatlós államokat a kifelé ártatlan báránycsordák szeretnék magukat mutatni a dolgozók milliói felé. Hosszú idejig sikerült is aljas terveiket pállástolni, de most már talán a földkereken sincs egy jozan eszű ember aki még bizni tudna aljas politikájuknak. Fényes bizonyíték, hogy a dolgozó nép milliói szembefordultak a háborús hisztériának, legkonkrétabban azonban ott nyilvánul meg ahogy dolgozóink tömege átérezvén az ötéves terv által ráháruló nagy feladatokat mindinkább aktívabban kapcsolódnak bele az ötéves terv mielőbbi megvalósításába, szocialista Hazánk felépítésébe.

Nemcsak ipari munkásságunk, hanem dolgozó parasztságunk is bekapcsolódott a nagy munkába. /.../

Ordas, Dunatétlen Újsolt községekben a dolgozó parasztságunk már érzi becsületes jó munkájának hatását. Teljesítették államunkkal szembeni kötelességüket, Kormányzatunk pedig adott szavát betartva a felsorolt községeket felszabadította és a szabadpiacra az engedélyt megadta. Ezek a községek mindamelllett, hogy derekasan teljesítették kötelességüket éberek voltak, mely nagyban hozzásegítette őket eredményei eléréséhez.

Az éberség kérdését Herczeg Elvtárs olyképpen fejtette ki, hogy a községünkben a dolgozók tömege nem leplezte le oly módon a kulákok mesterkedéseit, mint azt kellett volna. Természetszerűen adódik aztán, ez döntően befolyásolta begyűjtésünk állását s ezáltal községünknek szabadpiac elnyerését.

/.../

Tanácsstagjainknak soronkövetkező feladata községünkben a begyűjtés teljesítéséért valamint telteljesítéséért folyó harcban aktívan bekapcsolodjanak, erélyesen fellépjenek a hátralékosokkal szemben amelyet bár tanácsstagjaink úgy látnak, hogy népszerűtlen feladat. Ezt a kérdést szeretném egyszer s mindenkorra eloszlatni, miután nem lehet népszerűtlen feladata kormányzatunk rendelkezését végrehajtani még ismerőseinkkel sőt rokonainkkal szemben sem. Be kell, hogy lássák kedves tagtársak, nem lehet becsületes, vagy barátot nézni abban a személyben aki a beadási kötelezettségét nem teljesíti, hanem azzal szemben a törvény teljes szigorával kell eljárni. /.../

Az ilyen és hasonló ember nem egyszer hangoztatja, hogy nem adja be a kukoricáját, vagy nem fizet adót őt úgy sem büntetik meg, hisz dolgozó paraszt. Az ilyen ember visszaél a népi demokrácia adta jogokkal természetesnek tartja, hogy traktorokkal szántatja meg a földjét és hogy gyermekei előtt nyitva áll a tanulás lehetősége, államunk segíti a termelésben és az értékesítés terén. Lelkesedik ugyan az ötéves

terv nagyszerű alkotásáért, mely nagy változást hozott és fog hozni az ő életében is, de ugyanakkor rövidlátással önzésből vagy egyszerű nemtörődömségből vonakodik teljesíteni legelemibb állampolgári kötelességét.

/.../

Előre tagtársak a szabadpiac mielőbbi eléréséért, hogy felszabadítunk a Magyar dolgozó nép nagy barátjának Sztálin elvtársnak születésnapjára méltóképpen, mint felszabadított község ünnepelhesünk.

A jelenlévő tagság jól fogta meg a hozzászólásokból következőt az előadottakat, néhány perc alatt majdnem kivétel nélkül mindenki szólni kívánt. Minden hozzászóló kifejezésre kívánta juttatni, azt az elszánt akaratát, melyben bármilyen munkával kész résztvenni a begyűjtés teljesítéséért a szabadpiac elnyeréséért, hogy ezzel is válasszon az ellenség sorozatos támadására.

/.../

[ML]

1951. november 20.

Botykai Jenő levele a kazincbarcikai munkatáborból

Kelt 1951 nov 20

Kedves Feleségem tudatom hogy a Mariska levelét és a te csomagodat megkaptam nagyon jól esett. Erzsébet napján csak szalonna let volna az a fő de az nem volt. Ruhaneműt szabad ide Kazincbarcikára de élelmet csak így lopva civil házhoz. Megírtam hogy elne gyere mert tudod hogy mién nehéz volt az elválás, majd megirom hogy hol dolgozunk és akkor oda küldhetsz, csak légy nyugot majd megsegít a jó Isten. otthon intéz amit tudsz amit nem tudsz azt meg kérdezd meg a Kösségházán. Vetésterv 3 h buza 2 h rozs 1 árpa 1 zab 1 kukoricza 800 □ ő kender többi vegyes összesen 10 hóld. 50-en vagyunk 1 szóbába, jó emberek. el beszélgetünk a jó időkről. Berenten az utcán dolgozunk. víz vezetékét ásunk.

160 czeti méj 60 cz széles árkót 3 kméter hószan. pár nap végzünk. nem tudom inen hova megyünk. /.../ Beszélük az amesziát /.../ Irjatok de csak óda amej címet küldök mert ide Barczira nem szabad írni csak 1 et havonta. Tiszta ruhát dohánt azt szabad. tehát a kis kufer és az őtikém jó lenne ha it volna. küld el ha nincs terhedre de élelem ne legyen benne. azt el kóbozzák. kötőt is küdhetsz. Számtalanszor csokollak beneteket

Szerető apátok Botykai Jenő

[MK]

1951. november

Botykai Jenő: „Rabnóta” a kazincbarcikai munkatáborból

Barcikáról jöttem
Szomoru rabságból
Elhurcolt magyarok
Keserü sorából

Onnan jöttem ahol
Elnémult a nóta
Ahol a magyarok
Könnyezve dolgoznak

Hol a Sajó vize
Bánatosan szalad
Ahol a magyarnak
Még sirni sem szabad

Hol a rab magyarnak
Csak munka a bére
Ott ahol dolgozik
Hull a könnye vére

Bizzatok pajtásim
Nem tarthat sokáig
Felébred a magyar
Eljut még odáig

Szivünkbe fohász kel
Imádságos vággyal
Hiszünk a magyar
Uj feltámadásba

[MK]

1951. november 21.

Botykai Jenő levele a kazincbarcikai munkatáborból

Kelt 1951 Nov 21.

Kedves feleségem. tudatom hogy a Rézteleki koma is ide érkezet. És elmonta hogy volt nálunk olyan boldog voltam hogy hallotam rolatok. elmondta hogy láta az Erzsikét és az Ilonkát. Hát kedves feleségem nagyon elszomorkodtam, irod hogy mijen zaklatot a helyzet. én inen intézkedni

nem tudok. elég a magam baja. tudód hogy mit jelent a fogság és melé még az a tudat hogy tik se lehetek nyugodtan. minden esetre az alsó járási földeket kiadhatod ha kiveszik. a Dávid Lajost szorgalmas embernek ismerem. a felesleges gabonát valaki jó baráthoz vigyétek. a krumplit a Kincsesékhez vagy a Vendégházhoz ha jonak látod. Ha nem bírod a helyzetet hát eridj el a testvéreidhez. a kösségházán monddjad hogy a férjed intézte az ügyeket és te nem ércz hozzá te ehez tudatlan vagy. fázni nem fázok meleg szobába vagyunk. 2 pokroczt kaptunk és egy lepedőt. köszönöm a csomagot. /.../ Tisztelem a Nagytiszteletű urat tisztelendő asszonyt, it vagyok azon a tájon ahol ő gyerek korába élt. /.../ Irjál mindenről. amit tudsz rejcs el. bizok a jó Istenbe hogy meg fog segíteni, a joszágot ad el hogy birj fizetni. ha a Beszedics harmada bárányér elfogadja had kint nála. a kisseb borjukat a Szóke bácsi is elgondozza. 1 borjut a Gabi vezessen el. valami maradjon. Isten veletek Apátok.

[MK]

1951. november 24.

Az állami általános fiuiskola igazgatójának levele

Kedves Kartárs!

Hivatkozással arra az ígéretedre, hogy bármilyen ügyben szivesen állsz segítségünkre felhivom figyelmedet a következő ügyre és kérem sziveskedjél ebben az ügyben az illetékeseknél eljárni.

Iskolánkban végzett a mult esztendőben jeles eredménnyel Kincses Sándor VIII.o.t. Szüleit hosszú agitálás után a fia továbbtanulása ügyében eredménnyel meggyőztük s a gyerekek is igen nagy kedve lett a továbbtanulásra. Felvétele azonban valami ok miatt eddig nem történt meg. Ez ügyben már édesapja két ízben is bent járt a Megyei Oktatási Osztálynál. Ott először azt az utasítást adták neki, hogy hozzon a helyi pártszervezettől irást arra vonatkozóan, hogy a fiát ajánlják a továbbtanulásra. Mi ezt az irást ajánlva elküldtük az Oktatási Osztálynak. Felvétele ügyében nem történt semmi. Ezután a Párt ismét adott egy ajánló irást, ezt a második irást a fiu édesapja személyesen vitte a Megyei Oktatási Osztályra. Ott azt az ígéretet kapta november első napjaiban, hogy rövidesen intézkednek a fiu felvétele ügyében. A felvétel még mindig elintézetlen. F. hó 22-én express ajánlott levelet küldtünk Kőszeginé előadó kartársnak címére ismét ebben az ügyben. Most pedig kérlek Kedves Kartársam sziveskedjél utána nézni ennek a felvételnek, mert ha ezt az ügyet nem tudjuk sikeresen elintézni a jövő esztendei továbbtanulás ügyében tett agitálásunk

eredménytelen lesz, hiszen olyan gyermeket nem vettek fel ebbe az évben, akinek az édesapja 4 holdas dolgozó, C jegyre szolgáltatott be gabonát, a beszolgáltatásért dicséretet kapott.

Megjegyzem, hogy a kalocsai ált. gimnáziumba, ahova a gyermek felvételét kérték, hely van, de az igazgató addig nem veheti fel a gyermeket, ameddig erre a megyétől utasítást nem kap.

Ezt az ügyet a Szabad Nép-be gondoltam megírni, de mégis úgy határoztam, hogy írok Neked előbb, hogyha el tudnád intézni simán, akkor a tanuló családja is megnyugodna s főleg a mi továbbtanulásra buzdító agitálásunk még nagyobb eredménnyel járna, ami most iskolánk egyik sulypont kérdése.

Szives közbenjárásodat előre is köszönöm,

elvtársi üdvözlettel:

[ÁII]

1951. november 29.

A megyei tanács oktatási osztályának levele az állami általános fiúiskola igazgatójának

Kincses Sándor középiskolai felvételét a MIB. engedélyezte. Amennyiben nevezett erről értesítést még nem kapott, volna, kérem Igazgató Kartársat, értesítse Kincses Sándort, hogy a kalocsai általános gimnáziumba haladéktalanul iratkozzék be.

[ÁII]

1951. november 28.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Beszámolója elején foglalkozik a napról napra fokozódó feszült nemzetközi helyzettel mely nem kismértékben szabja meg a tanácsok munkáját. Legfontosabb feladatunk az államfegyelem megszilárdítása. Nem megengedhető az az oportumista magatartás mely a kulák elszámoltatásoknál is megnyilatkozott. pl. Harta községben ahol 20 kulákból mindössze csak 3-at számoltattak el, így ezeken keresztül megállapíthatjuk, hogy egyes községi tanácsok népszerűek akarnak lenni mint pl. Apostag, Harta és Szenk községi tanácsok ahol a tanács elnököket Péter bátyám Zsófi nénémnek szólítsák. /.../

Az ötéves terv feladatait csak úgy tudjuk sikeresen végrehajtani ha a káder nevelést nem reszort munkának tekintjük és az nem adatgyűjtésen és a nyomozásban merül ki. A kádermunka terén már hiányosság mutatkozik a Megyei Tanácsnál is, de nem különb a helyzet a járási tanácsnál is. Hiba a járási tanács részéről, hogy keveset foglalkozik a községi tanács vb. elnökökkel. De még ennél is rosszabb a helyzet a községi tanácsoknál ahol kádernevelésről beszélni nem is lehet. /.../

/.../

5./ A vb. az eddigi hiányos szakmai oktatást megjavítjuk és pedig úgy, hogy a Belügyminisztérium által megindult szakmai továbbképzést kötelezővé teszi a járási tanács elnöksége osztályvezetői és községi tanács elnökök valamint az egész apparátus részére.

/.../

Helytelen a községi tanácsoknak az az álláspontja, hogy a járási tanács támogatására támaszkodnak olyan mértékben, hogy a járási tanács szerezen érvényt a kormányrendeleteknek. Dolgozó parasztsággal szemben is alkalmazni kell az állam fegyelem betartását.

/.../

[ML]

1951. november 30.

A járási tanács vb. elnök által a községi tanács vb. elnöknek megküldött „közérdekű hiranyag”

/.../ a dolgozó parasztság hátramosztói, a lusták, henyélkedők, a dolgozó nép ellenségének uszályába sodrodva várják azt, hogy az imperialisták hazug propagandájának eredménye lesz, terményüket feketén, busás haszonnal adja el.

Parasztgyűléseinken a kötelességüket rendesen teljesítő dolgozó parasztok ezeket az ellenséges elemeket megbélyegzik, s megvetésnek teszi ki, mert ezek az okozói annak, hogy a járás községei még szabad piachoz nem juthatnak. Nem hozhatják a becsületes dolgozók feleslegeiket szabadon forgalomba. Vállalták, hogy a tanács segítségére lesznek, megszervezik a népi ellenőrzést, s megszilárdítják az államfegyelmet a falun is.

Dunapataj dolgozó parasztsága részéről indult el a kezdeményezés és Harta községben már szép eredménnyel is járt. Leleplezték az ellenség befolyása alá került és a dolgozó nép bizalma folytán a tanácsba is beválasztott osztály árulokat Farkas József Nagykékes pusztai lakosban aki 10q beadási hátralékban van, s mégis 650 kg. csöves tengerit rejtett

kukoricaszárkupok alá, azonkívül 400 liter bort, s leleplezték társát Toth Antalt aki ahelyett, hogy a fekete vágások elleni harcnak vezetője lett volna, maga vágott feketén sertést. A közben megtartott tanácsülésen utálattal emlegették neveiket, s követelték, hogy azonnal zárják ki a tanácsból. Ezt követően a hátralékosok ellen viszik a harcot s pedig úgy, hogy a hátralékos lakására szégyen névjegyet akasztanak feltüntetve azon a hátralékos nevét, pontos címét, s azt a mennyiséget és terményféleleséget, melylyel még tartozik a közösségnek, de feltüntetik azt is, hogy melyik szégyen táblán olvashatja nevét.

Ennek az eljárásnak eredménye van. Harta községben a begyűjtés eredménye javul.

/.../

Addig míg dolgozó parasztságunk magáévá tette a Párt és kormányhatalmazatokat, felismerve azt, hogy minden rendelet a dolgozó nép érdekeit szolgálja, az osztály ellenség, az imperialisták V. hadoszlopa a kulákság igyekszik munkánkat akadályozni, terveinket elszabotálni. Gut István szenki kulák őszi árpa vetését tarlóhántásba végezte el, tudva azt, hogy abból a vetésből a minőségi vetőmag szennyezett termést hoz. Eljárás megindult ellene.

Ott ahol a kulákság maga támadni nem tud, támadásba lendíti az öntudatlan kicsinyhitű, tétovázó dolgozó parasztságot. Harta községben Vékony Antal 18 holdas középparaszt 66 q, Mező Sándor 21 holdas középparaszt 84 q. csöves tengeri beadásával van hátralékban, holott a terménye meg van. Új területre csaptak át a kulákok, népidemokráciánk megátalkodott ellenségei, a földhöz juttatottak között rombolnak. Azok pedig nem látják, hogy azon mesterkednek, hogy belső egyenetlenkedés legyen, s közben a zavarosban halászni tudjanak. Suttogo propagandájuknak felültek Fehér János és Sági Ferenc szenki dolgozó parasztok, akik beadási kötelezettségüket nem teljesítették, s mikor elszámoltatásra kerültek, azt a kijelentést tették, hogy egy gyermeket szívesen adnak, de terményt adni nem tudnak. Pedig termésük meg volt, s abból be is adhattak volna.

Dolgozó parasztok! Ne feledjétek, hogy a nemzetközi feszült helyzet következtében az osztály ellenség dühöttebben támad mint eddig, s abban reménykednek, hogy egy harmadik háború kirobbantásával, a nyugati imperialisták segítségével újra a nyakunkra ülnek, véres verejtékünkön újra dagadtra hizlalják magukat, s keserves munkánk gyümölcsét újra urikaszinokban dorbézolhatják el.

[K1]

1951. november 30.

Az MDP községi szervezetének taggyűlése; jegyzőkönyv

/.../

Felhozta Rejtő elvtársnő a helyi tanács V.B. titkárának magatartását, hogy nem tud a tanács dolgozói felett helyes irányító munkát kifejtteni, hogy nem fegyelmezettek nem öntudatosak a tanács dolgozói.

Kihangsúlyozta továbbá, hogy rá kell bírni a dolgozókat, hogy vegyék fel a harcot a kuláksággal szemben, és hogy minden munkakörben felelősségre kell vonni a dolgozókat illetve, hogy a pártfegyelem megtartása szükséges amit minden dolgozónak be kell tartani vagyis a dolgozóktól azt meg kell követelni.

/.../

5./ Márfai elvtárs: Hozzászólásában megemlíti, hogy minden tanácsnál van hiba, azonban a hibákat fokozatosan ki kell kiszöbölteni, felfedni az ellenséges elemeket. Pártértekezleteket összehívni és rámutatni annak hibáira aki azt elkövette. Hangoztatta ismételtén, hogy rossz a tanács összetétele, először a belső ellenséget kell felszámolni. /.../

[MPA]

Kiss István (interjú)

1914-ben születtem Dunapatajon, Miklapusztán. Apám gazdálkodó ember volt, volt neki 6 kataszteri hold vagyona. Tizenhárman voltunk testvérek. Engem taníttatott, mert jó tanuló voltam. Az elemi után Kalocsára kerültem a jezsuita gimnáziumba. Ott érettségiztem 1933-ban. Utána először Dunapatajon voltam néhány hétig jegyzőgyakornok, majd Drágszél községbe kerültem, onnan pedig '35 januárjában Miskére, ahol '38-ban megválasztottak élethossziglani irodatisztté. Ott működtem egészen 1943-ig. Ebben az időben történt, hogy megfosztottak a tartalékos tiszti rendfokozatomtól, mert bírálattal illettem egy ezredest hatóságot sértő kifejezések használatáért. A járási szolgabíró meg is büntetett. Emiatt aztán nem sok kilátásom volt az előmenetelre, de azért sikerült bejutnom Szombathelyre a Közigazgatási Akadémiára, ahol '42-ben végeztem. Jó eredménnyel. Utána Kiskőrösre kerültem, és ott működtem, egészen 1950-ig.

Igen ám, de 1946-ban béliástak, és minden igény nélkül elbocsájtottak. Ezt egy bizottság intézte: Egy Pető nevezetű volt az elnök a miniszterelnökségtől, a Belügyminisztériumot meg a Járási MKP-titkár, Grünbaum képviselte. És volt még valaki a helyi szakszervezet részéről is. Minket viszont meg se hallgattak. Meghozták a határozatot, kézhez adták, felállítottak az íróasztaltól aztán mehetünk. Jócskán voltunk ilyenek, akik így jártunk.

Így aztán újra Miskére költöztünk a feleségem szüleihez, és együtt gazdálkodtunk az apósomékkal 1948-ig. Időközben elolvastam a bélista-határozat megsemmisítésével kapcsolatos rendelkezést, és benyújtottam egy írást a miniszterelnökségre a lefokozásommal és az emiatt ért hátrányokkal kapcsolatban. A miniszterelnökség a bélista-határozatot megsemmisítette, 1949 május végén visszahelyezett a közszolgálatba és Kiskőrös terhére megállapította a fizetésemet. De Kiskőrösre nem mehettem, mert ott az a társaság, amelyik menesztett, még mindig létezett, és a tanácsnál keresztül tudta vinni, hogy én oda ne mehessek vissza. Hát nem is volt szándékom oda visszamenni. A fizetésemet kaptam egészen 1950-ig, anélkül, hogy dolgoztam volna. De akkor – ahogy a Benedek főszolgabíró később elmondta – szóbeli intézkedésre letiltották a fizetésemet.

1950 nyár utolján a kovácsműhelyben voltam valami munkát megbeszélni. És ekkor megjelent ott egy helybeli párttag, Dézsi András. Úgy tudom, a szakszervezetnek is vezetőségi tagja volt. Azt mondta:

- Pista bácsi, szeretnék magával beszélni.
- Jól van András, semmi akadályja nincs.
- De – azt mondja – nem itt.
- Jó, hát gyerünk, elmegyünk hozzánk.

El is indultunk. Mikor odaértünk a kultúrházhoz, a régi katolikus körhöz, akkor újra megszólalt:

– Ne oda menjünk Pista bácsi – pedig egy házzal arrébb laktunk –, hanem menjünk be ide, beszéljük itt meg a dolgot.

Nem gyanítottam semmit. Kinyitotta a nagyterem ajtaját. Én beléptem, becsukta utánam az ajtót, és kívül maradt. Bent a színpadon ott volt két overálos férfi. Egy magasabb barna és egy kisebb vöröshajú. És mindjárt elkezdtek különböző kérdéseket föltenni: Itt mit mondtam? Ott mit mondtam? Mit csinállok? Hogy csinálom?

Erre megkérdeztem:

– Tulajdonképpen kicsodák önök? Milyen jogon kérdeznek maguk engem? Én nem nyilatkozok senkinek. Tessék, igazolják magukat!

Erre az egyik elővette az igazolványát. Látom, hogy piros ÁVO-s igazolvány. Akkor már kénytelen voltam beszélni. Kérdeztek össze-vissza, de én nem tudtam megfelelő választ adni. Nem is adhattam. Főként arra törekedtek, hogy a kulákokkal kapcsolatban nyilatkozzak: Hol, mit beszélnek? Mit csinálnak? Nem szervezkednek-e? És mivel nem voltam hajlandó semmiféle nyilatkozattételre, azt mondták:

– Jól van. Ha nem hajlandó, akkor majd fölpakoljuk magát a családdal együtt, és elvisszük Recskre. Ott a kőbányában lesz majd kő elegendő, ott majd építhetnek új otthont maguknak.

Az volt a céljuk, hogy vállaljak besúgóí szerepet. Mivel bélistás voltam, listás fedőnevet adtak volna. Azt akarták, hogy mozogjak állandóan a kulákok között, és jelentsek minden momentumát. Addig-addig szutyongattak, hogy átmenetileg belementem. Akkor elengedtek. Odahaza a feleségemnek elmondtam, habár azt mondták, hogy senkinek semmit az egészről. Még a családnak se.

Nemsokára – éppen a trágyát hordtam ki – mellém vágódott az egyik közülük, Jáwa motoron.

– Akarok magával beszélni. Hol lehet róla szó?

– Erre viszem a trágyát, a vajas hídon át.

– No, akkor ott álljon meg a hídon túl, a kukoricatábla szélénél. Ott várom magát.

Megálltam, bementem a táblába. Ott megintcsak aziránt érdeklődött, hogy mit tudok, van-e valami jelentésem. Nem volt. Erre megint megfenyegetett, hogy csináljak valamit, mert bajok lesznek.

Nem sok idő múlva Uszódon voltam vásáron, és hazafelé menet bementem a kapitányságra. Ott elvezettek egy hátsó szobába, és megint kérdezték, hogy mi van. Akkor mondtam nekik:

– Idehallgassanak! Én ezt nem vállalom. Mert ha én azt elvállalom, akkor önök köpnek először szemközt, mint aljas, hitvány, rongy embert. Én nem vállalom ezt.

Hát akkor jól összepofoztak. Utána elengedtek azzal a megjegyzéssel, hogy na eddig és eddig nem jelentek, akkor visznek Recskre.

Ezt már nem vártam meg, hanem hajnalban a feleségemmel megbeszéltem a dolgot. Úgy egyeztünk meg, hogy ha keresnek, azt mondja, hogy rajtakapott engem a levélíráson az istállóban, de én nem mutattam meg neki. Ezért összekaptunk, én kerékpárra ültem és eltűntem. A levelet azért is említettem, hadd gondoljanak arra, hogy én éppen jelentést akartam írni, de hát a feleségem rajtacsípett, és nem mutattam meg. Én meg elmentem Dunapatajra. Még élt az édesanyám. Nála voltam hónapokig. Dunapatajon már nem kerestek, mert akkor még Pataj a dunavecsei járáshoz és így más kapitánysághoz tartozott.

Időközben haza-hazaszöktem éjszaka, Kalocsát ismertem jól, úgyhogy a Heller-boltnál mentem el a temető felé, majd a laktanya előtt rátértem a Kalocsá-Miske-i útra. Ha valami gyanúsat hallottam, hamar belöktem a kerékpárt az árokba, aztán lebújtam én is, míg el nem tűntek. Egyszer nagy fényeket vettem észre Kis-Kaptató körül, és ahogy közelebb értem, akkor láttam csak, hogy ilyen falujárók ugrálnak, lármáznak ott, berúgva. Énekelték, hogy „Egy a célunk, tartós béke”... Azok mellett aztán könnyen el is mentem. Odahaza persze nem mozdultam ki. Mikor meg vissza akartam jönni, akkor este a szomszédom, Zsiga bácsi jött át, és vezetett ki a faluból. Egészen addig, amíg volt egy kis forgalom. Aztán kerékpárra ültem, de visszajöttem szépen Dunapatajra.

Onnan aztán egyszer fölmentem a nővéremhez Pestlőrincre. Ott is jó pár hónapig tartózkodtam. Időközben meg utánanézettem, ismeretség révén, hogy nem köröznek-e. Úgy informáltak, hogy nem vagyok a körözöttek között. Akkor aztán elkezdtem szabadabban mozogni. Odahaza a feleségem eladott mindent: lovat, tehenet, hízót. Mindent, és ebből vettem akkor Pesten egy gumis kocsit és lovakat. Először csak ott fuvaroztam Pesterzsébeten, a Vasfonál gyárnál. Aztán meg Pusztavacson, Örkény mellett. Egészen 1951 elejéig. Ott voltam akkor is, mikor elterjedt a hír, hogy államosítják a fogatokat. Akkor egy szép hajnalon fogattal együtt hazaszöktem Patajba. Otthagytam csapat-papot. Otthon az egyik barátom,

Kovács Gabi eljött, és megkérdezte, nem volna-e kedvem vele együtt fuvarozni. Így hát összefogtunk, és együtt fuvaroztunk. 1951-ben a családot is odaköltöztettem, és attól kezdve Patajban laktunk.

Aztán mégiscsak elért az államosítás. Elvitték a lovat is, a kocsit is. Ezután egy jó darabig a saját fogatainkkal mint Belsped-alkalmazottak helyben dolgoztunk. Dehát nem volt a Belsped részére rentábilis a fuvarozás, és ezért elvitték a fogatokat. Akkor újra vettünk lovakat, kocsit, maszek alapon. Így fuvaroztunk tovább, egészen 1954-ig. A téli hónapokban meg a paprikatelepen dolgoztunk.

1954-ben eladtam a lovakat, csak a paprikatelepen dolgoztam tovább. De '56-ban, mikor jött az árvíz, már a Vízügynél irányítottam a gátak szárítását. A Vízügytől kerültem aztán át a járási tanács földnyilvántartó csoportjához, Dunavecsebe. Megkeresett a szomszédom, egy kis asszonyka, hogy nem volna-e kedvem odamenni. Később eljött a pénzügyi osztály vezetője, és az is mondta, hogy mehetek nyugodtan, felvesz. Le is jelentkeztem a földnyilvántartási csoportnál. Abban az időben Solton tagosítottunk. Éppen befejeztük, mikor október 23-án Pesten elkezdődtek a zavargások...

1951. december 3.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Herczeg István vb. elnök beszámolója után Tóth Sándorné elnökhelyettes ismerteti a járási tanács vb határozatait. Elsőnek a káder munkánál észlelhető hiányosságokat ismerteti. Bár mindenkor iparkodtunk újkáderekkel foglalkozni, de munkánk ezen a téren nem volt kielégítő. Feltétlenül szükséges, hogy minden dolgozónk mellé kineveljünk új fiatal kádert, aki bármely pillanatban kész lesz arra, hogy elődje munkabeosztását átvegye. /.../

Herczeg István vb. elnök ismerteti a Belügyminisztérium rendeletét valamint a járási tanács leiratát. A tanács és a vb. tagság feltöltésével kapcsolatosan. A rendeletben foglaltak nálunk feltétlen alkalmazhatók, miután Tanács és vb, tagjaink egy része elhalt illetve a községből elköltözött, valamint népidemokráciához való viszonya nem olyan, mint az a tanácstagnak kell hogy legyen. A tanácstag névsorát felülvizsgálva javasolja az alant felsoroltak visszahívását a vb.-ből illetőleg a tanácstagságból a fentiek miatt.* /.../

[ML]

* 15 fő

1951. december 6.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A múlt havi tájékoztató óta eltelt egy hónap alatt a /járás/ bíróság munkája a következő képet mutatja:

November 1 és 24-e között 60 személyt ítelt el a bíróság akik közül 19 tőkés kulák a többi dolgozó paraszt. Lényeges eltérést mutat ez a számadat a 3-ik negyedév vonatkozó adataival szemben, amikor egész negyedévben a kulák tőkés elem az elítélteknek csak mintegy 12 %-át tette ki.

A bíróság november havi főbb feladata volt az őszi munkák sikerének és a begyűjtés sikerének előmozdítása a maga frontján. Az őszi munkák végzése terén tanusított magatartás miatt Fekete Károly szenki kulákot a bíróság 1 évi börtönre, 3000 Ft pénzbüntetésre és 6000 Ft vagyyonelkobzásra és 5 évre a közügyek gyakorlásától eltiltásra ítélte. Fa Imre dunapataji kulák mert a töréstől számított 8 nap alatt nem adta be a kukoricát 6 hónapi börtönbüntetést, 2000 Ft pénzbüntetést 4000 Ft vagyyonelkobzást és 5 évre közügyektől eltiltást kapott. A vértéstervezetési teljesítése csak egykét napot késő kulákok is több ezer forintos pénzbüntetést kaptak.

A beadás teljesítésénél dolgozó parasztjaink között is megmutatkozik a spekuláns szellem, különösen a tejbeadás vonalán. A tejbeadást nem teljesítő Várkonyi Sándor dunavecsei lakos 3 és 1/2 hónapi börtönre, 700 Ft pénzbüntetésre ítélte a bíróság, mert tejbeadási kötelezettségének nem tett eleget ugyanakkor a tejet 3 forintért hordta a piacra turó és tejfel alakjában. A 41 dolgozóval hozott ítélet közül ennek fele 19 volt engedély nélküli szállítási ügy.

/.../

A helyi tanácsok munkájában bírósági munkával kapcsolatban már sok javulás észlelhető. Pontosabbak a feljelentések, azoknak a számadatai, konkrétabbak a tényállások stb. Jelentős javulás az is, hogy a bíróság megkereséseit, átiratait eléggé gyorsan és pontosan intézik el a tanácsok.

/.../

2./ Annak érdekében, hogy a járás bíróság tájékozódva legyen a súlyponti feladatok végrehajtásáról utasítsa a v.b. a begyűjtési csoport vezetőjét, hogy a napi felvásárlási eredményeket minden esetben küldje meg a bíróságnak. Ugy szintén a mezőgazdasági osztály vezetője az 5 napos mezőgazdasági munkák állásáról készítendő jelentését egy példányban küldje meg a járás bíróságnak.

/.../

[ML]

1951. december 7.

**A községi tanács vb. elnök és vb. titkár átirata
az „Államrendőrség Dunapataj Örsének”**

/.../ a községi tanács végrehajtó bizottsága Erős Julianna Dunapataj Rákosi Mátyás ut 77 sz. alatti lakós baromfi kupec internálását és községünkbeli való kitiltását javasolja.

Nevezett községünkbe foglalkozás nélkül él és bár többször volt büntetve a fekete kereskedelmet mégis üzi.

[KI]

1951. december 8.

Községi rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

Petrovác Ferenc járási instruktor a tanácstagságának beszámol arról, hogy Herczeg István vb. elnök tisztségéről lemondott s lemondását a járási tanács elfogadta s a mai nappal a felmentést részére megadta. Az Elnöki teendők ellátásával ideiglenesen Tóth Sándorné elnökhelyettest bizta meg a járási tanács.

Tóth Sándorné elnökh. a Tanácsülést Rákosi Elvtárs 1951 november 30-i beszédének ismertetésével nyitja meg, mely fordulopontot jelent ugy gazdasági, mint politikai életünkben. Tudjuk azt, hogy a háboru előtt, de a háboru után is dolgozo népünk ellátásának biztosítása érdekében szükségessé vált a jegyrendszer bevezetése. Napjainkban már elérkezett az az idő, amikor a háborunak ezt az utolso maradványát is megszüntetjük. /.../

[ML]

1951. december 12.

A járási tanács vb. titkár leirata a községi tanács vb. elnöknek*

A rendőri büntetőbiróságok hatáskörébe tartozó kihágási ügyekben hozott határozatok felülbirálásánál nehézségeket okoz az a körülmény, hogy a terhelt személyi és vagyoni viszonyainak feltüntetésére rendszere-

* „Bizalmas”

sített kérdőív nem tartalmaz olyan rovatokat, melyek a terhelt politikai megbízhatósága valamint a korábbi vagyoni helyzete is kitűnne.

Ezért a Belügyminiszter elvtárs 0.1008/1951. biz.sz. rendeletével elrendelte, hogy az említett kérdőívek kiállításánál, annak 15 /megjegyzés/ rovatában minden esetben tüntessék fel a terhelt politikai megbízhatóságát, a népi demokráciához való viszonyát valamint a Párt illetőleg tömegszervezeti tagságát. Ha a terhelt vagyoni viszonyaiban a felszabadulást követő időben alapvető változás állott volna be, e rovatban tüntessék föl a terhelt korábbi vagyoni viszonyait is. Minden esetben feltüntetendő a terhelt vagyonának kataszteri tiszta jövedelme is. Tekintettel azonban, hogy a rendelkezés mechanikus végrehajtása politikailag nem kívánatos eredményekre vezethet szükségesnek tartom, hasson oda, hogy a községi tanácsok e feladatot a legnagyobb körültekintéssel hajtsák végre.

Helytelen volna és semmiképpen sem szolgálná az elérni kívánt célt különösen az, ha a terhelt párttagságára vonatkozó adatokra nézve a községi tanácsok magát a terheltet hallgatnák ki az eljárás során. Éppen ezért megtiltom, hogy a községi tanácsok a terhelthez a párttagságára vonatkozó kérdéseket tegyenek fel. Sokkal célravezetőbb végrehajtása e feladatnak az, hogy a feljelentést tevő szervek már a feljelentés megtétele alkalmával abba belefoglalva bocsássák a büntetőbírák rendelkezésére az említett adatokat. A községi tanácsok pedig mezőőrök, kézbesítők, helyi ismerettel rendelkezők meghallgatásával töltik ki a kérdéses vagyoni kérdőívet és semmiesetre sem a terhelt beidézése és kikérdezésével.

[KI]

1951. december 13.

A „Budapesti Letartóztató Intézeti Sportkör” vezetőjének levele a községi tanács vb. elnöknek*

Azzal a kéréssel fordulok az elvtárshoz, hogy Horváth Jenő /:1933. Németh Borbála:/ Dunapataj 749. számú lakosról és családjáról környezet tanulmányt a fenti sportkör részére készítss és azt az alant megjelölt címre elküldeni sziveskedjél. /:Apja helyzete és viszonya:/

Nevezett mint sportoló felvételét kéri fegyveres testületünkhöz és sportkörünkhöz, ezért válik szükségesnek, hogy nevezetről és családjáról előzetes ismereteket szerezzünk, hogy méltó-e a fegyveres testületünkhöz és annak tisztaságához.

* „Szigoruan-Bizalmas!”

Kérésemet megismételve annak gyors elintézése reményében
elvtársi üdvözlettel: Szabadság.

[KI]

1951. december 13.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ meg kell emlékezni a nov. 7-re szervezett versenyek eredményeiről. A begyűjtési eredmények azt mutatják, hogy a kifejlesztett versenymozgalmat mely az idei begyűjtések során a tavalyi versenymozgalmat sokszorosan felülmultra az eredményeink is megnövekedtek. Kenyérgabonából kétszer, takarmánygabonából másfélszer, tengeriből négyszer annyi gyűlt össze mint tavaly. Ezen túlmenően begyűjtöttünk még egy csomó egyéb terményt is amelyből a tavalyi begyűjtésünk során nem jött be semmi. /.../ Ezután tanácsaink a november 7-i versenymozgalmat december 21-re kiszélesítették Sztálin elvtárs születésnapjára tehát újabb verseny indult a begyűjtés frontján is.

/.../

Járásunk területén versenyvállalást tett dolgozó parasztok száma 530 fő.

/.../

[ML]

1951. december 17.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Tárgy: Őszi mezőgazdasági munkálatokkal
kapcsolatos feljelentések.

Megállapítást nyert, hogy az eddigi döntő feladatok végrehajtásánál, így az őszi mezőgazdasági munkák, mélyszántás, begyűjtés, valamint egyéb munkáknál a szabotáló kulákoknak, az osztályellenségnek bíróság elé való állításánál a községi tanácsok nem járnak el minden esetben kellő körültekintéssel. Ennek következménye volt az, hogy a bíróság számtalan esetben kényszerítve volt a kellően elnem készített feljelentéseket visszautasítani és a már előzetes letartóztatásban lévő

* „Bizalmas.”

osztályidegent, ellenséget szabadlábra helyezni ami nemkis mértékben lehetőséget adott az ellenségnek arra, hogy munkáját tovább folytassa.

Nyomatékosan felhivom azért, hogy a jövőben a feljelentéseket ne közvetlenül a rendőrségnek, hanem azt a járási tanácselnökhöz közvetlenül azonnal küldje be.

Ezen rendelkezés természetesen nem vonatkozik az esetekre, amikor azonnali eljárás válik szükségessé. Amennyiben ilyen adódna elő, az eljárást azonnal tegye folyamatba a községi tanácselnök, de ugyanakkor távbeszélőn jelentse a járási tanácselnöknél is.

Jelen rendelkezésem, azt a célt szolgálja, hogy az indokolt feljelentéseknél sürgősebb itélethozatalt tudjunk biztosítani és ezen keresztül a hozott itélettel a feladatok végrehajtásában gyors segítséget biztosítsunk.

[KI]

1951. december 20.

Járási tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Márfai Mihály vb. elnök mielőtt a vb. ülést bezárná röviden megemlékezik Sztálin Elvtárs 72-ik születés napjáról, arról a hatalmas munkáról, harcról melyet Sztálin elvtárs a világ népeinek függetlenségéért, szabadságáért, békéjéért vív, mely után a vb. tagjai lelkesen ünnepeltek a 72 éves Sztálin elvtársat.

[ML]

1951. december 26.

Botykai Jenő levele a kazincbarcikai munkatáborból: a dunapataji lelkész gépelt másolata után

Kelt 1951. dec. 26. 11 órakor.

Szeretett Kedves Feleségem és Drága Szeretett Gyermekeim!
Könnyező szemekkel, de Isten akaratában megnyugodva írom e levelet. Még ilyen árvának nem éreztem magam, mint ezen a szeretet ünnepén a szenteste. Olyan hazai vágy fogott el, hogy majd meghasadt a szívem. Elém tárult a szép családkör, a Matild testvér csengő, köszöntő éneke, a karácsonyfa, a kis lányok megszokott öröme, a templomi harang kongása, a szabadság vesztése. Igen árvának kezdtem magamat érezni.

Ünnepek alatt semmi sem esett jól. Elém tárult a szép család, mellyel az Ur megáldott. Gondolataim a nagy fiaimon jártak. Vajjon haza eresztették-e őket? És este 24-én zárás után kértem a jó Istent adjon erőt, hogy fogoly társaim előtt tudjak vallást tenni és ha könnyezve is, de én imádkoztam és énekeltem: Tündöklő szép sugara betlehemi csillagnak, Az Istennek szent angyala, Krisztus Urunknak áldott születésén. Utána a kat. testvérek énekét: Mennyből az angyal lejött hozzátok pásztorok. Első ünnepen pedig fölkerestem a táborban levő tiszavalki rablelkész testvéremet és felkértem, hogy a szobankban tartson istentiszteletet. Nagyon szívesen teljesítette kérésem és délután 3 órakor istentiszteletet tartott úgy titokban mint a tanítványok a zsidóktól való félelmükben. Lukács II. r.1 verséből beszélt.

Kedves Feleségem! Ezt a másik büntetést fellebezd meg. Szántásért téged, se Árpit nem büntethetik. Majd én elintézem. Ha másként nem lehet, III. hó 9-én szabadulok, kérek hat hónapi halasztást és ezt megadják és akkor jövő ősszel kitöltöm Vecsén. Aki időt nyer, életet nyer, azt mondják. Ha tudsz vegyél egy süldőt és hizlaljátok. A birkákat ne add fele bárányért. Az akóba csináljatok neki helyet. A Pintér borbélyt, ha haza megyek majd elintézem. Addig várjon. A Mészáros pedig ki lett fizetve. Ezt a Jenő is tudja. Talán a komacsésze sziját szeretné megfizettetni? Várjon mig hazamegyek. Majd ön beszélek vele. Krizicskó megkapta a fuvart kukoricából és nem tartozom neki. Légy kemény és ne félj én itt vagyok, nem bánthat senki. A bátyámat is elítélték és mégis hazasegítette a jó Isten. Én is bizom benne. Te a kis lányokat és a családi házat ne hagyd. Ne félj semmitől. A tehenet gondozza az Áрпи. A tejbeadás azt hiszem már lefogy, legalább reggelre van mihez nyulni.

Ide látogató ne jöjjön, mert az én gyenge természetem ezt nem bírná ki. Nem is engednek beszélni. Tiszteletem küldöm minden jóakarómnak, érdeklődőnek. Csókollak benneteket. Boldog ujesztendőt kívánok szerető apátok a távolból.

Kedves Gyermekeim! A lélek szárnyain köztetek vagyok minden órában. Csókollak benneteket, Mariskáékat, kis unokámat, nagymamát, kis lányokat:

Botykai Jenő

Ne csüggedj lelkem, hű az Isten, Ő hordja terhed, Megtartód, vigasztaló szabadítód Ő.

Isten legyen őriző pásztorotok. Én többet írni nem tudok. Választ várok. Irjatok a nagy házról. A padlásról nem hordják-e el, ami ott van zab, heremag stb.

Az ünnepi étel nagyon gyenge, diétás volt. Első nap savanyu leves, kemény tarhonya. Második nap köményes leves krumplikása, 1 falat hus. Ünnepe előtt az Oroszéktól kaptam tepertőt és kenyeret, másképp éheztem volna.

Csóköllak kedveseim, feleségem.
Isten Veletek, viszontlátásra.
Jenő, Józsi fiaim otthon voltak-e?

[MK]

1951. december 29.

A községi tanács vb. elnök – egyben „községi légó pk.” –
jelentése a járási tanács vb. elnöknek*

/.../ községünkben a légó átszervezése megtörtént.
Az önvédelmi csoportok számát 5-el emeltük.
Összesen községünkben 16. önvédelmi csoport van szervezve.
/.../

[KI]

* „biz.”

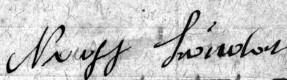

Sztálin születésnapja – a félelem ünnepe

J e g y z ̄ k ̄ n y v .

Készült 1951. okt. 25. én a községi Tanács iroda helyiségében, jelen vannak az alulírottak. Nagy Sándor mezőőr, és, Herceg István tanácselnök, Gajdócsi László gazdasági előadó. A fent nevezettek megjelentek Hatházi Sándor Dunapataj 745.sz. alatti lakos kulák felsőjárású birtokán és a következőknek voltak szemtanúi. Hatházi Sándor kulák l.k.h. buzáját nem vetette még ezideig el, és 800.n.öl. cukorrépáját nem szedte fel, valamint a kötelező cirok 800.n.öl. vetését nem takarította le. A bent nevezett kulák mind ezzel a népgazdaságunk fejlődését és a dolgozók jövőbeli kenyerét iparkodik szabotálni. Ezen eseményét tudatosan teszi és mint a demokráciának ellensége nyilvánul meg a személyében. Az esedékes jelentésével is késlekedik, mely ugyancsak ugyanaz ki, hogy a fejlődésük kerékütője.

Dunapataj. 1951. okt. 25.

Nagy Sándor mez.őr.

Herceg István Tanács
elnök.

Gajdócsi László
gazdasági előadó.

„Az apparátus gazemberként bánt a paraszttal”

1952

Gazdagparaszti házkülső – ami maradt a „kuláksoron”

1952. január 2.

A községi tanács vb. titkár által a járási tanács vb.-nek „közérdekű h iranyag”

/.../

Községünk dolgozó parasztsága az évi kitartó munka után megérdemelt nyugodt pihenéssel kívánta tölteni az ünnepeket, melyhez minden eszköze meg is volt. Azonban az ellenség, mint mindenkor most is megkísérelte megzavarni a rendet és a nyugodt ünneplést oly híreket dobott be a köztudatba, mely zavart okozott parasztságunk körében. Új módszerű támadását stabil pénzünk felé irányozták és pedig olyformában, hogy január elsejével kivonják a forgalomból a koronás jelzésűeket, átcserelelik a Forintot rubelre, lebélyegzik a pénzeket stb.

Dolgozó parasztságunk nagy része azonban nem ültfel az elenség híresztelésének, hanem szembeszállt azzal s leleplezte valamint a rendőrségnek és a tanácsnak jelentette a rémhírterjesztést. Sokan voltak azonban, olyanok is kik nagyobb összegeket saját címükre adtak fel postán, hogy ezáltal átmentsék pénzüket a híresztelt pénzromlás alól.

/.../

Bár községünkben Termelőszövetkezeti vonalon nem sikerült /.../ magas kitüntetés elérni, ezzel szemben azonban volt uradalmi cselédből lett Sztalinvárost építő Sztahanovista, dolgozóval dicsekedhet községünk. Névszerint Gyurkovics József, akire büszke egész Pataj becsületes dolgozó népe.

/.../

[KI]

1952. január 21.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Rejtő Emilné vb. titkár /.../ megállapítja, hogy a vb. tagjai az előző héten vállalt kötelezettségüknek a fekete vágás leküzdése érdekében tett vállalatuknak eleget tettek és a hajnali örvjáratot megvalósították. Hiányosság mutatkozott Tömegszervezetek népnevelőinél, miután azok ezen munkálatba nem kapcsolódtak bele. A hajnali örvjáratoknak meghatározottan meg lett a kívánt eredménye, bár fekete vágást egyetlen esetben sem sikerült leleplezni, azonban nyugodtan megállapíthatjuk, hogy az örvjáratok idején nem is történt.

Mezőőrök átszervezésével kapcsolatos határozatot végrehajtottuk, mezőöreink ennek értelmében már az új területen végzik munkájukat. Az itasságukkal kapcsolatosan figyelmüket felhívta a vb. titkár a vb. ilyenirányú határozatára.

/.../

[ML]

1952. január 28.

Botykai Jenő levele a kazincbarcikai munkatáborból

Kelt fojó év 28 án

Kedves feleségem és gyermekeim. Tudatom hogy leveliteket megkaptam. nagyon boldog voltam hogy kedves soraitokat olvashattam, különösen a nagy fiaim othon léte örvendeztetett meg. hát ha még én is köztetek lehettem volna. de nagyon jó lett volna. de a sors másként határozott. ember sorsát nem kerülheti. legyen meg az Isten akarata.

Kedves feleségem megint azt tanácsolták itt hogy ne felebez mert hátha megtoldják. azt a 20 napot majd ki töltöm. én már ebbe bele is vagyok nyugodva. Tudom hogy így akarnak az éppen fajta emberrel bánni aki nem tolja a szekerük farát, ha az a robot olyan sok a bojgot [az egyik lovuk – a szerk.] elkelné adni hogy ne tudjanak rá várni. az árán a gyerekeket felruházni és a kis bika borjunak párját venni és öt hat malacztot jövőre a cukor répára. nem jut eszembe hogy atak volna előleget és nem is adtak, a szeny ruhával elkültem a fekete ötikét. ird meg nem e el veszet. Tiszta ruhát küld el ide a táborba, cigarettát is. látogató ne jöjön. már sokat irtam nagyon kellemetlen, nem akarom hogy engem itt fogságomba látogassanak. le jár ez a pár hónap és akkor oda haza szivessen fogadom a látogatókat. üdvözlöm a Vida bácsiékat. köszönöm a szép ígéret. áldja meg az ur. írjátok meg milyen alapon engedték haza a bátyámat, a szalmát ami felesleges eladhatod. a birkákat gondozza az Áрпи. de a temetőbe ne bitangoljanak ne hogy megbotránkozzanak rajta. ha jó idő van a kislányok a kópostyánba legeltessék. répát abrakot ha a ho leesik adjatok nekik na hogy eldögöljenek a bárányok. Hát a Mariska nem a beteg. nem irt levelet, mi az oka. csokolom őket a kis onokámat. Boldog új esztendődet érjetekek szeretetbe. ha az idő engedi száncon fel mindent az Áрпи és a lovat adjatok el hogy ne zaklasson beneteket a Safun hisz kibírhatatlan az a fojtonos robot. ird meg hány nap volt mióta el jöttem. ha lehet panaszt teszek a tábor parancsnoknál. kukoriczát talán a Máritól hozzátok el ha be kel adni. az Imrével beszélj a répa ára felől. a silót

gázoljátok bele pejvéával. tetejire csumát tegyetek és földelni kel.
Isten veletek.

Szeretettel Botykai Jenő

[MK]

1952. január 31.

**A községi tanács vb. elnök „Helyzetjelentése” a járási tanács vb.
titkárnak a községi „tanács és vb. munkájáról”**

/.../

Politikai helyzet

a/ Községünkben az ellenség az új esztendő új erővel használta fel arra, hogy különböző rémhíreivel pánikot keltsen. Az új év elsőnapjaiban mindjárt a pénz romlásával a régi pénz bevonásával és az új pénzek kiadásával kapcsolatos rémhíreket vetettek be a köztudatba. Majd amikor már ezt a hírt alaposan elterjesztették újabb rémhírral lázították lakosságunkat és pedig a malmok az őrlést beszüntetik és a sertéseket csak akkor vágatják le, ha a sertés bőrét egészben beszolgáltatják. Mi tagadás benne községünk legöntudatosabb része is ideig oráig hitelt adott az ellenség eme híresztelésének, majd röviden rádőbbsent ennek valótlanására. Majd maga a nép is egyre jobban belátta, hogy a hírek alaptalanok és ez egész nem más, mint az ellenség aljas rágalma, hogy ezzel is zavart okozzon és pánikot keltsen. Néhány nap után azonban megfordult a helyzet maga a nép ohajtotta felderíteni, hogy ki lehet ez az aljas bitang, aki ilyen rémhíreket vet be a köztudatba, de munkájuk természetes eredménytelen volt, miután az ellenség, mint a múltban most is éber volt és e rémhíreket nem közvetlenül, hanem közvetve talpnyalói által vetette be a köztudatba.

Tanácsstagságunk jól kivette részét ebben az időben a rémhírterjesztés elleni harcban s igyekezett jó felvilágosító munkával a rémhírek alaptalanságára minden esetben rámutatni.

b/ Káderhelyzet. Káderhelyzet terén községünkben az elmúlt hónapba jó eredményről számolhatunk be. Különösen megemlítést érdemel az a mintegy 10-12 fiatal, aki a Disz révén került felszínre.

/.../

[ML]

1952. február 4.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Simonfalvi Imre népművelési ügyvezető /.../ mindenk előtt önbirálatot gyakorol maga felé, miután ezideig beszámolót a vb-nek nem tartott.

/.../ Felemlíti, hogy bár névtelen de mégis sokat mondo levelet kapott a népkönyvtár nem működtetése ügyében egy magát hűséges olvasónak nevező egyéntől, amelyben közlik, hogy a népkönyvtár hétszámra zárva van s könyvet nem tudnak olvasás céljára kihozni. Előfordul például az az eset is, hogy az olvasók közül, miután megunták a várakozást fel keresték Lázár Ilona és Máthé Erzsébet könyvtár kezelőket, aki egyik a másikra hivatkozva elutasította az olvasni vágyokat.

/.../ majd rátér az eredményekre. Községünkben orosznyelvtanfolyam működik, lemorzsolódás nélkül a beindítás óta. 25 taggal. Beindult két számolási tanfolyam és irodalmi kör, községünk két TSZCS-jében. Átlag naponta, de legalább két naponként Dia vetítést és ismeretterjesztő előadásokat tartunk, végül de nem utolsósorban hetenként egyszer Szabad föld téli estét rendezünk, melynek látogatottsági létszáma 130-140 személy. A beindulási 10-15 személlyel szemben.

/.../

Tóth Sándorné vb. elnök ismerteti /hogya/ /.../ a járási vb. javaslata szerint helyes volna egy éberségi felelőst kijelölni, aki a községi tanácsnál az éberségre felügyelne.

/.../

[ML]

1952. február 9.

Községi rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

Az idej termés bőséges volt. Ilyet felszabadulásunk óta még nem takarítottunk be. A többtermés és dolgozó parasztságunk kötelesség teljesítése tette lehetővé azt, hogy a Párt javaslatára Kormányzatunk megszüntette a háborúra emlékeztető jegyrendszert.

Pillanatnyilag úgy látszott, hogy a dolgozók be vannak csapva de kormányzatunk gondolt arra is, hogy dolgozóink a közszükségleti cikkeket felvásárolhassák, bérüket felemelte. Különös gondot fordított a Kormány a családokra akiknél a családi potlékot is felemelte.

Ugyanakkor a gyermek ruhákat nem emelte fel. A jegyrendszer megszüntetésével a termelők is szabadon hozhatják forgalomba terményeiket ha beadási kötelezettségüket teljesítették. Ez azt jelenti, hogy a termelő szabad árfeleslegével szabadon rendelkezik, szabadon eladhatja, de jelenti azt is, hogy aki bünyös mesterkedéssel az ellenség befolyása alatt a korlátozásokat kijátszva terményét eladta, hogy beadási kötelezettségét nem teljesítve népgazdaságunk terveit gátolja, azt a Kormány sulytolo rendelete eléri.

Meg kell állapítani azt is, hogy a dolgozó népről mindig gondoskodás történik a kormányunk által kiadott összes rendelkezések a dolgozó nép érdekeit szolgálja. Igaz, hogy vannak rétegek, akiknek a rendelet betartása és végrehajtása fájo pont. Ezek kisebbségben vannak és a többség akaratát el kell tünniök.

Kétséget kizároan megállapítást nyer az is, hogy eddigi eredményeinket úgy tudtuk elérni, hogy volt egy példaképünk, amelynek nyomdokain haladtunk és a hős Szovjetunio, melynek köszönhetjük a szabadságunkat, függetlenségünket és e mellett még van egy Pártunk, amely egyaránt védi és szolgálja a becsületes dolgozók érdekeit, s mutatja az utat a felemelkedés felé. Ez a Magyar Dolgozók Pártja, melynek szeretet vezérében Rákosi Elvtárssal az élen visszük magasan tartva a szocializmus zászlaját a diadalra.

/.../

[ML]

1952. február 11.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Járási tanács vb. ülése utasítja a községi végrehajtóbizottságokat, hogy a begyűjtés vonalán szigoruan ragaszkodjon a községi tanács vb. a kiadott rendelkezésekhez, melyek azok a községeknek is rendelkezésükre állanak. Így tehát teljesen felesleges a panaszosokat a járási tanácshoz beküldeni, mert ha valakinek ügyét a községi tanács a rendelkezések értelmében nem tudná elintézni, úgy a járási tanács sem intézheti el panaszos ügyét a rendelkezésekkel ellentétesen.

/.../

[ML]

1952. március 1.

Váradi István traktor és cséplőgép felajánlása

M E G Á L L A P O D Á S

mely egyfelől Váradi István
..... Dunapataj Táncsics u. / 15. / lakos
mint eladó, másfelől a Mezőgazdasági Gépjavitó Egyesülés /: Bp. Váci
utca 4.sz./ mint vevő között alulírt helyen és napon létrejött az
alábbi feltételek mellett.

- 1./ Eladó tulajdonát képező
 - a./ HSCS gyártmányú R 36-35 tipusu
..... 14006 gyári számu 4338 nyilvántartási
számu traktort /: üzemképes-kisebb javítást igényel/.
Ft 5000 azaz Ötezer Ft-ért.
 - b./ Máv gyártmányu 1225 tipusu 17742 gyári számu
..... nyilvántartási számu cséplőgépet /üzemképes-kisebb
javítást igényel/ Ft 3200 azaz Háromezerkettőszáz
Ft-ért összesen tehát Ft 8200 azaz Nyolcezerkettőszáz
Ft vételáron a Mezőgazdasági Gépjavitó Egyesülésnek eladja.
- 2./ Az eladott, illetve megvásárolt gép/ek/-re vonatkozó észrevéte-
lek, illetve az esetleges üzembehelyezés során tapasztaltak:
..... vasvázas végig golyós generálóza még nem volt.....
- 3./ Eladó büntetőjogi felelőssége mellett kijelenti, hogy a jelen
vétel tárgyát képező gép/ek/ tulajdonát képezi/k/, per alatt nem
áll/nak/, használati, vagy bérleti jog nem terheli, jelen eladó
az eladásra és a vételár felvételére jogosult.
- 4./ Jelen megállapodás kölcsönös aláírásával a vétel tárgyát képező
fenti gép/ek/, valamint a jelen megállapodás mellékletét képező
leltárjegyzékbe felvett szerelvények és tartozékok a vevő tulaj-
donába lépnek. Annak elszállításáról az Állami Mezőgazdasági
Gépközpont /:gépállomás:/ illetve a megyei mezőgazdasági gépja-
vitó vállalat megbízólevéllel ellátott kiküldötteti útján, saját
költségére vevő tartozik gondoskodni. Az elszállításig a vétel
tárgyát képező ingóságokat vevő eladó őrizetében hagyja, aki azt
büntetőjogi felelőssége mellett a vételkori állapotában a jó
gazda gondosságával megőrizni tartozik.
- 5./ Fenti vételár 50, azaz ötven százaléka jelen megállapodás aláírása-
kor esedékes. Fizetés módja: csekken az adóhiyatalnak. A vé-
telár hátralékos része 1953. január 15. napján válik esedékessé.
- 6./ Per esetén kölcsönösen alávetjük magunkat a Budapesti Központi
Járásbíróság illetékességének.

[MK]

Váradai István (interjú)

Nagyváradról került ide a család több mint kétszázötven éve. Itt az összes Váradai egy család. Ezt így az öregebbektől lehet tudni. Ugye vallásüldözés volt akkoriban, a Váradiak meg mindig reformátusok voltak. Ez az országrész pedig török volt valamikor, és itt a vallást nem üldözték. A reformátusság itt megszorodhatott, és bírta magát tartani. Viszont volt az országnak olyan része, ahol a Habsburgok uralkodtak, és ott az a katolikus vallás uralkodott. Pázmány Péter és más papok. Osztán voltak olyanok, akik annyira szerették a vallásukat, hogy inkább elvándoroltak távolabbi községekbe, ahol nem bántották őket. Most már van sok katolikus család is Patajban. A fiatalok ezt már összekeverték, de a családba még nem került be katolikus.

Mikor a mi öregapánk idekerült és hat családot alapított, ezek olyan jó hírnévre tettek itt szert, hogy mind a négy fiú olyan jól nősült, hogy mind egyes lányokat vettek el. Tehát mind gazdag ember volt. Az én atyám, az is így nősült. De az atyámnak volt egy testvére, Váradai József. Az is olyan gazdagon nősült, hogy a legelső lányt vette el Patajban. Aztán volt egy képviselőválasztás, és az atyámnak ez a bátyja elvállalta a korteskedést a képviselőjelöltnél. Nagyon gazdag ember volt. Na most még abba az időbe úgy volt, hogy ökröket sütöttek, kocsmákat kibéreltek, hogy ott mindenki ingyen ihatik, mert azt a képviselő fizeti. Hát, rettentő sok pénzbe került ez a korteskedés! A képviselőjelölt, Nagy Jánosnak hívták, meg azt mondta, hogy nem tudná-e őt kisegíteni, mert nincs nála elég pénz. És hogy egy év múlva örököl, abból majd megadja. Az atyám bátyja meg azt mondta:

– Nem baj, képviselő úr, majd szerzünk! – mert már előre képviselőnek hívták.

Szerzett is. Volt itt egy olyan tőkepénzes özvegyasszony, Máté Ili. Elmentek hozzá, megcsinálták a kötelezvényt. De az azt mondta, hogy csak úgy adja oda a pénzt, ha atyám is aláírja. Az atyám aláírta, a képviselő megbukott, a rengeteg adósságot meg itthagya maga után. Az atyám bátyjának a vagyona nem lett elég, így az atyámnak az örökrészét is eladták a szép tanyával együtt. Még ami megmaradt bútor, az is elment a kezességre. Csak egy kis darab kert, nem messze innen, az maradt meg. Az atyám letérdelő, szegény, arra a földre, és úgy csókolgatta, mert azt hitte, hogy még az se marad meg.

Így nem maradt föld, amit örökölhettem volna. A gépekhez meg elég jól értettem, hát vettem egy cséplőgépet. Traktorral hajtottam. 5000 pengőbe került a kettő. Rettenetesen köllött akkor dolgoznunk, merthogy általában tele voltunk adóssággal.

Na, mikor jött a Rákosi-rendszer, hét Váradai család volt Dunapatajban, de mind a hét kulák lett. Pedig hát nagyon nagy kár volt ezért, mert az országnak a gerince ezekből a szorgalmas emberekből állt. Olyan igazán nagy birtoka semelyiknek sem volt, csak két bátyánk volt olyan százholdas. Mi meg azért lettünk kulákok, mert földünk is volt valami, meg cséplőgép is, így aztán bennünket is annak minősítettek.

A traktorral menni köllött, amikor csak szükség volt az emberre. Ha fagyott, ha nem. Hát ki merte volna azt mondani: „Így nem?” Amikor fölosztották az érseki

uradalmat, akkor is ki voltunk rendölve a traktorral szántani. Négyes ekém volt. Szántottunk hajnaltól késő estig minden nap ezeknek a földhöz juttatottaknak. Persze ingyen. Üzemanyagot azt kaptunk, de ingyen szántottunk. Na, egyszer eltörött az eke, el köllött vinni Kalocsára a Kopáshoz, egy híres jó lakatoshoz, mert akkor még Patajban nem volt hegesztő. Futottam a motorral be Kalocsára reggel, meghegesztette, összeraktuk, és délután már lehetett is szántani. De mire hazaértem, már gyüött az idézés, hogy menjek a községházára. Elöttem ballagott két ember, megismertem az egyiket.

– Na – azt mondja –, Váradi István ma is szabotált. Majd elővesszük!

Én meg csak ballagtam utánuk. Odabent aztán megmutattam nekik a papírt, hogy mennyit fizettem a hegesztésért, és hogy ezért nem tudtam én szántani. Akkor csak elejtették az ügyet.

De sokáig így se ment már, mert '52-ben elvették a gépet, elvették a traktort, az árát meg beírták adóba. Pedig nekünk az adónk mindig rendben volt!

1952. március 2.

Botykai Jenő levele a kazincbarcikai munkatáborból

Kelt 1952 Március 2.án

Szeretett kedves feleségem és gyermekeim. Hála a Jo Istennek egészséges vagyok. nektek is viszont kívánok. Tudatom hogy leveledet megkaptam és mindent megértve Rákoscsabán fogok az uj telepi állomáson leszálni. légy ott! várj és ugy intézd kedden az esteli vonattal érzünk haza, ne híreszteljétek. utiköltséget itt megadják. Jenőtől én is kaptam levelet és irtam is neki köszöntőt. én is nagyon sajnálom szegényt hogy ilyen nagy hurczoláson megy keresztül de bizzunk a Jo istenbe majd jora fordít mindent. kérve kérjük Isten Áldjon meg minden igaz jo barátot áldja meg ezt a magyar árva népet. /.../

[MK]

1952. március 7.

Községi rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

És hova tüntek a régi nyomoruság sárba fulladt falvak a sötétség és elmaradottság szellemi tunyaság, ahol még a petróleum is ritkaság számba ment. A nyomoruságban beletörődő nép, már szinte gondolni sem tudott változott másfajta életre. Eltűnt a sivár kép, hogy helyet adjon

a szépséges valóságnak. Szocialista falvak virágzó termelőszövetkezeti csoportok, magas terméseredményt felmutató állami gazdaságok, jól dolgozó egyéni parasztbirtokok foglalták el helyét. Álljunk meg egy pillanatra, látjuk és főleg érezzük, életünk menetében a boldog változást. /.../

Tudjuk, hogy /.../ hiába igyekeztünk volna Rákosi elvtárs utmutatása nélkül nem juthattunk volna előre. Most amikor 60. születésnapjának megünneplésére készülünk az egész magyar nép ebből az ünnepségről nekünk tanácsstagoknak is méltó módon ki kell vennünk a részünket. Hogyan fejezhetjük ki legtisztábban legszebben azt a gyermeki szeretetet, melyet Rákosi elvtárs iránt érzünk. Csak úgy ha munkánkat termelésünk állandó emelkedésével tükröződik az érzésünk vissza olyan ajándék ez amely a legnagyobb örömet okozza Rákosi elvtársnak és egyben olyan ajándék mely az egész országunkat erősíti és egész népgazdaságunkat szilárdítja meg, fejezte be beszédét Tóth Sándorné vb elnök. A jelen levő szünni nem akaró tapssal fogadták Tóth Sándorné vb. elnök beszámolót, majd hosszan éltették Rákosi elvtársat.

/.../

[ML]

Horváth Imréné (interjú)

Volt itt a túlsó szomszédunkban egy idősebb házaspár, öregek voltak már ahhoz, hogy gazdálkodjanak. Valamikor a földjeik ki voltak adva bérletbe, és így egész jól megéltek. Elvittek tőlük mindent, pedig hát nem volt azoknál semmi értékes. Csak a motyójuk. Mai szemmel meg pláne egy kacat volt az egész. De azért elvitték az összes bútorukat, pedig szegény néni a szobába még a Lenin-képet meg a Rákosi-képet meg a Sztalin-képet is kiakasztotta a falra! Bizony isten, kiírta a falra, hogy „ÉLJEN MÁJUS ELSEJE!” És képzelje el, a fáskamrából az összevágott fáját is elvitték, pedig három kisgyerekük volt, mert későn házasodtak össze. És elvitték a Rákosi képet is. Talán még az volt a legértékesebb.

Balla Jánosné (interjú)

1931-ben esküdtünk meg, és '33-ban lett meg a pékségünk. Elsőbb csak béreltük, később aztán a miénk lett. De volt itt Patajban két nagy pékség is, olyan, ahol segédet is tartottak. A kulák időkben mégis mi húztuk a rövidebbet.

Megyek be a tanácsházára, valamikor '52-ben, hogy a férjem iparját intézzem. Azt mondja nekem a Stern Imre: – Mi az, maguk még nem kulákok?!

Ez a Stern Imre pataji zsidó volt, és akkoriban mint pártember persze benn volt a tanácson. És őneki a veje volt az egyik pék, aki segéddel dolgozott. Azt köllött volna kuláknak venni.

– Hát mire föl lennének mi kulákok! – mondom. – Hát az aranykorona nem haladja meg!

– Nem számít az – azt mondja –, ipari kulák is van a világon! És szépen kicsinálta, hogy mink lettünk kulákok a vője helyett. Ránk is nyomtak '52-ben 14 ezer forint adót!

Meg amit még el köllött tőrni, mert a kuláknak abban az időben nem volt nyugta. Azt se felejttem el egyhamar, amit József-napkor műveltek velünk. Meg lettünk volna hívva a szomszédba József-napot tartani, de pont akkor berendelték az összes kulákot a tanácsterembe. Mit volt mit tenni, bementünk. Cudar hideg volt, merthogy akkor még nem volt beüvegezve, és körül leültünk. Egyszer csak kigyűtt két fiatalember. Az egyik solti volt, a másik meg egy kunszentmiklósi rendőr fia.

– Ki hívott titeket ide be!?! Takarodjatok kifelé innen, de gyorsan!

Mi persze megindultunk kifelé, mint csordából a disznók. Azt se tudtuk, merre törtessünk. Bizony remegtünk, féltünk. Azok meg csak ordítottak. Kis idő múlva kijön az egyik. – Jöjjön be a legnagyobb gazember!

Nem mozdult senki. – Akkor – azt mondja – jöjjön be a legtisztességesebb!

Erre már a szegény Heck bácsi megindult befelé, utána meg az Ambrus Kovács Dani bácsi. De azt az eszeveszett ordítózást, ami onnan kihallatszott! Nem szégyen, remegtünk cudarul! Egyszer aztán csak kigyűtt a Dani bácsi, mink meg körülfogtuk, hogy mégis mire számíthatunk.

– Ha bementek, csak azt mondjátok, hogy simítani vagytok, hogy simítotok! – mert a hengerelést ezek akkor simításnak mondták.

Na, 11 órára én is bejutottam, ezek meg kérdezik, hogy hol a férjem.

– Solton.

– Mit csinál?

– Simít.

– És a kötelességét nem tudja, hogy reggel nyolc órára meg köll jelennie két hízott disznóval a mázsaháznál?!

– Mink már adtunk le. Nekünk már nincs is – mondom.

– De addigra átgűtt az egyik a tanácsteremből, ugye megtudta, hogy én is solti vagyok.

– Na, ilyen kedvezményt se kapott még senki! – azt mondja. – Adunk két nap halasztást!

De nekem már nagyon elegendem volt. Elmentem Vecsére a járási párttitkárhoz.

– Panasszal jöttem – mondom –, mert mi nem vagyunk illetékesek a kulákságra. És ha nem tetszik rajta segíteni, nem bánom én, felmegyek az Igazságügyi Minisztériumba!

– Ne menjen sehová! – azt mondja, és már tárcsázta is az ügyészt, Kovács Kázmért. Igaz, gyűlésen volt, de azt üzente, menjek nyugodtan haza. És tényleg, úgy két hétre rá hívtak a rendőrségre. Azt mondták, legyek én csak nyugodtan, a következő évben már nem leszünk kulákok. De abban az '52-es esztendőben, amikor a legnehezebb volt, csak kiszabtak ránk mindent, amit lehetett. Úgyhogy nekünk '53-ra nem is maradt semmink, mert mindenünket elvitték.

1952.március 21.

A községi tanács vb. elnök által a járási tanács vb. titkárnak
felterjesztett „Közérdekü hiranyag”

Községünkben az április 4-re beindult versenymozgalom tömegmozgalommá fejlődött. Tanácsházánk a nap bármely szakában olyan mint a méhkas. Dolgozó parasztok százai keresik fel a tanácsházát, hogy bejelenthesék, hogy teljesítették vállalásukat és vetésüket, valamint egyéb tavaszi munkálataikat elvégezték határidő előtt. Vannak azonban olyan személyek is akik még hozzá sem láttak a munkához és ha felszólítjuk őket, akkor úgy válaszolnak, hogy örökre elvetették azok a magot aki már elvetett, mert az elfagy stb. Természetesen kulák az illető és pedig a javából Taba Gy.Sándor kulák ur még a vetéstervét sem méltóztatott beadni a tanácsnak, de ezen tulmenően élőállatbeadási kötelezettségét /mult évit/ 777.-kg-ot és sertésbeadási kötelezettségét 237.-kg-ot sem teljesítette. Ha kérdőre vonják azt mondja megdöglöttek. Ellene a feljelentést megtettük elnyerni méltó büntetését.

/.../

[KI]

1952. március 21.

A községi tanács vb. elnök által a járási tanács vb. titkárnak
felterjesztett „Közérdekü hiranyag”

/.../
Az elmúlt hét folyamán községünk lakosságának viselkedése igen szorongó volt. Kevesen árulták el, hogy miért ilyen a hangulat. Mi azonban mégis megtudtuk. Igen nagy bizakodással tekintenek a terv-kölcsön sorsolása felé. Ma amikor elérkeztünk ahhoz az időhöz, hogy beszámolhatunk az első huzási nap eredményéről látjuk azt, hogy milyen sokan vannak akik tisztában vannak avval, hogy államunknak kölcsön adott pénz nem könyöradomány volt, ami elvesz, hanem ami sokszorosan visszatérül és még azon felül mindenki megkapja a befizetett pénzét, vagy annak sokszorosát. /.../

[KI]

1952. június 3.

A községi tanácsházán felvett jegyzőkönyv

/.../

T á r g y .

Tana Gy.Sándor 585.hsz. lakós beadási hátralék nem teljesítése ügyében lefolytatott beszélgetésről

Vajda József vb. elnök több ízben felszólította Taba Gy. Sándor dunapataji lakóst arra, hogy az állammal szembeni kötelezettségemet tegyen eleget, mert hátralékban van sertésbeadás terén 302.-kg,

Az 1951 évről, amit még a mai napig nem teljesített, ugyancsak hátralékban van az 1951. évről 861.- kg szarvasmarhával, valamint 5.- kg baromfi és 684. drb. tojással. Pénzes adója 3.574.-ft ezen hátralékot nem teljesítette ezért ennek érdekében felszólítottuk illetve 1952. máj.31-én este 7-órára berendeltük, amit nem teljesített, majd rendőrt küldtünk érte, aki elővezette éjjel 11 órára és az elbeszélgetésünk során Nagy László rendőr jelenlétében kijelentette Taba Gy.Sándor, hogy ezen hátralékait nem hajlandó teljesíteni éppen azért, mert ő ezt nem ismeri el, mert ő nem kulák s őneki az ügye a felmentésre vonatkozóan folyamatban van és ezen tartozása alól ezekkel a gondolatokkal próbál kibujni. Gondolva azt, hogy ha őtet felmentik az állammal szembeni ezen kötelezettsége alól, akkor ő nem teljesíti.

Fentnevezett egyén rágalmakat szórt a községi tanács vb-re hogy ez nem igazságos, amit tőle követelünk és kinnt a kintlévők életében is olyan megnyilvánulást tett, hogy lejárassa a tanácsot éppen azért, mert ezen adósságait nem teljesítette és mégsem hajtsák be rajta.

Javasoljuk a fentnevezett egyén szigorú megbüntetését éppen azért hogy ezen egyén a községben a közutálatnak örvend és nem a szocialista társadalom törvényeit tartsa be, hanem azt pontosan ellenkezően igyekszik végrehajtani és több dolgozókat is erre az álláspontra állítani.

[KI]

1952. március 28.

Az MDP községi szervezete „Pártbizottságának” ülése; jegyzőkönyv

/.../

Kardos e. /pártbizottsági titkár/ hozzá szólásában rámutatott, hogy 265. második és 5 harmadik vágási engedélyt adott ki a tanács és nem minden esetben megérdemelten. Ha ezeket az engedélyt ket ill. kiadásukat

jobban megnézte volna legalább 200 engedélyt nem kellett volna kiadni ami jelentősen hozzájárult volna ahhoz, hogy a község élőállat beadását teljesíteni tudta volna. László e. erélyesen tiltakozott az ellen amiért második vágási engedélyt nem akar a tanács kiadni.

Juhász e. hozzá szólásában rámutatott László e.-nak Rákosi e. nov. 30. beszédére és hangsúlyozta, pontosan a Pártbizottság tagjainak kell lenni elsősorban annak aki a terv teljesítésének biztosítását elősegít. Kardos e. válaszában szintén aláhuzta, hogy helytelen a László e. álláspontja ebben a kérdésben, mert első vágási engedélyt ki kell adni azonban ha az illetőt multévről elmaradt vagy az idén lekötött sertése van adigg nem kaphat vágási engedélyt amíg beadásának eleget nem tett, rámutatott, hogy a fejadag kivételével minden téren első az állammal szembeni kötelezettség.

Második vágási engedély pedig csak abban az esetben lehet kiadni ha a község 100 % teljesítette beadását vagy élőállatból vagy biztosítva van az, hogy tudja teljesíteni.

Ezután Kardos e. konkrétan ismertette azokat a feladatokat amivel a Tanács munkáját meg tudja javítani és határozatképen javasolta a Párt bizottság tagjai felé amit az elvtársak helyeseltek és elfogadtak.

/.../

/1/ A Tanács az osztályharc vitelénél javítson munkáján, sokkal fokozottabb ellenőrzést gyakoroljon a kulákok felé, és mindenesetben a törvény teljes szigorával járjon el, és haladéktalanul javítsa ki azt, hogy egyes kulákok szorzó kulcsa ne 15.ös legyen. Ne forduljon elő ami Jancso Gyulával előfordult, hogy kulákoknak aziránti kérelmét gépelje, vegyék le az illető kulákot a kulák listáról.

/.../

[MPA]

Szabó József (interjú)

Mink úgy lettünk kulákok, hogy volt itt egy Jancsó nevű jegyző, aki hát annak idején beleesett a bélistázásba. Így aztán nekifogott gazdálkodni, méghozzá egy Mózes István nevezetű embernek a földjeit használta. De nem sokáig, mert nagyjából rendeződött a helyzet, és visszakerült a tanácsházára, éppen, amikor ez a kulákdolog kezdődött. Ezek a Mózesek mind aranykoronára, mind pedig kataszteribe a határt elérték, mégis levették őket a kuláklistáról. És akkor végigszaladtak a listán. Mi ugye, ha nem is értük el, azért ott álltunk a 21 holdunkkal meg a 230 aranykoronánkkal a határ közelében. Elég az hozzá, hogy akkor ez a Jancsó bizony fölrakott minket. Engem rettenetesen bántott ez a dolog. Hát miért csinálják ezt velünk, amikor mi nem vagyunk kulákok?! Na, végül aztán sikerült. Egy évre rá. Mert ugye nekünk is volt összeköttetésünk! Hogy is mondjam, bizonyos pártebereket sikerült jobb belátásra bírni. Mert volt itten például az öreg

Radik bácsi, az öreg Szemler bácsi. Ők az egész családot nagyon jól ismerték, és azt is nagyon jól tudták, hogy mi hogyan viselkedtünk annak idején. Nem gőgös-ködtünk. Élünk. Hogy mielőtt örököltünk, kishaszonbérlők voltunk, öten testvérek, és valamiből élni kellett. De az az egy év is elég keserves volt.

1952. március 31.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A begyűjtési minisztérium rendelete alapján megalakult a megyei sertésbegyűjtési operatív bizottság, mely első ülésén foglalkozott az elmaradott sertésbegyűjtési terv pótlólagos teljesítésének módjával.

/.../

Utasítani kell a tejipari vállalatot, hogy lefölözött tejet, csak annak a gazdának adhat el, aki sertésbeadási kötelezettségét teljesítette, ennek megtörténtét állandóan ellenőriznünk kell.

/.../

[ML]

1952. április 1.

Községi rendkívüli tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Elnök miután üdvözölte, úgy a járástól érkezett vendégeket mint a helyi vb. tagokat, előadja, hogy itt az ideje a jobb és eredményesebb munkavitele érdekében is hogy a több mint 3 hónapja üresedésben levő tanácselnöki tisztség betölttesék s javasolja, hogy a tanácselnöki tisztségre az új vb. tag V A J D A J Ó Z S E F választassék meg.

Elnök javaslatát a végrehajtó bizottság egyhangulag elfogadja s elnöknek Vajda József vb. tagot választotta meg.

Márfai Mihály járási tanács elnök pár keresetlen közvetlen szóval üdvözli Dunapataj község új tanácselnökét Vajda Józsefet, majd pedig felhívta a figyelmét arra, hogy mindig a Pártra támaszkodva dolgozzon, mindig tartsa szemelött a Párt irányvonalát, attól sohase térjen el s akkor munkáját sikerrel tudja végezni a járási tanács részéről természetes minden támogatást s utbaigazítást megkap. Végül az idősebb vb. tagokhoz fordult azzal, hogy munkakedvük ne csüggedjen azal, hogy nem ők kerültek a tanácselnöki székben. Hiszen a tanácsnál

mindent közösen kell megoldani s közösen kell dolgozni, így a felelősség minden egyes tanácsstag vállán rajta van épen úgy, mint a tanácselnökén. /.../

[ML]

Tóth Sándorné (interjú)

Állampuszta, az volt akkoriba a börtönteleg, az internálótábor a tanácselnökök részére. Itt volt nem messzi, harminc kilométer. De az teli volt akkor tanácselnökökkel, az én időmben teli volt!

Na ez úgy történt, hogy kapok egyszer nagy hirtelen egy értesítést, de este tíz órakor, hogy azonnal hívjam össze a vébét. Ketten rohantunk rögtön az urammal, hogy összeszedjük a tagokat – hát a szoros vébét csak, hat embert: ha bármi probléma volt, ennek a szoros vébének mindig azonnal össze kellett ülni, akármi-kor, de pillanat alatt.

Épp a marhaszerződésbe voltunk, avval kinlódtam már vagy két hete. Nem mondták meg, hogy miről van szó, hogy miből készüljek, csak hogy azonnal hívjam össze a tagokat! Én nem is gondoltam semmire!

Volt már olyan háromnegyed tizenegy, sötét éjjel, mikor megérkezett a járási tanácselnök a kíséretével. Három nagy autón jöttek. Kinn vártam őket a Tanácsház előtt, zseblámpával.

– No, Tóthné, hogy állsz?

– Megvagyok – mondom.

– A szerződések?

– Hát mennek, mennek.

– Mennek?! Menegetnek?! Hát az nem elég. Na gyerünk be! Összehívtad a vébét?

– Össze, persze!

Bemegyünk, leülünk.

– Na – azt mondja a járási tanácselnök –, most itt vannak mindnyájan, hallják, amit mondani akarok. A Tóthnét – azt mondja – most elvisszük Állampusztára, a többi tanácselnök közé!

Hát én szóhoz se jutottam, csak elkezdett a szájam széle remegni. A ceruzát bevettem a számba, hogy ne lássák, hogy remeg az ajkam.

– Hát most miért? – mondom, de alig bírtam összeszedni magamat, alig bírtam kinyögni a szót!

– Azért – azt mondja –, mert itt egyáltalán nem mennek a munkák! Most is – azt mondja –, mi van azokkal a marhaszerződésekkel?!

Na, akkor reszkető kézzel előszedtem a fiókból a szerződéseket, mutatom nekik, hát százvalahány marha volt már akkorra leszerződötve.

– Hát ezt nem tudtam – mondja a járási tanácselnök.

– Én tudtam! – mondom. – Én tudtam.

– És miért nem mondtad, Tóthné, előbb, hogy ennyi van?

– Hát kérdezted, Márfai elvtárs?

Szóval, ugye nem az, hogy nem mentek a munkák, mert mentek. Csak rám akartak ijeszteni, hogy még jobban menjenek! Pedig hát csináltam én, lótottam-futottam egész nap, mindig úton voltam. Hogy az uram már azt mondta, hogyha ez így megy tovább, ő engem megver, azt bezár, nem fog otthonról elengedni! De én akkor is mentem, mert tudtam, hogy muszáj, hát mentem, és csináltam egyfolytába! És úgy látszik, hogy még a terven felül is teljesítettem mindent, nemcsak amit a járás várt, mert nem is számítottak rá, hogy ennyi szerződésünk van! Azt mégis így rámijesztettek!

Mert nem volt nehéz Állampusztára kerülni akkoriba, hát tán minden második tanácselnök eljutott oda! Ugye vagy a beadás nem ment úgy, ahogy köllött volna, vagy hát volt olyan is, aki magának gyűjtött, és azért vitték, mert akkoriba még mindenre rájöttek. Ott nem lehetett ferde munkát csinálni! Mert egyik instriktor a másikat követte, az ellenőrök egymás sarkát taposták, úgyhogy ottan egyáltalán nem lehetett. Na én nem is próbáltam, mert énnekem még egy tü-érő se köllött, semmi se. Mert szegény voltam, szegény is maradtam, énnekem most sincs másom, csak ez a rossz kis házam meg a régi kerékpárom, amivel egész nap kari-káztam-futottam körbe-körbe a falut. Azt mégis ilyen gorombán megijesztettek!

Két és egynegyed évig voltam a Tanácson, akkor eljöttem. De magamtól jöttem el: nem vártam meg a Rabtelket, hanem saját magamtól írtam meg a lemondásomat. Mert hát már nagyon nehéznek találtam a föladatot. Szóval nagyon nehéz volt nekem ez a munka. Az uram is örökké csak fogott volna vissza, nem szerette, hogy ott vagyok, féltett is, én is félttem már kicsit, nem tagadom, úgyhogy írtam egy fölmondást, azt eljöttem.

Mert olyan volt ez: egyik oldalon a Állampusztával ijesztettek, a másik oldalról meg vasvillával. Az a kis fiatalasszony, akivel együtt jártam a beadást eszközölni, az is tanúm rá, el tudja mondani még ma is, hogy hogyan fogtak rám vasvillát. Még ő kiabált, hogy

– Tóth néni, Tóth néni, tessék hamar jönni, mert ahun jön a, agyonszúrja magát!

– Ne féljél, nem szúr agyon – mondom neki –, én nem félek!

És megálltam az udvar közepin, egyenesen megálltam előtte, és nem szúrt agyon. Mert látta, hogy nem félek! Csak álltam ott, nem mozdultam. Hát utóvégre hadd szúrjon agyon, tessék, na! Tegye meg, megteheti, ha akarja! De miért tenné, hát miért?? Azért, amiért eljöttem, és elszámoltatom, hogy mit kell még beadni? Hát ezért csak nem fog megszúrni, ezért csak nem fog egy emberéletem kioltani! És nem szúrt meg, nem bántott.

És másnap jött a felesége meg az anyja az illetőnek, eljöttek a lakásomra, és ott sírt az öregasszony, hogy nehogy följelentsem őket, mert ha elviszik a fiát, ő azt nem éli túl, meg ez, mag az.

– Ne féljen, én nem jelentem föl. Hát nem bántott, végeredménybe nem bántott! Bánthatott volna, de nem bántott, mert nem félttem. Hát akkor miért jelentsem föl?

De azért a lemondásomat csak beadtam utána. Mert valahogy már nem szerettem ezt az egész izét.

1953. január 14.

A községi tanács vb.elnök jelentése a járási tanács vb. elnöknek

Toth Sándorné volt vb. elnökhelyettessel felmerült rémhírek tárgyában az alábbiakat jelentem. Községünkben igen elterjedt az a hír, hogy Toth Sándorné volt vb. elnökhelyettest, aki jelenleg a Varga utcai részre költözött, ott illetéktelen egyének egy alkalommal megtámadták és súlyosan megverték. Ezzel kapcsolatosan a mai napon behivattam Toth Sándornét magamhoz és megkérdeztem tőle a fennálló rémhírekről a valóságot, ő elöadta azt, hogy ő és családjai is hallottak arról a hírterjesztésről de ez csak pletyka, ötöt még rossz szóval sem bántotta meg senki.

Ha vele ilyen megtörtént volna ezt azonnal jelentette volna a tanácsházán, de még ezideig semmi bántódása nem volt.

[KI]

1956. április 10.

Tóth Sándorné levele a községi tanács vb.-nek

Alulírott T o t h S á n d o r n é Dunapataj 584 házszám alatti lakos azzal a kérelemmel fordulok a Végrehajtóbizottsághoz, hogy 1956 évi május hó 1-én megnyitandó bölcsődébe, mint főzőnőt az idén is beosztani sziveskedjenek annál is inkább mert a bölcsöde konyhájának vezetésében már jártasságot szereztem mivel 1955 évben is ugyanezen munkát végeztem.

Kérésem megismételve maradok.

Tóth Sándorné

[KI]

1952. április 3.

A községi rendőrör MDP szervezetének taggyűlése; jegyzőkönyv

/.../

A mi alapszervezetünk is elérte azt az eredményt, hogy nincsen egyetlen tagjelölt sem, mert mindannyian tagok vagyunk. De az örsünkön belül is már elértük azt az eredményt, hogy a beosztott elvtársak között nincsen párton kívüli. /.../

Hozzászólások:

/.../

Fazekas elvtárs elmondja, hogy községünkben elterjedt az a rémhír, hogy a cukor árát fel fogják emelni. Ennek a rémhírnek a hállójába kerültek egyes Pártfunkcionárusok. Valamint az ellenség milyen céllal terjesztette el ezt a rémhirt. Továbbá a szolgálat eredményesebb el-látása érdekében szempontokat adott az államigazdaságokban elkövethető bűncselekmények megelőzése szempontjából. /.../

[MPA]

1952. április 7.

Községi tanács vb.ülés; jegyzőkönyv

/.../

Álljon versenybe az egyik község a másik községgel így például Duna-pataj Solt és Harta községekkel. A verseny állását mindig tudatosítjuk a lakosság előtt. A jók és rosszak névsorát úgy hangoshiradon, mint a szegyen és dicsőség táblán állandóan ismertessük. Mozgalmat kell indítani a dolgozó parasztság között a „Minden talpalatnyi föld megműveléséért”. /.../ Majd javasolja Tanácselnök, hogy minden dolgozó paraszt kinek öt holdnál nagyobb szántó területe van köteleztessék anyakoca tartására s ugyanigy a 8 holdon felüli dolgozó paraszt te-héntartására.

/.../

[ML]

1952. április 19.

A községi tanács vb. elnök válasza a megyei rendőrkapitányság személyzeti osztályának megkeresésére*

/.../ Kasza András r.őrm. ki községünkben teljesít szolgálatot, it-teni tartozkodása óta szolgálatát jól végzi. Pártunknak tagja párt meg bizásából középfoku szemináriumi vezető az utóbi hetekben a nagy-szolgálat teljesítése miatt be osztását mint szeminárium vezető hanyakolja. Osztályharcot erősen viszi, magatartása a dolgozókhoz ki fo-gástalan. Vagyoni helyzetét szülőfalujában nem ismerjük, it teljesen

* „biz.”

nincstelen, utóbi információ után közöljük hogy Kasza Elvtárs Kecskemét szülő városában is teljesen nincstelen.

[KI]

Kasza András (interjú)

Amikor Titóval volt az a cécó, amikor legjobban ment a láncos kutyázás, '53-ban, akkor egészen idáig bejöttek a repülők. A jugoszláv felderítő gépek. Ide 8 kilométer Szelidpuszta. Egyszer kiküldtek oda, hogy menjek ki, mert a repülő állítólag röpiratokat szórt le. Szórt is. Később találtak is, de mikor én kimentem, azon a helyen, ahol mondták, hiába kérdeztem a juhászokat, nem talált senki semmit. A repülő fordult egyet és elment. Mit tehettem, visszajöttem.

De mindjárt láttam, hogy a Magyarvári Menyhértnek, akkor már főhadnagyi rangban volt, nem tetszik valami.

– Az nem létezik! – azt mondja. – Neked találni kellett volna ott röpcédulát!

Ezzel elment, de engem nemsokára behívtak Kecskemétre, a megyei kapitányságra. Bementem. Ott azt mondták, hogy megbízhatatlanság miatt leszerelnek. Mert én a Rajk-üggyel kapcsolatos vagyok, ezért nem akartam a röpiratokat összeszedni. Mert én szerb területről való vagyok, és ráadásul tudok is szerbül. Le is szereltek. Csak akkor hívtak vissza gyorsan, amikor jött az ellenforradalom. Addig három éven át a pénzügyi osztályon voltam, a tanácsnál.

1952. április 24.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

A buzaszenteléssel, valamint az urnapi körmenet megtartásával kapcsolatban a következőket rendelem:

1./ A buzaszentelést ápr. 27-én lehet megtartani, más napra áttenni nem szabad. Buzaszentelést lehetőleg a templomban kell megtartani. Felhívom Elnök elvtársat, hogy a meggyőzés eszközével hasson oda, hogy a buzaszentelést a templomban tartsák meg. Amennyiben ily módon megegyezést létrehozni nem sikerül, úgy nem lehet akadályt gördíteni az elé sem, hogy a buzaszentelést kinnt a földeken tartsák meg.

2./ Az egyházi hatóságok az urnapi körmenetet június 12-ről 15-re fogják áttenni. Az urnapi körmenet utvonálára nézve azokat az irányelveket kell szem előtt tartani, melyeket a legutóbb a nagyszombati körmenetre kiadtam.

* „Bizalmas.”

3./ Közlöm Elnök elvtársakkal, hogy május 1-én csak a szokásos hét-köznapi reggeli istentiszteleteket lehet megtartani, ezen a napon más megmozdulást /egyházi/ rendezni nem lehet.

/.../

[KI]

1952. május 1.

ifj. Botykai Jenő levele a katonai „munkaszolgálatból”

Szeretett kedves Mariskám.

1952. máj.1.

Forró szeretettel gondolok rád kedves Feleségem. /.../ Sokat gondolok rátok, mert nagyon mentem volna haza, de nem lehetett mert pénteken és szombaton munkanap van, és a válalat nem engedett el bennünket. Ha lessz szabadság akkor vasárnap biztosan megyek. Itt különösebb ujság nincs. Egyforma a hangulat. Most kezdték újra a káderezést, akik nem kulákok azokat, és egyiknek azt mondták, hogy leszerel, másoknak, hogy két évig itt kell ni. Így nem tudok semmi pontosat írni. Várjuk a fejleményeket. Majd segít a jó Isten rajtunk. /.../

[MK]

özv. Botykai Jenőné (interjú)

A fiaimat munkaszolgálatra vitték. Mind a kettőt egyazon éjszaka. '51 június 28-án, így valahogy. Az apjuk a lelkükre kötötte, hogy fiaim, fogjátok ám egymás kezét, hogy együtt maradjatok. Kunszentmiklósba különválasztották őket. Jenőt vitték Pestnek, onnan meg Karcagra, Józsit levítették Bajára. A Jenőnek nagyon rossz sora volt Karcagon. 18 kilót fogyott hat hét alatt. Egy kaszárnya építésén dolgoztak, nem messze az állomástól. Mikor mentünk látogatni, kijött elénk, mert megírtuk, hogy megyünk, de nem ismertünk rá, olyan állapotban volt. Ötszázan voltak ott egybe, de mind ilyen kulákiú. El lehet képzelni, milyen tisztjük volt, ha 3 deci feketekávéén dolgoztak estig. Mondom, hát nem ismertünk rá. Úgyhogy az uram lement oda, és keresett egy családot, ahova küldhettünk csomagot. Felfogadta őket. És akkor abból a családból egy kisfiú kivitte a fiainak az ennivalót az építkezésre. De csak annyit, amennyit egyszerre meg tudott enni, mert a kaszárnyába nem volt szabad bevinni.

Ebben az időben egyszer utaztam a vonaton, és ismerősök kérdezték, hogy vannak a fiaim. Mondtam, hogy munkaszolgálatosok. Volt ott a kocsiban egy tiszt, hallotta, hogy mit mondok, és belekötött: – Mamikám, ne mondja már, hogy munkaszolgálatos! Ilyen már most nincsen! Mondom: – Hát akkor hogy hívják őket? Azt mondja: – Honvédnek. Mondom: – Honvédnek?! Hát jól néz ki

az a haza, amelyiket a honvédek lapáttal őriznek. Mert – mondom – fegyverük nincs, nem is tanultak fegyverfogást, csak egy jó nagy lapát van a kezükben!

Persze nevetett ott mindenki.

1952. május 5.

A községi tanács vb. elnök által a járási tanács vb.-nek
küldött „Közérdekű hiranyag”

/.../ május 1-re a község teljes diszben fellobogozva állott. Ünnepi hangulat uralkodott az egész községben. Reggel 5 órakor zenés ébresztővel vette kezdetét az ünnepi műsor. Majd a hangoshirado a rádió ünnepi műsorát sugározta hirdetve az egész községben a béke nagy ünnepét. 8 órakor kezdődött a gyülekezés a tanácsházán s innen indult el a felvonulás az ünnepély színhelyére a sporttelepre.

Gyönyörűség volt nézni, hogy mind sűrűbben és sűrűbben vonultak fel csoportosan egyes üzemek, dolgozói a gyülekezőhelyre, hogy azután együtt vonuljon a község ünneplő népe. Majd 9 órakor a tanácsházától elindult a 2000 főnyi tömeg, hogy Márfa Mihály járási tanácselnökünk ünnepi beszédét meghallgassa a többi kedves szavalattal együtt, majd pedig az ünnepi műsor befejezése után a május 1-i szorakozásból hogy szintén ki vegye a részét.

A felvonulást gyermekek serege vezeti akik szinpompás változatos diszitésekkal emelték a felvonulás szépségét, külön ki kell itt emelni az uttörök csoportját, valamint a leányiskola sportcsoportját, de ugyanakkor nem szabad elfelejtkeznünk s utolsosorban emlitenünk a Disz fiatalok látványos kerékpáros csoportját s lovasbandériumát. Itt meg kell még említeni a Vöröskeresztesek betegszállító kocsiját, melyen bekötözött beteg és vöröskeresztes ápolónők foglaltak helyet.

A nyolcadik szabad május 1-i ünnepély Dunapataj községben is lelkes hangulatban s a békéért való elszánt harc jegyében zajlott le annak dacára, hogy az ellenség most sem aludt s rémhírterjesztésével iparkodott az ünnepronto lenni. Ammi azonban még sem sikerült, mert legnagyobb bosszuságukra láthatták, hogy nem ültek fel rémhírterjesztéseiknek s az ünnepség várakozáson felüli eredménnyel sikerült. Hiába dobták ki a köztudatba, hogy a nyolcadik szabad május meghozza ismét a cukor és lisztjegyvet. Voltak azért kik eleinte hitelt adtak ezen rémhíreknek s megindult a vásárlási láz a főbb szükségleti cikkek téren. Ezt a rémhírt azonban sikerült hamarosan eloszlatni s így ismét visszaállt a rend e téren az egész község területén.

/.../

A délutáni szórakozás is mindenkinek nyújtott valami kedveset majd pedig a reggelig tartó tánc zárta be a nagy ünnepet.

[KI]

1952. május 6.

Az általános (leány)iskola igazgatóhelyettesének jelentése a megyei erdőtelepítési állomás vezetőjének

A dunapataji áll. ált. leányiskola ifjúsága 21000 facsometét gyűjtött és adott le valamint 1310 facsometét ültetett el a község belterületén és a határban.

Fontos helyet és területet megjelölni nem lehet, mert a tanulók saját házuk udvarán és a határban lévő kertjük mellett ültették el a csemetéket.

[ÁI]

1952. május 7.

A járási tanács vb. titkár leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Felhivom figyelmét a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának munkafegyelem megszilárdítását célzó 161/1951. /VIII. 28./ Minisztertanácsi rendelet 6 §-ban foglaltakra. Ezen rendeletre azért volt szükség mert a kulákok által történt munkaerő csábítás ezen rendelet hiányában büntethető nem volt. Gyakori eset, hogy a kulákok kedvezőbb munkafeltételek illetve bérezés kilátásba helyezésével elcsábították és leszerződötték az állami gazdaságok és gépállomások dolgozóit. Ezen rendelet értelmében munkaerő-csábítás büntetést követi el és 6 hónapig terjedhető börtönnel büntetendő az, aki valamely állami szerv dolgozóját a szerv vezetőjének előzetes hozzájárulása nélkül munkahelyéről kilépésre bírja. A községi tanács végrehajtóbizottságai kísérik állandóan figyelemmel a kulákok ilyenirányú tevékenységét különös figyelemmel az elkövetkezendő nyári mezőgazdasági munkákra. Tehát amennyiben kulák az aratási idényre vagy más idénymunkára olyan munkavállalót szerződött, aki az állami gazdaság vagy gépállomás vagy más állami szektor alkalmazásában áll és nem bírja felettes szervének hozzájárulását úgy ezen bűncselekmény miatt azonnal tegyék meg a fel-

* „Bizalmas.”

jelentést. A feljelentés járási tanács végrehajtóbizottságának küldendő be ahonnan a vádhatósághoz lesz továbbítva. /.../

A munkaerőcsábítás leggyakoribb eszköze a megengedett magasabb bérek és természetbeni juttatások ígérete./.../ A munkaerőcsábítás elterjedésének megelőzése végett kívánatos, hogy egy-két eset a bűncselekmény elkövetése után nyomban bíróság elé kerüljön, hogy a hozott bírói ítélet mielőbb nyilvánosságra hozható legyen.

/.../

[KI]

1952. május 13.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Kívánatos mielőbb az egyáltalán nem működő s lemondott begyűjtési állandóbizottság helyett új bizottságot szervezni, hogy az hathatos segítséget tudna nyújtani a végrehajtóbizottságnak. Eddig minden nehezebb feladatot a Vb-nek egyedül kellett megoldania, mivel a begyűjtési állandóbizottság nem működött. Ezt már most meg kell szüntetni és javasolja Vb. elnök a Begyűjtési bizottság tagjainak kijelölését.

/.../

[ML]

1952. június 9.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Belügyminiszter elvtárs a mezőgazdasági és a közellátási bűncselekmények esetében még az elmúlt év folyamán rendeletet bocsájtott ki, melyben a tanácsok részéről követendő eljárást szabályozta. Ezen ügyben a járási tanács vb. az értekezletén, valamint körrendelet útján s a járási tanács rb. bírójának egyéni foglalkozása és instruálása útján már több ízben utasítást adtam ki. Ennek dacára feljelentések még ma sem felelnek meg azon követelményeknek amit tanácsainktól már elvárhatnánk.

/.../

Gyakori hiányosság az, hogy egyes közs. tanácsok gazdasági /:közellátási:/ ügyekben egyáltalán nem tesznek feljelentést, vagy a följelentéseiket a kiadott utasítás ellenére közvetlen a rendőrséghez küldik meg. A községi tanácsok gyakran szóban értesítik a rendőrséget

* „biz.”

közellátási bűncselekményekről és a rendőrség "saját kezdeményezéséből" folytatja le az eljárást. Így az a látszat adódik, hogy a közs. tanácsok büntető ügyekben nem kezdeményeznek és ily irányban nem veszik fel a falusi osztályharcot.

Utasítom tehát, hogy a jövőben a csatolt minta szerint az abban foglalt adatok pontos feltüntetése mellett tegye meg a feljelentést minden esetben a járási tanács végrehajtóbizottságához. A feljelentéshez minden esetben csatolja a vagyoni bizonyítványt.

/.../

[KI]

1952. június 9.

A járási tanács vb. titkár leirata a községi tanács vb. elnöknek*

/.../

F.évben június 12-én lesz úrnappja. E napon az egyház szokásosan körmenetet szokott tartani. Felhívom az elnök elvtárs figyelmét, hogy a dolgozókat legszélesebb mértékben el kell vonni a klerikális reakció befolyása alól. Mozgósítani kell a Sz.F.V. minden agitációs és szervező módszert fel kell használni, hogy minél több dolgozót meg tudjunk nyerni.

Az előadás tárgya legyen jól megválasztva. Szervezzenek falu napot alkalmazzák a határjárást a szövetkezettel, állami gazdasággal, agrónomusok az élenjáró egyéni dolgozók és elnök elvtárs jelenlétében, utána pedig a határjárást közösen értékeljék ki.

Ahol még nem tartották meg a "Pestis és kolera szövetségesei" című előadást, tartsák meg azt a francia és német kérdéssel kibővítve.

/.../

[KI]

1952. június 12.

A községi tanács vb. elnök jelentése a járási tanács vb. elnöknek

Dunapataj Község Tanács V.B. részéről jelentjük hogy 1952. június. 12-én megtartandó úrnappját a katolikusok részéről templomban ünepele-ték, körmenet nem volt, a részt vevők száma 120-130 fő volt, kb. 80 %,

* „Bizalmas.”

paraszt és 20 % kisiparos, az egész résztvevők közül 80 % férfi volt, a többi nő és gyermek.

[KI]

1952. június 13.

Az állami általános leányiskola évvégi osztályozó értekezlete; jegyzőkönyv

/.../

Nevelőink a továbbképzésből is kiveszik részüket, négy nevelő vesz részt szakosító tanfolyamon, a politikai fejlesztést pedig az alapfoku Párt szeminárium szolgálta. Ennek ellenére meg kell állapítani, hogy a politikai és világnézeti nevelés terén még hiányosságaink vannak. Nem szabadna annak előfordulnia, hogy a VIII.-os tanulók pl. az előadásra, ami a legutobb volt imakönyvvel jönnek. Munkánk akkor lesz ezen a területen jó, ha magunk is meggyőződésesen szószólói leszünk ennek a világnézetnek a tanítási órákon és saját példánkkal nevelünk. Kormányzatunk türelmet mutat a nevelőkkel ezen a területen, de megköveteli, hogy önképzéssel tisztázzanak magukban kérdéseket, és ne hangoztassanak ilyen szólásokat: én már ugyis..., helytelen, ha a nevelők nem hisznek fejlődésük lehetőségében. /.../

[ÁII]

1952. június 18.

„Dunapataj Község dolgozójának versenykihívása”

Dunapataj község dolgozói Kecel község versenykihívást elfogadjuk és az alanti módosított szempontokkal párosversenyre hívjuk ki Harta község dolgozóit.

/.../

[a versenykihívás a begyűjtési, aratási és cséplési munkálatokkal kapcsolatos határidős és mennyiségi felajánlásokat tartalmaz]

Hogy a versenyt sikerre vigyük elvégezzük a következőket:

1./ Támazkodunk a dolgozóinkra, kapcsolatunkat mindig jobban szélesítjük úgy, hogy az aratás és cséplés előtt nagy aktiva értekezletet tartunk az élenjárók részére. Erre meghívjuk az élenjárók feleségeit is, hogy otthonos közhangulatot megteremtünk és a hanyagok helyzetét türethetlenné tegyük.

2./ Agitációs munkánkban jelszavakat alkalmazunk, mégpedig: Kaszáló helyről a felvásárlóhoz, Cséplő géptől a begyűjtő helyre, Azonnali begyűjtéssel a békét véded, Az 5. éves tervvel a szocializmust épited, Azonnali begyűjtés biztosíték a békére, családod biztos jövőjére.

Ezeket a jelszavakat szemléltető agitációban, szavakkal a cséplőgép-ellenőrök, cséplőgép munkacsapat vezetők állandóan tudatosítjuk és minden dolgozóval megismertetjük.

3./ Az Osztályellenséggel szemben megkivánjuk a tervek maradéktalan teljesítését, szigorú ellenőrzéssel vetjük alá őket és a megtorlást alkalmazzuk a gyorsított eljárással a hanyagokkal szemben.

4./ Megszerveztük az uttörő kalászgűjtést a jól teljesítők felköszöntését, a lemaradók kigunyolását, ehhez állandóan felhasználjuk a mozit a hangos hradót, dobszót kis és gazdagyléseket tartunk utcákon és tanyacsoportokon belül és az élenjárókat versenyzászlókkal jutalmazzuk.

5./ Az egyéni párosversenyek kiszélesítését még a nagy munkák előtt végezzük el és erre az eddigi jól teljesítőkre építve, őket a munkákba bevonva megszervezzük legalább 280. versenypár létrehozását, hogy alkotmányunk ünnepén legalább háromszázötven dolgozó paraszt részére adhassunk elismerő oklevelet, a moziban pedig minden előadáson 2. élenjáró részére biztosítottunk két feldiszitett páholyt.

6./ A párosversenyre hívott Harta községgel a versenyt kettő hetenként értékeljük ki és az eredményt a dolgozóink tudomására hozzuk, minden vasárnap tudatosítjuk a megyében és a járásban elért eredményeinket. A kiértékeléshez 3. tagu versenybizottságot szervezünk, mely bizottság állandó heti havi és negyedévi kiértékelést végez és ezt aktívákön keresztül tudatosítjuk.

/.../

Válljon ez a verseny egy új győzelemmé, politikai és gazdasági erőnk további fokozására, de legyen kemény csapás az imperialistákra és azok belső ügynökeikre, háborús gyujtogatókra, a KOREA-i népet aljasul megtámadó pestis és kolera szövetségesek galád gaztetteinek. Legyen ez biztatás a Francia dolgozóknak a hős Duclos elvtársat kiszabadító mozgalmunkhoz és a Francia dolgozók számára a szabadság kivívásához.

Előre Pártunk vezetésével, R á k o s i elvtárs biztos irányításával békénkért, dolgozóinkért, szocializmus megvalósításáért.

Dunapataj, 1952. június 18.

Vb. elnök

vb. titkár

MDP titkár

Vajda József sk.

Rejtő Emilné sk.

S.Toth Jánosné sk.

[KI]

1952. június 20.

Községi rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

Községünkben /.../ egyre több és több iparcikk kerül eladásra, hogy mást ne említsek itt van például az edény áru ebből április hónapban 1000 Ft értékű került forgalomba, míg május hónapban 2700 Ft értékű és ez az arány áll fenn más iparcikkeknél is.

Tudjuk jól, hogy a cipőhöz bőr kell. Az államnak beadott sertés és egyébb élőállat bőréből készül a cipő a falu dolgozói számára. Az a dolgozó paraszt, szövetkezeti tag, aki nem iparkodik a fél évi élőállat beszolgáltatással saját magát és a többi falusi dolgozót rövidíti meg, mert a be nem szolgáltatott és feketén levágott jóság bőréből soha sem lesz csizma vagy cipő.

Községünkben is vannak ilyen beadási kötelezettségüket nem teljesítő dolgozók, kik ezáltal veszélyeztetik az ország iparcikk ellátását. Többek között csak egyet említsek, így például Kiss Pálné 1343 hsz alatti lakost kinek 7 hold 1292 n.öl ingatlana van. Ezen ingatlan juttatás útján került tulajdonába. Ezen ingatlan után 1951 évi hátraléka 18 kg. baromfi és 240 drb. tojás. Az 1952 évi előírása 4 kg. 80 dkg. baromfi és 224 drb tojás. Ez még mind hátraléknak szerepel, mivel még semmit sem szolgáltatott be, de nézzük meg családi körülményeit is s tegyük mérlegre nem teljesítésével szemben, hogy mit nyújtott számára a demokrácia.

Egyik gyermeke a mezőgazdasági technikumban tanuló, másik gyermeke a demokratikus hadseregben tiszthelyettes, míg a harmadik fia a hajózásnál dolgozik. Ezzel szemben a demokráciával szembeni magatartását tanúsítja az is, hogy egyik leánya jelenleg büntetését tölti, akit a népbíróság elítélt, mert a rendőrségnek vasvillával támadott. s veje Hatházi Sándor szintén a demokrácia jovoltából 6 hold földet kapott s most a demokrácia még modot adott neki a tanulásra is. A vasbetonszerelő szakmát tanulta ki s havonta ezreket keres, de a beadását még nem teljesítette.

/.../

Rákosi Elvtárs mondotta a járási Titkárok értekezletén, folyton azt hangoztatják, hogy a pesti prolinak kell a terménybeadás, de hogy a ceglédi prolinak, a falusi prolinak is mennyire kell, arról nem is szólnak egy szót sem. Pedig a beszolgáltatott élelemnek kb. fele visszatér a faluba. A termény beadás országos kérdés, mely falut várost egyaránt érint. Az állami készletekből biztosítást nyer a falu ellátatlan lakossága, a gépállomások, állami gazdaságok dolgozói, a dolgozó parasztok, katonák, a városban tanuló ifjak ellátása is.

A begyűjtött termékek megfelelő mennyisége akadályozza meg hogy a kis és középparasztok termékei a spekuláció martalékává váljanak. Ha jól megy a beszolgáltatás, akkor falun is több nemcsak az iparcikk, hanem az élelmiszer, takarmány is, mint ahogy azt az 1951 december 1-i rendszabályok bevezetése óta mindenki tapasztalhatta. A beszolgáltatás pontos határidőre való teljesítése minden dolgozó paraszt, szövetkezeti tag közvetlen anyagi érdeke. A késlekedők elütik a szabadpiac értékesítésétől a kötelezettségüket becsületesen teljesítő dolgozó parasztokat is.

A szabadpiacból kirekesztett falvak példájából tanulniok kell a többi község dolgozóinak is.

/.../

[ML]

1952. június 30.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Simonfalvi Imre begyűjtési csoport vezetője beszámolója:

/.../

Beadási kötelezettségét minden gazdálkodo a cséplőgéptől a begyűjtőhelyre köteles szállítani. Az elmúlt év jelszava, törvénné változott és aki ennek nem tesz eleget, vele szemben alkalmazzuk büntető szankciókat. Egyes terménynemek felszabadítása lehetővé válik a község területére, ha a község a Tszcs részére pedig ha a Tszcs terv előirányzatát maradéktalanul teljesítette.

A keresmények átutalása illetőleg értékesítése szintén a terv teljesítéséből lesz függővé téve.

Döntően segíti munkánkat, ha a piacokat fokozatosan ellenőrizzük. Nem fordulhat elő, hogy szakajtabol mérve két három mázsákat piacokon forgalombahozzanak és tervünk teljesítve nincs.

Vételi jegyek kezelése terén az elmúlt évben mutatkozó hiányosságot maradéktalanul fel kell számolni, mérlegelési cédulát egyetlen egy esetben sem szabad a termelő kezébe kiadni, hanem azonnal bevételjegyezni kell. Raktárak terén elsőrendű feladatunk, hogy úgy készítsük elő az átvételt, hogy zökkenő mentesen történjen. Nem szabad előforduljon, hogy a raktáraknál sorbanállás veszélyeztesse a cséplőgéptől való azonnali beadást. Raktárak nyitvatartása ideje általában reggel öt órától 20 óráig kell hogy tartson.

/.../

Egyetlen gazda se lehet a községben, aki nem ismeri a törvényt és a törvény nem tudása miatt kelljen vele szemben a büntetőszankciókat alkalmazni. A propaganda terén különösképpen Földmű-vesszővetkezeteknek, népboltjainknak és a mozinak kell élenjárni. A kirakatok az üzletek első térsége mind ezt kell, hogy kifejezze. A mozi előadások közben, valamint szünetekben dia vetítőn és hangszoron keresztül állandóan ismertesse a rendelet jelentőségét. /.../

[ML]

Horváth Imre (interjú)

Éppen cséplési időszak volt, és elég sokat esett az eső. De a cséplőgépnek menni köllött ha esett, ha nem. Mert a gyors betakarítás, meg a gyors elcséplés volt a fő. Persze a gabona csupa víz volt. Nem is szabad ilyen esős időben csépleni, mert az aztán igen nehezen szárad. Ráadásul az volt akkor a jelszó, hogy a csépléstől számítva huszonnégy órán belül a beszolgáltatásnak meg kell lenni. Itt volt mindjárt a szomszédunkban a begyűjtőhely, vittük a gabonát, a magtárosok meg nem akarták átvenni. Hogy nem lehet azt a vizes gabonát összezsúfolni, mert elrohad, meg megfűlled, és akkor őket büntetik meg. Le se rakhattam a kocsiról. Másnap újra bevittem egy nagy parasztkocsi búzát. Megnézik: ezt nem lehet átvenni. Vigyem vissza, teritsem ki. Na, otthon kiöntögettem a nyitott gangra, hadd száradjon. Két nap múlva gyűnnek a tanácstól, hogy ekkor meg ekkor elcsépeltem és még nem adtam le a gabonát. Mondom: bevittem én, de nem vették át, mert vizes! – Nem számít! Be kell vinni! Vigyem be! El lehet képzelni, az embernek tizenvalahány mázsa gabonát bezsákolni, kocsira rakni, lepakolni. De jó, beviszem. Újra beviszem, újra vizes. Vigyem vissza, nem veszik át. És ez így ment kétszer-háromszor. Az embert valósággal megőrjítették! Az egyik követelte, hogy vigyük, a másik küldte vissza, hogy vizes...

1952. július 3.

A községi tanács vb. titkár által a járási tanács vb.-nek felterjesztett „Közérdekű hiranyag”

/.../

Meg kel említeni azt hogy a tanács népművelői mindent el követek hogy a tojás és baromfi beadásunkat első fél évre teljesíteni tudjuk június 29-én mikor országos viszonylatban tojás be gyűjtés volt községünkben megjelent Horvát Józsefnek mondot Budapesti lakos és a piacon 180-filé-rért felvásárolta a tojást, községünk paraszt asszonyai fel lázadva jelentették a községi tanácsnak mikor ugyan is a tanácstól kimenve a

tojást el koboztuk és az 180-filéres tojást 1.50 filérért vetetük meg Dunapatajon dolgozó paraszt asszonyokkal és így tudták teljesíteni tojás beadásukat, eközben rámutattunk arra hogy még ma is vannak feketézők mert nem munkásoknak vite volna el községünkben a tojást hanem a még mindig meg lapuló nagyságoknak Budapestre jó drágán.

Aratási munkálatokkal meg kell említenünk azt hogy dunapataji disz ifjúsága arató brigádokat szervezett és így néphadseregünk egyik elvtársának Flik Ádámnak 2 kh buzavetését learaták, az arató brigád létszáma 28-disz ifi. Községünk területén a klerikális reakció különböző híreket vetett be, most a beíratással kapcsolatban szegény dolgozó asszonyokat azal beszéltek tele hogy mi a választ ellen dolgozunk és nem akarjuk azt hogy a gyermekek járjanak hitanra. Eközben erős párhuzamot húznak Szovjetunió és Magyarország között és a mi községünkre különös képen, a tanács egyik dolgozójával vitában keveredve mondták meg hogy a fejünkben szált a dicsőség mert nem azt csináljuk mint a Szovjetunióban, nem haladunk a Szovjet irányán mikor ott a választ nem tiltják, mert ők meg győződtek arról hogy a Szovjetunióban valóságos emberek vannak a katonaság iteni tartozkodása alatt kik náluk laktak igenis imádkoztak. Ezt meg magyaráztuk nekik hogy mi nem a választ tiltjuk de igenis harcolunk a papi köntösben bujtatott elenség ellen ki minden szegény embernek elensége mert butítja a népeket félrevezetik hogy ne lássák az ők aljas munkájukat rámutatunk grósz jóskákra és a állampusztai papra ki mulatott az apácával a templomban összeszedet peresjé pénzén és ezt ők is be látták azok kik ilyen hangon beszéltek és meg értve ezt más szemel nézik azt mit Kormányzatunk elhatároz és értik azt hogy mennyivel segíti őket Kormányzatunk gyermekeiket tanulhatni. A rémhírterjesztők sem riadnak vissza és minden gyalázatos munkát elkövetnek hogy begyűjtésüket akadályozzák, ilyenek Csörgits Pálné, Nagy A. Gyuláné kulák asszonyok kik a márciusban lekötött sertésüket 90 kiloról 60-kilora fogyasztották le hogy ezen keresztül is hátráltassák beadásunkat és így uszítanak a község lakosága között hogy ne etessék az állatjaikat mert akkor elviszik. /.../

[KI]

1952. július 14.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Vajda József vb. elnök előadja, hogy az aratás vontatottan folyt ennek okát a klerikális reakció működésében látja. Majd felmerült annak a kérdése, hogy a földművelőszövetkezet által vezetett korcsmában

miért nincs a dolgozók részére pálinka s az üzletben zsír ennek beszerzéséről ügyvezető hamarosan gondoskodik, hogy az élelem ellátásban zsírhiány miatt fennakadás ne legyen.

Rámutat vb. elnök arra, hogy a begyűjtés nem kielégítő. Ennek oka a dolgozó parasztság nagy tájékozatlansága. A nagy igényhiány is akadályozza a begyűjtés menetét. Javasolja vb. elnök, hogy alakuljon egy elszámoltató bizottság melynek tagjai /.../ a cséplést végző gazdákat elszámoltatják, hogy ha azt tájékozatlansága folytán a cséplőgéptől nem egyenesen a gyűjtőhelyre szállította volna a gabonát azt 24 órán belül elszámoltatás után a beadásra népnevelő munkával rábírnák. /.../

Javasolja továbbá vb. elnök a szemléltető agitáció további folytatását. Szövetkezeti vendéglőben is feltűnő helyen legyenek a beadásban élenjáró dolgozó parasztok nevei kiírva.

/.../

[ML]

1952. július 14.

A járási tanács V. ügyosztályának leirata

Tudomásomra jutott, hogy iskoláink nevelői nem kapcsolódtak be kellő módon a Korea megsegítésére indult bélyegakcióba. Felhívom Járásunk nevelőit, kapcsolódjanak be a népnevelő munkába, lépjenek érintkezésbe a helyi MNDSZ. ügyvezetővel, ajánlják fel segítségüket.

Szocialista nevelőhöz méltó módon tudatosítsák, hogy a mi szerény ajándékaink új erőt adnak a hősi koreai harcosoknak hazájuk függetlenségének kivívásában, a béke megteremtéséért folytatott harcuk minden becsületes dolgozó ügye.

/.../

[ÁII]

1952. július 16.

A járási tanács vb. titkár leirata a községi tanács vb.-nek

A megyei tanács felhívására közlöm, hogy a községben lévő szociális othont felkell számolni és azt az összes ingosággal együtt Kiskunfélegyházára irányítani a gondozó nők kíséretében.

[KI]

1952. július 21.

Községi tanács vb.ülés; jegyzőkönyv

/.../

Begyűjtés fokozása.

/.../ Elszámoltató és begyűjtési brigádba Thiesz Béla, Vajda Ferenc, Gyürki Gábor és Baráth Lajos dunapataji lakosokat jelöli ki a végrehajtóbizottság. Egyben elhatározza, hogy minden cséplőgéphez ismételten népnevelő fog kiszállni a cséplőgép megnyugtatóására a munkások a fizetésüket nem pénzben kapják meg, amint azt az ellenség hiresztelte, hanem gabonába kapják ki részüket...

[ML]

Nikolovics György (interjú)

Begyűjtők, rekvirálók, fogdmegek. Se azóta, se azelőtt nem volt olyan világ. Gorombák voltak, nagyon. Finomabb ember abba az időbe se vállalt ilyesmit. Ez olyan dolog, mint amikor bemegy valaki a haragosához, és elkezd ott dulakodni. Nem volt mese. Még a rendőrök is bemehettek bárhová. Jöttek, hogy ennyi gabonával tartozunk. Az mindegy volt, hogy tartozunk-e vagy sem. Sokat nem dumálhattunk, oda kellett adni. Övéké volt az utolsó szó.

Egy vagy két hivatalos személy volt a begyűjtésnél, de aztán hozzájuk csapódtak olyan emberek is, mint a Rác Ferenc vagy a Mádi Kálmán. Megmondom őszintén, ezek az emberek azelőtt is kocsmatöltelékek voltak, azóta is azok. Ha mindenki ilyen volna, nem volna a világon semmi se. Ezek csak azt fogyasztották, amit más ember megtermelt vagy megkeresett. Loptak, csaltak, veszekedtek. Ha egy parasztyerek bement a kocsmába, akkor odamentek hozzá, hogy fizessen egy fröccsöt. Nem volt pénze, nem tudott fizetni? Na, akkor gyere! Kihívták, és megverték.

Emlékszem, mikor még legényke voltam, mit lehetett itt faluhelyen csinálni? Bementünk a kocsmába, és megittunk egy pohár sört a haverokkal. De ha ezek a csibészek bent voltak, nemigen mertünk bemenni. Nemhogy ők erősebbek voltak, de mindég az övéké volt a hatalom. Még a bálban is. Sokszor, mikor láttuk, hogy jönnek be, mi már léptünk is ki a másik ajtón.

'56-ban aztán ezek voltak a nagyok! Ezek dobálták ki a tanácsnál a papírokat, ezek gyűjtötták meg, ezek voltak a tüntetésnek a vezérei. Az ötágú csillagot is ezek verték le.

Itt lakott a szomszédunkban egy cigánycsalád, a Rác Ferencéék. Mikor volt ez a forradalom, másnap reggel szalad a kis Rác gyerek, olyan 8–10 éves forma kis srác:

– Anya! Apa a tanácselnök! – Hát cigányok voltak. De volt ennek azután más oldala is. Voltak itt utána lecsukások, meg tárgyalások is. Akkor az egész családot

kitelepítették Patajból. Valamilyen állami gazdaságba rakták őket, Baja mellé. Odakényszerítették őket. Ezek a szegény emberek, ha olyan volt a rendszer, hogy a kulákokat lehetett nyírni, akkor ezt csinálták. Utána volt egy pillanatnyi fordulat, jött a forradalom, akkor odaorientálódtak.

1952. július 25.

A dunapataji rendőrörs üzemi pártszervezetének taggyűlése; jegyzőkönyv

/.../

Fel kell ismerni rendőr elvtársainknak, hogy az ellenség a cséplés, begyűjtés végrehajtásánál hol és milyen módon igyekszik támadni. A tapasztalat szerint igyekszik a tervszerű munkát zavarni, rémhírterjesztéssel szervezetlenség előidézésével stb. A begyűjtést különösen a kulákság különböző formában szabotálja amint azt az elmúlt esztendő tapasztalatai bizonyítják, több esetben zsizsikos, homokos, piszkos gabona búzával igyekeztek tönkretenni dolgozó parasztságunk által beadott egészséges gabonát. Más esetben pedig a beadást igazoló vételi jegyeket hamisították meg és ezen tevékenységük kiszélesítése céljából igyekeztek befolyásuk alá keríteni parasztságunk ingadozó elemeit. Nem riad vissza az ellenség végső dühében a legelvetemültebb módszertől a gyűjtogatástól és a géprongálástól sem.

/.../ Rendőr elvtársaink csak akkor végeznek jó munkát, ha a helyi párt és tanácsok szerveivel szoros kapcsolatot tartanak fenn és ezen keresztül hatnak a tömeges lemaradások megszüntetésére. Tartsák az elvtársak szem előtt az eljárásuk során mielőtt bünvádi eljárást folyamatba tennének, terjedjen ki a figyelmük azon körülményre hogy az elkövetők milyen mértékben lettek figyelmeztetve a rájuk vonatkozó rendeletek megsértésének következményeire. Rendőr elvtársaink intézkedéseit elsősorban ne az vezérelje, hogy mindenáron megtorlást alkalmazzon, hanem a nem súlyos és csekély esetekben alkalmazzák dolgozóinkkal szemben a megfelelő felvilágosító munkát. Éppen ezért ellenőrzéseik során kísérik figyelemmel cséplő és begyűjtő helyek szabályos munkafolyamatát, beszélgessenek el a becsületes dolgozó parasztokkal és azok észrevételeit intézkedéseiknél vegyék figyelembe, ha súlyos visszaélést észlelnek, határozottan és szigorúan a fennálló törvények és rendelkezések értelmében járjanak el. Azonban minden intézkedésükben tartsák szem előtt pártunk parasztpolitikáját és a munkás-paraszt szöv. megszilárdítását.

/.../

Hozzászólások:

/.../

Kasza elvtárs elmondja, hogy az előző rendeletekben úgy volt, hogy először a fejadagot és a vetőmagot meg kell hagyni és utána jön csak a beszolgáltatás. Most ez a rendelet megváltozott és először a beszolgáltatást kell teljesíteni és ami megmarad avval a termelő szabadon rendelkezik. Ezt a rendeletet azért hozták, mert a tavaji évben soknak megvolt a fejadagja és mégis a boltból vitte a kenyeret és így nagyban elvonták a városi és ellátatlan dolgozók elől a kenyeret. Fölhívja a figyelmet az osztályellenesség elleni harcra, mert azok el akarják hitetni, hogy a kenyérnek 4-5 frt. lesz kilója és még azért a pénzért sem lehet majd kapni. /.../

[MPA]

László István (interjú)

'52-ben volt a legrosszabb termés gabonából, kukoricából, búzából, mindenképp. És a téeszre is ki volt vetve, hogy mennyit kell beadni a terület után. Kedvezményesebb volt, mint a magánparaszté, de azért csak ki volt írva, hogy ennyit meg ennyit be kell adni. Hát jött az aratás. Országos körlevélben kiadták a megyéknek, azok meg a járásoknak, hogy egy kiló ötven deka búzát meg ötven deka árpat munkaegységenként ki kell mérni a tagoknak, és csak ezután kell fizetni a beadást. A beadás után meg szétosztani, ami marad. Ez állt a papíron.

Na, behívták az összes téeszelnököket a járáshoz, és akkor elmesélik, hogy mi van. Meg is mutatták a papírt, hogy ez van a rendeletben. De nem osztották ki, hanem ottmaradt egy halomban. Tudja fene, hogy mi vezérelt akkor engem, de én bizony elloptam egyet abból a rendeletből, az országosból, és eltettem. Nem vették észre. Úgy harmad-negyed napra megkaptuk a járástól a papírokat postán. De akkor már nem az eredeti papírt, hanem átgépelve.

Jött az osztás, a cséplés meg a beadás. Addigra már ki volt adva, hogy mindenki a takarmányforgalmiba vigyen minden gabonát, és majd a járás gondoskodik az ellátásról a téesznel is. Úgyhogy nem szabad előre kimérni. Az új papíron már ez állt: „Majd a járás gondoskodik mindenről.” Én meg úgy gondoltam, hogy engem ez nem érdekel, mert az elsőt kell figyelembe venni, amit föntről adtak ki. Az stencilezett papír volt.

Mondtam a gyerekeknek, hogy csépölünk, és be a gabonát, de mindet, a malomba! Hát persze, zúgolódtak szegény emberek, hogy akkor mi lesz velük.

– Ne törődjeteK vele! Befelé a malomba mindent!

Akkor bejöttem a malomba. Égert Salamon – nekem nagyon jó barátom – volt itt a molnár. Mondom neki:

– Salikám, én hordom ide be a gabonát, mert a raktár már nem bírja fogadni ezt a sok beadásos gabonát, te meg írod egy irkába fölfelé, hogy mit hozok be.

Mert holnap jönnek a tagok zsákkal, és én majd kiírom papíron, hogy kinek mennyi jár a munkaegység szerint. Te meg csak add ki nekik! Salamon ezt is csinálta.

A tagoknak is adtam egy papírt, hogy ennyit követeljenek, mert nekik ennyi jár. Aztán kimértem úgy a gabonát, hogy beadásra nem maradt több mint húsz mázsa. Hát kevés termett. Na, akkor azt visszük a beadásba.

De közben az egész járásban futott széjjel a hír, hogy úgy csinálja mindenki, ahogy a László Pista, mert az mind behordja. Ugye látták, hogy megy a gabona a malomba. Annyi eszük meg nem volt már, hogy megnézzék, milyen könyvbe írjuk. Mikor aztán észrevettük, jöttek a járástól.

– Mit csináltál?!

– Semmit. Kimértem a tagoknak, ami jár, mert ez a rendelet. – Azok meg erre vették elő az új papírt.

– Ez a rendelet.

– Nem! Az eredeti rendelet nem ez, hanem ezt adták ki.

– Honnan tudod te ezt?

– Hát – mondom –, nem ti hívatatok bennünket oda? És elmagyaráztátok, hogy mit kell csinálni? Utána harmadnapra azt mondtátok, hogy nem így kell csinálni, hanem úgy kell csinálni?

– Ilyen rendelet nem is volt!

Na akkor fogtam a papírt:

– Tessék, itt van! Ezt ismeritek? Ezt a papírt?

– Honnan vetted te ezt? Ki adta?

– Senki sem adta! Ott volt az asztalon, én meg elvettem. Azért küldték ki, hogy mindenkinek adjátok oda. Hát elhoztam egyet magammal.

Nem bírtak semmit csinálni. Mit csinálhattak volna velem? Ők csinálták a másodrendeletet, csak hogy jó legyen a megye meg a járás. Ez a túlkapás. Azért mondom, hogy az '52-es túlkapásokat nem a Rákosi csinálta, vagy a központi pártbizottság, hanem, kérem szépen, ezek. Ezek helyi, járási, megyei túlkapások voltak.

Török Lászlóné (interjú)

Hát, ezen a kis településen nem sok vagyonos ember volt! Jobban munkások. Eljártak summásnak, meg nagyobb gazdákhoz aratni ide, Patajba is. Az én apám viszont olyan 60 holdon gazdálkodott. Fogadott bérest abban az időben, mert maga nem bírta. Ebben a faluban volt talán három-négy, aki így több birtokkal volt. Ugye, ez csak szállás, annak mondják. A háború után aztán a szegények is kaptak földet. Apám esküdt is volt, intézett ilyen apróbb hivatalos dolgokat itt, hogy ne kelljen mindennel beszaladgálni Szakmárra, mert odatartoztunk. Ez '47–48–49-ben volt. Akkor aztán kuláklírára kerültünk. De én elkerültem otthonról, mert férjhez jöttem ide, az apósomhoz. Annak a földjén dolgoztunk. Akkor már ez volt az én családom. Kaptam otthonról is egy kis földet, mert apám akkor már se a beadást, se a munkát nem bírta annyira. De csak ő lett kulák, mi nem.

Akkor jött az '52-es év. Hát abban az esztendőben olyan fagy volt, hogy mindent elvitt. Nagyon-nagyon szűk esztendő volt. Július 20-án elvitték apámat. Egy kövér disznót kellett volna neki leadni, és nem volt. Mondta, hogy mihelyt leválasztja a malacokat, odaadja az anyakocáját. De nem érték be ezzel. Kijött a rendőr, és elvitték Kalocsára. Ő már erre számított, ő gondolta, hogy most lecsukják. Mert mindedig bírta magát, de most már nem. Ugye, az ő száját már régen égette a kása. De a többi gazdáét, akik nem voltak kulákok, csak most kezdte égetni. Őnekik eddig még a hajuk szála se görbült. Úgyhogy mikor híre ment, hogy a fejadagot is elviszik, és csak vetőmagot hagynak, ők még azt gondolták, hogy a fejadagot nem adják, a fejadagot, azt nem. És mikor jöttek a rendőrök cigányokkal, hogy elviszik a fejadagot, összegyűltek az emberek itt, a szállás közepén. Háromhetes gyermekágyas voltam a kislánnyal, de kiültem ide, az ablak alá, hogy lássam, mi történik. Rám szól az egyik öreg néni: – Asszony, asszony, eredj be, mert itt valami lesz, aztán összetaposnak! Még innen, a hátsó szomszéd-ból egy fiatalasszony a harangot is megkondította, hogy gyűjjenek össze az emberek. És akkor itt gyülekeztek előttünk, hogy márpedig a fejadagot nem engedik. Na, a rendőrök meg felszólították a Vörös Gergő bácsit, hogy adja ki a fejadagot. Elindult haza, itt lakott a túlsó soron. Az emberek meg mentek utána, hogy a fejadagot nem engedik, nem engedik a fejadagot. És nem adta ki! A rendőrök meg nem vitték el. Ez volt kedden. Másnap délután, úgy 1 óra tájban lehetett, éppen megszoptattam a kislányt, és én is lefeküdtem, mikor jönnek, hogy Borcsa, anyádékhoz katonák mentek teherautóval, anyádékat viszik. Úristen! Mondom, akárhogy is van, én elmegyek oda, mert ugye ott volt a testvérem felesége, és annak is volt egy hároméves fia. Hát ha már viszik az anyját, legalább magamhoz vehessem a gyereket. Na de két katona sétált a járdán, be se engedtek az udvarba. Hazaérek, kérdik az asszonyok, hogy mi van. Hát, mondom, be se mehettem. Láttam, hogy pakolják őket, de nem engedtek be még az udvarba se. Hamarosan gyűttek mihozzánk is, hogy mi is pakoljunk. De minket azért nem vihettek el, mert nem adtuk ki a fejadagot, mert mi még el se csépeztünk akkor. Az én uram nem is volt ott az emberek közt, mikor erről beszéltek, mert egész nap hordták be az asztagba a gabonát. Ezen a napon se volt otthon, mert akkor meg kint volt szántani. Úgy mentek utána ezek az ávós katonák. Nem tudom, összesen hányan lehettek, de csak mihozzánk jöttek vagy öten-hatan. Nem kérdeztek és nem mondtak ezek semmit. Azt se, hogy mi bűnünk, vagy valamit. Csak egyszerűen hogy ennyi és ennyi idő alatt pakoljunk össze, és menjünk. Majd aztán később mondták egyszer nekem, hogy állítólag azért vittek el minket, mert engem összetévesztettek azzal a fiatalasszonnyal, aki megkondította a harangot. Hogy itt állítólag már másnap jött a beismerés, hogy nem azt vitték el, akit kellett volna.

Mindjárt látszott, hogy itt engem akarnak – na nem engem, az én családomat –, mert azt kérdezték, melyik a mi szobánk, a mi lakásunk. Mondom, hogy nem úgy van az, hogy ez a mamáéké, az meg a mienk, mert hát itt minden közös. Akkor az egész család megy. Az apósom is, meg az anyósom is. Erre aztán nagyon megijedtem. Akik ott nálunk rendezkedtek, azok lehettek a főnökök. Ezt abból

gondolom, hogy nem ávós ruhában voltak, hanem civilben, mint az urak. Úgy járkáltak ott föl-alá, mint a páva. Olyan dölyfösen, hogy moccanni se mertünk. Csak álltam, és sírdogáltam. Akkor odajött pár katona, hogy fiatalasszony, pakoljon, mert különben mindene itthon marad. Amit elvisz, az a magáé, de amit itthon hagy, arra ne számítson. Ezt is úgy, sűgva, nehogy a feljebbvalók észrevegyék. Akkor kezdtem egy kis ruhaneműt pakolni magamnak, meg a gyerekeknek. De a férjemnek majdnem minden ruhája itthon maradt. Úgy jött el, ahogy a szántásból hazaért. Mert akkor már nem volt idő. Már kint álltunk az autónál, amikor jött befelé a lovakkal. Arra sem volt idő, hogy kifogjon, leszerszámozzon. Mondták, hogy ők majd bekötnek, ő csak menjen hamar a teherautóhoz. Mert bizony ilyen volt az az '52-es esztendő.

Innen a faluból négy családot vittek el akkor. Na persze úgy, hogy az öcsém, a felesége meg az anyám, ezek voltak pl. egy család. Akkor még Keserűtelekről volt egy család, meg Labdaházáról. Azt beszéltek, hogy a keserűtelkieket azért hozták el, mert ott a bácsi – kulák volt különben – kiment este a háza mögé, és hallgatózott, hogy mi hallatszik át innen, tőlünk, Réztelekről. Aztán állítólag meglátták a rendőrök, hogy ott bujkál, hallgatózik, és ezért hozták el a családot. A labdaházi ember, az is kulák volt. Az ki volt ide rendelve, ő hozta ide a cigányokat mihozzánk. És a végén őt is fölpakolták a családjával.

Minden család kapott egy teherautót, csak kettőt valahogy egybe raktak, úgyhogy végül öt autóból állt ez a konvoj. Egy katona vezetett, kettő meg velünk volt hátul, fönn a platón. Elindultunk délután, és másnap délelőtt 10 órakor értünk oda. Mert útközben bementünk Kecskemétre, és ott is álldogáltunk egy jó darabig. Ott vették le a kocsiról ezt a Vörös Gergő bácsit, meg a keserűteleki embert, a Pécsi Ferencet. De azt nem találták annyira bűnösnek, mint a Vörös Gergő bácsit, úgyhogy egy hét múlva elbocsátották, és odajöhetett hozzánk, a Hortobágyra. A katonák nemigen szóltak hozzánk, legfeljebb ha a kislány sírt, meggyújtottak egy gyufát, hogy nézzem meg, mi baja.

Másnap, ahogy megérkeztünk a Borsós-tanyára a Hortobágyon, egy üres lakásba raktak bennünket. Kaptunk egy akkora szobát, mint ez a mienk. De még el se pakoltunk, máris érkezett egy másik család Ferencfalváról. Azokat is odarakták, ugyanabba a szobába. Ez egy cselédház volt valamikor, mert ott csak cselédek laktak azelőtt. Akkor volt egy kis távolság, aztán megint jött egy ugyanolyan ház. Még arrébb pedig volt egy nagy hodály. Hát abba sajnos emeletes ágyak voltak, úgyhogy mi még jobban jártunk. Mire mi odaértünk, a hodály már tele volt, úgy kaptuk ezt a helyet. A szoba négyszer négyes volt, mi voltunk benne hatan a picivel, Ferencfalváról meg egy nő az édesapjával, egy másik nő a két családjával, úgyhogy tizenegyen voltunk összesen. Akkor beljebb volt még egy szoba, de hát az inkább spájz lehetett valamikor, mert nagyon kicsi volt, abban megint volt két család. Ott voltak az én szüleim. Először a földön aludtunk, oda terítettük a szalmazsákot, mert ágyat nem vittünk magunkkal. Aztán a Vörös Gergő felesége, mert oda üresen állt az autó, és azok hoztak nyoszolyákat is, odaadta az egyik nyoszolyát, hogy mégse a földön aludjunk. Akkor ami ruhaneműnk volt, azt mind rápakoltam, letakartuk, és azon aludtunk. Az mind alánk volt terítve, mert

máshol nem volt hely. Nyári időszakban még istenes volt, de télen a kislány pelenkáit is ott szárogattuk. Az épület mögé csináltunk katlant, ott melegítettük a vizet a fürdéshez. Szerencsére volt ott kisteknője valakinek, amert én bizony még azt se vittem, hogy tudjam a kislányomat fürösztetni. A fürdés az bent volt azért a szobában. Feltettük az ágyra a kisteknőt, és úgy. Volt ott még egy asszony, akinek olyan kicsi babája volt, mint az enyém. Az enyém volt háromhetes, az övé meg héthetes. Na, azzal a fiatalasszonynyal később bizony sokszor elmentünk fát lopni. Hogy télen legalább egy kicsit tüzelhessünk. Mert egy lábas sparheltet még csak kaptunk az igazgatótól, mikor mondtuk, hogy pici gyerekek vannak, és télen megfagynak, de tűzrevalót nem adtak. És akkor ezzel az asszonnal elmentünk fáért. Ennek a férje nem kulák volt, hanem hentes. A másik család, a ferencfalviak, azok viszont kulákok voltak. Akkor volt egy öreg néni, annak a férje azelőtt rendőr volt. És az az ember a Vörös Gergő bácsival volt együtt becsukva. Ők persze nem tudták, hogy a feleségeik együtt vannak, nem lehetett azt megírni. Még ha írtak is, ilyesmiről nem lehetett. Ez majd csak később derült ki, mikor már az emberek is meg az asszonyok is hazakerültek.

A hodályban, ott nagyobb urak voltak, mint mi. Mert voltak ott tábornokok, meg a jó isten tudja, még mifélek. Volt ott egy fiatal lány meg egy fiú. Úgy mondták, hogy azok a Horthy Miklós sógorának a gyerekei. Velük volt az apjuk is. Azok is fejjögulyások voltak a gazdaságban. Úgy fejtek, mint a fene. Meg kellett nekik szokni, ha enni akartak. Mert ott fizetést nem sokat adtak, meg enni-valót se. Reggel teát kaptunk, estére meg feketekávé. Ez volt a reggeli meg a vacsora. Ebédre aztán volt valami főtt étel. Bolt nem volt. Kijártak hozzánk a rendőrök ellenőrizni, és úgy be-beültek beszélgetni. És akkor volt köztük olyan jólelkű, azokkal hozattunk egy kis grízt, cukrot, ezt-azt, bentről, Hortobágyról – mert a rendőrség az ott volt, és ők ott váltották egymást –, hogy a kicsinek tudjak azért mégis valamit pótolni. Igaz, később megengedték, hogy küldhetnek otthonról csomagot. De hát ott is nagy szegénység volt, nem nagyon tudtak azok küldeni. Nagyon meg kellett feszíteni, ha mégis küldeni akartak valamit. Egy év után megmondták, hogy most már aki akar, hívhat látogatót. Akkor se tudtak jönni, mert nem volt pénzük. Úgyhogy csak magunktól várhattuk a segítséget. Például volt ott egy kacstatelep. Az én anyám is odajárt kacsákat tömni. És bizony volt úgy, hogy megfojtotta a kacsát, mert a döglött kacsát haza lehetett hozni, aztán megfőztük, megsütöttük. Meg úgy is volt, hogy a tojást a pöttöm zsebibe beletettük, aztán hoztuk. Ugye nem álltak mindig ott mellettünk, hogy tudják, hány tojás törött össze. Volt, hogy anyám otthon maradt, én mentem el helyette tömni, és akkor bizony összeszedtük a tojásokat. Volt ott egy ember, annak a telepnek a vezetője. Az se olyan volt, hogy mindig a sarkunkba álljon. Mindig azt mondta, csak úgy vigyék, asszonyok, hogy ne lássa senki, mert én nem látom. Szóval voltak jószívűek azok közt is.

Vagy például a sógornóm, az a teheneknél dolgozott, és akkor elmentem segíteni neki fejni. És egy félliteres üveggel beletettünk a zsebünkbe. Hát így éldegéltünk, egy kicsit csaltunk, egy kicsit loptunk. Mert azért a kis tejért, amit elhoztunk, nem kellett fizetni. Mert a másik évben már volt ott bolt. De a pénz az

nagyon kevés volt, azt nagyon be kellett osztani. És akkor mégis lehetett sütni egy kis kalácsot a kenyér mellé, mert akkor már olyan sparheltünk is volt.

Azért az a bolt sokat segített, mikor meglett. Én egy évig nem jártam dolgozni, hogy el tudjam látni a picit. Azt megengedték, különösebben nem hajtottak, hogy márpedig nekem muszáj menni. Persze meglátszott, mert csak a férjem keresett, aztán négyen voltunk rá. De én vigyáztam otthon a három gyerekre, kettő az anyém volt, egy pedig a testvéremé, és akkor az anyám is járt dolgozni, meg az ányom is, meg a testvérem is. És mikor lett ez a bolt – akkor már nem fizettük be a kaját, csak a férjemnek, mert az messzire járt, meg össze-vissza, hol ide, hol oda –, vettünk egy kis zsírt, lisztet, miegymást, és akkor estére már főztem én ott kinn, a katlanon. Nem nagy koszt volt ám: krumplisgombóc, paprikáskrumpli, ilyesmi.

Volt ott egy fiatal legényember, nyomorék kezű, más munkára nem való, az jött kelteni reggel félnégykor-négykor a kocsisokat, hogy menjenek etetni a lovakat. Kiabált befelé, hogy Vörös, Török – a férjem Török, a testvérem Vörös – felkelni. Ők már öltöztek is, és mentek. Megetették a lovakat, és hat órákor hazajöttek reggelizni. Ahogy mondtam, nem volt más, csak tea. Mentünk bögrével vagy fazékkal, aztán kimérték aszerint, hogy hány személyre fizettük be. Mi csak két személyre fizettük be a kosztot. A férjemnek az ebédet kivitték a határba, ahol éppen dolgozott, mi meg a kislánnyal megettünk ketten egyet. Szóval hazajöttek, megitták azt a kis teát, aztán mentek újra. A testvéremnek a felesége a csibetelepen dolgozott. Annak is öt órákor menni kellett etetni. És bizony este olyan 6–7 óra felé jöttek meg a munkából. Télen még hamarabb, de nyáron volt nyolc óra is, mire megjöttek, mert a lovakat este is meg kellett etetni. Kifogtak, és úgy mindenki a magáét. Ott nem volt olyan, hogy behajtom az istállóba, és már jövök is. Amíg el nem látta a lovakat, addig nem jöhetett haza. Estéknént bizony nekikeseredtünk, hogy jaj, hát mi is lesz velünk, hogyan is lesz, meg hogy milyen jó az otthoniaknak. Sírdogáltunk is sokat.

A második esztendőben aztán már az anyámra hagytam a gyerekeket, és én is eljártam dolgozni. Eljártunk vízbe rizset palántázni, később meg aratni. Életemben nem láttam azelőtt rizst. A gép vágta, mi meg szedtük utána össze, marokba. Dehát válogatni nem lehetett, kellett a pénz nagyon. Nem hajtották az embert, hogy na már pedig dolgozni muszáj, ha beteg, ha nem, ha ez a baja, ha az. Csak nem kapott fizetést. És utóbb már mindenki dolgozott ám, mert ha eleinte volt is valakinek, elfogyott ám az a pénz. Legfeljebb a nagyon öregek, ahol egyik se tudott dolgozni, kaptak ingyen kosztot. Aki keresett, attól vontak le az ő eltartásukra. És akkor még a tábor fönntartására is vontak le a fizetésből. Sőt a vége felé ki volt adva, hogy építsünk házat. Ott, Borsós tanyán. El is kezdtek épülni a házak úgy, hogy a fizetésünkből lefogták. Megvolt, hogy a fizetésnek hány százalékat fogják le erre a lakásépítésre. Aztán mégse költöztünk be, mert hazajöttünk. És azt a pénzt, amit erre levontak, utólag megküldték. Karácsonyra kaptuk meg. Nagyon jól jött, nagyon örültünk neki. Nem volt valami nagy összeg, talán kétezer forint. Ugye nem volt sok a fizetés, olyan sokat nem is vonhattak. Így is nagyon megéreztük. Úgyhogy én igyekeztem olyan munkát keresni, ahol gondol-

tam, hogy tán többet fizetnek. Meg hát amikor én elkezdtem járni dolgozni ott, már ki volt alakulva, hogy kinek mi a dolga. Az elején megkérdezték, hogy ki mivel foglalkozott otthon. Ugye a tábornoikat nem tették a lovakhoz, mert az nem ért hozzá. Aztán aki jószággal volt, lovat vagy borjút nevelt, azt jobban megfizették, mert az állandó munka volt. Télen ugye annyi munka nem volt, hát kapálni nem köllött, azért mindenki az állatokhoz ragaszkodott jobban. De hát mindenki oda se mehetett!

Különben olyan rendszeren ment ott minden munka, hogy szabad emberek se dolgoztak volna jobban nekik. Mert hát igyekeztünk úgy csinálni, hogy ne háborgassanak bennünket. Aztán olyan különös bajunk nem is volt, hogy talán hajtottak vagy bántottak volna bennünket. Nem mondom, először kemények voltak ám azért. Emlékszem, első nap bezártuk az ajtót. Azt hittük, hogy úgy vagyunk, mint otthon, és bezártuk a konyhaajtót, hogy ne gyűjjön be senki. Éjfélkor jött a rendőr, jól megrugdosta az ajtót, hogy minek zártuk be. Akkor aztán fölkellett bennünket padlót sikálni, mert nem volt neki elég tiszta. Ez volt ugye a szoktatás. Aztán mondták, hogy innen nem lehet kimenni, meg hogy úgy viselkedjünk, nehogy probléma legyen. Szóval azért úgy megfélemlítettek ám minket, hogy ne is merjünk csinálni semmit. Aztán amikor már látták, hogy ezek se olyan nagy bűnösök, meg nem is rossz cselédek, meg hát nem úgy van az, hogy félni kell, hogy majd megszökünk – hát hogy szöktünk volna meg, mikor a személyinket is elvették, meg családostul hova szöktünk volna –, akkor egy kicsit megszélidültek. Akkor már az volt a legnagyobb szigorúság, hogy az igazgató nem engedte meg, hogy a kocsis elvigye az asszonyokat. Ha ugyanoda mentek dolgozni, akkor se engedte meg, hogy felüljenek a kocsira. De máskülönben nem bántak ott velünk rosszul. Meg hát, mondom, az emberek is úgy viselkedtek ám, azok is olyan hűségesen dolgoztak. Borhoz nem jutottak, inni nem tudtak. Ha borhoz jutottak volna, egyik-másik férfi talán kicsikét erősebb lett volna, vagy mit tudom én, szókimondóbb. De ha valaki tiszta józan, akkor már nem úgy van az. Hát ki mert volna az állammal szembeszállni? Gondoltuk, eddig nem csináltunk semmit, mégis elhoztak bennünket, hát ha még csinálnánk is valamit, akkor hol kötnénk ki.

Nem politizáltunk. Újság egyáltalán nem járt. Állítólag az uraknak, ott a hodályban, volt rádiójuk – azok mondták, hogy most ezt adta le a rádió, most azt –, de a parasztembernek nem volt az se.

Mi megvoltunk abban a kis házban a mifajta népek között – ugye ott mind parasztok voltak – egymás mellett, egymás szomszédságában. A hodályhoz mi nemigen jártunk. De azért elmentünk oda megnézni őket, hogy hogy vannak, mint vannak. És ugye ott egybe voltak tolvaz emeletes vaságyak, aztán egyik-másik függönyt csinált az ágyak közé – mégis, mit tudom én, valami spanyolfalfélét –, hogy azok elválasszák az egyik családot a másiktól. És voltak ám ott olyanok, akiknek nem volt ott a férje vagy a felesége, hát ezt már nem tudom...

Azért beszélgetni lehetett velük, azt nem tiltotta senki, hogy egymással ne beszéljenek. De jobban a munkában, mert oda együtt jártunk. Szóba álltak velünk, sőt még ők vigasztaltak bennünket, hogy ne búsuljunk, majd egyszer hazamegyünk. Meg írtak verseket is: „Szegény deportáltak hodályban tanyáznak... Nehéz

az életük, éheznek és fáznak, elhagyott otthonukba csak álmaikban járnak, vissza-vissza vágynak.” Hát ilyeneket. Aztán volt ott egy kislány, Pécsi Veronikának hívták, arra is csináltak egyet, hogy a „Pécsi Veronika szoknyája olyan mint a hermónika...” De már elfelejtettem ezeket. Később tánccsoport is alakult, még előadást is kellett tartani, hogy mégis valamivel szórakozzon a nép. És ezek a mi-fajta népek – hát én is – felöltöztünk ilyen kalocsai ruhába. Télen meg felöltöztünk mikulásnak, és hozták a cukrot a gyerekeknek. Anyáméknak volt egy subájuk, abba beöltözött egy lány. Még az öregeknek is vitte az ajándékot. Összerakosgattuk a pénzt, aztán vettünk egy kis cukrot. És úgy tartottunk mikulás-estét. A második esztendőben aztán még mise is volt. Debrecenből jött ki egy pap. Volt a táborban is egy pap, de az már idős volt. És akkor ez a debreceni kijött karácsonyra, húsvétra, úgyhogy a gyónást, áldozást elvégezhetjük. De csak ott ám, a szobában. Eljött, meggyóntunk, és akkor másnap tartotta a misét, ott meg áldoztunk. A misén voltak vagy háromszázan. Csak egy kis hely volt ám, tettek oda neki egy asztalt, és akkor elvégezte. Nyári időszakban kint az udvaron, télen meg bent, a kicsi szobában. Vagy a konyhán. Ebédkiosztáson, ahol volt a közös konyha, ott tartotta a plébános úr a misét.

Mikor minket odavittek a Borsós tanyára, azt mondták, ide be van út, de innen ki nincsen. Innen majd csak a dögös kocsi viszi el magukat. De már akkor is volt olyan rendőr, aki azt mondta, ne búsuljon fiatalasszony, nincs olyan hosszú kötéll, aminek vége ne lenne, majd vége lesz ám ennek is. Csak mi nem hittük. Később aztán, ahogy mondtam, onnan a hodályból, az urak közül, voltak egy páran, akik úgy biztatgattak minket. Mikor meghalt Sztálin, főleg azután mondogatták, hogy ne búsuljunk, megszabadulunk, nem maradunk itt örökké. Így vígasztaltak mindig, de mást nem mondtak. Pedig egyszer találtak is náluk egy világvevő rádiót. Az illetőt, akié volt, elvitték egy pár napra, de aztán visszaeresztették. Fogalmam sincs róla, hogyan tudták meg. Ott sustorgott mindenki, hogy ezt keresnek a rendőrök, azt keresnek a rendőrök. Akkor nagyon megijedtünk mi is, mert hát sok fa volt az ágy alatt. De nem törődtek ők azzal, minálunk nem is voltak. Tudták ők, hogy hol kell keresni. Csak a hodályban, ahol ezek az urak voltak. Mondom, meg is találták, el is vitték, de csak visszaeresztették. Gondolták, elég büntetés ez már neki így is. Aztán, hogy volt ez a rádiójuk, amíg el nem vitték, ők tudtak olyat, hogy mit mond a Szabad Európa. De hát mi nem értettünk ehhez, meg nem is foglalkoztunk vele, mert dolgozni köllött, mindig dolgozni.

Volt a férjemnek egy kocsiparancsnoka az istállónál. Az szabad ember volt. Sokat eljárta vele az uram. És egyszer, mikor mentek ki dolgozni, mondja neki ez az ember, hogy na, most már nem kell búsulni, megszabadulnak. Merthogy előző este leadta a rádió, hogy a Nagy Imre amnesztiát hirdetett a deportáltaknak meg az internáltaknak. Nem nagyon mertük hinni. Ott suttoztuk egymás közt: igaz ez vajon? Nem lehet ez igaz, mert addig családot haza nem engedtek. Inkább még hoztak lóval utánunk is. Újév táján is odaállt valami ötven teherautó. Csak néztük azt a rengeteg kocsit, hogy minket visznek-e, vagy valakit hoztak. Hát hoztak. Miskolciakat. Csak nem ott rakták le őket, hanem elvitték másik tanyába, mert nálunk már nem volt hely.

Nem is engedtek el mindjárt, mert ugye nyár volt, a gazdaságnak kellett a munkás, és visszatartott bennünket. Sőt az ősön átraktak minket is egy nagyobb istállóba. Kipakoltak a kis házunkból, mert azt mondták, hogy oda majd szabad emberek jönnek, és ki kell pucolni. Még arról is szó volt, hogy csak addig leszünk ott, amíg az új lakások, amik épültek, amiért a pénzt lefoglák, el nem készülnek. Mondták, hogy karácsonyra be is költözhetünk.

De arra már nem került sor. Emlékszem, éppen kint voltunk a rizstelepen. Arattunk. A férjem még messzebb dolgozott, így aztán inkább hozzám jöttek, hogy menjek be a papírért, mert megkapjuk a papírt, hogy mehetünk haza. El lehet képzelni, azt se tudtam, hogy sírjak vagy örüljek. Megmondom őszintén, még az is megfordult a fejemben, hogy ne menjünk haza. Hogy ne a mi falunkba menjünk, hanem valahova máshova. Ha így kiűztek bennünket, akkor minek menjünk oda vissza! Nem kíváncsoztam haza. Igaz, nem a falu űzött ki, hanem az idegenek, de mégis. Ha a férjem akkor énrám hallgat, sosem jövünk haza.

Mikor aztán mégis elindultunk, akkor is azt mondtam, hogy énrám senki ne nyisson ajtót, ha hazaérek. Senki se nyissa rám az ajtót! De mire megérkeztünk, tele volt néppel az udvarunk. Mert a férjem útközben egy katona ismerősétől szerzett biciklit, és azzal előrement, hogy valakivel kijöjjön elénk az állomásra. Ugye mi vonattal mentünk, és félt, hogy a kicsivel meg a csomagokkal az éjszaka közepén hogyan keveredünk haza. Elment a szomszédhoz – nekem unokatestvérem –, és beszólt az ablakon, hogy a házigazda jöjjön ki. De az úgy megjéjdt. Először – hang után – nem ismerte meg. Mikor meg kijött és megismerte, azt hitte, hogy megszökött. Akkor aztán eljöttek értünk, közben meg a felesége szólt a szomszédoknak, hogy mindjárt érkezünk. Úgyhogy mire ideértünk a házhoz, annyi nép volt itt, pedig éjjel három óra volt, hogy alig tudtunk bejönni az udvarba. Annyira vártak már bennünket haza! Pedig én azt mondtam, hogy becsukom az ajtót, hogy énrám senki ne nyissa.

Mikor aztán így hazakerültünk, bizony elég nehéz volt. Mert a földet visszaadták, a lakást visszaadták, de mást nem. Jóság, ló, tehén, disznó, felszerelés, bútor, ruhanemű, amink volt, mindent elvittek. Csak az üres lakásokat kaptuk vissza. Ide voltak rendelve a szállásbeli fogatok, és azok vitték ki a vonatállomásra. Ott bevagonírozták, és kész. Legalább így mesélték el nekünk. Másnap, hogy minket elvittek, ájtött ide a rokonság, de nem tudtak mit csinálni. Rendőrök vigyáztak itt mindenre. Mondta is az egyik rendőr az ángyomnak, hogy ha annyira sajnálják őket, még magukat is utánuk vihetik. A szomszédban lakott egy 7–8 éves kisgyerek. Mikor már mindent elhurcoltak, az bemerészkedett ide, és a kamrában a gerendán talált szappanokat. Azt hagyták meg, semmi mást. Ugye már nem volt mit féltetni, nyitva hagyták a kamraajtót, és úgy tudott ez a Feri gyerek bemenni. És akkor ő azokat a szappanokat elhozta. Még meg is írták utóbb levélben, hogy elküldik, ha akarjuk.

Mikor a tanács elismerte, hogy büntetlenül vittek el bennünket, jártam én mindenhova, még a minisztériumba is elmentem, hogy nem lehet-e valamit visszakapni. És ott adtak egy olyan papírt, hogy ami az állami gazdaságban van, vagy a téeszben, azt mindet adják vissza. De nem adták. Nem voltak hajlandók.

Csak mikor ez a forradalom volt '56-ban, akkor kaptuk vissza. Lovat, tehenet, borjút, disznót. Akkor nemcsak mi kaptuk vissza, hanem a többiek is, a kulákok is, úgy nagyjából. És azután már nem is vették el tőlünk.

Mi szeptember 3-án érkeztünk haza, és apám is ugyanazon a napon szabadult. Ő Rácalmás-Halmospusztán töltötte le az idejét. Ki voltak adva gazdasághoz munkára. Kosztot azt kapott ott, de fizetést nem. Valamennyi dohánypénzt kaptak, hogy mégis egy kis cigarettát tudjanak venni. A fizetését majd csak akkor adták oda, mikor szabadult. De sokat levontak kosztra, úgyhogy keveset kapott.

Mikor hazajött, mind a hatvan holdját visszakapta, mi meg azt a 20-22-t, ami nekünk volt. Mindjárt ki is adták, hogy el kell vetni. De nem volt mivel. Kértük a tanácstól, hogy adjanak vetőmagot, mert volt, akinek adtak, de nekünk még azt se adtak. Az itteni tanácstag azt mondta, ha visszakértük a földet, akkor veszük is el. A végén a rokonok segítettek rajtunk, azok szántottak, vetettek nekünk. Mi meg elmentünk kukoricát szedni részibe. Minden tizedik zsák volt a mienk. Úgy lett egy kis kukoricánk, így kezdtük lassanként az életet. Meg sokat elmentem Pestre piacolni. Vittem tojást, csibéket. Veszélyes volt az ám akkor. Úgy kellett csinálni, hogy ne tudják meg, mert akkor nem is tudom, mi lett volna. Vettem egy kosár tojást, egy pár darab baromfit, aztán szombaton elvittem, hogy annyi pénzt kapjak, amivel a következő hétig el tudunk lenni. Hogy valami ennivalót tudjunk venni. Ez így ment egy esztendeig. Következő évben addig kuporgattunk, míg vettünk egy rossz lovat. Hát amilyet tudtunk. Akkor apám is vett egyet, és aztán már közösen dolgoztunk.

1952. július 28.

Az általános iskola igazgatójának jelentése a járási tanács népművelési csoportjának

A dunavecsei Járási Tanács V.B. Oktatási Csoport vezetőjének felhívására 154/59/4/1952 sz. alatt, a begyűjtés sikere érdekében nevelő testületünk itthon levő tagjai és a tanuló ifjúság bevonásával a szemléltető agitációból is derekasan kivették részüket. Készítettek 9 nagy méretű plakátot, és 12 kisebb plakátot. Ezen kívül 125 drb. üzletben használatos különböző méretű zacskót a jól és rosszul teljesítő gazdák névsorával díszítettek.

[ÁII]

1952. július 30.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

A beadással párhuzamosan a járásunk területén megindult a kenyér és liszt felvásárlása.

Nyomatékosan felhívom Elnök elvtárs figyelmét, hogy a liszt és kenyér felvásárlásával kapcsolatosan hatósága területén semmiféle korlátozó intézkedést ne tegyen. Azokon a helyeken ahol az áruda és boltvezetők a lisztvásárlókról névjegyzéket vezettek azonnal le kell állítani.

Utasítsa Elnök Elvtárs az áruda és boltvezetőket, hogy gondoskodjanak az árubőségről és minden boltnak legalább 10-12 q. lisztkészlete legyen és kínálják a lisztet, mutassák meg a fogyasztóknak, hogy mennyi a lisztkészletük és vigyázni kell arra, hogy a boltoknál ki ne foggyon a lisztkészlet, nehogy ezzel pánikot idézzünk elő a dolgozók körében, mint történt ez Dunapataj községben, ahol a földmivesszövetkezet kb. két hétig nem tartott lisztet a boltjában, mert annak a beszerzését nem tartotta fontosnak és ezzel az egész községben maga a szövetkezet idézte elő a pánikot a lisztfelvásárlással kapcsolatosan, amikor is a népbolt árudába beérkező 40 q. lisztet pár óra alatt a lakosság felvásárolta.

Elnök Elvtársak ezért állandóan kísérik figyelemmel, hogy az árudák elegendő lisztkészlettel rendelkezzenek.

Természetesen ha nagyobb arányú felvásárlást észlel az árudavezető 80-150-kg-os tételeknél tegyenek jelentést a helyi tanács elnökének és ha ezek a személyek kulákok, kupecsek vagy osztályidegen elemek, ebben az esetben, rendőri eljárást kell indítani ezen osztály idegen-elyemek ellen, de nem azért, mert sok lisztet vásároltak, hanem azért, mert ilyen módon pánikkeltéssel és rémhír terjesztéssel igyekeznek zavart okozni közellátásunknak.

/.../

[KI]

1952. augusztus 8.

Községi rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

Megyei tanácselnöki értekezleten Both Elvtárs mondta, hogy megyénk az utóbbi alkalommal igen rohamosan esik vissza a versenyvitelében a negyedik helyről a tizenkettedik helyre került országos viszonylatban,

* „Szigoruan bizalmas.”

Ennek a visszaesésnek az oka az, sammi megmutatkozik községünkben is, hogy az utobbi időben igen vontatottan és igen lassan haladt a még hátralévő beadás teljesítése.

/.../

Jellemző ami községünk azért is, mert az 1919-es dicsőséges tanácsköztársaságunk bukását igen elősegítette a Dunapataj és környéke ellenforradalma, melyből sokan ma is igen felelős pozícióba vannak, akik 19-ben ennek az eszmének ellenségei voltak és a Horthy fasizmus erejét segítették elő. Ezért nehéz Dunapataj községben a dolgozókkal megértetni, ezeket az új rendelkezéseket.

/.../

[ML]

Körmendi József (interjú)

Mikor '18-ba volt ez a forradalom – mert előbb avval kezdődött –, a zsidóknak bevették az ablakait, kifosztottak mindent és elhordott mindent a nép. No, azt akkor másik előjáróság lett, és fölkiáltással direktórium lett választva. A tyatyát is így kiabálták be, hogy másodelnök legyen. Az apám analfabéta volt, nem akarta elvállani, de azt mondták, hogy adnak mellé majd írnokot, így aztán bekerült. Abban az időben szerette is a nép, mert azért voltak ott benn gazdák is vele a direktóriumban. De amikor megváltozott itt az a rendszer – mert előbb lett köztársaság, és csak azután a diktatúra –, a gazdák kiléptek. Azok ugye műveltebbek voltak, és mikor direktóriummal alakult, kiléptek. A Setri kurátor is, a Szabó is, a Hájas is. Avval léptek ki, hogy nekik el van hanyagolva a birtokuk. Oszt kiengedték őket, a tyatyá viszont bennmaradt. A Bence Jóska, egy titkos detektív, az lett a direktórium elnöke. Az apám meg másodelnök lett, mint másodbíró.

Aztán nyáron jött a forradalom. Úgy tört ki, hogy egy népbiztos eljött le sorozni, és azt mondta, hogy majd ha tizenkettő lógni fog, akkor bejön a többi a Vörös Hadseregbe. A vörösőr is azt mondta, ha adnak mellé ötven darab bérest, ő másodmagával behajtja az egész községet. A nép meg azt mondta, hogy ők nem mennek a sorozásra, ők nem lesznek megint katonák, elég volt négy esztendeig a háború.

Én akkor már 17 éves gyerek voltam, és a Bajnovics komával – az is béres gyerek volt ott, mi mellettünk – elmentünk a gödrökre este fürödni. Kimegyünk a vízre, és halljuk, hogy nagy kiabálás van erre benn. Gyere, nézzük meg! Hát eljöttünk ide, a csendőrlaktanyához: hát hozzák ám a karókat, kötik föl a kardokat, puskát, mindent. De nem merem a neveiket mondani, angyalom, mert az Enyedi is azért volt később végrehajtó, mert nagy ellenforradalmár volt. Az hozta ki az első puskát a vörösörségtől, leért neki a bokájáig.

Másnap még többen lettek. Rakásra gyűlt a nép. Aztán apáinkat összeszedték, a direktórium-tagokat, és bezárták őket. Majd elmentek az Patajak Ordasnak, meg aztán Kalocsa felé is, lefegyverezték a vörösőröket, vörös katonákat, és el-

hozták az ágyúkat. Ezek a lövegek meg, amit a vörösöktől elvettek, le voltak állítva az országútnál, azt úgy lőtték, amint jöttek a vörösök a községen keresztül. Az egyik a toronyban volt, onnét figyelte, hogy hol jönnek a vörösök, onnét adta le a jelentést. A másik meg lóháton vitte, hogy mely tájon.

No most ugye, a vörösök meg jöttek le Pestről, lenyomni a forradalmat. Mert rengeteg nép volt ám itt! Én is vittem ki kocsival tölgyfadeszkát az Ökrös-dombhoz, mert ott volt leállítva az ágyú, ahonnét lőtték Hartát. Ki is mentek a vörösök Hartából. Én is odavoltam, vittük a többiekkel Hartába. De este hazajöttek, hogy majd reggel megint mennek vissza. De a katonaság nem várja ám, hogy az ellenség elmejj haza a babájához lefeküdni, hogy majd reggel megint jön! Reggelre bent voltak a vörösök újra. Aztán jöttek szépen fölfejlődve, meg tolták a vasúton pályakocsin a géppuskát is, és hozták a muníciót.

Apáink addig is be voltak csukva, tizenhárman itt, a községházánál, azt odavitük nekik az ebédet. A Keserű bácsi állt ott fegyverbe. Azt mondja az anyám neki:

- Keserű koma, hogy adhatnánk az apámnak be az ebédet?
- Még levegőt se, nemhogy ebédet, az anyjuk betyár úristenit!

Az anyám később beárulta a vörösöknek a Keserű bácsit, oszt azok megverték, mikor bejöttek. Egy évet kapott az anyám ezért. Le is ülte Kalocsán.

De mikor a vörösök még csak közeledtek ide, elkísérték innen a direktórium tagokat Kalocsára. Meg volt nekik mutatva este, hogy reggel hat órakor hol lesznek kivégezve.

A fehérek, mondjuk így, kihajtottak mindenkit. Nem ment volna a nép, dehát a puskások hajtottak mindenkit a vörösök elébe. Odaálltak kapával, ásóval, de amint jöttek a vörösök: brrr... csak úgy hullottak az emberek. Mert itt olyan katona volt a parancsnok, aki katona se volt. Gatyás paraszt. Búcsú Péter, kilenc családdal, semmije se volt más, feketéző volt mindig. Fele ember ott halt meg, ott lőtték agyon a vörösök őket. Fele elszökött, de a másik fele nem tudott elszökni.

Este bejöttek a vörösök, és másnap én is vittem vöröskatonákat Kalocsára. Apáinkat már reggel korán szabadon engedték, elmehettek. A tyatya elkérte a kocsinkat, hogy az hozza őt haza. Meg is kapott engem a kocsival, mert én alá voltam rendelve a vörös katonaságnak, a tyatyának meg mint direktórium tagnak járt egy kocsi. Amint jövünk a tyatyával, látjuk, hogy az öreg Galinát, olyan szakállas kis ember volt, két vörös katona vitte. Hát, ha az apám tudta volna, hogy akasztani viszik, hát nem engedte volna fölakasztani, mert egy igen-igen aranyos, drága ember volt az az intéző.

Végül is hazahoztam a tyatyát, de a tyatya nem bántott senkit se itt. Inkább még mentett is meg embert. Például, mikor a direktórium le volt zárva, ki akarták nyitni a börtönt, mert a kommunistákat ütötték volna sokan. De mind szegény ember, mert őket itatták a gazdák, aztán azok cselekedtek. A kulcs meg az öreg Kormányos bácsinál volt, és így az apáinkat ő védte meg, mert nem tudták, hogy hol a kulcs, és így nem tudtak bemenni. Nohát, őt meg a vörösök akarták elvinni, mikor visszajöttek, és őt meg az apám védte meg!

No most, mikor ez a világ megváltozott, a fehérek Szegedébe voltak, a románok meg bejöttek ide, volt egy Vajda Gábor, aki átjött, oszt az apámat le akarta

szűrni, de csak a haléntékát érte. Később, így december elején a komákkal kártyáztunk az istállóban, mikor jött értünk a csendőr, és elvitték őket ide, ahol most a zeneiskola van. Ott voltak két hétig, onnan lettek aztán elvive, volt akit Márianosztrára, volt akit Hajmáskérre. De az én apám, meg anyám bíróság elé tartoztak, őket elvitték Kalocsára. Anyám egy évet kapott, az apám az meg nyáron lett elítélve. Vele volt a keresztapa is. Az tízet, ő meg nyolc évet kapott. Úgy vitték a Csillagba.

Mikor apám kijött a börtönből, dolgozott magának, nem bántotta senki. Ő se bántott senkit, csak ugye, ennek a másik rendszernek volt az ellensége. Mit tudta az, hogy mi az a kommunizmus?!

De megszenvedtük mind mi ezt az egészet abban a rendszerben. Én se lehettem semmi az apám miatt! Az Ambrus sógorom, az se lehetett még harangozó se. A másik sógorom meg főfegyőr volt, de azt se sorozták be vitéznek, mert az apám rokona, egy kommunista rokona volt.

Egyszer, '19 után, amikor én legénykedtem, kaptam egy nyaklót a Vörös Imre kocsmájában. Benn voltak a konyhában, mink meg a szobában. Ott muzsikáltattam, mulatgattunk, oszt' behívtak, és kaptam egy jó nyakont. De később nem bántottak. Mikor meg '45 után bíró voltam, meg a nemzetbizottságnak az elnöke, azt ott volt a policáj, ezzel a Bévárdi Pállal, aki nyakon vágott, ott fogtam vele kezét, 27 évre! Gondolhassa, hogy hogyan félt az, hogy én most mit csináljak vele. Csak egy szavamba került volna.

özv. Botykai Jenőné (interjú)

Ugye, nekünk nagy műhelyünk volt, villanyerőre berendezve, meg cséplőgépünk, meg földünk is volt. És nagyon kellett volna a férfikéz, de az én apikám odamaradt Szerbiában mint katona. Anyám nagyon sokat járt minisztériumokba, meg mindenhova, hogy valahogy haza tudja hozni. És '19 júniusában végre sikerült. Elment Kragujevacba, és hazahozta. De alighogy hazaért, néhány hétre rá kitört itt, Patajban a forradalom. Én akkor polgárista voltam, és akartunk menni Kunszentmiklósba vizsgázni, mert magánúton tanultam. Mentünk a vonathoz, és jött utánunk a csőcselék – mást nem mondhatok rájuk, így mondtuk akkor is –, hogy ne menjünk a vonathoz, mert felszedik a síneket. Innen nem megy ki senki. És akkor vissza kellett fordulnunk. Aztán ez a csőcselék ment a zsidókhoz fosztogatni. Betörték a kirakatokat, és kiszórtak mindent, amit csak értek. Volt apikának egy nagyon jó barátja a zsidók között, a Mayer Móric, aki társa volt a mozinál. Mert ezek hárman hozták be a mozit Patajba: az apám, a Bakonyi Pál meg ez a Mayer Móric. És hallotta, hogy a Mayerékat is fosztogatják. Ment oda, hogy megvédje a barátját. Útközben találkozott egy ismerős fiatalemberrel, akinél pisztoly volt. Mondta neki apám, hogy majd lőjön egyet a levegőbe, hadd rezeljen be egy kicsit ez a csőcselék. Úgy is lett. Ahogy közeledtek az üzlethez, ez a fiatalember elsütötte a pisztolyát, és a csőcselék otthagya a Mayerékat, abbahagyták a fosztogatást.

Utána aztán a környező szállásokról, meg még nem is tudom honnan, talán még Szerbiából is, jöttek mindenféle népek, úgyhogy öt napig tartott itt a forradalom. Valahonnan még két ágyút is szereztek. És szegény apikámat jelölték ki oda, az ágyúk mellé, merthogy ő most jött haza Szerbiából, és értett hozzá. És akkor itt a Patajiak 5 napon át tartották a frontot. Nem engedték be Pestről a vörös katonákat. Hartába hamarabb bejutottak, és ott mindjárt akasztani akartak. Erre az én apikám innen, a parlagra odalövetett az ágyúkkal. És úgy sikerült, hogy pont a hartai városháza udvarára esett le az ágyúgolyó. Közben a hartaiak kocsira ültek, és menekültek erre, Kalocsa felé. Nem is lett semmi bajuk. Akkor aztán a Dunán monitorok jöttek Csepelről, meg a Szamuely vezetésével jött egy csapat, és június 23-án a vörösök elfoglalták Patajt.

Szegény apikám fönn volt a toronyban, onnan nézte, hogy vonulnak a töltésen. Szaladt volna hazafelé, de addigra már itt jöttek az átjárón. Félt, hogy rálönek, mert lövöldöztek összevissza mindenhol, és próbált elbújni előlük, de mire hazaért volna, elfogták. Megtalálták nála a látcsövet, betuszkolták a község házához, és ott összevissza verték. De iszonyúan! A fejét bevették, a kezeit eltördelték a pisztollyal, vagy amivel ütötték. Szegény könyörgött, hogy négy családja van, engedjék haza. Mondták, nem engedik, hanem akasztófa alá küldik. És ott a református parókia előtt volt két nagy gesztenyefa. Hát arra. Tizennyet akasztottak fel. Volt köztük 17 éves fiú is, meg annak az öregapja is. Utána meg lődöztek agyon embereket. Ahova bementek, meg az utcán is, akit megláttak. Volt egy nagyon öreg bácsi, vitte haza a kis cipóját a péktől, azt is lelőtték. Úgyhogy 85 halott volt itt Patajban. Pedig 23-án, mikor a vörösök bejöttek, itt már nem állt ellen senki. De akit elfogtak, azt kivégezték.

Szegény apikámat is felhúzták, még az a fa most is megvan a parókia sarkán, de leszakadt a kötél. Próbált menekülni, akkor meg sortüzet kapott. 23 lövést, összerogyott, és ott is maradt. Akkor még a tetejébe ki is rabolták. Elvitték a pénzét, az erszényét, meg a könyveit, amikbe be voltak írva itt, a műhelynél, a tartozások.

Volt egy kocsink meg egy lovunk, az inasok befogtak, és szépen hazahoztuk a holttestét. Feltettük az asztalra, megmostuk. Nagy razzia volt akkor is, ahol világot láttak, oda belöttek, hát alaposan befüggönyöztünk. Másnap jött egy előljáró a község házáról, nagyon jó ismerősünk volt, mondta, hogy azonnal vigyük, és tesszük el, mert különben közös sírba kerül. A többi akasztottat már viszik is oda. A cséplőgépnél voltak munkások, azok segítettek, így aztán sikerült gyorsan eltemetni. A többi halott mind amoda került. Két szekérral vitték ki azokat. Úgy voltak feldobálva, mint a kutyák. Egyiknek feje lógott, másiknak lába. Egyiken rajta volt a bakancs, a másikon nem. Két nagy gödröt ástak, oda bedobálták őket, és leöntötték mésszel.

Mikor aztán változott a helyzet, és jött a Horthy-rendszer, szép síremléket állítottak nekik. Nagy ünnepély volt, eljöttek a vitézek mindenhonnan a környékről, Patajban is volt 4–5, akkoriban kaptak telket, lejöttek a minisztériumból is, és akkor ünnepélyesen felállították a szobrot. Még én is elszavaltam ott egy szép verset, mint olyan árva, akit ez a dolog személyesen sújtott.

Később, a háború után, ugye megint fordult a helyzet, akkor meg lerombolták. Alighanem '48-ban. Kijöttek a járástól valakinek a temetésére, és azoknak besúgták, hogy az a szobor a '19-es vértanúk emlékére áll ott. Széjjel is verték. A járás rendelte el.

1952. augusztus 13.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Folyó hó 9.-én rendelkezést adtam ki, mely úgy szólt, hogy akinek fejadagjuk van és lisztet, kenyeret vásárolnak, azoktól a fejadagot el kell kobozni és az eljárást azonnal meg kell indítani.

Ellenőrzéseim során megállapítottam, hogy Elnök Elvtársak nem kísérik figyelemmel a felvásárlásokat és az eddigi leleplezések üteme nem kielégítő. Eddig egyedül Dunapataj községben történt két esetben leleplezés, Hercegh Sándor** és Bókus Gábor dunapataji kulákoknál, akiket a bíróság súlyosan elítélt.

Felhívom Elnök Elvtársakat, hogy a jövőben sokkal élesebben és keményebben vigyék ezen a téren az osztályharcot. A leleplezések munkájában be kell vonni az állandó bizottság és albizottság tagjait is, majd a népnevelőket, a jól teljesítő dolgozó parasztokat és tanácstagokat.

/.../

A megyei tanács vb. Elnöke a mai napon utasította az összes Népboltokat és Földmivesszövetkezeteket, hogy a 20 kg-on felüli liszt vásárlóknak igazolás mellett szabályos számlát adjanak a név és lakhely feltüntetésével, melynek egy példányát a Tanács Elnökének adjanak át az árudavezetők.

Ezen keresztül majd sikerül érvényt szerezni előbbi rendelkezésemnek, mely a fejadag elkobzásáról szól liszt, kenyér vásárlás esetében.

Ezt a rendelkezésem azzal egészítem ki, hogy kulákoktól, spekulánsoktól adóhátralék címén is el kell kobozni a vásárolt lisztet.

Szigoru büntetés alá esik az aki kenyérrel eteti az állatait, így ezek ellen is meg kell indítani az eljárást.

Az elkobzott árukat ne csak a lisztet, hanem a zsirt, szalonnát, rizst, cukrot, szappant stb. a helyi boltok kirakatába az illető nevével bírósági Itélettel feltűnő helyre tegyék ki és a hangos hirdató foglalkozzon vele.

/.../

[KI]

* „SZIGORUAN BIZALMAS.”

** Hercegh Sándort másfél év börtönbüntetésre, 3000 Ft pénzbüntetésre és 3000 Ft vagyonelkobzásra ítélték.

1952. augusztus 15.

A községi tanács vb-nél tartott munkaértekezlet; jegyzőkönyv

/.../

Vajda József vb.elnök üdvözli a megjelenteket s beszámol a Rádió 1952 évi augusztus hó 14-én tartott rendkívüli közvetítéséről, melynek hallgatásával tudomást szereztünk arról, hogy az országgyűlés Rákosi Mátyás elvtársat a magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnökévé választotta meg s a jelenlévők a nép örömét kifejezve percekig tartó tapssal köszöntötték Rákosi elvtársat.

Továbbá hangsúlyozza vb. elnök, hogy ezen választás nem véletlen jött létre, itt nálunk is nagy jelentősége van Dunapatajon. A mély szeretet, a határtalan bizalom fűtötte az ország összes dolgozóit. Dunapataj Tanács dolgozóit is ezen nagy esemény hallatára. Vb. elnök megismételte Gerő Ernő elvtárs azon mondását, hogy "Minden becsületes magyar, hazánk minden igaz fia, érzi, tudja: Rákos és Párt, egy, Rákosi és a magyar munkásosztály - egy, Rákosi és a Magyar nép - egy!"

Ezen alkalomnál ország szerte üzemekben gyárakban nagy vállalások történnek ezen nagy esemény tiszteletére. Nekünk is vállalásokat kell tennünk. Elsősorban is a munkafegyelem megszilárdítását tartjuk szem előtt /.../ de ezzel szemben a politikai oktatást is ez mellett tartja, mert világos, hogy jó szakmai munkát nem végezhet az a dolgozó, ki politikailag nem képezi magát

/.../

A jelenlévő Budapesti munkástoborzó értékes felszólalásával emelte munkaértekezletünket a Tihanyi kartárs javaslatot tesz, hogy a tanács dolgozói táviratilag üdvözöljék Rákosi Elvtársat, megválasztása alkalmával, mit a jelenlévők nagy tetszéssel fogadnak.

/.../

[KI]

1952. augusztus 25.

A községi tanácsházán a vb. elnök által felvett jegyzőkönyv

Schafunberger István hivatali segéd felmondása, és elbocsájtása tárgyában.

Igy kellett intézkedni mert Schafunberger Istvánt már a töbzsöri figyelemztetés anyira közismertnek bizonyult hogy bármit biztunk rá azt ugy hajtotta végre ahogy saját magának a javát és mint önhatalmulag találta

azt el. Az utobbi időben augusztus 18-án kilett küldve azzal hogy Órjegből Meleg és Krizsán kulákoktól hozassabe a gabonát természetesen a beadás ereéig, ezt ugyhajtotta végre hogy elment ő a kulákhoz de ott össze paktált vele és az másnap 10. zsák gabonával bebállagott, természetesen este jó alaposan berugva az ottani Tóth Sándorné mezőőr feleségéhez akart bejutni éjszakára, az természetesen nem engedtebe, ugy átment az egyik paraszt bácsihoz aki a lovát kifogta a kordébol bekötötte az istálóba és megettete mert egész nap a ló nem evett semit ő természetesen ivott a kuláknál a lova meg a kocsiban befogva ált egész nap, másnap reggel jelentkezet azzal hogy nemtudta a gabonát behozni mert nemvolt a kuláknak zsákja, majd másnap ujbol kiküldttük zsákokal ugyan csak későn este jelent meg a kulákal majdnem össze ölelkezve berugva a tanács házára hogy megérkeztek, a gabonát behozta 12.q árpa kivételével, mikor felelőségre vontam azzal ált elém hogy miyenjogon vonom ötet felelőségre, tudja ő hogy mit csinál nemkell ötet oktatni.

/.../

Behivattam magamhoz 22-ik én és a beszélgetésem során ugy viselkedett hogy én próbáljam ötett fenyegetni majdö megmutatja nekem hogy mihezartsam magam.

Igy azonali hatájal elzavartam a tanácsházáról azzal hogy tovább nem is alkalmazuk az ijen egyéneket aki a feletesét akarja rendre utasítani mert az esetleg ötett megfenyegeti a hejtelen munkájáért.

[KI]

1952. augusztus 30.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Felhivom Elnök elvtársat, hogy a vezető funkcionáriusok sorába beállított új kádereket a beállítást követő tanácsülésben kooptálás útján a 23-as sz. törverejü rendelet alapján a tanács-tagok-tagok soraiba hívja be, és ugyanezen tanácsülésben vb. tagul választassa meg, majd a tanácsülést követő vb. ülésben a végrehajtóbizottság válassza meg arra a funkcióra melynek betöltésére kirendeltetett. A kooptálást minden hónapban a tanácsstagok számában beállott változási jelentésében feltétlenül jelentse.

[KI]

* „Bizalmas.”

1952. augusztus 30.

A községi tanács vb. elnök „Helyzetjelentése” a járási tanács vb.-nek
a községi „tanács és vb. munkájáról”

/.../

Politikai helyzet

/.../

Az ellenség kezét azonban legujabban láthatjuk a Tszcs szervezésében is, mikor is kulákcsemeték furakodtak be az ujonnan alakult Tszcs-be hogy azután ott végezhessek bomlaszto munkájukat s vezetőszerpet vive ismét kihasználják a kis dolgozo parasztokat. Itt is az éberség aratta sikerét s hamarcsak felfedezte az ellenség ezen tevékenységét s a kulákcsemeték kizárásrol az intézkedést azonnal megtette s a falu lakosságával azonnal tudatosította a tanács hogy lássák a dolgozok az ellenség alattomos munkáját.

A tanács ezen ellenséges hangulat kiküszöböléséből tevékenyen ki vette részét s továbbra is Párttal karöltve viszik a munkát az éberség vonalán.

/.../

Pénzügyi helyzet

/.../

A kulákoknál való transzferálás befejezést nyert. /.../

[ML]

1952. szeptember 1.

Termelőszövetkezeti tagosítási jelentések

/.../ a községi tanács VB elnöke közölte a tagosító bizottsággal, hogy a Megyebizottság kiküldöttjének, a községi pártszervezetnek és a községi tanácsnak közös elhatározása alapján a Kossuth tszcs tagjai közül Széll János, Kormányos István és Nagy Lajos tagokat, az Alkotmány tszcs tagjai közül pedig ifj.Nagy Gyula, ifj. Faddi János, ifj. Faddi Imre, Váradi Lajos, Iller B.Sándor, Jánosi István tagokat kizárja. /.../

[UMKL]

Nagy Gyula (interjú)

Csak apám került kuláklistára, én nem. Nagyon nem piszkálták, öreg volt már. Én meg úgy voltam vele, ahogy ő is a maga apjával: annak idején átvette a nagyapám minden gondját-baját. Megnősültem, nekem is került 18 hold, de én próbáltam az övével is gazdálkodni.

'52-ben, néhányan, fiatal emberek, úgy láttuk, hogy itt lépni köll valamit. Akkor alakult az Alkotmány téesz, és oda mi beléptünk. Én vittem a magamét, az apámét, de még az öregapám földjeit is. Ott minden további nélkül elfogadták az ajánlkózásunkat, sőt még örültek is, hogy jövünk. Aláírtunk, kezdtünk alakulgatni, mozgolódni jobbra-balra.

Pár nap múlva jövök hazafelé a határból a kocsival, az utcán megállít egy öregasszony.

– Te – azt mondja –, nagy baj van, mert kitört a háború!

Csak nézek rá, félreállítom a lovakat, és abban a pillanatban megszólal a hangos híradó, mert abban az időben minden huszadik házon hangszóró volt a faluban. Leadja a jelzést, mint a rádióban, és kezdi mondani, hogy: befurakodott az ellenség! És mondja tovább, hogy: szerencsére időben észrevettük, és ki velük! Na akkor gyűttek a nevek, hogy kiről is van szó: Nagy Gyula, Fa Lajos, Kovács László és így tovább. Na, ezek szerint végeztünk, hamar meggyűttünk a téeszből! Gyertünk Pestre, ha egyszer nincs más megoldás!

Fölmentünk, négy jó barát, a Hörcsöki Miska, a Fa Lajos, a Kovács Laci meg én, hogy próbálunk valami munkát keríteni. Volt a Fa Lajosnak valami zsidó ismerőse még a fogságból, és annak elég komoly vezető beosztása volt a MÁV-nál. Föl is ajánlotta, hogy elhelyez minket a MÁV keretében valami építkezéshez. Akkor ezt megbeszélgettük, úgy is volt, hogy elszegődtünk. De nekem közben meghalt a nagyapám idehaza, visszajöttem, és mégis csak a nyakamba vettem az itthoni dolgokat, a gazdaságot. A Hörcsöki Miska meg a Fa Lajos, azok viszont ottragadtak. A Miska darus lett, a Lajos meg a pályafőnntartáson megszerező. Onnan is mentek nyugdíjba, és elég szép nyugdíjat kapnak.

László István (interjú)

A Haladásban kizárás nem volt. Pontosabban egyet azért kizártam. A kertészt. De az is tiszta nevetség volt.

Nekem ugyanis két Keserű Jánosom volt. Az egyik ez a kertész. Vidéki ember, valahonnan messziről jött. Elzavarták egy téeszből, én meg befogadtam, mert szükségem volt kertészre. És volt a másik, Keserű János: olyan helybeli jó középparaszt. Nem is annyira a gyerek, hanem inkább az apja. Ugye, azt kuláknak nyilvánították. Viszont két sógora meg már bent volt a téeszben. És ez a fiatal, 16 éves gyerek, ez a Keserű János is be szeretett volna állni.

– Jól van – mondom –, gyere! – mert nagyon jó kocsis volt a gyerek, az meg elkelt a téeszbe.

Na, tavasszal jött a paprika-palántázás. Kertészem van, nincsen gond, az ért a palántához, meg mindenhez, amihez kell. De a borhoz is értett ám! Szerette nagyon. Elég az hozzá, hogy este hallom a rádióban, hogy talajmenti fagy lesz. Fogom a biciklit, és karikázok kifelé. Hát mit ad az ég, az én kertészem ott horkol. Szigorúan be van rúgva. A melegágyak meg nyitva. Fölrázom:

– Kelj már föl – mondom –, mert jön a fagyhullám!

– Nem érdekes – azt mondja –, ott van a ponyva.

– Ott a ponyva, ott a ponyva, de le is köll azt takarni – mert sok melegágy volt. És már szaladtam is tovább a többi emberhez, hogy azok is ébredjenek, aztán hajnalban, mikor száll le a hideg, füstöljék azt a szőlőt, krumplit, meg mindent. Az én kertészem meg odarángatta ugyan a ponyvát, de csak úgy nagyjából.

A közepén mind leégett a palánta.

Közben a járás meg cseszegetett, hogy egy Keserű nevű kulák van a téeszben – úgy látszik jelentette valaki –, és hogy zárjam ki. Kizártam én. A kertészt.

Három hónap múlva aztán jöttek a járástól, hogy becsaptam őket.

– Miért csaptalak én be benneteket?

– Hát mert nem a kulák Keserűt zártad ki, hanem a kertészt.

– Hát persze, hogy a kertészt! – mondom. Ő égette le a palántáimat. Nem a másik. A másik az nekem köll, mert az jól dolgozik.

Így aztán a Jancsi maradt benn. Az a gyerek '56-ban katona volt, és mikor a katonák októberben mind szétmentek, ő egyenesen idejött dolgozni, a téeszbe. És még akkor is itt dolgozott nálam, mikor a többiek már mind elmentek.

Keserű Sándor (interjú)

A háború után 28 hold földünk volt. Ezen gazdálkodtunk '51-ig. Apámékkal kint éltünk tanyán. Abban az időben jött meg a bátyám az orosz fogságból, az idősebb nővérem pedig már férjhez ment, úgyhogy összesen nyolcan voltunk otthon. Utána kezdődtek a problémák az úgynevezett kulákrendszerrel. Abban az időben, akire azt mondták, hogy ennyi földje van, az kulák lett. Nem számított, hogy hányan vannak rá. Más megoldás nem volt, apám fölajánlotta a földet az államnak. Akkor kezdtek alakulni az állami gazdaságok az úgynevezett kulákbirtokokon. De apám 1952-ben kezdett betegeskedni, így én augusztus 20-án, 16 évesen beálltam a téeszbe. Na, abban az időben ez nem ment simán, mert a hangoshíradóban kikiabálták, hogy a kulákok beférkőztek a téeszbe. De velem különösebben nem foglalkoztak, mert ismerték a munkához való hozzáállásomat. És ezzel le is kerültünk a kuláklistán. A László Pista bácsi volt akkor az elnök, és a tagság a közgyűlésen megvédett. Tudták, hogy hatan vagyunk testvérek, hogy apám sokat dolgozott, és sohasem volt kulák. Sőt, fel is szólaltak, hogy most már ne háborgassák apámat. Akkor ezt továbbították a helyi pártszervezethez, és ott azt mondták, hogy igazuk van.

A beszolgáltatásoknál a legnagyobb probléma az volt, hogy az emberek nem termelték meg azt a mennyiséget, amit végső soron le köllött adni. Egyszerűen

nem termett annyi! De ha le is adta, utána kiróttak még. Nem egyszer előfordult, hogy nem vághattunk disznót, mert ami volt, oda köllött adni. Csak almát ettünk kenyérrel, és dolgoztunk egész nap. Sőt a hízott disznót még meg kellett vásárolni, hogy legyen mit beadni. Elég magas ára volt, 14–15 forintért vettük kilóját. És tőlem meg 5 forintért, 5.80-ért vették át. De nemcsak a tehenet, ökröt, egyéb jószágot kellett leadni, hanem a szénát is. Azzal már nem foglalkoztak, hogy a paraszt mivel eteti az állatot, az mindenkinek a saját témája volt. Még a kukorica szárát is le köllött adni, mert volt valami ilyen közös silózás.

A cséplésnél ugye az utolsó szemig le kellett adni mindent. Esetleg a fejadag és egy kevés vetőmag maradhatott. De '52-ben még fejadag sem volt. Vetőmagból is csak a legminimálisabb.

Suttyó gyerek voltam, de sokszor mégis én mentem el a berendelésre apám helyett, mert ő már annyira beteg volt, hogy nem tudott menni. Bizony sokszor úgy bántak az emberrel, mint valamikor a németek a zsidókkal. Ilyen módszerek voltak, hogy hazament az ember a munkából, és behívták a tanácsházára. Ott meg azzal fogadták, hogy menj haza te piszkos gané, öltözz fel a legszebb ruhádba, hogy mertél így élénk gyünni!

Nekem a legrosszabb gyerekkori élményem az volt, amikor apámmal egyszer kint voltunk kapálni Miklába – tagosítás után ott is kaptunk egy pár hold földet –, és ahogy mentünk hazafelé, anyám sírva gyütt elibénk, hogy nagy baj van. – Hát micsoda, édesanyám? Azt mondja: – Ne menjetek be a szobába, mert elvittek onnan mindent! Kifizettük mi akkor is az adót, de az adó után küldtek még egy papírt, hogy a teherbíró képességünkhöz képest még fizessünk ki azonnal 6800 forintot, mert ha nem, akkor elviszik a személyi holminkat. Nem kell mondani senkinek, hiszen mindnyájunknak van otthona, hogy semmi jobban nem fáj – se a föld, se a ház, se a ló –, mint amikor az embernek a saját személyes holmijához nyúlnak. Olyanokhoz, amiket még az anyám meg az öreganyám örökölt. Szekrény, monogrammos törülközők, abroszok. Lehet, hogy most nem sokra értékelik. Igaz, akkor se értek vele sokat! Összegyűjtötték az egészet a tanácsházán egy istállóba, utána meg elárverezték. És mennyiért? Semmiért! Potom pénzért! Aki kapja, marja! Becsületes ember oda nem ment. A másik sír, én meg bagóért megveszem, ezt egyenes ember nem csinálta meg. Az egésznek az volt a lényege, hogy vigyük el. Elpocsékolták teljesen. Amire meg nem akadt vevő, azt széthurcolták, csak úgy.

A transzferálásnál az irányítók nem helybeliek voltak, de a végrehajtók, a padlássöprögetők, azok igen. Mikor meg naponta jöttek a rekvirálások, kirendelték azt a kulákkocsist a házakhoz, még a rokonához vagy az édestestvéréhez is. Ezek a fogdmegek, ezek a gyenge jellemű emberek meg hurcolkodtak. Dolgozni nem szerettek. Így viszont jól meg tudták fizetni őket ezzel-azzal. Ezek akkor jöttek, amikor akartak. Csak hoztak egy papírt:

- Magának ennyi tartozása van. Fizet vagy nem fizet?
- Hát kifizettem már.
- Mit fizetett maga? Mutassa az adókönyvét!

Rendben van, de még ennyivel vagy annyival tartozik, a teherbíró-képessége szerint.

Egyszer édesapám is kapott egy ilyen intézkedést, de én elvittem azt a papírt a vecsei járáshoz, és előadtam a panaszomat, hogy túlkapás történt. És akkor írtak ide a tanácshoz egy levelet, amiben az volt, hogy már a kivetésnél se köllött volna ezt figyelembe venni. Ezek itt aztán orroltak rám:

- Minek mentél? Hát miért nem idegyüttél be, hozzám?
- Hát szóba se álltok velem! – mondtam neki.

Nem nézem le őket, de ez a Tóthné, a tanácselnökhelyettes még a nevét is alig tudta leírni. Dehát nem volt más. Becsületes ember el se vállalta volna, mert tudta, hogy ez nem egy igazságos dolog. De nem ő járt ki a házakhoz, hanem ez a brigád, ez a csőcselék. Az egyik ilyen, ez a Thiesz Béla, szid az mindenkit, ez most is szidja a kulákot. Igaz, szidja a kommunistát is, csak dolgozni nem szeret. Az alkohol tönkre tette, nem való már semmire, bottal csoszikál az utcán. Éljen, ameddig tud!

Egyszer az apámat is elvitték. Szüreteltünk éppen, és levágtunk egy birkát, merthogy abban az időben a birkapörkölt volt szokásban szüretre. No meg a segítőknek is köllött anni adni. De úgy látszik, valaki följelentett bennünket, mert mikor hajtom ki az ökröket Szelídre – a kocsin meg egy hordó, a hordóban meg egy vándling szépen összevágott birkahús letakarva –, egyszer csak jön a dzsipkocsi, és megáll. Látom, apám száll ki belőle, meg két rendőr.

- Állj meg, Sanyi! – mondja az apám.
- Mit akarnak?
- Add le a vándlingot, a birkahúst!
- Minek?
- Elviszik!
- Hogyhogy elviszik? Hát mit eszünk ebédre?

Erre azt mondja a rendőr:

- Ne avatkozz bele, öcsi, hanem add ide a húst!

Nemhogy én, de még apám se szólhatott! Sőt, még őt is elvitték. Dunavecseré, a rendőrségre. A szüret végéig ott tartották. Nem büntették meg, de azt az idősembert úgy megrázta ez a dolog, hogy idegösszeroppanást kapott, remegett kezé-lába. Nem is múlt el neki, hiába vittük gyógyíttatni szegényt. Ebbe is halt meg. Előtte még berendelték a tanácsházára őt is (na, mennyi békekölcsönt íratsz, vén disznó?), de ezután már az ágyban írták alá vele a felajánlást. Egyszer 1500, másodszer 4500 forintot.

Ekkor már tényleg nem volt más menekvés: az apám bevitte a földet a téeszbe. De kis idő múlva mint kulákot, kirúgták. A földet persze nem adták vissza. Az öcsém azért bent maradhatott, és amit munkaegységre kapott – árpát, búzát –, abból tartotta el az öregeket. Én már korábban láttam, mi a helyzet, és elmentem Dunaújvárosba dolgozni.

Mikor Nagy Imre volt a miniszterelnök, 1954-ben felfüggesztették apámnál a kulákelbírálást. De akkor már benn volt mindene a téeszben. És ez a téesz még a forradalom alatt is csak januárig ment szét. Januártól az öcsém megint rögtön

aktív tag lett. Hozzászokott ehhez: ő már gyerekkorától kezdve a téészen dolgozott, és később leérettségizett mint mezőgazdasági technikus. Most főállatlenyészto agronómus. Pár nap múlva választják meg elnökhelyettesnek.

1952. szeptember 2.

A Csepeli Magtiszttító és Raktározási Vállalat levele
a községi tanács vb. elnöknek

Kérem sziveskedjen tájékoztatni Nagy János, Dunapataj, Varga u. 113.sz. alatti lakosról. Ugyanis nevezett vállalatunknál dolgozik és azon hirt terjeszti üzemünkben, hogy a környékbeli parasztságtól mindent lefoglalnak és nem marad nagy családos dolgozóknak csak az üres fal, mert minden butort, ágynemüt, adó, illetve beszołgáltatás címén elvisznek.

Továbbá kérem felvilágosítását, hogy Nagy János a földjét leadhatja-e, mert szerinte nem. Továbbá beszołgáltatási és adóhátralékával hogyan áll, illetve mennyi az évi adója, mert azt mondja, hogy 4 hold földjére 4.000.-Ft. adót kell fizetnie egy évben.

Ezen adatokra azért van szükségem, hogy e káros agitációt le lehessen szerelni.

[KI]

1952. szeptember 3.

A járási tanács vb. titkár leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Felhivom Elnök elvtársat, hogy a további intézkedésig minden nap este 6 óráig távbeszélőn jelentse, hogy hatósága területén az ellenség aknamunkája következtében kik azok, akik szabad zsirt és szabad lisztet vásárolnak fel. A jelentések alkalmával a felvásárló nevét, lakását /utca, házszám/ valamint a felvásárolt mennyiséget.

Az ügyet bizalmasan kezelje a boltkezelőkkel személyesen tárgyalja át a nyilvántartásbavételt úgy, hogy ez a munka a község dolgozói között különösebb megmozdulást ne okozzon.

/.../

[KI]

* „Bizalmas.”

1952. szeptember 16.

A járási tanács vb. elnök levele a községi tanács vb. elnök-nek*

Tárgy: A III. Békekölcsönjegyzéssel
kapcsolatos tennivalók
H.i. azonnal.

/.../

Hangsúlyozni kívánom, hogy a kölcsönjegyzés mindkét periodusa alatt nem állhat meg a begyűjtés, sem az adóbehajtás, sem az őszi mezőgazdasági munkák vitele, tehát ezeket a feladatokat együttesen kell vinni.

Gondoskodjanak arról, hogy a népművelési ügyvezetők a Párt és tömegszervezetek vezetőivel történt megbeszélés alapján, a kulturbrigádokat működtesse, az ügyvezető elvtársakat a járási tanács népművelési csoportja műsorfüzettel látja el. /.../ készüljenek fel arra, hogy a jegyzési idő alatt a tanácsapparátusában röpcédulák készüljenek, melyeken a jegyzésben élenjárók, mint példamutatók, követésre méltók lesznek kihozva és a földművesszövetkezetek, népboltok vezetőivel történt megbeszélés alapján a vásárlóknak az áru csomagjaiban való elhelyezés útján lesznek átadva. Ugyanilyen formában lehet kihozni az ellenséges magatartást tanusítókat, az osztályellenséget, konkrét tetteik kihozása mellett, hogy meggyűlöltessük dolgozó népünkkel. Vegyék fel a kapcsolatot az iskolák igazgatóival, hogy az előkészítő munkálatokba kapcsolódjanak be rajzos plakátok készítésével, melyen eredményeinket szemléltetjük, de kihozzuk az ellenség munkáját is és kipellengérezük az ellenséges elemeket. /.../

Ezen tulmenően tárgyalják meg az iskolák igazgatóival, hogy az iskolák első tagozatának növendékei a békekölcsönjegyzéssel kapcsolatosan készítsenek dolgozatot, melyet a szüleikkel beszéljenek át. Ezen keresztül kívánánk a szülőket a jegyzéssel kapcsolatosan érdekeltté tenni, mert ismeretes, hogy a szülő gyermekére hallgat és ha a nevelőtestület a gyermekkel kellően foglalkozik, azok a szülők körében a legjobb nevelőmunkát tudják végezni. Még rendeletem vétele napján azonnal készítse el a község lakosságának névjegyzékét 3 példányban. /.../ A névjegyzékét a helyi pártbizottsággal kiértékelik és megjelölik azokat az ellenséges elemeket, melyekhez a népnevelő pároknak menni nem kell, hanem azokat Elnök elvtárs magához hívja be.

/.../

[KI]

* „Bizalmas.”

1952. szeptember 25.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A dolgozoparasztok nagy számu kimaradását a /békekölcsön/ jegyzésből /1951-ben/ az is eredményezte, hogy egyes napokhoz kötöttük a várható eredményeket, így mindent a vasárnapi jegyzéseken keresztül akartunk megoldani. Ennek következtében az egyénileg dolgozó parasztoknak csak 16 %-a jegyzett 300 forintos átlaggal. Nem vettük figyelembe, hogy községünk dolgozó parasztjainak túlnyomó többsége tervgazdasággal foglalkozó, akinél lényegesen magasabb átlag jegyzéseket kellett volna elérni. A kulákok jegyeztetésénél hiányosság volt, hogy nem erejükhöz mérten jegyeztettünk le minden esetben, hanem a siránkozásuk nyomán megelégedtünk kisebb összegekkel is. /.../ Az idej kölcsönjegyzésnél /.../ biztosítjuk a dolgozó parasztok minél nagyobb számbani lejegy-zését olyan mértékben, hogy a tavalyi 864 dolgozoparaszt lejegy-zésével szemben mintegy 1000 dolgozó paraszt lejegy-zessen. /.../ Biztosítjuk, hogy a jegyzés ideje alatt községünk területén kb. 60 kisgyűlés legyen tartva, melynek sikeres érdekében a tanácstagok az apparátus fejlettebb dolgozóinak többségét a helyi pártszervezet rendelkezésére juttatják előadóként.

Az egyénileg dolgozoparasztok lejegy-zése érdekében elkészítjük a megfelelő kimutatást 3 példányban, úgy hogy egy-egy lapra 18-20 név jusson, melyet egy-egy népnevelőpár részére fogunk bocsátani. A névjegy-zékből kimaradt osztályidegen, kupecsek, kulákok lejegy-zetését beidézé-zen keresztül biztosítjuk, és gazdasági erejükhöz mérten lejegy-zetjük, ügyelve arra, hogy Pártunk politikájával ellentétes tulkapások ne történjenek.

A kölcsönjegyzés beindításának napját színessé és ünnepélyessé tesszük. /.../

[ML]

1952. szeptember 28.

A református egyház persbitériumának gyűlése; jegyzőkönyv

/.../

5. III. Békekölcsön jegyzése.

Olvassuk 775/1952 I. számú konventi körlevelet s vele kapcsolatban legutóbbi gyűlésünk óta eltelt időben megjelent körleveleket hivatalos

leiratokat stb. Igazoljuk fenti körlevél templomi felolvasását, tudomásul szolgál lelkeszünk 700 Ft-os jegyzése.

/.../

[PI]

1952. szeptember 30.

A községi tanács vb. elnök „Helyzetjelentése” a járási tanács vb-nek a községi „tanács és vb. munkájáról”

Politikai helyzet:

a/ Községünkben a lakosságot a második Békekölcsön sorsolásra a nagy várakozás nagy izgalommal töltötte el. Mindenki nagy reményeket fűzött hozzá. Azonban ezen reményekből nagyon kevés valósult meg, s mondhatjuk, hogy községünkben igen kevesen mindössze négyen részesültek a kötvény kihuzás eredményében azok is kisebb nyereségek. Így ez kihatással volt a harmadik békekölcsönjegyzésére s modot adott az ellenség újabb támadásainak, ammit a harmadik békekölcsönjegyzés ellen kifejtett.

/.../

Az ellenség hangja különösen megnyilvánult a szüktermés iránti siránkozásokban, vetőmag és pénznélküliség hirdetésében.

/.../

Pénzügyi helyzet

/.../ Pénzügyi vonalon az adóbehajtás valamint a transzferálás folyamatban van. Azonban a transzferálásnál működtetett becsüsöknél zugoldást vált ki az, hogy napidijuk nem nyer időben kiutalást. Az csak hetek késedelmével érkezik meg s így az elkövetkezendő transzferálás hátrányára van, s annak menetét nagyban akadályozza. /.../

[ML]

1952. október 6.

A járási tanács oktatási csoportjának leirata az állami általános iskola igazgatójának

Felhivom Igazgató kartársat, hogy a napokban az iskolájuknál jelentkező vājártanulók toborzási munkáját támogassa. Őket a mult tanévben végzett VIII. osztályosok nevéről és címéről tájékoztassa.

[ÁII]

1952. október 13.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A munkánk eredményesebb megoldása érdekében a begyűjtési csoportunknál minden délután 1/2 5 órakor munkaértekezletet kell tartanunk és ott a napi rendeleteket gondosan át kell tanulmányozni. Az őszi mezőgazdasági munkákkal kapcsolatosan pedig a községi tanács végrehajtóbizottságának meg kell szervezni a Tszcs-k valamint a dolgozó parasztság hiányzó vetőmag felvásárlását, szabadpiaci forgalomban. Borsod, Sze-rencs és Mezőkövesdi járásokban eszközölhetők a vetőmagfelvásárlások.

/.../

A végrehajtóbizottságunknak azonnal le kell ellenőrizni a kulákok tervbejelentéseit, és azok teljesítését. Amennyiben a vetés tervet ősziárpában és rozsban nem teljesítették volna, feltétlen gondoskodnunk kell a feljelentésükről. Ezenkívül egy-két hangadó és az osztályellenség befolyása alatt álló parasztokat be kell hívni a tanács-házára. /.../

F.hó 11-én a szombaton estére megszervezett tanácsülés határozatképtelenség miatt megtartható nem volt. Így az elmaradott tanácsülést 14-én azaz kedden este számítja a vb. megtartani. Kéri egyben a jelenlevő vb. tagokat, hogy a tanácsülésre személyes hívogatással is hozzanak tanácsstagokat.

[ML]

1952. október 14.

Községi rendes tanácsülés; jegyzőkönyv

/.../

A napokban a népi demokratikus országok dolgozói és az egész világ halado emberiségének tekintete a napokban Moszkva felé fordul és hatalmas lelkesedéssel figyeli a Szovjet Kommunista Bolsevik Párt XIX. kongresszusának ülését. /.../

/.../ A gabonabegyűjtésben elért elég jó eredmények alapján, kormányunk megszüntette a gabonaforgalmának ideiglenes korlátozását és hazánk minden megyéje visszakapta a gabona szabadpiaci értékesítésének jogát.

Augusztus hó végén kormányunk bevezette a kukorica, napraforgó, burgonya és bor forgalmának ideiglenes korlátozását. Ez a korlátozás

azonban nyomban megszűnik, ha a községünk, járásunk és a megye termelői eleget tesznek a beadási kötelezettségüknek.

Ezeknél a terményeknél is, mint a gabonánál mindent megelőz a beadási kötelezettség teljesítése.

Kormányunk figyelembevette az aszályos károkat és csökkentette a kukorica és burgonya beadását, de községünk a csökkentés dacára is lemaradást mutat kukoricából 37 %, burgonyából 23 % napraforgóból 29 %-s a lemaradás.

[ML]

Bévárdi Erzsébet (interjú)

A szüleimnek olyan 20 hold körül volt a földje. De ebből csak a kisebb részét örökölték, mert ami pénz csak bejött, azt mind a földre fordították. Még '45 után is vettek földet.

Olyan 8–10 éves lehettünk, már kellett menni egy kicsit kapálni. Biztatgattak is, segítettek is, és így megéltünk a soron mi is. 10–11 éves koromban már mentem apa után szedni a markot, így lassacskán fésülgettek bele minket is a gazdasági munkákba.

'52-ben mentem volna továbbtanulni a kalocsai mezőgazdasági technikumba. A régi aranyos tanárnénink, a Mária néni csodálkozott is rajta, hogy fölvételt nyertem. De csak két napig lehettem a technikumba Kalocsán. Az történt, hogy anyukám beteg lett, az aput pedig akkor vitték el. Becsukták, mert nem tudta leadni a napraforgót, meg nyolc napon belül a burgonyát.

Tizennégy éves voltam, mikor bevitték a rendőrségre. Ott is fogták mindjárt. Másnap aztán szóltak, hogy elvitték Dunaújváros mellé, Dórapusztára, kényszermunkára. A tárgyalásnak is vége volt egy-kettőre, mert az egy olyan dolog volt akkor, hogyha egyszer kimondták, akkor nem volt mit fellebbezgetni. Nyolc hónapot szabtak ki rá, amiért nem tudta leadni a napraforgót meg a burgonyát. Akkor az anyu beteg lett és a Szél nagymama bejött Kalocsára, az igazgatóhoz.

– Elviszem a kislányt az iskolából, nem lehet az itt, kérem, nem lehet az úgy, igazgató úr, hogy az itt csak lebzseljen! (Nagymamának ez volt az akkori szava, hogy a tanulás az nem munka, az csak lebzselés.) – Otthon maradt a sok munka, a sok állat, haza kell hogy jöjjön.

Bizony én megkönnyeztem, mikor összekötöttem a kis batyumat, és jöttem haza.

Aput is csak egyszer láttam. Erre vitték valamiért kocsival, és szólt a fegyőrjüknék, hogy ha már itt megyünk, Patajon keresztül, nem jöhetne-e haza egy pár percre. És hát így begyűttek egy óra hosszára.

Mikor meg jött a vetés ideje, akkor meg az anyut vitték el. A földterület 45%-át köllött bevetni kenyérgabonával, és az anyu ezt nem tudta teljesíteni, mert a cséplőgéptől egyenesen vitték a gabonát, úgyhogy abból nem sok került haza. Ő meg kilenc hónap börtönbüntetést kapott. De még azt is ráfogták, hogy a sparhelt

alatt mosófazékba áztatott kenyeret találtak, és hogy mi azt a malacokkal etették. Holott az embereknek se jutott kenyér, mert bizony '52 telén éjszaka álltunk mi is sorba 25 deka kenyérért. Ja, akkor ezért még kapott két hónapot, és így lett neki végül is kilenc hónap.

Elsőbb Kecskemétre vitték, mert ott volt egy ilyen gyűjtő. Ott nagyon-nagyon rossz soruk volt. Aztán onnan osztották széjjel őket, mint a katonákat is, mikor összeszedik egy helyen, és onnan osztják széjjel, hogy hova mennek. Így került Kalocsára. Ez itten nem volt éppen rossz hely, mert varrni tudott, és bekerült a varrodába. Elég jól keresett is ott, úgyhogy amikor szabadult, kapott is egy kis pénzt. Ide többször be is mentünk hozzá látogatni.

De volt nekem egy fiatalabb testvérem, akinek bizony előtte már szívtrombózis volt egész fiatalon. Aztán ami akkor történt, annyira megviselte, hogy jött az újabb trombózis. 14 éves volt, mikor meghalt.

Ez se volt elég. '52 őszén, '53 tavaszán, amikor az anyuék nem voltak itthon, még a rekvirálók is megjelentek. Nagy, villásszarvú ökreink voltak akkoriban. Azokat fogatták be velem a rekvirálók, és így köllött elmenni a házakhoz, hogy amit rekviráltak, szekrényeket, asztalokat, székeket, díványokat meg hasonló bútordarabokat, azt bevigyük a tanácsházára. Na, akkor az egyik sógorom is, a másik is, kezdett biztatni, hogy te még kiskorú vagy, te még mondhatod, hogy ehhez nines joguk, hogy téged hajtsanak, hiszen alig múltál 14 éves. Mondogattam is nekik, hogy én többet nem megyek, hogy én nem fogok be. De akkor meg jött a hajcsár, és elvitte az ökröket. Látom, üti-veri őket, megsajnáltam az ökröket, inkább elmentem megint velük én is. Ahelyett, hogy az iskolába mentem volna, ilyen sorom volt. Szinte, mint egy cselédnek.

1952. október 19.

A községi tanács vb. által elfogadott „Munkaterv”

A községünk területén a mind jobban elhatalmasodott az üzérkedés, feketézés valamint a község területéről a jogtalan kiszállítás. Ennek megakadályozása érdekében a következőket határozta el a V.B. hogy úgy a ki mint a beszállítást teljes egészében megakadályozza.

Kedden és Szombaton a Miklai és az Órjegi hidnál 2-2 főből álló őrszemet kívánunk felállítani hajnali 4 órától. Mivel Akasztón és Kiskőrösön ezen a napokon van hetivásár.

A hajón való szállítás megakadályozása érdekében a ordasi ut ellenőrzése. Kedden és Pénteken 14 órától 2 főből álló őrszem. Az ellenőrzés kb. 16 óráig válik szükségessé.

A Kalocsáról történő beszállítás megakadályozása érdekében Szerdán és Szombaton 2-2 főből álló őrszem reggel 8 órától 11 óráig.

A vasuton történő kiszállítás megakadályozása érdekében a helyi vasut-állomáshoz vezető utak ellenőrzése, kedden és pénteken 2-2 főből álló őrszem 15 órától 16 óráig és 23 órától másnap 1 óráig.

A Harta községben történő kiszállítás megakadályozása érdekében minden pénteken reggel 5 órától 2 főből álló őrszem kb. 8 óráig.

Dunapataj községben a heti vásárokon a piac körülzárására reggel 6 órától 10 óráig. Ennek a munkák végrehajtására 4 fő elegendő. Ugyan ezen idő alatt a piac belső részére figyelőnek 2 fő, külön külön ellenőrzik.

Az őrszemek felállítására szükséges ember anyagot a vadászokból, mezőőrökből, utkaparókból, a Pártszervezet részéről a megbízható párttagokból, ugyan így a tömegszervezetek megbízható tagjaiból kívánom megszervezni.

[KI]

1952. október 21.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

Az elszámoltató brigádok alakítása iránt hozott határozatunkat nagy részben végrehajtottuk, tekintve, hogy naponta mennek ki elszámoltatok de ezek számát a jövőben még emelnünk kell és módszerüleg részlete-sebb eligazítást kell tartunk számukra.

/.../

Tudva levő hogy községünkben a begyűjtés terén elmaradott ponton állunk, melynek érdekében sokkal nagyobb erőfeszítésekre van szükség, hogy ezen feladatunkat 100 %-ig végre tudjuk hajtani. A közeli napokban Pártunk kezdeményezésére egy igen jó módszerü segítséget készítettünk elő, még pedig azt, hogy népnevelőink ugyan úgy, mint az állam-kölcson jegyeztetésében be lesznek vonva a szántás vetés és begyűjtés előmozdításának munkálataiba. A népnevelők kezébe egy-egy kimutatást fogunk adni melyen, mintegy 20 gazdának kötelezettségei lesznek fel-tüntetve, és ennek alapján fogják végezni népnevelő munkájukat, a ter-melők felé. /.../

E mellett szükséges az, hogy a vb. tagok külön külön vállaljanak egy területet leellenőrzés végett és segítsék elő a népnevelők munkáját.

Ezen kívül a vb. tagok részéről szükséges úgy a vetés, mint a be-gyűjtés vonalán, hogy szuroprobákat eszközöljenek, melyen keresztül ellenőrizték az elszámoltatok munkáját, valamint a vetésterületeket is. Ellenben hiba az, hogy a vb. tagok az ilyen irányu munkálatokban kevésbé tudnak belefolylni, mivel vb. tagjaink egy része állásánál

fogva egésznapos kötöttséggel rendelkezik, és ezen tulmenően olyan vb. tagjaink is vannak akik már közel egy éve nem jelentek meg vb.ülésen.

/.../

Vb. titkár javasolja, hogy a végrehajtóbizottság tagjait kik a vb. munkájából kellőképpen nem veszik ki részüket cseréljük ki agilisabb tevékenyebb emberekkel a járási tanács hozzájárulása alapján. Javasolja, hogy a járási tanács végrehajtóbizottságunkat vizsgálja felül és a javasolt elvtársakat engedélyezze.

/.../

[ML]

1952. október 28.

A községi tanács vb. elnök „Helyzetjelentése” a járási tanács vb.-nek a „tanács és vb. munkájáról”

/.../

b/ Tanácsstagok beszámolói

Ezen a téren kevésbé mutatkozott eredmény, különösen a járási tanács-
tagi beszámolónál, mint például a paprikatelepre való beütemezésnél,
mikor is a telepen a jó szervezésen keresztül, mintegy 50-60 főnyi
tömeget biztosítottunk ellenben a beszámolóra a kijelölt előadó ismer-
etlen oknál fogva nem jelent meg. Ugyancsak a Szentkirály pusztán
tartandó járási tanács-
tagi beszámoló sem nyert sikert, mivel a beütemezett az előadói képességének hiányosságára hivatkozva nem volt haj-
lando a beszámolóját megtartani.

/.../

Pénzügyi helyzet

/.../A múlt hónap hiányosságaival szemben a becsüsök is megkapták
az elmaradt napidijakat, így ismét lendületesebben folyik az adóbe-
hajtás terén a munka. /.../

[ML]

Páliné (interjú)

Édesapám asztalosiparos volt. '36-tól a dunatétleni uradalomban, '43-tól pedig egy Herczegh Gyula nevű földbirtokosnál, ahol tréncsikat gyártottak. Az egy hadiüzem volt tulajdonképpen. És akkor a háború után kisiparos lett. Én 1952. október 1-jével kezdtem el dolgozni a tanácsnál. Addig nem tanultam én. Máshol dolgoztam, Solton egy kefekötő kisiparosnál '46-tól egészen '52-ig.

Egyszer aztán szóltak, hogy nem akarok-e iskolára menni. A tanácsházára hívtak be Solton. – Mondom, milyen iskola. – Hát, azt mondja, pénzügyi iskola.

– Hát, mondom, jól van. Mondjuk örültem, hogy mehetek valahová. Apám csak annyit szólt, hogy majd végrehajtó lesz belőlem. Azért csak nem köll iskolára küldeni valakit! – gondoltam.

Be köllött menni a járási tanácshoz is, a járási tanácselnökhöz. Kérdezgetett ott, mik voltak a szüleim, hogy mit dolgozok, milyen újságot olvasok, járok-e templomba. Mondtam, hogy járok. Nem mondtam, hogy nem. Ugye, református vagyok. Mondjuk nem minden vasárnap, mert egyik vasárnap a nővérem megy, másik vasárnap meg én. Mert otthon is csak meg kell főzni valakinek. Heten voltunk testvérek, anyám meg már '49-ben meghalt.

Tavasszal aztán hozták a papírt, hogy a reggeli vonattal mennem kell Pestre. Szeptember 20-ig tartott ez a 3 hónapos pénzügyi szakiskola. Két szak volt: költségvetési meg adószak. Na, én az adószakon voltam.

Jól, nagyon jól éreztem magam Pesten. Ennivaló az kevés volt, állandóan éhes voltam, de egyébként olyan sorom soha az életben nem volt. Hát ott semmi gondom nem volt. Még ösztöndíjat is kaptunk. Talán 300 Ft-ot egy hónapra. Békekölcsönt köllött jegyezni, mert azt vonták, ugye 100 Ft-ot a három hónapra, újságot is fizettünk, úgyhogy olyan 260 Ft-ot kaptam kézhez minden hónapban. Az elég volt költőpénznek.

Na, onnét az iskoláról kiküldtek egyszer a tizennyolc kerületbe, Rákosszentmihályra, ilyen behajtási munkára. Zálogolni. Zálogoltunk volna, ha lett volna mit. De ott ugyan nem volt mit. Hát olyan szerencsétlen családoknál voltunk ottan, hogy albérletbe laktak, ilyen kis bódészerű valamikben. Kis suszterek vagy ilyesféle kisiparosok voltak. Én nem tudom, hogy mi után fizettek volna azok adót. Fogalmam sincs! Egész nap mentünk, két lány volt, meg két adóügyi dolgozó a kerületi tanácstól, de mink egy fillért be nem szedtünk, semmit. Záloglást se sokat csináltunk. Mentünk olyanokhoz, akik az Ikarus-gyárban dolgoztak, és akkor éjszakások voltak. Fölkeltek, néztek nagy álmos szemekkel, hogy miért, miért... miért akarunk mi tőlük pénzt?! Nem is tudtunk ott zálogolni.

Az iskola után Vecsére kerültem a járási tanácshoz, adóellenőrnek. Jó, hogy 3 hónapig tanultam, de a gyakorlatban soha nem csináltam, halvány fogalmam se volt róla. A legelső munka a békekölcsönjegyzés volt. Nem tudom, hányadik, azt hiszem, a harmadik volt már akkor. Kimutatásokat köllött vonalaznom, mert minden nap mentek be a jelentések, hogy mennyit jegyeztek, meg hogy milyen kategória. Először is azt vonalaztam. Aztán mentünk ott is behajtani. Minden héten más községbe voltunk kiküldve. Egyedül mentem, de ott a tanácsnál kaptam egy becsüst. Akkor egy hétig ott kinn is aludtam. Nem volt értelme hazajárogatni, mert busz még akkor nem is volt.

Sok munka volt, állandóan behajtani, mert akkor ez ment. 1953. január 1-jével centralizálták az adóügyet. Akkor bevittek minden nyomtatványt a járáshoz. A régi iratokat is, mindent az égvilágon, a régi nagy főkönyveket, mindent bevittek a járáshoz.

És ott csináltuk az összes kivetést. Adótételek voltak, de nem ilyen fix összegek, mint most. Akkor lehetett, mondjuk, a jövedelmi vagy a vagyoni viszonyok szerint lefelé vagy fölfelé menni. De amennyit lementünk az egyik helyen, mondjuk ha egy olyan idős ember volt, akkor ugyanannyit a másik helyen fölfelé köllött... szóval meg köllött maradni az összegnek.

Aztán a kivetések után, mikor az adóíveket megkapták, hogyha nem fizettek, gyűtt a behajtás. Apostagon jó fizetők voltak, mert az bortermelő vidék volt, és azok akkor is elég jól tudták fizetni az adót. De azért a 30%-ánál zálogolni kellett, mert hát mind azt mondta, hogy még hol van a december, még ráérek fizetni. Decemberig meg nem lehetett várni és akkor hajtani köllött. Mink a beadástól teljesen függetlenek voltunk. Nálunk csak a földadó, a búzaföldadó és a jövedelemadó volt. Ezt pénzben kellett fizetni. Voltak más tartozások is, például a gyapotvetőmag. Mert akkor kötelezték a gazdákat a gyapotvetésre. Persze a vetőmag ára se termett meg, úgyhogy nem tudták a vetőmag árát se kifizetni. Azt is nekünk köllött volna mind behajtani, a gyapotvetőmag árát, meg a kendermagét, meg mit tudom én, hogy még minek az árát, amire kötelezték a gazdákat, hogy mit vessenek.

Aztán a földhöz juttatott új gazdáknak meg törleszteni köllött a megváltási árát. Azt hiszem 2 Ft volt aranykoronánként évente a megváltási ár. Hát oszt arra is köllött volna zálogolni, de hát akkoriban örültünk, ha az adót be tudtuk szedni, akkoriban még nem hajtottuk annyira a megváltási árát. Azt már csak később, amikor egy kicsit jobban álltak a gazdák. S akkor úgy volt, hogy ha adóra fizetett, akkor először megváltási árra számoltuk el, hogy az fogyjon.

Én transzferálni nem voltam. Csak zálogoltam. És mi általában akkor mentünk zálogolni, amikor a megyei brigád már előttünk zálogolt, sőt transzferált. Úgyhogy már kiürített lakásokba mentünk, oda már csak vinni lehetett volna, hozni onnan már semmit se lehetett. Ezek a brigádok minden héten máshova voltak irányítva, közvetlenül a megyétől. Olyan 6–8 fős brigádok voltak. És akkor muszáj volt azoknak a községekben kocsit adni, és transzfermunkást. Mire jöttek, akkor már jogerősek voltak a zálogolások, és akkor azoknak már csak hordani köllött el a zálogtárgyakat, ha nem tudták kifizetni az adót. De általában bútor vagy termény már nem volt. Azt a begyűjtésiek már elvitték. És csak a kimondott szükséglet volt szabad meghagyni. Utóbb már az volt, hogy két személyre lehet egy fekvőhelyet hagyni, szekrényt meg – azt hiszem – négy személyre egyet. A konyhafelszerelések, azok maradhattak. De a megyei brigádok – mindegy, hogy le volt-e zálogolva, vagy nem –, azok tökéletesen kiürítették a lakásokat. Szenken például mindent elhordtak. A világon mindent. Az ágyneműről kezdve mindent! Hát általában a kulák házaknál. Ott mindent. Szerintem nem voltak azok lefoglalva, az ágynemű meg ilyen, de azt is elvitték. Vánkost, dunyhát, edényt, még a sőtartót is. Úgy rakták fel a sparthert a kocsira, hogy benne sült a kolbász. Egyszer így egy egész utcát kirámoltak.

Fokozatosan azért mindig könnyebb volt, de hát a zálogolás, az azért ment, szünet nélkül. Azt muszáj volt. Solt meg Dunapataj teljesen lerongyolódott. Idősek

voltak ezek a gazdák, akik kulákká lettek nyilvánítva, és teljes képtelenség volt, se a beadást nem tudták teljesíteni, se termelni...

100%-os tervteljesítés, az soha sem volt. Nem úgy, mint most. 50–60%-nál többre nem tudtuk teljesíteni a tervet. Pedig hajtottak bennünket a végtelenségig, de nem tudtak mit csinálni. Ahogy tudtunk, mentünk. Tanyákra, kocsival, télen, hidegben. Az se számított, milyen az idő. Szenken is olyan tanyákra mentünk ki, amik régi uradalmak voltak. De azok olyan szegények voltak, hogy mást nem tudtak mondani, mondja meg kislány, aki küldte magát annak, hogy majd kit halálunkkor, kit föltámadásunkkor, de akkor mindent megfizetünk. Oda csak vinni lehetett volna, ott olyan rettenetes szegénység volt. Nem volt azoknak semmijük a világon. Voltam én itt Patajban is tanyákon. Ezek ugye egyéni tanyák voltak, itt azért mégis volt valami. De akik az uradalmakban kaptak 10–15 hold földet, és ott maradtak lakni, azok nem tudtak boldogulni sehogy se.

Egyszer Hartán voltunk kint, egy újgazda családnál. Igaz, ez már '60-ban volt. Onnan köllött volna elhozni állatokat. De azok szépen odaálltak az ajtóba, hogy innen ki nem hozunk egy darabot se. Nem sokat érő állatok voltak ám. Tulajdonképpen ott is az volt a cél, hogy azokat onnan a tanyából ki kell űzni. Lehetetlenné tenni őket, hogy onnan kiköltözzenek, mert a tanyára szüksége volt a térsznek. És rajtunk keresztül akarták ezt megoldani.

A forradalomkor, '56-ban aztán az összes adókönyveket kihordták Szenkben a tanácsház elé, azt meggyújtották. Elégettek mindent. Mikor már égett, rátették a néprádiót is. Hazudtál eleget, égjél te is!

1952. október 31.

A járási tanács oktatási csoportjának leirata az általános iskola igazgatójának

847-4-35. sz. hivatkozva értesitem Igazgató kartársat, hogy a Földművelésügyi Minisztérium nov. 1-től nov. 6-ig, gyapotszedési kampányt indít. Igazgató Kartárs lépjen érintkezésbe a helyi állami gazdaság vagy TSZ Vezetőjével, hogy a gyapot leszedéséhez hány tanuló szükséges. /.../

A szedés lehetőleg vasárnap történjék, de ha szükséges tanítási napot is igénybe vehetnek az iskolák. Cél az, hogy minél előbb minden gyapotot leszedni.

/.../

[ÁII]

1952. november 3.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ Ha a járási viszonylatot nézzük meg kell állapítani, hogy községünk a begyűjtés terén hátul kullogová vált, /.../ Szükség szerű az, hogy a gazdánál ismételten is megjelenjünk, mert vannak olyan tapasztalatok, hogy az egyszeri elszámoltatás után, ahol nem találtunk terményt második esetben már volt az illetőnek terménye és ez különösen megmutatkozik a burgonya vonalán, mivel egyesek jóval a bejelentésük után szedték fel a burgonyatermést .

Ilyen és ehhez hasonló módszereket alkalmaznak de nemcsak a beadás terén, hanem a mezőgazdasági munkák elvégzésében is. Számtalan olyan dolgozó van, aki kétlaki életet folytat és így a mezőgazdasági munkákat nagy részben elhanyagolja.

/.../

[ML]

1952. november 18.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Az ellenség a közellátásra igyekszik a támadását összpontosítani. Nagy arányú felvásárlásaival tervszerű gazdálkodásunkat igyekszik megzavarni, indokolatlanul nagy a felvásárlás kenyérben, lisztben, zsirban, ami annak tudható be, hogy a kenyeret az állatokkal etetik a zsirt a boltokban fölvásárolják és kiviszik a piacra átgyurva és 50-60 ft-ért hozzák forgalomba. A burgonyát a városokon 1.90 ft-ért összefvásárolják és falun azt 3-4 ft-ért hozzák forgalomba.

A fenti hiányosságok megszüntetésére az alábbiakban rendelem el.

Heti piacokon d.e. 8.-tól d.u. 3. óráig csak fehér és csak kimért liszt zacskóban csomagolt liszt legyen forgalomba.

Zsirt burgonyát heti piacos napokon csak d.u. 5 óráig hozzanak forgalomba.

Heti piacos napokon a község minden utvonálán tartsanak ellenőrzést a rendőrséggel és a társadalmi ellenőrökkel karöltve, állítsanak meg kocsit, mi a községből vagy a járási székhelyről kijön.

Ahol kenyeret lisztet burgonyát zsirt találnak, igazolják le az illetőt kérjék el a beadási könyvét és ha önnelátó az illető elkel kopozni az árut amit találnak a kocsin és eljárást is kell indítani.

* „biz.”

A vonatok indulása előtt a pályaudvarokon is meg kell hasonlítani a modorokat. A piac belterületét is állandóan figyeljük, ha olyan zsirt, vagy burgonyát találunk melyről megállapítható, hogy központi készletből való elkel kobozni és eljárást indítani. Itt vigyázni kell, ne hogy a rendes östermelői felhozatalt gátoljuk. A mai naptól kezdve rendszeresen ellenőrizék a piacokat, az utvonalakot, a pálya udvarokat. Csak ezen keresztül tudjuk az ellenséget a kulákokat és a kupecokat a rendőr kézre juttatni. A tett intézkedésről és a leleplezésről 10 naponként jelentést kérek.

/.../

[KI]

1952. november 6.

Az MDP községi szervezetének taggyűlése; jegyzőkönyv

/.../ /A párttitkár/ rátér a pártépítés munkájára és rámutatott arra nem hogy erősödne hanem gyengül a párton belül az elvtársak között az osztályharc vitele, ami megmutatkozik abban hogy ebben a hónapban egyetlen tagfelvételünk és tagjelölt felvételünk nem volt. Majd rátért Csikos elvtárs 5 tagnak a kizárási javaslatára. 1. Hetman Istvánné elvtársnő kizárását javasolja:

I n d o k l á s :

1952 óta tagsági díjával el van maradva, és állandó betegségére való tekintettel hivatkozva javasolja a kizárást mivel a pártot a betegsége miatt keresztül látogatni nem tudja.

A tagság egyhanguan elfogadta és elfogadta.

II.

Smikál Józsefné, akit javasol kizárással mivel 1949 óta tagdíját egyáltalán nem fizette a pártot nem látogatta, többszöri lelátogatás után majd a pártbizottságra behivatva azt a kijelentést tette hogy nem jár taggyűlésre mert ideg beteg és nem felel azért hogy ha 4-5 elvtársat megver a taggyűlésen. A tagság egyhangulag elfogadta és kizárta, mivel ilyen nemvaló tagságuk sorai közé.

III.

Varga Györgyöt javasolja kizárással mivel ugyancsak 1949 óta tagsági díjat nem fizetett a pártot egyáltalán nem látogatta, a vele született nyomorékságánál fogva /járni nemtud/.

Ezen keresztül a kizárását a tagság elfogadta.

/.../

[MPA]

1952. november 10.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Községek megkapták a riasztáshoz szükséges szirénát. Felhivom valamennyi jelzett község vb. elnökét, illetve helyettesét, hogy szirénák felszerelését azonnal kezdjék meg. Lehetőség szerint községi tanácsháza, mint a községi parancsnokság központja - épületének tetejére, ott azonban ahol közelben magasabb épület van /Dvecsén a járási tanácsháza/ annak a tetejére szerelendő, azonban ez esetben is az irányítóberendezés a községi tanácselnök hivatali helyiségében kell hogy legyen.

/.../

A felszerelt szirénát megszólaltatni nem lehet. Belügyminisztériumhoz több bejelentés érkezett arról, hogy szirénákat megszólaltatták, vagy több helyen jelzésekre /ebédidő/ használták fel. Ez a legszigorúbban, fegyelmi felelősség terhe mellett tilos. Szirénákat felszerelés után semlegesített állapotba kell hozni.

/.../

[KI]

1952. november 25.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../

A begyűjtési munkálatokat értékelve /.../ községünk az átlagos teljesítésben alig 50 % körül mozog és ennek nem kis mértékben az az oka hogy sok esetben a tömegek uszályában kerültünk annak folytán hogy az elszámoltató bizottság egyes helyeken nem talál terményt, és egy kéthelyen a vb, is eről győződik meg. /.../

Most már közeleg az év vége és az adó behajtással ha évi átlagot nézzük mindössze ugy csak 20 % körül vagyunk, amit az említett módszereken keresztül az adóra konkretizálva rendes mederben kell hogy helyezzünk. Az elmondott feladataink megoldásához minden esetben kérjük a Pártunk segítségét és akkor biztos eredményekkel számolhatunk.

/.../

[ML]

* „Szigoruan bizalmas!”

1952. november 27.

A községi tanács vb. elnök „Helyzetjelentése”
a járási tanács vb.-nek a „tanácsok és vb. munkájáról”

/.../

Politikai helyzet

Községünkben a hangulat nem teljes mértékben kielégítő. Ammi annak tudható be, hogy az ellenség sorozatos hirterjesztése több esetben érvényre jut, mint például a barnakenyér forgalombahozásánál, habár nem nagy mértékben de igyekezett zugolodást kelteni, ammi szoszerint abban nyilvánult meg, hogy miért adtuk be a buzánkat, hogyha ilyen kenyeret kell fogyasztani. A hangulat azonban nemcsak a barnakenyérrel kapcsolatosan nem kielégítő, hanem a sertésbeadás és sertésvágási engedélyek kiadása terén is nem kielégítő a hangulat, ammi főként abban nyilvánult meg, hogy takarmányszüke miatt a sertéshizlalást nem tudjuk biztosítani, így a súlyveszteség bekövetkezése várható.

/.../ Különösen jó hatást váltott ki a sertéspóthátralékban való társulási lehetőség ammi ezen a téren levő helytelen nézeteket teljes mértékben letörte.

/.../

Pénzügyi helyzet

/.../ Községünkben az adóbehajtással párhuzamosan a végrehajtás, zálogolás, valamint a transzferálás állandóan folyamatban van. A transzferált bútorok nagyrésze értékesítést is nyert a honvédség részére. A fenti munkálatokat fokozottabban kívánjuk tovább folytatni a terv teljesítése érdekében. /.../ folyamatosan alkalmazzuk továbbra is az elszámoltatást. /.../

[ML]

Banai András (interjú)

Nem mondták az apámnak, hogy ajánlja föl a földet, mert akkor nem maradhatt volna kulák. Akkor nem zargathatták volna! Így viszont a nagy büdös bútorokat is elvihették, meg az ágyneműt is. Így megkopasztották őket, pedig tényleg nem volt szép bútoruk. Aztán hallottam abban az időben, hogy azok a katonatisztek, akik beálltak az ötvenes években, választhattak ezekből a bútorokból. Az mind *olyan* sorsú ember volt, hamar lett hadnagy, és azok rendezkedtek be ebből.

1952 november

Részlet ifj. Körmendi József, első osztályos
középiskolai tanuló „Irodalom füzet”-éből

A forintakarékosság egyéni és nemzet gazdasági jelentősége.

Minden dolgozó érdeke, hogy a pénzét beadja a forintakarékosságban. Evvel elősegíti az állam pénzbiztosságát. Így az állam felbirja használni, de ebből nem az államnak van haszna, hanem az illetőnekis mert kamatol, és az egész népnek. Pl. Inotai erömu az állam tudja fizetni a munkásokat, és anyagát is, így evvel a pénz elöbbre segítjük. Ebben a pénz gyűjteményben belekell csatlakozni az ifjuságnakis. Az ifjuságis igysegíti az államot amiért olcson tanulhatnak fölső iskolákban.

Evvel a pénz összeggel tudja biztosítani az állam a dolgozók jobblétét, üdülését és nyaralását. Az iparbanis, közlekedés, fűtés, világításban. Így mindenki igyekezzen betenni a pénzét a forint takarékpénztárban.

[MK]

1952. december 2.

A kiskőrösi tanács vb. titkár levele a községi tanács vb. elnöknek*

Kérem az Elnök elvtársat, hogy vizsgálja ki, Rácz Józsefné aki Órjegpusztán lakik, milyen anyagi helyzetben van. Hány családja van, ellátott-e gabonából. Ha kulák, vagy kupec, ugy inditson ellene eljárást. Ugyanis községünkben 8 kg. kenyeret vásárolt és kérem, hogy állapítsa meg, jogos-e a vásárlásra.

[KI]

1952. december 2.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ a begyűjtés és mezőgazdasági munkák /.../ elősegítése érdekében 4-5 kisgyűlés szervezését irányoztuk elő, /.../ azonban a kisgyűlések tulnyomolag szakmai kérdésekkel foglalkoztak és kevésbé voltak megtöltve politikai tartalommal olyan értelemben, hogy a nemzetközi helyzet

* „Bizalmas.”

valamint a békemozgalmaak ismertetésén kívül nem vettük bele a kongresszus ismertetését, valamint a politikai iskolákon folyó anyagoknak a lényegesebb részeit.

/.../ az elszámoltató bizottságok nem megfelelően végzik a munkájukat, mert /.../ legtöbb esetben olyanokat is zaklatnak, akik kötelezettségüknek eleget tettek, ezzel lejáratjuk a tanácsot s megsértjük Pártunk parasztpolitikáját. A kukorica begyűjtésénél az elszámoltatásnál egyre több a gabonafelvásárlás, mert a spekuláció, most a kukoricát sokkal jobb üzletnek tartja és ezért inkább gabonát veszi elő, mint a kukoricát. Ezért fel kell figyelni a spekulatív elemekre és meg kell tennünk ellenük a feljelentést a rendőrséggel karöltve. Ellenőriznünk kell, hogy a heti piacokon a nem engedélyezett árucikkeket ne árulják. Továbbá pedig ellenőriznünk kell az országutakat, vasutakat állandóbizottságokon keresztül, valamint a népi örökön keresztül /.../

[ML]

1952. december 16.

Községi tanács vb. ülés; jegyzőkönyv

/.../ A vb. összetételében az is hiányosságnak említhető meg, nincs benne a kívülálló dolgozó parasztokból csak kettő de azok sem jelennek meg a vb.üléseken.

/.../

[ML]

Községi tanács

12. Előmoz. 11.21.9

1952

Beadási könyv száma: *1307*

BEADÁSI KÖNYV
1951/52.

Termelő neve: *cs. Mészáros László*

Lakhelye: *Bonyó 744*

8531-4. Tsz. Állami Szemle, Budapest-105. — 2000.0000

I. A termelő adatai

1	Beadási könyv száma:	<i>1307</i>
2	Termelő neve:	<i>cs. Mészáros László</i>
3	Lakhelye:	<i>Bonyó</i>
	település	<i>744</i>
	megye	<i>744</i>
4	A háztartáshoz tartozók száma, a termelővel együtt:	
	1 éven alul	<i>60</i>
	1-6 éves	<i>60</i>
	6 éven fölül	<i>60</i>
	Összesen	<i>180</i>

II. Beadási kötelezettség

A) Termény- és állatbeadás:	
5	Összesen csoportokra osztva
	üzemanyag, szén, kőolaj, szén, kőolaj, szén, kőolaj
	<i>700 100 100 100</i>
6	Hagyománybepótlás
	előszámla
	kg
7	Bármiféle és tojásbeadás
	kg tojás
	<i>100</i>
8	C) Sertésbeadás
	kg =
	<i>100</i>
9	D) Borbeadás
	mal. fok

III. A gazdaság adatai

Művelési ág	Terelet		Kat. lista jöv.
	k. hold	st. Köt. fill.	
10 Szántó	<i>2</i>	<i>1546</i>	<i>37 57</i>
11 Kert egyenlősen			
12 Ret		<i>643</i>	<i>3 18</i>
13 Szőlő		<i>600</i>	<i>7 35</i>
14 Legelő			
15 Össz. hasznos terület	<i>2</i>	<i>1189</i>	<i>48 10</i>
16 Felhasznált terület	<i>2</i>	<i>1189</i>	
17 Beadás	<i>2</i>	<i>1189</i>	
18			

19 I. tip. Tszcs-be bevitt terület: kh. []-di

20 II. tip. Tszcs-be bevitt terület: kh. []-di

Termelés szerződése: vagy megállapodása: bekötött terület

21 k. hold []-di

22 k. hold []-di

23 k. hold []-di

24 Ha-ymavételről t k. hold []-di

25 Öntözési kerület k. hold []-di

A dolgozó parasztokat sem kímélték

1952. december 17.

A községi tanács vb. elnök által felterjesztett
„Beszámoló jelentés a kuláklista adatairól”*

/.../

K é r d é s :		F e l e l e t
1.	Kulákok száma az 1952. évi gazdalajstrom alapján	91
2/a.	Nem mentesített kulákok száma a végleges /hitelesített/ kuláklistán	87
2/b.	Ebből a helybenlakó kulákok száma	86
3.	Kulákgazdaságok összterülete az 1948. év január 1. előtti állapot szerint	<u>3123</u> kh <u>320</u> öl
4.	Kulákgazdaságok összterülete 1952. évi gazdalajstrom szerint	<u>2565</u> kh <u>60</u> öl

[KI]

Horváth Imréné (interjú)

A falu értékítélete a kulákságról az volt, hogy nyilván a parasztság legtehetségebb részéből alakult ki. A legigyekvőbb rétegből. Ezeket az embereket még a kisparasztság részéről se sújtotta semmiféle megvetés. Soha. Sőt, inkább egy bizonyos fokú tisztelet. Hiszen ezeknek jóval magasabb presztízsük volt. Ezt mutatta a téesz megalakulása utáni idő is. Egyedül a lumpen emberek álltak szemben velük. Azok, akik annak idején tulajdonképpen a falu söpredékének számítottak. Vagy jellemileg nem voltak tökéletesek, vagy pedig hát olyan megalkuvó és mindenre kapható emberek voltak, mint a Thiesz Béla. De ő sem volt számottevő tényező. Csak hát meg volt neki engedve, hogy – mit tudom én – feldúlja a lakásokat. Ezek éppúgy voltak jó nyilasok, mint jó rákosisták. Akkor az volt a helyzet, hogy nagyon sok kisnyilas félelemből meg helyezkedésből beszaladt a kommunista pártba. '44 előtt a kommunista párt ide nem ért le. De nyilaspárt azért az volt. Ilyen kisemberek a kocsmából. Zöldingesek – ahogy mondták akkoriban. Szóval később inkább ezekből toboroztak. Ez az erőszakos, rekviráló, másokat kínzó fajta.

* „Szigoruan bizalmas!”

Rejtő Emilné (interjú)

Persze a kulákok se voltak mind egyformák. Mert nem mondom, voltak köztük is tényleg nagyon rendesek, szolidak, lelkiismeretesek, akik a beadást is mindig szépen teljesítették, de volt sok olyan is, akivel szembe muszáj volt erőszakot alkalmazni, meg akit muszáj volt elzárni, mert örökké csak kijátszotta a törvényt. Volt aztán közte olyan is, aki nem érdemelte, hogy kulák legyen, mert hat-hét gyerekivel dolgozta a földjét, bérest soha nem tartott, szegény munkásember volt a huszonnyolc holdján, nem kizsákmányoló, és mégis a listára lett véve. Meg olyan is volt, hogy még a harmincas évekbe széjjelosztotta a földjét a négy családos fia közt, öt család élt már azon a harminckét holdon, csak épp az öreg nevin volt még az egész. Hát az ilyenek persze hogy nem bírták a fölemelt beadást!

De emellett még sok ravasz is volt köztük, sok szemtelen csaló. Mint az öreg Daku Mihály, aki gazdag lett az újkrumplival, még negyvennégybe is a németeket élmezte, öt béressel munkáltatta a negyven holdját, mégis minden módon megkerülte a törvényt! Mert inkább eladta feketén a búzáját, nemhogy a beadást teljesítse! És nem is lett kuláknak véve, mert még azt is kicselezte! Volt itt egy öreg néni, aki bejárt hozzájuk mosni, annak a nevre is íratott két holdat, egy volt családja nevre is átpasszolt két és felet, ide is valamennyit, oda is, úgyhogy végeredménybe nem maradt a saját nevin csak huszonhárom hold, oszt így mindent megúszott! Na persze volt a községházán is, aki segített az ilyeneknek, gondolom nem ingyért!

No de voltak azért másfajta kulákok is, mert voltak rendesek is köztük. Meg hát a beadás, az megvolt nemcsak a kuláknak, a többinek is megvolt. Csúnya dolgok is mentek akkor itt, ez az igazság. Amit akkor egyik-másik idős parasztemberrel csináltak, azt rossz volt nézni is. Az öreg Béni bácsi hatvanhat éves volt már, sánta, dolgozni nem bírt, gyereke nem volt, mert a két fia a fronton maradt. Hát mit tudott volna az beadni? Negyven fokos lázzal feküdt a felesége, kenyerük se volt már, fűteni se tudtak, úgy vitték el erőszakkal a rossz kis bútorait, párnájukat, ládát, asztalt, székeket, mindent, az öregasszonyt le az ágyról, bedobták egy szublófiókba, ráhajítottak egy rongyos függönyt, úgy csapták rá az üres ház ajtaját. Hát ez nekem valahogy borzasztó volt. Hogy kifordultam onnan, mert végignézni se bírtam. Vagy az öreg világtalan Herczeg bácsi. Kinn a kamrába feküdt egy vackon, arról is lerángatták, a szerencsétlen öregember fogta a botját, aztán azzal tapogatott, úgy ment a kútnak, hogy beleugrik, a Gyuri unokája kapkodta vissza a ruhájánál fogva, ott ordítottak, birkóztak az udvaron a hóba. Haj, ezeket a nyomorult öregeket annyira sajnáltam, hogy azt kimondani sem bírom! Volt olyan is, aki úgy várta a foglalókat, hogy fölakasztotta magát, mert nem volt már mit beadjon, úgy találták kihűlve. Jaj, istenem!!

És voltak ilyen túlkapások, ilyen visszaélések, ez az őszinteség. És csinálni kellett, mert el volt rendelve, ki lett adva főntről! Nem jó idők voltak, borzasztó volt akkor itt a helyzet. Mink meg, vezetőik, csak kapkodtunk bután, tapasztalatlanul, megrémülve. Nem szeretném még egyszer átélni! Nem is bírta soká senki.

Egyiket leváltották, másikat áthelyezték, harmadikat lecsukták, negyedik megszökött, volt olyan vébéelnök, hogy fél hónapot se töltött a helyén.

Drámai volt, drámai volt a helyzetünk! A végén énvelem magammal is majdnem megtörtént a tragédia!

Egy középparaszt emberrel kapcsolatosan.

Mert egyszer már ráadták a pecsétet a darásnál, hogy nincsen több adója neki, nem köll elhozni tőle többet semmit, aztán következő héten mégis kijött, hogy három mázsa búzával tartozik. Akkor kimentem, rá is tudtam beszélni a három mázsa búzára szépen, csöndes szóval, mert én nem szoktam soha kiabálni, csak rendesen beszélgetni. Elhoztuk akkor a három mázsa búzát. Tán három hétre rá kapom megint a kartonját. Hogy megint menni köll hozzá. Mit lehetett csinálni? Mentünk. De akkor azt mondta ez az ember, hogy aki akármilyenhez hozzányúl, az élet-halál. Élet-halál!

Bementünk a kamrába, ott állt egy zsák, így félig-formán.

Nyújtom a kezemet a zsák felé, mondom:

– Csak ez van?

Abba a pillanatba vágta a baltát.

Épphogy hozzáértem a zsákhoz, vágta a baltát! Elugrottam, de már...

Még most is meglátszik a lábamon a seb. Amíg élek, az ott lesz.

Kijöttek ekkor még Kiskőrösről is a rendőrök.

Mondta a főhadnagy elvtárs, hogy írjam alá a jegyzőkönyvet.

De én nem írtam alá semmit.

– Nem írom alá, főhadnagy elvtárs – mondom neki –, mert ennek a szerencsétlen embernek igaza volt! Én ezt az embert nem vádolom!

Mert igaza volt neki! Hát még csak kulák se volt!

És meg is lett adva neki az igaza, mert a zsák ottmaradt, de még a három mázsa búzáját is visszaadta Kecskemét. Csak viszont én voltam már tiszta bolond. Már tisztára idegösszeroppanásom volt!

Úgyhogy ötvenkettőbe eljöttem én is a Tanácstól. Mert már nem bírtam tovább.

Mert ugye egyik részbe beláttam azt, hogy hát végre köll hajtani a különböző dolgokat – hát utasítás volt, nem lehetett vitatkozni, végre köllött hajtani! De viszont másik részbe meg voltak olyasmik, amiket hát nem helyesltem, és akkor ezt az egészet már nem bírtam ideggel. Úgyhogy akkor megmondtam: nem bírom, elmegyek.

Nem akarták elfogadni. Merthogy szükség van rám. Át akartlak helyezni Vas-kútra, állami gazdaságba, vagy Helvéciára szőlőgazdaságba, ahol ezerkétszáz ember lett volna a kezem alatt, hát azt se vállaltam el. Akkor azt hitték, hogy keveslem, hogy nagyobbakat akarok: át akartak tenni Soltra vébéelnöknek, az én tudásommal, a hat elemimmel! Nem mentem, megmondtam: én nem érzem magamat megfelelőnek arra, hogy ezt el tudjam látni. Nem akartak belenyugodni! Ott a volt főnököm is, aki még a Défosznak volt a járási titkára:

– Vállald el, Margitkám, vállald el! – azt mondja. – Rátermett vagy, ügyes vagy – meg ez vagyok, az vagyok, minden vagyok!

– Értsd meg, nem vállalom! Inkább megyek kapálni! Mert nem bírom már!!
Az idegeim végett nem bírom!!

Ugye: hat elemim van. Emellett még elvégeztem a pártiskolát, meg a Défosz-iskolát, ilyen tanfolyamot, olyan továbbképzőt, ami csak volt, mindent, mentem hol három hónapos, hol öt hónapos, hol egy hónapos képzésre. Nade hát ez nem minden! A hat elemi akkor is csak hat elemi! Amikor minden egyre csak fejlődik, és a követelmény mindig nagyobb lesz! Amikor már jön az az idő, hogy iskola nélkül nem lehet sehova se menni! És közben egy olyan helyzetbe vagyok, hogy tanulni se lehet, mert se éjjelem, se nappalom a tenger munkába! Épp akkor a Rákosi elvtársnak volt egy beszéde, hogy hát „mindenkit a helyére, a megfelelő helyre, ahol meg tudja állni a helyét”. Hát hiába, na, énnekem nem megfelelő hely ez, mert nem érzem, hogy meg bírom állni a helyemet! Hát nem, nem éreztem magamban azt az erőt, hogy én ezt el bírjam látni, és nem mertem már tovább feszíteni a dolgot: beadtam a lemondást, és '52 végén szépen eljöttem.

Tiszta lelkiismerettel, hozzáteszem, tiszta lelkiismerettel. Mert amíg bírtam, végrehajtottam mindent, ahogy tudtam. Úgyhogy a lelkiismeretem énnekem tiszta, én a mai napig is oda merek állni emelt fővel a község elé!

Utána aztán nagyon nehéz volt, mert még munkát se kaphattam sehol. Hát a Rejtőné?! Aki meghátrált a munkától?! Nem lehet fölvenni! Úgyhogy kijött a megyétől, hogy engemet fizetéses állásba nem szabad fölvenni sehová. Volt itten például abban az időben egy üzemi konyha, oda szerettem volna bekerülni – de meg lett mondva a vezetőknek, hogy ne is próbáljon fölvenni, mert a megye úgy is keresztülhúzza, én fizetéses állásba semmi szín alatt nem kerülhetek. Mert „meghátráltam a politikai munkától”.

Úgyhogy nagyon nehéz helyzetbe kerültem akkor. Alkalmi munkákat vállaltam, kapálást, mosást, ilyesmiket, feles földet műveltem – hát én sose szégyeltem a munkát, amit lehetett megfogtam. A kisebbik fiam járt haza, ő szokott néha a betakarításban segíteni – mindig olyankor vette ki a szabadságát –, de amúgy mindent magam csináltam, amit csak a két kezem bírt. Nem volt ez új nekem, hát tizenhárom éves koromtól mindig magam kerestem én a kenyeremet! Meg a gyerekeimre is nagyon-nagyon sokat köllött dolgozni, amíg magam fölneveltem őket – hát szoktatva voltam!

Csináltam én mindent, amihez csak hozzájutottam. De hozzájutni se volt könnyű ám az ilyen munkákhoz! Például hallottam egyszer, hogy lehet vállalni kátésznak bedolgozást, famunkát. Gondoltam, megpróbálom. Bementem, kértem famunkát. Azt mondták lehet, csak fát nem adnak hozzá, szerezzek ahol tudok. És nem bírtam szerezni sehol! Mert akárhova kilincseltem, mindenünnen avval küldtek el, hogy én államosítottam Alsózátont, a községi erdőket, hát akkor most ültessek magamnak fát, ha fára van szükségem. Gondoltam volna meg akkor, amikor elkótyavetyéltem az erdőt. Ezt vágták hozzám! Hogy kérjek most az államtól fát!

Na, valóban így volt ez: államosítva lett Alsózátont, át lett adva az Állami Erdőgazdaságnak, én alattam történt, én írtam alá – fölső utasításra. Hozzáteszem: fölső utasításra! De hát így is csak a miénk maradt az az erdő, a közösségé. Hát

kinek kótyavetyéltem el én azt az erdőt?! Az államnak. Hát az nem ugyanúgy mink vagyunk!?

Úgyhogy szóval nem is bírtam fát szerezni, nem is jutottam hozzá akkor ehhez a bedolgozáshoz. Egyik unokámat is én neveltem akkoriba, mert az őrnagy fiam elvált, és nem vihette magával a röptérre a kisgyereket, nálam volt pár évig a Latica, munka meg sehol. Keserves volt, nagyon! Úgyhogy akkor egy ideig a honvédségtől kaptam a kisebbik fiam után kétszáznyolcvan forint segélyt, ez volt a megélhetésünk. De keserves volt!

1952. december 18.

A községi tanácsházán felvett jegyzőkönyv

/.../ az 1952. évi őszi vetésterület teljesítésének felülvizsgálatának tárgyában.

Jelen vannak:

Márfai Mihály járási tanácselnök, Romvári Henrik hivatalos agronomus, Oláh Pál mezőgazdasági osztályvezető, Huszta László járási statisztikai felelős, Ollár Julianna községi mezőgazdasági adminisztrátor, Vajda József községi tanácselnök, Milus Pál és Páli Sándor községi mezőgazdasági előadók.

/.../ Romvári Henrik az alábbi dolgokat adja elő:

Megállapítottam, hogy a statisztikai összeírás és a községi jelentés között búzánál 1186 kh., rozsnál 1072 kh. területtel kevesebb a vetésterület. Továbbá megállapításom szerint a község a járási tanácstól kapott tervfeladatát nem is tudta volna teljesíteni, tekintettel arra, hogy az őszi tagosítás során a szakmári állami gazdaság részére kb. 1000 kh. területet tagosítottak be, továbbiakban az állami tartalékterületekből kb 1000 kh. még nem lett átadva a Földművelésügyi Minisztérium részére hasznosítás végett. Ennek alapján ha a földdel rendelkező gazdálkodók, valamennyien a 42 % vetésterületüket teljesítették volna, akkor sem érhetne volna el a község a tervként megadott vetésterületet.

A statisztikai összeírásokat ellenőrzésem során megállapítottam, hogy a 8-s számlázóköri számlálóbiztos az összeírást nem az előírás szerint végezte el, ammit abból állapítottam meg, hogy a gazdálkodók aláírásai 60-70 %-ban a számlálóbiztos sajátkezűleg írta alá.

/.../

Továbbiakban megállapítottam, hogy a statisztikai összeírás során 533 kh. terület /szántó/ hiányzik a községi szántó vetés tervéhez viszonyítva.

A mezőgazdasági előadók bevallása szerint a takarítás során mezőrendőri jelentéseket eltűzelték. /.../

Milus Pál mezőgazdasági előadó előadja, hogy egy alkalomkor Mityok Lajos mezőgazdasági előadó, azt a kijelentést tette, hogy csak úgy tudjuk meg javítani a jelentésünket, hogy vágjunk a hasunkra és jelentünk, ammi ellen Ollár Elvtársnő is tiltakozott s nem is hajtottuk végre. Mi minden esetben a Mezőgazdasági állandóbizottság jelentései alapján jelentettünk a járási tanács felé, amely jelentéseket magunk is leellenőriztük, amely területen le tudtam ellenőrizni a jelentésüket helyesnek találtam. Pont ezért nem vettük figyelembe a mezőrők jelentését, mert megállapításom szerint az állandóbizottság jelentése jobb volt.

/.../

[KI]

1952. december 23.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek*

Az egyházakkal kötött megállapodások gyakorlati végrehajtása során sok zökkenő tapasztalható az alsó papság részéről pedig lehetőség adódik a kibúvársra. Ennek okát az egyházügyi hivatal abban látja, hogy a tanács apparátusában sokan nem ismerik az egyezményeket. Ezért az állami egyházügyi hivatal tájékoztatni kívánja az elnök elvtársakat arról, hogy az egyházak milyen kötelezettségeket vállaltak magukra az állammal kötött megállapodásban.

A kötelezettségek, amelyet az egyházak kötelesek betartani az alábbi 4 pontban foglalhatók össze:

1./ Az egyházak elismerik támogatják és készek védeni a Magyar Népköztársaság államrendjét, alkotmányát. Az egyházi törvények szerint eljárnak azon egyházi személyek ellen, akik akár nyíltan, akár titokban a Magyar Népköztársaság törvényes rendje, kormányának építőmunkája ellen lépnek fel.

2./ Nem engedik meg - az egyházak - a hívők vallásos érzületének, valamint a különböző felekezetű egyházaknak államellenes, reakciós politikai célokra való felhasználását.

3./ Az egyházak felhívják a hívőket, hogy mint állampolgárok és hazafiak teljes erővel vegyék ki a részüket abból a nagy munkából amelyet a Népköztársaság Kormányának vezetésével az egész magyar dolgozó nép végez az 5 éves terv megvalósításáért, az életszínvonal emeléséért, az új társadalomért. Felhívják a papságot arra, hogy támogassák a mezőgazdasági termelőség-teremtési mozgalmat.

* „Szigoruan bizalmas.”

4./ Támogatják a békéért folyó mozgalmat, helyeslik a magyar népnek, a Magyar Népköztársaság Kormányának a béke megvédésére irányuló törekvéseit, elítél minden háborus uszítást és az emberiség ellen elkövetett bűncselekményekben, bűnösnek tekinti azt a formát amely először használja az atom bombát. Az egyezmények végrehajtása során az állami, egyházügyi hivatal megalakulása óta az egyházak vállalták, hogy a templomi szószékről buzdítják a hiveket a kormányzat előtt álló feladatok végrehajtásában. /pl. az őszi tavaszi szántás, vetés, aratás, cséplés, begyűjtés stb./ Gyakorlattá vált a hétköznapiokra eső egyházi ünnepekkel kapcsolatos megmozdulások munkaszüneti napokra, vasárnapi napokra való áttétele is. Ez vonatkozik a fogadott napokra is és a helyi egyházi hagyományos megmozdulásokra is. /keresztjárónapok, kisebb zarándoklatok stb./ Továbbá vállalták, hogy ápr. 4-én, május 1-én, aug. 20-án és nov. 7-én a miséket vagy istentiszteletüket reggel 8 óráig befejezik.

Szükségesnek tartom ezen tájékoztatónak kiadását, hogy Elnök elvtársak megtudják követelni az alsó papságtól a kormányzati feladatok végrehajtását és támogatását.

[KI]

1952. december

Részlet ifj. Körmenyi József, első osztályos középiskolai tanuló „Irodalom füzet”-éből

A papság szerepe a felszabadulás óta.

Azókat a papokat akik ellenáltak a demokráciában azokat a demokrácia elfogdosta. Mostani papság nem zsákmányolhassa ki a népet mert a állam nem engedi. Államtól kapnak a papok megszábot pénzt amiért elvégzik a kötelességüket. Mert a demokráciában nincs kizsákmányoló és kizsákmányolt.

[MK]

1952. december 26.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnöknek

Felhivom Elnök elvtársat, hogy az alábbi ítéleteket naponta többször hozza a lakosság tudomására a hangos hirado és dobszó útján, politikailag kellően alá támasztva.

A dunavecsei járásbíroság a közérdeklődésre számottartó ügyeiben az alábbi ítéleteket hozta:

1. Varga Gábor solti kulákot azért mert 3000. drb. tojást 16 kg kövérbaromfit, és 8 kg. soványbaromfit nem adott be 1 évi börtönre, 1000.frt. pénzbüntetésre 2000.frt. értékű vagyon elkobzásra és 3 évre a közügyek gyakorlásától való eltiltásra ítélte.
2. id. Csorba Károly apostagi kulákot azért, mert otthon lakásán 150. kg. lisztet tartott és mégis állandóan a szövetkezeti péküzletben vásárolta a kenyeret és mert a lakásának udvarán elásott 20. kg. zsirt egy év és 3 hónapi börtönre 800. frt. pénzbüntetésre, és 2000. frt. értékű vagyon elkobzásra, valamint a közügyektől 3 évi időtartamra eltiltotta ezenkívül a bűnjeleket elkobozta.
3. Toth Gábor solti kulákot azért, mert vetési kötelezettségének és beszolgáltatásának csak részben tett eleget 1 évi börtönre 1000. frt. pénzbüntetésre és 2000. frt. értékű vagyon elkobzásra és 3 évre a közügyek gyakorlásától eltiltásra ítélte.
5. Ugyanezen bűncselekmény elkövetése miatt Lörincz István Solti kulákot 10 hónapi börtönre 800. frt. pénzbüntetésre és 1000. frt. értékű vagyoneklobzásra ítélte.
6. Ugyanilyen tényállás miatt Hatházi Sándor dunapataji kulákot ugyancsak 10 hónapi börtönre 1000. frt. pénzbüntetésre és 2000. frt. értékű vagyoneklobzásra, 3 évre közügyek gyakorlásától eltiltást kapott büntetésül.

[KI]

1952. december 26.

A járási tanács vb. elnök leirata a községi tanács vb. elnök-nek*

/.../

Ellenőrzéseink azt mutatják, hogy még mindig fordulnak elő olyan esetek - többszöri figyelmeztetés ellenére -, hogy egyes tanácsaink a begyűjtési tervek teljesítését tulkapások útján igyekeznek biztosítani. Megengedhetetlen, hogy egyes községekben a kulákokat vagy néhol a dolgozó parasztokat a legkülönbözőbb törvénytelen eszközökkel igyekeznek arra bírni, hogy beadási kötelezettségüket teljesítsék. Az ilyen tulkapások rombolják az állami fegyelmet akadályozzák a tervek teljesítését.

Nyomatékosan felhívom Elnök elvtársakat, hogy a tulzásoktól tartózkodjanak, mert a tulkapást elkövetőkkel legszigorubban járok el. Ezzel

* „Bizalmas!”

szemben a begyűjtési tervek teljesítését a törvényekben meghatározott módon az oportunizmus felszámolásával biztosítsák.

/.../

[KI]

1952. december 28.

A községi tanács vb. elnök átirata a községi rendőrőrsparancsnokságnak

A végrehajtóbizottság értesíti a helyi rendőrőrsvezetőjét, hogy a 27-én felszólított kulákok nem jelentek meg a végrehajtóbizottság általi beidézésre. Ezért az alant felsorolt kulákokat utasítsa és ellenőrizték le, hogy azonnal fogjanak be ekét, fogast a kocsiira és induljanak a határba a még hátralévő szántást vetést elvégezni, még abban az esetben is, ha az illető a sajátját elvégezte. /Ebben az esetben szomszédjának jó ismerősének vagy bárkinek akinek még szántani valója van/ végezze.*

[]

1952-1958

A községi tanács vb. igazolási budapesti letelepedési engedélyek elnyeréséhez

1952. december 27.

Tuloldali egyén 8 éves kora óta mint a gyermekvédő intézet kihelyezettje lakott Dunapatajon. Itt tartózkodása alatt mint gyermek igaz kifogástalanul viselkedett, kifogás ellene nem merült fel. Teljesen vagyontalan, szülei előttünk ismeretlenek.

1953. február 2.

Tuloldalon nevezett egyén szegény napszámos szülők gyermeke, községünkben kb. másfél évig mint párttitkár működött. Majd Kiskőrösre, onnan pedig Harta községbe került, mint molnár. Nevezett osztályidegennel kapcsolatot nem tart fenn, külön listán aem szerepel s rokonságában sincsenek kulákok.

* 22 kulákról van szó; (közülük 6 özvegyasszony)

1953. február 10.

Nevezett egyénről bővebb információt adni nem áll módunkban, mert nevezett, mint színésznő jelentkezett be Dunapatajra míg a szintársulat Dunapataj községben tartózkodott, csupán két hétig tartózkodott községünkben, de állandó bejelentett lakással itt birt.

1953. március 26.

Tuloldalon nevezett Faragó Borbála kiskora óta állandóan Dunapataj községben lakott, itt idős rokonának ápolását és annak háztartását látta el. Nevezett gondolkozása részben korlátolt, s ezáltal nem egész beszámítható. Így állandó gyámolításra szorul.

1953. június 26.

Tuloldalon nevezett egyén szülei szegény napszámos emberek voltak, rendes, becsületes munkával 5 fiú és 1 leánygyermeket neveltek fel, kik valamennyien demokratikus országunknak építő munkásai. Nevezett sem szülei kulák-listán nem szerepelnek, ellenséges elemekkel kapcsolatot nem tartottak s nem is tartanak fenn, kizsákmányolók sohasem voltak.

1953. szeptember 5.

Tuloldalon nevezett szegény napszámos szülőktől származott. Saját juttatott földjén gazdálkodott, majd felment Pestre segédmunkásnak. Becsületes józanéletű szorgalmas embernek mondható. Ellenséges elemekkel sem tart fenn kapcsolatot, rokonságában kulák nincsen, kizsákmányoló soha sem volt.

1953. augusztus 17.

Tuloldalon nevezett Kiss Ferencné Nagy Julianna, szegény szülők gyermeke. Maga is szegény napszámos emberhez ment feleségül, ki kapott ugyan 3 hold juttatott földet, de azt felajánlotta az államnak mikor Budapestre felment segédmunkásnak. Nevezett állandóan odahaza volt saját háztartását vezette. Kulákokkal kétes ellenséges elemekkel kapcsolatot nem tartott fenn.

1953. november 2.

Tuloldalon megnevezett Herczeg János vagyontalan napszámos szülők gyermeke. Ő maga is földműves napszámból kereste meg kenyerét míg Sztalinvárosba nem ment dolgozni. Rendes szorgalmas ember, ki kulákokkal rokonságban nem áll, ellenséges elemekkel nem tartott fenn kapcsolatot, magatartása ellen soha semmi kifogás nem merült fel.

1954. március 4.

Tuloldalon nevezett Dusnoki István szegény napszámos szülők gyermeke. Nevezett már évek óta Dunapataj községtől távol él. Közelebbi adat nem áll rendelkezésünkre. Nyilvántartásunk szerint a Kalocsai Törvényszék B. 1611/1947. számú ítéletével közellátás veszélyeztetése miatt 10 évi és két hónapi fogházra ítélte, mely büntetést azonban 1949 évben próbaidőre felfüggesztették.

1954. december 13.

Tuloldalon nevezett már 1948 évben elkerült Dunapatajról, noha szüleihez csak látogatóba járt haza. Szülei két holdas dolgozó parasztok, az apa ugyan nyugalmazott vasutas. Sem a szülők, sem pedig nevezett Erdélyi Dénes ellen kifogás nem merült fel. Ellenséges elemekkel tudomásunk szerint nem tartottak fenn kapcsolatot.

1955. április 15.

Tuloldalon nevezett egyén szegény alkalmi munkás asszony gyermeke. Nevezett 1954. évig a Dunapataj Disz szervezetnek tagja volt, azonban 1954. évben magatartása miatt a Diszből bizonytalan időre kizárták.

1955. július 7.

Tuloldalon nevezett Szőke Anna középparaszt szülők gyermeke. Állandóan kint élnek pusztán a községtől távol. Sem tuloldalon nevezett, sem pedig szülei ellen kifogás nem merült fel, csendes tanyai életet élnek. Feketézéssel nem foglalkoztak, ellenséges elemekkel nem tartottak fenn kapcsolatot.

1955. július 8.

Vajda Sándor kisparaszt szülők gyermeke, kik 1945 előtt két hold földdecskéjükön gazdálkodtak, majd juttatott földet kaptak s most azzal együtt 5 hold földön dolgoznak. Rendes szorgalmas becsületes emberek. Fiuk mig idehaza volt odahaza segédkezett, miután az iskolából kikerült majd 1952 évben Pestre dolgozni. Mig idehaza volt kifogás ellene nem merült fel.

1955. augusztus 13.

Tuloldali kérelmező szegény egyszerű asszony. Bödd-i érseki uradalomban voltak cselédek a multban. Felszabadulás után sokáig a rendőr őrsön volt takarító. Betegsége miatt jelenleg nem dolgozik. Általában alkalmi munkából élt és él. Ellene erkölcsi vagy politikai kifogás nem merült fel. Betegségének ápolása Budapesten nevezett részére előnyös lenne. Leányához szándékozik letelepedni.

1957. szeptember 16.

Tuloldalon nevezett egyén megbízható, az 1956 október 23-át követő események alatt ellene kifogás nem merült fel.

1958. július 2.

Tuloldalon nevezett ellen úgy politikai, mint erkölcsi vonalon kifogás nem merült fel. Az 1956 évi ellenforradalom ideje alatt ellenséges magatartást nem tanúsított. Tudomásunk szerint bünvádi eljárás ellene nincs folyamatban.

[KI]

Bács-Felvidék m. Tanács
 Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye dunavesszei járásának főszolgabírája

Szám: 1378 /194 kih.

Büntetőparancs.
 Bévárdi Sándor/Szél/ Dunapataj, 472 sz. lakos

ellen Dunapataj közs. tanács felmentése szegényes - alapján azért, mert
Dunapataj városban 1941. évi szep. hó 16 napján
szegényes kötelezettségének nem tett eleget

BtA. 76. 79. §.

§-ba tilkosz kihágás miatt az idézett 18.091/195 Ft. 4. §-a alapján 2.000 Ft. pénzbüntetést állapított meg és meghagyom, hogy ezt az összeget összeolt lev. lapon számú befizetési lappal a postán a büntetőparancs kézbesítésétől számított 15 nap alatt fizesse meg.

A megállapított pénzbüntetést az 1901. évi XX. tc. 23. §-a - az 1938. évi XII. tc. 37. §. 2. bek. - az 1935. évi IV. tc. 268. §. 2. pontjának - az 1922. évi XXXV. tc. 114. 115. 122. §-ának - az 1940. évi XX. tc. 16. §. 3. bek.-nek - az 1936. évi V. tc. 58. §-ának - az 1938. évi XXV. tc. 114. §-ának - rendelkezéseivel köpest. együgyedésben - teljesítését kötelezem.

egyetben 50 nap elzárásra fogja átváltottatni.

ikölaját együgyedésben az O. M. B. 14. - a m. k. v. Földmvelésügyi, Mezőgazdasági - Fenyvesben pedig az Országos Erdő Igazgatóság - az államkincstár illeti. A pénzbüntetést a rendőri büntetőparancs behajthatatlansága esérére az 1928. évi X. tc. 10. §-a értelmében 50 napi elzárásra fogja átváltottatni.

Az érdekl. - mezeli - károsítás 100 Ft. közzeltem, hogy az érdekl. és árszabállyal szerinti károszsg címén 100 Ft. illetet, az elhatalajdított dolog értékét 100 Ft. illetet, - hajlópénz címén 100 Ft. illetet, összesen 300 Ft. illetet a büntetőparancs megnevezettől számított 15 nap alatt összeolt lev. lapon befizetési lapon számú befizetési lappal a postán a büntetőparancs kézbesítésétől számított 15 nap alatt fizesse meg.

A felölti (megnevezése) az 1907. évi V. tc. 36. §-a, a Btk. 61. §-a és a Kbt. 25. §-a alapján elrendelem - jogos tulajdonosnak visszaadott rendőrm. - igénylőjét polgári perre utalatom, az érdeklés 100 Ft. összeg a pénzbüntetéssel egyidejűleg kifizetésre.

Erőli az illetékes m. kir. közeletési felügyelőséget a büntetőparancs megnevezettével értesítem. Amennyiben a büntetőparancs kézbesítől számított hatvan nap alatt a 610/1941 M. E. számú rendelet 2. §-ának (1) bekezdésében, illetve a 7/50/1941 M. E. számú rendeletben említett határidő, vagy szűz a dolog behajthatatlanságát a rendőri büntetőparancs megnevezettől számított hatvan nap alatt a 610/1941 M. E. számú rendelet 2. §-ának rendelkezéseit szerinti érdeklés rendőrm. azaz jogos érdeklésűtől feltehető összeg a 610/1941 M. E. számú rendelet 4. §-a értelmében teljes egészében az államkincstár illetékeséig esik át, az 100255. számú közeletési miniszteri közlések kihágások, bevétel számok, költségvetési elnevezések tekintetében a közeletési miniszter közléseire kell befejezni.

Dunavessze 1947. évi 10 napján

Figyelemtetést lásd a tuloldalon.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye járásának főszolgabírája.

Szám: 194 kih.

A büntetőparancsot átvitettem, előttem felolvastattam, tartalma megmagyarázattal és jogelméi, valamint közelettségelméi megismeretették.

A büntetőparancsban megnyugsom, ellene kifogással élek.

H. L.: 194 évi 10 napján.

A büntetőparancsot a 600/1942 B. M. sz. r. 8. §-a rendelkezéssel értelmében kézbesítette.

194 évi 10 napján.

Kézbesít.

1565 / 1952. évi.

HATÁROZAT

Bévárdi Sándor, 472 sz. lakos 1952. évi 10 hó 16 napján fennálló tej tojás baromfi beadott kötelezettségének összeolt lev. lapon nem tett eleget.

Ezért beadott kötelezettségét a hátralek 10%-ával felelelem.

Az összes hátralek a feleléssel együtt: tejföl 900 liter
 tojásból 900 darab
 baromfiból 110 kilogramm

Feltvonom, hogy fenti hátralekét 3 napon belül adja be.

Hozzátelek, a tej hátralek után Ft. 1370 -
 tojás hátralek után Ft. 850 -
 baromfi hátralek után Ft. 1650 -
 Összesen Ft. 3870 -

azaz háromezredháromszázharmincegy forint kárterítés

6021-83. raktári szám. - Nyomtatványok - 6700. Kézbesítési Nyomtatvány

* A nem kívánt rész kifizetés.

a főlőlől határidő követő 3 napon belül a mellékelt postai befizetési lapon postai csekkpénztár útján be kell fizetnie és a befizetés igazoló szelvényt a befizetés napjától számított 48 óra belül a nyilvántartásból be kell mutatnia. Ha ezt elmulasztja, a kárterítést kárterítési kérelemre 15 napon belül be kell nyújtania.

Figyelemtetem, hogy függetlenül a kárterítés kivételétől, befizetésétől, behajtásától, a hátraleköt teljesíteni kell, tehát a kárterítés kivételével, befizetése, behajtása nem mentesíti a hátralek beadásától.

1952. évi 10 hó 16 napján

Város

Még csoda, hogy kibírta - Bévárdi Sándor

Sz. szám	Név	Ész. év.	Anyja neve	Lakcíme	M. B. ok:	Megjegyzés
1.	Aras János	1913	Helfrich Mária	Sünnapataj Lukács p.	Külön család vezármányi a. Szám. mel. 42 kh. ingatlanc volt. Kitelepített voltokból.	Megbíztatlannak
2.	Bajusz Huba	1924	Gyugel Mária	Sünnapataj Sampancs u. 10	Földterület 50 kh. földje, Kúlak főbíróri hárszékében volt küljelen. A sünnapataj mezőgazdasági termelési és vörösi.	Megbíztatlannak
3.	Birkoszi Károly	1911	Ostán Julianna	Sünnapataj Sölgy u. 12	Ellenfordalom idején a szövetés - kélemi kedélytől nem volt a. Tanács háza mellett.	Megbíztatlannak
4.	Bogárdi László	1921	Tábor Erzsébet	Sünnapataj Bokrosi 3.	Ellenfordalom idején a földje a. Kitelepített, minden háza mellett.	Megbíztatlannak
5.	Bokrosi Gábor	1920	Setri Julianna	Sünnapataj Mária 21.	Földterület 28 kh. földje volt. 1956 - ban a Kitelepített földet mivel a. Kitelepített, minden háza mellett.	Megbíztatlannak
6.	Botykai Jenő	1929	Bán Erzsébet	Sünnapataj János u. 12	Földterület 35 kh. ingatlanc volt. Kitelepített, minden háza mellett.	Megbíztatlannak

7.	Botykai János	1930	Bán Erzsébet	Sünnapataj Sampancs u. 27	Földterület 35 kh. ingatlanc volt. Kitelepített, minden háza mellett.	Megbíztatlannak
8.	Bondai Mirc	1930	Hérics Mária	Sünnapataj Tancsics u. 13.	Ellenfordalom idején a. Kitelepített, minden háza mellett.	Megbíztatlannak
9.	Csaba János	1921	Horrith Mária	Sünnapataj Körny u. 1331.	Földterület 24 kh. földje volt. 1956 - ban a Kitelepített földet mivel a. Kitelepített, minden háza mellett.	Megbíztatlannak
10.	Csórás Mirc	1919	Móricz Mária	Sünnapataj Sölgy u. 34	Földterület 28 kh. földje volt. Ingatlan - nak a. Kitelepített, minden háza mellett.	Megbíztatlannak
11.	Deus Mihály	1927	Béárdi Julianna	Sünnapataj Erzsébet u. 18.	Ellenfordalom idején a. Kitelepített, minden háza mellett.	M. B.
12.	Dimyó Berno	1908.	Véu Julianna	Sünnapataj Rakos u. 70	Földterület juttatott. Boly. paraszat.	Megbíztatlannak

Megbíztatlannak lenni - félelemben élni